THEOLOGIA
DOGMATICA
ET MORALIS.

Secundùm ordinem Catechiſmi Concilij Tridentini.

TOMUS SEXTUS

DE BENEFICIIS; DE SIMONIA, DE HORIS CANONICIS, ET DE MATRIMONIO.

AUCTORE

F. NATALI ALEXANDRO,
Ordinis FF. Prædicatorum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.

VENETIIS M. DC. XCVIII.
Apud Nicolaum Pezzana.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

LIBRI SECVNDI.

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ, ET MORALIS;

PARS QVINTA.

APPENDIX AD TRACTATVM DE ORDINE.

CAPVT VI.

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS, Illicitaque eorum Captatione, Poſſeſſione, Reſignatione, Permutatione, Beneficiariorum Officijs.

B*Eueficium Eccleſiaſticum eſt Ius perpetuum percipiendi fructus ex Bonis Eccleſiaſticis prouenieutes, Eccleſię auctoritate conſtitutum, competens Clerico propter Sacrum Miniſterium, ſeu Officium ſpirituale, quod exhibere debet Eccleſiæ, cuius ex bonis ſuſtentatur.*

Dicitur *Ius perpetuum*. Penſiones enim quæ ad certum dumtaxat tempus ſunt conceſſę, & Penſionarij morte extinguuntur, non ſuot Beneficia. Nec etiam Dignitates, & Admiuiſtrationes temporariæ, quales ſunt Vicariorum Generalium, & Officialiom Epiſcopi. Dicitur *Auctoritate Eccleſiæ conſtitutum:* Quia Summi Pontificis, aut Epiſcopi approbatio, & confirmatio neceſſaria eſt, vt prouentus aliqui Eccleſijs ſiue Clericis ob Officium ſpirituale conceſſi, rationem Beneficiorum habeant. Vo de Capellanię, ſeu reditus ob Miſſarum celebrationem in perpetuum fundati, quos vnigò *Obitus* noncupamus, Beneficia Eccleſiaſtica non cenſentur, ſed ſtipendia dumtaxat, vel elemnſyoæ; niſi ab Epiſcopo, aut à Romano Pontifice in Beneficij titulum accepti ſint, & inſtituti. Dicitur *Clerico competens:* Quia nemioi conferri poteſt, qui noo ſit primâ ſaltem Tonſurâ initiatus. Dicitur deniqoe *Propter ſacrum Miniſterium:* Quia *Beneficia ad diuinum cultum, atque Eccleſiaſtica Munia obeunda ſunt conſtituta*, vt loquitur Concilium Tridentinum ſeſſione 21. cap. 3. *De Reformatione.* Vnde Beneficium, *Eccleſiaſticum Miniſterium* appellator, cap. *Quia naunulli*, Ext. *de clericis non Reſidentibus:* Vt meritò *Beneficium propter Officium* dari dicatur, cap. *Quia per Ambitioſam*, tit. *de reſcriptis*, in ſexto. Officium autem illud oon ſola Canonicarum horarum, ſeu Breuiarij recitatio intelligenda eſt, ad quam omnes Beneficiarij tenentur, ſed Sacramentorum Adminiſtratio, Miſſarum celebratio, Euangelij prædicatio, aliæq; functiones ſacrę, quibus ex inſtitutione, & ordine Eccleſię Beneficiarij ſunt obſtricti, vt colligitur ex cap. *Significatum*, Ext. *De Prębendis, & dignitatibus*. Cùm enim ęquum ſit, eos qui Altari ſeruiunt, de Altari viuere, à contrario ſenſu ſequitur, eos qoi de Altari viuunt, Altari ſeruire oportere. Vnde Concilium Colonienſe anno 1549 celebratum Tit. 9. cap. 3. *Diuini* (inquit) *Iuris eſt, vt qui ſeruit Altari, de Altari viuat: Nec beno iure is, qui non ſeruit Altari, de Altari viuit: Sicut ſtipendium non debetur niſi militanti.* Quamobrem, ſi nullum ſpeciale Munus Beneficijs ſit annexum, ijs Eccleſiaſticum aliquod Miniſterium, vt annectat Epiſcopus conueniens eſt Eccleſię Diſciplinę, vt ſtatuit Concilium Mediolaoenſe 1. conſtitutionum P 2. Tit. 26 *Si* (inquit) *aliqua Dignitas, Perſonatus, aut Officium in Eccleſia fuerit, cui neq; ab Inſtitutione, neq; à Iure communi, neq; à proprijs Conſtitutionibus, quæ probatæ ſint, neq; his Decretis proprium Munus iu diuinis Officijs ſit attributum, aut quod ſit nou ſatis conſtet; Epiſcopi, duobus adhibitis de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter à Capitulo deligatur, aſſiguent ſingulis Dignitatibus, & Officijs proprium Munus, quemadmodum cum ſenteutia ſacrorum Canonum, & cum proprię Eccleſię probatis Conſtitutionibus, & cum his Sanctionibus pro ratione loci magis congruere iudicabunt. Cęteris etiam Beneficijs, quęcumq; iam ab Eccleſiaſticis officijs immuuia reperiuntur. ſiue Canonicatus, ſiue Clericatus, ſiue etiã ſimplicium nomine appellantur, ijs Epiſcopus priſtiua munera reſtituat: Ac, ſi nõ cõſtat ſatis qualia eſſent, pro fructuum ratione Munera imponat, aut Miſſas, Diuinaq; officia celebrandi; aut, ſi Clericatus, ſimpliciave beneficia ſint, Minorum etiam Ordinum functiones obeuudi ad diuini cultus propagationem* Idem ſtatuit Concilium Burdigalenſe anno 1624. celebratum, cap. 18. Num. 1.

Beoeficia porrò nuncupata ſunt, quòd actione beneficâ, & ſpootaneâ conferantur Clericis Eccleſię militaotibus, ſicut & prędia, quæ Militibus profanis, & ſęcularibus concedebantur, feuda & beneficia dicta ſunt.

Omiſsâ Beneficiorum diuiſione in ea, quæ Dignitatem habent, & præeminentiam ſingularem, quæ & Perſonatus interdum appellantur; & ea quibus annexa eſt cura Animarum; & ea, quę ſunt abſque Dignitate, &

Cura: Beneficiorum primaria, & maximè vulgata diuiſio eſt in Sæcularia, & Regularia. Sæcularia ſunt, quę Clericis Secularibus tantùm; Regularia, quæ Regularibus tantùm debentur, & conferri poſſunt; id eſt, qui Profeſſionem in aliquo Ordine Religioſo, Beneficiorum capace, ſecundùm Eccleſiæ Diſciplinam emiſerint; vel ei nomen dederint, profitendique intra annum conditionem ſubeant. Hinc tritum illud, & praxi receptum: *Secularia Sæcularibus, Regularia Regularibus*: Prout Concordatis à Concilio Lateranenſi 5 confirmatis, & Concilij Tridentini Seſſione 14. Cap. 10. & 11. *De Reformatione* ſtatutum eſt.

Quædam rurſus Beneficia ſunt cum Animarum Cura coniuncta, vt Epiſcopatus, Decanatus, Cura Parochialis, Abbatia, Prioratus Regularis, &c. Quædam ſine Animarum cura, vt Canonicatus, Præbendæ, Capellaniæ, ac Prioratus ſimplices. Ad Ordinem Beneficiorum curam Animarum habentium reuocantur Eccleſiaſticæ Dignitates, & Beneficia, quibus Iuriſdictio contentioſa, & Ius quoddam correctionis morum eſt adnexum, quales ſunt Archidiaconatus, & quædam Eccleſiarum Collegiatarum Præfecturæ.

Beneficia rurſus alia in Titulum, alia in Commendam collata ſunt, Iure nouo Eccleſiæ probato: Aliàs enim reciproca erant in Eccleſia Tituli Beneficijque nomina. Cæterum commendata Beneficia dicuntur, quæ cum Regularia ſint, à Summo Pontifice Clericis Secularibus, eorum immutatâ naturâ, velut Adminiſtratoribus conferuntur, atque commendantur. Commendatarios porrò, ſi ætatem præſcriptam à Iure ad ſuſcipiendos Sacros Ordines attigerint, Concilium Rotbomagenſe Tit. *De Monaſterijs*, intra annum promuueri debere decreuit; aliàs Epiſcopum pro ſuo iure agere poſſe, vſque ad declarationem vacantium omnium Beneficiorum. Promotos verò ad celebrandam Miſſam, iiſdem legibus quibus omnes Presbyteri obligandos, & compellendos eſſe ab Ordinarijs, ſi fuerint contumaces aut contemptores Tum de eorum vita, & honeſtate ſubdit: *Commendatarij, quamuis ad Regularem obſeruantiam non obligentur, ne tamen ſint ſine iugo, atque omni Regula, debet eos medium ſtatum atque Ordinem ſequi, & oſtendere inter Regulares, & ſæculares Clericos in veſtitu, in victu, & in omni ornatu. Tonſura vtantur ampliori, quàm Sacerdotali, habita propius ad Regularem accedente. Nec exiſtiment ſibi commendatum Monaſteriorum Regimen ad luxum, aut prodigalitatem, aut ad augendam rem ſuam, & conſanguineorum familiam; ſed ad piam, & iuſtam alienarum rerum diſpenſationem, & quarum non habent proprietatem, Deoque de omnibus reddendam eſſe rationem.*

Vt autem præcipua vitia noſcantur, quæ in Beneficiorum Collatione, Captatione, Poſſeſſione, Reſignatione, & Permutatione contingunt, Regulas quaſdam promoue ſtatuemus.

REGVLA I.

Ad Beneficia Eccleſiaſtica promoueri non debent, niſi legitimi, & qui ſint moribus, ſcientia, ætate, Ordineque idonei: Si verò ſint Parochiales Eccleſiæ, requiritur inſuper, vt idioma loci intelligant, & expeditè loqui ſciant.

B*Eneficium* enim *Eccleſiaſticum non poteſt ſine inſtitutione Canonica obtineri*; ſecundùm Regulam 1. Iuris, in Sexto. Pertinet autem ad Inſtitutionem Canonicam, vt Beneficium conferatur ei, qui ſit ad illud poſſidendum, eiuſque functiones obeundas idoneus, puta, qui non ſit Irregularis, nec infra legitimam ætatem (inquit *Sanct. Antoninus* 3 P. Tit. 15. *§. De Beneficijs*) Hinc Cap *Poſtulaſtis*, Ext *De Clerico Excommunicato, depoſito, vel interdicto miniſtrante*, Innocentius III. reſpondet: *Cùm excommunicatis communicari non debeat, Clericis excommunicationis vinculo innodatis Eccleſiaſtica Beneficia conferri non poſſunt, nec illi valent ea licitè retinere, niſi forſitan cum eis fuerit miſericorditer diſpenſatum: Cùm ea non fuerint canonicè conſecuti.*

Idem confirmatur ex Cap *Licet*, Tit. *De Electione*, in Sexto. *Licet Canon à felicis recordationis Alexandro Papa III. Prædeceſſore noſtro editus inter cætera ſtatuerit, vt nullus Regimen Eccleſiæ Parochialis ſuſcipiat, niſi vigeſimumquintum annum ætatis attigerit, ac ſcientia, & moribus commendandus exiſtat: Quodque talis ad Regimen aſſumptus huiuſmodi, ſi monitus non fuerit præfixo à Canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, à Regiminis eiuſdem amoueatur Officio, & alij conferatur: Quia tamen in obſeruatione Canonis memorati ſe multi exhibent negligentes; Nos periculoſam illorum negligentiam volentes Iuris executione ſupplere, præſenti Decreto ſtatuimus, vt nullus ad Regimen Parochialis Eccleſię aſſumatur, niſi ſit idoneus moribus, ſcientia, & ætate: Decernentes collationes de Parochialibus Eccleſijs, his qui non attigerint vigeſimum quintum annum, de cætero faciendas, viribus omninò carere.*

Et ex Cap. *In Lateranenſi* Ext. *De Præbendis, & Dignitatibus*, quo *Innocentius III.* ex ſententia Concilij Lateranenſi Quarti ſtatuit, vt Regulares ad Regimen Parochialium Eccleſiarum, quæ ad ipſus pleno iure non pertinent, Epiſcopis Presbyteros inſtituendos præſentent, *Quos vel conuerſatio notos reddit, vel commendat probabile teſtimonium Prælatorum.*

Et Clemens V. Clementina *Cum ei*. Tit. 3. *De Conceſſione Præbendæ*, eum cui Beneficium confertur, eſſe vult *Scientiâ idoneum, vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ.*

Hanc Regulam confirmat Concilium Tridentinum, Seſſione 24 Cap. 12. De Reformatione. *Nemo* (inquit) *deinceps ad Dignitates quaſcumque, quibus Animarum Cura ſubeſt, promoueatur, niſi qui ſaltem vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum attigerit; & in Clericali Ordine verſatus, doctrinâ ad ſuum Munus exequendum neceſſariâ, ac Morum integritate commendetur, iuxta Conſtitutionem Alexandri III. in Concilio Lateranenſi promulgatam, quæ incipit;* CVM IN CVNCTIS. *Archidiaconi etiam, qui Oculi dicuntur Epiſcopi, ſint in omnibus Eccleſijs, vbi fieri poterit, Magiſtri in Theologia, ſeu Doctores aut Licentiati in Iure Canonico. Ad ceteras autem Dignitates, vel Perſonatus, quibus Animarum Cura nulla ſubeſt, Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores adſciſcantur.* Quod de anno inchoato eſt intelligendum. Ad ſimplices autem Cathedralium Canonicatus, ſufficit decimus quartus annus completus: Ad Canonicatus Collegiatarum, decennium completum in Gallijs: Ad Beneficia ſimplicia, quę dicuntur ad ſimplicem Tonſuram, ſeptennium completum. At extra Galliam nullus ante 14. ætatis annum Beneficium quoduis obtinere poteſt, iuxta Tridentini Concilij Decretum Seſſione 23. Cap. 6. *De Reformatione.*

Et infra: *Neminem etiam deinceps ad Dignitatem, Canonicatum, aut Portionem recipiant, niſi qui eo Ordine ſacro, aut ſit initiatus, quem illa Dignitas, Præbenda, aut Portio requirit; aut in tali ætate, vt infra tempus à Iure, & ab hac Sancta Synodo ſtatutum initiari valeant.*

In Galliæ Regno, Oppidorum muratorum Parochi Graduati eſſe debent, vel Artium Magiſtri, aut ſaltem triennium Studij Theologici, vel Iuris Canonici in aliqua Academia compleuiſſe, vt patet ex Concordatis, Tit. *De Collationibus.* Idemque ſtatuitur de omnibus Eccleſiarum Cathedralium Dignitatibus, & Primarijs Collegiatarum, Edicto *Henrici* Quarti, anni 1606. Artic. 31. Ad Præbendam Theologalem, non tamen ad Præceptorialem exigitur Gradus Doctoris in Theologia, ex Edicto Aurelianenſi *Caroli IX.* Art. 8. & Bleſenſi *Henrici III.* Art. 33.

Maior autem ſcientia in Epiſcopis requiritur, quàm in Parochialium Eccleſiarum Rectoribus; maior in Parochis, quàm in Presbyteris animarum curam non habentibus: Maior in Parochis vrbium, quàm Pagorum. Ad Epiſcopatum promouendi, *Scrutabiliter, & non tranſitoriè*, debent legiſſe *Sacros Canones, & omnem Diuinam Scripturam. Subſtantia enim Summi Sacerdotij, ſunt Eloquia diuinitus tradita.* Quòd ſi huiuſmodi lectione, doctrinâ ſint deſtituti, nullatenus ordinandi ſunt. Verba ſunt Septimæ Synodi Oecumenicæ, relata Canone *Omnes Pſallentes*, Diſt. 38. Sed & Curati in ſtudio Scripturæ Sacræ, & Canonum mediocriter ſaltem verſati eſſe debent, vt colligitur ex Canone *Ignorantia*, Diſt. 10. qui ex Concilio Toletano deſumptus eſt: *Sciant ergo Sacerdotes, Scripturas Sanctas, & Canones, & omne opus eorum in Prædicatione, & Doctrina conſiſtat; atque ædificent cunctos tam Fidei ſcientiâ, quàm Morum diſciplina.* Et Canone *Nulli*, Diſtinctio. 38.

Cle-

Celeſtinus I. ait: *Nalli Sacerdotum liceat Caaoaes ignorare: nec qaicqnam facere, quod Patrum poſſit Regulis obuiare.* Eminentem litteraturam in ijs, qui ad Epiſcopatum, & Parochialium Eccleſiarum Regimen promouentur optat Eccleſia, competentem requirit, vt conilat ex *Innoceatio III.* Cap. *Cùm nobis*, Ext. *De electione, & electi poteſtate.* Eminentis ſcientiæ eſt, *Qui ſubtiles Quæſtiones diſcutere, & definire aouit, & in promptu Reſponſiones habet:* Mediocris verò ſcientiæ eſt, *Qni ſcit aliquo modo examinare negotia, quamuis ad omnia aeſciat reſpoadere; & qui in Libris veritatem eorum, quæ ſcire tenetur, ſcit quærere, etſi in prompta omaia non babeat;* vt explicat *Innoceatias IV.* in Cap. *Cùm ia cunctis, De electione, & electi poteſtate.* Hinc Epiſcopos in lectione, & ſtudin Scripturæ Sacræ, Sanctorum Patrum, Cauonum, & Paſtoralis Libri *S. Gregorij* aſſiduns eſſe iubent Concil.a, Remenſe 2 Canone 54. Turonenſe 3. Canone 2 & 3. Cabilonenſe ſecundum Canone s Aquiſgranenſe a Canonibus 2. 3. & 4.

Eamdem Regulam mirè confirmat Concilij Tnletani 15. Canon ſecundus. *Quantùm* (inquit) *qais præcelſi culminis obtiaet locum, tantò neceſſe eſt præcedat cæteros gsatiâ meritorum; vt in eo, quod præſidet ſingulis, ſingulariter ornetnr eminentia ſanctitatis, habens ſemper in ore gladium veritotis, & in opere efficientiam lnmiais, vt iuxta Paulam potens ſit exhortari in doctrina ſana, & coutradicentos arguere. Nos proinde noſtri Ordiais gradnm, vel ſuſcepti Regiminis modum magnopere cogitare debemus, vt qui officiam prædicationis ſuſcepimus, nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorumdam mentes Pontificum ita corporis otio à lectionis gratia ſecluduntur, vt quid doctrinæ ſubditis exbibeat gregibus, aon inaeniat Præco mutus. Iaſiſtendum ergo ſemper erit Maioribns, vt quos ſub Regiminis ſai cura tuentur, ſame verbi Dei perire aon ſinaat. Sic Metropolitanis ia confinitimos; confinitimis in commiſſo ſibi Religioſorum numero vigilandam eſt, qaaliter neſcientia talium diuinæ Legis traditionibus imbaatnr: Ita vt indeſineati ſolicitudine Prælatus qniſqne ſubditos qaærens, aut profectum corum lætabuadus agnoſcat, ant aeſcieatiom ſine arrogantiâ inſtrnat. Placnit ergo de talibus iuxta Iaſtiuta Toletaai Coacilij, vt aut ſponte ſamant intentionem neceſſariam perdiſcendi, aut à Maioribus ad lectioais exercitia cogantur inuiti.*

Hinc *Saact. Gregorius Magnus* P. s. *Paſtoralis*, Cap. s. *Nullaars* (inquit) *doceri præſumitar, niſi intentâ prius meditatioae diſcatur. Ab imperitis ergo Magiſterinm Paſtorale ſuſcipitur in magna temeritate: Qnoniam Ars eſt artium Regimen animaram. Qais autem cogitatioanm vulnera occultiora eſſe neſciat vulaeribus viſcernm? Et tamen ſepè, qui aequoquam ſpiritalia præcepta cognoaerunt, corditſe Medicos profiteri aon metnant: Dnm qai pigmentorum vim neſciunt, videri Medici carnis erubeſcunt.*

Quod verò promoueri ad Parochiales Eccleſias non debeant, niſi *Qui intelligant, & intelligibiliter loqui ſciant idioma loci, vbi Eccleſia aat Beneficiam buinſmodi coaſiſtit*, aliaſque prouiſio nullius ſit roboris, conſtat ex Regula 2n. Cancellatiæ Apoſtolicæ, *De Idiomate.* Cùm enim Parochus Confeſſinnes Pœnitentium excipere, Illiſque verbum Dei prædicare, doctrinâ Chriſtianâ Imbuere illos debeat, omninò neceſſe eſt, vt eorum idiomate *iatelligibiliter* loquatur. Quam Regulam confirmant verba Domini Ezech. 3 *Noa enim ad populnm profnndi ſermonis, & ignotæ lingnæ tu mitteris, ad domum Iſrael, quorum non poſſis audire ſermoaes, &c.*

REGVLA II.

Qui Beaeficium impetranit Graduatis damtaxat, vel Doctoribus ſecuadùm Eccleſiæ Leges conferendum; aut illud vi Gradunm obtinuit; illud tutâ coaſcientia poſſidere, & retinere aoa poteſt, niſi præſcriptum Studij tempus in aliqua Vniuerſitate perfecerit, ac ſcieatiam adeptus ſit competeatem.

HAnc Regulam firmant pacta intet *Leonem X.* Romanum Pontificem, & *Franciſcum I.* Concordata, & Concilium Latetanenſe 5. ea confirmaos Seſſione 11. & Regum Chriſtianiſſimorum Conſtitutinnes, Bleſenſis *Ludouici XII.* anno 1498. Articuln 2. & Lugdunenſis anni 1510. Articuln 8. necnon *Henrici III.* quibus ſancitum eſt, vt Beneficia Graduatis debita nonniſi illis conferantur, qui præſcriptum, ac legitimum Studiorum tempus impleuerint. Quamobrem qui ad Gradus per ſaltum promoti fuerunt, Beneficia retinere non poſſunt Graduatis debita. Idem eſto iudicium de illis, qui cùm legitimu tempore ſtuduerint, ſcientiam tamen competentem non ſunt adepti. Alioqui Eccleſiæ Legibus illuditur, quæ certa Beneficia nonniſi Doctoribus, & Licentiatis in Theologia, & iure Canonico conferri decreuit, quia ſcientia quam poſtulant Gradus illi Academici neceſſaria eſt ad huiuſmodi Beneficiorum functiones exercendas Nam *Certum eſt, qnòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluatatem.* Regula eſt Iuris 88. in Sextn.

REGVLA III.

Beneficia Eccleſiaſtica, Curam præſertim Animarum annexam babentia, ſuſcipere nemo debet, niſi qui ad illa vocatus à Deo eſt.

NEc enim *qniſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, taaquam Aaroa;* (inquit Apoſtolus Epiſtolæ ad *Hebræos*, Cap 5.) Cenſeri autem debet à Deo vocatus, qui morum integritate, ſcientia, ætate, Ordine, cæteriſque dotibus ad Beneficium obtinendum eiuſque ſacras functiones nbeundas neceſſarijs inſtructus, Eccleſijſque ad quas, aut in quibus promouetur, neceſſarius aut vtilis ab Epiſcopo iudicatut. Non ſolùm enim ad Beneficia, ſed nè ad Ordines quidem vllus eſt promouendus, *Qui iadicio ſui Epiſcopi non ſit vtilis, aut neceſſarius ſuis Eccleſijs*, vt ſtatuit Concilium Tridentlnum Seſſinne 23. Cap. 16. *De Reformatione.* Neceſſe eſt præterea, vt ſeipſum ſeriò examinet, qui ad Beneficium promouetur, videatque ne fortè illud pro ſeipſn poſtulauerit, ſuiſque aut parentum, vel amicorum precibus, aut fauore illud impetrauerit: Ne pactionibus, aut conuentionibus ſecretis, atque ſimoniacis: Ne Penſinnis abſque legitima cauſa impoſitæ, aut tertiam partem redituum excedentis onus ſubierit, & conditionem acceperit, vt Beneficium obtineret: Ne denique abſque Inſtitutione Canonica illud ſit adeptus, aut prauâ intentione illud ſuſcipiat. Explorare inſuper debet voluntatem Dei, ſuis, priorumque orationibus, exemplo Chriſti, qui *Exijt in montem orare, & erat pernoctans ia oratioae Dei: & cùm dies factus eſſe, vocaait Diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis, qaos & Apoſtolos nominauit;* vt habetur *Luc. 6.)* Virorum denique ſapientum, & ſpiritualium conſilium adhibere debet, ſibique ipſi diffidere, ne cupiditate ſuâ decipiatur, ac ſeducatur.

REGVLA IV.

Qui ia Beneficia Eccleſiaſtica Curam Animarum babeatia ſe ingerunt, vel illa ambiunt, à Deo minimè ſunt vocati.

NAm (vt ſcitè alt *Origenes* Hnmilia 6. in Iſaiam) *Boaum eſt noa proſilire ad eas, qaæ à Deo ſunt Dignitates, & Principatas, & Miaiſteria Eccleſiæ; ſed imitari Moyſen, & dicere cnm eo,* PROVIDE alium quem " mittas: *Neque ad Principatum Eccleſiæ venit, qai ſaluari vult, ſed ad ſeruitutem Eccleſię.*

Id confirmatur ex Cannne, *Principatus*, qui eſt *S. Leonis*, & refertur Cauſa 1. Quæſtione 5. *Principatus, quem aut ſeditio extorſit, aat ambitus occupauit, etiamſi moribus, aut actibus aon offendit, ipſius tomea initij ſui eſt peraicioſus exemplo, & difficile eſt, vt boao peragaatnr exitu, quę malo ſunt incboata principio.*

Et ex Canone, *In Scripturis*, qui eſt *Saact. Gregorij*, & legitut Cauſa 8. Quæſtione 1. *Sicnt locus Regiminis deſiderantibus negandus eſt, ita ſagientibus offereadus. Et ſicut ſcriptum eſt,* NEC *qaiſquam ſumit ſibi bonorem, ſed qui vocatur a Deo tamqaam Aaron.* Deſiderium quidem boni opetis, & laboris, Eccleſiaſtlco Beneficin annexi, laudabile eſt, ſecundùm illud Apoſtoli, *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat;* ſed Principatus, ac dominationis deſiderium damnandum eſt. Illud charitatis eſt, adeòque diuinæ vocatinni congroum; iſtud ambitionis, ac proinde cœleſti vocationi aduerſum, vt

explicant *Sanct. Ioannes Chryſoſtomus* Homilia 10. in Epiſtolam 1. ad *Timotheum*; & *Theodoretus* Commentario in Cap. 3. eiuſdem Epiſtolæ. Laudabile fuerit Epiſcopatum appetere tempore perſecutionis, quia *Nihil aliud erat quàm optare quotidie millies pro Chriſto mori*, ſed vix id abſque vitio continget noſtris temporibus, quibus non aliud intelligitur Epiſcopatus appellatione, *Quàm fructus, & vectigalia, & honores*, (inquit *Sanct. Gaudentius Brixienſis*, in eumdem Apoſtoli locum.) Et quamuis laboris ſolius, boniſque operis intuitu, optaret aliquis, aut poſtularet Beneficium Eccleſiaſticum, cui annexa eſt animarum cura, ad idque eſſet idoneus, periculoſum tamen eſſet huiuſmodi deſiderium, periculoſa poſtulatio: Quia ſibi ineſſe eam, quæ ad Sacras talis Beneficij functiones eſt neceſſaria, diſpoſitionem, ſine præſumptione vix quiſquam de ſe ex propria animi ſententia ſuſpicatur: Præſertim quia *Sæpè ſibi de ſe ipſa mens humana mentitur, & fingit ſe de bono opere amare, quod non amat, de Mundi autem gloria non amare, quod amat: Quæ principari appetens, fit ad hoc pauida, cùm quærit; audax cum peruenerit*. Quamobrem *Sanct. Auguſtinus* Libro 9. *De Ciuitate Dei*: Cap. 19 rectè ait: *Locus ſuperior, ſine quo regi non poteſt, etſi ita teneatur atque adminiſtretur, vt decet, tamen indecenter appetitur*. Et *Sanct. Gregorius Magnus*, Paſtoralis P. 1. Cap. 9. inter Eccleſiaſtici Regiminis difficultates, & bona medium illud tenendum docet, *Vt virtutibus pollens, coactus ad Regimen veniat; virtutibus vacuus, nec coactus accedat*. Hinc *Sanct. Iſidorus Hiſpalenſis*, Libro 3. *Sententiarum*, Cap. 34. Viro Eccleſiaſtico præcipit, vt *Ad diſpenſationem Eccleſiaſtici Ordinis, ſi ex Dei voluntate peruenerit, nolens quidem, ſed humilis gubernandam ſuſcipiat*. Id diuinæ vocationis argumentum eſt.

Huc accedit, quod Libro 7. Capitularium, Cap. 449. ſcriptum eſt: *Ille in ouile ouium intrat per oſtium, qui intrat per Chriſtum. Ipſe autem per Chriſtum ingreditur, qui de eodem Creatore, ac Redemptore humani generis vera ſentit, & prædicat, & prædicata cuſtodit; culmen Regiminis ad officium portandi oneris ſuſcipit, non ad appetitum gloriæ tranſitorij honoris; curæ quoque ſuſcepti ouilis ſolerter inuigilat, ne oues Dei, aut peruerſi homines praua loquentes dilanient, aut maligni Spiritus oblectamenta vitiorum ſuadentes deuaſtent*.

Denique *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 5. ad tertium, hanc Moralis Chriſtianæ, quam ſtabilimus, Regulam his verbis confirmat: *Si aliquis pro ſe rogat, vt obtineat Curam Animarum, ex ipſa præſumptione redditur indignus: & ſic preces ſunt pro indigno*.

Conſonat iſta Doctoris Angelici doctrina *Sanct. Ioannis Chryſoſtomi* Sententiæ, Homilia 3. in Acta Apoſtolorum. *Quem enim* (inquit) *conſcium adibis, ſi procuraris, vel per teipſum, vel per alium? Quibus oculis intueberis illum, qui tibi fuit auxilio? Quid habebis, quod excuſes? Etenim qui volens, & inuitus compulſus eſt, habiturus eſt aliquam excuſationem. Quamquam maximè, & hic priuatus eſt veniâ, niſi quòd ad hoc coactus, aliquid habet excuſationis. Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert, ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adularis, ſubornas, multáque machinaris? Pecunia tua ſit tecum in perditionem, ad illum dictum eſt: & his dicitur Ambitio tua ſit tecum in perditionem, quoniam putaſti ambitu humano parari Regnum Dei*.

REGVLA V.

Qui Beneficia Eccleſiaſtica honoris, & redituum temporalium intuitu ſuſcipiant, non ſolùm à Deo non ſunt vocati, ſed lethalis peccati rei ſunt.

HÆc Regula colligitur ex *Sanct. Auguſtino*, Libro 2. *De Sermone Domini in Monte* Cap. 13. SÆPE (inquit) *cogitatio neceſſariarum rerum ad iſtam vitam pertinentium, ſauciat & ſordidat interiorem oculum noſtrum: & plerumque cor duplicat, vt ea, quæ videmur cum hominibus rectè facere, non eo corde faciamus, quo Dominus præcipit, id eſt, non quia eos diligimus, ſed quia commodum ab eis aliquod propter neceſſitatem præſentis vitæ adipiſci volumus. Debemus autem benefacere illis propter ſalutem ipſorum æternam, non propter temporale commodum noſtrum. Inclinet ergo Deus cor noſtrum in teſtimonia ſua, & non in emolumentum. Finis enim præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non fictâ. Qui autem propter ſuam in hac vita neceſſitatem fratri conſulit, non vtique charitati conſulit: Quia non illi, quem debet tanquam ſe ipſum diligere, ſed ſibi conſulit; vel potiùs nec ſibi: Quandoquidem hinc ſibi facit duplex cor, quo impeditur ad videndum Deum: In qua ſola viſione beatitudo eſt vera atque perpetua*. Et infra: *Ergo ſi in terra erit cor, id eſt, ſi eo corde quiſque operetur aliquid, vt terrenum commodum adipiſcatur, quomodo erit mundum, quod in terra voluatur? Si autem in cœlo, mundum erit, quia munda ſunt quæcumque cœleſtia. Sordeſcit enim aliquid cùm inferiori naturæ miſcetur, quamuis in ſuo genere non ſordidæ; quia etiam de puro argento ſordidatur aurum, ſi miſceatur: Ita & animus noſter terrenorum cupiditate ſordeſcit*.

Idem confirmat *Gaufridus* Claræuallenſis Abbas, Declamatione in Euangelium, *Ecce nos reliquimus omnia*, inter Opera S. Bernardi, § 11. *Petro dictum eſt*, Simon Ioannis, amas me? Paſce oues meas. *Idemque tertiò repetitum. Tertiò dictum*, Paſce, *nec Mulge, ſeu Tonde, vel ſemel aditum eſt. Speret ergo Diſcipuli locum, gradum Miniſtri, qui dominicum paſcere gregem ſui agit, quàm tondere: Paſcere verò tripliciter, exemplo conuerſationis, verbo prædicationis, fructu orationis; & paſcere ad mandatum Chriſti, vt Nemo ſibi hunc ſumat honorem, ſed qui vocatus fuerit à Deo tanquam Aaron*. Ioan 21. Heb. 5.

Quod de Epiſcopis dixit Tridentina Synodus Seſſione 25. *De Reformatione* Cap. 1. reliquos Beneficiarios etiam ſpectat. *Optandum eſt, vt ſe non ad propria commoda, non ad diuitias, aut luxum; ſed ad labores, & ſolicitudines pro Dei gloria vocatos eſſe intelligant. Nec enim dubitandum eſt, & Fideles reliquos ad religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, ſi Præpoſitos ſuos viderint non ea, quę Mundi ſunt; ſed animarum ſalutem, ac cęleſtem patriam cogitantes*.

De diuinæ vocationis ad Beneficia neceſſitate, ac recta intentione, quæ vocationis illius argumentum eſt, ſic loquitur Concilium Bituricenſe anno Chriſti 1584. Titulo 36. Canone 1. *Cùm Beneficium Eccleſiaſticum non otioſis, ſed Officium ſuum exequentibus ſit conſtitutum; & propter Officium detur Beneficium, denunciat hæc Synodus omnibus cuiuſcumque gradus, & conditionis, qui Beneficia Eccleſiaſtica ſolius temporalis prouentûs gratiâ ſuſcipiunt, eos non facere fructus ſuos, ſed ad reſtitutionem teneri*.

Hanc Regulam confirmant *Sanct. Thomas*, Quodlibeto 9. Quæſt. 7. Artic. 2. *Si aliquis* (inquit) *hâc intentione plura Beneficia habeat, vt ſit ditior, vt lautiùs viuat, & vt faciliùs ad Epiſcopatum perueniat in aliqua Eccleſiarum vbi eſt præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur; quia cum tali intentione, & vnum Beneficium habere, eſſet illicitum*.

Sanct. Antoninus, P. 2. Summæ, Titulo 3. Cap. 5. § 4. *Quærere* (inquit) *& appetere huiuſmodi Curatu* (ſiue Beneficia quibus adnexa Cura Animarum eſt) *principaliter propter honores, & diuitias, quæ inde ſequuntur hominibus, videtur eſſe mortale: & ratio eſt, quia eſt contra ordinem charitatis. Nam non ſolùm dilectio Dei, & proximi eſt in præcepto, ſed etiam ipſe ordo dilectionis. Eſt autem de ordine dilectionis, vt diligatur priùs ſalus animarum, quàm corporum: ſed hunc ordinem talis peruertit, præferens temporalia, quæ ordinantur ad corpus, ſcilicet diuitias, & honorem, ſaluti animarum, quæ exercetur per curam*.

Nemo igitur à Deo vocatos dixerit, qui malis artibus captant Beneficia, fraudulentiæ verbi gratiâ permutationis commento, quales eæ ſunt, quæ imminente morte fieri ſolent; cùm ſcilicet Clericus morti proximus Beneficium ſuſcipit, non vt illius impleat officium, ſed vt Beneficium aliud locupletius, commodius, aut illuſtrius in alterum transferat; atque hoc pacto Ordinarium Collatorem Iure ſuo fraudet.

A Deo vocatos nemo dixerit Beneficiorum nundinatores, qui empti prædij reditum, ſeu quemlibet collocatæ pecuniæ prouentum, à ſe, vel parentibus ſuis hebdomadariæ Miſſarum celebrationi addictum, & Obitûs nomine titulóque Beneficij ornatum, cum verò Beneficio, verbi gratiâ Canonicatu, Eccleſiaſtica Dignitate, Parochiali Cura, vel ſimplici Prioratu permutant: Quod palliatæ Simoniæ genus eſt.

A Deo vocatos nemo dixerit, qui Beneficia cum alijs permutant, non vt Eccleſiæ neceſſitati, vel vtilitati conſulant, ſed vt rem familiarem augeant, minuſue commodum conſequantur.

A Deo vocatos nemo dixerit, qui adulterinas Reſignationes, & Permutationes cauſà mortis ſupponunt; vel Reſignationes per plures annos cum detrimento Collatorum celant contra Legem Eccleſiæ, ſeu Regulam Cancellariæ Apoſtolicæ *De Publicandis Reſignationibus*: Aut Beneficiariorum mortem publicæ notitiæ ſubducunt, reconditis eorum cadaueribus, vt furtim in ipſorum Beneficia irrepant; aut Reſcriptum de Reſignatione in Romana Curia admiſsà recipiant: Quo pactò Regulis Cancellariæ Apoſtolicæ *De Infirmis Reſignantibus*, *ſiue de viginti diebus*, & *De veriſimili notitia*, fœdè illudunt. Grauius hac in ſpecie Gallorum peccatum eſt, quia non Eccleſiaſtica tantùm: ſed & Regia violare non dubitant Edicta. Iubet enim *Franciſcus I.* Edicto dato anno 1539. Art. 54. domeſticis defuncti Beneficiarij, ſub pœna corpori infligenda, vt Eccleſię ſincerè ſignificent diem, ac horam obitus. In Laicos verò, qui corpus celauerint, pęnam capitis decernit. In Clericos excluſionem à quibuſcunque defuncti Beneficis præter mulctam pecuniariam à Iudicibus infligendam.

A Deo vocatos nemo dixerit, Beneficiorum aucupes, ſeu Deuolutarios, qui pacificis per annum poſſeſſoribus inſidiantur; & ob commentitiam incapacitatem aduerſus ipſos litem mouent: Aut, ij reuera ſint incapaces, qui Beneficia illa poſſident, illos non ob Eccleſiæ amorem, Deique gloriam, ſed ſolius ambitionis, & auaritiæ impulſu, priuatique commodi cauſa in Ius vocant, & è Beneficiorum poſſeſſione deijciunt.

A Deo vocatos nemo dixerit eos, qui Parochialem Eccleſiam, ſeu Curatum Beneficium poſtulant, & ſuſcipiunt cum propoſito in illo non miniſtrandi: Idemque de Præbendis dicendum eſt.

Quicumque enim quinque illis modis proximè recenſitis captant Eccleſiaſtica Beneficia, lethaliter peccant, Beneficium abſque vocatione, plerumque & abſque legitimo titulo ſuſcipiunt, & retinent, fructus ſuos non faciunt, Beneficium ſic impetratum inter manus Ordinarij Collatoris, ſub æternæ damnationis periculo, eiurare tenentur.

REGVLA VI.

Reſignatio Beneficij in manus Collatoris fieri debet.

SIc enim Renunciationem definit *S. Antoninus* 2. P. Summę, Tit. 1 Cap. 5. §. 2. *Renunciatio eſt Iuris proprij ſpontanea refutatio, quæ fieri debet in manibus eius, à quo habetur inſtitutio, & confirmatio.*

Eadem Regula nititur auctoritate *Alexandri III.* Cap. *Admonet*; & *Innocentij III.* Cap. *Quod in dubijs*, Ext. *De Renunciatione.*

REGVLA VII.

Beneficium Eccleſiaſticum ſine cauſa legitima, & canonica reſignari non poteſt, vel eiurari.

HAnc Regulam tradit *Innocentius III.* Cap. *Niſi cùm pridem*, Ext. *De Renunciatione*: Cauſaſque enumerat, & explicat, ob quas huiuſmodi Renunciatio, aut Reſignatio fieri poteſt.

Prima eſt, *Conſcientia criminis, forſitan non cuiuslibet, ſed dumtaxat illius, propter quod ipſius officij executio, poſt peractam Pœnitentiam impeditur.*

Secunda eſt, *Debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute procedit: Nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo, per quam impotens redditur* Beneficiarius *ad exequendum Officium.*

Tertia eſt, *Defectus ſcientiæ competentis, quæ circa ſpiritualium adminiſtrationem eſt potiſſimum neceſſaria, & circa curam temporalium opportuna.*

Quarta eſt, *Malitia plebis; quando plebs adeò duræ ceruicis exiſtit, vt* Paſtor *proficere nequeat apud ipſam. Non autem pro qualibet culpa Paſtor debet gregem deſerere, ne mercenariò comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: Sed de Superioris licentia, tunc demum poteſt non tam timidè fugere, quàm prouidè declinare, cum oues conuertuntur in lupos; & qui debuerant humiliter obedire, iam irreuerenter contradicunt.*

Quinta eſt, *Graue ſcandalum, quod aliter ſedari non poteſt.*

Sexta eſt, *Perſonæ Irregularitas, ſi fortè ſit bigamus, vel viduæ maritus.*

Quas cauſas hoc Diſtichon complectitur.

Debilis, ignarus, malè conſcius, Irregularis:
Quem mala plebs odit, dans ſcandala cedere poſſit.

Subdit ibidem Innocentius III. *Si propter aliquam cauſam vtilem, & honeſtam in huiuſmodi propoſito perſeueres, de licentia noſtra cedas, alioquin cedendi licentiam Auctoritate Apoſtolica tibi ſcias eſſe penitus interdictam.*

Hanc Regulam confirmat *Pius V* Conſtitutio. 58. quę incipit: *Quanta Eccleſiæ Dei*, cuius hæc ſunt verba: *Epiſcopi, & alij facultatem habentes, eorum dumtaxat Reſignationes recipere; & admittere poſſint, qui aut ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitiati, aut criminis obnoxij, Cenſuris Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel Beneficio inſeruire; ſeu qui vnum aliud, vel plura Beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri; Religionem quoque ingreſſuri, vel Matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur; denique quis ex alijs caſibus acciderit, qui Conſtitutione felicis recordationis Innocentij Papę III. de dimittendis Cathedralibus Eccleſijs edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco Beneficij reſidere ſecuri.*

Quamobrem grauiter peccant, qui alias ob cauſas Beneficio Eccleſiaſtico renunciant, illudve reſignant, ſcilicet ad laborem declinandum, vitámque in otio traducendam: *Cum otioſitas, & voluptas arma ſint Hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas*, (vt loquitur *Innocentius III.* Cap. ſupra citatu) & *S. Martini* exemplum imitari Viros Eccleſiaſticos deceat, qui viribus corporis deſtitutus dixit: *Domine, ſi adhuc Populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua*: Et exemplum Apoſtoli dicentis: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto: Manere autem in carne, neceſſarium propter vos.*

REGVLA VIII.

Reſignatio in fauorem, qua Clericus Beneficio renunciat, ea lege, vt illud certo cuipiam viro ab ipſo Renunciante deſignato conferatur, Eccleſiaſtico Iure vetita eſt, & illicita: Et à ſolo Pontifice Romano admitti poteſt: Alioquin nullius eſt roboris, & Simoniæ pęnis obnoxios facit Reſignantem, & Collatorem.

IN *Beneficijs* enim *Eccleſiaſticis, ea quæ hæreditarię ſucceſſionis imaginem referunt, ſacris Conſtitutionibus ſunt odioſa, & Patrum Decretis contraria*; (vt loquitur Concilium Tridentinum Seſſione 25. Cap. 7.) Quod autem Canones omnem in Beneficijs hęreditarię ſucceſſionis ſpem adimant, ac damnent, euidens eſt ex Canone *Pleriq;* cauſa 8. Quæſt. 1. qui eſt Synodi Romanæ ſub *Hilaro* Papa Canon quintus: *Pleriq; Sacerdotes* (inquit) *in mortis confinio conſtituti, in locum ſuum ferantur alios deſignatis nominibus ſubrogare: Vt ſcilicet non legitima exſpectetur electio, ſed defuncti gratificatio pro populi habeatur aſſenſu. Quod quàm graue ſit, æſtimate. Atque ideò, ſi placet, etiam hanc licentiam generaliter de Eccleſijs auferamus: Ne, quod turpe dictu eſt, homini pateat quiſquam deberi, quod Dei eſt: Ab vniuerſis acclamatum eſt: Hæc præſumptio nunquam fiat: Quæ Dei ſunt, ab homine dari non poſſunt.* Item ex Canone, *Apoſtolica*, qui eſt Concilij Lateranenſis ſub *Innocentio II* decimusſextus, & refertur Cauſa, & Quæſtione eiſdem. Item ex Cap. *Ex tranſmiſſa*, quod Alexandri III. Reſponſum eſt, Ext. *De filijs Presbyterorum*: Et ex Cap. *Quia Clerici*, Ext. *De Iure Patronatus.*

Alia præterea ratio fuit, cur Regnationes in fauorem antiqui Canones prohibuerint, quia *In ſpiritualibus omnis pactio, vel conuentio ceſſare debet, iuxta Canonicas ſanctiones*, (vt reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Tua nos*, Ext. *De Simonia.*) Reſignatio autem in fauorem, fit cum pacto quodam, vt Beneficium illi conferatur, quem nominat Reſignans, qui Beneficium ſuum non erat aliàs reſignaturus Hęc autem pactio cum ex natura ſua ſimoniaca non ſit, modò temporalis alicuius commodi intuitu non fiat, quod in perſonam, vel familiam Reſignantis ex ipſa Reſignatione, & collatione ei facta,

culus in fauorem eſt, redundet; ſed vna Eccleſiæ vtilitas, & merita Reſignatarij ſpectentur: Conſequens eſt illam non eſſe malam, niſi quia Canonibus prohibita eſt: Vnde cum Summus Pontifex de Canonibus diſpenſandi ſummam poteſtatem habeat, Reſignationis in fauorem approbatio illi vni reſeruata eſt, cum tamen Collatores Ordinarij puras, & ſimplices Reſignationes admittere, & approbare poſſint.

Accedit, & tertia ratio, cur Reſignationes in fauorem veteribus Eccleſiæ Sanctionibus improbatæ fuerint, quia nimirum Collatorum Ordinariorum libertatem coarctant, & oppugnant. Hanc ob cauſam Regum Chriſtianiſſimorum ad Tridentinam Synodum Oratores in Mandatis habuere, vt Reſignationum in fauorem abrogationem poſtularent, ac diligenter vrgerent. Id tamen obtinere non potuerunt. Poteſtas enim ipſas approbandi penes Summum Pontificem remanſit: Epiſcopis autem, alijſque Collatoribus eſt adempta.

Id confirmat Conſtitutio 58. *Pij V.* quæ incipit, *Quanta Eccleſiæ Dei*, cuius hæc ſunt verba: *Caueant autem Epiſcopi, & alij prædicti, itemque omnes Electores, Præſentatores, & Patroni, tam Eccleſiaſtici, quàm Laici, quicumque ſint, ne verbo quidem, aut nutu, vel ſigno, futuri in huiuſmodi Beneficijs, & Officijs Succeſſores, ab ipſis Reſignantibus, aut alijs eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de his aſſumendis promiſſio inter eos, vel etiam intentio qualiſcumque intercedat.*

R E G V L A IX.

Qui Beneficium reſignant in manus Ordinarij Collatoris, cum pacto expreſſo, vel tacito, vt illud conferatur certæ cuidam perſonæ ab ipſis Reſignantibus deſignatæ, aut ab alijs, eorum ſignificatione, vel hortatu, rei ſunt peccati mortalis, & in pœnas contra Simoniacos latas incurrunt.

HÆc Regula ſequitur ex præcedenti, & ijſdem argumentis nititur: Eamque confirmat *Sanct. Raymundus* Lib. 1. *Summæ*, Titulo 1. *De Simonia*, §. 23. *Quid* (inquit) *de quadam conſuetudine, quæ in pleriſque Eccleſijs inoleuit, videlicet dum debent fieri multi Canonici, dicunt, maiores præcipuè ad inuicem: Canonizemus Nepotulos noſtros, fortè adhuc in cunabulis, vel quaſi vagientes: Placeat tibi de meo, & mihi placebit de tuo: Sic paciſcuntur per hæc verba, vel æquipollentia. Alius modus eſt etiam. Dicit aliquis: Conſuetudo eſt, quòd ſicut fuiſti exauditus in vna petitione, ego debeo exaudiri in aliâ. Item alius dicit: Nunquam me viuente fiet aliquis Canonicus in Eccleſia iſta, niſi ille pro quo rogaui, prius fiat Canonicus, vel ad minus cum alijs. Numquid in talibus, & ſimilibus committitur Simonia? Reſpondeo: In primo, & vltimo caſu committitur Simonia; quia dicit Canon: ABSIT omnis pactio, ceſſet omnis conuentio.* 1. Quæſtion. 2. *QVAM PIO.* Licet tamen Reſignanti rogare Collatorem, vt Beneficium, cui purè, & ſimpliciter renunciat, alteri conferat, ſi ille ſit idoneus: Quamquam non teneatur Ordinarius illi conferre pro quo rogatum eſt. (Cap. *Tuanos*, Ext. *De Simonia.*) Idemque docet S. Raymundus: *Si preces ſunt ſpirituales,* (inquit) *non eſt Simonia.∴ Si ſint carnales, vel ex pacto quodam facto, vel nunc faciendo, Simonia eſt.*

R E G V L A X.

Reſignatio in fauorem, in manus Summi Pontificis facta, ab eoque approbata, Reſignantem à Simonia immunem non præſtat, ſi ea intentione, eòque intuitu ſuum Beneficium alicui reſignet, vt commodum aliquod temporale ſibi, aut familiæ ſuæ inde proueniat, non autem ob Eccleſiæ vtilitatem, & merita perſonæ, cuius in fauorem ſit Reſignatio.

TVnc enim Renunciatio gratuita non eſt, ſed contractum quemdam inuoluit ex parte Renunciantis, quem Iuriſperiti his verbis exprimunt, *Facio vt des:* Adeòque Iure diuino eſt prohibita, vtpotè per ſe, & ex naturâ ſuâ Simoniaca. Quod ex meo ſenſu non aſſero, ſed ex ſententia *S. Thomæ* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 25. Quæſtione 3. Artic. 3. ad ſeptimum: *Ille* (inquit) *qui dat ratione conſanguinitatis præbendam alicui principaliter, aut intendit temporale bonum illius cui datur, & non ulterius; & ſic peccat grauiter, ſed Simoniam non committit; quia non vendit; cum nihil accipiat: Aut intendit aliquod bonum in ſe ipſum redundans, ſic quod magnificetur per hoc, & nobilitetur domus ſua; vel quòd ipſe in conſanguineis ſit fortior: Et ſic ipſe aliquid accipere ſperat, pro quo ſpiritualia dat, & Simoniam committit; & reducitur ad id munus, in quo continetur commodum, quod ex tali datione ſperat.* Pactio autem, quæ naturâ ſuâ Simoniaca eſt, Romani Pontificis auctoritate non poteſt à labe Simoniæ purgari. Falſum namque eſt, quòd à quibuſdam decantatur, *Simoniam coram Summo Pontifice non committi.* Si enim quamcumque Simoniæ labem purgare poſſet, numquam ipſe Simoniacus eſſe poſſet. At id aſſerentium *Opinio erronea eſt* (iudice *Sanct. Thoma* ibidem, ad ſecundum:) *Si enim Papa pro aliquo ſpirituali munus acciperet, Simoniam committeret, ſicut & alius homo; quià ſub Petro, cui Papa ſuccedit, Simoniæ vitium damnationem inchoauit in Nouo Teſtamento. Et quamuis res Eccleſię ſint aliquo modo Papæ, non ſunt tamen eius omnibus modis habendi, ſicut illud, quod ad manum habet. Non eſt autem dubium, quòd Simoniam committeret, ſi quis aliquod ſpirituale debitori ſuo daret, vt quod ſuum eſt recuperaret. Et ita etiam in propoſito Papa à Simonia non excuſaretur, (ſi quod abſit) ſpiritualia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret.*

R E G V L A XI.

Reſignationes cum expreſſâ, vel tacitâ conditione Regreſſûs in eadem Beneficia, illicitæ ſunt: Et ita Reſignantes rei ſunt peccati mortalis; nec ad illa Beneficia redire poſſunt abſque nouâ Collatione, aut ea tutâ conſcientiâ retinere, eorumque fructus facere ſuos.

HÆc Regula nititur Decreto Concilij Tridentini Seſſione 25. Cap. 7. *De Reformatione*, cuius hæc hæc ſunt verba: *Cum in Beneficijs Eccleſiaſticis ea, quæ hæreditariæ ſucceſſionis imaginem referant, ſacris Conſtitutionibus ſint odioſa, & Patrum Decretis contraria; nemini impoſterum acceſſus, aut regreſſus, etiam de conſenſu, ad Beneficium Eccleſiaſticum cuiuſcumque qualitatis concedatur: Nec hactenus conceſſi ſuſpendantur, extendantur, aut transferantur. Hocque Decretum in quibuſcumque Beneficijs Eccleſiaſticis, ac in quibuſcumque Perſonis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat.*

Eandem Regulam confirmat Conſtitutio *Pij V.* 134. quæ incipit, *Romani Pontificis*, cuius hæc ſunt verba: *Volentes omnem hæreditariam Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſucceſſionem de Eccleſia Dei tollere, ac libertati Beneficiorum huiuſmodi prouidere, & vt de perſona magis vtili, & idonea, prout requiritur, faciliùs prouideri valeat: Omnes & ſingulos regreſſus, acceſſus, & ingreſſus, etiam euentuales, aut pœnales, aut Coadiutorias etiam de conſenſu, aut alias quomodolibet, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis efficaciſſimis, etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudine, Clauſulis irritantibus, & alijs Decretis quomodolibet per quoſuis Romanos Pontifices Prędeceſſores noſtros ad Beneficia Eccleſiaſtica, cum Cura, & ſine Cura, ſæcularia, & quorumuis Ordinum Regularia ∴∴ Quibuſuis Perſonis cuiuſcumque ſtatûs, gradûs, Ordinis, & conditionis exiſtentibus, etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali dignitate, aut Cardinalatus honore pollentibus conceſſa.∴ Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ Poteſtatis plenitudine, Auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium reuocamus, caſſamus, & abolemus.*

Tuta tamen conſcientia poteſt aliquis ad reſignatum Beneficium regredi, ſi Reſignatarius ſponte, & vltrò illud ipſi offerat, & Epiſcopus huiuſmodi regreſſum, ob maiorem Dei gloriam, & Eccleſię vtilitatem iudicio ſuo approbet; Hæc enim noua Collatio, & Prouiſio cenſetur. Immò Gallicanæ Eccleſiæ Iuriſprudentia, & conſuetudo, ei qui in infirmitate graui, & mortis periculo conſtitutus, coram Ordinario reſignauerit, permittit regreſſum recuperata valetudine, aut ceſſante periculo, vt declaratur Edicto *Ludouici XIII.* Regis Chriſtianiſſimi dato anno 1638. Articulo 20. Eſt etiam Regreſſui locus, ſi contingat vnum ex compermutatis Beneficijs euinci: certum enim pro incerto, & caduco Beneficio per-

permutare nemo velit; quamobrem Ius ipſi ſuccurrit hac in ſpecie, *Cap. Si Beneficia 20. De Præbendis, in Sexto.*

REGVLA XII.

Quælibet Reſignatio dolo, fraude, vi aut metu facta, illicita, & irrita iudicanda eſt: Nec Beneficium ita ſibi collatum tutâ conſcientiâ retinere poteſt Reſignatarius, aut illius fructus ſuos facere.

HÆc Regula colligitur ex Cap *Super hoc*, quod *Clementis III.* Reſponſum eſt, Ext. *De Renunciatione*, cuius hæc ſunt verba: *Superuacuum eſſe non credimus, cauſam Reſignationis diligenter inquiri: Quam ſi fortè probabilem, id eſt, non vi, nec metu, nec oppreſſione, nec interuentu pecuniæ, nec promiſſione extortam Iudex inuenerit.·. admittere non poſtponat. Porrò licet negantis factum, per rerum naturam nulla ſit probatio, eius tamen qui ſpontaneam Renunciationem negat, probationes credimus admittendas.*

Eadem Regula confirmatur ex Cap. *Abbas*, quod eſt *Alexandri III.* & Cap. *Ad audientiam*, quod eſt *Innocentij III.* Reſpooſum, Ext. *De ijs quæ vi, metuſue cauſâ fiunt*; cuius hæc ſunt verba: *Quia verò quæ vi, metuſue cauſâ fiunt, carere debent robore firmitatis: Mandamus, quatenus ſi eumdem ad Reſignationem conſtiterit vobis per talem metum fuiſſe coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum conſtantem, non obſtante Iuramento prædicto, quo non ad non repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur, præfatam Eccleſiam ei reſtitui faciatis.* Vnde ſi committatur alicui Reſignationis receptio à Romano Pontifice, in Litteris adſcribi ſolet hæc clauſulâ: *Attentè quoque prouideas, quod in Reſignatione prædicta dolus, vis, metus, aut aliqua ſimoniaca labes non interuenerit*; (vt patet ex Regula Romanæ Cancellariæ 40.)

Idem rurſus confirmatur ex Canone, *Si quandoque*, Cauſa 15. Quæſt. 6. cuius hæc ſunt verba: *Si quandoque à Sacerdotibus, & Auctoribus Eccleſiæ, quædam ſcripturæ quoquomodo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint.·. ad nullum eis præiudicium vel nocumentum valere cenſemus.* Reſigoationes itaque dolo, vi, aut metu ſactæ, iudicandæ ſunt irritæ. Quamobrem ei qui io graui ioſirmitate, aut mortis periculo quocumque conſtitutus reſignauit, ſi Beneficium repetat, ipſumque Reſignationis pœniteat, tenetur Reſignatarius Beneficium reſtituere coram Ordinario reſignatum: Cùm enim ægritudo periculoſa valdè minuat hominis libertatem, & adigat ad ea, quæ oumquam in aoimum induceret, ob idque votum Religionis, pauore mortis Deo nuncupatum remittatur, Cap. *Literaturam*, Ext. *De Voto*: Liberè omninò non reſignaſſe præſumitur, qui numquam reſignaſſet, ſi ex illa infirmitate, ſeu mortis periculo ſe ſoſpitem euaſurum certò præſciuiſſet. Vt enim reſpondet *Clemens III.* Cap. *Super hoc*, Ext. De Renunciatione, *Nulla ratio hoc veriſimile reddit, vt quiſquam Beneficium multis fortè expenſis & laboribus quæſitum, quo ſuſtentari debet, facilè, ſiue magnâ cauſâ, ſuâ ſponte reſignet.*

REGVLA XIII.

Qui Beneficium ſuum in fauorem alterius reſignauit, illud tutâ conſcientiâ retinere non poteſt, nec fructus ſuos facere: Vnde in ſtatu peccati mortalis eſt, ſi Prouiſiones Romanæ Curiæ, ſeu Litteras Reſignationem approbantes apud ſe retineat, etiam conſentiente Reſignatario; aut ab eo promiſſionem extorqueat, de poſſeſſione Beneficij non captanda, niſi poſt obitum ipſius Reſignantis, aut certè morte ipſius imminente.

FIducia enim huiuſmodi in Reſignationibus, teterrimum ſimoniæ genus eſt, ac Reſignantem ſimul & Reſignatarium; Excommunicationi Summo Pontifici reſeruatæ, alijſque Simoniacorum pœnis obnoxios facit. Prætetea, eum qui Beneficio ſuo renunciauit, non poſſe illud retinere, aut repetere, abſque noua Inſtitutione Canonica, ſiue Collatione, confirmat *Alexander III.* Cap. *Ex tranſmiſſa*, Ext. *De Renunciatione.*

Denique Regula Cancellariæ Apoſtolicæ, *De publicandis Reſignationibus*, quæ in hoc Regno recepta eſt, ſtatuit: *Vt quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica, ſiue in Romana Curia, ſiue extra eam reſignata, niſi de illis factæ Reſignationes, ſi in eadem Curia, intra ſex menſes à data Supplicationis, & non à die præſtiti conſenſus computandos: Si verò extra dictam Curiam factæ ſint, intra menſem, ex tunc, vbi dicta Beneficia conſiſtunt, publicatæ fuerint: Vel poſſeſſio illorum ab eis, quos id contingit, petita extiterit: Si Reſignantes iſta poſtmodum in eorumdem reſignatorum Beneficiorum poſſeſſione deceſſerint, non per Reſignationem, ſed per Obitum huiuſmodi vacare cenſeantur: Collationes quoque & quæuis aliæ diſpoſitiones de illis tanquam per Reſignationem vacantibus factæ, & inde ſecuta, nullius ſint roboris vel momenti.* In Gallia tamen tempus ſex menſium, aut vnius menſis, hâc Regulâ præſtitutum, computatur à die admiſſæ Reſignationis, & non à die præſtiti à Reſignante conſenſûs. Quæ autem ante diem mortis eius qui reſignauit, non eſt facta publicatin, noſtris Moribus inualida eſt.

Fauet *Rebuffus* vir Iuris conſultiſſimus in *Praxi Beneficiorum*, hanc Regulam Cancellariæ explicaos. *Reſignans* (inquit) *qui poſt Reſignationem, quam ſcit expeditam, remanet in detentione Beneficij, & capit fructus, non eſt in conſcientia tutus: Nec ille in cuius fauorem reſignauit, ſi permittat: Quia Reſignans per Reſignationem amiſit Ius percipiendi fructus, cùm amiſerit Beneficium, & poſſeſſionem illius*, C. Poſt tranſlationem, §. Rurſus. De Renunciatione C. Inter. De Præbendis. *Et ſic eſt malæ fidei poſſeſſor, qui fructus non facit ſuos.* L. Bonæ fidei. ff. De acquir. Rerum Domin. Gloſſ. in Cap. Grauis. De Reſtit. ſpoliator. *Is etiam cui fuit reſignatum, peccat, permittendo Reſignantem vti Beneficio, cùm non ſit Paſtor: Et verus Paſtor dimittit oues mercenario, qui non ſeruit vt verus Paſtor, vel prout tenetur: Publicæque intereſt eum, qui Ius habet in Beneficio, poſſidere illud: Et ille qui non habet Ius, illud non teneat: Tum propter hoſpitalitatem, quam exerceret verus Curatus, vt tenetur non verò mercenarius*, Cap. *De Monachis* Ext. De Præbendis. *Tum vt oues Paſtorem ſuum agnoſcant, vt eſt in Euangelio.* Si autem elapſo trienoio Reſignatarius poſſeſſionem non iniuerit, idem Beneficium ipſi ab eodem reſignari legitimè ac validè non poteſt, & Prouiſiones in Romana Curia obtentæ cenſerentur ſubreptitiæ, niſi Summo Pontifici fuiſſet expoſitum prioris Reſignationis, & retentionis Prouiſionum per triennium caſus.

REGVLA XIV.

Simoniæ reus eſt, qui Beneficium ſuum reſignat alteri cum pactione expreſsâ vel tacitâ, vt ille viciſſim ſuo renunciet in fauorem nepotis, ſeu conſanguinei ipſius Reſignantis.

IBi enim interueoi cootractus, *Do vt des*. Id confirmat *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 5 ad ſecundum, ſcribens: *Si aliquis det Beneficium Eccleſiaſticum alicui, hoc pacto vel intentione, vt exinde ſuis conſanguineis prouideat, eſt manifeſta ſimonia.* Quamobrem ſimoniæ rei ſunt Canonici, qui paciſcuntur iouicem de promouendis ad Canonicatum cognatis, & proximis ſuis; aut mutuam à ſe in hoc genere Offici gratiam exigunt, interpoſito etiam Iuramento.

REGVLA XV.

Reſignatio Beneficiorum Permutationis gratiâ, illicita & ſimoniaca eſt, ſi ex pacto fiat & conuentione inter partes, Epiſcopi arbitrio & iudicio non permiſsâ; aut commodi alicuius temporalis intuitu.

ITa reſpondet *Vrbanus III.* Cap. *Quæſitum*, Ext. *De Rerum Permutatione*, cuius hæc ſunt verba: *Generaliter itaque teneas, quod commutationes Præbendarum de iure fieri non poſſunt: Præſertim pactione præmiſſâ, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ. Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licitè poteſt de vno loco ad aliam transferre perſonas: Vt quæ vni loco minùs ſunt vtiles, alibi ſe valeant vtiliùs exercere.* Id confirmat *Innocentius III.* Cap. *Cum olim*, ſub eodem Titulo, quo duos Clericos, qui Archidiaconatum & Præpoſituram propriâ auctoritate compermutauerant, illis Dignitatibus ſpoliauit. Idem conſtat ex Cap. *Maioribus*, Ext. *De Præbendis & Dignitatibus*, quod Turonenſis Concilij oomine inſcribitur.

ſcribitur. Et ex Cap. *Pactiones*, Ext. *De Pactis*, quod eſt *Gregorij IX.* Reſponſum: *Pactiones* (inquit) *factæ à vobis pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis: Cùm in huiuſmodi omnis pactio, omniſque conuentio debeat omninò ceſſare, nullius penitus ſunt momenti.*

Idem confirmat Gloſſa Clementinæ, *Ne concessione*, Tit. *De Rerum Permutatione*, his verbis: *Tractatus de permutandis Beneficijs eſt permiſſus, dummodo non fiat pactio arreſtata inter partes, ſed totum ponatur in arbitrio Superioris*. Non poteſt tamen Superior Beneficia causâ permutationis reſignata alijs conferre quàm Permutare volentibus: Aliquin Collationem irritam fore *Clemens V.* declarat, *Ne conceſſione Iuris vtentibus, præſertim circa ſpiritualia, illudatur*.

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum* Diſt. 25. Quæſtione 3. Articulo 3. ad octauum: *In permutatione* (inquit) *eſt ſimonia, ſi pro aliquo terreno commodo vtriuſque vel alterius, talis commutatio fiat: Si autem pro aliquo ſpirituali, vtpotè quia hic in illo loco meliùs poſſit Deo ſeruire, non eſt ſimonia: Vnde tunc poteſt fieri commutatio auctoritate Epiſcopi Diœceſani*. Et Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima Articulo 1. ad quintum: *Nomine* (inquit) *emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Vnde nec Permutatio Præbendarum, vel Eccleſiaſticorum Beneficiorum fieri poteſt auctoritate partium, abſque periculo ſimoniæ, ſicut nec tranſactio, vt Iura determinant. Poteſt tamen Prælatus ex Officio ſuo Permutationes huiuſmodi facere pro cauſa vtili & neceſſaria.*

Epiſcopi autem eſt inuigilare, 1. Ne ſimonia, fraus, aut aliud vitium, ſeu canonicum impedimentum in Permutationibus intercedat: 2. Vt, ſi Beneficia permutanda in diuerſis Diœceſibus ſita ſint, vtriuſque Epiſcopi interueniat auctoritas: 3. Vt illis ad quos ſpectat Electio vel Præſentatio ad hæc Beneficia, Reſignatio causâ Permutationis ſignificetur, eorumque poſtuletur conſenſus: Qui, ſi Patroni Laici fuerint, ita neceſſarius eſt hoc in Regno, vt abſque eo irrita foret Permutatio. 4. Vt Permutatio fiat rerum eiuſdem generis, ſpiritualium ſcilicet cum ſpiritualibus, iuris in re cum iure in re, & non cum iure ad rem: Nominationem enim ad Beneficium ſeu ius ex Indulto, Gradibus, Apoſtolicoue Mandato, quæ ſolam ſpem obtinendi Beneficij, non autem ius proximum tribuunt, cum Beneficio iure quæſito, & cuius Prouiſiones præ manibus habentur, permutare non non licet. Quod autem Permutatio ſpiritualium cum temporalibus iure improbetur ac damnetur, declarat *Gregorius IX* Cap. *Exhibita*, Ext. *De Rerum Permutatione*. Quamobrem nec Ius decimarum pro re temporali permutari poteſt. *Ex hac Decretali* (inquit Gloſſa) *ſoluitur Quæſtio, quæ multum occurrit de facto: Quandoque aliqui volunt certas poſſeſſiones tradere quoad proprietatem, vel vſumfructum Eccleſijs, quibus tenentur ſoluere decimas poſſeſſionum ſuarum, vt ſic aliæ poſſeſſiones liberæ remaneant ab exactione decimarum: Patet quod hoc fieri non poteſt: Et hoc idem habuimus in antiqua Compilatione*, Tit. *De Decimis*, Cap. Intelleximus, *Quod non debuit remoueri*. Cap. *Intelleximus*, eſt *Alexandri III.* Reſponſum, & habetur in antiqua Collectione 1. Decretalium, edita ab *Antonio Auguſtino*.

In fraudis autem ac doli ſuſpicionem meritò veniunt Permutationes Beneficiorum factæ in periculo mortis, aut in decrepita ſenectute; maximè ſi fiant, cum conſanguineo aut familiari. Item, ſi citra Beneficiorum inæqualitatem Penſio reſeruetur; ſi vterque Compermutans ſibi Penſionem reſeruet, aut ſi de Penſione in gratiam tertiæ perſonæ partes conueniant: Aut ſi Penſio ſuper alio quàm compermutato Beneficio conſtituatur: Item ſi ſit magna Beneficiorum, ſine vlla compenſatione, inæqualitas. Sed manifeſta fraus eſt, ſi Permutatio fiat cum ficto Beneficio; aut pro Beneficio quod reſignatur, aliud indefinitè Beneficium ſimilis ac paris prouentûs titulo Permutationis promittatur, aut Beneficium cuius nondum Prouiſiones habet compermutantium alter, vt conſtat ex Cap. *Quæſitum*, & Cap. *Vniuerſum*, Ext. *De Rerum Permutatione*.

Simoniam quod ſpectat in Permutationibus contingentem, de illâ ſermo erit Capite ſequenti, in quo de Simonia agemus.

REGVLA XVI.

Penſiones ſuper Beneficijs reſignatis conſtitui non poſſunt, niſi Romani Pontificis Auctoritate, & ex cauſa canonicâ. Qui verò Beneficiarias Penſiones aliter ſibi reſeruant, aut ſine cauſa canonica impetratas percipiunt, lethaliter peccant, & ad Reſtitutionem tenentur.

QVod ſine Summi Pontificis Auctoritate conſtitui non poſſint Beneficiariæ Penſiones, probat Caput *Vt noſtram*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt, Ext. *Vt Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur*. Cùm ergo Penſio ſit delibatio quædam Beneficij, & onus illi impoſitum; & Summo Pontifici concredita ſit Canonum diſpenſatio, neceſſarius eſt ad conſtituendam ſuper Eccleſiaſticis Beneficijs Penſionem Summi Pontificis conſenſus. Deinde cùm Pactiones omnes circa Beneficia Canonibus vetitæ ſint, requiritur ad purgandam Simoniæ ſuſpicionem, vt illæ etiam quæ naturâ ſuâ & per ſe vitioſæ non ſunt ac ſimoniacæ, Romani Pontificis Auctoritate ac Iudicio approbentur. Nec Gallicana Iuriſprudentia Penſiones ſuper Beneficijs ratas habet, præter illas, quæ à Summo Pontifice conſtitutæ ſunt. Tres dumtaxat caſus excipiuntur. Primus eſt, cùm Beneficiario ob ægritudinem vel impotentiam, ſiue Cenſuram Eccleſiaſticam de Vicario prouidendum eſt, qui functiones eius ſuppleat. Tunc enim Epiſcopus congruam redituum portionem ex Beneficio delibare poteſt ad ſuſtentationem Vicarij, vt ſtatuit Concilium Tridentinum Seſſione 21. Cap. 6. *De Reformatione*; idemque colligitur ex Seſſione 25. Cap. 14 Secundus caſus eſt, Seminarij fundatio, ad quam ſi neceſſarij aliunde ſumptus non ſuppetant, Epiſcopus ex Beneficijs ſuæ Diœceſis, ſuæque Collationis certas contributiones ſeu penſiones annuas delibare ac reſeruare poteſt ad pium iſtud opus, vt ſancitum eſt in Concilio Tridentino Seſſione 23. *De Reformatione*, Cap 18. & Regijs Conſtitutionibus confirmatum. Tertius caſus eſt, bonum pacis inter Clericos de eodem Beneficio contendentes firmandæ, cùm Ius illorum obſcurum eſt. Si enim coram Epiſcopo litigent, poteſt ille tanquam Iudex vel Arbiter, Beneficium vni, penſionem alteri, pro bono pacis adiudicare; vt colligitur ex Cap. *De cætero*, Ext. *De Tranſactionibus*: Quæ tamen compoſitio toleratur potiùs, quàm laudetur ab *Innocentio III.* Cap. *Niſi eſſent*, Ext. *De Præbendis*.

2 Penſio autem Canonica non eſt, niſi ob cauſas in Iure approbatas conſtituatur. Tres porrò aſſignari ſolent: Prima eſt, fauor Reſignationis, ne Reſignans graue diſpendium patiatur eiurato Beneficio, vnde alimenta percipiebat vitæ fouendæ neceſſaria. Secunda eſt, æqualitatis ratio in Beneficiorum Permutatione: Quando enim locupletius Beneficium cum tenui & exiguo permutandum eſt, inæqualitas redituum adæquari poteſt conſtitutâ Penſione, vt colligitur ex Cap. *Ad quæſtiones*, Ext. *De Rerum Permutatione*. Tertia cauſa eſt, quam iam innuimus, finiendæ litis occaſio.

3 Atque vt Penſio his de cauſis conſtituta iuſtè percipiatur, neceſſe eſt inprimis, vt Clericus cui eſt aſſignata, hoc egeat ſubſidio ad inopiam ſubleuandam, & ad vitam, honeſtati Status Clericalis congruentem, ſubſtentandam. Solius enim eleemoſynæ ſiue ſubuentionis nomine, ad neceſſaria vitæ ſubſidia, Penſiones antiquitus aſſignatas legimus Eccleſiaſticis Viris. Quod ex Actis Chalcedonenſis Concilij facilè probari poteſt, Actione 10. 12. & 14 & ex Conſilio delectorum Cardinalium, & aliorum Prælatorum ſub *Paulo III.* eiuſdem Pontificis iuſſu conſcripto, anno 1537. Romæ anno ſequenti typis edito, confirmatur. *Alius* (inquiunt) *abuſus, cùm Beneficia conferuntur, ſeu cùm ceduntur alijs, irrepſit in conſtituendis ſuper eorum fructibus Penſionibus. Imò quandoque cedens Beneficia, omnes ſibi fructus reſeruat. Qua in re illud eſt animaduertendum, Nullâ aliâ de causâ, nulloque alio Iure Penſiones conſtitui poſſe, niſi vt quaſdam eleemoſynas, quæ in pios vſus, & indigentibus concedi debent. Nam reditus ſunt annexi Beneficio, vt corpus animæ: Ideò ſuâ naturâ pertinent ad eum, qui Beneficium habet, vt poſſit ex eis viuere honeſtè pro ſuo ordine, ſimulque queat ſuſtinere impenſas pro diuino cultu, & Templi, Sacrarumque Ædium reparatione, vt quod reliquum eſt, impendat in pios vſus. Hæc eſt*

enim

enim natura eorum redituum. Verùm ſicuti in rerum naturæ adminiſtratione, nonulla ſiunt à natura particulari præter inclinationem vniuerſalis naturæ: Sic in Pontifice, quoniam eſt vniuerſalis diſpenſator bonorum Eccleſiæ, ſi viderit eam fructuum portionem, quæ in pios vſus expendi debet, aut eius partem, in pium quempiam alium vſum vt expendatur, magis expedire, poteſt proculdubio id facere. Ideò iure merito Penſionem ponere poteſt, vt ſubueniat, egeno, præſertim Clerico, vt honeſtè queat vitam ducere pro eiuſdem ordine. Ideò omnes fructus reſeruari, adimique id omne quod diuino cultui, ſuſtentationique habentis Beneficium tribui debet, magnus eſt abuſus. Itemque Penſiones dari Clericis diuitibus, qui commodè & honeſtè viuere queunt ex reditibus quos habent, magnus certè abuſus, tollendus vterque. Vnde qui Beneficium Curatum, aut Præbendam ſuſcipiunt, cum propoſito illa non ſeruandi, nec in ijs Eccleſiæ inſeruiendi, ſed captandæ tantùm ex eorum Reſignatione Penſionis, grauiter peccant, nec Penſionem huiuſmodi tutâ conſcientiâ percipere poſſunt.

Secundò, Penſio excedere non debet tertiam partem fructuum: quod Conſtitutione Caroli VI. Regis Chriſtianiſſimi ſtatutum eſt, Canonibus congruenter. Verùm ſi Reſignationis aut Permutationis cauſâ Penſionis modus productus ſit vltra metas, ad fructuum verbi gratiâ medietatem, quod Romana Curia interdum approbat, reduci non ſolet, etiam conquerente Reſignatario: Odioſum quippe iudicatur, vt qui conſenſum præſtitit certæ Penſionis annuæ ſuper Beneficio creationi, eiuſque ſoluendæ ſponte ſubijt onus, & hac lege fruitur reſignato ſibi Beneficio, mox aduerſùs pactum, & approbatam in Romana Curia ſtipulationem, Benefactorem ſuum eludere, & fruſtrare promiſſis non erubeſcat. Idque Iuri conſentaneum eſt: *Cùm illuſio, & variatio in Perſonis Eccleſiaſticis maximè ſint vitandæ*; (vt ait Clementina vnica *Renunciatione*.)

Tertiò requiritur, vt exſoluta Penſione, & perſolutis Beneficij oneribus Reſignatario ſuperſit Congrua Portio trecentarum libellarum, præter oblationes, & quotidianas obuentiones, & quæcumque interiorum Eccleſiæ fructuum & redituum nomine veniunt.

Quartò, neceſſe eſt vt ille cui Penſio aſſignata eſt, per plures annos Beneficij illius Munia obiuerit, vel in ijs obeundis infirmitatem contraxerit, ex qua factus ſit impotens ad huiuſmodi functiones deinceps exercendas. Edicto autem *Ludouici Magni* Regni Chriſtianiſſimi anno 1670. menſe Octobri dato, cautum eſt, ne qui Penſionem ex Præbendis Eccleſiarum Cathedralium, aut etiam Collegiatarum, vel Parochialium Curarum Beneficijs percipiat, niſi huiuſmodi Beneficiorum ſacras functiones ſolido quindecim annorum ſpatio exercuerit, officiaque impleuerit. Quicumque Beneficiarias Penſiones, his conditionibus minimè concurrentibus percipiunt, furti ſacrilegi rei ſunt, & ad reſtitutionem tenentur; quamuis Penſio ſit approbata ab Apoſtolica Sede, cui fœdè obrepſerunt. His bellè conuenit quod ſcribebat *S. Bernardus* ad *Adam* Monachum Epiſtola 7. *Remorſas ac remordentes conſcientias Apoſtolicâ conati eſtis delinire licentiâ. O friuolum ſatis remedium, quod non eſt aliud niſi more Protoplaſtorum cauteriatis conſcientijs texere perizomata, non ad medicamentum, ſed ab velamentum.* Ibidem: *Apoſtolicam* (inquiunt) *licentiam quæſiuimus, & impetrauimus. Vtinam licentiam non quæſiſſetis, ſed conſilium! Id eſt, non vt liceret, ſed an liceret. Vnde tamen quærebatis licentiam? Vt liceret, quod non licebat facere: Itaque volebatis quod non licebat: Sed quod non licebat, malum erat. Mala erat igitur intentio, quæ in malum tendebat.*

R E G V L A XVII.

Nec poſtulare licet, nec promittere Beneficium ante obitum poſſeſſoris. Qui ſecus fecerint, lethalis peccati rei ſunt.

HAnc Regulam tradit Concilium Oecumenicum Lateranenſe 3. ſub *Alexandro III.* Canone 8. & refertur Cap. *Nulla* Ext. *De conceſſione Præbendæ*, cuius hæc ſunt verba: *Nulla Eccleſiaſtica Miniſteria, ſeu etiam Beneficia, vel Eccleſiæ tribuantur alicui, ſeu promittantur, antequam vacent: Ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & Beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cùm enim in ipſis etiam Legibus Gentilium inueniatur inhibitum, turpe eſt, & diuini plenum animaduerſione Iudicij, ſi locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis exſpectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles condemnare curarunt.*

R E G V L A XVIII.

Abſque Inſtitutione Diœceſani Epiſcopi Beneficium ordinariè obtineri tutâ conſcientiâ non poteſt.

VT enim habet Regula 1. Iuris, in Sextò: *Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine Inſtitutione Canonica obtineri.* Et Cap. *Quod autem*, Ext. *De Iure Patronatus*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, dicitur: *Antequam Præſentatio per Diœceſanum Epiſcopum approbetur, ratum non eſt quod à Patrono fuerat inchoatum. De cætero tuæ Prudentiæ reſpondemus, quòd ſi Laici Clericis vel Collegijs, de conceſſionibus vel donationibus Inſtrumenta confecerint in hæc verba, vel ſimilia: Conceſſi, vel dedi Eccleſiam, & præſenti charta firmaui: Si conſenſus Epiſcopi non acceſſerit, nihil agit videtur: Quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non poteſt de Iure donare.* Et Cap. *Cùm Laici*, ſub eodem Titulo: *Cùm Laici Epiſcopis neſcientibus, aut non conſentientibus Eccleſias Clericis concedunt, in quibus habent Ius Patronatus, & poſtea Pœnitentia ducti alios ad eaſdem Epiſcopis repræſentant, & illi ad eorum præſentationem in eiſdem Eccleſijs ab Epiſcopis inſtituuntur: Eorum debet Inſtitutio ſtare, qui Auctoritate ſunt Epiſcopi inſtituti: Conceſſione priori, quæ nulla eſt, omninò exacuatâ: Non enim licet Laicis Clericos in Eccleſijs præſumptione propria ordinare.* Idem confirmatur ex Cap. *Ex frequentibus*, Ext. *De Inſtitutionibus*. Quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum: *Didicimus* (inquit) *in partibus veſtris conſuetudinem prauam à multis retroactis temporibus inualuiſſe, quòd Clerici Eccleſiaſtica Beneficia ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſis, vel Officialium ſuorum (qui hoc de iure poſſunt) recipiunt; minùs quàm deceat cogitantes, quomodo id à Sanctorum Patrum eſt Inſtitutionibus alienum, & Eccleſiaſticæ contrarium honeſtati. Vnde cùm tu, Frater Archiepiſcope, ex Officio tibi commiſſo, tam iniquam conſuetudinem de Prouincia tua velis (ſicut debes) radicitus extirpare, tam in illos qui Eccleſiaſtica Beneficia taliter occupata ſcienter detinent, quàm in eos qui de cætero occupare præſumpſerint, Excommunicationis Sententiam protuliſti. Nos itaque eamdem Sententiam ratam habentes, & eam Auctoritate Apoſtolica confirmantes, mandamus quatenus Clericos ipſos, qui ipſam Sententiam incurrerint, niſi congruè ſatisfecerint, abſoluere minimè præſumatis.*

Quam ob rem Romanus Pontifex Prouiſiones Beneficij non concedit, niſi *In forma dignum*, id eſt, ea lege vt Clericus cui de Beneficio prouiſum eſt, coram Epiſcopo ſe ſiſtat, ab eoque examinetur de probitate, doctrina, & alijs dotibus ad huiuſmodi Beneficium poſſidendum, eiuſque functiones dignè obeundas neceſſarijs; atque approbationem & inſtitutionem ab eo obtineat, quæ vulgò *Viſa* dicitur. Quòd ſi ab Epiſcopo repulſam paſſus fuerit, id iuſtè ab illo factum credendum eſt, & in eius acquieſcendum iudicio; niſi fortè manifeſta eſſet iniuſtitia; non ipſius Candidati, quem fortè cupiditas & ambitio in propriâ cauſâ obcæcarent, ſed virorum pietate, prudentiâ, & experientiâ in negotijs Eccleſiaſticis ſpectabilium, conſilio diſcutienda. Quo caſu ad Metropolitanum confugere poteſt, & apud ipſum de iniuſtâ repulſa expoſtulare, cauſamque dicere, ac illius iudicium exſpectare, nullâ commendatione, nullis precibus interpoſitis, ne ab ipſo Inſtitutionem extorſiſſe potiùs quàm promeruiſſe videatur. Ad alium verò Epiſcopum recurrere non licet, quemadmodum declarauit Clerus Gallicanus in Comitijs Generalibus anni 1645.

Ex his colligitur, Prouiſiones Beneficij *In forma gratioſa*, ad declinandum proprij Epiſcopi iudicium, à Summo Pontifice tutâ conſcientia poſtulari non poſſe.

REGVLA XIX.

Grauiter peccant non ſolùm qui indignis quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica conferunt, vel indignos ad ea nominant & præſentant; ſed & qui ad Beneficia Curam Animarum annexam habentia non promouent digniores; aut ijs poſtpoſitis, minùs dignorum inſtitutioni quouis modo cooperantur.

HAnc Regulam quoad primam partem tradunt *Siricius* Pontifex Maximus Epiſtola 3. *Ad Timotheum loquitur Apoſtolus:* Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis. *Quod propterea memoratur, vt examine habito, & probitate morum, & eccleſiaſtico labore ſit commendatior qui vocatur in medium, & Summum Sacerdotium poſſit accipere, probatus iudicio, non fauore; ſuſceptus veritate, non gratiâ; Apoſtolico ordine fretus, non præcipiti voluntate.*

S. Leo Epiſtola 1. aliàs 87. ad Epiſcopos Africanos: *Miramur tantùm apud vos per occaſionem temporis impacati, aut ambientium præſumptionem, aut tumultum valuiſſe popularem, vt indignis quibuſque, & longè extra Sacerdotale meritum conſtitutis Paſtorale faſtigium & gubernatio Eccleſiæ crederetur. Non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare Regimen, ſed augere diſcrimen. Integritas enim Præſidentium ſalus eſt ſubditorum: & vbi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ... Quod ſi in quibuslibet Eccleſiæ gradibus prouidenter ſcienterque curandum eſt, vt in Domini domo nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum: quantò magis elaborandum eſt, vt in electione eius qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vbi eſt illa B. Pauli per Spiritum Dei emiſſa præceptio,* Manus citò nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alienis? *Quid eſt citò manus imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam diſciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis, niſi talem effici Ordinantem, qualis eſt ille qui ordinatur? Sicut enim boni operis ſibi comparat fructum, qui rectum ſectatur in eligendo Sacerdote iudicium: Ita graui ſemetipſum afficit damno, qui ad ſuæ Dignitatis collegium ſublimat indignum.*

Sancto *Leoni* in eadem doctrina tradenda præiuerant *S. Auguſtinus*, Epiſtola 167. aliàs 29. vbi explicans illud Apoſtoli *Iacobi* Cap. 2. arguentis eos, qui perſonas accipientes dicunt diuiti, *Sede hic: Pauperi verò, Tu ſta illic*, hæc habet: *Nec ſanè, quantùm arbitror, putandum eſt leue peccatum in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu-Chriſti, ſi illam diſtantiam ſedendi ac ſtandi ad Honores Eccleſiaſticos referamus. Quis enim ferat eligi diuitem ad Sedem honoris Eccleſiæ, contempto paupere inſtructiore atque ſanctiore?*

S. Hieronymus in Cap. 1. Epiſtolæ ad *Titum*, ad illa verba, *Conſtituas per ciuitates Presbyteros:* & refertur Canone *Moyſes*, Cauſa 8. Quæſt. 1. *Moyſes amicus Dei, cui facie ad faciem Deus locutus eſt, potuit vtique Succeſſores Principatûs filios ſuos facere, & poſteris propriam relinquere dignitatem: Sed extraneus de alia Tribu eligitur Ieſus, vt ſciremus Principatum in populos non ſanguini deferendum eſſe, ſed vitæ. At nunc cernimus plures hanc rem beneficium facere, vt non quærant eos in Eccleſia erigere columnas, quos plus cognoſcant Eccleſiæ prodeſſe: ſed quos vel amant, vel quorum ſunt obſequijs deliniti; vel pro quibus Maiorum quiſpiam rogauerit; & (vt deteriora taceam) qui vt Clerici fierent, muneribus impetrarunt.*

Origenes Homilia 6. in *Leuiticum*: vt refertur Canone *Licet*, Cauſa 8. *Licet ergo Dominus de conſtituendo Principe præcepiſſet, & Dominus elegiſſet, tamen conuocatur etiam Synagoga. Requiritur enim in ordinando Sacerdote & præſentia Populi, vt ſciant omnes & certi ſint, quia qui præſtantior eſt ex omni Populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium.*

Concilium Oecumenicum Lateranenſe 4. Canone 26. *Nihil eſt* (inquit) *quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quàm quòd indigni aſſumantur Prælati ad Regimen Animarum. Volentes igitur huic morbo neceſſariam adhibere medicinam, irrefragabili Conſtitutione ſancimus, quatenus cùm quiſquam fuerit ad Regimen Animarum aſſumptus, is ad quem pertinet eius Confirmatio diligenter examinet & electionis proceſſum, & perſonam electi, vt cùm omnia rite concurrerint, munus ei Confirmationis impendat: Quia ſi ſecus fuerit incautè præſumptum, non ſolùm deijciendus eſt indignè promotus, verùm etiam indignè promouens puniendus.*

Et Canone 30. *Graue nimis eſt & abſurdum, quòd quidam Prælati Eccleſiarum, cùm poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica Beneficia promouere, aſſumere non verentur indignos, quibus nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia ſuffragatur, carnalitatis ſequentes affectum, non iudicium rationis. Vnde quanta Eccleſijs damna proueniant, nemo ſanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, præcipimus, vt prætermiſſis indignis aſſumant idoneos, qui Deo & Eccleſijs velint & valeant gratum impendere famulatum; fiatque de hoc in Prouinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim; ita quòd qui poſt primam & ſecundam correptionem fuerit repertus culpabilis, à conferendis Beneficijs per ipſum Concilium ſuſpendatur*, &c.

Concilium denique Tridentinum Seſſione 7. Cap. 3. *De Reformatione*, idem confirmat. *Inferiora Beneficia Eccleſiaſtica* (loquit) *præſertim Curam Animarum habentia, perſonis dignis & habilibus, & quæ in loco reſidere, ac per ſeipſos Curam ipſam exercere valeant, iuxta Conſtitutionem Alexandri III. in Lateranenſi, quæ incipit*, QVIA NONNVLLI, *& aliam Gregorij X. in Generali Lugdunenſi Concilio, quæ incipit*, LICET CANON, *editam, conferantur: Aliter autem facta collatio, ſiue Prouiſio, omninò irritetur; & Ordinarius Collator pœnas Conſtitutionis Concilij Generalis, quæ incipit*, GRAVE NIMIS, *ſe noverit incurſurum.*

Secundam partem Regulæ, ſcilicet quòd grauiter peccent, qui ad Beneficia Curam Animarum annexam habentia non promouent digniores, aut illis poſtpoſitis, minùs dignorum inſtitutioni quouis modo cooperantur, probat Cap. *Conſtitutis*, Ext. *De Appellationibus*, quo *Innocentius III.* approbat, laudatque factum Epiſcopi Metenſis, qui vacante Præpoſitura die electioni præfixo, *Per Patrem, & Filium, & Spiritum-Sanctum in virtute obedientiæ, ac ſub animæ periculo Canonicos adiurauit, vt ſecundùm Deum, & iuxta conſcientiam ſuam, vnum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendiſſe, quem Eccleſiæ magis vtilem & idoneum reputarent.*

Et Cap. *Vt noſtrum*, Ext. *Vt Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur*, ſic reſpondet Mediolanenſi Archiepiſcopo: *Non ex affectu carnali, ſed diſcreto iudicio debuiſti Eccleſiaſticum Officium & Beneficium in perſona magis idonea diſpenſare.* Et Cap. *Quoniam*, Ext. *De Iure Patronatus*, quod ex Concilio Generali Lateranenſi 3. ſumptum eſt, ſtatuitur, *Vt ſi fortè in plures partes Fundatorum ſe vota diuiſerint, ille præficiatur Eccleſiæ, qui maioribus iuuatur meritis, & plurimorum eligitur & approbatur aſſenſu.*

Eamdem veritatem declaratione ſua confirmat Concilium Tridentinum Seſſione 24. Cap. 1. De Reformatione. *Si in quibuslibet Eccleſiæ gradibus* (inquit) *prouidenter ſcienterque curandum eſt, vt in Domini domo nihil ſit inordinatum, nihilque præpoſterum: Multò magis laborandum eſt, vt in electione eius qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur. Nam totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Vnde etſi aliàs Sancta Synodus de promouendis ad Cathedrales & Superiores Eccleſias nonnulla vtiliter decreuit; hoc tamen Munus huiuſmodi eſſe cenſet, vt ſi pro rei magnitudine expendatur, numquam ſatis cautum de eo videri poſſit. Itaque ſtatuit, vt cùm primùm Eccleſia vacauerit, ſupplicationes ac preces publicè priuatimque habeantur, atque à Capitulo per Ciuitatem & Diœceſim indicantur, quibus Clerus, Populuſque bonum à Deo Paſtorem valeat impetrare. Omnes verò & ſingulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque ius quacumque ratione à Sede Apoſtolica habent, aut alioqui operam ſuam præſtant, nihil in ijs pro præſenti temporum ratione innouando, hortatur & monet, vt imprimis meminerint, nihil ſe ad Dei gloriam & populorum ſalutem vtiliùs poſſe facere, quàm ſi bonos Paſtores, & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promouere ſtudeant.* EOSQVE ALIENIS PECCATIS COMMVNICANTES MORTALITER PECCARE, NISI QVOS DIGNIORES ET ECCLESIÆ MAGIS VTILES

VTILES *iudicauerint, non quidem precibus, vel humane affectu, aut ambientium ſuggeſtionibus, ſed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curauerint.*

Et Cap. 18. de Parochialium Eccleſiarum Prouiſionibus agens, examen fieri iubet per Examinatores in Diœceſana Synodo deputatos; & ex Beneficij candidatis atque competitoribus, qui fuerint iudicati idonei, eum ab Epiſcopo eligi, quem cæteris iudicauerit digniorem. *Peracto deinde examine, renuncientur quotquot ab his iudicati fuerint ætate, moribus, doctrinâ, & alijs rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis: Ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem cæteris idoneum iudicauerit. Quòd ſi ſit Beneficium Iuris Patronatus Eccleſiaſtici, ac inſtitutio ad Epiſcopum, & non alium pertineat; quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus iudicabit, Epiſcopo præſentare teneatur, vt ab eo inſtituatur. Cùm verò Inſtitutio ab alio quàm Epiſcopo erit facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præſentet ad quem Inſtitutio ſpectat. Aliàs Prouiſiones omnes ſeu Inſtitutiones præter ſupra dictam formam factæ, ſubreptitiæ cenſeantur: Non obſtantibus huic Decreto executionibus, Indultis, Priuilegijs, Præuentionibus, affectionibus, nouis Prouiſionibus, Indultis conceſſis quibuſcumque Vniuerſitatibus, etiam ad certam ſummam, & alijs impedimentis quibuſcumque.*

Idem confirmat Beatus Pontifex *Pius V.* Conſtitutione quæ incipit, *In conferendis Beneficijs*, data 15. Kal. Aprilis 1567. *Vt autem* (inquit) *non ſolùm dignis, ſed magis idoneis repertis, iuxta eiuſdem Concilij Decretum, Parochiales Eccleſiæ conferantur, volumus, & eadem Auctoritate decernimus, quòd ſi Epiſcopus minùs habilem poſthabitis magis idoneis elegerit, poſſint ij qui reiecti fuerint, à mala electione huiuſmodi ad Metropolitanum; vel ſi ipſe eligens Metropolitanus aut Exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium, vti noſtrum & Sedis huiuſmodi Delegatum, aut aliàs ad ipſam Sedem Apoſtolicam appellare; ac præelectum ad nouum examen coram ipſo Appellationis Iudice, & eius Examinatoribus reuocare.* Vbi tamen non eſt receptus concurſus, non datur locus huiuſmodi Actioni & Appellationi: Quamuis grauis peccati reus ſit coram Deo Epiſcopus aliuſue Collator, qui minùs dignum poſtpoſitis magis idoneis eligit vel inſtituit.

Regulam, quam exponimus, multis confirmat *Guillelmus* Pariſienſis, Tractatu *De Collatione Beneficiorum*. Prælatos Architectos eſſe oſtendit, quorum officium eſt ædificare domum Domino, inſtar Salomonis, ex lapidibus grandibus & pretioſis, & dolatis atque quadratis, non ex paleis, feſtucis, & luto; quod tamen faciunt, qui indignos ad Eccleſiaſtica Beneficia promouent. Nec excuſant eos preces Magnatum: Nam *Architecto nemo auderet huiuſmodi preces porrigere, vt pro columna forti feſtucam fragilem in ædificio, cuius fabrica fidei eius commiſſa eſt, poneret: Et ſi fortè eò vſque aliquis inſaniret vt præſumeret & diceret: Magiſter, ego diligo feſtucam iſtam vltra modum, chariſſima mihi eſt, rogo te, quantùm poſſum, honora eam, & pone in loco honorabili, videlicet in loco columnæ fortis & altæ; numquid ſubſannari ſe ab „ illo non aduerteret, & in faciem eius ſpueret?* Addit „ Officium Prælatorum, non ſolùm eſſe ædificare „ Templum Domino, ſed etiam corpus myſticum „ Chriſto. Membra igitur, quæ tanto Capiti con- „ gruant, in corpore Eccleſiæ ponenda ſunt: Nemo „ autem dubitat, peccatores eſſe membra Diaboli. *Quare qui peccatores in Eccleſijs ſuis conſtituunt, non corpus myſticum Chriſto Domino; ſed corpus vtique quale decet Diabolum, Diabolo ædificant, ex membris videlicet putridis, omnique deformitate horribilibus.* Prælatus Dux eſt, cuius officium eſt eligere & colligere Bellatores ad præliandum contra Diabolum & exercitum eius. Quapropter eligere debet fortes & doctos ad bella. *An igitur paruuli, an mortui, ſcilicet mortalibus peccatis extincti, ad prælianda prælia Domini eligendi ſint, quis non iudicet? Qui non nouerunt gladium Spiritus, quod eſt verbum Dei, qui non nouerunt arcum ſacrarum diſciplinarum, ſacrorum eloquiorum ſagittas, ſcutum fidei, galeam ſalutis, loricam iuſtitiæ, & omninò ignaros armorum lucis, quis eligat ad bellandum, niſi damnabiliſſimus Domini ſui proditor, quique hoſtibus eius de eo quærit victoriam?* Prælatus Princeps Paſtorum eſt: Debet igitur vocare electos Paſtores, non qui paſcant ſemetipſos, ſed qui paſcant populum ſcientiâ & doctrinâ: Non Paſtores qui ſint idola, deſerentes gregem, quibus maledixit Zacharias, ſed magis qui cum Iacob poſſint Zachar. 11. Geneſ. 31.
dicere Domino: *Oues & capreæ tuæ non fuerunt ſteriles, arietes gregis tui non comedi, nec captum à beſtia oſtendi tibi; ego omne damnum reddebam, quicquid furto peribat, à me exigebas, die ac nocte æſtu vrgebar ac gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.*

Oſtendit præterea *Guilielmus Pariſienſis*, collatores Beneficiorum diſpenſatores eſſe, non dominos, adeòque bona fide iuxta mandatum illis à Domino traditum, nonniſi idoneis conferre illa debere; alioqui collationem à Deo ratam non haberi, & collatorem rapinæ & furti reum eſſe. *Pulcrè Epiſcopum habentem pyrum onuſtam fructibus, & volentem Archidiaconatum conferre Robinulo nepotulo ſuo quidam deluſit. Cùm interrogaret Epiſcopus, cui pyrum illam committeret cuſtodiendam, & reſponſum eſſet à quodam, vt illam memorato Robinulo committeret, Epiſcopus reſpondit: Abſit, quia pyra illa omnia deuoraret: Dicit Epiſcopo, Domine, qualiter committetis Robinulo tot millia Animarum cuſtodienda, cui tam pauca pyra committere non audetis?*

S. Thomas, Secunda Secundæ Quæſt. 63. Articulo 2. ad tertium, digniores ad Eccleſiaſticas Dignitates, & Beneficia eligendos ac promouendos eſſe docet. *Quantùm ad hoc* (inquit) *quòd electio impugnari non poſſit in foro iudiciali, ſufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem: Quia ſic omnis electio poſſet habere calumniam: Sed quantùm ad conſcientiam eligentis, neceſſe eſt eligere meliorem, vel ſimpliciter, vel in comparatione ad bonum commune: Quia ſi poteſt haberi aliquis magis idoneus erga aliquam Dignitatem, & alius præferatur, oportet quòd ſit propter aliquam cauſam. Quæ quidem ſi pertineat ad negotium, quantùm ad hoc erit ille qui eligitur, magis idoneus: Si verò non pertineat ad negotium, id quod conſideratur vt cauſa, erit manifeſtè acceptio perſonæ.*

Et quæſtione 185. Articulo 3. *Circa aſſumptionem alicuius ad Epiſcopatum, aliquid conſiderandum eſt ex parte eius qui aſſumitur, & aliquid ex parte eius qui aſſumit. Ex parte enim eius qui aſſumit vel eligendo vel prouidendo, requiritur quòd talem eligat, qui fideliter diuina Myſteria diſpenſet; quæ quidem diſpenſari debent ad vtilitatem Eccleſiæ, ſecundùm illud 1. ad Corinthios 14.* Ad ædificationem Eccleſiæ quærite vt abundetis. *Non autem diuina Miniſteria hominibus committuntur propter eorum remunerationem, quam expectare debent in futuro. Et ideò ille qui debet aliquem eligere in Epiſcopum, vel de eo prouidere, non tenetur aſſumere meliorem ſimpliciter, quod eſt ſecundùm charitatem; ſed meliorem quoad Regimen Eccleſiæ, qui ſcilicet poſſit Eccleſiam & inſtruere, & defendere, & pacificè gubernare.* Non eligere autem eos, quos Eccleſiæ vtiliores futuros noueris, *pertinet ad acceptionem perſonarum, quæ in talibus eſt graue peccatum. Ex parte autem eius qui aſſumitur, non requiritur quòd reputet ſe alijs meliorem, (hoc enim eſſet ſuperbum & præſumptuoſum) ſed ſufficit quòd nihil in ſe inueniat, per quod illicitum ei reddatur aſſumere Prælationis Officium. Vnde licet Petrus interrogatus eſſet, an cæteris plus Dominum diligeret, in ſua reſponſione non ſe prætulit cæteris, ſed ſimpliciter reſpondit, quòd Chriſtum amaret.*

Et Quodlibeto 8 Quæſtione 4. Articulo 1. *Aliquis homo poteſt dici bonus vel melior altero dupliciter: Vno modo ſimpliciter; & ſic melior eſt, qui eſt in charitate perfectior: Alio modo ſecundùm quid, & ſic dicitur aliquis melior altero, vel ad Militiam, vel ad Magiſterium, vel ad Prælationem, vel ad aliquid huiuſmodi, qui non eſt melior ſimpliciter, eò quòd in ſingulis Officijs tam ſpiritualibus quàm corporalibus, requiruntur aliqua præter moralem bonitatem, ad hoc vt aliquis ſit idoneus ad illud Officium exequendum. Dicendum eſt ergo quòd oportet eligere ad Prælationem vel Eccleſiaſticum Officium aliquem, qui ſit bonus ſimpliciter; quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet ſpirituale exequendum. Non tamen oportet quod ſemper eligatur ille, qui eſt melior ſimpliciter: Poſſibile enim eſt quòd illi qui eſt in charitate perfectior, deficiant multa quæ requiruntur ad hoc quòd aliquis ſit Prælatus idoneus, quæ in alio, qui eſt minoris charitatis, inueniuntur; vt ſunt ſcientia, induſtria, potentia, & alia huiuſmodi: Vnde non oportet ſemper eligere meliorem ſimpliciter, ſed eum qui ſit melior*

ad

ad hoc Officium. Si autem eligat quis eum quem reputat minùs idoneum ad tale Officium, peccat. Non enim poteſt eſſe quòd de duobus vnus alteri præeligatur, niſi propter aliquod in ipſo conſideratum: Illud autem quod conſideratur in eo, qui eſt minùs idoneus, ut hoc quòd magis idoneo præferatur, eſt aliqua conditio indebitè mouens, vel familiaritas, vel conſanguinitas, vel aliquid huiuſmodi: Non enim poteſt eſſe aliqua conditio pertinens ad Prælati idoneitatem, ex quo alter ſimpliciter magis idoneus reputatur; & ſic indebitè mouet: Et ſic in tali electione erit acceptio perſonarum, quæ ſine peccato non fit.

Inſignis Pietatis Magiſter *Ludouicus Granatenſis*, in Concione *De Officio Paſtoris*, habitâ in Conſecratione Epiſcopi Mirandenſis anno 1565. luculentiſſimis rationibus probat, quòd *Eligere minùs dignum digniore prætermiſſo, omnibus iuſtitiæ legibus aduerſatur, tam eius quæ diſtributiua, quàm quæ commutatiua nominatur.* In quo quidem crimine multiplex reatus inuenitur. *Præferens enim indignum, reus eſt omnium Animarum, quæ ob eius indignitatem periclitantur: Reus eſt omnium flagitiorum, quæ ex hoc crimine conſequuntur: Reus denique omnium aut eleemoſynarum, aut aliorum bonorum, quæ boni Rectoris ſtudio perficerentur. Quemadmodum enim qui aut imperitum Medicum, aut Nauclerum, aut Ducem, aut Paſtorem præficit, reus eſt omnium damnorum, quæ ex horum ignorantiâ conſecuta ſunt: Ita planè qui indignum eligit in Eccleſiæ Miniſtrum, omnium malorum conſequentium reus eſt. Omnia enim hæc & nomina, & Officia cuilibet Eccleſiæ Miniſtro ſimili ratione conueniunt.*·. *Cùm ad Dauidem Abimelech Sacerdos amiſſis, iniuriâ & crudelitate Saulis, parentibus ac fratribus in deſertum profugus perueniſſet, ait ad illum Dauid:*

1. Reg. 22. „ EGO ſum reus omnium animarum patris tui: *Nimirum quia neque volens, neque animaduertens, in cauſa fuerit, vt Saul præcipiti quodam furore percitus, inuidiaque ſtimulatus, Sacerdotes Domini iugularet. Quid ergo dicet, qui & ſciens, & volens, & affectibus ſuis aut amicorum ſeruiens, contemptis dignioribus præficit indignos, ex qua indignitate tot pereuntium Animarum ſtrages conſequuntur? Quoniam verò abuſus hic vehementiſſimè ſemper Eccleſiæ nocuit, Concilium Baſileenſe tanto malo occurrere volens, Pragmatica Sanctione decreuit, vt electores Miniſtrorum Eccleſiæ, decantatâ priùs Miſſa Spiritus-Sancti, poſt Sacramentalem peccatorum Confeſſionem, & Venerabilis Euchariſtiæ ſumptionem, in manibus Præſidentium huiuſmodi ſe Religione Iuramenti conſtringerent.* „ EGO iuro & promitto omnipotenti „ Deo, & tali Sancto, vel Sanctæ, ſub cuius vo„ cabulo dedicata eſt Eccleſia, eum eligere, quem „ credam futurum Eccleſiæ in ſpiritualibus & tem„ poralibus vtiliorem: Nec illi vocem dare, quem „ veriſimiliter ſciuero promiſſione aut datione ali„ cuius rei temporalis, ſeu prece per ſe aut alium „ interpoſitâ, aut aliàs qualitercumque directè vel „ indirectè, pro ſe electionem procurare. *Et quamuis Decretum hoc non obliget, nouum Ius inducendo, declarat tamen quid hoc noſtro calamitoſiſſimo ſæculo, (quando fides nutat, & omnis iuſtitia atque virtus exulat, ſolaque externa bona petuntur,) Paſtoribus Eccleſiæ neceſſarium ſit, vt tanto diſcrimini occurrant.*

Denique inter Propoſitiones ab *Innocentio XI.* Pontifice Maximo die ſecunda Martij anno 1679. Romæ damnatas, hæc legitur 47. *Cùm dicit Concilium Tridentinum, Eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi, quos digniores & Eccleſiæ magis vtiles ipſi iudicauerint, ad Eccleſias promouent: Concilium vel primò videtur per hoc, DIGNIORES, non aliud ſignificare velle niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparatiuo pro poſitiuo: Vel ſecundò, locutione minùs propria ponit DIGNIORES, vt excludat indignos, non verò dignos: Vel tandem loquitur tertiò, quando fit concurſus.*

R E G V L A XX.

Abſque peccato conferuntur Beneficia Curam Animarum annexam habentia, minùs ſanctis & minùs doctis, ſi Eccleſiæ, cui prouidendum eſt, vtiliores futuri iudicentur ijs qui ſanctiores ſunt atque doctiores.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione 63. Articulo 2. *Acceptio* (inquit) *perſonarum eſt peccatum, in quantum contrariatur iuſtitiæ. Quantò autem in maioribus aliquis iuſtitiam tranſgreditur, tantò grauiùs peccat. Vnde cum ſpiritualia ſint temporalibus potiora, grauius peccatum eſt perſonas accipere in diſpenſatione ſpiritualium, quàm in diſpenſatione temporalium. Et quia perſonarum acceptio eſt, cùm aliquid perſonæ attribuitur præter proportionem dignitatis ipſius; conſiderare oportet, quòd dignitas alicuius perſonæ poteſt attendi dupliciter. Vno modo ſimpliciter & ſecundùm ſe: Et ſic maioris dignitatis eſt ille qui magis abundat in ſpiritualibus gratiæ donis. Alio modo per comparationem ad bonum commune. Contingit enim quandoque quòd ille qui eſt minùs ſanctus & minùs ſciens, poteſt magis conferre ad bonum commune propter potentiam, vel induſtriam ſæcularem, vel propter aliquid huiuſmodi. Et quia diſpenſationes ſpiritualium principaliùs ordinantur ad vtilitatem communem, ſecundùm illud 1. ad Corinth. 12.* Vnicuique datur manifeſtatio Spiritûs ad vtilitatem: “ *Ideò quandoque abſque acceptione perſonarum, in diſpenſatione ſpiritualium illi qui ſunt ſimpliciter minùs boni melioribus præferuntur. Sicut etiam & Deus gratias gratis datas quandoque concedit minùs bonis.*

Et Quodlibeto 6 Quæſtione 5. Articulo 3. *Aliquis* (inquit) *poteſt dici melior dupliciter: Vno modo ſimpliciter qui eſt ſanctior, vel plus habens de charitate: Alio modo dicitur aliquis melior quoad aliquid: Contingit autem quandoque aliquem eſſe meliorem ſimpliciter, qui tamen non eſt melior quantùm ad hoc quòd Beneficium percipiat; quia aliquis fortè poteſt Eccleſiam magis iuuare, vel per conſilium ſapientiæ vel per auxilium potentiæ, vel quia ſeruiuit in Eccleſia. Non ergo Epiſcopus tenetur ſemper dare meliori ſimpliciter; ſed tenetur dare meliori quoad hoc.*

R E G V L A XXI.

Conſanguineos ſuos in Collatione Beneficiorum Eccleſiaſticorum, alijs præferre nemo poteſt abſque graui peccato, niſi ſint æquè digni; & id abſque ſcandalo fieri poſſit. Simplicia tamen Beneficia illis conferre poteſt, vnde ſuſtententur, ſi indigni non fuerint.

HAnc Regulam tradit *Petrus Cantor* Eccleſiæ Pariſienſis, in *Verbo Abbreuiato*, Cap. 43. *Cùm* (inquit) *de intrantibus in Eccleſiam per oſtium dicatur.* Qui non “ ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed ex Deo “ nati ſunt: *De intrantibus per carnem & ſanguinem dici poteſt: Qui ex ſanguinibus, & ex voluntate carnis, non ex Deo nati ſunt, in Ordinum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum perceptione. Tales nequeunt dicere,* In manibus tuis ſortes meæ. *Non enim conſideratur voluntas & beneplacitum Domini, cùm ſors & hæreditas Chriſti eis confertur. De talibus ait Michæas:* Væ illis qui ædificant Mich. 3. Sion, *ſcilicet Eccleſiam,* in ſanguinibus, *in peccatis: In carnalibus etiam affectibus, dantes carni & ſanguini, potiùs ad deſtructionem Eccleſiæ, quàm ad ædificationem.·. Sic danti Eccleſiaſticum Beneficium poteſt obijci, Quia caro & ſanguis reuelat ei ſic dare, non Pater meus qui in cælis eſt. Item,* Qui non odit patrem & matrem pro- “ pter me, *id eſt, non poſtpoſuerit carnales affectus, quod non illis in dando ſpirituale naturæ, & ideò non ſunt digni Deo. Item Dominus:* Qui ſunt pater, & mater mea, “ & fratres mei? Et extendens manum in Diſcipulos, “ ait: Hi ſunt mater, & ſoror, & fratres mei. Omnis “ enim qui facit voluntatem Patris mei, ipſe eſt & fra- “ ter, & ſoror, *&c. Quaſi diceret: Vir ſpiritualis carnales neſcit: Ac ſi diceret patri & matri,* Neſcio vos: *Inſinuans nobis ſe eſſe imitandum, maximè in ſpiritualibus* Matth. 12. *conferendis. Ob hoc etiam Petrum & de alia Tribu genitum Ioanni præfecit. Item Hieronymus:* MOYSES AMICVS Can. Moyſes, Cauſa 8. Q. 1. DEI, &c. *Nepotem ergo tuum in columnam Eccleſiæ non erigas: Tamen Eccleſiaſticum Beneficium, vnde ſuſtentetur,*

tur, ei aſſignare potes. Sed quid ſi æquè honeſtus eſt & dignus vt extraneus? Sed & hoc periculoſum eſt, niſi probitas eius exigat, & excludat omnem infamiam, ſcandalum, & malum exemplum, quod de facili non fit. Non enim exemplum à benè geſtis noſtris ſumitur, ſed à cortice, ſpecie, & ſuperficie illorum, non à veritate. Si enim dedi nepoti meo propter gratiam, alij meo vtentur exemplo, vt dent ſuis propter naturam magis quàm propter gratiam, dicentes: Nonne meis, ſicut & ille ſuis dabo? Ego gratiæ, ille dat naturæ. Ex præmiſſis patet, quantùm receſſerimus à cunabulis primitiuæ Eccleſiæ in conferendo Adminiſtrationem, & Diſpenſationem rerum pauperum, conſuetudinem potiùs quàm antiquos Sanctos ſequentes, quaſi præſcriptione nos tuentes.

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione 63. Articulo 2. ad primum: *Circa conſanguineos Prælati* (inquit) *diſtinguendum eſt. Quia quandoque ſunt minùs digni, & ſimpliciter, & per reſpectum ad bonum commune. Et ſic ſi dignioribus præferantur, eſt peccatum perſonarum acceptionis in diſpenſatione ſpiritualium, quorum Prælatus Eccleſiaſticus non eſt dominus, vt poſſit ea dare pro libito, ſed diſpenſator, ſecundùm illud* „ *1. ad Corinthios 4.* Sic nos exiſtimet homo vt Mi„niſtros Chriſti, & diſpenſatores Myſteriorum Dei. *Quandoque verò conſanguinei Prælati Eccleſiaſtici ſunt æquè digni, vt alij: Et ſic licitè poteſt abſque perſonarum acceptione conſanguineos ſuos præferre: Quia ſaltem in hoc præeminent, quod de ipſis magis confidere poteſt, vt vnanimiter ſecum Eccleſiæ negotia tractent. Eſſet tamen hoc propter ſcandalum dimittendum, ſi ex hoc aliqui exemplum ſumerent, etiam præter dignitatem, bona Eccleſiæ conſanguineis dandi.*

Et Quodlibeto 4. Quæſt. 8. Articulo 4. *Aliter* (inquit) *eſt dicendum de conſanguineo Prælati æquè idoneo, & aliter de minùs idoneo: Si enim ſit æquè idoneus, poteſt Prælatus ſuum conſanguineum præferre, niſi fortè ex hoc ſcandalum oriatur, vel aliqui exinde malum exemplum accipiant, vt probabiliter præſumi poſſit, quòd alij Prælati hoc exemplo inducantur ad dandum ſuis conſanguineis etiam minùs dignis: Et hoc ideò, quia ex quo nihil deperit vtilitati Eccleſiæ, cùm æquè idoneo prouidetur, licet circa huiuſmodi prouiſionem etiam amori naturali ſatisfacere, qui non eſt contrarius charitati, ſed magis charitate informatur: Et hoc ſignificatur Geneſis 48. vbi Pharao dixit* „ *ad Ioſeph de fratribus ſuis:* Si noſti in eis viros indu„ſtrios, conſtitue eos magiſtros pecorum meorum. *Si verò ſit minùs idoneus conſanguineus Prælati, non debet eum præficere ad Curam Eccleſiæ, poſtpoſito meliori; duplici ratione: Primò quidem, quia hoc videtur eſſe contra fidelitatem quam in bono diſpenſatore Dominus requirit. Non enim faceret fideliter negotium alicuius domini, qui poſſet rem eius meliorare, ſi hoc prætermitteret, vt ſuis conſanguineis ſatisfaceret. Secundò, quia hoc videtur ad perſonarum acceptionem pertinere, quæ conſiſtit in hoc quòd aliquis accipit pro cauſa conditionem perſonæ, quæ non facit ad negotium; ſicut ſi aliquis daret Sententiam pro aliquo, quia diues eſt, & non quia iuſtitiam habet, quæ eſt conditio faciens ad negotium: Eſſe autem conſanguineum, non eſt aliqua conditio pertinens ad Curam Eccleſiæ, quæ non obtinetur iure ſanguinis, ſed diuino munere. Eſſet autem conditio faciens ad negotium circa diſpenſationem patrimonialium bonorum: Vnde ſi Epiſcopus de patrimonialibus bonis magis prouideat conſanguineo ſuo minùs idoneo, non eſt acceptio perſonarum: Sed ſi ratione conſanguinitatis ei prouideat in Patrimonio Crucifixi, non caret vitio perſonarum acceptionis, quam Auguſtinus dicit eſſe in Eccleſiaſticis gradibus diſpenſandis, exponens illud Iacobi II.* NOLITE *in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

REGVLA XXII.

Dignum ex Ecclaſiæ gremio alteri aliàs digniori præferre licet.

ILle enim *qui de gremio Eccleſiæ aſſumitur, vt in pluribus conſueuit eſſe vtilior, quantum ad bonum commune: Quia magis diligit Eccleſiam in qua eſt nutritus. Et propter hoc etiam mandatur Deuteronomij 17.* NON *poteris alterius gentis hominem facere Regem, qui non ſit frater tuus.* Ita *S. Thomas* ibidem in Reſponſione ad quartam Obiectionẽ.

REGVLA XXIII.

Quamuis grauiter peccent Patroni, qui minùs dignum præſentant poſtpoſitis dignioribus; non peccat Epiſcopus illum inſtituens.

LIberum enim non eſt Epiſcopo alium in Beneficio inſtituere, niſi quem Patronus præſentauerit, modò non ſit incapax. Hinc *Innocentius III.* Ext. *De Electione*, Cap. *Cùm dilectus*, de ipſa Epiſcopi electione loquens, illam improbandam non putat, licet alij ſupponerentur digniores, niſi alia impedimenta eſſent. Verùm hæc Decretalis (vt explicat *S. Thomas*, Quodlibeto 8. Quæſt. 4. Articulo 1.) *Non loquitur quantùm ad forum conſcientiæ, ſed quantùm ad forum contentioſum, in quo non reprobatur electio ex hoc quòd poteſt aliquis alius magis idoneus inueniri; dummodo ille qui eligitur, idoneus ſit; aliàs omnis electio calnmniam pateretur.* Sic Epiſcopus negare non poteſt Inſtitutionem illi, quem Patronus præſentauerit, ſi reuera dignus ſit, quamuis alij digniores occurrant. Tenetur tamen Patronus eligere digniorem. At ſi duo pluresue Patroni diuerſas perſonas nominent, & ſint æqualia horum ſuffragia, tenetur Epiſcopus inſtituere digniorem: Alioqui grauis peccati reus erit.

REGVLA XXIV.

Plures Epiſcopatus, aut plures Parochiales Eccleſias, aut duas Dignitates, Perſonatus, vel Præbendas vniformes ſub eodem tecto, poſſidere nemini licet.

HÆc enim Beneficia incompatibilia eſſe, Theologi omnes & Iuris Canonici Periti, ſummo conſenſu fatentur; adeò vt qui plura huiuſmodi Beneficia poſſident, niſi infra ſex menſes vnico contenti, cætera dimittant, omnibus ipſo Iure excidant, & ad fructuum omnium poſt dictum tempus perceptorum reſtitutionem teneantur. Ita declarat Concilium Tridentinum Seſſione 7. *De Reformatione*. Cap. 2. 4. & 5. & Seſſione 24. *De Reformatione*, Cap. 17. *Illi verò* (inquit) *qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias, aut vnam Cathedralem, & aliam Parochialem obtinent, cogantur omninò, quibuſcumque diſpenſationibus ac vnionibus ad vitam non obſtantibus, vnâ tantùm Parochiali, vel ſolâ Cathedrali relictâ, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere: Alioqui tam Parochiales, quàm Beneficia omnia quæ obtinent, ipſo Iure vacare cenſeantur; ac tanquam vacantia liberè alijs idoneis conferantur, nec ipſi antea illa obtinentes, tutâ conſcientiâ, fructus poſt dictum tempus retineant.*

Eamdem Regulam antea ſtatuerant Oecumenica duo Concilia Lateranenſia, Tertium ſcilicet ſub Alexandro III. Canone 13. *Quia* (inquit) *nonnulli modum auaritiæ non ponentes, Dignitates diuerſas Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales contra Sacrorum Canonum inſtituta nituntur acquirere, ita vt cum vnum Officium vix implere ſufficiant, ſtipendia ſibi vendicent plurimorum, ne id de cætero fiat, diſtrictiùs inhibemus. Cùm igitur Eccleſia, vel Eccleſiaſticum Miniſterinm committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam eius per ſeipſam valeat exercere: Quòd ſi aliter fuerit factum, & qui receperit, quod contra Sanctos Canones accepit, amittat: & qui dederit, largiendi poteſtate priuetur.* Refertur Cap. *Quia nonnulli*, Ext. *De clericis non Reſidentibus.*

Et Quartum ſub *Innocentio III.* Canone 29 *Præſenti Decreto ſtatuimus, vt quicumque receperit aliquod Beneficium habens Curam Animarum annexam, ſi priùs tale obtinebat, eo ſit Iure ipſo priuatus; & ſi fortè illud retinere contenderit, alio etiam ſpolietur. Is quoque ad quem prioris ſpectat collatio, illud poſt receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum: & ſi vltra ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolùm ad alium, ſecundùm Statutum Lateranenſis Concilij eius Collatio deuoluatur, verùm etiam tantùm de ſuis cogantur prouentibus in vtilitatem Eccleſiæ, cuius eſt illud Beneficium aſſignare, quantùm à tempore vacationis ipſius conſtiterit eo eſſe perceptum. Hoc idem in Perſonatibus decernimus obſeruandum, addentes, vt in eadem Eccleſia nullus plures Dignitates aut Perſonatus habere præſumat, etiamſi*

Curam

Caram non babeant Aaimarum. Refertur Cap. *De multn Prouidentia*, Ext. *De Præbendis*. Quam *Inaocentij III.* Conſtitutionem confirmat diſertis verbis Concilium Tridentinum Seſſione 7. *De Reformatione*, Cap.4.

R E G V L A XXV.

Parochialem Ecelefiam cum Annexn vans idemque Sacerdos regere poteſt, conſtituto in iſta Vicnrio. Cnnonicntum item in Ecclefin Catbedrali cum Parochia anaexn poſſidere quis poteſt, modò perpetuus in ea Vicarias conſtituatnr eum Portione congrua.

HÆc Regula quoad primam partem nititur Cap. *Eam te decet*, Ext. *De Ætate & Qualitntibus Ordinandorum*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum: *Habeates plures Eccleſias, quæ ex vna non pendeant, tibi licent, Appellntione poſtpoſitâ, cogere ad vnnm ipſarum, quam malaerint, dimittendam, niſi itn fuerint tenues ia ſabſtnntiâ, quòd proprios Sacerdotes noa poſſint convenienternlere.* Quoad alteram verò partem nititur Cap. *Exstirpandæ*, Ext. *De Præbendis*, §. *Qui verò*, & Concilij Tridentini Decreto Seſſione 7. Cap.7. An tamen Vicarij Perpetui ſint in hoiuſmodi Parochijs inſtituendi, iudicium penes Epiſcopum Sacra Synodus eſſe voluit, his verbis: *Niſi ipſis Ordinarijs pro bono Eccleſinrum regimine aliter expedire videbitur.*

R E G V L A XXVI.

Plura Beneficia etiam diuerſi generis, Reſidentiam poſtalantia, in diuerſis Eccleſijs poſſidere, prorsùs illicitum eſt.

SAcris enim Canonibus conſtitutum eſt, Neminem licere *in duabus ſimul Eccleſijs conſcribi*, ſcilicet Concilij Chalcedonenſis Cao.10. Nicæni 2. quod eſt Oecumenicum 7. Canone 15. Placentini ſub *Vrbano II.* Canone, ſiue Canone, *Sanctorum*, Diſt.70. & 3. Lateranenſis Concilij Oecumenici ſub *Alexaadro III.* Canone 14. qui refertur Cap. *Quia in tantùm*, Ext. *De Præbeadis*, cuius hæc ſunt verba: *Quia in tantùm qaorumdam proceſſit ambitio, vt non duas vel tres, ſed plares Eccleſias perbibeantur babere, cùm nec daabus poſſi at debitam Proaiſionem impeadere: per Fratres & Coepiſcopos aoſtros boc emendari præcipimus; & de multitudiae Præbeadarum Canonibus inimica, quæ diſſolationis materiam & euagatioais iaducit, eertumque continet periculum animarnm, eorum, qui Eccleſijs deſeruire voleant, indigeatiam volumas ſubleuari.*

Et Cap. *Ad bæc licet*, ſub eodem Titulo: *Illud eſt omai ratioai coatrorium, vt vnus Clericus in vna vel diuerſis Eccleſijs plures Dignitates vel Perſonatus obtiaeat: Cùm ſingula Officia in Eccleſijs aſſiduitatem exigant Perſonaram.*

Inaoceatius III. Cap. *Cùm iamdudum*, ſub eodem Titulo, quemdam Clericum pluribus Digoitatibus & Præbendis grauem, à noua Præpoſitura excludit: *Cùm multa per patientiam tolereatur, qaæ ſi deducta fueriat in iudicium, exigente iuſtitiâ noa debeant tolerari.*

Eamdem Regulam confirmat *Ioanaes XXII.* Extrauaganti, *Execrabilis*, Tit. *De Præbendis*, non ſolùm plura Beneficia Curam Animarum habentia retineri prohibens, ſed & plures Dignitates, Perſonatus, Officia, ſeu Prinratus, diſpenſationes omnes reuocans, quas improbitas importuoa petentium ab Eo, & Prædeceſſoribus Rnmaois Pontificibus extorſerat magis quàm obtinuerat. Ijs quibuſcum ab Apoſtolica Sede diſpenſatum fuerat, ſnlummodo indulget, vt cum Beneficin Curam Animarum habente, ſimplex alterum, ſeu Curam non habens retinere ipſis liceat. Illos verò qui ſine Diſpenſatione Canonica pluribus huiuſmodi Beneficijs ſunt adaucti, illa dimittere iubet, eodumtaxat ſeruato quod vitimò receperunt: Alioqui ipſo Iure nmnibus, & illo etiam poſtremo priuatos, atque ad alia cuiuſcumque ſint generis obtinenda penitus inhabiles declarat. Mala deplorat, quæ ex hac ſpirituali polygamia oriuntur. *Quòd videlicet iaterdam vnus, qui vnicum quamuis modicum vix Officium implere ſufficeret, plnrimorum ſibi vendicet ſtipendia, quæ multis literntis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ polleatibas, qui meadicant, poſſent abundè ſufficere æqua diſtributione collata: Habentibns ipſa parntar vagnndi materia; diuinus cultus minuitur, boſpitalitas ia ipſis Beneficijs debitn non ſeruatur: Et dum noa ſunt ſuis in vnaquaque regioae Rectores, Eceleſiarum detrabitur commodis & bonori, quæ carentes defenſorum auxilio, in Iuribus ſais & libertatibus multipliciter collabantar: & ruinis patent ædificin aobilia, quæ magnificentia extruxernt Deceſſorum: &, (quod amarius eſt dolendam) Aaimarum cura aegligitur, & vitiorum ſontibus fomeatum periculosè præbetar.*

Huiuſmodi Beneficiorum pluralitatem velut horrendum cupiditatis mooſtrum inſectantur *Petrus Cantor* Pariſienſis Eccleſiæ in *Verbo Abbreuiato*, Cap.31. 32. 33. & 34. *Guillelaus Pariſienſis*, Tractatu *De Vitijs & Peccatis*, Cap.9. & Tractatu *De Collatione Beneficiorum*, Cap.6. *Thomas Cnntipratanus* Libro 1. *Apum*, Cap.19. vbi refert, anno milleſimo ducenteſimn trigeſimo-octauo, qun Pariſijs verſabatur, *Gnillelmum* Pariſienſem Epiſcopum Magiſtris omnibus Sacræ Facultatis in Capitulo FF. Prædicatorum, ad *S. Iacobi* congregatis, propoſitâ Quæſtione de Pluralitate Beneficiorum, ipſis ſuffragantibus declaraſſe: *Duo Beneficin, dummodo vnnm valeret quindecim libras Pariſieaſes, teneri cum ſaluto animæ noa poſſe.* Multò ſnlemniorem ante triennium habitam Diſputationem addit, in qua etiam omnes Magiſtri Thenlogiæ, exceptis dunbus, idem pronuntiauerunt ac declarauerunt. Horum alter *Philippas* erat Pariſienſis Eccleſiæ Cancellarius, qui poſt obitum *Guilelmo* Pariſienſi Epiſcnpo apparuit, Deo ita volente ſeque æternâ morte damnatum ſignificauit triplicem ob cauſam: Primò quòd creſcentes fructus annuos reſeruaſſet, neque ſubueniſſet pauperibus: Secundò, quòd contra Sententiam plurimorum, de pluralitate Beneficiorum, quaſi licitè tenendorum ſententiam propugnans, mortalis peccati periculn ſe commiſiſſet: Tertiò, quòd vitio carois molto tempore ſe inquinaſſet. His adde *Dionyſiam Carthuſianum* in Tractatu *De Beneficiorum Pluralitate*, *Gnillelmum Peraldam* Ordinis Prædicatorum, in Summa *De virtutibus & vitijs*, (quod Opus magni fecit *S. Carolus Borromæns*) Tractatu *De Auaritia*, Cap.11. & alios benè multos, quos vel nominare longum foret.

R E G V L A XXVII.

Plurn Beneficin, cuiuſcumque naturæ ſiat, etinm ſimplicia, ſimul poſſidere non licet. Qui abſque cnnonicn & iuſtâ Diſpenſatione plura obtiaaerit ne retinaerit, letbalis peccati rens eſt, ſi vaum ad vitam eias boneſtè ſuſtentondam ſufficiat.

HAnc Regulam colligimus ex Cap. *Cùm teneamur*, Ext. *De Præbeadis*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt: *Si Mandntum aoſtrum* (inquit) *pro alicuius Prouiſione receperis, qui aliud Beaeficium babeat, de quo valeat commodè ſuſtentari: Niſi fortè ia literis, de boc mentio babeatur: Aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo prouideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo Mandatu m noſtrum non duxeris exequeadam.*

Nititur eadem Regula Cap. *Ad aures*, Ext. *De Reſcriptis*, quod eſt *Lucij III.* Reſponſum: *Cùm aon ſit* (inquit) *intentionis noſtræ, vt Perſonæ plaribus reditibus abundantes per literas noſtras pauperes Clericos ſuper minoribus Beneficijs inqaietent; literas in quibus Actor ſuę nomen Dignitatis ſupprimit, vires nolumus obtinero.*

Hanc Regulam confirmat Concilium Tridentioum, Seſſione 24. Cap.17. De Reformatione. *Cùm* (inquit) *Eccleſiaſticus Ordo peruertatnr, quaado vnus plnrium Officia occapat Clericorum; ſanctè ſacris Cnaonibus cautum fait, Neminem oportere in duabus Eccleſijs conſcribi. Verùm quoaiam multi improbæ cupiditatis affectu ſeipſos, non Deum decipientes, en quæ benè conſtitnta ſunt, vnrijs nrtibus eludero, & plurn ſimul Beneficia obtinere non erubeſcunt, Snncta Synodus debitum regendis Eccleſijs Diſciplinam reſtituero cupiens, quod in qaibuſcumque Perſonis, quocumque titalo, etiamſi Cnrdinalatûs bonore fulgeant, maadat obſeruari; ſtatuit vt impoſterum vnam taatùm Beneficium Eccleſiaſticum ſingnlis conferatur: Quod quidem ſi ad vitam eius, cui confertar, ſuſteatandam non ſafficiat, liceat nibilominas nliad ſimplex ſufficiens, dummodo vtrumque perſonalem Reſideatiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad*

Cathe-

Cathedrales Eccleſias; ſed etiam ad alia omnia Beneficia, tam ſæcularia, quàm Regularia quæcumque, etiam Commendata, pertineant, cujuſcumque tituli ac qualitatis exiſtant.

Inter Articulos Reformationis quos *Carolus IX.* Rex Chriſtianiſſimus per Oratores ſuos à Sacra Synodo Tridentina poſtulauerat, hi leguntur: *Vnum tantùm Beneficium vni conferatur; ſublatâ, quod attinet ad pluralitatem, compatibilium & incompatibilium differentiâ. Quæ diſtinctio vt eſt noua, & antiquis Decretis incognita, ita Eccleſiæ Catholicæ magnam calamitatem attulit. Dentur autem Regularia Regularibus, Sæcularia Sæcularibus. Qui verò duo vel plura poſſident, aut illud tantùm retineant, quod intra breue tempus elegerint, aut in pœnas antiquorum Canonum incidant.*

Idem ſtatuerunt Concilia Prouincialia Tridentinum ſecuta. Mediolanenſe 4. part. 2. tit. De Beneficiorum Collatione: *Beneficium etiam ſimplex obtinentis* (inquit) *quod ad vitæ ſuſtentationem ſatis eſt, ſi alterum ſimplex, aut Eccleſia etiam Parochialis, aliudue Beneficium cujuſuis generis conferatur; vbi is alterius Beneficij, cuiuſcumque generis illud ſit, poſſeſſionem pacificam adeptus eſt; aut ſi per eum ſteterit, quominus duobus menſibus, quos à die, quo alterum collatum eſt, præſtituimus, illam adipiſcatur; primum ipſo Iure vacare cenſeatur: Cui vacanti prouideatur; cùm ex Tridentini Concilij Sententiâ vnum, & alterum item ab illo ſimul retineri nullo modo liceat.*

Beneficij quacumque Auctoritate deinceps collati, vnde ſatis ad victum ſumitur, poſſeſſionem pacificam quis adeptus, ſi nulla ſibi facultate, diſpenſationéue legitimâ conceſſâ, Beneficij prioris, quod obtinebat, cenſum exegerit; ea pœna illi ſit, vt quod egerit, illius duplum ad Eccleſiæ vſum reſtituat: Tum alia ratione etiam mulctetur, plectatúrue Epiſcopi arbitratu.

Mediolanenſe 5. part. 3. Tit. Quæ ad Beneficiorum Collationem pertinent: *Quod Synodi Tridentinæ auctoritate, quarto Concilio noſtro Prouinciali permiſſum eſt, ſimplex Beneficium habenti alterum etiam ejuſdem generis, quod perſonalis Reſidentiæ munus non requirat, ob honeſtam illius vitæ ſuſtentationem conferri, id ita locum habeat, vt ne tamen eo prætextu, causáue vitæ honeſtè ſuſtentandæ, plura quàm duo Beneficia ſimplicia vni eidemque conferri liceat ſine conceſſa permiſsúue Sedis Apoſtolicæ.*

Concilium Auenionenſe 1594. tit. 36. *Nemo audeat plura Beneficia incompatibilia tenere. Quòd ſi diſpenſationem ſe obtinuiſſe aliquis dicat, eam oſtendere intra duorum menſium ſpatium poſt hujus Concilij publicationem compellatur. Iuxta Decreti Concilij Tridentini tenorem, vnum tantum Beneficium Eccleſiaſticum conferatur ſingulis. Quod quidem ſi ad vitam eius honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo vtrumque perſonalem Reſidentiam non requirat, eidem conferre.*

Concilium Mechlinienſe, anno 1607. titulo 19. cap. 5. *Pluralitas* (inquit) *Beneficiorum, & certum continet animarum periculum, & totius Ordinis Eccleſiaſtici perverſio eſt: Ideòque mandat hæc Synodus exactè ſeruari, quidquid de ea Cap.* DE MVLTA, *&* DE PRÆBENDIS, *ac in alijs ſacris Canonibus, & præſertim in Sacro Concilio Tridentino, ſtatutum & decretum eſt.*

REGVLA XXVIII.

Plurimum Beneficiorum poſſeſſio plures in ſe deformitates continet.

ITa docet S. *Thomas*, Quodlibeto 10. Quæſtione 7. Articulo 2. *Quædam* (inquit) *ſunt actiones, quæ de ſe indifferentes ſunt ad bonum vel malum: Inter quarum numerum quidam computant habere plures Præbendas, dicentes;* „Ita licitum eſt habere plures Præbendas, ſi„cut habere plura poma. *Sed hoc non videtur eſſe verum, cùm hoc quod eſt habere plures Præbendas, plurimas in ſe inordinationes contineat; vtpote quia non eſt poſſibile aliquem in pluribus Eccleſijs deſeruire, in quibus eſt Præbendatus, cùm Præbendæ videantur eſſe ordinatæ quaſi quædam ſtipendia Deo ibidem Miniſtrantium. Sequitur etiam diminutio cultûs diuini, dum vnus loco plurimum inſtituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum teſtatorum, qui ad hoc aliqua bona Eccleſijs contulerunt, vt certus numerus Deo deſeruientium ibi eſſet. Sequitur etiam inæqualitas, dum vnus pluribus Beneficijs abundat, & alius nec vnum habere poteſt: Et multa alia hujuſmodi, quæ de facili patent: Vnde non poteſt contineri inter indifferentes actiones; & multò minus inter eas, quæ ſunt ſecundùm ſe bonæ; vt dare eleemoſynam, & hujuſmodi.* Hinc S. *Thomas* hanc velut S. *Bernardi* Sententiam citat: *Qui non vnus ſed plures eſt in Beneficijs, non vnus ſed plures erit in ſupplicijs.*

Intentionem fundatorum fraudari, cùm vni plura Beneficia conferuntur, pariter aſſerit *Guillelmus Pariſienſis* Tractatu *De Collatione Beneficiorum*, cap. 7. *Quoniam ſicut certum numerum voluerunt habere ſeruitiorum, ſic & ſeruitorum.* Si quis verò dixerit Miniſtrum vnum ſufficere ad plura Miniſteria obeunda: Id manifeſtè falſum eſſe reſpondet Epiſcopus Doctiſſimus: Quia *Ad majorem gloriam ſunt ei multi præcones laudum ipſius, quàm vnus: Alioquin ad quid inſtitutæ eſſent tot & tantæ Eccleſiæ Collegiatæ, tótque Chori canentium laudes ipſius?* Si autem dixerit quòd hoc ſufficit ipſis Eccleſijs: & hoc falſum eſſe quis dubitet? *Quæ enim Eccleſia eſt, niſi forte malignantium, quam Deus odiuit, quæ nolit habere integritatem corporis ſui, & vniuerſitatem membrorum ſuorum? Quæ* (inquam) *quæ portione ſui contenta velit eſſe pro toto, niſi quæ magis eſt Synagoga Satanæ, quàm Eccleſia?* Quòd ſi quis dixerit quòd ſufficit Prælato: Vel intelligit, ſufficere ei ad meritum, quod eſt impoſſibile manifeſtò. *Sed verum ſufficit ei ad gehennam. Defraudare enim Dominum præconibus gloriæ ſuæ atque præconijs, & ipſum etiam membris ſuis, & membrorum officijs; Animas verò tam mortuorum, quàm viuorum patronis ſimiliter & patrocinijs, ſiue ſuffragantibus atque ſuffragijs, ſufficiens meritum eſt & cauſa damnationis æternæ.* Et infra: *Si Dux Exercitûs daret vni ex Bellatoribus decem bellatorum ſtipendia, numquid fraudem faceret Domino; & victoriam Aduerſarij contra ipſum procuraret? Vbi enim debet habere mille Bellatores, per hanc viam non haberet, niſi centum. Quantùm minuant Dei Exercitum iſta peſtis, quamque grauiter plectendi ſunt à Deo hujuſmodi Proditores, manifeſtum eſt ſatis.*

Hinc Canone *Singula*, Diſt. 89. hæc S. *Gregorij* Sententia refertur: *Singula Eccleſiaſtici Iuris Officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi jubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: Ita in Eccleſiæ corpore, ſecundùm veridicam Pauli Sententiam, vno eodémque Spiritu alij conferendum eſt hoc Officium, alij committendum eſt illud: Neque vni, quantumlibet exercitatæ perſonæ, vno tempore duarum rerum Officia committenda ſunt: Quia ſi totum corpus eſt oculus, vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuerſa officia, & robur corporis ſeruat, & pulcritudinem repræſentat: Ita varietas perſonarum per diuerſa nihilominus Officia diſtributa, & fortitudinem & venuſtatem Sanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, ſimúlque turpiſſimum ſi ſingula rerum Miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa* Auream illam Sanctiſſimi Pontificis Sententiam refert *Ioannes Diaconus* in eius vita. Libro 2.

Multiplex igitur deformitas eſt in Beneficiorum pluralitate ſecundùm ſe ſpectatâ. 1. Priuatur Deus cultu ſuo: Magis enim & meliùs per plures Miniſtros, quàm per paucos, colitur. 2. Priuatur Eccleſia ſuo Iure: Dum enim plura Beneficia vnius vſurpat, Eccleſia caret Miniſtris ſibi debitis. 3. Fit iniuria alijs dignis, immò dignioribus, qui nullum Beneficium habent. 4. Id pugnat contra rationem naturalem, quæ docet vnum membrum corporis vnum in corpore officium habere debere. 5. Datur locus ambitioni & cupiditati. 6. Pereunt ſtudia litterarum, æmulatione laudabili ſublatâ.

REGVLA XXIX.

Plurium Beneficiorum poſſeſſio ex Diſpenſatione Canonica, & juſtis de cauſis à Summo Pontifice conceſſa, ſcilicet ob Eccleſiæ neceſſitatem, vel vtilitatem, honeſta & licita eſſe poteſt.

HÆc Regula colligitur ex *S. Thoma*, Quodlibeto ſupra citato. *Sunt quædam actiones* (inquit) *quæ*

abſolutè conſideratę deformitatem, vel inordinationem quamdam importans, quæ tamen aliquibus circumſtantijs aduenientibus bonæ efficiuntur: Sicut occidere hominem, vel percutere, in ſe deformitatem quamdam importat: Sed ſi addatur, occidere malefactorem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſâ diſciplinæ, non erit peccatum, ſed virtuoſum. In numero harum actionum videtur eſſe habere plures Præbendas: Quamuis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circumſtantiæ poſſunt ſuperuenire, ita honeſtantes actum, quòd prædictæ inordinationes totaliter euacuantur; vt puta ſi ſit neceſſitas in pluribus Eccleſijs eius obſequio, & poſſit plus ſeruire Eccleſiæ, vel tantumdem abſens quàm alius præſens; & ſi qua alia ſunt huiuſmodi: Et tunc iſtis conditionibus ſuperuenientibus cum recta intentione, non erit peccatum, etiam nulla diſpenſatione interueniente, ſi conſideretur tantùm Ius naturale; quia diſpenſatio ad Ius naturale non pertinet, ſed ſolùm ad poſitiuum: Si verò aliquis hac intentione plura Beneficia habeat, vt ſit ditior, vt lautiùs viuat, & vt faciliùs ad Epiſcopatum perueniat in aliqua Eccleſiarum vbi eſt Præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, ſed augentur; quia cum tali intentione & vnum Beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, eſſet illicitum. Et ſic quidem eſſet dicendum ſecundùm Ius naturale, etiam nullo Iure poſitiuo ſuperueniente; Nunc autem certum eſt per antiqua Iura hoc eſſe prohibitum. Si ergo antiqua Iura, quæ hoc prohibent, in ſuo robore maneant, contraria conſuetudine non obſtante, certum eſt non poſſe aliquem plures Præbendas habere abſque Diſpenſatione; etiam illis circumſtantijs ſuperuenientibus, quæ ſecundùm conſiderationem Iuris naturalis actum poterant honeſtare.

Hanc Regulam acceperat S. *Thomas* ex cap. *De multa*, quod eſt Concilij Lateranenſis ſub *Alexandro III. XIII. In eadem Eccleſia* (inquit) *nullus plures Dignitates aut Perſonatus habere præſumat, etiamſi Curam non habeant Animarum. Circa ſublimes tamen, & literatas Perſonas, quæ maioribus ſunt Beneficijs honorandæ,* CVM RATIO POSTVLAVERIT, *per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.*

Sola porrò nobilitas vel eruditio rationes non ſunt legitimæ diſpenſationis, ſed Eccleſiæ neceſſitas, cùm ſcilicet Miniſtri deſunt, per quos plura Officia impleantur: Vel vtilitas perſonæ erga Eccleſiam: Cùm ſcilicet viri nobilitate ſublimes, aut doctrina eximij, plus Eccleſiæ proſunt, quàm plures alij, quibus Beneficia conferrentur, magiſque laborant in verbo & doctrinâ: & cùm vnum Beneficium ſublimibus iſtis, literatiſque viris non ſufficit; vt ex eorum operâ ſtudijſque ac laboribus vtilitatem maximam reportet Eccleſia. Aliàs nulla ratio poſtulat, vt cum ſublimibus, literatiſque viris circa pluralitatem Beneficiorum diſpenſetur, vt docet S. *Bernardus* Epiſtola 271. ad Principem *Theobaldum* Campaniæ Comitem, à quo rogatus fuerat, vt apud *Eugenium III.* Pontificem Maximum pro filio ſuo *Vuillelmo* intercederet, & certum quoddam Beneficium in eius gratiam, qui tamen iam vnum habeat, impetraret. *Scitis* (inquit) *quia diligo vos: Sed quantùm, nouit Deus meliùs quàm vos. Me quoque diligi à vobis non dubito, ſed propter Deum. Quem ſi offendero, non erit quod me diligere debeatis, cùm jam non fuerit in cauſa Deus. Quis enim ego ſum, vt de me tuntillo tantus Princeps curetis, niſi quandiu Deum in me eſſe creditis? Ergo vt offendam eum, fortaſſis nec vobis expedit. Offendo autem proculdubio, ſi facio quod requiritis. Nam Honores & Dignitates Eccleſiaſticas non ignoro deberi his qui eas dignè ſecundùm Deum adminiſtrare & velint & poſſint. Porrò eas acquiri paruulo filio veſtro precibus meis, vel veſtris, nec vobis juſtum, nec mihi tutum eſſe noueritis. Nam nec cuiquam vel adulto plures in pluribus Eccleſijs habere licet: Niſi diſpenſatoriè quidem ob magnam vel Eccleſiæ neceſſitatem, vel perſonæ vtilitatem. Quamobrem ſi vobis videtur hic durus ſermo, & placet quod cogitaſtis, implere: Parcite mihi in hoc; nam vos ſatis (ut fallor) per vos & per alios amicos veſtros iſtud obtinere poteſtis. Ita nec vos minùs quod vultis efficitis: Nec ego peccaui. Sanè Vuillhelmulo noſtro cupio benè per omnia, ſed ante omnia Deum. Hinc eſt quod contra Deum nolo aliquid habeat, ne non habeat Deum. Quòd ſi alius ſecùs voluerit: Nolo per me habeat: Ne perdam & ego Deum.*

REGVLA XXX.

Diſpenſatio Pontificia poſſidentem plura Beneficia cuiuſcumque ſint generis, quorum alterum ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſufficiat, à peccato mortali non præſtat immunem, niſi juſta ſit cauſa diſpenſationis.

HÆc Regula firmatur 1. auctoritate *Guillelmi Pariſienſis* Epiſcopi, Libro *De Collatione Beneficiorum*, cap. 6. *Si quis* (inquit) *obiecerit nobis ex Eccleſijs, in quibus non compellitur fieri Reſidentia: Dicimus, Quia non eſt libertas ex conſtitutione, vel fundatione, ſed magis ex longa conſuetudine, & Clericorum malitiâ vſurpata. Quòd ſi obiecerit nobis de Diſpenſationibus Apoſtolicis: Reſpondemus, Quòd illæ ſupra nos ſunt, & quòd diligentiùs conſideratæ, irritæ ſunt: & de omni Diſpenſatione facta idem ſentimus, nec interpretari præſumimus. E contrario tamen indubitanter ſciendum eſt, quòd Romanus Pontifex quantumcumque largam Diſpenſationis gratiam videatur facere in Beneficijs cum aliquibus perſonis; tamen non diſpenſat cum auaritia, cupiditate, vel ambitione earum: Non enim intendit paſcere vel nutrire peſtes vitiorum de bonis temporalibus Eccleſiaſticis, quæ plenè nouit ad ſuſtentationem Seruorum Dei in ejus ſeruitio certificata eſſe Domino & oblata.*

Secundò ex *S. Thoma*, Quodlibeto 9. Quæſtione 7. Articulo 2. *Si antiqua Iura* (inquit) *ſunt per conſuetudinem abrogata, tunc prædictis circumſtantijs ſuperuenientibus, etiam ſine diſpenſatione licitum eſt plures Præbendas habere: Sine quibus circumſtantijs licitum non eſt, quantumcumque diſpenſatio interueniat; eò quòd diſpenſatio humana non aufert ligamen Iuris naturalis, ſed ſolum ligamen Iuris poſitiui, quod per hominem ſtatuitur, & per hominem diſpenſari poteſt.*

Tertiò, ex Cardinali *Cajetano*, in Summa, verbo *Beneficium*, Num. 9. *Nec excuſatur* (inquit) *peccatum mortale propter diſpenſationem Papæ ſine rationabili cauſa: Quoniam diſpenſatio Papæ cadit ſuper Ius Poſitiuum, & non ſuper Ius Diuinum aut Morale: Pluralitas autem Beneficiorum ſine rationabili cauſa eſt contra Ius Diuinum & Morale, quo communia Eccleſiæ bona diſtribui juſtè debent partibus Eccleſiæ.*

Et infra, in Beneficiorum pluralitate tria ſpectanda eſſe ait: *Primò damnum Eccleſiarum quoad diuinum cultum, numerum Miniſtrorum, & temporalia: Secundò, damnum Clericorum benè meritorum in illis partibus, vbi ſunt hæc Beneficia, qui deberent ex his Beneficijs & honorari, & paſci. Tertiò, ſcandalum bonorum virorum, qui vident huiuſmodi exorbitantes diſtributiones conſeruari ab his, qui in formam gregis Chriſtiani dati ſunt: Inde cum alij ſimilia audent; & ſic in præceps ruit Eccleſia Chriſti. Et propterea qui hæc paruipendit, quia ſic communiter à tot ſit; & quia fortè Papa diſſipando diſpenſauit, non eſſet abſoluendus; vt abſque alia probatione clarè patet. Qui verò hæc æſtimat, prouideat opere & veritate, vt hæc mala non ſint: Alioquin tepidus eſt, & euomendus.*

Quartò ex Cardinali *Toleto*, Libro 5. *De Inſtructione Sacerdotum*, cap. 82. *Non obſtante* (inquit) *illo Iure Concilij, qui cum Pontificis diſpenſatione plura quæcumque, & quomodocumque Beneficia habet, tutus eſt in conſcientia. Sed aduerte, vt in foro exteriori poſſit illa habere, ſatis eſt diſpenſatio; tamen vt in conſcientia & coram Deo tutus ſit, neceſſaria eſt cauſa diſpenſationis. Hæc autem cauſa debet eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, vel ob ipſius Eccleſiæ neceſſitatem. Quando cauſa non eſt in bonum Eccleſiæ, non eſt bona diſpenſatio, nec eſt homo ſecurus coram Deo. Rurſus quamuis iſta cauſa ſit, non poteſt ſine diſpenſatione habere plura Beneficia pinguia, quia eſt contra Concilium: Sed vtrumque eſt neceſſarium, diſpenſatio cum cauſa conueniens.*

Quintò, ex Cardinali *Bellarmino* in Admonitione ad Epiſcopum Theanenſem, Nepotem ſuum: *Sed quia multi* (inquit) *multa Beneficia ex Diſpenſatione Pontificia poſſident: Sciendum eſt Pontificiam Diſpenſationem, quando non adeſt juſta cauſa diſpenſandi, valere in foro fori, ſed non in foro poli, vt apertè docet S. Thomas*: Id eſt, in foro exteriori, non in foro conſcientiæ, & coram Deo.

Sextò, ex *Panormitano*, in cap. *Dudum 2. de Electione*, cuius hæc verba refert ibidem Bellarminus: *Diſpenſatus etiam per Papam circa pluralitatem iſtorum Beneficiorum, ſine cauſa, etiam ſi ſit tutus quoad Eccleſiam*

Mili-

Militantem, non tamen quoad Triumphantem, & ſic non videtur diſpenſatio quoad Deum.

Aliorum Theologorum ad Iuris Canonici Peritorum ſuffragia hac in re concordantia adſcribere minimè neceſſe eſt: Satis ſit obſeruare, illorum Aſſertionem *S. Bernardi* Sententiæ planè conſentaneam eſſe, lib. 3 *De Conſideratione* ad *Eugenium* Pontificem Maximum cap. 4. ſcribentis: *Vbi neceſſitas vrget, excuſabilis diſpenſatio: Vbi vtilitas prouocat, diſpenſatio laudabilis eſt: Vtilitas, dico, communis, non propria: Num cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.* Et Epiſtolâ 7. ad *Adam* Monachum: *Apoſtolicam* (inquiunt) *licentiam quæſiuimus & impetrauimus. Vtinam non licentiam quæſiſſetis, ſed conſilium; id eſt, non vt liceret, ſed an liceret. Vnde tamen quærebatis licentiam? Vt liceret quod non licebat? Facere itaque volebatis quod non licebat. Sed quod non licebat, malum erat. Mala igitur erat intentio, quæ in malum tendebat:* Et infra: *Huius patrandi mali quærendam putaſtis eſſe licentiam. Sed ad quid? An vt quantò licentiùs, tantò ſecuriùs; & quo ſecuriùs, eò & periculoſiùs peccaretis? Mira cautela, & ſtupenda prouidentia! Malum quod jam corde conceperunt, opere tamen cauti fuerunt non implere, niſi eam licentiâ. Conceperunt dolorem, ſed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuiſſet aſſenſum. Quo lucro? Quouſque ſaltem compendio mali? Numquid ideò aut malum eſſe deſijt, aut vel minoratum eſt, quia Papa conceſſit, Quis verò malum eſſe neget, aſſenſum præbere malo? Quod tamen Summum feciſſe Pontificem nequaquam crediderim, niſi aut circumuentum mendacio, aut importunitate victum.*

REGVLA XXXI.

Intentio expendendi reditus Beneficiorum in bonos & pios vſus, pluralitatem Beneficiorum non excuſat.

CVm enim non ſint facienda mala, vt eueniant bona, pluriumque Beneficiorum poſſeſſio ſecundùm ſe ſumpta, & his deſtituta circumſtantijs, quas explicuimus, mala ſit, non excuſantur à peccato qui plura Beneficia poſſident, quorum vnum ad honeſtam ipſorum ſuſtentationem ſufficiat habitâ ratione perſonæ, loci, & temporis, niſi ob Eccleſiæ neceſſitatem, vel vtilitatem perſonarum in Eccleſiam, cum ipſis fuerit diſpenſatum; quamuis intentionem habeant expendendi reditus huiuſmodi Beneficiorum in pios vſus. Ita docet *Guillelmus Pariſienſis*, libro *De Collatione Beneficiorum*, cap. 6. *Quàm ridiculoſum ſit, quod quidam dicunt, quod poteſt habere quælibet & quantumcumque pinguia temporaliter Beneficia quiuis, dum ea bene expendat, ex his appuret. Licet enim Medicus ſalarium in quantumcumque pios vſus expendat, quod ab ægro pro eo medicando recepit, non omninò propter hoc ſatisfacit ægro, qui nec minùs ægrotat. Idem dicimus & de Bellatore, quantumcumque largè & magnificè expendat ſtipendium, non propter hoc minùs exhæredatur Rex, cuius bellum debuit agi. Similiter & de Vinitore, & de Aduocato objici poteſt: Non enim ſolum diſpenſationem temporalium ſuſcipiant prouentuum Clerici inſtitutione, vel euocatione ſua, ſed officium medicandi ſauciatum, de quo loquitur Lucæ X. & officium agendi bellum Dei; ſimiliter & officium allegandi cauſam Animarum, & officium operandi in vinea Domini.*

Idem docet *Dionyſius Carthuſianus* in Tractatu *Contra Pluralitatem Beneficiorum*, Articulo 12. *At verò* (inquit) *hoſpitalitatem ſeruare, & eleemoſynas erogare, non eſt ſufficiens cauſa habendi huiuſmodi Beneficia plura, cùm ex hoc aliunde proueniant multa inconuenientia grauiora. Deus quoque non exigit ab aliquo hoſpitalitatem, & eleemoſynarum largitionem vltra vires ipſius, ſeu vltra id quod ſibi de vno competenti Beneficio ſupereſt.*

REGVLA XXXII.

Beneficiorum pluralitatem non excuſat quorundam huic pluralitati fauens opinio, vel exempla.

NOn enim hominum opiniones Legi Dei, aut Sacris Canonibus & Eccleſiæ Decretis contrariæ; vel eorum exempla nos excuſant, cùm id committimus quod Lege Dei, vel Eccleſiæ vetitum eſt.

Præterea, (vt rectè diſſerit *Guillelmus Pariſienſis* loco ſupra citato) *Si dubium eſt vtrum liceat vel non liceat, ipſa dubietas certitudo eſt, & determinatio quia, procul dubio non licet. Nulli enim dubium eſt, quòd non licet alicui committere ſe diſcrimini: Diſcrimini autem ſe committit, qui aliquod facere præſumit, de quo dubitat, an peccatum mortale ſit. Quare ſicut dicimus, quòd ipſa dubietas efficit hoc diſcriminoſum, & propter hoc vitandum ex neceſſitate; quare & illicitum.*

Ampliùs, nullus dicit hoc, videlicet quòd liceat, niſi vel qui plurima habet huiuſmodi Beneficia, vel qui ea habere intendit: Quare in cauſa ſua, & pro ſe ipſo dicit huiuſmodi teſtimonium: Non ergo verum ſiue conueniens eſt teſtimonium eius; & ideò non eſt credendum ei. Qui autem è contrario dicunt, quodammodo ſe obligant, vt plurima in futuro non habeant, & vno contenti ſint tali Beneficio, ſicut legitur Prouerb. 13. Qui “ detrahit alicui, in futurum ſe obligat: *Subaudi, ne* “ *illud faciat* ∴

Ampliùs quærimus ab huiuſmodi auaris & ambitioſis, vt videtur, vtrum ex charitate detineant multa huiuſmodi Beneficia, an cupiditate vel ambitione? Quòd ſi ex charitate reſpondeant; non eſt qui eis credat: Non enim ex charitate Dei & proximi tanta damna ſuffragiorum, nec ipſi Eccleſiæ, quæ incomparabiliter magis diligenda eſt, quàm quiuis proximus, tantum ſui corporis vaſtationem facerent. Quòd ſi ex cupiditate vel ambitione, ex ore ſuo judicentur: Manifeſtè enim confitentur quia malè.

REGVLA XXXIII.

Epiſcopi, & Parochialium Eccleſiarum Rectores Diuino, Naturali, & Eccleſiaſtico Iure ad Manſionem ſiue Reſidentiam perſonalem in ſuis Eccleſijs tenentur.

EPiſcopalis enim dignitas non eſt inſtituta niſi propter officium, & numquam in ſacris Literis niſi Officij nomine deſignatur. Ait Chriſtus Petro Ioannis 20 *Paſce oues meas*: Non ait, Sis Præſul, aut Epiſcopus, imò nec, Sis Paſtor; nam & Paſtores ſocordes & ſomnolenti eſſe poſſunt; ſed, Paſce, id eſt, doce, inſtitue, guberna exemplo meo oues meas. Hinc Apoſtolus ait. *Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*: Id eſt, ſi legitimum eſt deſiderium, non ad dignitatem, ſed ad opus referendum eſt. Quare ſtatim ſubiunxit, Epiſcopum *Doctorem* eſſe oportere, id eſt, neceſſe eſſe vt doceat. Vnde Epiſcopo in eius Conſecratione dicitur: *Vade, prædica Populo Dei*. Epiſcopis igitur, & inferioris Ordinis Paſtoribus per ſe incumbit gregem paſcere. Id porrò ſine perſonali præſentia fieri non poteſt: Ex quo ſequitur, Epiſcopos, & Parochialium Eccleſiarum Rectores, iure diuino ad Reſidentiam obligari. Nam quo quiſque iure obligatur ad finem, obligatur etiam ad media, quæ ad illius aſſecutionem ſunt neceſſaria. Id confirmat Chriſtus (*Ioannis X.*) boni Paſtoris indolem explicans: *Ego ſum* (inquit) *Paſtor bonus. Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor, cuius non ſunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: Et lupus rapit & diſpergit oues: Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ouibus*. Certè niſi Reſidentia iure diuino Epiſcopis, cæteriſque Paſtoribus præſcripta eſſet, non tenerentur vitam potius exponere, quàm à grege recedant, cùm gregi periculum imminet, in quo Paſtoris præſentia illi opus eſt. Pergit Chriſtus in explicanda boni Paſtoris indole: *Ego ſum Paſtor bonus: Et cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ*. Quomodo verò Paſtor cognoſcet oues, vt earum ingenium, mores, morbóſque animi non ex aliorum relatione, ſed propriâ obſeruatione cognoſcat; quomodo item oues Paſtorem, vt eum diligere, vocantem ac præcipientem audire, docentem ſequi ac imitari valeant, abſque aſſidua manſione & perſonali Reſidentia? *Qui intrat per oſtium, Paſtor eſt ouium. Huic oſtiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cùm proprias oues emiſerit, ante eas vadit: oues enim ſequuntur, quia ſciunt vocem eius. Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum.* Sacramentorum Adminiſtratio, verbi diuini prædicatio, ſacra Viſitatio, pauperum, viduarum, orphanorum, peregrinorum cura, morum reformatio, atque corre-

ctio, Paſtoralis partes ſunt Officij. Paſtoris prædicantis, docentis, admonentis, in omni patientia & doctrina increpantis, vocem audiunt Oues Chriſti eius curæ commiſſæ. Vocat eas nominatim, & educit eas in optima & ſaluberrima Chriſtianæ Doctrinæ, & Sacramentorum paſcua: Singularum morbis medetur, & neceſſitatibus ſubuenit: Hunc conſilio, illum ſolatio, iſtum correptione, illum eleemoſynæ ſubſidio ſubleuat: Illos è vitiorum cœno educit, ex lupi tartarei faucibus eripit: Illorum lites ſine judiciorum ſtrepitu componit, diſſidentes conciliat. Hæc verò Officia nonne manſionem aſſiduam, nue perſonalem Reſidentiam poſtulant? Ex Scriptura ergo Sacra colligitur euidenter, Epiſcopos, alióſque Paſtores ad Reſidentiam eſſe obſtrictos; adeóque diuini iuris eſt obligatio reſidendi. Quod argumentum contra *Catharinum* triumphali calamo tractarunt & exornarunt *Bartholomæus Caranza* Toletanus Archiepiſcopus ex Ordine Prædicatorum aſſumptus, *Dominicus Soto* libro 10. *De Iuſtitia & Iure*, quæſt. 3. *Franciſcus Torrenſis* ſeu *Turrianus*. Societatis Ieſu Theologus Doctiſſimus, *Thomas Campeggius*, Cardinalis *Bellarminus* in Epiſtola ad Nepotem ſuum Theanenſem Epiſcopum, & ante illos Cardinalis *Cajetanus* in Secundam Secundæ *S. Thomæ*, ad Quæſtionis 185. Articulum 5.

Quod verò naturali etiam Iuri conſentanea ſit, facilè demonſtratur ex Officio Paſtorum. *Lux* enim *Mundi*, *Ciuitas ſupra montem poſita*, *Sal terræ*, à Chriſto nuncupantur: Lux mundi, quia Ignorantiæ tenebras à Populorum ſibi commiſſorum mentibus diſpellere tenentur: At lucem natura docet niſi præſentem lucere non poſſe. Ciuitas ſupra montem poſita eſſe debent, vt ipſos aſpiciens Populus, vitæque ipſorum ſanctimoniam, & egregia virtutum exempla conſiderans, ad viam ſalutis redeat, ſi fortè ab eâ deflexerit: Oculis autem omnium patere non poſſunt Paſtores, niſi præſentes ſint. Sal terræ eſſe debent, vt prauos affectus diuino quodam ſacræ doctrinæ, ſanctæque conuerſationis ſapore condiant, quod præſtare non poſſunt abſentes. Medici ſunt Animarum: Quod officium induſtriam perſonæ ac præſentiam deſiderat. Naucleri ſunt, Duces, fideles ſerui ac Diſpenſatores Myſteriorum Dei: Sunt ad arcendum hoſtes cuſtodes & vigiles à Chriſto conſtituti. Eorum officium eſt parare Domino plebem perfectam, & vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto: Quæ Officia perſonæ induſtriam ac præſentiam poſtulant.

Quod denique Epiſcopi Eccleſiaſtico etiam Iure ad manſionem aſſiduam ſeu Reſidentiam in ſuis Diœceſibus; & Parochi in ſuis Parochijs teneantur, conſtat ex cap. *Quia nonnulli*, Ext. *De Clericis non Reſidentibus*, quod eſt 13. Lateranenſis Concilij ſub Alexandro III. *Cùm* (inquit) *Eccleſia vel Eccleſiaſticum Miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſe ipſam valeat exercere. Quòd ſi aliter actum fuerit, & qui receperit, quod contra Sacros Canones accepit, amittat: Et qui dederit, largiendi poteſtate priuetur.* Idem confirmatur ex cap. *Relatum*, quod eſt *Alexandri III.* Reſcriptum ad Eboracenſem Archiepiſcopum, ex cap. *Qualiter*, quod eſt *Innocentij III.* & alijs Pontificum Decretis, ſub eodem Titulo. Præterea, Concilium Sardicenſe Canone 14. vetat ne Epiſcopus vltra tres ſeptimanas ſiue tres Dominicos dies ſit abſens ab Eccleſia ſua. Diaconus, vel Presbyter, ſi per tres hebdomadas ab Eccleſia ſua abſuerit, triennio à Communione ſuſpenditur, Canone *Si quis*, Cauſa 7. quæſt. 1. qui eſt Aghathenſis Concilij 64. Concilium Sardicenſe Canonibus octauo, nono, & decimo, Epiſcoporum aditum ad Principum Aulas prohibet, niſi literis ipſorum inuitati aut vocati fuerint: Si verò cauſa aliqua emerſerit, in qua pauperibus, viduis, pupilis, oppreſſis, neceſſaria ſit eorum interceſſio, ſtatuit vt Diaconum mittant cum precibus, ipſique in Eccleſijs ſuis maneant. Et Canone *Clericus*, Cauſa 21. quæſt. 1. Reſidentiæ gratiâ prohibetur *Ne in duabus Eccleſijs Clericus connumeretur*: Qui Septimæ Synodi Canon 15. eſt: Idque diuino teſtimonio confirmatur, quia ſcilicet, *Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire*. Canone *Placuit*, Cauſa 8. quæſt. 1. prohibetur Epiſcopo, *Ne Relictâ Principali Cathedrâ, ad aliquam Eccleſiam in Diœceſi conſtitutam ſe conferat*; (niſi cauſa Viſitationis, aut alia neceſſitas id poſtulet;) *vel in re propria diutiùs, quàm oporteat conſtitutus, curam vel frequentationem propriæ Eccleſiæ negligat.* Eſt Concilij Carthaginenſis 5. Canone 5. Et Canone *Sciſcitaris*, eadem Cauſa, & Quæſtione, *Nicolaus I.* reſpondet non minùs juri naturali repugnare vt Epiſcopus Eccleſiam ſibi commiſſam perſecutionis tempore deſerat, quàm vt Proreta nauim tempeſtate iactatam. *Sed præcipuè nos* (inquit) *qui tamquam arietes ducatum gregibus præbemus, imò qui & horum Paſtores ſumus, Deo auctore cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo conuenias: Et cùm tranquillitas reddita diuinâ fuerit pietate, ſopitáque furentium infeſtatio, mox gregem requirere, & in vnum colligere, & ejus animos cœleſtis patriæ pace, ac potiſſimùm ſecuritate prædicatâ ſurſum erigere debemus.* Et Canon *Decreuimus*, Cauſa 10. Quæſtione 1. qui eſt Concilij Tarraconenſis octauus, ſtatuit *Vt antiquæ conſuetudinis ordo ſeruetur, & annuis vicibus ab Epiſcopo Diœceſes viſitentur.* Legi poſſunt & Epiſtolæ *Athanaſij* Patriarchæ Conſtantinopolitani, *De Reſidentia Epiſcoporum*, quibus *Andronicum* Imperatorem adhortatur, vt Epiſcopos in Regia Vrbe degentes Sacra Iuſſione in Diœceſes ſuas remittat. Editæ ſunt Tom. 25. Biblioth. Patrum, Edit. Lugdunenſis.

Antiquos illos Canones, aduerſùs Prælatos non reſidentes Tridentina Synodus innouat Seſſione 6. cap. 1. *De Reformatione*: Ipſos monet, *Vt attendentes ſibi & vniuerſo gregi, in quo Spiritus-Sanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit Sanguine ſuo, vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant: Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque ouium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus à ſupremo Iudice requirendus, cuſtodiæ minimè incumbant. Cùm certiſſimum ſit, non admitti Paſtoris excuſationem, ſi lupus oues comedit, & Paſtor neſcit.* Statuit inſuper, vt qui ſex Menſibus continuis extra ſuam Diœceſim morando abſuerint, pœnam priuationis quartæ partis fructuum ipſo Iure incurrant: Si per alios ſex menſes in huiuſmodi abſentiâ perſeuerauerint, aliam quartam partem fructuum amittant. Creſcente verò contumaciâ, Metropolitanus Suffraganeos abſentes, Metropolitanum abſentem Suffraganeus Epiſcopus antiquior, ſub pœna Interdicti ingreſſus Eccleſiæ eo ipſo incurrendâ, *Infrà tres menſes Romano Pontifici denunciare teneatur: Qui in ipſos abſentes, prout cujuſque major aut minor contumacia exegerit, ſuæ Supremæ Sedis Auctoritate animaduertere, & Eccleſijs ipſis de Paſtoribus vtilioribus prouidere poterit, ſicut in Domino nouerit ſalubriter expedire.* Et ſeſſione 23. cap. 1. *De Reformatione*, aſſiduæ manſionis ſiue Reſidentiæ obligationem diuino præcepto Epiſcopis omnibus impoſitam luculentius explicat, vt mox videbimus.

REGVLA XXXIV.

Epiſcopi, Parochi, & alij quicumque Beneficia Curam Animarum habentia obtinentes, peccati mortalis reatum incurrunt, cùm ſacram de Reſidentia legem violant: Fructus etiam ſuos non faciunt pro rata temporis abſentiæ, nec tutâ conſcientiâ illos retinere poſſunt.

HÆc Regula nititur Decreto & declaratione Concilij Tridentini Seſſione 23. cap. 1. De Reformatione: *Cùm* (inquit) *præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus Animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre; verbique diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere; pauperum, aliarúmque miſerabilium perſonarum paternam curam gerere, & in cætera Munia Paſtoralia incumbere: Quæ omnia nequaquam ab eis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non inuigilant neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt: Sacroſancta Synodus eos admonet & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant & regant. Ne verò ea quæ de Reſidentia ſanctè & vtiliter jam antea ſub felicis recordationis Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus à Sacroſanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius Decreti quinque menſibus continuis abeſſe liceat; illis inhærendo declarat Sancta Synodus, omnes Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, ac Cathedralibus Eccleſijs quibuſcumque, quocumque nomine & titulo præfectos, etiamſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, obligari ad*

per-

perſonalem in ſua Eccleſia, Diœceſiue Reſidentiam, vbi iniunctæ ſibi officio defungi teneantur; neque abeſſe poſſe niſi ex cauſis & modis infra ſcriptis, &c. Si quis autem, (quod vtinam numquam eueniat,) contra huius Decreti diſpoſitionem abfuerit, ſtatuit Sacroſancta Synodus, præter alias pœnas aduersùs non reſidentes, ſub Paulo III. impoſitas & innouatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis abſentiæ fructus ſuos non facere, nec tutâ conſcientiâ, aliâ etiam declaratione non ſecutâ, illos ſibi detinere poſſe; ſed teneri, aut ipſo ceſſante, per Superiorem Eccleſiaſticum illos fabricæ Eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare, prohibitâ quacumque compoſitione vel conuentione, quæ pro fructibus malè perceptis appellatur; ex qua etiam prædicti fructus in totum aut pro parte ei remitterentur.

Eadem omnino, etiam quoad culpam, amiſſionem fructuum, & pœnas, de Curatis inferioribus, & alijs quibuſcumque, qui Beneficium aliquod Eccleſiaſticum, Curam Animarum habens, obtinent, Sacroſancta Synodus declarat & decernit: Ita tamen vt quandocumque eos, causâ priùs per Epiſcopum cognitâ & probatâ, abeſſe contigerit, Vicarium idoneum, ab ipſo Ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam in ſcriptis, gratiſque concedendam, vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui cauſa, non obtineant. Quòd ſi per Edictum citati, etiam non perſonaliter, contumaces fuerint, liberum eſſe vult Ordinarijs, per Cenſuras Eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem, & ſubtractionem fructuum, aliâque Iuris remedia, vſque ad priuationem compellere. His adde *Pij Quarti* Conſtitutionem contra non Reſidentes, quæ incipit: *In ſuprema.*

Iſta Concilij Tridentini de Reſidentia Epiſcoporum, & Parochorum, Decreta promulgarunt, & obſeruari iuſſerunt Synodi Prouinciales & Diœceſanæ pleræque omnes poſtea celebratæ, Mediolanenſes 1. & 5. par. 2. tit. *De Reſidentia*, Rothomagenſis 1581. Burdigalenſis anno 1582. Remenſis & Turonenſis 1583. Aquenſis 1585. Toloſana 1590. Ebroicenſis anno 1576. quæ Curatos omnes obteſtatur, *Vt cogitent de grauioribus illis pœnis, quæ iuris diuini & naturalis tranſgreſſoribus imminent; Cogitent (inquam) ſe viuere in perpetuo mortali peccato, quandiu præceptum diuinum de Paſtorum Reſidentia violant: Cogitent vtroque iure non ſibi deberi Beneficium, niſi propter Officium. Ideòque fructus ſuos non facere, ſi ſuum non obierint Miniſterium, quemadmodum à Concilio Tridentino fuit declaratum.* Tridentini Concilij Decretis conſentaneæ ſunt Regię Conſtitutiones Bleſenſes, anno 1579. promulgatæ.

REGVLA XXXV.

Epiſcopos, Parochos, aliòſque Beneficia Curam Animarum habentia, aut alia quæcumque Reſidentiam poſtulantia obtinentes, à lethalis peccati reatu pœniſque à Iure ſtatutis contra non Reſidentes, nulla Diſpenſatio excuſat, & nullâ ratio, niſi cauſa abſentiæ legitima ſit & canonica. Nulla porrò abſentiæ cauſa legitima eſt & canonica, niſi Chriſtiana Charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia, & euidens Eccleſiæ vel Reipublicæ vtilitas.

HAnc Regulam ſtatuit ſacra Synodus Tridentina Seſſione 6. cap. 1. De Reformatione: *Epiſcopis inferiores* (inquit) *quæuis Beneficia Eccleſiaſtica perſonalem Reſidentiam de Iure, vel conſuetudine exigentia, in Titulum ſiue Commendam obtinentes, ab eorum Ordinarijs, quemadmodum eis pro bono Eccleſiarum Regimine, & diuini cultûs augmento, locorum & perſonarum qualitate penſatâ, expediens videtur, opportunis Iuris remedijs reſidere cogantur: Nullique Priuilegia ſeu Indulta perpetua de non reſidendo aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragentur. Indulgentijs verò & diſpenſationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus cauſis tantùm conceſſis, & coram Ordinario legitimè probandis, in ſuo robore permanſuris: Quibus caſibus nihilominus officium ſit Epiſcoporum, tamquam in hac parte à Sede Apoſtolica delegatorum, prouidere, vt per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum aſſignationem, Cura Animarum nullatenus negligatur: Nemini quoad hoc Priuilegio ſeu Exemptione quacumque ſuffragante.*

Et Seſſione 23. cap. 1. De Reformatione: *Cùm* (inquit) *Chriſtiana Charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia, ac euidens Eccleſiæ vel Reipublicæ vtilitas aliquos nonnumquam abeſſe poſtulent & exigant; decernit eadem Sacroſancta Synodus, has legitimæ abſentiæ cauſas à Beatiſſimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente, Suffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas; niſi cum abſentia inciderit propter aliquod Munus & Reipublicæ Officium Epiſcopatibus adiunctum, cuius quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem ſignificare Metropolitano neceſſe erit. Ad eumdem tamen cum Concilio Prouinciali ſpectabit iudicare de licentijs à ſe vel à Suffraganeis datis; & videre ne quis eo iure abutatur, vt pœnis canonicis errantes puniantur.*

Quoniam autem qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reuerſuri ſunt, Sacroſancta Synodus vult illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſiue continuum, ſiue interruptum, extra prædictas cauſas, nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere, & haberi rationem vt id ex æqua cauſa fiat, & abſque vllo gregis detrimento: Quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit, quam ſperat religioſam & timoratam fore, cùm Deo corda pateant, cuius opus non fraudulenter agere ſuo periculo tenentur. Eoſdem interim admonet, & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatium, Dominicis Aduentus, Quadrageſimæ, Natiuitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes item, & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maximè & in Domino gaudere Paſtoris præſentiâ oues debeant, ipſi ab Eccleſia ſua Cathedrali vllo pacto abſint, niſi Epiſcopalia Munia in ſua Diœceſi eos aliò vocent.

Nullæ cauſæ abſentiæ Epiſcopum, aut Paſtorum inferiorum ab Eccleſijs ſuis legitimæ ſunt & canonicæ, niſi ad ſupra ſcriptas reuocentur. Vnde Concilium Rothomagenſe anno 1581. ita ſtatuit: *Plerique ne reſideant, prætexunt litigia, aut ſuſcitant ipſimet Deuoluta, ne videantur ſua Beneficia pacificè poſſidere. Verùm quiſquis Beneficio aut ejus fructibus gaudet, aut reſideat, aut fructus non percipiat, quos ſuos ſine Reſidentia facere non poteſt, & alijs Decreti pœnis ſubjaceat. Alij cauſantur Nobilium aut Parœcianorum vexationem & oppreſſionem. Sed ſi nihil ipſis de fructibus, aut ſaltem major portio non deperit, Reſidentiæ ſunt obnoxij, aut ad fructuum reſtitutionem obligati. Obteſtamur autem in Domino Nobilitatem, atque alios quoſcumque, vt reſidentem Parœcum, ſicut oues Paſtorem, ament & ſequantur, atque vt filij patrem honorent: Vnde cum gaudio, & non gemens gregem paſcat. Quiſquis verò proprio Parœco iniuriam fecerit, & ad Reſidentiam impedierit, ſit ille maledictus ſicut Cham, & ipſo facto Anathema. Sit ſuſpenſus quoque à Diuinis ipſo facto, qui ſciens & volens illi Communionem, aut aliud Sacramentum, niſi in mortis articulo ſubminiſtrauerit. Obſecramus Iudices ſæculares ſub diuini Iudicij interminatione, vt in fauorem Reſidentiæ contra oppreſſores Curatorum ſeueriùs inſurgant.* Idem ſtatuunt Synodus Aquenſis & Toloſana.

Manſionem & ſeruitium in Curia Romana Canonicam abſentiæ rationem non eſſe, declarat Synodus Ebroïcenſis ex Reſponſis Romanorum Pontificum. *Cum maximè* (inquit) *in noſtrâ Diœceſi Ebroicenſi diu multùmque quæſitum & litigatum, quoſnam Epiſcopus pro diſpenſatis de Reſidentia iudicare poſſet, ita vt non ſemel fuerit neceſſarium à noſtris Anteceſſoribus ea de re Apoſtolicam Sedem Romanam conſuli, quæ per felicis recordationis Papas Vrbanum & Gregorium Decimum reſpondit, Solos ab illa Reſidentia eximendos eſſe, qui ipſo facto vniuerſali Eccleſiæ in Curia Romana ſeruirent. Noſtra ætate poſt Concilium Tridentinum ne quidem Sanctiſſimis Romanis Pontificibus Pio Quarto, Quinto, & Gregorio XIII. placuit illos excipi, ſed Epiſcopos, etiam Cardinales, & Curatos, vel ad Reſidentiam de Curia & Eccleſia Romana expulerunt, vel coëgerunt Beneficijs cedere, ac grauiſſimas pœnas non reſidentibus conſtituerunt, non obſtante quocumque Priuilegio vel conſuetudine. Quæ omnia ad noſtram conſcientiam exonerandam ſingulis noſtræ Diœceſis Curatis in præſenti Synodo ſignificanda duximus, ne quærant excuſationes in peccatis, aut exiſtimeant in noſtra vel alterius poteſtate ſitum eſſe, illos à debito Reſidentiæ non ſolùm coram Deo, & conſcientia, ſed vel in Eccleſiæ foro quocumque prætextu liberare.*

Concilium Mediolanenſe 5. par. 3. Titulo *De Reſidentia*, Solas cauſas à Tridentina Synodo deſignatas à Reſidentia excuſare declarat, cætera ceu non legitimas excludit ac reijcit: *Perſonalis* (inquit) *Reſidentiæ munus, vt reuera per eos præſtetur, qui illius generis Beneficia Eccleſiaſtica obtinent, omnem rationem Canonum Iure Tridentiniſque Sanctionibus præſcriptam Epiſcopus ineat.*

A quo munere non excuſetur, neque qui Beneficium Eccleſiaſticum habet, de cuius titulo adhuc lis & controuerſia pendet: Nec verò item qui nondum Sacerdotio, aut eo Ordine quem Beneficium illud requirit, initiatus eſt: Nec præterea qui juſtâ aliquâ causâ, impedimentóue diſtinetur, quominus eo initietur.

Nec verò à Reſidentiæ munere liberi ſint, qui tertiam partem fructuum, qui ſibi ex Dignitatibus obueniebant, quas in Eccleſijs Cathedralibus obeunt, in diſtributiones contulerint. Imò verò ij cæteraetiam, quæ Tridentino Decreto in Seſſione 24. promulgato, ipſis præſcripta ſunt, præſtare ab Epiſcopo cogantur.

Ne ille quidem excuſetur, cuius Eccleſia, aut Beneficium eiuſmodi eſt, vnde omnis aut certè magna pars fructuum, aliquo modo reſeruata ad alium peruenit.

Ne Epiſcopus propterea quòd ſibi liberum integrúmque eſt, facultatem permittere, quâ liceat aliquem ab Eccleſia commiſſa, Beneficióue perſonalis Reſidentiæ abeſſe, ea poteſtate facultatéue deinceps ob cuiuſuis generis cauſam vtatur: Sed in illa concedenda modum & rationes adhibeat, Concilij Tridentini Sanctione præſcriptas.

Ne vel ad Seminarij quidem Curam, vel ad Vicarij Munus, vel ad Sanctæ etiam Inquiſitionis Officium, nec verò ad aliud quidquam opera Sacerdotis, Curam Animarum gerentis, Epiſcopus ita vtatur, vt ab Eccleſia, Beneficióue, in eius Curam tradito, diutius abſit, ac muneri debitæ Reſidentiæ perſonalis deſit.

Ne Parochus, Animarúmue Curator ob Senectutem, aut ob aduerſam valetudinem, cæliue grauitatem, ab eo Reſidentiæ munere excuſetur. Si verò eius inualetudo id generis eſt, quæ curari poſſit, atque eo loci vbi Eccleſia Parochialis ſita eſt, non datur, nec alia de facultas Medici, & Medicamentorum; tunc Parocho, ex infirma illa valetudine laboranti, Epiſcopus curationis causâ facultatem dare poſſit, quâ liceat ei tribus quatuórue menſibus ad ſummum, loco propinquiori, in quo ejuſmodi neceſſaria non deſint, manere, vbi valetudinem curet. Interea ad illius Eccleſiæ Parochialis curam gerendam Vicarium Epiſcopus conſtituat, Parochi ſumptu.

Nec præterea ſimultatis, odijue ſolùm causâ Parochum ab Eccleſiæ Parochialis Statione, locóue abeſſe permittat, ac ne inimicitiarum quidem quæ vel leues, vel fictæ ſint, causâ prætextúue. Si verò vmquam graues illæ erunt, ac veræ, ortæque poſteaquam Parochialis Curæ manus obit, idque ſine culpa Parochi, permittere Epiſcopus poterit illum inde abeſſe, locóque propinquo, vbi tutò ſit, morari, eo ſolùm tempore inimicitiarum, non tamen vltra annum, etiamſi diuturniores anno ſint inimicitiæ.

R E G V L A XXXVI.

Summus Pontifex obligationem reſidendi Epiſcopis, aut Parochis, alijſue Curam Animarum habentibus, remittere non poteſt.

IN ijs quæ diuino Iure conſtituta, & à Deo præcepta ſunt, Pontifex Maximus, & Eccleſia diſpenſare non poſſunt: Sed in ijs dumtaxat quæ humano Iure ſunt poſita. Si tamen diſpenſatio minùs ſtrictè ſumatur pro diuini Iuris interpretatione & declaratione, Summus Pontifex cum Epiſcopis & Parochis ſuper Reſidentia diſpenſare dicitur, quia declarare poteſt Ius diuinum in certis caſibus propter aliquam circumſtantiam non obligare. Attamen vt declaratio illa coram Deo valeat, neceſſe eſt vt veniam faciat diſcedendi ad tempus ab Eccleſijs intuitu boni publici, nimirum charitatis; aut vrgentis neceſſitatis, aut debitæ obedientiæ; aut euidentis vtilitatis Eccleſiæ vel Reipublicæ, vt explicat Concilium Tridentinum. Quas cauſas *Cajetanus*, & plerique Theologi recentiores ad tria capita reuocant: Primum eſt neceſſitas impedimenti: Secundum, qualitas negotij: Tertium, conditio perſonæ. Impedimentum duplicis generis diſtingunt: Intrinſecum vnum, ex infirmitate proueniens; quod quidem, ſi ſpes ſit recuperandæ ſanitatis, iuſtam cauſam præbet abſcedendi ad tempus ab Eccleſia, vt ſi mutare cœlum, aut ire ad balnea oporteat. Impedimentum extrinſecum eſt perſecutio, in quâ non eſt commune ouium Paſtoriſque periculum, nec ſubditorum ſalus exigit Paſtoris præſentiam. Vnde S. *Auguſtinus* Epiſtola 228. aliàs 170. ad *Honoratum*, ſcribit: *Faciant ergo ſerui Chriſti, Miniſtri verbi & Sacramenti eius, quod præcepit ſiue permiſit. Fugiant omninò de ciuitate in ciuitatem, quando eorum quiſquam ſpecialiter à perſecutoribus quæritur, vt ab alijs qui non ita requiruntur, non deſeratur Eccleſia, ſed præbeant cibaria conſeruis ſuis, quos aliter viuere non poſſe nouerunt. Cùm autem omnium, id eſt, Epiſcoporum, Clericorum, & Laicorum eſt commune periculum, hi qui alijs indigent, non deſerantur ab his quibus indigent.* Si enim “ perniciosum eſt nautam in tranquillitate nauem deſe- “ rere, quantò magis in fluctibus? (vt ait *Nicolaus* Papa Cauſa 7. quæſt. 1. Canone *Sciſcitaris*.)

Negotium autem excuſans Epiſcopum à Reſidentia, vel propriam ipſius Eccleſiam ſpectat, vel alias Eccleſias, vel Eccleſiam vniuerſalem. Nam ſi neceſſitas immineat Eccleſiam ſuam & Iura ipſius defendendi, ad Curiam Romanam, vel ad Aulam Regiam, aut aliò proficiſci poteſt Epiſcopus, dummodo id per alios perficere non poſſit. Id confirmat cap. *Ex parte*, Ext. *De Clericis non Reſidentibus*, cuius hæc ſunt verba: *Præpoſituræ suæ Iura fideliter proſequeris, cùm per hoc cenſeri debeas reſidens.* Quamuis enim ab Eccleſia abſit, adeſt tamen negotijs Eccleſiæ. Secundò interdum abeſſe poteſt Epiſcopus ab Eccleſia ſua ob aliarum Eccleſiarum neceſſitatem, aut vtilitatem, ita iubente charitate, quâ *Sumus omnes vnum corpus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Ad negotium igitur fidei vel pacis procurandum, ad alienam Eccleſiam diuertere, in eaque per aliquod tempus morari Epiſcopus poteſt: & pacis etiam inter Principes, Chriſtianos componendæ causâ Legationem obire. Sed quòd promiſcuè ad Principum temporalia negotia gerenda ab Eccleſijs ſuis Epiſcopi diſcedant, abnuium eſſe *Cajetanus* ait, quia *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Excipienda tamen ſunt Regis, & Reipublicæ negotia, quæ in Comitijs Regni, & Prouinciarum tractantur, in quibus ſuffragij Ius habent: Ipsóſque intereſſe, eſt ex Eccleſiæ aut Reipublicæ bonu. Ob negotium vniuerſalis Eccleſiæ multò æquiùs à ſuis ad tempus abſunt Paſtores, ſi negotium illud neceſſariò exigat Epiſcopum, vt profectio ad Concilium Generale, vel ad Synodum Prouincialem: At ſi negotium non exigat neceſſariò Epiſcopum, non excuſat à Reſidentia. Nec eſt quòd dicatur, Reſidentes in Eccleſia communi, qualis eſt Romana, cenſendos eſſe vbique reſidere: Etſi enim id fortè verum ſit fictione Iuris poſitiui, non tamen verum eſt quoad Deum (inquit *Cajetanus*.)

Conditio perſonæ excuſans Epiſcopum à Reſidentia, vnica eſt, ſecundùm eumdem *Caietanum*; videlicet cùm perſona talis eſt, vt meliùs, aut æquè bene regat Eccleſiam abſens, ac alius præſens regeret. Hac ratione Cardinales Epiſcopi ſex Diœceſium Vrbi finitimarum, à manſione in illis Eccleſijs excuſantur. Porrò cum aliqua circa huiuſmodi cauſas dubitatio ſubeſt, ad Romanum Pontificem pertinet, Auctoritate ſuâ declarare, num Epiſcopus à Reſidentia in illo caſu excuſetur. Hoc ſenſu à Reſidentia dicitur diſpenſare.

R E G V L A XXXVII.

Epiſcopo qui longo annorum tractu in Eccleſia ſuâ aſſiduè manſit, & ne quidem ipſa vacatione quam ex causâ juſtâ Concilium per tres menſes quotannis permittit, vnquam vſus eſt, concedi non poteſt licentia non reſidendi ad aliquod tempus, niſi aliqua ex cauſis à Concilio Tridentino approbatis ad id moueat.

ITa reſpondit Sacra Congregatio Concilij Interpres, die 17. Iulij 1657. referente *Fagnano* in cap. *Qualiter*, *De Clericis non Reſidentibus*.

R E-

REGVLA XXXVIII.

Epiſcopus jungere non poteſt trimeſtrem abſentiam vnius anni cum abſentia trimeſtri ſequentis anni; adeò vt licitè abeſſe valeat à ſua Eccleſia menſibus Octobri, Nouembri, & Decembri anni currentis, & prorogare abſentiam menſibus Ianuario, Februario, & Martio anni proximi.

ITa reſpondit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres, (vt refert *Fagnanus* loco mox citato) his rationibus freta: Primò, quòd eiuſmodi ſemeſtris abſentia tempus Dominici Aduentus & Quadrageſimæ complectatur, quo ne à ſua quidem Cathedrali, nedum à Diœceſi, Epiſcopo abeſſe licet, vt ex Concilio Tridentino ſeſſione 23. cap. 1. *De Reformatione*, colligitur. Secundò, quia non *aliquantiſper* tantùm abeſt, nec *ſtatim* eſt reuerſurus, qui ſex menſibus continuis præſentiam ſuam Eccleſiæ ſuæ ſubtrahit: Adeóque peccat grauiter contra Reſidentiæ legem veteribus Canonibus confirmatam, & à ſacra Synodo Tridentina ampliùs explicatam his verbis: *Quoniam autem qui aliquantiſper tantùm abſunt, ex veterum Canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reuerſuri ſunt: Sacroſancta Synodus vult illud abſentiæ ſpatium ſingulis annis, ſiue continuum, ſiue interruptum, extra prædictas cauſas nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere.* Tertiò, quia ſemeſtris abſentia non cenſetur breuis à Tridentini Concilij Patribus, vt patet ex his verbis Seſſionis 6. cap. 1. De Reformatione: *Si quis, legitimo impedimento, ſeu iuſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus; ſex menſibus continuis extra ſuam Diœceſim morando abſuerit, quartæ partis fructuum vnius anni pœnam ipſo Iure incurrat.* Quartò, quia magis relaxari poteſt neruus Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, maiúſque detrimentum in ſpiritualibus, & temporalibus pati poteſt Eccleſia, ſi trimeſtre tempus abſentiæ vnius anni cum alterius anni trimeſtri conjungatur, quàm ſi trimeſtria ſint interpolata.

REGVLA XXXIX.

Adeò ſtricta eſt Reſidentiæ obligatio, vt ne duobus quidem menſibus, aut breuiori temporis interuallo, Epiſcopi, & inferiores Paſtores ab Eccleſijs ſuis abeſſe poſſint, niſi id fiat ex iuſtâ causâ, & abſque gregis ipſis commiſſi detrimento.

ITa declarat Concilium Tridentinum Seſſione 23. cap. 1. *De Reformatione*; idque confirmat S. *Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſt. 185. articulo 5. *In qualibet* (inquit) *obligatione præcipuè attendi debet obligationis finis. Obligant autem ſe Epiſcopi ad exequendum Paſtorale officium propter ſubditorum ſalutem. Et ideò vbi ſubditorum ſalus exigit perſonæ Paſtoris præſentiam, non debet Paſtor perſonaliter gregem ſuum deſerere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod perſonale periculum imminens, cùm bonus Paſtor animam ponere teneatur pro ouibus ſuis. Si verò ſubditorum ſalus poſſit ſufficienter in abſentia Paſtoris per alium prouideri, tunc licet Paſtori vel propter aliquod Eccleſiæ commodum, vel propter perſonæ periculum, corporaliter gregem deſerere.*

REGVLA XL.

Curati Reſidentiæ officium non implent, niſi Parochialem Eccleſiam per ſeipſos regant, in eáque Paſtorales functiones obeant, non per Vicarios aut conductitios Sacerdotes: Si tamen Parochialis Eccleſia Dignitati vel Præbendæ annexa ſit, Curatus in Eccleſia Maiori reſidens Officio ſuo ſatisfacit, modò Perpetuum in Parochia Vicarium canonicè inſtitutum, & congruâ Portione de ipſius Parochiæ prouentu donatum habeat.

HAnc Regulam ſtatuit Concilium Lateranenſe ſub *Innocentio III.* Canone 6. & refertur cap. *Extirpandæ*, Ext. *De Præbendis*, cuius hæc ſunt verba: *Qui verò Parochialem habet Eccleſiam, non per Vicarium, ſed per ſeipſum illi deſeruiat, niſi fortè Dignitati, vel Præbendæ Parochialis Eccleſia ſit annexa: In quo caſu concedimus, vt qui talem habet Præbendam vel Dignitatem, cùm oporteat eum in Maiori Eccleſia deſeruire, in ipſa Parochiali Eccleſia idoneum & perpetuum habeat Vicarium canonicè inſtitutum, qui congruam habeat de ipſius Eccleſiæ prouentibus Portionem: Alioqui illâ ſe ſciat auctoritate hujus Decreti priuatum, liberè alij conferendâ, qui velit & poſſit, quod dictum eſt, adimplere.* Huius Regulæ ratio eſt, quia omnes Animarum Rectores gregem ſibi commiſſum paſcere tenentur, ſecundùm præceptum à Chriſto *S. Petro* datum, ac ſubinde Paſtoribus omnibus, quibus forma S. *Petri* proponitur, Ioann. 20. *Paſce oues meas.* Paſcendi autem officium perſonale eſt: Nam qui gregem alienum paſcit, non eſt Paſtor, ſed Mercenarius, ad quem non pertinet de ouibus. Certè qui per Vicarios commiſſas ſibi Eccleſias regunt, videntur meretricibus eſſe ſimiles, quæ ſtatim vt pepererunt, infantes alijs nutricibus tradunt educandos, vt citiùs libidinem explere valeant: Sic & iſti populos ſibi commiſſos alijs inſtituendos & educandos tradunt, vt otio genióque liberiùs indulgeant, vt Vrbes frequentent, vt Magnatum fauorem ſectentur, aut ſæcularibus negotijs vacent. Sed eſt cur timeant illud S. *Bernardi* nomine ab Oſtienſi in cap. *Extirpandæ* vulgatum: *Qui per Vicarium inſeruit, per Vicarium remunerabitur.* Præterea, publici Magiſtratus, illi potiſſimùm quibus ob perſonalem functionem nulla ſtipendia decreta ſunt, iuſtè per Vicarios non adminiſtrantur. Quis enim Conſulem, Prætorem, aut Ducem creari dixerit, vt per alium rem adminiſtret? Immò verò in rebus priuatis quis œconomum, medicum, nauclerum, aurigam conducit, qui non eiuſdem perſonæ induſtriam requirat? Quod ſi Magiſtratus alij, & priuata etiam officia perſonalem eorum operam & miniſterium exigunt, qui ad ea ſunt electi, & quibus conſtituta ſunt ſtipendia, vt ijs fungantur: Id multò magis in Officijs Paſtorum neceſſarium eſt, qui electi ſunt, vt regant Animas Chriſti Sanguine redemptas; vtque eas paſcant verbo, doctrina, Sacramentis, exemplo; quo nomine prouentus, decimas, oblationes recipiunt.

REGVLA XLI.

Fructuum tenuitas Parochus à Reſidentia perſonali non excuſat.

ID conſtat ex cap. *Conquerente*, Ext. *De Clericis non Reſidentibus*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum. Quin immò ſi Parochialis Eccleſia nullos habeat fructus, tenetur nihilominus in ea reſidere, qui huiuſmodi Curam volens ſuſcepit. Vnde propoſito dubio in Sacra Congregatione Concilij, An Parochus à Reſidentia excuſetur, quia fructus omnes reſeruati ſunt, & nihil pro ipſo Parocho reſiduum eſt: Vel quia Parochialem Eccleſiam parum à Ciuitate diſtantem obtinet: Vel quia dat operam literis in eadem Ciuitate; ita tamen vt ſingulis diebus Dominicis in Eccleſia præſens ſit, & ſacras functiones obeat: Vel ob aëris intemperiem: Vel quia loco in quo manſurus eſt Parochus, opera eius ad docendam Grammaticam neceſſaria eſt: Sacra Congregatio reſpondit, In nullo ex his caſibus Parochum à Reſidentia excuſari: Eius tamen inopiæ ordinario vel extraordinario ſubſidio ſubueniendum, ſecundùm Caput *Licet*, Ext. *De Cenſibus*, & Concilij Tridentini Decretum cap. 13. ſeſſione 24. *De Reformatione*: Id eſt, aut Beneficiorum vnione, aut Primitiarum vel Decimarum aſſignatione, aut Parochianorum ſymbolis & collectis, aut qua commodiori ratione Epiſcopo videbitur.

Hinc cùm Canonici Collegiatæ cuiuſdam Eccleſiæ, qui Canonicatus & Parochiales tenuis reditûs obtinebant, peterent, vt Beneficiorum quorumdam vnione ipſis prouideretur; nec interim compellerentur ad reſidendum in Parochialibus, prout compellebantur vi Conſtitutionis *Pij V.* & Concilij Prouincialis Mediolanenſis: Sacra Congregatio cenſuit non poſſe ſuſpendi Conſtitutionem *Pij V.* & Decretum Synodi Prouincialis, ſed ſcribendum ad Epiſcopum, vt Beneficiorum vnione tenuitatem redituum ſuppleat. Ita refert *Fagnanus* in cap. *Extirpandæ*, Ext. *De Præbendis*.

REGVLA XLII.

Quamuis paucissimi ſint Parochiani, ad Reſidentiam nihilominus adſtrictus eſt Parochus.

ITa declarauit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres. Dubio ſiquidem propoſito, An Parochus reſidere teneretur, cuius in Parochia tres tantùm vel quatuor eſſent incolæ? Reſpondit, Omninò teneri; vt refert *Fagnanus*.

REGVLA XLIII.

Non ſufficit Parochum infra limites Parochiæ manere, ſed in Ædibus Parochialibus ipſum commorari neceſſe eſt.

SIc multoties reſpondit eadem Congregatio. Qui tamen in proprijs, aut paternis ædibus, infra Parochiæ fines ſitis manens, munia Curæ Parochialis per ſe ipſum exerceret, grauis peccati reus non eſſet, niſi ab Epiſcopo iuſſus in Domo Parochiali habitare renueret: Faceretque nihilominus fructus ſuos. Quòd ſi Parochialem Ædem Eccleſia non habeat, vel commoda non ſit eius habitatio; aut ædificari non poſſit ob tenuitatem prouentuum, & Parochianorum inopiam, inſons erit Parochus, ſi in domo conductâ, vel aliâ, vbi Epiſcopus permiſerit, intra Parochiæ fines commoretur; ex eiuſdem Congregationis Sententia.

Ex his ſequitur, in ſacram Reſidentiæ legem peccare Parochos, qui totis hebdomadibus à Parochijs ſuis abſunt, Officio ſuo ſatis functos ſe eſſe arbitrati, ſi Dominicis, Feſtiſque diebus Miſſam Parochialem celebrauerint, Veſperaſque decantauerint.

REGVLA LXIV.

Si quis ex Diſpenſatione Præbendam vel Dignitatem, ſimul cum Eccleſia Parochiali obtineat, in Eccleſia Parochiali reſidere tenetur, & Parochiali Munia per ſeipſum obire, ad idque ab Epiſcopo compelli poteſt, ac debet.

PRima enim & præcipua eſt Animarum Cura: Atque ita declarauit Sanctiſſimus Pontifex *Pius V.* Conſtitutione quæ incipit, *Cupientes*, editâ 8. Idus Iulij 1568. Et meritò quidem, cùm Reſidentia in Parochialibus ſit Iuris Diuini, in alijs verò Beneficijs Curam Animarum non habentibus Iuris ſit dumtaxat Eccleſiaſtici. Quamobrem Curatos, ſi qui Dignitatem aut Præbendam in Cathedralibus Eccleſijs obtinent, Dominicis Feſtiſque diebus Eccleſia Parochiali relictâ Choro Cathedralis Eccleſiæ intereſſe, & Diſtributionum participes eſſe, pati non debent Epiſcopi, vt ſtatuit Concilium Mediolanenſe 5. part. 3. tit. 8. Sed illos cogeret, vt Parochiali Eccleſiæ ſtatis horis operam, curam, muneráque ſuſcepti Parochialis Officij vſque adeò præſtēt, vt ei nullâ ſtatâ horâ deſint, nullúmque Officium omninò prætermittant ſuæ curæ, ſolicitudiniſque commiſſum. Si tamen præſtito Parochiali debito ſeruitio, temporis aliquid ſuperfuerit, tunc Canonicatûs ſeruitio vacare, & diſtributiones quotidianas iure lucrari poterunt, vt declarat Concilium Toloſanum anno 1590. cap. 7. *De Reſidentia*, Decretum illud Mediolanenſis Concilij 5. ſuum faciens.

REGVLA XLV.

Diuino Reſidentiæ præcepto non ſatisfaciunt Epiſcopi, & Clerici in Beneficijs Animarum Curam habentibus corpore dumtaxat præſentes, niſi pro viribus omnes Paſtoralis Officij partes impleant.

SAcra enim Synodus Tridentina Seſſione 23. cap. 1. *De Reformatione*, omnes quibus Animarum Cura commiſſa eſt, admonet & hortatur, *Vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in iudicio & veritate paſcant, & regant.*

Id explicat magis Concilium Aquileienſe anno 1596. cap. 5. *Quod verò de Epiſcoporum Reſidentia à Sacro Tridentino Concilio, & Summorum Pontificum Conſtitutionibus cautum eſt; hoc non eſt intelligendum, vt præſentiâ aſſideant, nihil præterea agant: Cùm ex Sacris Canonibus Reſidentia ſit accipienda in eum ſenſum, vt ſit laborioſa, non otioſa: Id quod duobus præſertim Tridentinæ Synodi verbis egregiè exprimitur,* VT PASCANT, ET REGANT: *Quorum primum ad vitæ innocentiam, ad ſalutaris verbi prædicationem, ad Sacramentorum Adminiſtrationem, & bonum exemplum pertinet: Secundum ad Diſciplinam reſtituendam, ad Mores purgandos, & Iuris Eccleſiaſtici dictionem, ad bonorum laudem, & vindictam malorum ſuſtinendam ſpectat. Vtrumque ſi præſtiterint Epiſcopi, ſatis illa quæ ſunt Epiſcopalis Muneris videbuntur præſtitiſſe & impleſſe.*

Et cap. 6. *Qui Curam Animarum ex officio ſuſceptam habent, rei debent, quam ſuſtinent, quæ ſingulis periclitatur momentis, præſentem operam dare: Atque hi quidem vt corporali inſiſtunt Reſidentia, ita pijs debent conatibus vrgere, ne quid propter illorum incuriam, aut negligentiam pereat, & reddendæ rationis obligatione malum cuſtodem obſtringat. Debent Curati meminiſſe, datos ſe Populis Mediatores inter Deum & homines, vt Sacra frequenter facere pro Eccleſia Sancta Dei, & Populo ſibi commiſſo non omittant; vt verbum Dei, cuius diſpenſatores facti ſunt, inculcare animis Fidelium non deſinant, vt Sacramenta petentibus miniſtrare, vel proponere & ſuadere maximâ diligentiâ ſtudeant; vt vitæ integritatem in exemplum alijs prætendant, & quaſi lucernis ardentibus viam demonſtrent, quâ per diuinorum mandatorum obſeruantiam in cælum aſcenditur.*

Et infra: *Sint igitur Curati diligentiâ & fideli Miniſterio commendabiles, vt opus, quod tenent, diligenter ſuſtineant, Dei, & Epiſcopi ſui animaduerſionem ſubituri, ſi negligenter ſe geſſerint.*

Idipſum confirmat Diœceſana Synodus Ebroïcenſis anno 1576. *Scimus* (inquit) *in Reſidentia Curatorum potius requiri perſonæ induſtriam & diligentiam, quàm corporis in eodem loco Reſidentiam & inertiam: Atque inter reſidentes numerandos potiùs, qui abſentes corpore, ſpiritu & aſſiduâ ſpeculatione gregi inuigilant, quàm qui præſentes corporaliter, ſe ipſos paſcunt potiùs, quàm gregem, cui ſcandalo ſunt.*

Continuas igitur excubias agere debet Parochus ſuper gregem ſibi commiſſum, adeòque nec pernoctare debet abſque neceſſaria, & legitimâ causâ extra Parochiales Ædes, quamuis nulli actu ſint ægroti. Semper enim timenda ſunt pericula, & repentini caſus, quorum exempla tam frequentia ſunt.

REGVLA XLVI.

Parochi ad Reſidentiam tenentur tempore peſtis, alteriúſue morbi contagioſi, & ad Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Vnctionis Extremæ Parochianis per ſe adminiſtranda obligantur, ſi maior pars infecta ſit.

NAm *Qui ſic fugit, vt gregi Chriſti ea, quibus ſpiritualiter viuit, alimenta ſubtrahantur, mercenarius eſt.* (inquit S. *Auguſtinus* Epiſtolâ ad *Honoratum*:) Idem conſtat ex Concilio Mediolanenſi 5. ſub S. *Carolo Borromæo*. Si verò pauci, aut certè minor Parochianorum pars peſtiferâ lue fuerit infecta, & Vicarius, ſeu alius Sacerdos ab Epiſcopo approbatus deuouere ſe periculo ex charitate voluerit, poterit Parochus ipſius vti operâ ad Sacramenta peſte laborantibus adminiſtranda, ſéque multitudini ſeruare, interímque ſedulò inuigilare, ne cui ſalutis ſubſidia deſint.

REGVLA XLVII.

Qui Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones in Eccleſijs Cathedralibus, vel Collegiatis obtinent, Eccleſiaſtico Iure ad Reſidentiam tenentur, grauiſque peccati rei ſunt, ſi diutius quam tribus ad ſummum menſibus, ſiue continuis, ſiue interruptis, à Beneficijs ſuis abſint.

HAnc Regulam ſtatuit Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione*, cap. 1. *Præterea* (inquit) *obtinentibus in eiſdem Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones,*

tiones,

tiones, non liceat vigore cuiuslibet Statuti aut conſuetudinis, vltra tres menſes ab eiſdem Eccleſijs quolibet anno abeſſe: Saluis nihilominus earum Eccleſiarum Conſtitutionibus, quæ longius ſeruitij tempus requirant: Alioquin primo anno priuetur vnuſquiſque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam Præbendæ ac Reſidentiæ fecit ſuos. Quòd ſi iterum eadem fuerit vſus negligentiâ, priuetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit: Creſcente verò contumaciâ, contra eos iuxta ſacrorum Canonum Conſtitutiones procedatur; id eſt, priuentur Beneficiu, iuxta diſpoſitionem Capitis *Inter*, & Capitis *Clericos*, Ext. *De Clericis non Reſidentibus*: Quam priuationis pœnam ante triennium elapſum infligi non poſſe, declarauit Sacra Congregatio Tridentini Concilij Interpres. Quòd verò ſpectat priuationem fructuum, eam non incurrunt ipſo Iure, quamuis ab Ordinario infligi ipſis poſſit & debeat. Quo Tridentini Concilij Decreto, omni conſuetudini non reſidendi, aut diutius quàm tribus menſibus vacandi, aut fructus in abſentia percipiendi, derogatum eſt. Nec tamen Sacra Synodus Canonicis omnibus conceſſit, vt tres menſes abeſſe poſſint: Eccleſiarum enim Statuta, quæ longius quàm nouem menſium ſeruitium, diuturnioremque Reſidentiam exigunt, obſeruari voluit: Vnde illarum Eccleſiarum Beneficiati, ſi toto temporis quod illis Statutis præſcriptum eſt, interuallo in Beneficijs non manſerint, pœnis à Concilio decretis ſubiacent, vt reſpondit Sacra Congregatio Concilij eiuſdem Interpres.

Quòd autem minimè neceſſe ſit abſentiam eſſe continuam, vt Canonicus vltra tres menſes abſuiſſe cenſeatur, ſed ſatis eſſe, vt dies abſentiæ, licet interpellati, trimeſtre ſuperent, declarauit Concilium Burdigalenſe anno 1624. Canone 7. *Sed & illa fraus* (inquit) *longè amouenda, quâ quòd cuilibet Canonico per tres menſes abeſſe concedatur, quidam toti, nullam ferè Reſidentiam Eccleſijs exhibere dignoſcuntur. Decernimus igitur tres illos abſentiæ menſes ita numerandos eſſe, vt in iiſdem omnes dies, ſiue continui, ſiue non continui & interpolati, concludantur: Vnde qui à Reſidentia vltra tres menſes eo modo reductos abfuerit, pœnis eum à Sacris Canonibus contra abſentes latis feriri, & Capitulum in hoc contra Sacros Canones diſpenſare non poſſe cenſemus.* Sed nec Epiſcopos poſſe contrarium ſtatuere, declarauit Congregatio Concilij Interpres. Addiditque, tres abſentiæ menſes continuos eſſe poſſe: Non tamen omnibus Canonicis eodem tempore abeſſe licere, ne omni ſeruitio deſtituatur Eccleſia; ſed tantùm per vices.

REGVLA XLVIII.

Ad Diſtributiones quotidianas illi ſoli Ius habent Canonici, aliiue Cathedralium, aut Collegiatarum Eccleſiarum Beneficiati, qui Diuinis Officijs interfuerint: A qua lege ſola infirmitas, ſeu iuſta & rationabilis corporis neceſſitas, & euidens Eccleſiæ vtilitas excuſant.

HÆc Regula traditur Cap. *Conſuetudinem*, Tit. *De Clericis non Reſidentibus*, in Sexto. *Statuimus*, (inquit) *vt diſtributiones ipſæ quotidianæ, in quibuſcumque rebus conſiſtant, Canonicis, ac alijs Beneficiatis, & Clericis Eccleſiarum ipſarum, qui eiſdem Officijs, in ipſis Eccleſijs adfuerint, tribuantur, iuxta Eccleſiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, ſeu etiam faciendam. Qui verò aliter de Diſtributionibus ipſis quicquam exceperit (exceptis illis, quos infirmitas, ſeu iuſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut euidens Eccleſiæ vtilitas excuſaret) rerum ſic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas, immò ad omnium reſtitutionem, quæ contra huiuſmodi noſtram Conſtitutionem receperit, teneatur. De diſtributionibus etiam pro Defunctorum Anniuerſarijs largiendis, idem decernimus obſeruandum.*

Eamdem Regulam confirmat Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione*, Cap. 12. *Diſtributiones verò* (inquit) *qui ſtatis Horis interfuerint, recipiant: Reliqui, quauis colluſione aut remiſſione excluſâ, his careant, & iuxta Bonifacij VIII. Decretum, quod incipit*, CONSVETVDINEM: *Quod Sancta Synodus in vſum reuocat, non obſtantibus quibuſcumque Statutis & Conſuetudinibus. Omnes verò Diuina per ſe, & non per Subſtitutos, compellantur obire Officia; & Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti adſiſtere & inſeruire, atque in Choro ad pſallendum inſtituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuotéque laudare.*

Seruandam nihilominus conſuetudinem, ſecundùm quam, qui non ſunt Presbyteri, licet inſeruiant, diſtributiones non lucrantur, Sacra Congregatio Concilij Interpres reſpondit. Item ſeruandam conſuetudinem, ſecundùm quam de menſa communi nullus Presbyter participat, niſi per annum gratis inſeruierit. 3. Abſentes tribus menſibus à Concilio permiſſis, fructus Præbendæ, non tamen diſtributiones lucrari. 4. Abſentes à loco Beneficij tempore peſtis, fructus quidem Præbendæ, non tamen diſtributiones percipere, niſi conſuetudo obtinuerit, vt iuſtâ ex cauſa abſentibus dentur. 5. Nec abſentes ſtudiorum cauſâ, nec duos Canonicos in ſeruitio Epiſcopi conſtitutos, etiamſi Diœceſis Viſitationem obeant, quotidianarum diſtributionum eſſe participes, niſi fortè fructus omnes in certis diſtributionibus conſiſtant: Quo tamen caſu tertiam illam partem quæ inſeruientibus accreſcit, non lucrantur. 6. Nec Vicarijs Epiſcoporum, nec Theologis, ijs diebus quibus non docent, diſtributiones deberi. 7. Nec ijs qui in Choro corpore quidem præſentes, Officium tamen priuatim recitant, aut ſtant in ſedibus ſuis otioſi, neque cum alijs pſallunt: Nec etiam ijs qui Diuini Officij tempore Miſſam celebrant, niſi fortè ea horâ, ab eo ad quem pertinet, ad celebrandum ſint notati. Has Sacræ Congregationis Declarationes refert *Fagnanus* in Cap. *Licet*. Ext. *De Præbendis*.

Secundùm exceptiones *Bonifacij VIII.* Cap. *Conſuetudinem*, à Tridentina Synodo confirmatas, & Declarationes Sacræ Congregationis eiuſdem Concilij Interpretis, Diſtributiones Canonicis à Choro abſentibus debentur. 1. Si ſint infirmi, aut ſine vitæ periculo Diuinis Officijs intereſſe non poſſint. 2. Si cæci. 3. Si ſenio confecti. 4. Si ſanguine minuti fuerint, aut medicinam ſumpſerint. 5. Si iniuſtè in carcerem coniecti, aut ob cauſam criminalem in ius vocati, & illorum probata ſit innocentia. 6. Si qualibet iniuſtâ vexatione impediti fuerint ne Diuinis Officijs intereſſent. 7. Si abſint ob euidentem Eccleſiæ, cuius diſtributiones ſunt, vtilitatem, ſiue ob negotia Capituli. 8. Si abſint ob functiones Curæ Animarum, ſuæ Dignitati vel Præbendæ incumbentis, vt rurſus declarat Concilium Tridentinum Seſſione 22. Cap. 3. 9. Cum aſſiſtunt & inſeruiunt Epiſcopo Pontificalia celebranti. 10. Theologo debentur, ijs diebus quibus docet vel Concionem habet: Necnon Canonico Pœnitentiario, quo tempore Confeſſiones audit, alijs in Choro Diuina celebrantibus.

REGVLA XLIX.

Theologiæ Profeſſores, dum in Scholis doceant, & Studentes, per quinquennium, à Reſidentia in Eccleſijs, in quibus Dignitates, Præbendas, aut alia Beneficia obtinent, legitimè excuſantur, abſentéſque Iure percipiunt fructus Beneficiorum ſuorum.

HÆc Regula nititur Decretali *Honorij III.* Cap. *Super ſpecula*, Ext. *De Magiſtris*, quam *Clemens V.* anno 1308. *Ioannes XXII.* anno 1332. *Clemens VI.* annis 1342. & 1346. confirmarunt, & Concilium Tridentinum Seſſione 5. Cap. 1. De Reformatione: *Docentes verò ipſam Sacram Scripturam* (inquit) *dum publicè in Scholis docuerint, & Scholares qui in ipſis Scholis ſtudent, Priuilegijs omnibus de perceptione fructuum Præbendarum, & Beneficiorum ſuorum, in abſentia à Iure communi conceſſis, plenè gaudeant, & fruantur.*

Ad Profeſſores & Studentes in Iure Canonico idem Priuilegium pertinere, Sacra Congregatio declarauit: Parochis tamen Ordinarios indulgere non poſſe, vt abſint ratione ſtudiorum, teſte *Fagnano* in 1. P. Libri 5. Decretalium, Cap. *Super Specula*. Tit. *De Magiſtris*. Num. 17.

Canonicos ratione ſtudiorum abeſſe non poſſe, abſque licentia Epiſcopi, eadem Congregatio declarauit, poſſéque Epiſcopum reuocare Canonicos & Præbendatos, qui abſque eius licentia ſe ad Studia Vniuerſitatis etiam Priuilegiatæ contulerunt, præſertim ſi Eccleſia propter eorum abſentiam Miniſtrorum defectum patiatur. Poſſe etiam Epiſcopum eos ad Reſidentiam reuocare, qui manentes in Vniuerſitate cum ſuâ licentia, negligenter & inutiliter dant operam literis, Iuris Canonici Periti ſummo conſenſu aſſerunt. Tales enim viri ad ſtudia ſe contuliſſe cenſentur in fraudem legis, & vt fugiant Epiſcopi correctionem, vel vt liberiùs viuant. Quocirca Concilium Mediolanenſe 1. P. 2. Cap. 27. ſtatuit, vt in facultatibus

bus abſentiæ, ſtudiorum causâ concedendis, hæ conditiones neceſſariò exprimantur: *Vt verò in publico celebrique Gymnaſio Theologiæ, vel Sacris Canonibus ſtudeant. 2. Vt minores ſint triginta annis, aut fuerint, cùm in publico Gymnaſio iiſdem ſtudijs operam dare cœperunt, quæ nunc cupiunt abſoluere. 3. Vt intra annum ad Ordinem ſaltem Subdiaconatûs promoueantur. 4. Vt ſingulis ſex menſibus Epiſcopo ſcriptum ſui Doctoris exhibeant, quo ipſos in eo ſtudij genere proficere teſtetur, quod etiam Epiſcopus ſecretò ab alijs cognoſcere ſtudeat.* Quòd ſi ſupra ſcriptæ conditiones omnes in licentia expreſſæ non fuerint; aut is qui impetrat, qualitates omnes requiſitas non habeat; aut quæ ipſi ſeruanda proponuntur, deinceps non præſtiterit; *Facultates irritæ ac nullæ ſiat: Et qui impetrarit, ſciat ſe fructus ſuos non feciſſe, neque facere; ac pœnis, quæ non reſidentibus prepoſitæ ſunt, teneri. Concedatur autem ad quinquennium tantùm, ab eo die numerandum, quo eum in publico Gymnaſio Theologiæ aut Sacris Canonibus conſtet operam dare cœpiſſe.*

Idem edixit Concilium Turonenſe anno 1583. Cap. 13. *Quòd ſi qui in celebri Vniuerſitate Theologiæ aut Sacrorum Canonum Profeſſioni ſtudium, ſtrenuámque operam nauare deſiderant: Hi licentiâ priuilegióque percipiendi in abſentiâ fructus Præbendarum ita demum potiantur, ſi minores triginta annis exiſtentes, docibiles fuerint iudicati; & poſtquam præſentes recepti & promoti fuerint ſaltem ad Subdiaconatum: Nec cuiquam tale Indultum vltra quinquennium ſuffragetur. Quamdiu autem in Vniuerſitatibus ſtudiorum causâ manebunt, tamdiu ſuorum Præceptorum teſtimonium literis authenticis confirmatum quotannis exhibere tenebuntur, ſe ſeriò grauitérque prædictarum Facultatum ſtudijs incumbere. Exactóque tandem iuſto ſtudiorum tempore, ipſius Capitali arbitrio reuocati, ad Eccleſiam ſua Munia obituri redire tenebuntur, aſſignatam Studiorum causâ portionem, nec quamuis aliam haud aliter conſecuturi.*

Idem decreuit Concilium Aquenſe anno 1585. Prohibuitque inſuper, *Ne ſimiles facultates, etiam prædictis requiſitis concurrentibus, ijs qui Parochiales Eccleſias obtinent, concedantur.*

Idem confirmauit Concilium Aquileienſe anno 1596. Cap. 7. & obtinentes Eccleſias Parochiales à licentia huiuſmodi proficiſcendi ad publica Gymnaſia pariter eſſe repellendos declarauit. *Qui enim* (inquit) *collationis tempore per concurſum examinatus, & canonicè promotus fuit, & publico Examinatorum Synodalium teſtimonio ad Animarum Curam exercendam idoneus habitus, dimittendus non eſt vt diſcat, cum ad docendos alios promotus fuerit.*

Denique Canonici, quibus Studiorum gratiâ eſt indultum, vt abſentes percipiant fructus Præbendarum ſuarum, illis priuandi ſunt, ſi acceptâ licentiâ ſe ad villas transferunt, vel caſtella, in quibus nullum eſt, vel minùs competens Studiorum exercitium: *Cùm fraus & dolus nemini debeant patrocinari.* Sic reſpondet *Innocentius III.* Antiſiodorenſi Epiſcopo, Cap. *Tuæ*, Ext. *De Clericis non Reſidentibus.*

R E G V L A L.

Duo Canonici Epiſcopo ad Eccleſiæ vtilitatem ſeruientes, à Reſidentia legitimè excuſantur, fructúſque Beneficiorum ſuorum abſentes Iure percipiant.

HAnc Regulam ſtatuit *Honorius III.* Cap. *Ad audientiam*, Ext. *De Clericis non Reſidentibus*. Potiori iure excuſantur, qui Summo Pontifici ſeruiunt ad Eccleſiæ vniuerſalis vtilitatem, vt declarat *Innocentius III.* Cap. *Cùm dilectus*, ſub eodem Titulo.

Regiæ Capellæ Clerici, à Reſidentia pariter diſpenſantur, Priuilegijs Summorum Pontificum, quo tempore Chriſtianiſſimis Regibus, aut Reginis, in Sacris Miniſterijs ſeruiunt. Elapſo autem ſeruitij tempore ad Eccleſias, in quibus Dignitates aut Præbendas obtinent, redire, in iiſque reliquo anni tempore reſidere tenentur, fructibus eorum alioquin priuandi, ſecundùm Edictum Melodunenſe *Henrici III.* Regis Chriſtianiſſimi. Priuilegium iſtud à *Clemente VI.* Pontifice Maximo ad Regis Chriſtianiſſimi *Ioannis* & Reginæ *Ioannæ* illius coniugis preces conceſſum eſt. Editum eſt Tom. 4. *Spicilegij Acheriani*, pag. 295. Illud confirmauit *Pius II.* teſte *Guimerio* in Gloſſa Pragmaticæ Sanctionis Tit. *Qualiter Horæ ſunt dicendæ extra Chorum*. Capellani domeſtici Principum cæterorum, etiam Regij Sanguinis, ſimili Priuilegio non gaudent, nec fructus Beneficiorum ſuorum iure percipiunt, quamdiu abſunt, vt Principibus ſeruiant. Sed ne ipſis quidem Regum aut Reginarum Capellanis, quos Beneficium Hebdomadarij titulo addicit Miniſterio Altaris, tale Priuilegium ſuffragatur ſecundùm Iuriſprudentiam Gallicanam, teſtibus *Chopino* Lib. 3 *Monaſticon*, Cap. 3. & *Feureto*, Lib. 3. *De Abuſu*, Cap. 1. Reg. 11. Neque etiam hoc Priuilegio vti poſſunt Curiarum Supremarum Senatores, cùm non ſint Capellani domeſtici Regis; nec tutâ conſcientiâ retinere poſſunt Beneficia, in quibus reſidere nolunt Officij ſui prætextu, aut fructus Præbendarum ſuarum vel Dignitatum abſentes percipere, niſi forſan ſimile Priuilegium ipſis à Sede Apoſtolica ſit indultum.

R E G V L A LI.

Abbates & Priores Commendatarij mortaliter peccant, qui Sacrum Presbyteratus Ordinem non ſuſcipiunt intra annum, ex quo legitimam ætatem attigerunt; niſi à Summo Pontifice cum ipſis fuerit diſpenſatum, vt illa Beneficia ſine Presbyteratûs Ordine retineant.

VIolant enim Legem Eccleſiaſticam & Ciuilem in materia graui: Siquidem vtraque ſtatuit, vt intra annum pacificæ poſſeſſionis, ex quo legitimam ætatem attigerunt, ad Sacerdotium promoueantur. Ita Clementinâ *Ne in agro*: Tit. *De Statu Monachorum*, §. *Cæterùm*, decretum eſt: *Cæterùm Prioratus Conuentuales alicui, niſi 25 annum attigerit, alij verò Curam Animarum habentes, etſi Cura ipſa per ſæculares habeat Presbyteros exerceri, cuiquam niſi 20. annum peregerit, conferri nequeant, aut committi. Qui autem Prioratus iſtos vel illos habuerint, infra annum computandum à tempore collationis ſeu commiſſionis ſibi factæ de eis, & poſſeſſionis eorum adeptæ, vel infra vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, ſi ante annum ipſum non Conuentuales Prioratus eis.* COMMISSI FVERINT AVT COLLATI, *ſe faciant ad Sacerdotium promoueri. Quòd ſi (ceſſante rationabili cauſa) non fecerint; eo ipſo nullâ etiam monitione præmiſſâ, prædictis Prioratibus ſint priuati, qui ipſis iterum eâ vice nullatenus conferantur.* Vnde in Abbatiarum Commendatariarum Bullis Pontificijs hæc apponitur clauſula, quod ætatem legitimam adepti Presbyteratus Ordinem ſuſcipere teneantur. Regiis etiam Conſtitutionibus Bleſenſibus idem ſancitum eſt, Articulo nono.

R E G V L A LII.

Lethaliter peccant, qui Parochialem Eccleſiam ſeu Beneficium Curatum ſuſcipiunt cum deliberata voluntate illud non ſeruandi, & in eo non inſeruiendi: & ad fructuum reſtitutionem tenentur.

HÆc Regula colligitur ex Cap. *Commiſſa*, Tit. *De Electione*, in Sexto. *Cæterùm* (inquit) *ſi ad Sacerdotium promoueri non intendens Parochialem receperis Eccleſiam, vt fructus ex ea per annum percipias: Ipſam poſtmodum dimiſſurus (niſi voluntate mutatâ promotus fueris) teneberis ad reſtitutionem fructuum eorundem: Cùm eos receperis fraudulenter.*

R E G V L A LIII.

Qui Præbendam obtinet, vel ſuſcipit cum deliberatâ voluntate illam non ſeruandi, nec in ea Eccleſiæ inſeruiendi, grauiter peccat, nec eam pro alio Beneficio permutare poteſt.

NEque enim Beneficium legitimè confertur, aut ſuſcipitur: niſi propter Officium. Vnde Concilium Lateranenſe 3. ſub *Alexandro III.* ex quo refertur Cap. *Nulla*, Ext. *De Conceſſione Præbendæ*, ait: *Cùm verò Præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet Officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, non diu maneant in ſuſpenſo; ſed intra ſex menſes, perſonis, quæ dignè adminiſtrare valeant, conferantur.* Quare ſi quis Præbendam impetrat, ac ſuſcipit cum deliberatâ voluntate illam non ſeruandi, vel Eccleſiæ in ea non inſeruiendi, grauiter peccat, nec in foro conſcientiæ Beneficium illud canonicè ac legitimè poſſidet, proindéque illud cum alio permutare non poteſt.

CAPVT VII.

DE SIMONIA.

CVM in ſacras Ordinationes,& Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſtributionem, vel captationem; atque in Sacramentorum diſpenſationem, quæ Miniſtris Eccleſiæ concredita eſt, Simonia potiſſimùm graſſetur; ad complementum Tractatus de Sacramento Ordinis agendum ſupereſt de Simoniæ crimine.

ARTICVLVS I.

Quid ſit Simonia.

SImonia eſt ſtudioſa voluntas emendi aut vendendi aliquid ſpirituale, aut ſpirituali annexum.

Ita crimen illud *S. Thomas* definit, *Secunda Secundæ*, Quæſtione c. Articulo 1. Quæ definitio tria complectitur; ſcilicet actum voluntatis, quia omne peccatum in actu voluntatis conſiſtit. Vnde ille cui parentes Beneficium pecuniâ, aut qualibet aliâ re pecuniâ æſtimabili obtinuerunt, Simoniæ reus non eſt, ſi id factum ſit illo neſciente, & cùm primùm ſciuit, improbauerit ac deteſtatus fuerit ſacrilegam nùndinationem,& Beneficium eiurauerit in manibus Collatoris. Dicitur autem ſtudioſa voluntas, id eſt, deliberata. Complementum namque peccati & virtutis conſiſtit in electione. Secundò, definitio exprimit materiam proximam huius peccati, ſcilicet emptionem & venditionem. *Nomine* autem *emptionis & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus;* (inquit *S. Thomas*) quales ſunt permutatio, tranſactio, locatio, do vt des, do vt facias, facio vt des, facio vt facias. Tertiò, definitio exprimit materiam remotam, ſiue obiectum ſacrilegæ iſtius actionis, ſcilicet rem ſpiritualem, aut ſpirituali annexam. Dicitur autem aliquid ſpirituale tripliciter: Primò per eſſentiam, vt gratia, virtutes, Iuriſdictio Eccleſiaſtica: Secundò, ratione effectus, ſicut Sacramenta, quæ gratiam, vel ſpiritualem poteſtatem conferunt: Tertiò, ratione cauſæ, vt Adminiſtratio Sacramentorum, quæ eſt à ſpirituali poteſtate, conſecrationes perſonarum, locorum, vaſorum, aut aliarum quarumcumque rerum, Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis vſus, vel gratiarum datis datarum.

Spiritualibus annexa dicuntur, quæ ad vſum Sacramentorum, aut Miniſtrorum Eccleſiæ deputata ſunt, vt Calices, & Eccleſiaſtica Beneficia. Nam *Sicut anima viuit ſecundùm ſeipſam; corpus autem viuit ex vnione animæ: Ita etiam quædam ſunt ſpiritualia ſecundùm ſeipſa, ſicut Sacramenta, & alia huiuſmodi; quædam autem dicuntur ſpiritualia ex hoc quòd talibus adhærent. Vnde Can.* Si quis obiecerit, *Cauſa 1. Quæſt. 3. dicitur Quod ſpiritualia ſine corporalibus rebus non proficiant, ſicut nec anima ſine corpore corporaliter viuit.* Ita *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo optimo ad ſextum.

Spiritualibus aliquid annexum eſt dupliciter, ſcilicet antecedenter, & conſequenter. Annexum antecedenter eſt, quod cùm naturâ ſuâ materiale ſit, præcedit rem ſacram ad quam refertur: Huius generis ſunt Calices, Altaria, ſacra Veſtimenta, quæ cùm primariò & ex ſe materialia ſint, ſpiritualem formam induunt ex conſecratione illis accedente. Ad hanc etiam claſſem pertinet Ius Patronatus, quod nominationem ſeu præſentationem ad Beneficia antecedit. Spiritualibus conſequenter annexum eſt, quod rem ſpiritualem ſequitur, & ab ea dependet, ſicut Eccleſiaſtica Beneficia, quæ non competunt niſi habenti Officium Clericale. Ita rem explicat *S. Thomas*, Quæſtione mox citatâ, Articulo 4.

ARTICVLVS II.

Simonia crimen eſt grauiſſimum.

1 CRiminis iſtius grauitatem Sacra Scriptura docet, quæ illud execratur in *Balaam*, Qui *Mercedem iniquitatis amauit, correptionem verò habuit ſuæ inſipientiæ ſubiugale mutum animal, quod in hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ inſipientiam;* (vt loquitur *S. Petrus* Epiſtolæ 2. Cap. 2.) Et in *Giezi*, quem à *Naaman* Principe Aſſyriorum, quem *Eliſæus* à lepra mundauerat, duo talenta accepiſſe refert, ſtatimque *Eliſæo* hoc diuinitus cognoſcente & ſacrilegium iſtud vlciſcente, lepra fuiſſe infectum: (*4. Regum 5.*) Vnde qui res ſacras vendunt *Giezitæ*, nuncupantur. Et in *Simone Mago*, qui donum Spiritus-Sancti, ſiue poteſtatem ſpiritualem dandi Spiritum-Sanctum, & Miracula patrandi inſtar Apoſtolorum., emere voluit, vt eam poſtea venderet, & ex venditione ſignorum, quæ per eum fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. (*Actuum* Cap. 8.) *Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus-Sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicumque impoſuero manus, accipiat Spiritum-Sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecuniâ poſſideri. Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto. Cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitiâ tuâ: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.* Ab hoc parente Simoniaci nuncupati, qui res ſpirituales, aut ſpiritualibus annexas, pretio diſtrahere aut emere volunt, aut de illis paciſcuntur: Simoniæque nomen illi vitio inditum.

2 Simonia lethale peccatum eſt, repugnans religioni, iuſtitiæ, pietati & ſtudio, quo omnes Eccleſiæ Catholicæ filij eius bonum proſequi debent. Religioni quidem repugnat, quæ violatur, tum contemptu Dei, cùm non meliores, qui ei gratiſſimi ſunt, ſed pecunioſiores in Sacerdotes ac Miniſtros aſſumuntur; tum contemptu rerum ſpiritualium, quibus infertur iniuria, cùm pecunia æſtimantur: Nam *Quis non vile putat eſſe quod venditur?* (inquit *Hormiſdas* Pontifex Maximus in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ) Vilia ergo dona Dei exiſtimat, qui ea vendi putat. Ex hoc capite Simoniæ prauitatem oſtendit *S. Petrus*,& ſecundùm ipſum *Gennadius* Conſtantinopolitanus Patriarcha in Epiſtola Encyclicâ; *Cæleſtia enim & ſpiritualia Dona* (inquit) *nulla eſt eam terrenis commutandi ratio.* Quæ enim commutantur, tantumdem valere exiſtimantur, quantùm ea quibuſcum commutantur. At valoris ſpiritualium donorum, quæ pretium omne excedunt, cum pecunia nulla proportio eſt. Iuſtitiæ quoque Simonia opponitur, tùm quòd turpi iſta rerum ſpiritualium nundinatione doctiores ac ſanctiores, qui Dignitatum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum minùs cupidi eſſe ſolent, indoctioribus ac minùs probis in ea inuolantibus, in eorum diſtributione poſtponantur, immò prætermittantur: Tum quòd iniquum ſit, & contra iuſtitiæ commutatiuæ regulas, id pretio commutare, quod pretio commutari non poteſt; donum gratuitum vendere vel emere, quod gratis acceptum eſt à Deo, & ea conditione vt gratis detur, ſecundùm Chriſti Domini ſententiam Matthæi 10. *Gratis accepiſtis, gratis date.* Denique pietati Eccleſiæ debitæ, ſeu ſtudio publici boni repugnat ſibi vel alteri quouis pretio procurata ad Eccleſiaſticos Gradus & Beneficia promotio. Ea ſiquidem labes Eccleſiæ ſanctitatem obſcurat, Canonicorum Inſtitutionum ordinem peruertit, indignis ad Dignitatum apicem aditum aperit, contra præclaram illam *Tertulliani* Sententiam primæuæ Eccleſiæ ordinem deſcribentis, Apologetici Cap. 39. *Præſident probati quique Seniores, Honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti: Neque enim pretio vlla res Dei conſtat.*

At Simoniæ deformitatem *S. Thomæ* verbis luculentiùs ac feliciùs exponam, quàm meis. Sic ille *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 1. *Actus aliquis,* (inquit) *eſt malus ex genere, eò quòd cadit ſuper materiam indebitam. Emptionis autem & venditionis eſt materia indebita res ſpiritualis, triplici ratione. Primò quidem, quia res ſpiritualis non poteſt aliquo terreno pretio compenſari, vt de Sapientia dicitur Prouerb. 3.* Pretioſior eſt cunctis “ opibus, & omnia quæ deſiderantur huic non valent “

compa-

„ comparari. *Ideò etiam Petrus in ipſa ſui radice Simonis* „ *prauitatem condemnans, dixit:* Pecunia tua tecum ſit in „ perditionem: Quoniam Donum Dei exiſtimaſti pe- „ cunia poſſideri. *Secundò, quia id non poteſt eſſe debita venditionis materia, cuius venditor non eſt dominus: Prælatus autem Eccleſiæ non eſt dominus ſpiritualium rerum, ſed* „ *diſpenſator, ſecundùm illud 1. ad Corinthios 4.* Sic nos „ exiſtimet homo vt Miniſtros Chriſti, & Diſpenſatores „ Myſteriorum Dei. *Tertiò, quia venditio repugnat ſpiritualium origini, quæ ex gratuita voluntate Dei proueniunt.* „ *Vnde & Dominus dicit Matth. 10.* Gratis accepiſtis, gra- „ tis date. *Et ideò aliquis emendo vel vendendo rem ſpiritualem, irreuerentiam exhibet Deo & rebus diuinis: Propter quod peccat peccato irreligioſitatis.*

3 Simoniacam prauitatem Hæreſim vocant Pontifices & Concilia, *S. Gregorius Magnus* Libro 4. Regeſti, Epiſtola 54 *Peruenit* (inquit) *ad Nos, quòd in illis partibus nullus ad Sacrum Ordinem ſine commodi datione perueniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, gemens denuncio: Quia cùm Sacerdotalis Ordo intus cecidit, foris quoque diu ſtare non poterit. Scimus quippe ex Euangelio, quid Redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: Quia ingreſſus Templum cathedras vendentium columbas euertit. Columbas enim vendere, eſt de Sancto Spiritu, quem Deus omnipotens conſubſtantialem ſibi per impoſitionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo malo iam innuitur quid ſequatur, quia qui in Templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, eorum Deo Iudice Cathedræ ceciderunt. Qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque qui ad Sacrum Ordinem perducitur, iam in ipſa prouectûs ſui radice vitiatus, paratior eſt alijs venundare quod emit. Et vbi eſt quod ſcriptum eſt:* Gratis accepiſtis, gratis date? *Et cùm primò contra Eccleſiam* SIMONIACA HÆRESIS *ſit exorta: Cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum pretio ordinat, prouehendo agit vt hæreticus fiat.* Idem repetit Epiſtola 56. eiuſdem Libri, & Libri 7. Epiſtola 112. 114. & 115. Simoniam *Hæreſim* pariter vocant *Gregorius VII.* Epiſtola 34. Libri 11. *Paſchalis II.* Canone *Altare*, Cauſa 1. Quæſt. 3. Concilium Turonenſe ſub Carolo Magno, Canone 15. Remenſe Canone 21. Moguntinum ſub Rabano, Canone 12. & Caput *Quoties*, quod *Adeodato* Papæ tribuitur, Ext. *De Simonia*; & Tharaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus, in Epiſtola ad *Adrianum I.* Pontificem Maximum, necnon *Goffridus Vindocinenſis* in Opuſculo quod *Calixto II.* nuncupauit, &c. Quamuis enim ſimoniaca prauitas per ſe non ſit hæreſis, cùm aliquis Simoniacus eſſe poſſit ex ſola deprauatione voluntatis per auaritiam, remanente recto iudicio intellectus circa ea quæ fides tradit: Poteſt tamen præſumptione Iuris vel operis Simoniacus omnis in fide haberi ſuſpectus, vt *Gerſonius* loquitur in Tractatu *De Simonia*: Sine, vt ait *S. Thomas*, Secunda Secundæ Quæſtione centeſima, Articulo 1. ad primum, Simonia hæreſis dicitur ſecundùm exteriorem proteſtationem. Nam *Sicut Religio conſiſtit in quadam fidei proteſtatione, quam tamen aliquis interdum non habet in corde: Ita etiam vitia oppoſita Religioni habent quamdam proteſtationem infidelitatis, licet quandoque non ſit infidelitas in mente. Secundùm hoc ergo ſimonia hæreſis dicitur ſecundùm exteriorem proteſtationem: Quia in hoc quòd aliquis vendit Donum Spiritus-Sancti, quodammodo proteſtatur ſe eſſe dominum ſpiritualis Doni, quod eſt hæreticum.* Paulò aliter id explicat in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 1. Quæſtiuncula 2. *Aliquid* (inquit) *attribuitur alteri dupliciter: Vno modo ſimpliciter: Alio modo propter ſimilitudinem actûs, ſicut dicit Philoſophus 7. Ethicorum, quòd incontinentes quandoque dicuntur intemperati, quia faciunt quæ intemperati, ſed non eodem modo; ſicut etiam dicit quòd Nileſij ſtulti non ſunt, ſed operantur qualia ſtulti: Et ſecundùm hoc dicendum, quòd Simoniaci non ſunt propriè & per ſe loquendo Hæretici, cùm non habeant aliquam falſam opinionem; ſed dicuntur hæretici propter ſimilitudinem actûs, quia ita operantur ac ſi æſtimarent Donum Spiritus-Sancti pecuniâ poſſideri, quæ æſtimatio eſſet hæretica.* Vnde *S. Gregorius* Libro 9. Epiſtolarum, Indictione 4. Epiſtola 53. ex qua refertur Canone *Cùm omnis*, Cauſa 1. Quæſtione 1. ait: *Cùm omnis auaritia ſit Idolorum ſeruitus, quiſquis hanc in Eccleſiaſticis Dignitatibus dandis non præcauet, infidelitatis perditioni ſubijcitur, etiamſi fidem quam negligit, tenere videatur.*

Hoc ſenſu *Tharaſius* Patriarcha Conſtantinopolitanus in Epiſtola ad *Adrianum I.* ex qua refertur Canone *Eos*, Cauſa 1. Quæſtione 1. Simoniacam Prauitatem hæreſim eſſe Macedonianorum errore damnabiliorem aſſerit: *Illi enim* (inquit) *creaturam & ſeruum Dei Patris & Filij Spiritum-Sanctum delirando fatentur: Iſti verò* (ſcilicet Simoniaci) *eumdem Spiritum-Sanctum efficiunt ſuum ſeruum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult, vendit, ſiue ſeruum, ſiue aliquid aliud eorum quæ poſſidet: Similiter & qui emit, dominus eius volens eſſe quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit: Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui-Sancto, æqualiter peccantes his qui blaſphemauerunt dicentes, Chriſtum in Beelſebud eijcere Dæmonia: Atque vt veriùs dicam, Iudæ comparantur proditori, qui Iudæis Chriſtum vendidit.* Quod ſic explicat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, loco ſuprà citato, ad ſecundum: *Ratione falſæ æſtimationis quam Simoniacus in actu demonſtrat, dicitur Simonia eſſe grauior quàm Macedonij Hæreſis, qui poſuit Spiritum-Sanctum eſſe Patris & Filij ſeruum: Simoniaci autem in ſuo actu oſtendunt ſe æſtimare quòd ſit ſeruus hominis, ſi ab homine poteſt emi & vendi.*

Ethnicos Deorum quos ſe colere profitebantur, reuera contemptores & illuſores fuiſſe *Tertullianus* probat *Apologetici* Cap. 13. quia nimirum illos vendebant. *Domeſticos Deos* (inquit) *quos Lares dicitis, domeſtica poteſtate tractatis, pignerando, venditando, demutando ∴ Publicos æquè publico Iure fœdatis, quos in haſtario veſtigales habetis. Sic Capitolium, ſic olitorium forum petitur: Sub eadem voce Præconis, ſub eadem annotatione Quæſtoris Diuinitas addicta conducitur. Sed enim agri tributo onuſti, viliores: Hominum capita ſtipendio cenſa, ignobiliora. Nam hæ ſunt notæ captiuitatis. Dij verò qui magis tributarij, magis ſancti; immò qui magis ſancti, magis tributarij. Maieſtas quæſtuaria efficitur, circuit cauponas Religio mendicans. Exigitis mercedem pro ſolo Templi, pro aditu Sacri. Non licet Deos noſſe gratis: Venales ſunt.* Quanti ergo contemptiûs in Spiritum-Sanctum rei ſunt, qui res ſpirituales vendunt, vel emunt?

Simoniam crimen eſſe omnibus criminibus atrocius, ſacri Canones diſertè docent: *Omnia crimina* (inquit Paſchalis II.) *ad comparationem Simoniacæ Hæreſis quaſi pro nihilo reputantur.* Refertur Cauſa 1. Quæſtione vltima, Canone vltimo. Idemque repetit *Innocentius III.* Cap. *Per tuas*, Ext. *De Simonia*. SIMONIACA *peſtis ſui magnitudine alios morbos vincit*: (inquit *Lucius* Papa, Cap. *Sicut*, Ext. *De Simonia*.) Quamobrem crimen illud ſenſu quodam inexpiabile *S. Ambroſius* dixit Libro 4. in Lucam: *Inexpiabilis eſt* (inquit) *venditis culpa Myſterij, & gratiæ vindicta cæleſtis tranſit ad poſteros. Denique Moabitæ, & cæteri, non intrabunt in Eccleſiam Dei vſque ad tertiam & quartam generationem: Tamdiu videlicet donec culpam auctorum multiplicis ſucceſſio generationis aboleret. Sed cùm illi qui in Deum idololatriæ errore deliquerunt, in quartam generationem videantur eſſe multati: Profectò durior videtur eſſe ſententia, quâ Giezi ſemen vſque in æternum pro cupiditate habendi, Prophetica Auctoritate damnatur, præſertim cùm Dominus noſter Ieſus Chriſtus per Lauacri Regenerationem omnibus remiſſionem dederit peccatorum; niſi vt vitiorum magis quàm generis ſemen intelligas. Sicut enim qui filij promiſſionis ſunt, æſtimantur in ſemen bonum: Ita etiam qui filij erroris ſunt æſtimantur in ſemen malum. Nam & Iudæi ex patre Diabolo, non vtique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari, Giezi lepram cum diuitijs ſuis poſſident, & malè quæſitâ mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & breui fructu.* Hæc *S. Ambroſius*, qui & paulò ſuperiùs ait: *Habes Domini præceptum, Vatis exemplum, Gratis accipere, gratis dare: Nec vendere Miniſterium, ſed offerre. Non enim pretio taxatur Dei gratia, nec in Sacramentis lucrum quæritur, ſed obſequium Sacerdotis.*

5 Pecuniam igitur, vel quodlibet aliud pecuniâ æſtimandum, dare vel accipere non licet, neque pro Sacramentis, quæ ſunt cauſa gratiæ, quæ pretio æſtimari non poteſt, & cui repugnat quòd gratuitò non detur: Neque pro ſpiritualibus actibus, quales ſunt Adminiſtratio Sacramentorum, vſus ſpiritualium donorum, vt

Prophe-

Prophetiæ, diuini verbi prædicatio, Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis vſus, laudes diuinæ, Religioſa Profeſſio, &c. Neque pro his quæ ſunt ſpiritualibus annexa, vt Beneficia Eccleſiaſtica, Ius Patronatus, &c. Hæc enim omnia ſpectat ſententia illa Chriſti Domini: *Gratis accepiſtis, gratis date*: Quam *Diligenter, accuratè, & ad literam obſeruare* debemus; *nec in ijs, quæ technas ſophiſticas non admittunt, vti ſophiſtica calliditate, nec aleam periculoſam iacere* (inquit *Gennadius* Patriarcha Conſtantinopolitanus cum ſua Synodo) Nihil ergo refert, an pecunia pro Beneficio, aut quauis alia re ſpirituali offeratur *Tamquam pretium*, vel incitamentum, ſeu *Motiuum*; & flagitioſa ac erronea illa opinio eſt, quæ *Simoniam Iuris diuini* eſſe negat, quando datur ſpirituale propter temporale, ſolùm tanquam *Propter motiuum*, vel *titulo gratitudinis antidorali*, modò non detur vt rei ſpirituali, verbi gratiâ Ordinationi, vel Beneficio *æquale pretium*, nec ſpirituale pro temporali *tamquam pro æquali* commutare quis velit, aut temporale pluris vel tanti æſtimet quàm ipſum ſpirituale. Diſtinctiuncularum enim huiuſmodi vanitas ex eo patet, quod his admiſſis tam rarum eſſet Simoniæ vitium, vt ab illo poſſent facilè defendi & excuſari vel *Balaam*, vel *Giezi*, vel ipſe *Simon Magus*. Numquid enim *Balaam* confidenter aſſeuerare non poterat, ſe munus à Rege Moabitarum accepiſſe non vt pretium, ſed vt motiuum? Neque enim vel Rex curabat, quonam ille titulo munus acciperet, dum quoquo modo ad maledicendum Populo Iſraël ipſum permoueret: Nec *Balaam* admodum curabat, quonam titulo oblatum munus ſibi obueniret, modò ſuam inde auaritiam expleret, Numquid profanus *Giezi* cum magnâ confidentiâ non obtenderet ſe immeritò Simoniæ inſimulari, ob idque leprâ percuti, cùm non alio quàm gratuitæ compenſationis titulo munus à *Naaman* petierit & impetrauerit; nec ſub ratione pretij, quaſi diuinum miraculum compenſaturus, ipſi duo talenta *Naaman* obtulerit, ſed gratiam tantùm ei relaturus: *Obſecro* (inquit) *vt accipias benedictionem à ſeruo tuo*. Vnde nec *Eliſæus* ipſum reprehendens ait: Accepiſti argentum, accepiſti veſtes vt pretium miraculi: Sed ſimpliciter, *Accepiſti argentum, & accepiſti veſtes, vt emas oliueta & vineas, & oues & boues, & ſeruos & ancillas*. Numquid tamdem & ipſe *Simon Magus* dicere non poſſet, Se obtuliſſe Apoſtolis pecuniam non ſub formali ratione pretij, ſed tamquam motiuum, quo eorum voluntatem incitaret ad conferendum ſibi poteſtatem impertiendi Spiritum-Sanctum per manuum impoſitionem? Neque enim ille curabat modum, dum tamen ſpiritualem illam poteſtatem quoquo modo conſequeretur. Nec S. Petrus eum reprehendit, quod voluerit pecuniam pro æquali commutare: Sed, *Pecunia tua* (inquit) *tecum ſit in perditionem, quoniam Donum Dei exiſtimaſti pecuniâ poſſideri?* Quod enim pecuniæ collatione per modum illecebræ permouentis, abſque pretij cogitatione, vel expreſſa comparatione rei ſpiritualis cum temporali obtinetur, nihilominus pecuniâ poſſidetur.

Præterea, omnia Conciliorum Decreta, omnia Summorum Pontificum Statuta, omnes Patrum Sententiæ, quibus Simonia proſcribitur, ita generales ſunt, vt nullâ earum excipiatur illa ſpecies, in qua datur pecunia, non vt pretium, ſed ut motiuum; licet hoc genus dandæ pro Beneficijs pecuniæ ſemper frequentiſſimum fuerit: Quinimo his verbis concepta ſunt multa Eccleſiæ Decreta, vt vanas illas argutias penitus elidant. Nunc enim generatim negant faseſſe per pecuniam ad Eccleſiæ Dignitates peruenire. *Siquis* (inquit Canon Apoſtolicus 30.) *Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit Dignitatem, deijciatur*. Nunc generatim vetant, ne quis ad Eccleſiæ Munia conſequenda aliquid offerat: *Siquis* (inquit Concilium Toletanum 8.) *pro percipienda dignitate* QVODLIBET PRÆMIVM *detectus fuerit obtuliſſe, ex eodem tempore Anathematis ſe nouerit opprobrio condemnatum*. Nunc decernunt nullo prorſus modo in conferendis Eccleſiæ Honoribus vtilitatis terrenæ rationem irrepere debere. *In nulla Ordinatione* (inquit *S. Gregorius* Libro 4. Epiſtola 8.) *Fraternitati veſtræ commoda* QVOLIBET MODO *ſurrepant, ne laqueis Simoniacæ (quod abſit) Hæreſeos alligetur*. Concilium Toloſanum anno milleſimo quinquageſimo-ſexto, Canone 1. *Siquis Epiſcoporum* (inquit) *acceptâ* QVOCVMQVE MODO *pecuniâ ordinauerit Epiſcopum, Abbatem, Presbyterum, Diaconum, aut quemcumque alium qui numeratur inter Clericos, ipſe gradus ſui ſubiaceat periculo: & qui ſic ordinatur, nullam habeat fructum ex huiuſmodi mercimonio, ſed ſit alienus eius Dignitatis & Ordinis, quem per pecunias acquiſiuit*.

Denique *Innocentius III.* deteſtandas illas aſtutias, quibus Simoniæ vitium palliatur, diſertè damnauit in Epiſtola ad Archiepiſcopum Cantuarienſem. *In tantùm* (inquit) *peccatis exigentibus, corda quorumdam Simoniaca Prauitas deprauauit, vt in exterminium Canonicæ Sanctionis, & in eluſionem quodammodo diuini Iudicij, lacris turpibus inhiantes, ac dicentes in corde ſuo, Non eſt Deus, Simoniam ſub honeſto nomine pallient, quaſi mutato nomine, culpa transferatur & pœna. Verùm nec Deus, ſecundùm Apoſtolum, irridetur, nec tales Simonis Sectatores, etſi temporalem in præſenti forſan eludant, in futuro pœnam effugient ſempiternam, cùm nec honeſtas nominis malitiam palliabit, nec vox poterit abolere reatum*.

Meritò itaque ab Academia Louanienſi anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo-ſeptimo, à Sacra Facultate Pariſienſi die decimâ-ſextâ Iulij anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi-octaui in Cenſura Apologiæ Caſuitarum, à Pleriſque Galliarum Epiſcopis in Cenſuris pernicioſi eiuſdem Libri, & ab *Alexandro VII.* & *Innocentio XI.* Pontificibus Maximis damnatæ ſunt Propoſitiones ſequentes.

Non eſt contra iuſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia Collator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica pecuniâ interueniente, non exigit illam pro collatione Beneficij, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur. Quæ Propoſitio vigeſima ſecunda eſt inter eas, quas damnauit *Alexander VII.* die 24. Septembris anno milleſimo ſexcenteſimo, ſexageſimo quinto.

Dare temporale pro ſpirituali, non eſt Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed duntaxat tamquam motiuum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra.

Et id quoque locum habet etiamſi temporale ſit principale motiuum dandi ſpirituale; imò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic vt illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis. Quæ Propoſitiones ſunt quadrageſima-quinta & quadrageſima-ſexta inter eas, quas damnauit *Innocentius Vndecimus* die ſecunda Martij, anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo nono.

Perperam verò *S. Thomæ* ſuffragio damnatas illas Propoſitiones defendere quidam moliti ſunt, his illius verbis freti in 4. *Sententiarum* Diſtinctione 25. Quæſtione 2. Articulo 2. Quæſtiuncula 1. *Sacramenta non poſſunt licitè vendi aut emi, quia pretium emptionis ponitur quaſi menſura adæquans illud quod emitur*. Qui enim totum loci huius contextum expenderit, ſtatim agnoſcet, ſecundùm *S. Thomæ* mentem verè vendi Sacramenta, ſeu quaslibet res alias ſpirituales, cùm gratis non dantur, quamuis pecuniam quam dat aliquis vel recipit, non ſpectet vt pretium rei ſpiritualis, nec ipſam cum re ſpirituali æquare velit. *Cùm* (inquit) *Sacramenta contineant & cauſent gratiam, non poſſunt licitè vendi aut emi propter tria: Primò, quia Diſpenſator Sacramenti non eſt dominus, ſed miniſter; emptio autem debet fieri à domino rei. Secundò, quia pretium emptionis ponitur quaſi menſura adæquans illud quod emitur: Gratia autem non poteſt commenſurari alicui corporali bono: Vnde iniuriam gratiæ facit, qui Sacramenta gratiæ vendit, aut emit. Tertiò, quia gratia ex hoc nomen accepit, quod gratis datur; vnde contra rationem gratiæ facit, qui Sacramenta gratiæ quaſi venalia tractat*.

Præterea *S. Thomas* Quæſtione 3. Articulo 3. rotundè aſſerit, *Quicumque pro aliquo temporali commodo dat aliquod ſpirituale vel annexum, Simoniam committit*: Nec diſcernendum innuit an detur tamquam pretium rei ſpiritualis, vel motiuum ſeu incitamentum flectens alicuius animum ad conferendum rem ſpiritualem, vel ſpirituali annexam.

Tertiò, ſi ad Simoniam Iuris Diuini neceſſe eſſet, vt quis rem temporalem rei ſpiritualis pretium eſſe crederet, aut pluris vel tanti valere ac rem ſpiritualem, Simonia eſſe non poſſet abſque hæreſi propriè dicta. Sed

non

non ita ſe res habet ſecundùm *S. Thomam*, qui Simoniacos propriè, & per ſe loquendo hæreticos eſſe negat, *Cùm non habeant falſam opinionem:* Sed hæreticos dici ait *propter ſimilitudinem actus, quia ita operantur ac ſi æſtimarent Donum Spiritus Sancti pecuniâ poſſideri, quæ æſtimatio eſſet hæretica.*

Perperam etiam Venerabili *Gerſonio* Pariſienſis Academiæ Cancellario damnatus error tribuitur in Tractatu *De Simonia*, cùm ibi duplex Simoniacæ prauitatis genus expreſsè diſtinguat, vnum quo temporale bonum vt motiuum principale ſpiritualis actionis ſpectatur; alterum quo conſideratur vt pretium rei ſpiritualis. Sic enim habet: *Prima Propoſitio: Finis principaliter intentus recipiendi temporalia pro miniſtratione ſpiritualium, reddit hominem propriè ſimoniacum in foro conſcientiæ, & ad Deum. Et ſi hanc intentionem apertis ad extra monſtret indicijs, cenſendus eſt in Eccleſiaſtico foro Simoniacus, vel de Simonia vehementer ſuſpectus.*

Secunda Propoſitio: Finis principaliter intentus accipiendi temporalia pro adminiſtratione ſpiritualium, tamquam ibi ſit adæquatio vera pretij ad pretium, ſicut eſt in commutatione temporalium ad inuicem, reddit hominem propriè Simoniacum.

Et Infrà: *Reſoluendo* (inquit) *materiam de Simonia, poſſumus inuenire diſtinctionem quadruplicem de intuitu, vel reſpectu commodi temporalis pro ſpirituali. Poteſt enim intuitus ferri ad temporale commodum, primò tamquam ad pretium rei ſpiritualis, quaſi ſit adæquatio valoris vnius rei ad alteram, ſicut ineſt in emptione & venditione ciuilibus. Poteſt ſecundò ferri intuitus ad commodum temporale, tamquam ad motiuum principale dandi ſpiritualia, vel ad finem vltimum, in quo conſiſtit intuitus ſpirituale conferentis. Poteſt tertiò ferri intuitus commodi temporalis tamquam ad motiuum minùs principale, vel ad finem ſubordinatum ſub vltimo fine. Poteſt quartò ferri intuitus commodi temporalis, tamquam ad rem debitam iure diuino pro ſuſtentatione illius, qui ſpiritualia adminiſtrat.·.· Tunc ad propoſitum dicimus, quòd primus intuitus, & ſecundus, ſunt verè ſimoniaci de Iure Diuino & humano.* Tertium verò & quartum intuitum à Simoniæ labe puros eſſe docet, modò illud Apoſtoli obſeruetur: *Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.*

Neque etiam neceſſe eſt ad ſimoniæ prauitatem vt pactio aliqua expreſſa intercedat; ſed datio vel acceptio munerum, abſque expreſſa pactione, ſimoniaca cenſetur, Vnde Canone *Saluator*, Cauſa 1. Quæſtione 3. *Vrbanus II.* ait: *Quiſquis Res Eccleſiaſticas (quæ dona Dei ſunt, quoniam à Deo fidelibus, & à fidelibus Deo donantur, quæ ab eodem gratis accipiuntur, & ideò gratis dari debent) propter ſua lucra vendit, vel emit, cum eodem Simone Donum Dei poſſideri pecuniâ exiſtimat. Ideò qui eaſdem res non ad hoc ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria lucra munere linguæ, vel indebiti obſequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiſcitur, Simoniacus eſt; cùm principalis intentio Simonis fuerit ſola pecuniæ auaritia.*

Idem confirmat *B. Petrus Damiani*, Opuſculo 31. Cap. 5. *Et quia* (inquit) *ſunt nonnulli, qui vel antequam Conſecrationis exhibeant Miniſterium, vel ante deciſum cauſæ negotium, nullum pacti ſunt commodum: Poſtmodum verò tamquam à debitoribus exigunt, & extorquendis remunerationibus vehementer inſiſtunt; hi ſe Giezi non dubitent crimen incurrere, qui poſtquam Naaman curatus eſt, iámque reuertens, de Dono Sancti Spiritus auſus eſt pecuniam poſtulare. Et ſicut ille non aliâ quàm lepræ plagâ percuſſus eſt, quæ homines remouebat à caſtris; ſic iſte non leui, ſed illius labe perfunditur criminis, quod ab Eccleſiæ ſeparat Sacramentis.*

ARTICVLVS III.

Quotuplex Simoniæ genus?

1 SImonia triplex eſt, mentalis, conuentionalis, & realis. Mentalis eſt, quæ ſolo animi conſenſu perficitur abſque vlla conuentione expreſsâ vel tacitâ. Conuentionalis eſt, quâ expreſsè vel tacitè initur contractus ſuper re ſpirituali vendenda vel emendâ, ſed ille contractus non eſt executioni mandatus ab vtraque parte; vt ſi emptor recepit quidem Beneficium, ſed pretium conuentum non ſoluit; aut ſi vice verſa pretium quidem ſoluit, ſed Beneficium non recepit. Realis eſt, in qua tria hæc concurrunt actu, ſcilicet pactio expreſſa vel tacita de re temporali pro ſpirituali, ſolutio pretij, & receptio rei ſacræ. Nec tamen neceſſe eſt ad Simoniam realem, vt totum temporale, quod promiſſum eſt, ſit ſolutum; vel totum ſpirituale, quod promiſſum eſt, ſit traditum: Sed ſufficit ad completam Simoniæ realis rationem, quod vtrimque aliquid ſit traditum.

2 Diuidunt alij Simoniam in eam quæ Diuini, & eam, quæ Eccleſiaſtici Iuris eſt. Prima (inquiunt) prohibita eſt quia mala, vt emptiones aut venditiones Sacramentorum, Sacramentalium, Excommunicationis, Abſolutionis, Prophetiæ, Prædicationis, Beneficiorum, Iuris Patronatûs. Altera mala eſt, quia prohibita. Huius generis Simoniam eſſe volunt in Permutatione Beneficiorum abſque Superioris auctoritate; neque enim hîc datur ſpirituale pro temporali, vt fit in Simonia prioris generis; ſed datur ſpirituale pro ſpirituali, quod non eſt ex ſe malum, ſi quidem auctoritate Superioris fieri poteſt; ſed propterea malum eſt, quia per Eccleſiam eſt prohibitum Cap. *Quæſitum*, & Cap. *Cùm olim*, Ext. *De Rerum Permutatione*. Similem Simoniam eſſe aiunt, quando Beneficiorum præſentationes, collationes, poſſeſſiones, Inſtitutiones fiunt cum pacto, modo, vel conditione, per ſe fortè non malis, ſed tamen ab Eccleſia prohibitis, *Cap. Accepimus*, & Cap. *Pactiones*, Ext. *De Pactis.* Ad idem genus pertinere volunt venditionem & emptionem rerum aliquarum, quæ nihil ſpirituale continent, ſed ſolùm ſunt Officia ad temporalium Eccleſiæ Adminiſtrationem inſtituta, vt Oeconomatus, Vicedominatus, Aduocatio, &c. Quorum venditionem velut Simoniacam prohibent Concilium Chalcedonenſe, & Canon *Saluator*, Cauſa 1. Quæſtione 3.

Verùm hæc diuiſio Simoniæ veteribus Patribus, Concilijs, Pontificibus, ipſiſque *S. Thomæ* incognita, aut ſaltem ab ijs non probata, mihi non placet. Cùm enim Simonia ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum, & res ſpirituales ſint indebita venditionis materia, ob triplicem rationem ex iure naturali & diuino petitam, quam exponit *S. Thomas*; fieri non poteſt Eccleſiæ Decreto vt res ſpiritualis, vel ſpirituali annexa, vendatur aut ematur abſque violatione Diuini Iuris: Quamuis Eccleſia pactiones quaſdam, permutationes, aut venditiones emptionéſque, propter ſimoniæ ſpeciem, aut periculum prohibere poſſit, Iſtéque prohibeat ſub iiſdem pœnis, quæ in Simoniacos latæ ſunt. Vnde rectè *Syluius* in Secundam Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 1. Quæſito 2. vbi hanc ſimoniæ duplicis diſtinctionem explicuit: *Sunt quidem* (inquit) *Auctores, qui diuiſionem allatam non approbant, exiſtimantes nullam eſſe Simoniam quæ iure tantùm humano prohibeatur. Verùm diſcordia videtur eſſe de nomine: Non enim aſſeritur, quòd aliqua ſit Simonia, in quam propriè & perfectè competat ratio Simoniæ, & tamen ſolùm prohibeatur iure humano; ſed dicitur eſſe aliquod vitium habens ſimilitudinem, & participans imperfectam rationem Simoniæ: Quod ideò vocatur Simonia, non naturali, ſed poſitiuo iure prohibita.*

Id Venerabilis *Gerſonij* verbis Tractatu *De Simonia*, Conſideratione 1. confirmatur. *Planè* (inquit) *nulla eſt propriè Simonia, niſi, quia prohibita Iure Diuino, vbi ſcilicet conuenit contractus iſte rerum ſpiritualium pro re commenſurabili numiſmate, Do ſi des, vel, Do vt des. Nihilominus apponitur in aliquibus contractibus non de ſe ſimoniacis pœna Simoniæ; vbi verum eſt, quòd hoc ideò dicitur ſimoniacum, quia lege humana prohibitum, ſicut aliquis punitur tamquam Hæreticus præſumptione Iuris poſitiui, vel operis, qui veraciter eſt Catholicus.* Sed de nomine litigare nolim, modò eâ diſtinctione Simoniæ duplicis, vnius quæ Diuino, alterius quæ Eccleſiaſtico tantùm iure prohibita ſit, ad laxiores hac in materia opiniones aſſerendas non abutantur, qui illam vſurpant.

3 Celebrior eſt diuiſio Simoniæ ratione ſimoniaci muneris, quod pro re ſpirituali datur, ſcilicet muneris *A manu, Ab obſequio*, & *A linguâ*. Munus à manu eſt pecunia, vel res quæcumque pecuniâ æſtimabilis. Munus ab obſequio eſt obſequium ab aliquo exhibitum ea lege vel intentione vt Beneficium ipſi conferatur, vt ſi quis Epiſcopi ſit Capellanus, ſeu (vt loquimur) Eleemoſynarius, aut Notarius, aliáue ratione illi miniſtret abſque ſtipendijs, eâ lege vel pactione expreſſa vel tacitâ, ſiue eâ ſpe & intentione, vt ei Beneficium tribuatur: Vel ipſi Beneficium

ficium detur eâ conditione vt abſque ſtipendijs miniſtret: Vel ſi Nobilis Patronus filiorum ſuorum Præceptori, aut ſuorum negotiorum Procuratori ſtipendij loco Beneficium conferat, vel promittat. Munus à linguâ eſt fauor, adulatio, preces in gratiam alicuius, maximè indigni factæ.

Hæc diuiſio traditur Canone *Saluator*, Cauſa 1. Quæſtione 3. ex *Vrbano II.* eâmque antea expoſuerat *S. Gregorius* Homilia 4. in Euangelia, ex qua refertur Canone *Sunt nonnulli*, Cauſa 1. Quæſt. 1. *Sunt nonnulli* (inquit) *qui quidem nummorum præmia ex Ordinatione non accipiant, ſed tamen Sacros Ordines pro humana gratiâ largiuntur; atque de largitate eadem laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: Quia de impenſo officio ſanctitatis nummum expetunt fauoris. Vnde benè cùm iuſtum virum deſcriberet Propheta,*
Iſai. 33. „ *ait*: Qui excutit manus ſuas ab omni munere. *Neque enim dicit: Qui excutit manus ſuas à munere; ſed adiun-* „ *xit*, ab omni; *quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impenſa: Munus à manu, pecunia eſt: Munus à lingua, fauor. Qui ergo Sacros Ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit.* Totam hanc ſententiam repetit Concilium Aquiſgranenſe ſub *Ludouico Pio* Imperatore Canone 38. ſed & ante *S. Gregorium* eam diuiſionem non obſcurè innuit *S. Hieronymus* in Cap. 1. Epiſt. ad *Titum*, ex quo refertur Canone *Moyſes*, Cauſa 8. Quæſt. 1. Eamdem diuiſionem tradit *Gregorius VII.* Libro 6. Regeſti, Epiſtola 34.

Et *B. Petrus Damiani* Epiſtola 2. Libri ſecundi explicans eumdem Iſaïæ locum: *Munus à manu* (inquit) *pecunia, Munus ab obſequio, obedientia ſubiectionis: Munus à lingua, fauor adulationis. Et cùm ab vnoquoque horum manus excutiendas Propheta denunciet, omnibus his manus implicaſſe conuincitur, qui naneiſcendæ Dignitatis ambitu Poteſtatum ſublimium caſtra ſectatur. Nam dum in vehiculis acquirendis, diuerſorúmque ſumptuum apparatibus, non modica ſumma profunditur, hic procul dubio datæ pecuniæ obnoxius inuenitur: Qui etiam nulli dubium quin ei & obſequium præbeat, cui factus aſſecla ſub tanto laboris & itineris faſce deſudat. Poſtremò dum Domino ſuo blandiri, eiúſque voluntati congruere per omnia nititur, ſæpè ſibi quibuſdam adulatoris fauoribus aſſentatur. Porrò autem quiſquis in dandis, accipiendiſue Dignitatibus Eccleſiaſticis vnâ dumtaxat earum, quæ prædictæ ſunt, peſte corrumpitur, Simoniacæ Hæreſeos teneri crimine iudicatur. Quam ergo ſui afferent excuſationem, qui licet verbis non contraxerint venalis pacta commercij, operatione tamen non vno, ſed omnibus his probantur laqueis irretiti? Veruntamen iactant ſe, & congloriantur innoxios, quia nullam talenti ſummam pro ſuſcipiendis honoribus ſe pepigere daturos. Sed dic mihi, ô Clerice! quiſquis es, ſi redempto quolibet aureo vaſe, vel prædio, diſtractor exigeret, vt retenti apud te vice pretij huiuſmodi ſibi ſedalitatis impendium exhiberes, numquid non poſtmodum conſtanter aſſereres, te quod acceptum eſt, iuſto pretio comparaſſe? Non videlicet quia pecuniam perſoluiſti, ſed quia ſeruitium præbuiſti: Nequaquam ergo ſibi innocentiam ſpondeant, & à Simoniacæ Hæreſeos maculis ſe mundos eſſe confidant, qui licet metalla vibrantia non appendunt, pretium tamen pro ſuſcipiendis Honoribus ſubiectionis & obſequij quædam quaſi talenta perſoluunt.*

Eamdem Simoniæ diuiſionem explicat *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 3. *Simonia* (inquit) *conſiſtit in emptione & venditione ſpiritualium, vel eorum, quæ ſunt eis annexa. Emptio autem vel venditio conſiſtit non ſolùm in datione, & acceptione pecuniæ, ſed omnium eorum, quorum poteſt pretium numiſmate menſurari. Omnis autem temporalis commodi pretium poteſt numiſmate menſurari: Et ideò quicumque pro aliquo temporali commodo dat aliquod ſpirituale, vel annexum, Simoniam committit. Bonum autem temporale quod poteſt aliquis ab alio exſpectare, vel eſt ex parte animi; ſicut amicitia, aut fauor aliquis, & quantum ad hoc eſt munus à lingua: Vel ex parte corporis, ſicut aliquis actus corporaliter exercitus; & quantum ad hoc eſt munus ab obſequio; ſicut obſequium aliquod exhibitum: Vel eſt aliquid exteriorum bonorum; & ſic eſt munus à manu, quod conſiſtit in exterioribus bonis. Quantùm ad primum, committitur Simonia per munus à lingua; quia lingua opinionem exprimit, & gratiam conceptam: Quantùm ad ſecundum, per munus ab obſequio: Quantùm ad tertium, per munus à manu*

Et Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 5. *Nomine* (inquit) *pecuniæ intelligitur cuiuſcumque pretium, quod pecunia menſurari poteſt. Manifeſtum eſt autem, quod obſequium hominis ad aliquam vtilitatem ordinatur, quæ poteſt pretio pecuniæ æſtimari. Vnde & pecuniariâ mercede Miniſtri conducuntur. Et ideò idem eſt, quòd aliquis det rem ſpiritualem pro aliquo obſequio temporali exhibito vel exhibendo, ac ſi daret pro pecunia data vel promiſſa, quâ illud obſequium æſtimari poſſet. Similiter etiam quòd aliquis ſatisfaciat precibus alicuius ad temporalem gratiam quærendam, ordinatur ad aliquam vtilitatem, quæ poteſt pecuniæ pretio æſtimari. Et ideò ſicut contrahitur Simonia accipiendo pecuniam, vel quamlibet aliam rem exteriorem, quod pertinet ad munus à manu: Ita etiam contrahitur per munus à lingua, vel ab obſequio.*

Fruſtra verò quis obijceret, Beneficium duo complecti, vnum ſpirituale, aliud temporale: Hoc pecuniâ æſtimari & commutari poſſe, non illud: Adeóque ſe pecuniâ, obſequio, vel precibus temporale dumtaxat, non ſpirituale obtinere velle.

Iſta namque duo eſſe prorſus indiuiſa & inſeparabilia, nec flexu mentis fieri poſſe, vt vnum vendatur alio non vendito, docet *Paſchalis* Papa, Canone *Si quis obiecerit*, Cauſa 1. Quæſtione 3. *Si quis obiecerit, non conſecrationes emi, ſed res ipſas quæ ex conſecratione proueniunt, penitus deſipere probatur: Nam cùm corporalis Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut tale quid ſine corporalibus rebus in nullo proficiat, ſicut nec Anima ſine corpore corporaliter viuit; quiſquis alterum vendit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum relinquit. Nullus igitur emat Eccleſiam, vel Præbendam, vel aliquid Eccleſiaſticum: Nec paſtellum antea vel poſtea pro huiuſmodi ſoluat.*

Hinc Remenſe Concilium anno 1583. *Illi* (inquit) *imprimis & propriè habeantur, prout ſunt, Simoniaci, qui Beneficia, rèſque ſpirituales pecuniâ comparant, vel conferunt, vel certè rebus, quæ pecuniâ æſtimari queant. Nam eorum impudentiſſimum prætextum deteſtamur, qui de ſolo prouentu, rèque temporariâ ſe paciſci dicant, cùm ea ſpirituali tam arcto ſit annexa vinculo, vt non magis vna ab altera diuelli queat, quàm in homine viuo manente corpus à ſua Anima.*

Hinc *B. Petrus Damiani* in Epiſtola ad *Alexandrum II.* Clericos Schiſmaticos refellit, qui Simoniam committi negabant emptione Epiſcopatus, aut alterius Beneficij, quia *Non emi Sacerdotium, ſed poſſeſſionem prædiorum obtendebant. Nam quemadmodum ille Pater dicitur, ex cuius femore ſola caro eſt egreſſa, non anima: Sic ille proculdubio dicendus eſt mercator Eccleſiæ, qui per terrena, quæ redimit, ad honoris culmen aſcendit, & per temporalis commercium lucri, emptor efficitur nihilominus Sacramenti.*

Verùm (inquies) Calix conſecratus licitè venditur, modò pretium non augeatur propter conſecrationem, vt colligitur ex Can. *Hoc Ius*, Cauſa 10. Quæſtione 2. & Ius Patronatus transfertur per venditionem feudi cum Iuribus temporalibus, quibus eſt annexum, vt habetur Cap. *Cùm ſæculum*, & Cap. *De Iure*, Ext. *De Iure Patronatus*: Quidni ergo & fructus ſeu prouentus Beneficij licitè vendi poſſunt, re ſpirituali minimè venditâ.

Reſpondetur, Id intercedere diſcriminis inter Calicem & Ius Patronatus ex vna parte, & Beneficium ex altera, quòd venditio Calicis, aut feudi, non cadat ſuper conſecrationem, aut Ius Patronatus feudo adhærens, ſed ſuper vas ipſum materiale, aut bona temporalia, quibus Iuſpatronatus adnexum eſt, & quorum Patronus dominium habet. At in venditione Beneficij, venditio non caderet in fructus, quorum collator non eſt dominus, ſed merus diſpenſator: Nemo enim vendere poteſt id, cuius dominium non habet: Caderet itaque pretium pro Beneficio datum & receptum in ipſam Beneficij collationem, ſiue inſtitutionem ad diuinum Miniſterium, quæ planè ſpiritualis eſt. Præterea, in temporalibus quæ antecedenter ſpiritualibus ſunt annexa, vt Calix ſacer, & feudum Ius Patronatus coniunctum habens, res ſacra eſt quid acceſſorium, res autem temporalis eſt ipſum principale: *Acceſſo-*

rium

rium autem *naturam ſequitur principalis*, vt habet Regula Iuris, in Sexto. In temporalibus verò conſequenter adnexis rei ſpirituali, qualia ſunt Beneficia, res ſacra eſt ipſum principale, & res temporalis eſt acceſſorium; ſiquidem Beneficium non datur niſi propter Officium: Vnde Beneficij prouentus vendi non poſſunt, ſicut nec ipſum Officium, ſeu Miniſterium ſacrum. Ita tem explicat *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 4. *Aliquid* (inquit) *poteſt eſſe annexum ſpiritualibus dupliciter: Vno modo, ſicut ex ſpiritualibus dependens: Sicut habere Beneficia Eccleſiaſtica dicitur ſpiritualibus annexum: Quia non competit niſi habenti Officium Clericale: vnde huiuſmodi nullo modo poſſunt eſſe ſine ſpiritualibus: Et propter hoc ea nullo modo vendere licet: Quia eis venditis, intelliguntur etiam ſpiritualia venditioni ſubijci. Quædam autem ſunt annexa ſpiritualibus, in quantum ad ſpiritualia ordinantur: Sicut Ius Patronatus quod ordinatur ad præſentandum Clericos ad Eccleſiaſtica Beneficia: Et vaſa ſacra, quæ ordinantur ad Sacramentorum vſum: Vnde huiuſmodi non præſupponunt ſpiritualia, ſed magis ea ordine temporis præcedunt: Et ideò aliquo modo vendi poſſunt, non autem in quantum ſunt ſpiritualibus annexa.* Et in Reſponſione ad ſecundum: *Vaſa ſacra* (inquit) *ſunt ſpiritualibus annexa ſicut fini; & ideò eorum conſecratio vendi non poteſt: Tamen pro neceſſitate Eccleſiæ & pauperum materia eorum vendi poteſt.* Et ad tertium: *Ius autem Patronatus per ſe vendi non poteſt, nec in feudum dari; ſed tranſit cum villa quæ venditur, vel conceditur. Ius autem ſpirituale accipiendi decimas non conceditur Laïcis, ſed tantummodo res temporales, quæ nomine decimæ dantur.* Quod expreſſiùs dixerat Quæſtione 87. Articulo 3. *Ius accipiendi decimas ſpirituale eſt: Conſequitur enim illud debitum quo Miniſtris Altaris debentur ſumptus de Miniſterio, & quo ſeminantibus ſpiritualia debentur temporalia.·:· Res autem quæ nomine decimarum dantur, corporales ſunt.* Ita de Beneficiorum fructibus dicendum: Ius percipiendi fructus ſpirituale eſt, & ab Officio ſacro, ſeu diuino Miniſterio indiuulſum; ideóque vendi non poteſt: Ipſi verò fructus corporales ſunt, putà, certa quantitas frumenti, vini, olei, &c. Quamobrem licitè vendi poſſunt ab eo, qui Beneficium iure poſſidet; quamuis promitti non poſſint vel toti, vel ex parte, ei qui Beneficium confert, aut collationem procurat, vel alteri quem indicauerint: Aut ab ipſo collatore reſeruari. *Si ab eo, cui Beneficium confert, requirat aliquid ſibi exhiberi de fructibus illius Beneficij; idem eſt ac ſi aliquod munus ab eo exigeret; & non caret vitio Simoniæ* (inquit *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 3. ad tertium.)

Nec eſt quod opponatur, Beneficiorum Curam Animarum non habentium, quæ ſimplicia vocantur, inſtitutionem, ſeu Præbendarum aſſignationem, eſſe Iuris Eccleſiaſtici, non diuini, aut naturalis: Adeóque diuino Iuri atque naturali non repugnare Beneficiorum huiuſmodi venalitatem, ſed Iuri tantùm Eccleſiaſtico, ſicque approbante Romano Pontifice licitam euadere poſſe.

Scitè namque reſpondet Cardinalis *Caietanus*, Tomo 2. Opuſculorum, Tractatu 9.·:· Iſtud eſſe Sophiſma non cauſæ vt cauſæ. Nam dependentia Beneficiorum ſimplicium à Iure Eccleſiaſtico non eſt cauſa, cur licitè vendi non poſſint, ſed ipſorum ſpiritualitas. Res enim ſpirituales quantumuis à Iure Eccleſiaſtico pendeant, ſunt extra humanum commercium, nec vendi abſque Simonia poſſunt. Tales ſunt Conſecrationes Altarium, Eccleſiarum, Calicum, Virginum, &c. quæ poſitiuo quidem Iure ſunt inſtitutæ, ſed tamen vendi non poſſunt ſine violatione Diuini Iuris & Religionis, quia ſpirituales ſunt. Vt igitur vim aliquam haberet Obiectio, neceſſe eſſet probare Titulum Beneficij rem profanam eſſe & merè temporalem, non verò eſſe quid Eccleſiaſtico Iure inſtitutum. Ita quamuis Epiſcopalis Ordo ſit à Deo inſtitutus, numerus tamen Epiſcoporum, & Epiſcopatuum erectionis, & Diœceſanum limites, ſunt Eccleſiaſtici Iuris. Nemo enim neſcit Eccleſiam poſſe Diœceſes multiplicare, diuidere, vnire, limites arctare vel proferre, nouos Epiſcopatus inter barbaras Nationes erigere: Nec tamen Epiſcopatum vllum etiam nouiſſimè erectum vendi poſſe quis dixerit.

Hinc *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 1. Articulo 3. hanc ſibi ſecundo loco proponit Obiectionem: *Papa poteſt munus à manu ſuſcipere pro aliquo ſpirituali: Sed (vt quidam dicunt) Papa non poteſt committere Simoniam, maximè cùm aliqua Perſona Eccleſiaſtica, quia res Eccleſiæ ſunt ſuæ: Ergo non ſemper committitur Simonia per munus à manu.* Quam obiectionem ſic diluit: *Ad ſecundum, dicendum quòd opinio illa erronea eſt: Si enim Papa pro aliquo ſpirituali munus acciperet, Simoniam committeret, ſicut & alius homo; quia ſub Petro, cui Papa ſuccedit, Simoniæ vitium damnationem inchoauit in Nouo Teſtamento. Et quamuis res Eccleſiæ ſint aliquo modo Papæ, non tamen ſunt eius omnibus modis habendi, ſicut illud quod ad manum habet. Non eſt autem dubium quòd Simoniam committeret, ſi quis aliquod ſpirituale debitori ſuo daret, vt quod ſuum eſt, recuperaret: Et ita etiam in propoſito Papa à Simonia non excuſaretur, ſi (quod abſit) ſpiritualia pro temporalibus rebus Eccleſiarum daret.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 1. in Reſponſione ad ſeptimam Obiectionem: *Papa* (inquit) *poteſt incurrere vitium Simoniæ, ſicut & quilibet alius homo: Peccatum enim tantò in aliqua perſona eſt grauius, quantò maiorem obtinet locum. Quamuis enim res Eccleſiæ ſint eius vt principalis diſpenſatoris, non tamen ſunt eius vt domini & poſſeſſoris. Et ideò ſi reciperet pro aliqua re ſpirituali pecuniam de redditibus Eccleſiæ alicuius, non careret vitio Simoniæ. Et ſimiliter etiam poſſet Simoniam committere recipiendo pecuniam ab aliquo Laïco non de bonis Eccleſiæ.*

ARTICVLVS IV.

Quæ ſint Simoniacorum Pœnæ Canonicæ?

1 EXcommunicationem latæ ſententiæ, & Suſpenſionem ab ordinum executione, & Beneficiorum adminiſtratione ſacri Canones & Conſtitutiones Summorum Pontificum decernunt in eos, qui Simoniam commiſerunt in collatione, aut ſuſceptione Ordinum: Excommunicationem pariter latæ ſententiæ in eos, qui Beneficium Eccleſiaſticum per Simoniam alicui conferunt, vel procurant, vel ab alio recipiunt: cuius pœnæ remiſſio, ſiue Abſolutio ab huiuſmodi Cenſuris Sedi Apoſtolicæ reſeruata eſt, ſecundùm Conſtitutionem *Martini V.* in Concilio Conſtantienſi editam, quæ incipit, *Multæ*, & *Pauli II.* quæ incipit, *Cùm deteſtabile*, inter Extrauagantes communes, Tit. *De Simonia*, quam *Sixtus IV.* & *Leo X.* in Concilio Lateranenſi 5. & *Pius V.* Conſtitutione quæ incipit, *Cùm primùm*, confirmarunt. In ſimilem Excommunicationem incurrunt quicumque Simoniam commiſerunt in ingreſſu Religionis, tam dantes, quàm accipientes, ſecundùm Extrauag. *Sanè*, Tit. *De Simonia*; quæ eſt *Vrbani V.* Quin & ipſi ſacrilegæ nundinationis in Ordinationibus, Collatione Beneficiorum, & receptione ad Religioſam Profeſſionem Mediatores & ſequeſtri eadem Excommunicatione percelluntur Canone 2. Concilij Chalcedonenſis, & Conſtitutionibus *Pauli II.* & *Martini V.*

2 Beneficij, aut Penſionis Eccleſiaſticæ collatio, ſimoniacè facta penitus inualida eſt: Ideòque tenetur qui Beneficium illud aut Penſionem ita ſuſcepit, illis ſe abſolutè abdicare, omnéſque fructus à ſe perceptos reſtituere, ſub animæ ſuæ periculo, ſecundùm Extrauag. *Cùm deteſtabile* à *Pio V.* confirmatam. Idem docet *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 6. *Nullus* (inquit) *poteſt licitè retinere id quod contra voluntatem domini acquiſiuit: Putà, ſi aliquis diſpenſator de rebus domini ſui daret alicui contra voluntatem & ordinationem domini ſui, ille qui acciperet, licitè retinere non poſſet. Dominus autem cuius Eccleſiarum Prælati ſunt Diſpenſatores & Miniſtri, ordinauit vt ſpiritualia gratis darentur, ſecundùm illud Matth. 10.* "Gratis accepiſtis, gratis date. *Et ideò qui muneris* "*interuentu ſpiritualia quæcumque aſſequitur, ea licitè retinere non poteſt.*

Et in Reſponſione ad tertium: *Quòd aliquis priuetur eo quod accepit, non ſolùm eſt pœna peccati, ſed etiam quandoque eſt effectus acquiſitionis iniuſtæ: Putà, cùm aliquis emit rem aliquam ab eo qui vendere non poteſt. Et ideò ſi aliquis ſcienter & propria ſponte ſimoniacè accipiat Ordinem, vel Eccleſiaſticum Beneficium, non*

ſolùm

ſolùm priuatur eo quod accepit, vt ſcilicet careat executione Ordinis, & Beneficium reſignet cùm fructibus inde perceptis: ſed etiam vlterius punitur, quia notatur infamiâ.

Concilium Rothomagenſe anno 1581. Tit. *De Epiſcoporum Officijs*, §. 13. Singulis diebus Dominicis in pronao, & in omnibus Concionibus declarari iubet, *Viuere in perpetuo ſtatu damnationis, iure & ipſo facto excommunicari, nec facere fructus ſuos, ſed teneri ad reſtitutionem, & Tituli ceſſionem, quicumque pecuniâ, aut alterius rei temporariæ pretio expreſſo, vel tacito Beneficium Eccleſiaſticum adipiſcuntur, vel alteri procurant, & ab Eccleſiaſticis Viris Irregularitatem incurri, quoties in eodem ſtatu celebrarint diuinum Miſſæ Officium. In Confeſſionibus de Simonia diligenter inquirendum, ac confitenti ſe aliquod Beneficium pecunia aut alia re temporali ſibi aut alteri comparaſſe, Abſolutionem (ſicut de caſu Summo Pontifici reſeruato) niſi in mortis articulo denegari ſtatuimus.*

Nec ſolùm collatio ſimoniuca Beneficij, ſed electiones, poſtulationes, confirmationes, prouiſiones, ſeu quæuis aliæ diſpoſitiones omninò irritæ ſunt, ſi labe ſimoniaca ſint infectæ, nec per illos actus Ius vllum ad Beneficia, Dignitates, & Officia Eccleſiaſtica acquiri poteſt. Vnde ſi in aliquo illorum actuum Simonia interuenerit, in manibus Collatoris Beneficium eiurare tenetur, qui ad illud promotus eſt, & fructus Eccleſiæ reſtituere, ſecundùm *Pauli II.* Conſtitutionem ſupra laudatam.

3 Simoniaci præterea inhabiles redduntur ad alia Beneficia imposterum obtinenda, ex Concilio Tridentino Seſſione 24. Cap. 18. & *Pij V.* Conſtitutione: Quem tamen incapacitatis obicem remouet Abſolutio à Romano Pontifice impetrata.

4 Denique Simoniacus tenetur ad reſtituendum pretium ſimoniacè acceptum, etiam ante Sententiam Iudicis, ſecundùm probabiliorem opinionem, cum pretium illud ſit iniuſtè quæſitum, nullóque Iure illud retinere poſſit qui accepit: Siquidem nec res ſpiritualis vendi poterat, nec illius rei dominus erat. Idque colligitur ex *Alexandro III.* Cap. *De hoc*, & *Innocentio III.* Cap. *Audiuimus*, Ext. *De Simonia*: Quorum primum ſic habet: *Regem autem, & Principes eius debes inducere, vt ſi qua receperint à præfato Epiſcopo, vt eius electioni præberent aſſenſum, Eccleſiæ Oxomenſi ſine diminutione reſtituant; cùm ea ſine graui ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.* Cui porrò fieri debeat Simoniaci pretij reſtitutio, poſtea dicemus.

ARTICVLVS V.

Regulæ Morales ad ſolutionem Quæſtionum circa Simoniam emergentium.

REGVLA I.

Quamuis aliqua munera modici valoris ſpontè oblata poſt Ordinationem recipere non ſit abſolutè ſimoniacum, id tamen Epiſcopis, & eorum Miniſtris non licet, grauiſque peccati rei eſſent, ſi aliquid vel ſpontè oblatum reciperent.

ID abſolutè ſimoniacum non eſſe conſtat ex Canone *Sicut Epiſcopum*, Cauſa 1 Quæſt. 2. qui ex Romana Synodo ſub *Gregorio VII.* ſumptus eſt, ſiue ex Libro 4. illius Regeſti, Epiſtola 45. *Is autem* (inquit) *qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito, neque exactus, neque petitus poſt acceptas Chartas, & Pallium, aliquid cuilibet ex Clero, & gratiæ tantummodò cauſa dare voluerit, accipi nullo modo prohibemus: Quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petitione proceſſit.*

Idem confirmatur ex Cap. *Etſi quæſtiones*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Alexandri III.* Reſcriptum ad Archiepiſcopum Strigonienſem.

Nihilominus *Paſchalis II.* Canone *Si quis obijecerit*, Cauſa 1 Quæſt. 3. & *Innocentius II.* in Synodo Romana Canone ſecundo, aliquid dari ſiue ante, ſiue poſt Ordinationem, etiam conſuetudinis prætextu prohibuerunt, eámque prohibitionem ad omnem Simoniæ ſpeciem, & occaſionem penitus excidendum confirmauit Concilium Tridentinum Seſſione 21. Cap. 1. De Reformatione: *Quoniam* (inquit) *ab Eccleſiaſtico Ordine omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet; nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis Tonſuræ, nec pro litteris dimiſſorijs, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacumque de cauſa, etiam ſpontè oblatum, Epiſcopi & alij Ordinum Collatores, aut eorum Miniſtri, quouis prætextu accipiant.* Decretum iſtud ſaluberrimum amplexa ſunt, & promulgarunt Concilia pleraque poſt Tridentinum celebrata, Mediolanenſe 1. Tit. *De his quæ ad Ordinis adminiſtrationem pertinent*, Burdigalenſe 1. Tit. *De Sacramento Ordinis*, Toloſanum anno 1590. &c.

REGVLA II.

Simoniæ vitium incurrunt Examinatores, ſi munus aliquod occaſione examinis ad Ordines ſuſcipiendos, aut ad Beneficia, ante vel poſt recipiant.

CVm enim in eos Epiſcopi circa ſacros Ordines potiſſima cura tranſmittatur, & ex eorum integritate Clericorum optima deſignatio maximè pendeat, *Cauere debent, ne aut fauoris gratiâ, aut cuiuſcumque muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos Epiſcopi manibus applicent; quod ſi fecerint, & illicitè qui indignè acceſſit, & illi qui Spiritus-Sancti donum vendere conati ſunt, coram Deo condemnati Eccleſiaſtica Dignitate carebunt.* Verba ſunt Concilij Nannetenſis Canone 11. ex quo refertur hoc Decretum Canone *Quando*, Diſtinctione 24.

Id confirmat ſacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione*, Cap 18. *Caueántque* (inquit) *ne quidquam prorſus occaſione huius Examinis, nec ante, nec poſt accipiant: alioquin Simoniæ vitium tam ipſi, quàm alij dantes incurrant; à qua abſolui nequeant, niſi dimiſſis Beneficijs, quæ quomodocumque antea obtinebant, & ad alia inpoſterum inhabiles reddantur.*

Et Concilium Mediolanenſe 5. P. 3. Tit. De Examinandi ratione: *Nec verò item qui Examinatores adſciſcuntur, Examinis occaſione vmquam quicquam, ne eſculenta quidem, poculentáue capiant: Qui contra fecerit, cum indignus deinceps cenſeatur qui id muneris gerat, tum aliâ pœnâ arbitrio Epiſcopi afficiatur.*

REGVLA III.

Epiſcoporum Notarij pro Litteris dimiſſorijs, aut teſtimonialibus Ordinum ſuſceptorum, aut Beneficiorum Prouiſionibus, &c. nihil exigere poſſunt niſi fortè pro charta, & labore moderatum ſtipendium ipſis ab Epiſcopo ſecundùm Synodi Tridentinæ Decreta conſtitutum. Contraria ſi quæ ſit conſuetudo, Simoniacæ Prauitati fauet.

HAnc Regulam firmat *S. Gregorius*, in Synodo Romana, ex qua refertur Canone *Sicut*, Cauſa 1. Quæſtione 2. *Antiquorum Patrum* (inquit) *Regulam ſequens, nulli quicquam de Ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex traditione pallij, neque ex traditione chartarum*, &c. *Quia enim in ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam verò lectionem Miniſter legit, Confirmationis autem eius Epiſtolam Notarius ſcribit; ſicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere; ita Miniſter, vel Notarius eius non debet in Ordinatione eius vocem, vel calamum venumdare. Ex quibus prædictis rebus ſi quis aliquid commodi appellatione exigere, vel petere fortè præſumpſerit, in diſtricto Dei omnipotentis examine reatui ſubiacebit.*

Eadem verba ſub *Vrbani II.* in Concilio Melphitano nomine referuntur Canone *Nullus*, Cauſa 1. Quæſt. 2. nec multum immutata leguntur in Synodo Romana ſub *Gregorio VII.* ex qua referuntur Cap. *In ordinando*, Ext. *De Simonia*.

Concilium Palentinum auctoritate *Guillelmi* Sabinenſis Epiſcopi Sedis Apoſtolicæ Legati in Hiſpania celebratum ſub *Ioannis XXII.* Pontificatu, Tit. *De Simonia*, ita ea de re decernit: *Ordinati, ſi poſt receptionem Ordinis pro ſcriptura, labore, charta, & cera, aliquid offerre voluerint, hoc accipi minimè prohibetur: Ita tamen quòd hæc gratuita oblatio ſummam quinque Marabetinorum*

rum vſualis monetæ aliquatenus non excedat : A pauperibus autem aut nihil, aut minùs accipiat pro prædictis .·. Nec Notarius ſeu Scriptor quicquam niſi moderatum exigat pro Collationis litera, & ſigillo.

Concilium denique Tridentinum, Seſſione 21. *De Reformatioae*, Cap. 1. antiquorum Patrum exempla ſeruari, & Decreta in vſu eſſe optauit, laudabilem conſuetudinem vocans cùm Notarij nihil acciperent, ſed eis pro Officio exercendo ſalarium conſtitutum eſſet, vel è publico, vel ab Epiſcopo; nihilque ſupra decimam aurei partem, nequidem gratis oblatum pro literis dimiſſorijs, aut teſtimonialibus accipere eis quouis prætextu permiſit. *Notarij verò in ijs tantùm locis, in quibus non viget laudabilis coaſuetndo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſorijs aut teſtimonialibus decimam tantùm vnias aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium ſit conſtitutum pro officio exercendo: Nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè, vel indirectè prouenire poſſit; Tunc enim gratis operam ſuam eos omninò præſtare teneri decernit; contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcumque locorum, quæ potiùs abuſus, & corruptelæ ſimoniacæ prauitati fauentes nuncupari poſſunt, penitus caſſando, & interdicendo: & qui ſecus fecerint, tam dantes, quàm accipientes, vltra diuinam vltionem, pœnas à Iure inflictas ipſo facto incurrant.*

R E G V L A IV.

Nulla Statuta, aut Conſuetudines à Simoniaca Prauitate purgant, quæ in Inſtitutionibus, Collationibus, Confirmationibus, vel alijs Prouiſionibus, aut admiſſionibus ad poſſeſſionem Beneficiorum exiguntur.

HÆc Regula nititur Canone Concilij Lateranenſis ſub *Innocentio III.* ex quo refertur Cap. *Sicut*, Ext. *De Simonia*, cuius hæc ſunt verba: *Sicut pro certò didicimus, in pleriſque locis, à pleriſque perſonis, quaſi columbas templi vendentibus, fiunt exactiones, & extorſiones turpes, & prauæ pro Conſecrationibus Epiſcoporum, Benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum; eſtque taxatum quantum ſit iſti, vel illi, quantùmue alteri, vel alij perſoluendum: & ad cumulum maioris damnationes quidam cupiditatem, & prauitatem huiuſmodi nituntur defendere per conſuetudinem longo tempore obſeruatam. Tantùm igitur abolere volentes abuſum, conſuetudinem huiuſmodi, quæ magis dicenda eſt corruptela, penitus reprobamus, ſimiliter ſtatuentes, vt pro his ſiue conferendis ſiue collatis, acmo aliquid quocumque prætextu exigere aut extorquere præſumat.*

Simile Decretum ediderat anterius Concilium Lateranenſe ſub *Alexandro III.* ex quo refertur Cap. *Cùm in Eccleſiæ*, Ext. *De Simonia*, cuius hæc ſunt verba: *Horribile nimis eſt quod in quibuſdam Eccleſijs locum venalitas perhibetur habere: Ita vt pro Epiſcopis, vel Abbatibus, vel quibuſcumque Perſonis Eccleſiaſticis in Sedem, ſeu introducendis Presbyteris in Eccleſiam .·. Seu alijs Sacramentis aliquid requiratur. Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa inualuiſſe conſuetudine arbitrantur; non attendentes quòd tantò grauiora ſunt crimina, quantò diutius infelicem animam tenuerunt alligatam: Ne igitur hæc de cætero fiant, vel pro Perſonis Eccleſiaſticis deducendis in Sedem, vel Sacerdotibus inſtituendis .·. Seu alijs Sacramentis conferendis, ſeu collatis aliquid exigatur, diſtrictiùs prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cùm Giezi ſe nouerit habiturum.*

Rurſus *Innocentius III.* Cap. *In tantùm*, Ext. *De Simonia*, Cantuarienſi Archiepiſcopo ſcribit, vt *Prauam illam conſuetudinem de ſua Prouincia ſtudeat abolere, per quam pro Eccleſiarum Inueſtitura Archidiaconi marcam argenti, minores verò Decani vaccam albam ſibi dari poſtulant, vel certam ſolui pecuniæ quantitatem.*

Eandem Regulam confirmat ſacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione*, Cap. 14. *In pluribus* (inquit) *Eccleſijs, tam Cathedralibus, quàm Collegiatis, & Parochialibus, ex earum Conſtitutionibus, aut ex praua conſuetudine obſeruari intelligitur, vt in electione, præſentatione, nominatione, inſtitutione, confirmatione, collatione, vel alia prouiſione, ſiue admiſſione ad poſſeſſionem alicuius Cathedralis Eccleſiæ, vel Beneficij Canonicatuum, aut Præbendarum, vel partem prouentuum, ſeu ad diſtributiones quotidianas, certæ conditiones, ſeu deductiones ex fructibus, ſolutiones, promiſſiones, compoſitionèſue illicitæ, aut etiam quæ in aliquibus Eccleſijs dicuntur Turnorum lucra, interponantur: Hæc cùm Sancta Synodus deteſtetur, mandat Epiſcopis, vt quæcumque huiuſmodi in vſus pios non conuertuntur, atque ingreſſus eos qui ſimoniacæ labis, aut ſordidæ auaritiæ ſuſpicionem habent, fieri non permittant; Ipſique diligenter de eorum Conſtitutionibus, ſiue Conſuetudinibus ſuper prædictis cognoſcant, & illis tantùm, quas vt laudabiles probauerint, exceptis, reliquas, vt prauas ac ſcandaloſas reijciant, & aboleant. Eos verò qui aduersùs hæc in præſenti Decreto comprehenſa, quauis ratione commiſerint, pœnis contra Simoniacos editis, Sacris Canonibus, & varijs Summorum Pontificum Conſtitutionibus, quas omnes innouat, teneri decernit: Non obſtantibus quibuſcumque Statutis, Conſtitutionibus, Conſuetudinibus etiam immemorabilibus, etiam Apoſtolica Auctoritate confirmatis: De quarum ſurreptione, obreptione, & intentionis defectu Epiſcopus tamquàm Apoſtolicæ Sedis Delegatus, cognoſcere poſſit.*

Et Concilium Remenſe anno 1583. *Rerum exactio, quæ pro Canonicorum, & aliorum Beneficiariorum ingreſſu in pleriſque locis ſuſpicione Simoniæ, vel ſordidæ auaritiæ non caret, fieri nullo modo permittatur: Quamuis laudabiles conſuetudines in Concilio Tridentino non damnatas approbemus eorum, quæ in pios vſus conferri ſolent.*

R E G V L A V.

Fundatio, vel dotatio Canonicatus, alteriúſue Beneficij à Clerico, eo pacto vt illud ſibi conferatur, vel vt illud cùm altero Beneficio ſibi permutare liceat, ſimoniaca eſt.

HÆc Regula nititur Cap. *Tua nos*, Extrà, *De Simonia*, Quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt Decano Bellouacenſi datum: *Si quis Clericus* (inquit) *cùm conditione, vel pacto largiatur aut offerat bona ſua, vt illa poſtmodum pro Præbenda retineat, & in Canonicum admittatur: Huiuſmodi oblatio, vel receptio fieri non poterit ſine vitio Simoniæ: Cùm in talibus omnis pactio, aut conuentio ceſſare debeat; iuxta Canonicas Sanctiones. Si verò purè ac ſine pacto, vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter, vt in Canonicum admittatur, & bona ſua retinere ſibi liceat pro Præbenda, & Clerici eiuſdem Eccleſiæ purè conſentiant, huiuſmodi receptio fieri poterit abſque ſcrupulo ſimoniacæ prauitatis. Licet autem taliter duximus reſpondendum, quia nobis datum eſt de manifeſtis tantummodo iudicare: Si tamen is, qui talem donationem facit eâ intentione ducatur, vt per temporalia bona quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci: & Clerici qui eum in fratrem admittunt, non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri: Sine dubio tam ille, quàm iſti, apud diſtrictum Iudicem, qui ſcrutator eſt cordium, & cognitor ſecretorum, culpabiles iudicantur.*

R E G V L A VI.

Simoniæ reus eſt quiſquis confert alteri Beneficium ea conditione, vel pacto, vt ille ſibi, aut alteri aliud Beneficium conferat.

HÆc Regula nititur Cap. *Quæſitum*, quod Reſponſum eſt *Vrbani III.* Ext. *De Rerum Permutatione*, quo Beneficiorum, quæ priuatâ auctoritate fiunt, permutationes pactione præmiſſa, velut ſimoniacæ damnantur. *Generaliter itaque teneas* (inquit) *quod commutationes Præbendarum de Iure fieri non poſſunt, præſertim pactione præmiſſâ, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus labem ſemper continet Simoniæ.*

Et Cap. *Pactiones*, Ext. *De Pactis*, quod eſt Gregorij IX. *Pactiones factæ à vobis pro quibuſdam ſpiritualibus obtinendis: Cùm in huiuſmodi omnis pactio, omniſque conuentio debeat omninò ceſſare, nullius penitus ſunt momenti.*

Et Concilij Remenſis à *Gregorio XIII.* approbati Decreto, cuius hæc ſunt verba: *Si quis aliud Beneficium in*

com-

compenſationem collationis etiam alteri conferendum exigat, vel aliam quamlibet pactiouem ab Sede Romana non approbatam fecerit, ſimoniacus eſſe cenſeatur.

Hinc *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 1. ad quintum: *Nomine* (inquit) *emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Vnde nec permutatio Præbendarum, vel Eccleſiaſticorum Beneficiorum fieri poteſt auctoritate partium abſque periculo ſimoniæ, ſicut nec tranſactio, vt Iura determinant.* Et in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 3. ad octauum: *In permutatione* (inquit) *eſt ſimonia, ſi pro aliquo terreno commodo vtriuſque vel alterius, talis commutatio fiat.*

R E G V L A VII.

Simoniæ rei ſunt, qui dum Beneficium reſignant ſub annuæ Penſionis onere, de illa ipſa Penſione redimenda paciſcuntur, vel eam extinguunt conferendo aut procurando Beneficium Eccleſiaſticum.

CVm enim Penſiones rei cuiuſdam temporalis naturam induant, vt poté quæ cùm licentiâ Summi Pontificis redimi poſſunt: Et cùm Penſionis extinctio ſit commodum temporale illius, qui ad eius ſolutionem tenetur; Pactio de Penſione redimenda in Beneficij Reſignatione ſub Penſionis onere interueniens, aut Conuentio de Beneficio conferendo aut procurando cùm pacto, & conditione expreſſa, vel tacita, vt Penſio extincta maneat, æquiualet pacto aut conuentioni de re ſpirituali conferenda pro temporali.

Quamobrem Concilium Rothomagenſe anno 1581. Tit. *De Epiſcoporum Officijs*, §. 17. ita ſtatuit: *Reſignationes quorumcumque Beneficiorum cùm retentione fructuum, vel penſione, quæ poſtea ab his qui Reſignationes illas acceptauerint, præſertim pretio, ſine Sedis Apoſtolicæ Auctoritate redimitur, pro ſimoniacis habendas iudicamus. Præterquam enim quòd mentalem ſaltem ſimoniam, aut etiam pactum illicitum anteceſſiſſe frequentiùs deprehenditur, experientia docet hoc vnum eſſe velamen ad contegendam Simoniæ turpitudinem, & malitiam.*

R E G V L A VIII.

Penſiones quælibet abſque Sedis Apoſtolicæ Auctoritate ſuper Beneficij conſtitutæ ab ijs, qui ipſa reſignant, ſimoniacæ cenſentur.

HAnc Regulam tradit Concilium Rothomagenſe mox laudatum: *Omnes* (inquit) *penſiones, & pactiones ſuper Beneficijs, in quibus non interuenit Sedis Apoſtolicæ approbatio, illicitas, & ſimoniacas declaramus.*

Et Concilium Remenſe anno 1583. *Si quis Beneficium propter obſequium, vel impenſæ ſeruitutis mercedem conferat, vel de retinenda penſione ſibi, vel alteri paciſcatur ∴ Vel aliam quamlibet pactionem ab Sede Romana non approbatam fecerit, ſimoniacus eſſe cenſeatur.*

Solus autem Reſignationis titulus non eſt ratio legitima, & Canonica Penſionis imponendæ, vt ſuperius à nobis probatum eſt: Quia Beneficiarius poſt renunciationem nihil Iuris habet, vel ad minimam partem fructuum Beneficij quòd dimittit: Ipsâ verò renunciatione nullum ius ad fructus acquirit. Tenetur enim vel ritè miniſtrare, vt fructibus potiatur; vel ſi Beneficio cedere velit, gratis cedere tenetur, niſi titulum proferat aliquem, quo portionem fructuum retinere poſſit, putà paupertatem, nimiúmque diſpendium ex renunciatione proueniens, quia ſcilicet nec aliunde ex Eccleſiæ bonis, neque ex patrimonio prouentum habet, qui ad honeſtam ſuſtentationem ſufficiat. Si verò nullum huiuſmodi titulum veré proferre poſſit, & tamen fructuum partem ſibi ſecuram velit, vel pro pretio Beneficij id depoſcit, eſt Simoniacus coram Deo, etiamſi Pontificiam Diſpenſationem, obreptitiè impetratam oſtendat.

R E G V L A IX.

Reſignationes incognitis, & obſcuris hominibus factæ, de Simonia vehementer ſuſpectæ ſunt, nec ab Ordinario facilè admitti debent.

HAnc Regulam tradit idem Concilium Rothomagenſe. *Reſignationes* (inquit) *factæ priùs incognitis, aut his quos nulla virtus, aut ſingularis eruditio, aut alia honeſta cauſa commendat, ſuſpectæ de Simonia redduntur, præſertim ſi quid illicitè actum fama proclamet. Tales igitur Reſignationes non debent ab Ordinario abſque Purgatione Canonica, ex Decreto Innocentij III. renouato, cum de Canonicis Cathedralium Eccleſiarum tractatum eſt, admitti.* Innocentius III. Cap. Quoties, & cap. Inter ſolicitudines. Ext. De purgatione Canonica.

R E G V L A X.

SImoniæ reus eſt, *qui Beneficium reſignat ea conditione, vt Reſignatarius emat bona, vel immobilia, vel mobilia, eo præſertim pretio quod ipſe vltra legitimam æſtimationem præfixerit: Vel ea lege, vt expenſas reſtituat, quas ad inſtaurandas, vel amplificandas Ædes Sacerdotales fecit. Eiuſdem criminis reus eſt, qui ea pactione, & conditione Beneficium obtinet.*

R E G V L A XI.

SImoniæ rei ſunt, *qui mutuò dant pecuniam, aut locant Ædes, aut priùs mutuò datum commodatum, locatum, aut quomodcumque debitum remittunt aut relaxant, eâ conditione, & pactione, tacitâ vel expreſſâ, vel ea intentione, vt ipſis Beneficium conferatur: Vel qui Beneficium accipiunt cùm pacto expreſſo, vel tacito debitum proprium, vel alienum remittendi. Idemque Iudicium eſto de illis, qui ſimili conditione, vel intentione Beneficium conferunt aut procurant.*

R E G V L A XII.

Simoniæ rei ſunt Clerici, qui Clericalis Status pertæſi, ad Nuptias conuolant, & Beneficia ſua futuræ coniugis fratri aut nepoti reſignant, aut conferri procurant, eo pacto expreſſo aut tacita, vt puellæ dos augeatur. Simoniacus pariter eſt, qui confert alicui Beneficium aut reſignat, vt ſoror, vel neptis eius fratri, vel nepoti Collatoris aut Reſignantis nubat.

IN caſibus enim qui proximis tribus Regulis exponuntur, vel pecunia, vel commodum aliquod temporale pretio æſtimandum, pro re ſpirituali promittitur, datur, recipitur: Nec gratis datur Beneficium, ſed ſub pacto oneroſo quod cedit in temporalem Conferentis aut Reſignantis vtilitatem: Quod ad Simoniacam nundinationem pertinere, minimè dubium eſt. Hinc Mediolanenſe Concilium 1. ſub *S. Carolo*, in Iuramento ad purgandam Simoniam Beneficiarijs præſcripto, nonnullos ex iſtis caſibus complectitur. *Neminem* (inquit) *vel præſentatum, vel nominatum, vel electum, vel ab inferioribus prouiſum priùs admittant aut inſtituant Epiſcopi, quàm infra ſcriptum iuſiurandum ab eo exegerint: Ego Præſentatus, vel Electus, &c. ad Beneficium N. iuro per ſacroſancta Dei Euangelia, quæ meis manibus tango, neque me Beneficij obtinendi cauſa, aut vt ad id præſentarer, vel nominarer, &c. Neque quemquam alium mea nomine, aut conſentiente, vel ſciente me, quidquam Collatori, Patrono, ſeu alij cuiquam ea de cauſa promiſiſſe aut dediſſe, aut compenſaſſe, aut priùs datum confirmaſſe, vel apud quemquam depoſuiſſe: Neque mutuo dediſſe, vel locaſſe; vel priùs mutuo datum, commodatum, locatum, aut quocumque modo debitum remiſiſſe, aut relaxaſſe: Nec de domibus, terris, prædijs, redditibus eius Eccleſiæ, fructibuſue, decimis, aut Oblationibus eiuſdem præteritis, præſentibus, aut futuris, donationem, remiſſionem, locationemue feciſſe, promiſiſſe, aut iniuiſſe; aut alium mandante, vel conſentiente me promiſiſſe, feciſſe, aut iniuiſſe. Ita me Deus adiuuet, & hæc ſancta Dei Euangelia.*

R E G V L A XIII.

Simoniæ reus eſt Patronus, qui aliquem ad Beneficium præſentat eâ lege, vt Decimas à ſe vel ab alio non exigat.

HÆc Regula nititur Cap. *Veniens*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, Ext. *De Teſtibus, & Atteſtationibus*, quo Simoniæ damnatur Presbyter, *Qui promiſerat vnicuique Parochianorum quinque barillos vini remittere, qui Sacerdoti ibi pro tempore ſeruienti conſueuerant pro Beneficio dari.*

R E G V L A XIV.

Simoniæ roi ſunt, qui renuntiant liti ſuper Beneficio, aliquod temporale, etiam expenſarum uomiue oxigentes: Aut qui reſignant Beueficium cum onere reſtituendi expenſas, quas in eo acquirendo fecerunt.

NItitur hæc Regula Cap. *Cumpridem*, Ext. *De Pactis*, quod eſt *Alexaudri III.* Reſponſum. *Cum Clericus* (inquit) *& Mouachi pro cauſa quæ iater eos vertebatur ſuper Eccleſia, & Capella ad noſtram præſentiam acceſſiſſent, inter ſe conuenerunt, quod ei Clerico pro expenſis quas fecerat, tres marchæ argenti ſoluerentur, & idem liti cederet. Cùmque compoſitionem ipſam Auctoritate Apoſtolica peterent confirmari, Nos eam aon duximus admittendam, pro eo quòd videbatur prauam illicitæ pactionis ſpeciem continere.*

Certè *Simonia eſt pecuniâ parare ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam* (inquit *S. Thomas*, Secundu Secundæ, Quæſtione ceoteſima Articulo 2. ad quintum) Ille porrò cui reſignatur Beneficium cùm onere reſtituendi expenſas in eius ucquiſitione factas, pecuoiâ parat ſibi viam ad Beneficium obtinendum: Si quidem ipſi Beneficium non reſignaretur, niſi pecuniam daret: Simoniæ itaque reus eſt.

R E G V L A XV.

Simoniam incurrunt, qui ex pacto ad finiendam litem dubiam ob aliquod Beneficium inteatatam, daut vel accipiunt pecuniam, aut aliqaod pretio æſtimandum. Eiuſdem ſunt criminis rei, qui de quocumque ſpirituali iure tranſiguut.

ITa declarauit *Alexaader III.* Cap. *Super eo*, Ext. *De Tranſactiouibus*, cuius hæc ſunt verba: *Saper eo quid quæſiuiſti, Vtrum de Eccleſiaſtico Beaeficio iu litigium deducto poſſit fieri tranſactio: Tale damus Reſponſum, Quod tranſigi ſuper re ſacra, & litigioſa uon poteſt. Etenim res ſacræ, vt poſſideantar aliquo dato, vel retento, ſiue promiſſo, ſpeciem credimus babere ſimoniæ.*

Idem confirmatur ex Cap. *Conſtitutus*, eodem Titulo, quod eiuſdem Pontificis Reſponſum eſt. *Coaſtitutus* (inquit) *in noſtra præſentia G. Clericus ſua uobis aſſertione monſtrauit, quod cùm inter ipſum & A. Clericum ſuper Capella de Stratit coutrouerſia emerſiſſet, tandem per tranſactionem ſopita fuit: Et licet binc inde fide præſtitâ firmata fuiſſet, eam tamen præfatus A. ſeruare recuſat. Quia igitur buiuſmodi tranſactiones ſpeciem contineut Simoniæ, mandamus; quateaus reuocatâ tranſactione in irritum, eauſam audiatis.*

Idem confirmatur ex Cap. *Præterea*, eodem Decretalium Titulo. Monaſterium quoddam ſeu Cellu eximi voluit à ſubiectione, quà Eccleſiæ Matrici ſiue Principali Domui tenebatur. Obluto libello, & lite conteſtatu, Fratres illius Monaſterij confeſſi ſunt ſe olim Eccleſiæ Matrici fuiſſe ſubiectos, & quæſtionem de hac ſubiectione olim motam, & trunſuctione ſopitam fuiſſe, *Eatenus vt quemdam anuuum cenſum Eccleſię Mattrici reddendo, eſſeut à ſubiectione Principalis Domus exempti.* Prior pro Maiori Eccleſiu proponebat, *Quod de ſpirituali ſubiectione tranſigere non liceret.* Reſpondet *Cęleſtinus III.* Ferendam contru Fratres Sententiam, & nullâ habitâ rutione trunſactionis, Cellam Eccleſię Matrici, ſiue Principali Domui ſubiectam manere debere: *Cùm illa tranſactio iniquitatem ſimoniacam continuiſſe putetur.*

R E G V L A XVI.

Simonia eſt, Redimendæ vexationis ſpecie, pecuniat dare, vt remoueantur impedimenta, quibus aliquis probibetur, aut retardatur à conſecutione Beneficij, in quo nullum Ius babet. Poſtquam verò Ius acquiſitum eſt, licet per pecuaiam iniuſta impedimenta remouere.

PRimam huius Regulæ Propoſitionem firmauit Auctoritate ſua *Lucius III.* Cap. *Mathæus*, Ext. *De Simonia*, cuius hæc ſunt verba: *Cùm fuiſſes ad Eccleſiæ tuæ Regimen de voluntate maioris partis Fratrum electus, paucis tibi coutradicentibus: Quidam amicus tuus de coaſcieatia tua, & voluntate turbata, ei qai magiſter diſcordiæ videbatar, certæ quantitatis munut exſolait, & ſic contradictio conquieuit: Nunc autem dubitas, quòd non ſis à labè ſimoniæ prorſus immunis, donec in Adminiſtratione volueris remanere. Quia igitur Conſilium requiſiſti, quid tibi ſit faciendum: Reſpoademus quòd tibi multùm conſulis, ſi Adminiſtrationem celeriter ac ſpontè dimittas, illius verbi memor exiſtens:* NIHIL *prodeſt bomini, ſi vniuerſum Mundum lucretur, Animæ verò ſuæ detrimentum patiatur.* Neque verò merum conſilium hic dari putes, vt cedat Beneficio, vel Eccleſiaſticæ Dignitati aut Muneri, qui pecuniam dedit, aut dari cooſenſit antequam per Inſtitutionem Canonicam aut Confirmationem Ius in eo haberet, quia Pontifex vtitur eo verbo, *Conſulis.* Ideò enim eo vſus eſt (vt obſeruat Gloſſa) *Quia peccatum occultum erat, vnde illum expreſsè non poterat probibere, niſi conſulendo. Et licèt dicatur,* Conſulis, *neceſſitatem tamen importat, ſi vult ſaluari, quia niſi renunciet, ſaluari aon poteſt.*

Idem confirmat *S. Thomas*, ſimul & ſecundam Regulæ Propoſitionem, *Secuada Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo ſecundo, ad quintum: *Antequam* (inquit) *alicui acquiratur Ius iu Epiſcopatu, vel quacumque Dignitate, vel Præbenda, per electionem, vel proaiſionem, ſeu collationem, Simouiacum eſſet aduerſautium obſtacula pecuniâ redimere; Sic enim per pecuniam pararet ſibi viam ad rem ſpiritualem obtiaendam. Sed poſtquam Ius alicui iam acquiſitum eſt, licet per pecuuiam iniuſta impedimenta remouere.* Quamobrem Iacob non peccaſſe reſpondet, cùm primogeoiti iura emiſſe viſus eſt ab Eſaü, quamuis ille peccauerit vendens: Quia *Ius primogenituræ debebatur Iacob ex diuina electione, & ſuam vexationem redemiſſe intelligitur.*

Et in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 2. Quæſtiuncula 1. ad ſeptimam: *Si* (inquit) *non eſt ſibi acquiſitum Ius per electionem, nullo modo poteſt pecuuiam dare Aduerſario, vt deſiſtat: Si autem eſt ei acquiſitum Ius, poteſt aliquid dare, uon vt pretium Prælationis, ſed vt redemptionem vexationis propriæ.* Iuſtam tamen vexationem redimere oon licet, vt ſi iuſtè accuſaretur; (inquit *S. Antoninus* P. 2. Tit. 1. Cap. 4. *§.* 2.) Idem docet *S. Raymundus* Lib. 1. Tit. 1. *De Simouia*, *§.* 20.

Quod autem ad redimendam ioiuſtam vexationem pecuniam dare poſſit, qui certum Ius habet in Beneficio, abſque ſimoniæ notâ, immo abſque peccato: Sed tamen iniuſtè recipiat ille qui vexat, adeòque ad reſtitutionem teneatur, maximè ſi à vexatione non deſtiterit, etiam acceptâ pecuniâ, colligitur ex Cap. *Dilectus filius*, 1. Ext. *De Simonia*, quod eſt *Cęleſtini III.* Reſponſum. *Dilectas filius R. Præpoſitus Nobis expoſuit, quod cùm Eboracenſis Archdiaconus eum multis grauaminibus afficere noa ceſſaret, promiſit ei certam quantitatem pecuniæ ſe daturum, vt ab ipſius deſiſteret læſione: Verùm dictus Archidiaconus poſt receptionem pecuniæ, ſuper Dignitatibus, & Beneficijs eius, ab eius moleſtia non quieuit. Ideòque Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi res ita ſe babet, Archidiaconum reſtituere, quod accepit, (ſi eum contra promiſſionem ſuam venisſet conſtiterit) compellatis.* Verbu parentheſi incluſu ſic Gloſſu exponit, vt ſupplendum ſit, Maximæ: *Quia ſi conſtiterit quòd iniuſtè acceperit, compelleretur ad reſtituendum, & crimine concuſſionis puniretur.*

In hac denique redimendæ vexationis ſpecie obſeruare conuenit Regulam à Concilio Mediolanenſi 1. ſub *S. Carolo Borromæo* traditum, Tit. Quæ pertinent ad Collationem Beneficiorum: *Ne* (inquit) *redimendæ vexationis ſpecie iu cauſis Beneficiorum ſimouiacæ pactiones intercedaat, nemini licere volumus ad redimendam vexationem, ne in caſibus quidem Iure permiſſis, pecuniam dare, quicquamue paciſci, aut tranſigere; niſi Epiſcopi conſenſus acceſſerit, cuius partes erunt, & perſpicere diligeater an ſubſit aliqua fraus; & vbi rem fraude carere, & Iure permiſſam eſſe cognouerit, non denegare ei, qai petierit, facultatem ſe à vexatione liberandi. Qui contra quàm decretum à Nobis eſt, fecerit, Epiſcopi arbitrio plectatar, & quod actum fuerit, irritum ſit ac nullum.*

REGVLA XVII.

Litigantes ſuper alicuius Beneficij poſſeſſorio inter ſe conuenire abſque Simonia non poſſunt, vt pacis cauſâ Beneficium alter, Penſionem alter ſuper Beneficio habeat.

HVIuſmodi enim Penſiones ſedandę litis cauſa tunc ſolùm tolerantur, & à ſimoniæ labe ſunt immunes, quando conſtituuntur, *Non ex pactione partium, ſed ex iuſſione Iudicum, pro bono pacis, & vtilitatis*, (non priuatorum, ſed Eccleſiæ;) illiſque non Beneficium, ſed perſona Beneficiarij manet onerata, ita vt defuncto Beneficiario, Succeſſor ipſius ad ſolutionem Penſionis minimè teneatur. Nec Iudices quoſcumque, ſed Arbitros dumtaxat in quos compromiſſum eſt, id poſſe decernere, Ius Canonicum docet: Alioqui enim iudicare præter Ius non poſſunt, ſed cauſa diligenter diſcuſsâ, Beneficium adiudicare debent illi qui ius habet, abſque vlla prorſus imminutione. Nec verò ſic ab Arbitris conſtitutam Penſionem Sedes Apoſtolica ſimpliciter probat, quia per ſe *Valdè ſuſpecta eſt propter exempli perniciem; ſed tolerat*; (vt reſpondet *Innocentius III.* Ext. De Præbendis, Cap. *Niſi eſſent.*)

Præterea, ius illud quo litigantium alter collitiganti cedit, vel eſt certum, vel incertum aut nullum eſt: Si certum, ad huiuſmodi Iuris, quod ſpirituale eſt, ſiquidem per ſe Beneficij titulum reſpicit, ceſſionem promitti, dariue non poteſt Penſio, quæ res temporalis eſt, abſque ſimoniæ nota: Si Ius dubium aut nullum eſt, qui iure illo cedit, & pro illius ceſſione Penſionem percipit, furti reus eſt, & nihilominus ſimoniacus, quia rem ſpiritualem, ſcilicet Beneficium, aut præſumptitium Ius ad illud nundinatur..

Simoniæ pariter rei ſunt collitigantes, quorum alter dubio, & quod in lite verſatur iure ad Beneficium cedit, eâ conditione vt alterum Beneficium ipſi conferat collitigator.

REGVLA XVIII.

Peſſimum Simoniæ genus eſt Confidentia, ſeu fiduciaria contentio tacita, vel expreſſa, vt qui Beneficium recipit, illud ipſum poſt hac in aliam certam perſonam transferat, aut Beneficij fructus, vel partem fructuum ab alio percipi ſinat.

AD illud Simoniæ genus extirpandum *Pius Quartus* Conſtitutionem edidit, quæ incipit, *Romanum Pontificem*, & *Pius Quintus* alteram, quæ incipit, *Intolerabilis*: Qua decernit, *Vt ſi quis quacumque auctoritate, Eccleſiam vel Monaſterium, aut aliud Beneficium Eccleſiaſticum qualecumque ex reſignatione, vel ceſſione cuiuſcumque perſonæ, ſimpliciter aut cùm circuitu retroceſſionis, cum regreſſu, vel acceſſu, etiam ſolâ dimittentis intentione receperit, vt illa, vel illud etiam in euentum regreſſus, vel acceſſus, eidem dimittantur, vel alteri poſtea conferantur; aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel alijs concedantur, vel Penſiones ſoluantur ex eiſdem, hæc Confidentia cenſeatur.*

Item ſi Ordinarius, vel alius Collator contulerit antehac aut conferat in futurum Beneficium Eccleſiaſticum quouis modo vacans, ea conditione tacitâ, vel expreſſâ, vt poſtea in alterum pro arbitrio Collatoris, ſeu alterius cuiuſcumque contra Iuris communis ordinationem diſponatur, ſiue vt de eo prouiſus, fructus illius, vel partem ad vtilitatem, vel libitum conferentis, vel decedentis, aut alterius relinquat, & remittat, ſeu penſionem illi, vel illis, quem vel quos idem Collator, aut cedens, aut alius, per ſe vel alium, ſcripto aut verbo iuſſerit, ſeu ſignificauerit, perſoluat; & pariter ſi à Patrono etiam Laico, vel altero præſentatore, ſeu electore contigerit, aut contingat id fieri.

Item, *Si Clericus poſt Reſignationem alicuius extranei, de Eccleſia, Monaſterio, vel alio Beneficio Eccleſiaſtico in ſe, Apoſtolica, vel alia Auctoritate factam, & admiſſam, illam vel illud, etiam confectis Litteris Apoſtolicis, & poſſeſſione apprehenſâ, in eumdem Reſignantem, vel Cedentem, modico ſpatio interiecto, veluti duorum, vel trium menſium retroceſſerit, aut retrocedat in futurum, & ex illa retroceſſione fructus Eccleſiæ, ſeu Monaſterij, aut Beneficij, vel eorum pars ſeu Penſio, ſeu quid aliud ſuper his reſeruatum; aut regreſſus, ſeu acceſſus, & ingreſſus ad illam, vel illud, ipſi Clerico ſit, fueritue conceſſus.*

Poſtremò, *Si quis crimine aliquo abſolutus, aut cùm quo ſuper Irregularitate diſpenſatum eſt, denuò receperit quacumque auctoritate Eccleſiam, Monaſterium, vel aliud Beneficium Eccleſiaſticum, quod ante, vel poſt commiſſum delictum, aut contractam Irregularitatem dimiſerit.*

Plures autem præſumptiones, & coniecturas profert *Pius Quintus*, ex quibus vult probatum haberi, & iudicari in externo foro fiduciariæ mancipationis Beneficiorum abuſum. Videlicet:

Si quis poſt ceſſam ad ſe Eccleſiam, vel Monaſterium, aut Beneficium, & publicatam Reſignationem, ſeu Ceſſionem, captámque à Succeſſore poſſeſſionem, ſeſe in illa, vel illo, ſeu rebus illius, per ſe, vel alium, ſeu alios, de facto ingeſſerit, aut fructus perceperit; aut quicumque Succeſſor illi, vel eius propinquis, ipſos, aut partem aliquam remiſerit eorumdem.

Si Recipiens Beneficium conſtituerit Dimittentem, vel eius parentes, aut propinquos, procuratores ad percipiendum, vel locandum fructus Beneficij dimiſſi, & illi, vel illis, de fructibus perceptis, aut percipiendis donationem fecerit.

Si vel ſolâ Procuratoris depoſitione, vel libris rationalibus Menſariorum, ex parte dimittentis, Expeditio, quæ perſonam Recipientis concernit, proſecuta ſit, ſimúlque expenſæ pro eo neceſſariæ ab illo factæ fuerint.

Denique ſi quis pro conceſſione alicui factâ, quacumque auctoritate, de Beneficio Eccleſiaſtico, per ſe, vel alium, ſeu alios interceſſerit, vel aliàs in negotio conceſſionis ſe immiſcuerit quoquo modo; deinde aliquid de fructibus talis Beneficij de facto, etiam per manus Poſſeſſoris, ac etiam ſimplicis donationis titulo perceperit, ſeu de illo poſtmodum ad voluntatem Interceſſoris fuerit diſpoſitum quandocumque.

Illæ porrò multiplices ſimoniæ fiduciariæ præſumptiones ad forum dumtaxat exterius referuntur. Vnde ſi quis Beneficium recipiat ab eo, qui cùm intentione atque conditione fiduciariâ, verbis expreſsâ, ſibi reſignat; neque tamen verbo, nec animo, nec ipſo facto annuat voluntati dimittentis, ſed mentem gerat à ſimoniaca illâ fiduciâ omninò alienam, eoque dumtaxat animo Beneficium ſuſcipiat, ne Reſignans apertâ in contrarium declaratione repulſus, alium quærat, inueniátque qui prauæ illius voluntati præbeat aſſenſum; reus ille non eſt ſimoniæ fiduciariæ. Neque contrarium colligi poteſt ex his verbis *Pij V.* in Conſtitutione contra Confidentiam Beneficialem: *Etiam ſi ſolâ dimittentis intentione receperit*: Necnon ex illis, *Conſcientiâ tantùm vnius partis*. Id enim vult vnum, vbi praua offerentis intentio perſpecta fuerit, de prauo ſuſcipientis affectu præſumendum eſſe in foro externo. Cæterùm in foro interiori Pœnitentiæ, præſumptione agendum non eſt, & iudicandum, ſed ſecundùm Confeſſionẽ Pœnitentis, qui teſtis ſimul, & reus, & actor aduersùs ſeipſum eſt. Si tamen recipiens Beneficium fiduciarij Mangonis prauitate aſſenſum præbuit, aut ſe aſſentiri verbo, nutu, vel facto per ſe, vel per Interpretem, ſeu Mediatorem ſignificauit, quamuis non intendat exequi nefaria promiſſa, fiduciariæ Simoniæ reus eſt, & in pœnas incurrit hâc *Pij V.* Conſtitutione decretas. *Omnes ſcilicet, & ſingulos, qui Eccleſias, Monaſteria, Beneficia, fructus, penſiones, aliáſue res, intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt ac retinent, etiam omnibus, & ſingulis alijs Eccleſijs, Monaſterijs, Dignitatibus, Adminiſtrationibus, Officijs, & Beneficijs obtentis, necnon fructibus, penſionibus, & alijs Rebus Eccleſiaſticis priuatos; & ad futura inhabiles decernit: & Excommunicationis Sententiâ percellit, à qua nullus, niſi in mortis articulo conſtitutus, ab alio quàm à Romano Pontifice Abſolutionis Beneficium valeat obtinere.* Collatio itaque fiduciaria Beneficij nulla eſt ipſo Iure, tenetúrque renunciare Beneficio, qui illud in confidentiam accepit, & fructus quoſcumque de illo perceptos reſtituere. Sedi autem Apoſtolicæ reſeruatur ſic vacantium Beneficiorum Collatio extra Galliam: In Gallijs enim *Pij Quinti* Conſtitutio, quoad hoc caput non eſt vſu recepta, Collationémque Ordinarijs, etiam hoc in caſu præſcripta conſuetudo vindicat; & alioqui *Sixtus V.* Conſtiturione 61. quæ incipit, *Paſtoralis*, Conſtitutiones *Pij IV.* & *Pij V.* quoad hoc caput in gratiam huius Regni moderatus eſt, & Beneficia occaſione confidentiæ vacantia ſeu vacatura, ab Ordinarijs Collatoribus liberè conferri voluit, modò criminis participes non ſint.

Quamquam verò omnes huius criminis rei, & conſcij pœnis generalibus à Iure Communi in Simoniacos latis obnoxij ſint; priuatio tamen Beneficiorum omnium, & Penſionum, etiam Simoniacâ fiduciâ non quæſitorum, & inhabilitas in futurum perpetua, ſoli recipienti, non autem reſignanti aut conferenti infligitur: & id quidem niſi ſtatim ad ſe reuerſus, & reſipiſcens, celeri dimiſſione malè parti Beneficij ſibi proſpexerit, vt decernit Sanctus idem Pontifex *Pius V.*

Aduérsùs fiduciariam Beneficiorum mancipationem Concilium Rotomagenſe anno 1581. Tit. *De Epiſcoporum Officijs*, §. 21. 22. & 23. ſic decernit: *Non leuius malum noſtris temporibus aut exortum, aut longius propagatum Eccleſiam affligit, ac perdit, per aliorum Beneficiorum clitellarios aſinos, & cuſtodes, qui Confidentiarij vocantur, quorum nomine ac miniſterio viri laici ac mulieres hæreditate poſſident Sanctuarium Domini, ac profanant. Tam illos Cuſtodes, quam eos quorum cupiditati deſeruiunt, denunciari quoque in Pronao, & Concionibus pro Excommunicatis, & teneri ad Reſtitutionem fructuum, atque eorumdem hæredes, ex Bulla Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ Pij V. per omnes dies Dominicos iubemus. Quamuis autem ſicut Simoniaci vix detegi, ita Cuſtodes illi vix latere poſſint, attamen à Confeſſarijs in foro conſcientiæ de his quoque volumus inquiri, & confitentibus laicis viris, & mulieribus ſe huius Sacrilegij participes eſſe, minimè Abſolutionem dari, nec ad Communionem admitti quocumque modo compertos, præterquam in mortis articulo, niſi priùs reſtituerint pro viribus fructus perceptos pauperibus, aut fabricis Eccleſiarum, & à tanto crimine abſtinuerint, atque à Sanctiſſimo Romano Pontifice Abſolutionem obtinuerint.*

Eodem crimine tenentur, & eiſdem pœnis ſubduntur omnes Patroni, ſiue Eccleſiaſtici ſiue Laici, qui colore Patronatûs Beneficia Eccleſiaſtica in ſeruitutem redigunt, dum per ſuppoſitas Clericorum perſonas, aut ex pacto tacito, vel expreſſo cùm ipſis inito in Præſentatione ſuorum Beneficiorum, ſeu quacumque arte, aut quocumque quæſito colore, iura aut fructus eorumdem, aut partem ipſorum in vſus proprios conuertunt: Alij verò ſiue Iure Patronatus, atque etiam ſine vllo Titulario, aut per aliquem ſuppoſitum aliena Beneficia vi occupant, eorúmque Iura aut fructus deprædantur: Contra vtroſque prædicto modo procedatur, qui etiam ex Decreto Concilij Tridentini dictis Patronatibus ipſo Iure priuati exiſtunt.

Quicumque verò Clerici, tàm nefandæ fraudis, & vſurpationis fabricatores, ſeu conſentientes, atque alieni ſacrilegij fautores fuerint, eiſdem pœnis per Generalia Concilia, & Decreta Pontificum ſubiacent, necnon quibuſcumque Beneficijs priuantur, & ad quæcumque Beneficia inhabiles efficiuntur, atque à diuinis Ordinibus ſuſpenſi, nec in foro conſcientiæ poſſunt abſolui, aut ſuorum Ordinum executioni per Ordinarium reſtitui, niſi poſt integram ſatisfactionem, & Abſolutionem prædictam. Celebrantes verò in eo ſtatu Irregularitatem ſuper incurrunt, & multiplicem damnationem, tam in præſenti quàm in futuro ſæculo ſibi acquirunt.

Concilium Remenſe anno 1583. Tit. *De Simoniacis, & Fiduciarijs*, eaſdem pœnas contra Fiduciarios Beneficiorum Cuſtodes decernit, ſicque ſimoniacam fiduciam explicat. *Quiſquis* (inquit) *acceptat Beneficium, vt ei poſteà cedat in fauorem cuiuſcumque perſonæ capacis, vel incapacis, Sæcularis, vel Regularis, Laicæ, vel alicuius ex Clericis, fiduciarius eſſe cenſeatur. Idemque eſto iudicium de eo, qui per Reſignationem eius Beneficium recipit, cuius priùs erat illi facta promiſſio.*

Qui eandem confidentiam verbo, vel facto iuuerit, vel procurauerit, eiuſdem criminis particeps habentur.

Qui Beneficium acceptat, non vt cedat, ſed vt alius fructibus, vel eorum portione, ſub ipſius nomine gaudeat, fiduciarius eſſe iudicetur.

Patroni etiam, ſeu Eccleſiaſtici ſeu Laici, qui Clericorum perſonas interponunt, vt ex pacto, vel expreſſo, vel tacito, fructus Beneficiorum, quæ præſentent, vel eorum partem aliquam in proprios vſus conuertant; vel qui aliquo ſuppoſito, vel etiam nullo Titulario exiſtente, fructus Beneficiorum occupant, non ſolùm huius criminis rei, ſed etiam iniuſtiſſimi raptores cenſeantur, & Iure-Patronatûs ipſo facto priuati exiſtant.

Ex his colligitur, Simoniacam ac fiduciariam eſſe conuentionem, quâ Collator Beneficium inſigne & pingue confert Clerico, ob Gradus Academicos ipſi debitum, eâ lege vt eo cedat in manibus eiuſdem Collatoris, tertiæ perſonæ conferendo; ipſe verò Collator impletâ conditione, Beneficium aliud minoris prouentûs illi Graduato conferat, qui Iuribus ſuis ceſſit.

R E G V L A XIX.

Simoniacæ fiduciæ reus non eſt, qui Beneficio renunciat ſimpliciter, & abſolutè in manibus Collatoris, nullo pacto inito, nullâ promiſſione ab ipſo, per ſe, aut per Mediatorem exactâ, & factâ: Quamuis confidat, & ſperet Collatorem idem Beneficium collaturum illi quem ad illud promoueri deſiderat, aut ſupplicat; vel Patronum illum præſentaturum.

SImonia enim fiduciaria, nulla eſt abſque conuentione & pactione tacita vel expreſſa: Quamobrem ſi pactio quæcumque prorſus abſit, non eſt Confidentiæ crimen, quamuis abſque pactione committi poſſit Simonia mentalis.

R E G V L A XX.

Simoniæ reus eſt, qui preces pro indigno ad obtinendum illi Beneficium Eccleſiaſticum interpoſitas exaudit: Vel qui preces pro digno quidem factas, ſed tamen fauoris humani, non meritorum rationem habet: Vel qui pro ſeipſo rogat, vt obtineat Curam Animarum: Vel qui ſpe alicuius commodi temporalis, aut fauoris ad Dignitatem aliquam Eccleſiaſticam, aut inſignius Beneficium obtinendum conducibilis, confert Beneficium ad alicuius Viri Principis, aut Nobilis commendationem, ſi ſpes illius commodi, ac fauoris magis moueat, quàm Clerici commendati merita.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 5. ad tertium: *Munus* (inquit) *à lingua dicitur, vel ipſa laus pertinens ad fauorem humanum, qui ſub pretio cadit, vel etiam preces, ex quibus acquiritur fauor humanus, vel contrarium euitatur. Et ideò ſi aliquis principaliter ad hoc intendit, Simoniam committit. Videtur autem ad hoc principaliter intendere, qui preces pro indigno porrectas exaudit. Vnde ipſum factum eſt ſimoniacum. Si autem preces pro digno porrigantur, ipſum factum non eſt ſimoniacum: Quia ſubeſt debita cauſa, ex qua illi pro quo preces porriguntur, ſpirituale aliquid confertur: Tamen poteſt eſſe Simonia in intentione, ſi non attendatur ad dignitatem perſonæ, ſed ad fauorem humanum. Si verò aliquis pro ſe rogat, vt obtineat Curam Animarum, ex ipſa præſumptione redditur indignus, & ſic preces ſunt pro indigno. Licitè tamen poteſt aliquis, ſi ſit indigens, pro ſe Beneficium Eccleſiaſticum petere ſine cura Animarum.*

Et in 4. *Sententiarum*, Diſt. 25. Quæſtione 3. Articulo 3. ad quartum: *Quando* (inquit) *fiunt preces pro indigno, vel ab aliquo Potente qui periculum comminatur, quæ dicuntur preces armatæ, manifeſtè Simonia committitur, ſi propter hoc Beneficium Eccleſiaſticum datur: Si autem pro digno fiant, quantum ad iudicium hominum, probabile eſt quòd dans magis mouetur intuitu dignitatis perſonæ, quam fauore precum; & ideò non reputatur Simonia: Si tamen principaliter moueatur fauore precum, vel timore rogantis, quantum ad diuinum iudicium Simoniam committit, & rogatus, & rogans, ſi hoc intendat, ſiue aliquis pro ſe roget, ſiue pro alio.*

Et *S. Raymundus* Libro 1. Tit. 1. De Simonia, §. 7. *Aut eligitur, quis vel ordinatur ſuis precibus* (inquit) *aut alienis: In primo caſu, quantumcumque ſit dignus, eſt Simonia.* 8. Quæſt. 1. in Scripturis. 1. Quæſt. 1. Ordinationes. *In ſecundo caſu, aut illæ preces ſunt carnales, aut ſpirituales. Si carnales, & ſunt pro indigno, Simonia eſt.* 1. Quæſt. 1. De Ordinationibus. *Tunc enim preces ſuccedunt loco pretij.* 1. Quæſt. 1. Sunt nonnulli. *Si verò ſunt carnales, pro digno, non committitur Simonia, dummodo Ordinator, vel Elector non habeant reſpectum ad preces, ſed ad Deum, & ad merita perſonæ.* “ Extrà, De Ætate & Qualit. Ordin. *Tuam.* 1, Quæſt. “ 1. Latorem.

REGVLA XXI.

Simoniæ rei ſunt, qui fœdis adulationibus Principum Nobiliumque Virorum gratiam ad obtinenda Beneficia aucupantur.

HInc S. *Ioannes Chryſoſtomus*, Homilia 3. in Acta Apoſtolorum, ait: *Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim refert ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adularis, ſubornas, multaque machinaris?*

REGVLA XXII.

Simoniæ reus eſt, qui Beneficium alicui ſe collaturum aut procuraturum pollicetur eâ lege, vt commendationem, vel preces Viri Principis, aut Potentis, cuius in gratiam vult irrepere, & cuius patrocinium ambit, apud ſe interponat.

PReces enim illæ ſunt munus à linguâ, quo veluti pretio Beneficium emitur. Porrò *Quod aliquis ſatisfaciat precibus alicuius ad temporalem gratiam quærendam, ordinatur ad aliquam vtilitatem, quæ poteſt pecuniæ pretio æſtimari. Et ideò ſicut contrahitur Simonia accipiendo pecuniam, vel quamlibet aliam rem exteriorem, quod pertinet ad munus à manu: Ita etiam contrahitur per munus à lingua* (inquit) *S. Thomas*, Secunda Secundæ Quæſtione 100. Articulo 10.

Et in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 3 ad quartum: *Munus linguæ* (inquit) *duplex eſt; vel quod in ipſo actu linguæ conſiſtit, ſicut laus; vel quod ex lingua initium ſumit, ſicut cùm quis ex hoc quòd precibus alicuius ſatisfacit, fauorem exſpectat: Qui enim dat aliquod ſpirituale pro fauore, vel laude acquirenda, non eſt dubium quin ſimoniam committeret.*

REGVLA XXIII.

Simoniæ rei ſunt duo Monachi, qui ſibi inuicem ſua ſuarúmque partium ſuffragia pollicentur, vt alter ad Prouincialis Munus, alter ad Prioratum, vel ſimilem aliam Præfecturam Monaſticam promouebatur.

HÆc Regula nititur Cap. *De hoc autem*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum Toletano Archiepiſcopo datum. *De hoc autem* (inquit) *quòd Epiſcopus Oxomenſis Archidiacono Beneficium, & cuidam Clerico ante Electionem ſuam Prioratum dicitur promiſiſſe, vt vterque conſentiret eidem: Tuæ Prudentiæ reſpondemus, Quod ſi manifeſtum eſt eumdem Archidiaconum, & Clericum, ob cauſam illam promiſſa recepiſſe: Aut exinde confeſſi fuerunt in iure, vel legitimè conuicti, ab Altaris Miniſterio ſunt perpetuò deponendi.*

Meritò itaque ſacra Facultas Pariſienſis hanc Propoſitionem ex Apologia Caſuitarum excerptam 16. Iulij anno 1658. damnauit, vt falſam, & Iuri Canonico contrariam: *Simoniæ rei non ſunt viri duo Religioſi, qui hunc in modo paciſcuntur: Suffragare mihi, vt ſim Prouincialis; & tibi ſuffragabor, vt fias Prior.*

REGVLA XXIV.

Si pecunia perſoluta ſit, aut pactio aliqua, vel promiſſio facta fuerit de altero Beneficio Eccleſiaſtico, aut Monaſtica Præfecturâ, alicui procurandis, aut de ſuffragio in Electione ad huiuſmodi Beneficium aut Præfecturam ferendo; ſimoniaca eſt, adeóque ipſo iure nulla Collatio, vel Præſentatio, Electio, Confirmatio, &c. Etiamſi is cui collatum eſt Beneficium, vel qui electus eſt aut confirmatus, pactionis huius conſcius non fuerit: Niſi fortè à maleuolis data pecunia, aut pactio, vel promiſſio facta fuiſſet ad Collationem aut Electionem in irritum mittendam.

HÆc Regula nititur Cap. *Nobis*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Cœleſtini III.* Reſponſum: *Nobis* (inquit) *fuit ex parte tua intimatum, quod cùm quatuor eſſent à Capitulo conſtituti, qui debebant quemdam eligere in Plebanum; amici eius, de cuius electione ſpes habebatur, vni vel omnibus Eligentium promiſerunt ſe pecuniam ſoluturos, eo tamen ignorante, qui huiuſmodi promiſſione interueniente poſtmodum eſt electus .·. Quia igitur ſuper hoc conſulere Nos voluiſti: Conſultationi tuæ breuiter reſpondemus, Quod niſi conſtaret illos, qui promiſſum tale fecerunt, per fraudem in diſpendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè feciſſe: Quamuis ipſe promiſſionis conſcius non fuerit, eius tamen Electio, tamquàm ſimoniaca prauitate præſumpta, eſt penitus reprobanda.*

REGVLA XXV.

Simoniæ rei ſunt, qui pro obſequio temporali, vel ſibi vel ſuis exhibito, vel exhibendo, nec ad Eccleſiæ vtilitatem, aut Miniſtrorum eius auxilium ordinato, Beneficia vel conferunt, vel promittunt.

IDconſtat ex Cap *Cùm eſſent*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum: *Cùm* (inquit) *ab ore præfati R. intellexerimus, quod memoratus Miles promiſerat ei dare Eccleſiam, ſi quoddam negotium eiuſdem in noſtra poſſet præſentia promouere, ac per hoc promiſſionem ipſam continere ſimoniacam prauitatem: Eidem R. ſuper eadem Eccleſia ſilentium duximus imponendum.*

Idem confirmat *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 5. *Manifeſtum eſt* (inquit) *quod obſequium hominis ad aliquam vtilitatem ordinatur, quæ poteſt pretio pecuniæ æſtimari: Vnde & pecuniaria mercede miniſtri conducuntur. Et ideò idem eſt, quod aliquis det rem ſpiritualem pro aliquo obſequio temporali exhibito, vel exhibendo, ac ſi daret pro pecunia data, vel promiſſa, quâ illud obſequium æſtimari poſſet.*

Et in Reſponſione ad primum, explicans verba illa ex S. Gregorio obiecta, *Eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruientes, Eccleſiaſticâ dignum eſt remuneratione gaudere*, ait: *Si aliquis Clericus alicui Prælato impendat obſequium honeſtum, & ad ſpiritualia ordinatum (putà, ad Eccleſiæ vtilitatem, vel Miniſtrorum eius auxilium,) ex ipſa deuotione obſequij redditur dignus Eccleſiaſtico Beneficio, ſicut & propter alia bona opera. Vnde non intelligitur eſſe munus ab obſequio. Et in hoc caſu loquitur Gregorius. Si verò ſit inhoneſtum obſequium, vel ad carnalia ordinatum. (putà, quia ſeruiuit Prælato ad vtilitatem conſanguineorum ſuorum, vel patrimonij ſui, vel ad aliquid huiuſmodi;) erit munus ab obſequio, & eſt ſimoniacum.*

Idem docet *S. Raymundus*, Libro 1. Tit. 1. *ſſ. 6. In munere* (inquit) *ab obſequio, diſtingue: Quia aut eſt corporale, aut ſpirituale. In primo caſu, ſi obſequium eſt honeſtum, poteſt; vt ſi eat Romam pro Eccleſia, vel ſeruiat alicui Epiſcopo, vel Eccleſiæ in licitis, & honeſtis; dum tamen ſine pactione. Si inhoneſtum, non poteſt, vt ſupra eod. prox. Verſ.* MVNVS *ab obſequio eſt ſeruitus indebitè impenſa: Si ſpirituale, non debet facere tale obſequium pro Beneficio, vel alio ſibi dando, niſi cùm tale obſequium fuerit impoſitum ipſi Beneficio: Verbi gratiâ, alicui Præbendæ eſt impoſitum hoc onus, vt qui eam habuerit, cantet quotidie de B. Virgine Maria Miſſam*, Ext. De Præbendis. *Significatum.*

Quamobrem Concilium Mediolanenſe 1. Tit. *Quæ pertineat ad Collationem Beneficiorum*, ita decreuit: *Vt omnis ad ſimoniam aditus intercludatur; Monemus*, & *obteſtamur Epiſcopos, alióſque quibus eſt Ius conferendi Beneficia, vt familiaribus ſuis certam mercedem conſtituant, ne illi hoc ſubſidio deſtituti, Beneficia Eccleſiaſtica, tamquàm ſuæ operæ, & laboris pretium præcipuè ſibi proponant. Fraudari tamen Eccleſias nolumus probatorum hominum miniſterio, ſi qui ſint in eorum familia: quorum doctrinæ, & pietati Sacrum Munus vtiliter committi poſſit.*

Et Concilium Remenſe anno 1583. Tit. 23. *Si quis* (inquit) *Beneficium propter obſequium, vel impenſæ ſeruitutis mercedem conferat .·. Simoniacus eſſe cenſeatur.*

REGVLA XXVI.

Simoniæ rei ſunt, qui ſe Principum Virorum, & Procerum obſequio mancipant, aut in eorum clientelam ſe conferunt, vt Eccleſiaſtica Beneficia ſibi, vel ſuis obtineant.

ITa docet *B. Petrus Damiani*, Opuſculo 22. Cap. 2. *Nequaquam* (inquit) *diffiteantur ſe dediſſe pecuniam, qui Prælationis ambitione Principibus exhibent clientelam: Qui nimirum dominationis deſiderio ſeruiunt; & vt diuitijs affluant, cum facultatibus ſuis, & ſemetipſos*

expendunt. Humiliantur, vt poſtmodùm impunè ſuperbiant, ſe pediſſequos exhibent, vt præcedant; laboribus atteruutur, vt gaudeaut; affliguutur inopiâ, vt nuptiali edulij continuâ poſtmodum epulatione turgeſcant; & velut propoſitâ venalitatis menſâ, fœnerando ſeruitium, mercantur imperium .·. Deut alij inſenſibilis metalli ſummam, trutinent ſtolidæ pecaniæ quantitatem, aumereutur æra, vaſa ponderentur auoglypha: Dent (inquam) alij nummos; iſti daut pretium ſemetipſos. An aoa eſt pretium ſedulum ſubiectionis obſequium? .·. Sicut ergo Laban filias vendidit, pretiúmque comedit, noa quia recondidit pecuaiæ lucram, ſed quia laborioſæ ſeruitutis percepit impendium: Et ſicut Saül aupturæ filiæ non anri, vel argenti dona quæſiuit, ſed laborem belli, vel inſigne triumphi vice dotis accepit; ſic ille neceſſariò veuditor eſſe conaincitur, qui ſabiectionis obſequium de malè ſperatâ eius largitione mercatur. Et cùm is qui pretium accipit, aſſeratur Eccleſiam veudere; iſte congrueutiùs dicitur venditare: Quia veuale commercium quòd ille ſemel iuije; hic longâ (vt ita loquar) & diuturnâ aegotiatioae protraxit: Et infelix Clericus quot ſeruitia ſucatæ bumilitatis exhibuit, quaſi tot pecuniarum ſummas appendit.

R E G V L A XXVII.

Simoniæ rei nou ſunt, qui parua aliqua munera Beneficiorum Collatoribus, aut Eccleſiaſticis Iudicibus largiantur, reuèreutiæ, aut amicitiæ eolendæ cauſa, aut in grati animi pignus.

HÆc Regula nititur Cap. *Et ſi Quæſtiones*, quod eſt *Alcxandri III.* Reſponſum Strigonienſi Archiepiſcopo datum; Ext. *De Simoaia*. Frater iſtius Archiepiſcopi Legato Apoſtolico Pallium illi afferenti obuiam profectus, eiúſque præſciens oeceſſitatem, quoniam per Mare veoiens nullas aut paucas equitaturas adduxit, equum tranſmiſit ignorante Archiepiſcopo fratre ſuo. Id vbi nouit conſcientiæ delicatioris Archipræſul, *Alcxandram III.* conſuluit, metuens ne fortè ſimoniæ labem contraxiſſet. Pontifex ſcrupulum eius Reſponſo ſuo diſcuſſit: *In accipiendis* (inquit) *vel dandis mueeribus, tria ſuat maximè atteadenda: Perſoua ſcilicet dantis, accipieatis qualitas, quantitas mueeris, & donationis tempus. Qualitas perſouarum, vt à quo, & cui, videlicet an à paupere diuiti, vel è conuerſo, ſiue à diuite locupleti datum fuerit: Æſtimatio muaeris, & donationis tempus; ſi magai, vel minoris pretij res data exiſtat, & au inſtante ueceſſitate, ſeu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis, & fratris tui perſonam, & qualitatem penſamus, uou ſuit magnum ab eodem fratre tuo Cardinali equum vuum trauſmitti, quem etiam ioculatori non petenti vir tautus, & tàm abundans fortè douaret: Verùm ſi temporis ueceſſitatem perpeadimus, non aliâ neceſſitate boc coaſtat ſactam ſuiſſe, quàm vt ſubueniretar Cardinali in articulo præuctata. Quod autem ſcriptum eſt:*

Iſai. 33. „ Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere: *De illis donis dictum eſt, quæ accipientis auimum allicere, vel peruertere ſolent: Quoaiam ſi ipſa etiam perſoua Electi offerat Ordinatori, vel Conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, ſiue de alijs baiuſmodi, quæ modici pretij fueriut, & quæ voluntatem recipieatis iaclinare, vel mouere nou debeant: Nan tamen Eccleſia Romaaa in bis interpretari couſueuit, accipieutem iu bis deliuquere, vel douaatem.*

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 3. ad primum. *Eccleſiæ Iudicium* (inquit) *eſt quantum ad exteriora: Et quia non eſt probabile, quòd animus Iudicis ſpiritaalis flectatur ad aliquid facieadum pro paruo muuere, ideò in paruis muneribus Iudici datis non iudicat Simoniam committi: Sed apud Deum qui cor videt, Simonia eſt iu paruis, & in mngnis muneribus, ſi animus Iudicis ex eis flectatur.*

R E G V L A XXVIII.

Ius-Patronatus vendere, aut propter illud pluris vendere villam, cui eſt annexum, ſimouiacum eſt.

HAnc Regulam tradit *Alexander III.* Cap. *De Iure*, Ext. *De Iure-Patronatus*, cuius hæc ſunt verba: *Mandamus, quatenus ſi R. illud comparauit, (Cùm inconueniens ſit vendi Ius-Patronatus, quod eſt ſpirituali annexum,) contractum illum irritum eſſe decernas.*

Id confirmat Concilium Mediolaneoſe 1. Tit. De ijs, quæ pertinent ad Collationem Beneficiorum: *Epiſcopè Muuus* (ioquit) *erit cauere, ne propter Iaris-Patronatûs occaſionem, pluris aliquaneò res, cui illud Ius annexam eſt, veudatur aut transferatur: Si qui verò nibilominus ita veudiderint, pœnas coutra Simoniacos editas incarrant.*

Idem confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 2. Quæſtiuncula 3. ad tertium: *Ius-Patrouatus* (inquit) *per ſe vendi aon poteſt, nec in feudum dari: Si autem villa vendatar, & iu feudum detar, cui annexam eſt Ius-Patronatus, tranſit cùm vniuerſitate ad illum cui villa datur, vel qui eam emit, nou quaſi Ias-Patronatus ſub venditione cadat.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 4. ad tertium: *Ius-Patronatus per ſe veudi uon poteſt, uec iu feudum dari, ſed traaſit cùm villa, quæ venditur, vel conceditur.*

R E G V L A XXIX.

Omnis conuentio, & pactio de contributione pecuniaria pro ingreſſu iu Religiouem, ſiue admiſſione ad Profeſſionem Religioſam, tam in Monaſterijs paaperibus, quàm diuitibus, Simoniaca eſt.

HÆc Regula nititur Concilij 7. generalis, ſcilicet Nicæni 2. Canone 19. *In tantùm* (inquit) *iaoleuit auaritiæ facinus ia Rectores Eccleſiaram, vt etiam quidam eorum, qui dicuntur Religioſi Viri, atque Mulieres, obliti Mandatoram Domiai decipiantur, & per aurum introitus accedeutium tam ad ſacrum Ordinem, quàm ad Moaaſticum efficiant. Vade fit vt quorum initium improbabile eſt, omaia ſint proijcienda, vt magnus ait Baſilius. Neque euim Deo per Mammona ſeruire licet. Si quis ergo iuueutus faerit boc faciens, ſiquidem Epiſcopus, vel Abbas extiterit, aut quilibet de Sacrato Collegio, aut deſiuat, aut depouatar, iuxta Regulam ſecaudam Saacti Chalcedoneaſis Concilij: Abbatiſſa verò eijciatar de Monaſterio ad ſubiectiouem: Similiter & Abbas, qui nou babuerit Manûs impoſitiouem Presbyterij.*

Concilij Oecumenici Lateranenſis ſub *Alexaadro III.* Canone 10. *Mouachi noa pretio recipiantur iu Monaſterio. Si quis autem exactus pro ſua receptione aliquid dederit, ad ſacros Ordines nou aſceadat. Is autem qui acceperit, Officij ſui priuatioae mulctetur.* Et Canone 19. *Putant plures ex boc ſibi licere, quia legem mortis longâ inualuiſſe conſuetudiue arbitrantur; Non ſatis; quia cupiditate excæcati ſunt, attendentes quòd eantò grauiora ſunt crimina, quantò diatius animam infœlicem tenuerint alligatam.*

Cap. *Non ſatis*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Alexandri III.* in Concilio Turonenſi. *Quia* (inquit) *uon ſatis vtiliter auaritia in populo redarguitur, ſi ab bis qui iu Clero conſtituti videntur, & præcipuè qui contempto ſæculo Religioſorum uomen profitentur, & Regulas, modis omnibus uou cauetur: Probibemus ne ab ijs, qui ad Religioaem trauſire voluerint, aliqua pecuaio requiratur, néue Prioratus, vel Capellania quælibet, vel Mouachorum, vel Clericorum, annuâ diſtrictione vendatur; neque ab eo cui Regimen ipſarum committitur, ex earum commiſſione pretiam exigout. Hoc ſimoaiacum eſſe Sanctorum Patrum Auctoritas maniſeſtè declarat. Vude quiſquis de cætero boc attentare præſampſerit, tam qui dederit, quàm qui acceperit, partem ſe cùm S mone uou dubitet babiturum .·. Neque ſub obtentu buius Coaſuetudiais reatum ſuum aliquis tueatur: Quia diuturnitas temporis uon minuit peccatum, ſed auget.*

Cap *Veniens*, Ext. *De Simonia*, quod eiuſdem Pontificis Reſponſum eſt: *Veuiens* (inquit) *ad uos frater Presbyter propoſuit quòd Abbas, & Frater Sancti R. noluerunt eum in Monaebum ſuſcipere, quouſque triginta ſolidos dare conueaerit. Conuentioue autem factâ, ſequenti die eum Monaſticum babitum induerunt: & iidem Mouachi trigiata ſolidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro paſtu, aſſerentes boc eſſe de conſuetudine Monaſterij, poſtularunt. Quoniam ergo factum buiuſmodi pernicioſum videtur; mandamus quatenus, ſi ita*

eſſe

eſſe inuenias, Abbatem & Monachos ad reſtituendam pecuniam tam indignè acceptam compellas; & Abbatem, & Maiores Perſonas Monaſterij pro tanto prauitatis exceſſu ab Officij executione ſuſpendas. . . . Præcipias dicto Fratri, vt in alio Monaſterio in habitu Monaſtico Domino ſtudeat deſeruire.

Cap. *De Regularibus*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Clementis III.* Reſponſum: *De Regularibus Canonicis, ſeu Monachis nos conſulere voluiſti, qui per Simoniam ingreſſum ipſis ſcientibus habuerunt. Vnde cùm ſuper hoc Auctoritates multæ reperiantur expreſſæ, non aliud quàm ſtatutum eſt reſpondemus, Vt locum quem taliter adepti ſunt, omninò dimittant, & Solitudines vel alia Monaſteria diſtrictoria adeant, in quibus, tam execrabilem exceſſum ſine intermiſſione deplorent. Si autem ignorantibus illis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum loco eidem, & poſtmodum in ipſum reducere, ſi ibi abſque ſcandalo fuerunt, vel in alio qui ſit de Ordine ipſo, ad ſeruiendum Deo poteris collocare.*

Cap. *Quoniam Simoniaca*, Ext. *De Simonia*, qui eſt Concilij Lateranenſis ſub *Innocentio III.* Canon ſexageſimus-quartus: *Quoniam Simoniaca labes adeò pleraſque Moniales infecit, vt vix aliquas ſine pretio recipiant in Sorores, paupertatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare, ne id de cætero fiat, penitus prohibemus: Statuentes vt quæcumque de cætero talem commiſerint prauitatem, tam recipiens quàm recepta, ſiue ſit ſubdita, ſiue Prælata, ſine ſpe reſtitutionis de ſuo Monaſterio expellatur, in locum arctioris Regulæ ad agendam perpetuam Pœnitentiam retrudenda. . . . Hoc etiam circa Monachos, & alios Regulares decernimus obſeruandum. Verùm ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſe valeant excuſare: Præcipimus vt Diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas Diœceſes publicari.* Huic Decreto conſonum eſt Cap. *Dilectus* 2. Ext. *De Simonia*, quod eſt *Innocentij III.* & Cap. *Mandato*, quod eſt eiuſdem Pontificis.

Eadem Regula confirmatur ex Concilio Francofordienſi, Canone 56. Londinenſi tempore *Innocentij III.* celebrato per *Aubertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum; ex Conuentu Aquiſgranenſi Abbatum anno 817. Capite 65. & Concilio Oxonienſi anno 622. tempore *Honorij III.* ſub *Stephana* Archiepiſcopo Cantaurienſi, ex Melfitano in Apulia ſub *Vrbano II.* anno 5090. Canone 7. Senonenſi 5628. Tit. *De Decretis Morum*, Capite 28. Treuerenſi 1549. Tit. *De Religioſis, Monachis & Monialibus*. Mediolanenſi 1. P. 5. *Conſtitutionum*, Cap *De Nouitijs ad Profeſſionem recipiendis*. Mediolanenſi 2. Tit. 3. P. 1. Remenſi anno 1583. Tit. *De Simoniacis & Fiduciarijs*. Turonenſi, eodem anno, Cap. *De Monachis & Monaſterijs*. Cameracenſi anno 5569. Tit *De Monaſterijs virorum ac mulierum*, Capite 52. Aquileienſi 1596. Tit. *De Monialibus*.

Idem confirmat *Vrbanus V.* Conſtitutione data Romæ apud S. Petrum, ſecundo Nonas Aprilis, Pontificatus anno primo, cuius hic eſt tenor. *Vniuerſis Prioribus, Abbatibus, Abbatiſſis, Prioriſſis, &c. tenore præſentium, Auctoritate Apoſtolica, quamuis ſit eis à Iure prohibitum, diſtrictiùs inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum Religionem, Monaſteria, Prioratus, Domos, ſeu loca, in earumdem perſonarum receptione, vel ante vel poſt illam, quoſcumque paſtus ſeu prandia, ſeu cœnas, pecuniam, iocalia, aut res alias, etiam ad vſum Eccleſiaſticum, ſeu quemlibet alium pium vſum deputatas vel deputandas, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præſumant, ſed eas potiùs cum omnimoda pietate recipiant. . . . Illa dumtaxat quæ perſonæ illæ ingredientes plenè & ſponte, & plena libertate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre Eccleſijs, Monaſterijs, Prioratibus, & locis huiuſmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi. Nos enim qui ſecus egerint, ſi ſint ſingulares perſonæ, tam dantes quàm accipientes huiuſmodi Excommunicationis: Si Capitulum vel Conuentus fuerit, Suſpenſionis Sententijs eo ipſo decernimus ſubiacere, à quibus, præter quàm in mortis articulo abſolui nequeant abſque Sedis Apoſtolicæ licentiâ ſpeciali*, &c.

REGVLA XXX.

Penſiones vitalitiæ, & conſuetæ legitimæque eleemoſynæ non ſolùm recipi, ſed exigi poſſunt à Monaſterijs inopibus & tenuibus.

ITa declarant Concilium Senonenſe anno 5528. Tit. *De Decretis Morum*, Cap. 28. Si quæ enim Puella vltra numerum conſtitutum in Monaſterium recipi petat, id permittit, *Dummodo congruam ſecum afferat Penſionem, quâ cum cæteris Religioſis numerarijs alatur*. Mediolanenſe 1. ſub *S. Carolo*, quod præſcriptum, Monialium numerum augeri vetat, *Niſi factâ Monaſterio annuâ, quæ ſatis ſit, fructuum acceſſione*. Turonenſe 1583. Tit. *De Monialibus*, Decretum illud Mediolanenſis Concilij totidem verbis repetens, & ſuum faciens.

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 23. Quæſtione 3. Articulo 3. Quæſtiuncula 2 ad ſeptimum: *Cùm* (inquit) *poſſeſſiones alicuius loci Religioſi non ſufficiunt ad ſuſtentandum plures, tunc poteſt exigi ab eo qui in loco illo vult Deo ſeruire, non quaſi pretium Religionis, ſed vt habeat Monaſterium vnde ei poſſit prouidere; & ideò non committitur Simonia: Si autem ſine grauamine Eccleſiæ poteſt recipi, Simoniacum eſt aliquid pro receptione exigere.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 3. ad quartum: *Pro ingreſſu* (inquit) *Monaſterij non licet aliquid exigere, vel accipere quaſi pretium. Licet tamen, ſi Monaſterium ſit tenue, quòd non ſufficiat ad tot perſonas nutriendas, gratis quidem ingreſſum Monaſterij exhibere, ſed accipere aliquid pro victu perſonæ, quæ in Monaſterio fuerit recipienda, ſi ad hoc non ſufficiant Monaſterij opes. Similiter etiam licitum eſt, ſi propter deuotionem quam aliquis ad Monaſterium oſtendit, largas eleemoſynas faciendo, faciliùs in Monaſterio recipiatur. Sicut etiam licitum eſt aliquem è conuerſo prouocare ad deuotionem Monaſterij per temporalia beneficia, vt ex hoc inclinetur ad Monaſterij ingreſſum: Licet non ſit licitum ex pacto aliquid dare vel recipere pro ingreſſu Monaſterij, vt habetur* 1. *Quæſt.* 2. Can. *Quàm pio*.

S. Thomæ concordat *S. Bonauentura*, in Apologetico aduersùs illos qui Ordini FF Minorum aduerſantur, Quæſtione 18. *Quadruplex eſt forma* (inquit) *recipiendi ad Ordinem qualemcumque. Prima, quando aliquis recipitur nec pro pecunia, nec cum pecunia, ſed purè pro Deo: & iſta eſt puriſſima coram Deo & hominibus. Secunda, quando aliquis recipitur non pro pecunia, ſed cum pecunia; ita vt ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo: & ſimiliter hoc purum eſt coram Deo, ſed cautè agendum eſt coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus auaritiæ infectus ex ſpe lucri. Tertia, quando quis recipitur non pro pecunia; nec tamen reciperetur ſine pecunia, eò quòd non habent aliter ei, qui eum recipiunt, prouidere, cùm tenues facultates domus vix ſufficiant iam receptis, nec ad eas audeant plures recipere, & iſtos ſuis neceſſitatibus ſpoliare: Ita quòd iſta perſona quæ ſic recipitur, ſi abundaret locus, ſine pecunijs reciperetur. Similiter aliquis duxit vxorem propter diuitias & nobilitatem eius, quæ habet naſum; nec tamen propter hoc ducit eum, quia naſum habet, quam tamen ſi naſo careret, nullatenus duxiſſet. Et hoc non eſt impurum, licet non appareat forſitan pulcrum. Quarta, cùm aliquis recipitur amore pecuniæ, ita quòd ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona, non reciperent perſonam; ſed vt habeant pecuniam, perſonam recipiunt. Et hoc penitus impurum eſt & ſimoniacum, quia ſibi pecunia eſt cauſa receptionis perſonæ, & non è controuerſo. Vbi ergo recipitur perſona propter pecuniam, Simonia eſt; quia ibi venditur ſpirituale, id eſt, conſortium ſpiritualis ſocietatis, pro temporali, ſcilicet pecunia. Et hoc plerique faciunt etiam ex mera inopia, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent vt eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſoluerentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtruerentur. De talibus dicit Eccleſiaſticus Cap.* 27. Propter inopiam multi deliquerunt. *Vbi verò pecunia recipitur propter perſonam, quàm aliàs libenter reciperent, ſi haberent vnde eam paſcerent, non videtur eſſe ſimonia, dummodo forma cum intentione concordet. Et hoc modo ſuſtinemus, quòd Sorores Sanctæ Claræ recipiunt pe-*

cuniam cum perſonis, quandò aporeet eas plures perſonas recipere, quàm de facultatibus Monaſterij congruè valeant ſuſtentari.

Angelicus & Seraphicus Doctor cum *Petro Cantore* Pariſiens Eccleſiæ conſentiuot, *Verbi Abbreuiati* Cap. 38. *Sit* (inquit) *quòd aliquis acredens ad Eccleſiam, vel Monaſteriam, dicat, Offero me & mea huic Eccleſiæ vel Monaſterio ad ſeruienaum in eo perpetuò, ſi hac diſtinctione recipiear, ſanas erit ingreſſus eius. Si autem plura quàm oblata ab eo exigantur, vel ſi diſtingaatur inter ſua & illum, vt ſcilicet ſint cauſa cur recipiatur, vitiaſus erit ingreſſus. Si autem inter ſua & illum diſtinguatur, vt ſcilicet ille ſit cauſa cur ſua cum ipſo recipiantur, ſanus & licitus erit ingreſſus. Si autem Monaſterium eguerit, ita quòd Offerentem ſe illi ſine pecunia recipere non poſſit vel ſuſtentare, ſpiritualem fraternitatem ei concedat, non corporalem: Vel in exceptionem paupertatis ſuæ, & ſuſtentationem vitæ illius exigere poteſt ab eo, vt eum recipiat, & temporales reditus, quibus tantùm ſuſtentetur dum vixerit. Quòd ſi perpetuos exegerit, iam manifeſta cupiditas vitioſam facit ingreſſum.*

Eamdem Regulam confirmat *S. Raymundus* Libro 1. Titulo 1. §. 22. *Si Monaſterium* (inquit) *eſſet adeò tenue, vel paupertate depreſſam, quòd reditus vel vix, vel non ſufficerent perſonis præſentibus, non ſolùm intentionem poſſent habere; ſed etiam credo, quòd poſſunt dicere: Non ſufficiunt nobis, libenter ſuſcipimus te ad ſpiritualia, ad temporalia non poſſumus, niſi habeamus plures poſſeſſiones: Et tunc ille offerat ſe & ſua.* Ext. De Simonia. *Cap.* Tua. *Quod autem dicitur in Conſtitut.* Ext *eod.* Quoniam. *Verſ.* Paupertatis prætextu, *intelligitur, cùm hoc dicebant in fraudem: Vnde conſulendum eſſet ingredientibus, quòd in hoc fundarent intentionem ſuam, aut principaliter darent propter Deum; & ne eſſent oneroſi domui.* Arg 16. Quæſt. 6. *De lapſis.*

S. Antoninus hanc ſimul & ſuperiorem Regolam approbat, 11. P. Cap 5. §. 18. vbi recenſitis Iuris Canonici Peritorum Sententijs, duas Concluſiones ſtatuit. Prima eſt: *Nulla pactio de temporalibus debet internenire pro ingreſſu Monaſterij, etiamſi Monaſterium ſit tenue, ſecundùm communiorem & tutiorem opinionem, & pene ſecundùm omnes.*

Secunda eſt: *Si Monaſterium ſit abundans, nullus debet ibi eſſe tractatus de temporalibus in receptione. Et hoc eſt contra communem abuſionem: Quia quantò Monaſterium eſt abundantius, tantò volunt maiores dotes. Sponte tamen oblata poſſunt recipere. Et ſiquidem haberent intentionem ad temporalia principaliter, nullâ tamen interueniente pactione, vel conuentione, ſeu exactione, erit ſecundùm Raymundum ſimonia mentalis, quæ per ſolam Pœnitentiam aboletur, nec incurrunt pœnas Eccleſiaſticas.*

Quòd ſi gratis recepta eſt Puella, & parentes eius poſt receptionem nil volunt dare Monaſterio, cùm tamen ſit tenue, dicit Oſtienſis, quòd poſſunt Moniales agere contra patrem pro alimentis filiæ, vel, ſi eſt mortuus pater, agere poſſunt ad partem ſuæ hæreditatis, vt in Authentica De Sanctiſſimis Epiſcopis. *Nulla. Non enim priuari poteſt legitimâ per ingreſſum Religionis, niſi ipſa ſponte iuri ſuo renunciaſſet. 19. Quæſt. 3. Cap. penult.* Addenda eſt & alia exceptio, ſcilicet: Niſi Principum Legibus Viri Religioſi. Monialéſque ſolenni Ritu profeſſæ ab hereditate capeſſenda excludantur.

Cùm his conuenit Reſponſum Sacræ Facultatis Pariſienſis ea de re interrogatæ, quod refert *Dionyſius Carthuſianus* Lib 2. De Simonia. *Dicimus* (inquiunt Theologi Pariſienſes) *quòd à fœmina recipienda in Monaſterio, oblatis gratis ſpiritualibus, non licet exigere temporalia pro ipſis ſpiritualibus, tamquam pretium ſpiritualium, vel annexorum ſpiritualibus, faciendo commutationem vnius pro altero.*

Dicimus vlteriùs, quòd vbi Monaſterium eſt ita tenue, quòd fœmina quæ recipi petit, non poſſet de boni ipſius Monaſterij ſuſtentari ſine penuria, oblatis gratis ſpiritualibus, & receptione perſonæ liberè facta ad ſpiritualia; ſi perſona illa ſic recepta habeat bona temporalia, de quibus iuxta conſuetudine regionis poteſt diſponere, & ea Monaſterio conferre, tunc poteſt ab ea aliquid peti ſolùm pro neceſſitate ſui victûs, ſine fraude, vt habeat Monaſterium vnde ipſi prouidere poſſit, & hoc non intelligenda de exactione coactoria, ita quòd eijciatur ſi non dederit. Solu igitur eleemoſynæ nomine pecunia recipi poteſt ad alimento Virginis quæ Profeſſionem emittit; ſolo nomine alimentorum, aliorúmque onerum quæ hoc vocabulo pariter ſignificantur, Penſio exigi. Dotalis verò Eleemoſynæ ſumma, Penſioniſque modus Epiſcopi iudicio, publicíſue Legibus definiuntur, habitâ ratione locorum, facultatum Monaſterij, numeríque Monialium. Vt verò Monaſterij ſecuritati & indemnitati conſulatur abſque pactione & conuentione, decernere poſſunt Epiſcopi & Superiores, vt *Quod Profeſſione factâ, eleemoſynæ gratiâ ad Profeſſam ſuſtentandam Monaſterio datur, id quo tempore Puella Religionis habitum ſuſcipiet, apud virum Monialibus & earum Superiori probatum deponatur: Vt nullo impedimento Monialibus tum præſto eſſe poſſit;* vt ſtatutum eſt in Concilio Mediolanenſi 1. ſub *S. Carolo Borromæo*, P. 3. Cap. 6. & in Concilio Mediolanenſi 2 ſub eodem, in Capitibus ad Moniales pertinentibus. Cap 2. Eleemoſynam portò dotalem, numeratâ pecuniâ Monaſterio collatam à parentibus Virginis, operæ pretium eſt *Super fundo ſtatuere, cuius ſors principalis non poſſit aut debitis ſoluendis, aut quotidianis vſibus inſumi;* vt decernit Concilium Auenionenſe anno 1594. Cap quinquageſimo. De hoc argumento copioſè tractat Iuris Conſultiſſimus *Fagnanus* in Cap. *Non ampliùs*, Extra, *De inſtitutionibus*, ſiue in 1 P. 3. Decretalium, P. 216.

REGVLA XXXI.

Pro victu & veſtitu Nouitiorum & Nouitiarum toto Probationis anno congrua penſio exigi & recipi poteſt.

Non enim ius habent vt ex communibus Monaſterij bonis alantur, niſi Profeſſione ſolemni fiant Religioſæ ſocietatis membra. Vnde Concilium Tridentinum, Seſſ. 25. Cap 16. ita decernit: *Sed neque ante Profeſſionem, excepto victu & veſtitu Nouitij vel Nouitiæ, illius temporis, quo in Probatione eſt, quocumque prætexta, à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, Monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur.*

REGVLA XXXII.

In Monaſterijs & Domibus quibuſcumque Religioſis tam virorum quàm mulierum, is tantùm numerus ad Profeſſionem Religioſam recipiendus eſt, qui vel ex reditibus ipſorum Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.

Ita decernunt Concilium Maguntinum ſub *Leone III.* anno 1313 Canone 19. Arelatenſe 6. eodem anno celebratum, Canone 8. Turonenſe, eodem anno, Canone 31. Remenſe, eodem anno, Canone 28. Oxonienſe anno 121. Canone 64. *Bonifacius VIII.* Conſtitutione quæ incipit, *Periculoſo.* Concilium Senonenſe, anno 1528. Tit. *De Decretis Morum*, Cap. 28. cuius hæc ſunt verba: *Conſtituimus vt in Monaſterijs Monialium tot inſtituantur Moniales, quot de facultatibus eorumdem Monaſterium, reparationibus Eccleſiæ, clauſuræ, & aliarum regularium domorum, necnon & Proceſſuum expenſis deductis, commodè & ſine penuria ſuſtentari poſſint*, &c. Colonienſe, anno 1534. P. 10. Cap 12.

Concilium Tridentinum, Seſſione 25. Cap. 3. *In Monaſterijs* (inquit) *& Domibus tam virorum, quàm mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex reditibus proprijs Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.* Idem à *Pio V.* decretum eſt, Conſtitutione, quæ incipit *Circa Paſtoralis*, & à *Clemente VIII.* in Conſtitutione editâ de Reformatione Regularium. Idemque *Paulus V. Vrbanus VIII.* & *Innocentius X.* ſanxerunt. *Innocentij X.* Conſtitutionem refert & explicat *Fagnanus* in 1. P. Libri 3. Decretalium, ad Cap. *Non amplius*, Ext. *De Inſtitutionibus.*

Hic Obiectionem occupat *Fagnanus*, quæ aduersùs Dotes Monialium ex his Decretis peti poteſt. Sed di-“ ces: Si Monaſteria habent, prout habere debent redi-“ tus ſufficientes ad alendas Moniales numerarias; er-“ go dotis delatio illicita eſt & ſimoniaca, per textum “ in Cap. *Quoniam*, infra, *De Simonia*, vbi ſimoniaca la-“ bes dicitur vſque adeò pleraſque Moniales infeciſſe, “

vt

„ vt vix aliquas ſine pretio recipiant in Sorores pauper-
„ tatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare.
„ Et Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tri-
„ dentini Interpretum olim conſulta, An Monaſterijs
„ Monialium, in quibus iuxta Decretum Capitis 3.
„ Seſſionis 25. *De Regularibus*, Epiſcopus certum nu-
„ merum conſtituit, liceat Abbatiſſæ in locum Monia-
„ lium deficientium alias recipero, pactâ certâ eleemo-
„ ſynâ pro dote; & quatenus non liceat, quæ prouiſio ſit
„ per Epiſcopum adhibenda: Reſpondit: Si ex rediti-
„ bus Monaſterij, vel ex conſuetis eleemoſynis tantùm
„ ſuppetat Monialibus, vt ad ipſarum veſtitum, & ad
„ ſabricam Eccleſiæ, aliàſque neceſſitates commodè
„ ſufficiat, minimè licere: Secus ſi Monialium nume-
„ rus augeatur. Cùm autem huiuſmodi theoria ad pra-
„ xim difficulter deduci poſſit, referendum viſum eſt
„ Sanctiſſimo, qui probauit ſententiam Congregatio-
„ nis, confirmans, Augendum numerum, ſi dos au-
„ geatur. *Verùm* (inquit) *hanc difficultatem poſtea ſuſtulit Sacra Congregatio ſuper negotijs Epiſcoporum & Regularium; quæ animaduertens Sanctimonialium Monaſteria ſine dotium ſubſidio diu ſuſtineri non poſſe, & propter ingruentes neceſſitates, & caſus inopinatos, plerumque ad inopiam redigi: Summis Pontificibus approbantibus prudenter ſanxit, vt dotales eleemoſynæ à Monialibus numerarijs perſoluerentur, tametſi numerus eſſet taxatus ad menſuram redituum Monaſterij. Ex penuria enim multa proueniunt mala, præſertim in Monaſterijs Dominarum (inquit Hoſtienſis hic, in fine.*)

„ Subdit idem Auctor pag. 218. Num. 45. Cùm Pla-
„ centiæ fere in omnibus Monaſterijs definitus eſſet nu-
„ merus Monialium, qui ex reditibus & conſuetis elee-
„ moſynis commodè ſuſtentari valeret: Cùmque mul-
„ tæ Puellæ inſtarent, vt ſupra numerum reciperentur,
„ dicentes ſe non fore oneroſas Monaſterio; tum quia
„ ſoluent dotem ſolitam, quæ poterit conuerti in emp-
„ tionem alicuius annui reditûs; tum quia parentes ſe
„ obligabunt ad ſoluendum pro qualibet ipſarum, do-
„ nec vixerit, aliquid pro ſuſtentatione vitæ illius: Et
„ cùm difficile eſſet cohibere ciues, vt exſpectarent
„ mortem multarum, quæ tunc erant, Mnuialium:
„ Epiſcopus anceps quid agendum eſſet, conſuluit Sa-
„ cram Congregatinnem Concilij.

Primò, *An durante tempore Probationis ſatis conſultum ſit, ſi Puellæ alimenta à parentibus ſubminiſtrentur?*

Secundò, *An adueniente tempore emittendæ Profeſſionis, ſatis ſit ſoluere dotem eâ pactione, vt inde emantur annui reditus, vel res ſtabiles, vel vt redimatur aliquis ager Monaſterij, ita vt augeantur reditus Monaſterij, licet inſpectis omnibus Monialibus in communi, adhuc non poſſint commodè ſuſtentari?*

Tertiò, *An ſatis conſultum ſit menti Legislatoris, ſi vltra dotem in ſolutum dandam certa promiſſio fiat à parentibus alicuius annuæ Penſionis, vita durante illius Puellæ, quæ ſufficiat ad victum illius?*

Quartò, *An promiſſio facienda ſit Monaſterio, vel Puellæ?*

Ad primum Sacra Congregatio reſpondit: *Satis eſſe conſultum*

Ad ſecundum: *Satis eſſe, ſi pecunia, quæ nomine dotis dabitur, conuertatur verè in emptionem tanti annui reditus, vel in redemptionem tot bonorum Monaſterij oppigneratorum, vt ſic reditus Monaſterij tantùm augeantur, quantùm ſufficiat victui Puellarum in Moniales recipiendarum: Quod tamen augmentum non priuatim vertatur in vtilitatem ipſarum Puellarum, ſed in totius Monaſterij communem vſum, ex quo & ipſæ Puellæ vnâ cum alijs ali poterunt.*

Ad tertium: *Debere Epiſcopum id curare omninò, vt propinqui publico validoque Inſtrumento ſe obligent ad certam annuam præſtationem, quæ minor non ſit duodecim aureis pro neceſſitatibus Puellarum, dum vixerint.*

Ad quartum reſpondit: *Promiſſionem hanc faciendam eſſe Monaſterio, non autem Puellis ipſis. Minimè permittendum vt pecunia hæc detur eis, ne alioquin contra Votum ſuum ſolemne fiant proprietariæ; ſed rectâ deferatur ad manus Abbatiſſæ quæ imprimis ex ea ſubueniet arbitrio ſuo neceſſitatibus earum Monialium, pro quibus perſoluta fuerit. Si quid reliquum erit, conuertet in communem*
„ *vſum Monaſterij*. Quæ omnia (inquit *Fagnanus*) San-
„ ctiſſimus in Conſiſtorio approbauit: Non tamen ad
eum finem, vt fiat noua Bulla ſuper hac Declaratione, “
ſed vt ſingulis Epiſcopis petentibus, prout nunc pe- “
tit Placentinus, ita reſpondeatur.

Ex his id vnum colligi velim, Dotalium eleemoſynarum ſolutionem & receptionem, Penſionumque vitalitiarum, à Simoniæ labe immunem eſſe in illis etiam Monaſterijs, in quibus definitus eſt Monialium numerus, qui ex reditibus & conſuetis eleemoſynis ali poſſit. Sed tamen Diœceſani Mores, Legéſque Municipales, & Edicta in Dotium & Penſionum huiuſmodi conſtitutione etiam ſeruanda ſunt.

REGVLA XXXIII.

Pro Baptiſmo pecuniam ſoluere non licet, etiam vrgente neceſſitate, & in vitæ diſcrimine.

QVamobrem, Sacerdos abſque pretio baptizare nolit, eius Miniſterio minimè vtendum eſt, vt docet *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 2. ad primum: *In caſu neceſſitatis* (ait) *quilibet poteſt baptizare. Et quia nullo modo eſt peccandum, pro eadem eſt habendum, ſi Sacerdos abſque pretio baptizare non velit, ac ſi non eſſet qui baptizaret. Vnde ille qui gerit curam pueri, in tali caſu, licitè poteſt eum baptizare, vel à quocumque alio facere baptizari. Poſſet tamen licitè aquam à Sacerdote emere, quæ eſt purum elementum corporale. Si autem eſſet adultus, qui Baptiſmum deſideraret, & immineret mortis periculum, nec Sacerdos eum vellet ſine pretio baptizare, deberet, ſi poſſet, per alium baptizari. Quòd ſi non poſſet ad alium habere recurſum, nullo modo deberet pretium pro Baptiſmo dare, ſed potiùs abſque Baptiſmo decedere. Suppleretur enim ei ex Baptiſmo flaminis, quod ei ex Sacramento deeſſet.* Hinc Canone *Emendari*, Cauſa 1. Quæſtione 1. qui eſt Illiberritani Concilij Canon 48. decretum eſt, vt qui baptizarentur, non mitterent nummos in concham, id eſt, in vas aquæ baptiſmatis (vt antea fieri ſolebat) ne ex hac fidelium pietate Sacerdotes Spiritum-Sanctum, quem gratis acceperant, pretio diſtrahere viderentur: *Emendari placuit, vt hi qui baptizantur (vt fieri ſolebat) nummos in concham non mittant, ne Sacerdos quod gratis accepit, pretio diſtrahere videatur.*

Eamdem Regulam confirmat *Gelaſius I.* Epiſtola ad Epiſcopos per Lucaniam & Brutios & Siciliam conſtitutos. *Baptizandis* (inquit) *conſignandiſque fidelibus pretia nulla præfigant: Nec illationibus quibuslibet impoſitis exagitare cupiant renaſcentes: Quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur, & ideò nihil à prædictis prorſus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati, redemptionis ſuæ cauſam adire deſpiciant: Certum habentes, quòd qui prohibita deprehendi fuerint admiſiſſe, vel commiſſa non potiùs ſua ſponte correxerint, periculum ſubituri proprij ſint honoris.*

Et Concilium Bracarenſe 2. Canone 7. *Placuit vt vnuſquiſque Epiſcopus per Eccleſias ſuas hoc præcipiat: Vt hi qui infantes ſuos ad Baptiſmum offerunt, ſi quid voluntariè pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis; Si verò per neceſſitatem paupertatis aliquid non habeant quod offerant, nullum eis pignus violenter tollatur à Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à Baptiſmo retrahunt: Qui ſi fortè dum differuntur, ſiue gratiâ Baptiſmi de hac vitâ receſſerint, neceſſe eſt vt ab illis eorum perditio requiratur, quorum ſpolia pertimeſcentes, à Baptiſmi gratiâ ſe retraxerunt.*

Nec refert, vtrum ante vel poſt Baptiſmum aliquid à Sacerdotibus, qui illud Sacramentum adminiſtrarunt, exigatur: Vtrumque enim Simoniacum eſt. Vnde cùm praua conſuetudine in Mediolanenſi Prouincia receptum eſſet, Baptizatos infantes in Altari collocare, vt muneribus compatrum inde redimerentur, Concilium Mediolanenſe 1. Præſide *S. Carolo Borromæo* hanc ſuſtulit corruptelam.

REGVLA XXXIV.

Pro Chriſmate Sacro, vel Oleo Catechumenorum, aut Infirmorum, pretium exigere citra Simoniæ crimen nemo poteſt.

HAnc Regulam tradit *Alexander III.* Cap *Ea quæ de Auaritia*, Extrà, *De Simonia*, cuius hæc

ſunt

ſunt verba: *Audiuimus quòd nummos pro Chriſmate ab Eccleſijs extorquetis: Quos nunc Cathedraticum, aliquando Paſchalem præſtationem, interdum Epiſcopalem Conſuetudinem appellatis. Quia verò hoc Simoniacum eſſe cognoſcitur: Mandamus, quatenus prætextu alicuius conſuetudinis, vel Prælationis, præſcriptos denarios nullatenus exigatis: Pro certo ſcituri, quòd ſi hoc præſumpſeritis, periculum Ordinis & Dignitatis poteritis non immeritò formidare.*

Idem confirmatur ex Cap. *In tantum*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt, eodem Tit. *Sanè* (inquit) *peruenit ad audiendam noſtram, quòd cùm olim quidam Suffraganei tui pro Chriſmate certam conſueuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ ſolutionis anticipant, recipientes in media Quadrageſima, quod recipere conſueuere poſt Paſcha: & vt cauſam recipiendi diſſimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos priùs Chriſmales, ſecundò Paſchales dicebant, conſuetudinem mediæ Quadrageſimæ nuncupantes. Cùm verò expreſſiùs exprimat venditionis ſpeciem, qui priùs recipit pretium, quàm rem conferat pretioſam, & gratis ſit gratia conferenda: Mandamus, quatenus taliter exceſſus corrigas ſupradictos, Suffraganeos tuos, & Officiales eorum à tam illicitâ exactione compeſcens, quòd aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad pœnam.*

REGVLA XXXV.

Pactio quælibet pro Miſſarum Celebratione, illicita & Simoniaca eſt.

QVam ob rem Tridentina Synodus Seſſione 22. in Decreto *De obſeruandis & vitandis in Celebratione Miſſæ*, monet Epiſcopos vt *Imprimis, quod ad auaritiam pertinet, cuiuſuis generis mercedum conditiones, pacta, & quicquid pro Miſſis nouis celebrandis datur; necnon importunas, atque illiberales eleemoſynarum exactiones potiùs quàm poſtulationes, aliáque huiuſmodi, quæ à Simoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt, omninò prohibeant.*

Et Concilium Remenſe anno 1585. *Sacerdotes, qui de pretio paciſcuntur vt Miſſas celebrent, & Parœcos, qui pro Sacramentorum adminiſtratione, vel Funere, vel Sepulturis exigunt, præter ea quæ de Iure, vel conſuetudine laudabili conferuntur, habeantur Simoniaci, non autem ſi ſponte oblata recipiant.*

Id conſonum eſt antiquioris Concilij, Toletani ſcilicet anno 1324 celebrati Canoni ſexto, quo Presbyteri perſtringuntur, qui pro Miſſis pecunias exigunt, *Æſtimantes, vt ex eorum facto pernicioſo videtur, gratiam Dei, quæ in Miſſæ Sacramento confertur, vel veriùs ipſum Deum, qui nobis ſub ſpecie dicti Sacramenti ſe exhibet, pecuniâ poſſe vendi. Verùm* (inquit) *cùm dictum Sacramentum ſuper omnia pretioſum ſit liberaliter ſicut cætera Sacramenta celebrandum, diſtrictiùs prohibemus, ne aliquis Presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; ſed gratè accipiat, ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum ſibi charitatiuè fuerit, abſque pacto & conuentione quacumque. Qui verò contrarium fecerit, à Celebratione Miſſæ per annum nouerit ſe ſuſpenſum, & aliàs pro tam graui exceſſu ad arbitrium proprij Epiſcopi puniendum.*

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 2. Quæſtiuncula 1 ad quartum: *Facere* (inquit) *pactionem de Miſſa celebranda eſt Simoniacum ſemper: Si tamen non habet alios ſumptus, & non tenetur ex Officio Miſſam cantare, poteſt accipere denarios* (*ſicut conducti Sacerdotes faciunt*) *non quaſi pretium Miſſæ, ſed quaſi ſuſtentamentum vitæ.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 2. ad ſecundum: *Sacerdos non accipit pecuniam quaſi pretium Conſecrationis Eucharistiæ, aut Miſſæ decantandæ* (*hoc enim eſſet Simoniacum:*) *ſed quaſi ſtipendium ſuæ ſuſtentationis.*

Et rurſus in 4. *Sententiarum*, Quæſtione & Articulo mox indicatis, Quæſtiuncula 2. Actum aliquem ſpiritualem dici poſſe notat, vel quantùm ad ſuum principium, quia competit alicui ex aliquo ſpirituali dono vel officio; vel quantùm ad ſui finem; vt quando per actum ad aliquod ſpirituale donum peruenitur. *In actibus* (inquit) *qui primo modo ſpirituales ſunt, quia ſpirituale eſt ex parte agentis, nullo modo ſine Simonia poteſt aliquis locare actus ſuos: ſed poteſt aliquid accipere in ſuſtentationem vitæ: In ſecundis autem actibus, quia ſpiritualitas non eſt ex parte agentis, poteſt etiam vendere operas ſuas; ſed non vendere hoc ſpirituale, quod ex eius actu acquiritur.* Vnde quia docere artes liberales eſt actus ſpiritualis ſecundo modo, licet Magiſtris Artium vendere labores ſuos, ſed non ſcientiam, ſiue veritatem, quæ ſpiritualis eſt. Sed quia *Anniuerſarium celebrare eſt ſpiritualis actus primo modo, nullo modo licet paciſci pro eo celebrando. Si tamen cum deuotione aliquid detur Eccleſiæ, Eccleſia tenetur celebrare pro illis pro quibus rogatur* (inquit *S. Thomas* in Reſponſione ad primum.)

Contra hoc Simoniæ genus ſcribit *Petrus Cantor* in *Verbo Abbreuiato*, Cap. 27. *Vt* (inquit) *inſiſtamus radici, id eſt, Cupiditati Simoniacæ extirpandæ:* Sic benedicam te in vita mea, *ſcilicet:* In nomine tuo, *non nummi, non cupiditatis*, Leuabo manus meas; *quas in honore & gloria Domini leuat, qui bonis inſiſtens, non ſuam, vel Mundi, ſed Domini gloriam quærit. Quaſi diceret: Amen incipio, Quia me cum vitijs & concupiſcentijs crucifigo; Crucifixum prædico, Crucifixum adoro; & quod plus eſt, Crucifixum ſincerè conficio, ſumo, alijs manducandum diſtribuo. Quomodo ergo manus Mundo crucifixas, Te, Chriſte, conficientes, leuabo ad alium, quàm ad Te, Pretium Mundi? Quomodo ad quæſtum, maximè ad peccatum? Simon Magus, qui Chriſtianus eſſe, & miracula facere voluit propter quæſtum, repulſam paſſus eſt à Simone Petro: Ob quam vlciſcendam quaſi dixit ei: Tu repellis me, & ego triumphabo de te, immò de toto corpore Eccleſiæ. In ipſis etiam Altaribus ponam ſolium, & cubile, & thronum, & dominium meum; vt etiam præſentibus Angelis & quaſi coadunatis in vno angulo Altaris conficere Corpus Domini, ego in alio cum Miniſtro Altaris, immò cùm meo potiùs, illud pro pretio conficiam.*

Hinc *Arnulfus* Lexouienſis Epiſcopus Epiſtola 54. *Oportet* (inquit) *offerentem puras manus inferre, ne quod impretiabile eſt, omnique veneratione digniſſimum, vel ſub pretij recidat vilitatem, vel cauſis indignioribus expendatur.*

Et Robertus Cardinalis *Pullus*, P. 7. Cap. 17. *Quid eſt* (inquit) *Miſſarum ſolemnia conatuitu temporalis commodi celebrare, niſi cum Iuda Chriſtum vendere, tantò nequiùs quantò reſurgendo eſt ſublimatus?*

REGVLA XXXVI.

Quamuis Pœnitentibus in vtroque foro imperari poſſint eleemoſynæ, & Excommunicatis indici poſſint mulctæ pecuniariæ cùm in foro externo abſoluuntur, nihil tamen exigi pro Abſolutione poteſt, citra Simoniæ crimen.

PRo Sacramentis enim, & pro Miniſterio Eccleſiaſtico exercendo aliquid exigere, Simoniacum eſt. Hanc Regulam confirmat *Lucius III.* Cap. *Ad aures*, Ext. *De Simonia*, ſcribens, *Indignum eſſe*, & *Eccleſiaſticæ rationi contrarium, vt Abſolutionis Beneficium redimatur.*

Eamdem confirmat *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 2. ad tertium: *Pecunia* (inquit) *non exigitur ab eo qui abſoluitur, quaſi pretium Abſolutionis: (hoc enim eſſet Simoniacum,) ſed quaſi pœna culpæ præcedentis, pro qua fuit excommunicatus.*

REGVLA XXXVII.

Simoniæ rei ſunt Eccleſiaſtici Iudices, qui pretio vel fauore celant peccatorem; aut dignè Pœnitenti ac ſatisfactionem condignam offerenti, Abſolutionis Beneficium negant. Item Confeſſarij, qui pretio pariter vel fauore non pœnitentem abſoluunt, leuioremue quàm par ſit Pœnitentiam imponunt.

HÆc Regula nititur Cap. *Nemo* Ext. *De Simonia*, quod *Alexandri III* Reſponſum eſt: *Nemo* (inquit) *Presbyterorum xenium, vel emolumentum quodlibet temporale, immò ſpirituale detrimentum, à quocumque publicè peccante accipiat, vt Epiſcopo, vel Mi-*

niſtris

niſtrit ejus peccatum illius celet: Nec pro reſpectu cuiuſque perſonæ conſanguinitatis, aut familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detrectet: Nec quemquam Pœnitentem, vel minùs dignè Pœnitentem, gratiâ vel fauore ad Reconciliationem adducat, & teſtimonium Reconciliationis ferat eidem: Vel quocumque liuore, dignè Pœnitentem à Reconciliatione remoueat; quia Simoniacum eſt vtrumque.

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas* in 4 *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 2. Quæſtiuncula ſecunda, ad ſextum: *Correctio* (inquit) *eſt ſpiritualis actus: vnde Simoniam committit, qui pecuniam accipit, vt peccatum quod tenetur reuelare aut punire, non reuelet, nec puniat.*

R E G V L A XXXVIII.

Pro Benedictionibus Nubentium, ſicut & pro cæterorum Sacramentorum Adminiſtratione, pretium exigere, aut quouis modo paciſci, crimen Simoniæ eſt: Cogi tamen poſſunt Fideles, quos paupertas non excuſat, ad ſoluendum Eccleſiæ Miniſtris honorarium, quod piâ conſuetudine conſtitutum eſt.

HAnc Regulam tradit Concilium Lateranenſe 4. ſub *Innocentio III.* celebratum, Canone 66. & refertur Cap. *Ad Apoſtolicam*, Ext. *De Simonia*, cuius hæc ſunt verba: *Quidam Clerici pro Exequijs Mortuorum, & Benedictionibus Nubentium, & ſimilibus pecuniam exigunt & extorquent, & ſi fortè eorum cupiditati non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra verò quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga Sanctam Eccleſiam pia deuotione Fidelium introductam, ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere, ſub prætexta canonicæ pietatis. Quapropter ſuper his prauas exactiones fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſeruari: Statuentes vt liberè conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta: Sed per Epiſcopum loci, veritate cognitâ compeſcantur, qui malitioſè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare.*

Idem antea decreuerat Concilium Oecumenicum *Lateranenſe* ſub *Alexandro III.* vt refertur Cap. *Cùm in Eccleſiæ*, Ext. *De Simonia*: cuius hæc ſunt verba: *Ne vel pro Perſonis Eccleſiaſticis deducendis in Sedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut ſepeliendis Mortuis, ſeu benedicendis Nubentibus, ſeu alijs Sacramentis aliquid exigatur, diſtrictiùs prohibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe nouerit habiturum.*

Idem confirmatur ex Concilio Turonénſi anno 1227. Canone 4. *Innouamus, vt Sacramenta Eccleſiaſtica gratis exhibeantur: Inhibentes, ne pro eis, antequam fiant, aliquid petatur, ſeu etiam exigatur. Quibus gratis exhibitis, poterit peti, quod de pia conſuetudine exigi conſueuit, ſubditos ad hoc per Prælatos Cenſurâ Eccleſiaſticâ compellendo.*

Præclarum eſt ea de re Concilij Rothomagenſis anno 1581. Decretum, Tit. *De Curatorum, & aliorum Presbyterorum, ac Parœcianorum Officijs*, Cap. 26. *Quamuis* (inquit) *nefaria ſit ſimoniaca pro Sacramentorum Adminiſtratione pactio & licitatio: Nihilominus qui catechizatur, debet in omnibus miniſtrare ei qui catechizat, & rependere temporalia ſeminanti ſpiritualia. Proinde ſicus damnamus Curatorum & Presbyterorum exactiones: Ita non tantùm ingrati animi, ſed contra naturæ debitum, & Ius Diuinum nitentis & corrupti eſſe iudicamus, Diſpenſanti Sacramenta ad ſalutem requiſita non ſuppeditare victui neceſſaria, & operæ-pretium, & ſalutis mercedem non reddere; ſcriptum eſt enim:* Non alligabis
„ os boui trituranti. *Et*, Quis paſcit gregem, & de
„ lacte gregis non manducat? Quis plantat vineam, &
„ de genimine vitis non bibit? Ita & his qui Altari de-
„ ſeruiunt, de Altari viuere *conſtituit Deus. Proinde nouerint omnes Chriſtiani, non libertatis eſſe, ſed debiti, Miniſtranti Sacramenta atque alia ſpiritualia, ſtipendium aliquod ſoluere, vnde viuat. Sed cùm pretio nummario Sacramenta nequeant æſtimari, nec quanti ſit cuique neceſſarium ad victum, poſſit niſi ex ratione temporum, locorum, & perſonarum definiri: Rectè Maiores noſtri ad laudabiles conſuetudines, ad euitandum auaritiæ & ſordium ſuſpicionem, occurrendum duxerunt: Quæ cùm hominum malitiâ intermittantur, obteſtamur in Domino Curatos & Parœcianos de his amicè inter ſe conuenire pro temporum varietate & difficultate. Quòd ſi Parœciani in contumacia contra Ius Naturæ & Diuinum perſtiterint, volumus eos vocari à Curatis coram Epiſcopis, & circumſpectis omnibus, quod rationi videbitur, conſtituatur, præſertim in ciuitatibus & oppidis, vbi refrigeſcit charitas, & abundat iniquitas, nec Curatis vllæ Decimæ, aut alij ſuppetunt prouentus.*

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas*, Quæſtione centeſima, Articulo 2. *Sacramenta* (inquit) *Nouæ Legis ſunt maximè ſpiritualia, in quantum ſunt cauſa ſpiritualis gratiæ, quæ pretio æſtimari non poteſt, & eius rationi repugnat quòd non gratuitò detur. Diſpenſantur autem Sacramenta per Eccleſiæ Miniſtros, quos oportet à Populo ſuſtentari, ſecundùm illud Apoſtoli* 1 *ad Corinthios* 9. Neſcitis quoniam qui in Sacrario operantur, “
quæ de Sacrario ſunt edunt: & qui Altario deſer- “
uiunt, cum Altario participant? *Sic ergo dicendum eſt, quòd accipere pecuniam pro ſpirituali Sacramentorum gratiâ, eſt crimen Simoniæ, quod nullâ conſuetudine poteſt excuſari: Quia conſuetudo non præiudicat Iuri Naturali vel Diuino. Per pecuniam autem intelligitur omne illud cuius pretium poteſt æſtimari. Accipere autem aliqua ad ſuſtentationem eorum, qui Sacramenta Chriſti miniſtrant, ſecundùm ordinationem Eccleſiæ, & Conſuetudines approbatas, non eſt Simonia, neque peccatum. Non enim ſumitur tamquam pretium mercedis, ſed tamquam ſtipendium neceſſitatis.* Vnde *S. Auguſtinus* Lib. *De Paſtoribus* ait: *Accipiant neceſſitatem ſuſtentationis à Populo, mercedem diſpenſationis à Domino.*

Et in Reſponſione ad Quartum: *Conſuetudo* (inquit) *non præiudicat Iuri Naturali vel Diuino, quo Simonia prohibetur. Et ideò ſi aliqua ex conſuetudine exigantur quaſi pretium rei ſpiritualis cum intentione emendi vel vendendi, eſt manifeſtè Simonia, & præcipuè ſi ab inuito exigantur. Si verò exigantur quaſi quædam ſtipendia per conſuetudinem approbata, non eſt Simonia, ſi tamen deſit intentio emendi vel vendendi, ſed intentio referatur ad ſolam conſuetudinis obſeruantiam, & præcipuè quando aliquis voluntariè ſoluit. In his tamen omnibus ſolicitè cauendum eſt, quod habet ſpeciem Simoniæ, vel cupiditatis, ſecundùm illud Apoſtoli* 1. *ad Theſſalon. vlt.* A B O M N I *ſpecie mala abſtinete vos.*

Et ad Sextum: *Dare pecuniam pro Matrimonio in quantum eſt naturæ Officium, licitum eſt: In quantum verò eſt Eccleſiæ Sacramentum, eſt illicitum: Et ideò ſecundùm Iura prohibetur, ne pro Benedictione Nuptiarum aliquid exigatur.*

Item Articulo 3. *Vendere quod ſpirituale eſt, aut emere, Simoniacum eſt: Sed accipere aut dare aliquid pro ſuſtentatione Miniſtrantium ſpiritualia, ſecundùm ordinem Eccleſiæ, & Conſuetudinem approbatam, licitum eſt: Ita tamen quòd deſit intentio emptionis vel venditionis; & quòd ab inuitis non exigatur per ſpiritualium ſubtractionem, quæ ſunt exhibenda: Hoc enim haberet quamdam venditionis ſpeciem. Gratis tamen ſpiritualibus priùs exhibitis, licitè poſſunt ſtatutæ & conſuetæ oblationes, & quicumque alij prouentus exigi à nolentibus & valentibus ſoluere, Auctoritate Superioris interueniente.*

R E G V L A XXXIX.

Statutum de Proceſſione ad Funus non facienda, aut de Mortuorum Officio non canendo, niſi certa pecuniæ ſumma ſoluatur, Simoniacum eſt.

ID conſtat ex *S. Thoma*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 3. ad ſecundum: *Aliqua* (inquit) *temporalia dantur Deum laudantibus in celebratione Eccleſiaſtici Officij, ſiue pro viuis, ſiue pro mortuis, non quaſi pretium, ſed quaſi ſuſtentationis ſtipendium. Et eo etiam tenore pro Proceſſionibus faciendis in aliquo funere aliquæ eleemoſynæ recipiuntur. Si autem huiuſmodi pacto interueniente fiant, aut etiam cum intentione emptionis vel venditionis, ſimoniacum eſſet. Vnde illicita eſſet ordinatio, ſi aliqua Eccleſia ſtatueretur, quòd non fieret Proceſſio in Funere alicuius, niſi ſolueret certam pecuniæ quantitatem: Quia per tale Statutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquibus impendendi. Magis autem licita eſſet ordinatio,*

ſi ſta-

ſtatueretur, quòd omnibus certam eleemoſynam dantibus talis honor exhiberetur; quia per hoc non præcluderetur via alijs exhibendi. Et præterea, prima ordinatio habet ſpeciem actionis: Secunda autem habet ſpeciem gratuitæ compenſationis.

REGVLA XL.

Pro verbi diuini Prædicatione pretium exigere, Simonia eſt: Stipendia tamen ſuſtentationis Concionatoribus Euangelicis debentur.

EVangelij namque Prædicatio, cùm ſit Miniſterium ſpirituale, pretio æſtimari non poteſt: At ſtipendia ſuſtentationis Concionatoribus Diuino Iure debentur, vt docet Apoſtolus 1. ad Corinthios 9. *Quis militat ſuis ſtipendijs umquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Scriptum eſt in Lege Moyſi: Non alligabis os boui trituranti. Numquid de bobus cura eſt Deo? An propter nos vtique hoc dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt. Quoniam debet in ſpe qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi. Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? Neſcitis quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt: Et qui Altari deſeruiunt, cum Altari participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant de Euangelio viuere.*

Idem confirmat *S. Auguſtinus* Libro *De Opere Monachorum*, Cap 26 *Qui propter hoc* (inquit) *Euangelium prædicat, vt habeat vnde manducet, & vnde veſtiatur, ſimul ſe putet & Deo ſeruire, quia Euangelium prædicat; & Mammonæ, quia propter iſta neceſſaria prædicat: Quod Dominus dicit fieri non poſſe. Ac per hoc ille qui propter iſta Euangelium prædicat, non Deo, ſed Mammonæ ſeruire conuincitur; etſi Deus illo ad aliorum prouectum, quomodo ipſe neſcit, vtatur.*

Et *S. Gregorius*, Libro 19. *Moralium*, Cap. 10. explicans hæc verba Capitis vigeſimi-noni, *Quando lauabam pedes meos butyro;* pedes Domini Prædicatores Euangelij Interpretatur; butyrum verò, ſuſtentationem quæ ipſis à fidelibus debetur. *Butyro* (inquit) *pedes lauantur, dum Sanctis Prædicatoribus debita ab audientibus ſtipendia conferuntur: Et quos fatigat iniunctus prædicationis labor, exhibita à diſcipulis pinguedo boni operis fouet: Non quòd ideò prædicent vt alantur, ſed ideò alantur vt prædicent, id eſt, vt prædicare ſubſiſtant: Non vt in intentionem ſumendi victûs tranſeat actio Prædicatoris, ſed ad vtilitatem prædicationis deſeruiant miniſteria ſuſtentationis. Vnde à bonis Prædicatoribus non cauſâ victûs prædicatio impenditur, ſed cauſâ prædicationis accipitur victus. Et quoties Prædicantibus neceſſaria ab audientibus conferuntur, non ſolent de rerum munere, ſed de conferentium gaudere mercede. Vnde per Paulum dicitur.* Non quæro datum, ſed requiro fructum. *Datum quippe eſt res ipſa quæ impenditur: Fructus verò dati eſt, ſi benigna mente futuræ mercedis ſtudio aliquid impendatur. Ergo datum in re accipimus, fructum in corde.*

Idem docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 25. Quæſtione 3. Articulo 2. Quæſtiuncula 2. ad quintum: *Stipendia* (inquit) *debentur Prædicantibus ad ſuſtentationem victûs, ne cogantur relinquere verbum Dei, & circa procuranda ſibi neceſſaria occupari: Non autem debentur eis quaſi pretium Prædicationis.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 3. ad ſecundum: *Prædicantibus* (Inquit) *temporalia debentur ad ſuſtentationem prædicantium; non autem ad emendum prædicationis verbum. Vnde ſuper illud 1. ad Timotheum 5. Qui bene præſunt Presbyteri, &c. dicit Gloſſa* (ex S. Auguſtino ſumpta Lib. De Paſtoribus) *Neceſſitatis eſt accipere vnde viuitur, Charitatis eſt præbere: Non tamquam venale ſit Euangelium, vt illud ſit pretium eius, quod ſumunt qui annuntiant vnde viuant. Si enim ſic vendunt, magnam rem vili vendunt. Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis à Populo, mercedem diſpenſationis à Domino . . . Non exſpectent illi mercedem, niſi vnde & iſti ſalutem.*

REGVLA XLI.

Simoniæ rei ſunt Canonici, qui Chorum frequentant propter Diſtributiones, tamquam propter finem præcipuum.

HAnc Regulam adſtruit *S. Thomas*, Quodlibeto 7. Quæſtione 6. Articulo 1 *Celebrare Diuinum Officium in Eccleſia* (inquit) *eſt actus ſpiritualis ex parte principij: Competit enim alicui ex hoc quòd eſt Clericus. Et ideò Simoniam committit, qui huiuſmodi actum vendere intendit: In qualibet enim venditione pretium accipitur quaſi finis. Et ideò in prædicto caſu diſtinguendum eſt: Si enim huiuſmodi diſtributiones recipit quaſi finem ſui operis principaliter intentum, ſimoniam committit; & ita mortaliter peccat: Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiuſmodi autem diſtributiones reſpicit ſecundariò, non quaſi in finem, ſed ſicut in id quod eſt neceſſarium ad ſuam ſuſtentationem, conſtat quòd non vendit actum ſpiritualem; & ita ſimoniam non committit, nec peccat: Sic enim acceptio diſtributionum non erit cauſa quare ad Eccleſiam vadat, ſed propriè huiuſmodi determinationis, quare nunc vadat, & non alia vice.*

Triplici ex cauſa fiunt ſpiritualia (inquit *Petrus Cantor* in *Verbo Abbreuiato*, Cap. 25.) *Cauſa propter quam, quæ debet eſſe ſolus Deus; & cauſa ſine qua non poſſent fieri; & cauſa ſine qua non fierent. Si ſpirituale fit ob temporale tantùm, & non propter Deum, iſtud execrabile eſt & diabolicum. Si verò cauſâ Dei, & cauſâ terreni emolumenti, ſine qua non fierent, cùm poſſint, iam cauſa ſine qua vertitur in cauſam propter quam.* Pallium enim " 3 Reg. 18.
meum breue eſt, &c. Et ſtratum meum anguſtum " Eccli. 2.
eſt, &c. Non poteſtis Deo ſeruire & Mammonæ. " Matt. 16.
Quouſque claudicatis in duas partes? Non poteſtis "
ingredi terram duabus vijs. *Tertiam verò cauſam ne- "
ceſſitas humanæ fragilitatis excuſat,* DIGNVS *eſt enim operarius cibo ſuo.*

REGVLA XLII.

Simonia mentalis, & conuentionalis Excommunicationem aliáſque pœnas canonicas non inferunt, ſed ſola Simonia realis; cùm ſcilicet ita de pecunia ſeu re pretio æſtimabili pro ſpirituali danda conuentum eſt expreſſè vel tacitè, vt ex vna ſaltem parte conditio impleta ſit.

ITa docet *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima Articulo ſexto, ad ſextum: *Quoad Deum* (inquit) *ſola voluntas facit ſimoniacum: Sed quoad pœnam Eccleſiaſticam exteriorem non punitur, vt ſimoniacus, vt abrenuntiare teneatur, ſed debet de mala intentione pœnitere.*

Id conſonum eſt Capiti, *Mandato*, Extra, *De Simonia*, quo *Gregorius IX.* Legato quærenti, Vtrum acceptum ab eo Mandatum diſpenſandi cum Monachis ſimoniacè receptis ad ipſos etiam Abbates pertineret, reſpondet: *Mandatum Apoſtolicum etiam ad Abbates extendi. Et ad Reſignationes ſpiritualium & temporalium, quæ nullo pacto, ſed affectu animi præcedente, vtrimque taliter acquiruntur* (*in quo caſu delinquentibus ſufficit per ſolam Pœnitentiam ſuo ſatisfacere Creatori*) *eos pro Simonia huiuſmodi non teneri.*

REGVLA XLIII.

Qui pro re ſpirituali aliquid pretio æſtimabile dedit vel accepit, ſeu munus à manu, aut ab obſequio, aut à lingua, quamuis nullo pacto præcedente; ad renunciandum Beneficio, & ad reſtitutionem tenetur, ſi animo propoſuerit rem temporalem pro ſpirituali dare vel accipere.

N*Vllus* enim *poteſt licitè retinere id quod contra voluntatem Domini acquiſiuit:* (inquit *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima, Articulo 6.) *Putà, ſi aliquis diſpenſator de rebus domini ſui daret alicui contra voluntatem & ordinationem domini ſui, ille qui acciperet, licitè retinere non poſſet. Dominus autem, cuius Eccleſiarum Prælati ſunt Diſpenſatores & Miniſtri, ordinauit vt ſpiritualia gratis darentur ſecundùm illud Matth. 10.* Gratis accepiſtis, gratis date. *Et ideò qui muneris interuentu ſpiritualia quæcumque aſſequitur, ea licitè retinere non poteſt.*

Niti-

Nititur eadem Regula Can. *Si quis neque*, Cauſa 1. Quæſt. 1. qui *S. Gregorio* tribuitur: *Si qais fraudulento munuſcalo Epiſcopalem, ſeu Sacerdotalem, non lucro animarum, ſed inanis gloriæ, auaritiâ fultus Dignitatem acceperit & in vita ſua non ſponte reliquerit, cùmque inſperata mors Pœnitentem uon inuenerit, procul dabio in æternum peribit*. Frauduleotum muouſculum lotelligitur, quod nullâ conuentione præuia, quaſi ex mera gratuitâque liberalitate datum eſt; cùm tamen eo donatum vel acceptum ſit aoimo, vt per illud ad ſpiritualem digoitatem ſeu Beneficium Eccleſiaſticum perueoiretur, ſiue vt illius intuitu Beneficium conferretur.

Tandem qui lucrum ſolo mutui nomioe percipit, nullo etiam pacto iotercedente, ad eius reſtitutionem obligatur, vt colligitur ex Cap. *Conſalait*, Tit. *De Vſura*: Pari ergo iure ſimooiacus, qui turpe lucrum ex re ſpirituali, vel ei annexa percepit, ad reſtitutionem tenetur, etiamſi nullum pactum interceſſerit, ſed ſolo animi propoſito pretium inteoderit.

REGVLA XLIV.

Qui per Simouiam ordinati ſuut, quamuis ipſi criminis iſtius conſcij non fuerint, ab executione tamen Ordinum ipſo Iure ſunt ſuſpenſi.

ID conſtat ex Cap. *Quoties*, & Cap. *De hoc*, Quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, Ext. *De Simonia*: Ex *Pauli II.* Conſtitutione, quæ incipit, *Càm deteſtabile*: Et ex *S. Thoma* Secunda Secuodæ, Quæſtione centeſima, Articulo 6. ad primum: *Ille* (inquit) *qui ſimoniacè recipit ſacrum Ordinem, recipit quidem characterem Ordinis propter efficaciam Sacramenti: Non tamen recipit gratiam, neque Ordinis executiouem, eò quòd quaſi furtiuè ſuſcepit Characterem contra Principalis Domini voluntatem. Et ideò eſt ipſo iure ſuſpenſus, & quoad ſe, vt ſcilicet de executione ſui Ordinis ſe non intromittat; & qaoad alios, vt ſcilicet nullus ei communicet in Ordinis executione*. Et ad tertium: *Si verò eo nec volente, nec ſciente, per alios alicuius Promotio ſimoniacè procuratur, caret Ordinis executione*.

REGVLA XLV.

Cùm ijs qui Simoniacè ſunt ordinati, nec tamen Simoniæ conſcij fuerunt, diſpenſare poteſt Epiſcopus, vt Ordinis ita ſuſcepti functiones obeant: Si verò ipſi Simoniam commiſerint, aut huiuſmodi criminis participes fuerint, neceſſaria eſt Summi Pontificis Diſpenſatio. Idem eſto iudicium de ſimoniaca Beneficiorum impetratione. Qui cum alienâ ſimoniâ, nec ſcientes, nec volentes, Beneficium Eccleſiaſticum conſecuti ſuat, illud retiuere poſſunt cum Epiſcopi diſpenſatione: Qui verò Simoniæ participes, ſeu conſcij fuere, non poſſunt, niſi Summi Pontificis Diſpenſatione & indulgentiâ in integrum reſtituantur.

PRima pars conſtat ex Cap *De Simoniacè Ordinatis*, Ext. *De Simonia*, quod eſt *Lucij III.* Reſponſum: *Certum* (inquit) *tibi dare non poſſumus Reſponſum, niſi pleniùs cognoſcamus, qualiter fuerint ordinati; cùm quidam, licet ſecundùm quamdam ſpeciem ſimoniæ, vtpote ipſis ignorantibus, ſimoniacè ordinentur, poſſunt* (*quia ſimoniaci non ſunt*) *in ſuis Ordinibus remanere*. Idem confirmatur, ex Cap. *Poſt tranſlationem*, Ext. *De Renunciatione*, quod eſt *Innocentij III.* Archiepiſcopo Rauennati electo ſcribentis: *Si quis per cupiditatem parentum* (*eo tamen penitus ignorante*) *fuerit Epiſcopatum adeptus, & hoc comperto, Epiſcopatum ipſum de licentia Superioris dimittens, Obſeruantiam elegerit Regularem: etſi ad Epiſcopatum eumdem redire poſtmodum nequeat, iuxta Canonicas Sanctiones, ad alium tamen poterit licitè reaſſumi*. Cuius Capitis gloſſa hæc habet in rem noſtram: *Papa poteſt diſpenſare cum Simoniacis, qui characterem habent vitioſum, qui ſcienter ſimoniam commiſerunt*: Quod probat ex Cap. penultimo, *De Simonia*, quod *Gregorij IX.* Reſponſum eſt: *Si quis* (inquit) *ordinauerit, ſeu ad Ordinem præſentauerit aliquem, promiſſionem vel iuramentum ab illo recipiens, quòd ſuper Prouiſione ſua non inquietet eumdem: Ordinator à Collatione, Præſentator verò ab executione Ordinum per triennium, & Ordinatus ab Ordine ſic ſuſcepto, donec diſpenſationem ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam obtinere meruerint, noverint ſe ſuſpenſos*. Pergit Gloſſa: *Sed inferiores Prælati non poſſunt diſpenſare cum ſciente, ſed Papa: Hoc ideò, quia bene purgatur vitium furti, re furtiua apud furem remanente de voluntate Domini* ff. De Vſur. L. Si fur. & 1. Q. 1. C. Quòd quidam ver. Si fortè militiæ Characterem, &c. *Sed cùm ſimonia commiſſa eſt ignorante illo cui acquiſitum eſt Beneficium, vel qui Ordinem vel Dignitatem adeptus eſt ignoranter, poſſunt Epiſcopi diſpenſare poſt liberam Reſignationem. Sed in hoc diſtingue: Si Beneficium etiam ſimplex eo modo eſt adeptus, ſtatim poſt Reſignationem poteſt reſumi ad illud diſpenſatiuè, vt ſupra*, De Electione, Cap. Si alicuius. *In illo qui Dignitatem ſic eſt adeptus, diſtingue: Si ſponte reſignet, petens humiliter Reſignationem admitti, ſtatim poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illo, & ad eamdem Prælaturam*. Arg. 1. Q. 5. C. Præſentium. *Vbi diſpenſatur in Dignitate aſſumenda cum eo, qui ſponte renunciauit Ordini ignoranter recepto. Si verò de hoc contendit in iudicio, & electio ſua reprobata fuerit, quia ſimoniacè fuit facta, licet eo ignorante, tunc Epiſcopus illa vice cum eo non poterit diſpenſare, ſed poſtea ſic. Supra*, De Electione, Cap. Si alicuius. *Et ita teneas circa huiuſmodi diſpenſationem Simoniacorum*.

Secunda pars Regulæ noſtræ confirmatur ex *Gregorio IX.* Cap *Si alicuius*, Ext. *De Electione*, mox laudato. *Si alicuius electionem* (inquit) *propter ſimoniam; ea ignorante ac ratum non habente commiſſam, contigerit reprobari; cùm eo ſuper Prælatione ad quam taliter fuerat electus, illa vice non poteſt Epiſcopus diſpenſare. Quamuis circa eum, qui ignoranter recipit ſimplex Beneficium per Simoniacam prauitatem, poſt liberam Reſignationem, Epiſcopi diſpenſatio ſoleretur*.

Idem confirmatur ex *S. Thoma*; *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo ſexto ad ſeptimum: *Diſpenſare* (inquit) *cùm eo qui eſt Beneficiatus ſimoniacè ſcienter, ſolus Papa poteſt. In alijs autem caſibus poteſt etiam Epiſcopus diſpenſare: Ita tamen quòd prius abrenunciet quod ſimoniacè acquiſiuit, & tunc diſpenſationem conſequatur: Vel paruam, vt habeat Laicam Communionem: Vel magnam, vt poſt Pœnitentiam in alia Eccleſia in ſuo Ordine remaneat: Vel maiorem, vt remaneat in eadem, ſed in Minoribus Ordinibus. Vel maximam, vt in eadem Eccleſia etiam Maiores Ordines exequatur, non tamen Prælationem accipiat*.

REGVLA XLV.

Renuncians Beneficio ſimplici, ad quod per Simoniam ignoratam fuerat aſſumptus, ſi poſtea ad illud ex indulgentiâ Capituli iterum aſſumatur, nihil ex prima electione ſibi vendicare poteſt.

CAnonicus itaque ſic promotus, & poſt Renunciationem iterum admiſſus, poſtremum locum in Choro, & in alijs obtinet, vt reſpondet *Clemens III.* Cap. *Ex inſinuatione*, Ext. *De Simonia*. Prima enim collatio ſeu receptio ipſo Iure nulla erat: Actio autem ſemel extincta non ampliùs reuiuiſcit.

REGVLA XLVI.

In Pœnas Canonicas non incurrit, nec ad Beneficium, Dignitatem, vel Officium Eccleſiaſticum reſignandum tenetur ille, quo non ſolùm ignorante, ſed prohibente, pecunia vel aliquid aliud pretio æſtimandum datum eſt, vt ei Beneficium illud, Dignitas vel Officium procuraretur; Maximè ſi datum ſit in eius odium, & per inſidias.

ITa declarat *Innocentius III.* Cap. *Sicut*, Ext. *De Simonia*, cuius hæc ſunt verba: *Quamuis autem ſecundùm ſacrorum Canonum Inſtituta, etiam paruuli, qui cupiditate parentum Eccleſias per pecuniam ſunt adepti, eas dimittere teneantur: Quia tamen longè diuerſum eſt non præbere conſenſum, & expreſſè aliquid prohibere: Taliter duximus reſpondendum, Quoniam ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam* (*à qua poſtmodum minimè receſſiſti*) *aliquis, te penitus ignorante, promiſit pecuniam & exſoluit; præſertim cùm is nullâ ſit tibi conſangui-*

nitate

nitate coniunctus, nihil tibi debet ad pœnam vel culpam (ſicut credimus) imputari: Niſi poſtea conſenſeris, pecuniam ſoluendo promiſſam, aut reddendo ſolutam: Alioquin contingeret quòd alienius factum, inſidias inimico parantis, ei damnoſum exiſteret, cui penitus diſpliceret: Et ſic aliquis de fraude ſuâ commodum reportaret.

REGVLA XLVII.

Qui Beneficium per Simoniam ſciens volens obtinuit, fructus omnes reſtituere tenetur, non ſolùm extantes, ſed conſumptos, illis dumtaxat exceptis qui in Eccleſiæ ipſius vtilitatem ſunt expenſi: Qui verò Simoniæ conſcius non fuit fructus conſumptos reſtituere non tenetur.

SIc reſpondet *S. Thomas*, Secunda Secundæ Quæſtione centeſima Articulo 6. ad tertium: *Si aliquis* (inquit) *ſcienter & propria ſponte ſimoniacè accipiat Ordinem, vel Eccleſiaſticum Beneficium, non ſolùm priuatur eo quod accepit, vt ſcilicet careat executione Ordinis, & Beneficium reſignant cum fructibus inde perceptis: Sed etiam vlteriùs punitur, quia notatur infamia. Et tenetur ad reſtituendos fructus non ſolùm perceptos, ſed etiam eos qui percipi potuerunt à poſſeſſore diligenti. Quod tamen intelligendum eſt de fructibus qui ſuperſunt deductis expenſis factis cauſâ fructuum, exceptis fructibus illis qui aliàs expenſi ſunt in vtilitatem Eccleſiæ. Si verò eo nec volente, nec ſciente, per alios alicuius Promotio ſimoniacè procuratur, caret quidem Ordinis executione, & tenetur reſignare Beneficium, quod eſt conſecutus, cum fructibus extantibus: Non autem tenetur reſtituere fructus conſumptos, quia bona fide poſſedit: Niſi fortè inimicus eius fraudulenter pecuniam daret pro alicuius Promotione, vel niſi ipſe expreſsè contradixerit. Tunc enim non tenetur ad renunciandum, niſi fortè poſtmodum pacto conſenſerit, ſoluendo quod fuit promiſſum.*

REGVLA XLVIII.

Reſtitutio pecuniæ per Simoniam acceptæ, fructuumque ex Beneficijs ſimoniacè obtentis perceptorum, facienda eſt Eccleſiæ, vel pauperibus.

ECcleſiæ reſtitutionem faciendam reſpondet *Alexander III.* Cap. *De hoc*, Ext. *De Simonia*. Eccleſiæ vel pauperibus faciendam. *S. Thomas* docet, *Secunda Secundæ*, Quæſtione 32. Articulo 7. *Alio modo* (inquit) *eſt aliquid illicitè acquiſitum, quia quidem ille qui acquiſiuit, retinere non poteſt, quia ſcilicet contra iuſtitiam accepit, & alter contra iuſtitiam dedit: Sicut contingit in Simonia, in qua dans, & accipiens, contra iuſtitiam legis diuinæ agit. Vnde non debet fieri reſtitutio ei, qui dedit, ſed debet in eleemoſynas erogari.*

Et Quæſtione centeſima, Articulo 6. ad quartum; *Pecunia* (inquit) *vel poſſeſſio, vel fructus ſimoniacè accepti, debent reſtitui Eccleſiæ in cuius iniuriam data fuerunt, non obſtante quòd Prælatus, vel aliquis de Collegio illius Eccleſiæ fuit in culpa: Quia eorum peccatum non debet alijs nocere: Ita tamen quòd, quantùm fieri poteſt, ipſi qui peccauerunt, inde commodum non conſequantur. Si verò Prælatus, & totum Collegium ſunt in culpa, tunc debet cum auctoritate Superioris, vel pauperibus, vel alteri Eccleſiæ erogari.*

CAPVT VIII.

DE HORIS CANONICIS, Et obligatione illas recitandi.

ARTICVLVS I.

De Horarum Canonicarum Antiquitate, & Numero.

CVm *Oporteat* Chriſtianum *ſemper orare, & nunquam deficere*, vt docet Apoſtolus: Multò magis Clerici, qui Deo ſingulari quadam & præcipua ratione conſecrati & mancipati ſunt, quaſi quidam inter Deum & Populum ſequeſtri ac Mediatores, & à rerum terrenarum curis ac ſolicitudinibus huius ſeculi magis liberi & expediti aſſiduè in oratione verſari tenentur, Apoſtolorum exemplo, qui ſic orationi ſeſe adſtrictos eſſe ſentiebant, vt relictâ Diaconis Viduarum & Pauperum procuratione, totos ſe orationi & prædicationi verbi Dei addictos profiterentur. *Nos verò orationi & Miniſterio verbi inſtantes erimus.* Act. 6. Sed cùm humana infirmitas, & multiplex huius vitæ neceſſitas non patiatur, vt homines continuâ mentis intentione in Dei laudibus & oratione occupentur: Alijſq; etiam Ordinis ſui Officijs pro ſalute proximorũ incumbere Clerici debeant: Ideò diuerſæ orandi Horæ ab initio Eccleſię conſtitutę ſunt. In Synagoga tres erant celebriores orandi Horæ, Tertia, Sexta, & Nona, vt ex Scriptura ſacra colligitur, & ex *Tertulliano* Lib. *De Ieiuniis*, C. 10. & 11. qui has Horas *Officijs Dei* conſecratas, *exinde Apoſtolicas* vocat, id eſt, ab Eccleſia Chriſti Apoſtolorum tempore, & ex eorum præſcripto obſeruatas. *Sed nobis* (inquit *S. Cyprianus* Lib. De Oratione Dominica) *præter Horas antiquitus obſeruatas, orandi nunc & ſpatia & ſacramenta creuerunt. Nam & mane orandum eſt, vt Reſurrectio Domini matutina oratione celebretur. Recedente item ſole ac die ceſſante neceſſariò rurſus orandum eſt. Nam quia Chriſtus Sol verus, & dies eſt verus, ſole ac die ſeculari recedente, quando oramus ac petimus vt ſupra nos lux denuo veniat, Chriſti precamur aduentum, lucis æternæ gratiam præbiturum. Quòd ſi in Scripturis Sanctis Sol verus & dies verus eſt Chriſtus; Hora nulla à Chriſtianis excipitur, quò minùs frequenter ac ſemper Deus debeat adorari; vt qui in Chriſto, hoc eſt in Sole & in die vero ſumus, inſiſtamus per totum diem precibus & oremus: Et quando mundi lege decurrens vicibus alternis nox reuoluta ſuccedit, nullum de nocturnis tenebris eſſe orantibus damnum poteſt, quia filijs lucis & in noctibus dies eſt.*

S. Hyeronymus Epiſtola *Ad Euſtochium, De Cuſtodia Virginitatis*, diuerſas orandi Horas inſtitutas docet, Vt ſi fortè aliquo fuerimus opere nimiùm detenti, *Ipſum nos ad Officium tempus admoneat*. Et in Epiſtola *Ad Demetriadem Virginem*, ſingularum Horarum diſtinctiùs meminit. *Præter Pſalmorum & orationis ordinem* (loquit) *quod tibi Hora Tertia, Sexta, Nona, ad Veſperum, Media Nocte, & Mane ſemper eſt exercendum: Statue quot horis Sanctam Scripturam diſcere debeas.*

Matutinas Laudes in Eccleſia Catholica, Lucernales item Pſalmos & Orationes, id eſt, Veſpertinum Officium celebrari *S. Epiphanius* teſtatur, in Expoſitione Fidei. *Lucernarium* alij è Veteribus appellarunt. *S. Hieronymus* in Epiſt. ad Lætam, *Sacrificium Veſpertinum*, quod *accenſâ lucernâ* reddebatur.

De Hymnis & Pſalmis canendis ipſius Domini & Apoſtolorum habere nos *documenta & præcepta* ſcribit *S. Auguſtinus* Epiſtola 55. aliàs 119 ad *Ianuarium*. Et Epiſtola 130 aliàs 121. ad *Probam*, Cap. 9 ait, Sine intermiſſione orare, nihil aliud eſſe, quàm beatam vitam, quæ nulla niſi æterna eſt, ab Eo qui eam ſolus dare poteſt, ſine intermiſſione deſiderare. *Sed ideò ab alijs curis atque negotijs, quibus ipſum negotium quodammodo tepeſcit, certis Horis ad negotium orandi mentem reuocamus, verbis orationis nos ipſos admonentes in id quod deſideramus intendere, ne quod tepeſcere cœperat, omninò frigeſcat, & penitus extinguatur, niſi crebriùs inflammetur.*

Concilium Carthaginenſe 4. Canone 49. ſtatuit vt *Clericus, qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate*, (id eſt, niſi morbo affectus,) *Vigilijs deeſt ſtipendiis priuetur*. Concilium Veneticum in Britannia minori anno quadringenteſimo ſexageſimo-quinto celebratum Canone 15. *Vnam Officiorum Regulam*, vnum Sacrorum Ordinem, vnámque pſallendi conſuetudinem in Prouincia Turonenſi teneri decernit. Idem Concilium Canone 14. Clericum qui ſe *Matutinis Hymnis* ſubduxerit, ſeptem diebus à Communione extraneum

haberi

haberi ſanxit: *Quia Miniſtrum Sacroram eo tempore, qao aon poteſt ab Officio ſao vlla boneſta aeceſſitas occupare, fas non eſt à ſalubri deuotione ceſſare.* Plura de diuinorum Officiorum Ritu, & ordine in alijs Concilijs Galliæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Angliæ, Africæ, Italiæ leguntur, quæ vel indicare longum eſſet. Laicos ipſos Fideles olim officia diuina frequentaſſe SS. Patres, & Eccleſiaſticę Hiſtorię monumenta teſtantur. Monachos Officia diuina, Horaſque Canonicas pſallere ſolitos teſtantur Regulæ *SS. Baſilij*, *Pachomij*, *Benedicti*, *Cæſarij*, *Aareliani*, *Columbani*, *Ferreoli*, *Caſſianus* Libro 2. Cap. 5. & 6. & Libro 3. qui *De Canonico Diurnarum Orationum, & Pſalmorum Modo* inſcribitur Clericos ſacræ Pſalmodiæ non minori ſtudio, pietate, ac feruore vacaſſe conſtat ex *Sanct. Paulino* Epiſt. ad *Victricium* Rotomagenſem Epiſcopum, ex *Sanct. Gregorio Magno* Libro 4. Epiſtola 44. & Libro 10. Epiſtola 22. *Gregorio Turonenſi* in varijs Hiſtoriæ ſuæ locis, præſertim verò Lib. 10. vbi *Iniuriosam* Epiſcopum inſtituiſſe *Tertiam, & Sextam* in Eccleſia Turonenſi teſtatur; *Quod modò* (inquit) *in Dei nomine perſeuerat.* Item ex Concilio Turonenſi 2. anno quingenteſimo ſexageſimo-ſeptimo Canone 18. Item ex *Venantio Fortunato* in Vita *Sanct. Germani* Pariſienſis Epiſcopi, & Carmine 10. Libri ſecundi, quo Pariſienſis Eccleſiæ præclarum elogium continetur. Ex *Sidonio Apollinari* Libro 4. Epiſtola 11. vbi *Claudianum* Sanct. Mamerti Viennenſis Epiſcopi fratrem, & Vicarium laudat, quod Pſalmos præcinuerit, & Lectiones per annum ordinauerit. Ex *Cypriano* Epiſcopo Tolonenſi in Vita *Sanct. Cæſarij* Arelatenſis Epiſcopi Libro 1. & ex ipſo *Cæſario* Sermone 288. & 140. Appendicis Auguſtinianæ, Editionis poſtremæ Pariſienſis. Ex Collatione Epiſcoporum, quorum caput erat *Sanct. Auitus Viennenſis*, coram *Gundobardo* Burgundiæ Rege aduerſus Arianos anno quadringenteſimo nonageſimo-nono habita; ex *Agobardo* Lugdunenſi Epiſcopo in Libris *De Diuina Pſalmodia*, *De Correctione Antiphonarij*, & *contra Amalarium*. Ex *Sanct. Iſidoro* Hiſpalenſi Epiſcopo Libro 6. *Originum*, Cap. 19. & Libro 1. *De Officijs Eccleſiaſt.* & ex Breuiario Mozarabico, quod in Editione Cardinalis *Ximenes* inſcribitur, *Officium Gothicum, ſiue Mixtum ſecundum Regulam B. Iſidori.* Ex capitulari *Hincmari* Archiepiſcopi menſis ad ſuæ Diœceſis Presbyteros. Ex *Reginone* Lib. 1. *De Eccleſiaſtica Diſciplina.* Ex Regula *Crodegangi* Metenſis Epiſcopi. Ex Capitulari *Aitonis* Baſileenſis Antiſtitis; necnon ex alijs veteribus Monumentis.

Varijs nominibus ſacrum illud ſeruitutis clericalis penſum inſignitum eſt. Vocatum eſt *Officium Canonicum*, ſeu *Horæ Canonicæ*, quòd Eccleſiaſtica Regula præſcriptum, ac Ordinatum eſſet. Dictum eſt *Officium* à *Sanct. Hieronymo* in Vita Sanct. Hilarionis: *Oremus* (loquit) *pſallamus, reddamus Domino Officium, & ſic ad vineam properabitis*: & à Concilio Venetico canone 15. *Vnam* (inquit) *Officiorum Regulam teneamus.* Item à Concilio Agathenſi canone 27. *Ad celebranda Diuina Officia ordinem, quem Metropolitani teneat, Prouinciales obſeruare debebunt*: à *Gregorio II.* Roman. Pontif. in Capitulari; à Concilijs Toletanis, à *Sanct. Iſidoro Hiſpalenſi*, &c. à *SS. Benedicto*, & *Ceſario*, à *Sanct. Gregorio Magno* Libro 8. Epiſtola 34. In Regula *Sanct. Donati* Veſontienſis Epiſcopi, &c. *Opus Dei* appellatur. *Curſum Eccleſiaſticum* appellant *Gregorius Turonenſis* Libro 5. *Hiſtoriæ*, capite 32. & Libro 1. *De Gloria Martyrum*, vbi ſe Librum vnum *De curſibus Eccleſiaſticis* ſcripſiſſe teſtatur: *Venantius Fortunatus* in Vita *Sanct. Germani* Pariſienſis Epiſcopi capite 76. *Leo IV.* Pontifex Maximus Homilia 4. ad Presbyteros, & *Ratherius* Veronenſis Epiſcopus in Homilia Synodica; Venerabilis *Beda* Libro 4. Hiſtoriæ, Cap. 18. Concilium Celichetenſe in Anglia anno ſeptingenteſimo octogeſimo-ſeptimo celebratum, cap. 7. Acta *Sanct. Walarici* Abbatis; & antiquus Author Anonymus Libelli *De Curſuum Eccleſiaſticorum Origine* editi à *Spelmanno* Tomo 1. Conciliorum Angliæ. *Breuiarium* denique à Diuinorum Officiorum abbreuiatione, cum in gratiam Clericorum publicis Eccleſiæ negotijs occupatorum in Romana Curia, tum in gratiam Miſſionariorum Apoſtolicorum facta, & in omnibus Vrbis Eccleſijs recepta mandato *Nicolai III.* de genere *Vrſinorum*, qui Pontificatum inijt anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo-ſeptimo, dictum ait *Radulphus* Tungrenſis Decanus. Sed certè antiquius eſt *Breuiarij* nomen: Statuta enim Abbatum Prouinciæ Narbonenſis anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-ſecundo condita, quæ leguntur Tomo 6. *Spicilegij*, iubent vt *Monachi in Sacris Ordinibus conſtituti, in longo itinere profecturi, ſine Breuiario, vel Pſalterio non mittantur.* Et Concilium Toloſanum anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo-nono, canone 14. prohibet *Ne Libros Veteris Teſtamenti, aut Noui Laici permittantur habere, niſi fortè Pſalterium, vel Breuiarium pro Diuinis Officijs, aut Horas Beatæ Mariæ aliquis ex deuotione habere velit. Sed ne præmiſſos libros habeant in vulgari translatos.* Breuiarium itaque dictum eſt, quòd Lectiones breuiores ex Scriptura Sacra, & Homilijs Patrum excerptas, & in dies anni ſingulos diſtributas pro ratione Temporis, & Feſtorum, vno Libro complectatur, in commodum clericorum, & Religioſorum Virorum.

Septem ſunt Horæ canonici Officij, Matutinum, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpera, & Completorium: Vt meritò cum Propheta dicamus, *Septies in die laudem dixi tibi.* Diuerſis Paſſionis Chriſti horis ſignificandis ſunt accommodatæ, vt clerici quotidianum iſtud ſeruitutis ſuæ Officium perſoluentes, ea quæ Redemptor noſter pro nobis paſſus eſt in memoriam reuocent, ac meditentur. Quod indicant Verſus in Gloſſa capitis *Presbyter*, Extra, *De celebratione Miſſarum*, relati:

Hæc ſunt ſeptenis propter, quæ pſallimus Horis:
Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat:
Prima replet ſputis, cauſam dat Tertia Mortis:
Sexta Cruci nectit, latus eius Nona bipertit:
Veſpera deponit, tumulo Completa reponit.

His prænotatis, Regulæ Morales de Horarum canonicarum Recitatione tradendæ ſunt, & explicandæ.

ARTICVLVS II.

REGVLÆ MORALES

De Officij Diuini, ſeu Horarum Canonicarum recitatione.

REGVLA I.

Clerici ſacris Ordinibus initiati, & Beneficiati, Diuinum & Canonicum Officium etiam priuatim recitare tenentur ſub pœna peccati mortalis. Reſtitutioni verò obnoxij ſunt Beneficiati, qui ſuâ culpâ Officij Diuini recitationem omittunt, pro rata omiſſi Officij parte.

EA Eccleſiæ Lex, ſiue conſuetudo, qua Miniſtri Sacri ad recitandas Horas canonicas tenentur, interpretatio quædam eſt Iuris Diuini, orta ex clericorum conditione, qui toti diuino cultui conſecrati ſunt, ac mancipati, vt ſaltem aliquot horas diuinis laudibus inſumant, quorum omnis cogitatio in Deum, & de Deo eſſe deberet. Vnde Venerabilis *Beda* in capite 18. *Sanct. Lucæ* ait, *Eam*, iuxta præceptum Domini, & Apoſtoli, *Semper orare, & non deficere, qui Canonicis Horis quotidie iuxta Ritum Eccleſiaſticæ Traditionis Pſalmodijs precibuſque conſuetis Dominum laudare, & rogare non deſiſtit.* Quàm antiqua porrò ſit, quàm ſtricta illa obligatio multa probant cùm veteris tum nouæ Hiſtoriæ, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ monumenta.

S. Gregorius Nyſſenus iter ſuum in Arabiam commemorans *Vehiculum* (inquit) *nobis pro Eccleſia, & Monaſterio erat, omnibus per totam viam pſallentibus.*

Palladius in vita *S. Ioannis Chryſoſtomi* loquens de quadraginta Epiſcopis propter cauſę ipſius defenſionem ab Eccleſijs ſuis eiectis: *Reuerſi* (inquit) *Epiſcopi Vigilias intra ſua diuerſoria celebrarunt.*

Venantius Fortunatus in Vita *S. Germani* Pariſienſis Epiſcopi, cap. 76. refert ipſum in itinere Diuinum officium nudo capite perſoluiſſe. *Qui equitans in itinere* (inquit) *ſemper de Deo aliquid, aut verbo contulit, aut cantauit, Curſum nudo capite dicens, etſi nix aut imber vrgeret.*

Gregorius Turonenſis in Officio recitando adeò religioſus erat & diligens, vt *Expergefactus circa mediam noctis ad Curſum reddendum ſurgeret*; vt ipſe refert *Hiſtoriæ* Libro 8. cap. 15. Et cùm Pariſijs verſaretur tempore Concilij, nocte quadam poſtquam Matutinum recitaſſet, ad oſtium hoſpitij ſui grauiter pulſatum fuiſſe

ſcribit Libro 5. Cap. 19. *Ea verò nocte, decantatis Nocturnalibus Hymnis* (id eſt recitatis) *oſtium manſionis noſtræ grauibus audio verberibus cogi.* Neque verò id peculiari religione faciebat, ſed ex More Sacerdotum, ſeu ex Eccleſiæ Diſciplina, vt colligitur ex Libro *De Gloria Confeſſorum*, Cap. 31. vbi agit de quodam Presbytero, qui in itinere conſtitutus, cum à paupere quodam hoſpitio receptus eſſet, *Iuxta Morem Sacerdotum nocte à ſtratu ſuo conſurrexiſſe, & orationi adſtitiſſe refertur.* Et rurſus Libro 5. *Hiſtoriæ*, cap. 21. *Salonio*, & *Sagittario* Epiſcopis vitio vertit, quòd curſum ſacrum, ſeu Diuinum Officium negligerent. *Nulla prorſus de Deo erat mentio: Nullus omninò curſus memoriæ habebatur.*

Concilium Toletanum 4. canone 10. Sacerdotibus, & ſubiectis clericis ſub graui interminatione præcipit, vt *Dominicam Orationem* quotidie *Aut in publico, aut in priuato Officio* recitent. Ex quo intelligitur, priuatam diuini Officij recitationem Clericis apud Hiſpanos ante ſeptimum ſeculum præceptam fuiſſe.

Concilij Nannetenſis Canon 19. à *Reginone* in Collectione canonum Libro 1. Cap. 208. deſcriptus ſtatuit, vt *Presbyter, mane Matutinali Officio expleto, penſum ſeruitatis ſuæ canendo* (id eſt priuatim recitando) *Primam, Tertiam, Sextam, Nonamque perſoluat: Ita tamen, vt poſtea, horis competentibus, iuxta poſſibilitatem, aut à ſe, aut à Scholaribus publicè compleantur.* Verbum *canere* hic nihil aliud ſignificare, quàm priuatim recitare, Canonis ſeries oſtendit: Eaque ſignificatione vocem illam interdum à Scriptoribus Eccleſiaſticis vſurpari Viri Eruditi norunt. Sic *Remigius* Monachus Autiſiodorenſis in Expoſitione Canonis Miſſæ, rationem reddens cur Canon tacitè recitetur: *Idcircò* (inquit) *venit conſuetudo in Eccleſia, vt tacitè ipſa Obſecratio atque Conſecratio à Sacerdote cantetur, ne verba tam ſacra vileſcerent.* Ipſa Concilij Nannetenſis verba *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis ſua facit in Capitulari ad ſuæ Diœceſis Præsbyteros, Cap. 9. Habetur etiam Cap. *Presbyter*, Extra, *De Celebratione Miſſarum*, & tribuitur Concilio Agatheſi, in quo tamen illud non inueniri notatur ad marginem. Sed non refert, cuius ſit Concilij, ſiquidem inter publicas Eccleſiæ Leges Decretalium Collectioni à Sede Apoſtolica approbatæ inſertum eſt.

Crodegangus Metenſis Epiſcopus, Cap. 27. Regulæ Canonicis præſcriptæ ait: *Si longè ab Eccleſia aliquis fuerit, vt ad Opus Dei per Horas Canonicas occurrere non poſſit; agat Opus Dei cum tremore diuino, vbi tunc fuerit.* Et infra, *Quicumque ex Clero in itinere cum Epiſcopo, vel cum alio proficiſcuntur, Ordinem ſuum, in quantum ratio, vel iter permiſerit, non negligant: & non eos debent præterire horæ conſtitutæ, tam de Officijs Diuinis, quàm aliunde.*

B. Petrus Damiani Libro qui inſcribitur, *Dominus vobiſcum*, in eo totus eſt, vt oſtendat hæc verba in priuata diuini Officij recitatione non eſſe omittenda, ſicque ab omnibus Sacerdotibus recitari teſtatur, & à Solitarijs: Nec *Dominus vobiſcum*, *Venite exultemus Domino*, *Iube Domne benedicere*, & alia, quæ ad plures diriguntur, immutari debere ab ijs, qui ſoli Diuinum Officium recitant. *Si enim Doctores Eccleſiæ id expedire decernerent, in Eccleſiaſticis Officijs alium ſingulis, alium multis Ordinem tradidiſſent.* At *Neque Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cùm priuata Deo reddit obſequia, neque quiſquam omninò Pontificum, vel Catholicorum Sacerdotum his verbis ad alterum ſingulariter vtitur.*

Recitatio Canonici Officij Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis ita præcepta cenſebatur, vt qui illam omiſiſſent, ſe grauis peccati reos agnoſcerent. Vnde Formula Confeſſionis apud *Alcuinum* ſic habet: *Peccaui, quòd negligens fui de meo Curſu, quem per Horas Canonicas exſoluere debui*, &c. In Statutis etiam *Eadagari* Anglorum Regis Formula Confeſſionis occurrit, in qua hæc leguntur: *Confiteor me Horas meas Canonicas neglexiſſe.* Inter accuſationum capita, quæ *Ioanni Duodecimo* Romano Pontifici obiecta ſunt, & quæ *Ottonem* Imperatorem ad agendum contra ipſum impulerunt, vnum eſt, quòd *Matutinas, & Canonicas Horas non celebraſſet*, vt refert *Luitprandus* Libro 6. Cap. 7. *Gregorius X.* inter varia delicta, propter quæ *Henricum* Leodienſem Epiſcopum in Concilio Lugdunenſi depoſuit, Horarum Canonicarum omiſſionem recenſet in Epiſtola ad ipſum ſcriptà *Quid plura* (inquit) *Horas Canonicas, maximè cum eas neſcias, & illitteratus exiſtas, in Animæ tuæ periculum prætermittens*, &c. Id quoque criminis obiectum eſt *Ioanni XXIII.* in Concilio Conſtantienſi Seſſione 11. *Horas Canonicas dicere ſpreuit.* Et *Innocentius III.* Commiſſarijs delegans Inquiſitionem contra Neopatrenſem Epiſcopum Epiſtola 48 Libri 14. inter cætera Capita de quibus à Capitulo ſuo fuerat accuſatus, iſtud recenſet: *Nec vt tenetur, per ſeipſum Horas Canonicas Deo reddit.*

Iacobus De Vitriaco, Hiſtoriæ Occidentalis Cap. 34. obligationem illam ſtrictiſſimam, & grauiſſimam eſſe teſtatur. *Licet autem Sacerdos priuatas orationes, & ſecretas deprecationes varijs circa Curas Animarum occupationibus impeditus poſſit aliquando dimittere; Horas tamen Canonicas non debet omittere. Aliæ enim orationes ſunt voluntatis, hæ autem neceſſitatis?*

Concilium Dertuſanum in Hiſpania anno milleſimò quadringenteſimo vigeſimo nono celebratum Canone 4. ea de re ita ſtatuit: *Ne diuinæ ſeruitutis cenſus, quem de fructu labiorum ſuorum offerre tenetur quilibet Clericus, Eccleſiaſticum Beneficium poſſidens, vel in Sacris Ordinibus conſtitutus, dum per occupationes alias conuentui Eccleſiæ intereſſe non valet, ex defectu Breuiarij omittatur, prouidè duximus ſtatuendum, vt per locorum Ordinarios Beneficiarij prædicti, & in Sacris Ordinibus conſtituti, ad habendum propria Breuiaria infra tempus ipſorum Ordinariorum arbitrio moderandum coercitione diſtrictâ cogantur, nullusque de cætero in Diaconum ordinetur, qui non habeat Breuiarium, & in practica, & peritia Diuinum Officium faciendi per examen reperiatur idoneus.* Legendum eſſe, *Nulluſque in Subdiaconum ordinetur*, veriſimile eſt, cum Clericos omnes ad Breuiarij recitationem obligatos aſſerat, qui ſunt in Sacris conſtituti.

Concilium Baſileenſe Seſſione 21. canone 5. eandem obligationem ſupponit, ac declarat: *Quoſcumque Beneficiatos* (inquit) *ſeu in Sacris conſtitutos, cùm ad Horas Canonicas teneantur, admonet hæc Synodus, vt ſiue ſoli, ſiue aſſociati diurnum nocturnumque Officium reuerenter verbiſque diſtinctis peragant.*

Leo X. in Concilio Lateranenſi 5. Seſſione 9. ſtatuit, *Vt quilibet habens Beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento Beneficio Diuinum Officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante, Beneficiorum ſuorum fructus ſuos non faciat pro rata omiſſionis recitationis Officij; ſed eos tamquam iniuſtè perceptos, in fabricas huiuſmodi Beneficiorum, vel in pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Si verò vltra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter permanſerit, legitima Monitione præcedente, Beneficio ipſo priuetur, cum propter Officium detur Beneficium. Intelligatur autem Officium omittere quoad hoc, vt Beneficio priuari poſſit, qui per quindecim dies illud bis ſaltem non dixerit, Deo tamen vltra præmiſſa de dicta omiſſione redditurus rationem.* Idem ſtatuit *B. Pius V.* Conſtitutione 135. quæ incipit, *Ex proximo.*

Secundùm has Conſtitutiones eandem obligationem declarant Concilia Mediolanenſia 1. 3. & 4. ſub *S. Carolo Borromæo*. Et primum quidem P 2. Cap. 21. addit: *Qui verò Sacris initiati, Beneficium Eccleſiaſticum non habent; ſi Diuinum prætermiſerint Officium, præter graue peccatum, quod committunt, grauiter etiam ab Epiſcopis in eos animaduertatur.*

Concilium Rotomagenſe anno 1581. Cap. *De cultu Diuino in genere*, de Breuiario loquens: *Ab omnibus* (inquit) *ad Sacros Ordines promouendis libri ad Diuinum Officium neceſſarij habeantur. Promoti verò ſciant ſe ad Breuiarium obligari, ac Romanum trium quotidie Lectionum à Cardinali Sanctæ Crucis compoſitum à Sacroſancta Sede Apoſtolica ſublatum ſibi omninò prohiberi. Sciant inſuper Beneficiati, qui Breuiarium recitare neglexerint abſque legitima excuſatione, grauiter peccare, & ſuorum Beneficiorum fructus pro rata omiſſi Officij, & temporis ſuos non facere, ſed eos tanquam iniuſtè perceptos, in fabricas huiuſmodi Beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneri, ex proximi Lateranenſis Concilij Decreto per ſanctæ memoriæ Pium V. declarato.*

Eandem obligationem cùm recitandi Breuiarium, tum reſtituendi fructus pro rata portione omiſſionis Horarum temporiſque, confirmant Concilium Remenſe anno 1583. Tit. *De Breuiario*, Burdigalenſe eodem

anno

anno Tit. 3. *De Eccleſiaſticis Precationibus*, Toloſanum 1590. P 1. Cap. 4. Auenionenſe 1594. Cap. 34. Aquileienſe anno 1596. Cap. 11. cuius hæc ſunt verba: *Non tamen exiſtiment, qui ad Subdiaconatus Ordinem, & ſuperiores prouecti ſunt, ſi Beneficio Eccleſiaſtico careant, Horis Canonicis ex Breuiario Romano recitandis obſtrictos non eſſe; omninò verò intelligant, quemadmodum qui Beneficium habent Eccleſiaſticum, Horas Canonicas non recitantes, vltra peccati mortalis reatum amiſſione fructuum plectuntur: Ita illos omittendo Horas Canonicas mortaliter peccare, nec ſe prætextu Beneficij non adepti excuſare poſſe.*

Idem confirmat *Sanct. Thomas*, Quodlibeto 6. Quæſtione 5. Articulo 2. *Clericus* (inquit) *ex hoc ipſo, quod eſt Clericus, & præcipuè in Sacris Ordinibus conſtitutus, tenetur dicere Horas Canonicas: Videntur enim tales ſpecialiter eſſe aſſumpti ad laudem diuinam; ſecundùm illud Iſaiæ 43.*
„ Omnem, qui inuocat nomen meum, in laudem meam
„ creaui illum: *Sed in quantum eſt Clericus Beneficiatus in hac Eccleſia, tenetur dicere Officium ſecundùm modum illius Eccleſiæ.* Lethalis igitur peccati reus eſt Clericus Sacris Initiatus, vel Beneficium Eccleſiaſticum poſſidens, qui ſine cauſa legitimâ, ſeu neceſſitate vrgentiſſima Officium Canonicum, aut notabilem Officij partem prætermittit.

Pars notabilis non ſolùm eſt Hora integra, ſeu dimidia, ſed tertia pars Horæ. Vnde omiſſio vnius Nocturni, ſeu trium Pſalmorum, vel Lectionum in Matutinis, omiſſio duorum Pſalmorum in Veſperis, vnius Pſalmi in reliquis, mortale peccatum videtur.

Cauſa legitima, ſeu neceſſitas vrgens, eſt Breuiarij defectus, ſi quis in loco verſetur, vbi inuenire non poſſit, comparare, aut commodato accipere, vel publicis Officijs intereſſe; & abſque ſuâ culpâ libro careat. Si verò Breuiarium ſuâ culpâ perdidiſſet, verbi gratiâ ludendo, aut illud vendidiſſet, vel donaſſet, proieciſſet, ex induſtria reliquiſſet, ſiue in itinere ferre neglexiſſet, toties mortale peccatum committeret, quoties non recitaret, donec illum pœniteret malitiæ ſuæ. Legitima item cauſa ab Officij recitandi obligatione liberans, eſt infirmitas ita grauis, vt Officij recitatio illam probabiliter aggrauaret, morbive curationem retardaret. Qua in re Medici, aut Superioris arbitrio, ſeu prudentis bonique viri iudici ſtandum eſt: Necnon cœcitas. Id conſtat ex Concilij Carthaginenſis 4. Canone 49. & Venetici Canone 14. Idem confirmat Concilium Marciacenſe Prouinciæ Auſcitanæ anno 1326. celebratum, Canone 19. *Statuimus* (inquit) *quòd omnes Clerici in Sacris Ordinibus conſtituti, & Beneficium Eccleſiaſticum maximè cum Cura obtinentes, & omnes Religioſi Clerici, ad omnes ſeptem Horas Canonicas omni die dicendas vigilent diligentèr. Nam ad eas dicendas ſunt ex officio obligati, niſi eos infirmitatis grauitas excuſaret.* Idem confirmat Concilium Mediolanenſe 4. Tit. *De Vita, & Honeſtate Clericorum*, cuius hæc ſunt verba: *Sacerdos, Clericuſve Sacris initiatus, aut Eccleſiaſticum Beneficium obtinens, Horarum Canonicarum Officio cum adſtrictus ſit, meminerit ſe febri, morbove aliquo, vel aduerſa valetudine aliquando leuiter laborantem, non iuſtam propterea excuſationem habere, quamobrem illud intromittat, omittatve. Itaque ſi quando corporis infirmitate affectus eſt, ipſe pro ſua conſcientiâ rectè videat quid præſtare poſſit, ac ne omittendo grauiter peccet, & Beneficijs, ſi quod habet, fructus ſuos non faciat.*

Charitas etiam ab Officij recitatione excuſat, vt cura Infirmorum neceſſaria, ſi ſimul Officium perſolui non poſſit abſque graui illorum incommodo, & detrimento: Item Adminiſtratio Sacramentorum, quæ moram pati non poteſt: Moribundorum procuratio, aliæque functiones ſacræ, ſi tempus Officij recitationi neceſſarium fortè non relinquerent, ei qui ad illas tenetur ratione Beneficij, aut Delegationis, ſiue Mandati Epiſcopalis. Quæ enim ab Eccleſia pro charitate inſtituta ſunt, pro charitate quoque, vbi expedire videbitur, omitti poſſunt, vel intermitti, vel in aliud fortè commodius ſiue Eccleſiæ vtilius opus mutari; (inquit *S. Bernardus*, Libro *De Præcepto, & Diſpenſatione*, Cap. 2) Et *iniquum foret, ſi ſtatuta pro ſola charitate, contra charitatem tenerentur.* Cæterum locum tantum habet illa exceptio, cum adhibitâ diligentiâ, & cautione neceſſariâ nullum omninò temporis interuallum ſupereſt ad maiora illa, ſeu potiora charitatis opera exercenda, ſimul & ad perſoluendum Canonicum Officium. Debet enim Clericus diutiùs vigilare, Solis ortum præuenire, noctu etiam ſurgere pro more antiquo Sacerdotum, ab omnibus ſæcularibus negotijs, inutilibus confabulationibus, recreationibus, deambulationibus abſtinere, vt Deo vacet, vt Breuiarium integrum religioſè recitet. Denique ſi Conciones, aut lectiones ſimul habere non poſſint Eccleſiaſtici Viri, & recitandi Officij obligationi ſatisfacere, functiones illas potiùs dimittere debent, ſi id abſque graui ſcandalo fieri poſſit, quàm Diuinum Officium, in tanta Concionatorum, & Doctorum copia, qui vtrumque Munus implere, & Canonicum Officium piè recitare poſſunt, & parati ſunt. Si verò concionandi Munus ipſis ex Officio incumbat. Meminerint, quod oportet iſtud facere, & illud non omittere.

Meritò itaque inter alias praui dogmatis Propoſitiones hę etiam ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo damnatæ ſunt.

Habens Capellaniam collatiuam, aut quoduis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

Vnico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto, pro die præſenti, & craſtino.

Reſtitutio à Pio Quinto impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia ante Sententiam declaratoriam Iudicis, eò quòd ſit pęna.

Reſtitutio fructuum ob omiſſionem Horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas ante Beneficiatus de fructibus ſui Beneficij fecerit.

REGVLA II.

Tenuitas Eccleſiaſtici Beneficij eius poſſeſſorem à Recitatione Breuiarij non diſpenſat.

ECcleſiæ enim leges Clericos omnes, qui Curatum, *Aut quoduis aliud Eccleſiaſticum Beneficium obtinent*, ad Recitationem Diuini Officij adſtringunt. Ita loquitur Concilium Toloſanum anno 1590. celebratum, Cap. 4. P. 1. *De Presbyteris, & Clericis*. Hanc Regulam tradit *S. Antoninus* 3. P. Tit. 13. Cap. 4. §. 1. *Ad Horas Canonicas*, (Inquit) *tenentur ordinati in Sacris, ſcilicet in Subdiaconatu, & ſupra: Et hoc tam ſecundùm omnes Theologos quàm Canoniſtas;* (*Extra*, De Celebratione Miſſarum, *Cap.* Dolentes.) *Tenentur ſecundò ex præcepto quilibet Clerici Beneficiati, & non exiſtentes in Sacris: Nec excuſare ſe poſſunt ratione exiguitatis Beneficij, ſi ex eo non percipiant ſibi neceſſaria; ſed imputent ſibi, ex quo ſe fecerunt ad illud intitulari.*

Id confirmat Gloſſa Decreti in Canon. *Clericus*, Diſt. 91. verbo *Vigilijs*, dicens: *Sicut vir tenetur miniſtrare neceſſariò vxori, quæ tamen eſt talis, quòd ei debitum reddere non valet*, (32. Q. 7. C. Quod propoſuiſti, & C. Hi qui.:) *Ita iſte tenetur officiare Eccleſiam, licet pauper ſit, & dicere cum Apoſtolo, Scio & abundare, & eſurire.*

Idem colligunt Canonici Iuris Interpretes doctiſſimi ex Cap *Conquerente*, Extra, *De Clericis non Reſidentibus*. Ita inter alios *Proſper Fagnanus* in illud Caput: *Sicut non excuſatur à Reſidentia, ex eo, quòd ex Beneficio vitæ neceſſaria non percipiat; Ita nec excuſatur ab Horis dicendis. Imputet ſibi, ſi Beneficium non ſit competens, quia nihilominus tenebitur ad Horas, ex quo ſe fecit ad hoc intitulari.*

REGVLA III.

Qui totum Officium recitare non poſſunt propter infirmitatem, aliamve cauſam legitimam, & tamen aliquas Horas poſſunt perſoluere, ad eas recitandas tenentur ſub pęna peccati mortalis.

CVm enim Canonicum Officium pluribus Horis conſtet, & ad ſingulas recitandas Clerici in Sacris conſtituti, & Beneficiati adſtricti ſint, ſequitur illos, qui totum Officium recitare non poſſunt, ſed tamen partem aliquam perſoluere valent, illam recitare debere: Quemadmodum ille, qui Quadrageſimam integram ieiunare non poteſt, aliquot hebdomadæ diebus ieiunare tenetur, ſi poſſit. Meritò itaque inter alias praui dogmatis Propo-

ſitiones 65. anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo-nono ab *Innocentio Vndecimo* Pontifice Maximo proſcriptas hæc etiam damnata eſt ordine 54. *Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad ſe minorem.*

REGVLA IV.

Quicumque Penſionem, Fructus, aut Res Eccleſiaſticas, vt Clericus percipit, ad paruum Officium Beatæ Mariæ Virginis recitandum obligatur, cui ſi deſit, penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxius eſt, & mortalis peccati reus.

ITa ſtatuit, & declarauit *Pius V.* Conſtitutione, quæ incipit. *Ex proximo*, idque confirmant Concilia Mediolanenſia 3. & 4. ſub *Sanct. Carolo Borromæo*, Concilium Burdigalenſe anno 1583. Aueniorenſe 1594. & Aquileienſe 1596 cuius hæc ſunt verba Cap. 11. *Penſionarios ſerio monitos eſſe volumus, eos ad Officium Beatæ Mariæ Virginis quotidie recitandum teneri; præter peccatum mortale, quod committunt, ſi omiſerint, reſtitutionis onere obſtrictos declaramus.*

REGVLA V.

Monachi ſeu Religioſi Profeſſi Choro deputati, quamuis non ſint in Sacris Ordinibus conſtituti, ad Officium Diuinum priuatim etiam recitandum tenentur ſub pœna peccati mortalis.

RAtione enim Profeſſionis ſuæ inſtituti ſunt ad orãdum non ſolùm pro ſe, ſed etiam pro Populo; & Eccleſiæ conſuetudine, quæ ſancta, & inuiolabilis eſſe debet, vimque habet legis, ad ſacrum illud, & canonicum penſum perſoluendum tenentur, vt docet *Sanct. Antoninus* P. 3. Tit. 13 Cap. 4. §. 1. *Tenentur* (inquit) *Ad Horas Religioſi profeſſi, quorum Religio ad actus vitæ contemplatiuæ eſt inſtituta, & per Eccleſiam confirmata. Et hoc ratione ſuæ profeſſionis, quia non ſolùm ſunt inſtitutæ huiuſmodi Religionis ad orandum particulariter pro ſe, ſed etiam ad orandum pro vniuerſali vtilitate Fidelium. Ad huiuſmodi autem orationem faciendam in perſona totius Populi Chriſtiani pro vtilitate omnium ſunt inſtitutæ ſpecialiter Horæ Canonicæ. Religio autem inſtituta ad opera vitæ contemplatiuæ eſt Status Monachalis. Religio verò Mendicantium vtramque complectitur, ſcilicet actiuam, & contemplatiuam.*

Monachorum, & Religioſorum Virorum obligatio ad Officium Diuinum priuatim recitandum, cùm abſentes ſunt à Choro; confirmatur ex Regulis Monaſticis, Concilijs, & Summorum Pontificum Decretis. Occurrit imprimis *S. Baſilij* Regula, Cap. 107. *Vnuſquiſque* (inquit) *totâ mente, & deuotione complere debet id, quod ſcriptum eſt:* Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino. *Si enim corporaliter non occurrat adeſſe*
Ephes. 5. *cum cæteris ad orationis locum, in quocumque loco inuentus fuerit, quod deuotionis, eſt expleat. Oportet tamen obſeruare, ne fortè poſſit quis implere in tempore ſuo, quod complendum eſt, & occurrere: Sed dum loqui vult, occaſiones nectit, tanquam in miniſterij opere occupatus. Quod qui facit, & offendiculum cæteris præſtat, & ipſe negligentis crimen incurrit.*

2 Regula *S. Pachomij* Cap. 142. *Etſi in naui fuerit, & in Monaſterio, & in agro, & in itinere, & in quolibet miniſterio, orandi & pſallendi tempora non prætermittat.*

3 Regula *S. Benedicti*, Cap 40. *Fratres qui omninò longè ſunt in labore, & non poſſunt hora competenti occurrere ad Oratorium, & Abbas hoc perpendit, quia ita eſt, agant ibidem Opus Dei, vbi operantur, cum tremore diuino flectentes genua. Similiter qui in itinere directi ſunt, non eos prætereant Horæ conſtitutæ: Sed, vt poſſunt, agant ſibi, & ſeruitutis penſum non negligant reddere.*

4 Regula *SS. Pauli, & Stephani* Abbatum Cap. 12. *Opus Dei, quod per diem in quocumque loco operantes Fratres per Horas conſtitutas dicent, cum diſciplina, & timore Dei conſona voce dicatur: Non prout vnuſquiſque operis excuſatione, aut occupatione voluerit obruere.*

5 Regula *S. Ferreoli* Vcetienſis Epiſcopi, *Cap. 13. Similiter etiam his, qui Paſtores pecorum, vt eſt moris, de congregatione mittentur, curæ erit vacare Pſalmis, vt cæteri: Ne in id quod maius, eſt minores inueniantur, & in confuſio-* 1. Cor. 2.
nem ſui illud is aptetur exemplum: ANIMALIS *homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei.* Et Cap. 12. *Vt omni tempore Pſalmi vſque ad finem Pſalterij in ordine decantentur: Sibi tamen ſecretius propter propriam mercedem, excepto publico pſallendi Curſu Dominico, quantum per ſingulos dies Deo tamen ſcienter laudes offerat occultâ ruminatione.*

6 Regula *Magiſtri*, Cap 56. cuius titulus eſt, *Quomodo debeant Fratres in itinere Opus Dei complere?* Hæc habet: *In nubilo verò die, cùm radios ſuos Sol mundo abſconderit, ſiue in Monaſterio, ſiue in via, ſiue in agro perpenſatione Horarum tranſactâ Fratres æſtiment, & quæuis hora ſit, conſuetum tamen compleatur Officium: Et ſiue ante, ſiue retro, à certa hora dictum ſit, conſuetum Horæ opus tamen non prætereat, ſed agatur.*

7 Concilium Marciacenſe Prouinciæ Auxitanę anno 1326. Canone 19. *Statuimus* (inquit) *quòd omnes Clerici, in Sacris Ordinibus conſtituti, & Beneficium Eccleſiaſticum, maximè cum Cura obtinentes, & omnes Religioſi Clerici ad omnes ſeptem Horas Canonicas omni die dicendas ſunt ex debito obligati, niſi eos infirmitatis grauitas excuſarit.*

8 *Sanct. Dominicus*, vt in eius Vita apud *Surium* legimus, *Quando extra Monaſterium erat, audito primo ſigno Nocturnarum Precum, ſurgebat, & Fratres excitans, cum multa deuotione totum Diuinum Officium abſoluebat horis, & temporibus ſuis, tum nocturnis tum diurnis, nihil penitus omittens. Perſoluto Completorio, etiam in itinere poſitus cum Socijs, ſilentium non minus ſeruabat, quàm ſi eſſet in Monaſterio.*

9 *Gregorius IX.* de Monachis foras profecturis ſtatuit *Vt ipſi Horas dicant in via, & de libris prouideatur eiſdem.*

10 Conſtitutio *Benedicti XII.* Pontificis Maximi ad reſtaurandam Diſciplinam Regularem in Ordine Benedictino edita: *Cęterum* (inquit) *qui ad Chorum, vel Eccleſiam accedere nequiuerint, prædicationi, lectioni, ſtudio, ſeu adminiſtrationibus, vel officijs ſuis, aut pijs ſiue licitis operibus, de licentia illius, ad quem eam dare pertinuerit, occupati, in loco aliquo congruo, & honeſto, debitis horis, iuxta poſſibilitatem plures ſimul conueniant, & debitè dicant Diuinum Officium, & quotidianum penſum exſoluant debitę ſeruitutis.*

11 Statuta *Hugonis V.* Cluniacenſis Abbatis: *Vniuerſi vbicumque conſtituti, ſuæ ſeruitutis penſum non negligant reddere, maximè Horarum Regularium.*

REGVLA VI.

Moniales profeſſæ, & Choro deputatæ, ad Officium Diuinum recitandum tenentur ſub pœna peccati mortalis, etiam cum à Choro ſunt abſentes.

COnſecrationis namque ſuæ, & Profeſſionis ratione ad ſpecialem cultum Deo exhibendum, aſſiduamque magis orationem tenentur: Qui quidem cultus Horarum Canonicarum recitatione determinatus eſt ex Eccleſiæ Diſciplina, & conſuetudine, cuius antiquitas ex *Epiſtola S. Hieronymi ad Demetriadem Virginem* probatur. *Præter Pſalmorum, & orationis ordinem* (inquit) *quod tibi Hora Tertia, Sexta, Nona, ad Veſperam, Media Nocte, & Mane ſemper eſt exercendum: Statue quot horis ſanctam Scripturam diſcere debeas.* Et in Epiſtola *Ad Lætum de Inſtitutione Filiæ*, profeſſioni virginitatis deſtinatæ: *Aſſueſcat,* (inquit) *ad Orationes, & Pſalmos nocte conſurgere, mane Hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona Hora ſtare in acie, quaſi bellatricem Chriſti, accenſaque lucerna reddere Sacrificium Veſpertinum.*

Regula *S. Cęſarij* Moniales, quæ *ad Opus Dei* tardiùs venerint, increpationi ſubijcit.

Regula *S. Aureliani* Monialibus Arelatenſis Monaſterij pariter data, ſacræ Pſalmodiæ ordinem illis præſcribit. *Curſum diurnum, vel Nocturnum, id eſt, Matutinos, Vigilias, Nocturnos, Veſperum, & Duodecimam in Baſilica Dominæ Mariæ à Congregatione dici. Quod ſi hyems aſpera fuerit, Matutinos tantum, Veſperam, & Duodecimam in prædicta Baſilica dici: Secundam verò, Tertiam, Sextam, & Nonam in interiori Oratorio.* Feruorem in Opere Dei, pſallendique diſciplinam, & ordinem Sacris Virginibus etiam pręſcribit *S. Donatus* Veſontionenſis

nenſis Epiſcopus in Regula. Cuiuſdam Patris Regula Cap 6. ſtatuit, vt *Sorores, quæ pro grauibus culpis in Pænitentia detinentur, in Eccleſia cum ceteris, quæ communicant, non ſtent; ſed in alia Eccleſia ſecretè Curſum canſent: Et expleto curſu egredientes ante fores Eccleſiæ, in qua communicantes Curſum explent, ſtare præcipiantur: Et egrediente Congregatione ſupra humum proſtratæ, rogent pro ſe Dominum exorari, &c.*

S. Leander Diſpalenſis Epiſcopus in Regula ſiue Libro *De Inſtitutione Virginum, ad Florentinum* Sororem, Cap. 6. *Lectio* (inquit) *tibi ſit aſſidua, iugis oratio. Diuidantur tibi opera, & Officia, vt poſtquam legeris, ores, poſtquam oraueris, legas. Sic alternes perpetim hæc duo bona, vt ab iiſdem nullo ſis tempore otioſa.*

B. Ælredus Rieuallenſis Abbas Ordinis Ciſtercienſis in Regula ſiue Inſtitutione Recluſarum, ad Sororem: Cap. 14. *Secundùm formam Regulæ Beati Benedicti*, (inquit) *Nocturnas Vigilias celebret, quibus mox ſuccedat oratio. Poſt orationem in honore Virginis debitum ſoluat Officium, Sanctorum commemorationem adijciens.·.·. Albeſcente Aurora, Matutinas Laudes cum Horæ Primæ hymnis perſoluat: Et ſic in alternatione lectionum, orationum, Pſalmorum quoque, Tertiam exſpectet: Qua dicta, in opere manuum vſque ad Nonam occupetur. Cibo autem ſumpto, & gratiarum actionibus Deo ſolutis, ad præſcriptam manſuetudinem redeas ſpiritualibus exercitijs, opus corporale intermittens vſque ad Veſperas. Facto autem paruo interuallo, aliquam lectionem de Vitis Patrum, vel Inſtitutis, vel Miraculis eorum, ſibi ſecretiùs legat: Vt orta ex his aliqua compunctione, in quodam feruore ſpiritûs Completorium dicat.*

Sancta *Lutgardis ſæpè repræhenderat Moniales in valetudinario manentes, quòd parum attentè perſoluerent Horas Canonicas diuinitus inſtitutas.·.·. Cùm ſe infirmæ Sorores in valetudinario manentes in dicendis Precibus Canonicis correxiſſent, peſtis penitus ſopita eſt*; teſte *Thoma Cantipratano* in eius Vita, Libro 3. Cap. 10.

R E G V L A VII.

Clerici in Sacris Ordinibus conſtituti, & Religioſi Profeſſi, ad recitandum Officium tenentur, quamuis ſint excommunicati.

ITa declarat Synodus Nemauſenſis anno milleſimo ducenteſimo octogeſimo-quarto celebrata, Tit. De Sententia Excommunicationis: *Debent tamen* (inquit) *extra Eccleſiam nihilominus dicere Officium ſub ſilentio Clerici Excommunicati maiori Excommunicatione, & Interdicti, ſi ſunt in ſacris Ordinibus conſtituti.* Et certè nemo ſuo delicto conditionem ſuam facit meliorem. Iſti ergo tenentur ad ea, quæ ſunt oneris, licet ijs priuentur, quæ ſunt honoris. Publicis tamen Officijs ingerere ſe non poſſunt Excommunicati, ſed priuatim Officium perſoluere.

R E G V L A VIII.

Ad Diuini Officij recitationem ita neceſſaria eſt mentis attentio, vt præcepto non ſatisfaciat, mortaliſque ſit peccati reus, qui per Officij partem notabilem ad alia ſponte mentem diſtrahit.

CVm enim oratio ſit plus mentis in Deum affectus, ſeu Mentis aſcenſus in Deum, colloquium animæ cum Deo, Dei cultus; ad illam iure diuino neceſſaria mentis attentio eſt: Alioquin orantibus meritò dicet Dominus: *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.* Nam *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate.* Hinc Apoſtolus 1. ad Corinthios 14.
Iſa. 29. Matt. 15. Ioannis 4. *Pſallam ſpiritu* (inquit) *pſallam, & mente.* Et ad Epheſios 5. *Cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.*

Id confirmat *Sanct. Cyprianus*, Tractatu De Oratione Dominica: *Quando ſtamus ad orationem* (inquit) *vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis, & ſæcularis abſcedat, nec quidquam tunc animus quàm id ſolùm cogitet, quod precatur. Ideò & Sacerdos ante orationem Præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes, dicendo.* Surſum corda; *vt dum reſpondet plebs*, Habemus ad Dominum, *admoneatur nihil aliud ſe quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra Aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orat onis adire patiatur: Obrepit enim frequenter, & penetrat, & ſubtiliter fallens, preces noſtras à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, & aliud in voce, quando intentione ſincerâ Dominum debeat non vocis ſonus, ſed animus, & ſenſus orare. Quę autem ſegnitia eſt alienari, & rapi ineptis cogitationibus, & profanis, cùm Dominum deprecaris; quaſi ſit aliud, quod magis debeas cogitare, quàm quod cum Deo loqueris? Quomodo te audiri à Deo poſtulas, cum te ipſe non audias? Vis eſſe Deum memorem tui, quando tu ipſe memor tui non ſis? Hoc eſt, ab hoſte in totum non cauere; hoc eſt, quando oras Deum Maieſtatem Dei negligentiâ orationis offendere; hoc eſt, vigilare oculis, & corde dormire, cùm debeat Chriſtianus & cum dormit oculis corde vigilare: Sicut ſcriptum eſt ex perſona Eccleſiæ loquentis in Cantico Canticorum:* Ego “ dormio, & cor meum vigilat. *Quapropter ſollicitè,* “ *& cautè Apoſtolus admonet dicens:* Inſtate orationi “ vigilantes in ea: *Docens ſcilicet, & oſtendens, eos impe-* “ *trare, quod poſtulant de Deo poſſe, quos Deus videat in oratione vigilare.*

De attentione mentis ad orationem neceſſaria poſſent aliorum Patrum non minus iuculenta teſtimonia proferri, quæ in alium locum ſeruantur. Satis hæc ſunt, vt iure diuino imperata probetur attentionis illius neceſſitas. Cùm itaque præcepta Eccleſiæ, vt par eſt, impleri non poſſint ijs actibus, quibus Dei præceptum violatur; & ipſa præcipiendo aliquem actum exteriorem, conſequenter præcipiat, & interiorem, qui eius veluti ratio, & forma eſt; minimè dubium eſt, quin & ipſa præcipiat attentionem mentis ad Officium Diuinum, cùm illius recitationem præcipit. Quod ex Concilio Lateranenſi 4. ſub *Innocentio III.* Canone 17. confirmatur. *Dolentes* (inquit) *referimus, quòd non ſolùm quidam minores Clerici, verum etiam aliqui Eccleſiarum Prælati circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas, vt de alijs taceamus, ferè medietatem noctis expendunt. Et ſomno reſiduum relinquentes, vix ad diurnum concentum auium excitantur, tranſcurrendo vndique continuatâ ſyncopa Matutinum.* Et infra: *Hæc igitur, & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitus inhibemus: Diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, vt Diuinum Officium diurnum pariter, & nocturnum, quantùm eis Deus dederit, ſtudiosè celebrent pariter, ac deuotè.* Refertur Cap. *Dolentes*, Extra, *De Celebratione Miſſarum.* Preces igitur, & Diuina Officia *non curſim, & feſtinanter*, ſed *deuotè, attentè & grauiter* in Choro recitandæ ſunt à Clericis, Monachis & Monialibus: Extra Chorum etiam *articulatè, diſtinctè, decorè, attentè, & deuotè, depoſitâ omni ſollicitudine ſæculari*, ne in Domini maledictionem à Propheta intentatam incurrant, *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter.* Ita ſanxerunt, ac declararunt Concilium Treuerenſe anno 1549. Canone 6 Mediolanenſe 4. P. 3 Cap. 7. Burdigalenſe anno 1583. Tit. 17 Bituricenſe 1584. Tit 12. Canone 12. Conuentus Melodunenſis Epiſcoporum Galliæ, Tit. *De Canonicis*, Concilium Narbonenſe anno 1609. Cap. 30. Quamobrem Horarum Canonicarum recitationi nulla colloquia intermiſcenda ſunt, nullum opus externum agendum eſt cùm perſoluuntur, in nullâ cogitatione profana, & ſæculari, & à Deo aliena immorandum, ab ijs auertenda mens eſt, & in vno Deo colligenda, & defigenda. Quod vt facilius fiat, ſecedendum eſt ad Officium recitandum in locum, in quo à pietate, & deuotione non abducamur; nec deambulando recitandum eſt; ex deambulatione enim mentis euagatio naſci ſolet. Ita Concilium Treuerenſe 2. anno 1549. Cap. 6. *Omnes, qui Horis Canonicis perſoluendis deputati ſunt, dent operam, vt collectis animis, quoad fieri poteſt, debitum penſum abſoluant: Nec ita ſe habeant, vt dum voce pſallunt, quiduis potius quàm Deum animo cogitare videantur, ſemper canentes ne Propheticum illud audiant:* Labijs quidem, “ Iſ. 29.
me honorant, cor autem eorum longè eſt à me. *Quid* “ *autem eſt, voce quidem pſallere, mente autem domum, aut forum circumire, niſi homines fallere, & Deum irridere? Graue admodum eſt, quod Scriptura dicit:* Ma- “ Iere. 48.
ledictus qui facit opus Dei negligenter. *Statuimus pro-* “ *inde, vt laudes diuinæ per ſingulas Horas non curſim, ac feſtinanter, ſed tractim, ſeruatis interuallis decentibus, ratione dierum feſtorum habita, reuerenter & alacriter abſoluantur, nequaquam ſublato in altum clamore, ne vel inſanire, vel animi laſciuiâ geſtire videantur potiùs, quàm*

feruere ſpiritûs exultare, ſemper Verſiculum decantatiſſimum animo voluentes: Nec clamans, ſed amans cantat in aure Dei. Audit enim ille vocem cordis, ſiue qua ſonum auris contemnit. Quare videndum eſt, vt qui ſpiritu pſallunt, & mente pſallant. Caueant, item qui alijs occupati negotijs extra Chorum Horas priuatim legant, ne ſomnolentè aut truncatis verbis, aut intra fauces compreſſo ſpiritu preces demurmurare, ſed articulatè, diſtinctè, disertè & cum attentione integrè omnia pronuntient. Ne qua item occaſione in diuerſa rapti deſint officio ſuo, diſtrictius prohibemus, ne deambulando Horas dicant, ſed in locum aliquem orationi aptum tantiſper concedant, ne mentis euagatio, quæ ex tumultuaria deambulatione naſci ſolet, fructum orationis intercipiat. Huic Concilij Treuerenſis Decreto conſona eſt admonitio *S. Caroli Borromæi* in quarta Synodo Diœceſana Decreto 21.

Debitam reuerentiam pariter non ſeruant, qui Horas Canonicas in lecto recitant, niſi cogente infirmitate graui. Vnde *B. Petrus Damiani* Opuſculo 34. Cap 6. refert Monachum quemdam, qui pridiano veſpere laſſus de via redierat, & feſſa in lectulum membra proijciens, iacendo Canonicas Horas compleuerat, ab Angelo ſub Peregrini Hieroſolymitani ſpecie commonitum, ac emendatum fuiſſe his verbis: *Completorium in lecto, nec ſalus eſt, nec profectus.* Ibidem commemorat, *Ioannem* Priorem Eremi Fontis Auellani, qui lentis quibuſdam infirmitatibus macilentus videbatur ſemper gracilis; & ſui corporis imbecilla tenuitate confiſus, ſæpè iacens in lecto Completorium decurrebat, à Dæmone per os Energumeni quem exorcizabat, ea de re fuiſſe cum exprobratione reprehenſum. *Túne, ait, ille es, qui ſub cotto quotidie Completorium inſuſurras? Et modò me quaſi Sanctus eijcere, & iuris mei vaſculum de meo vis dominio liberare?*

Sed neque decorum, ac religioſum eſt, vt ſedendo Diuinum Officium recitetur, niſi infirmitatis, vel debilitatis ratione. Vnde *Tertullianus* Libro *De Oratione*, Cap. 13. *Siquidem* (inquit) *irreuerens eſt aſſidere ſub conſpectu contráque conſpectum eius, quem quàm maximè reuerearis, ac venereris: Quantò magis ſub conſpectu Dei viui, Angelo adhuc orationis adſtante? Factum iſtud irreligioſum eſt, niſi exprobramus Deo, quòd nos oratio fatigauerit. Atqui cum modeſtia, & humilitate adorantes, magis commendabimus Deo preces noſtras, &c.* Id confirmat *B. Petrus Damiani* Opuſculo 39. ad Biſuntinum Archiepiſcopum, *Contra ſedentes tempore Diuini Officij.* Illud prauæ conſuetudinis vitium correctione dignum, & de ſtudio Militantis Eccleſię penitus eradendum ſcribit. *Nam cùm vbique nobis aduerſus nequitiæ Spiritus immineat inſęderabile bellum, feruentius ingruit in modulatione Pſalmorum: Et cum oramus, tunc velut in acie contra malignorum hoſtium tentamenta confligimus, vt nobis omnino neceſſe ſit, aut ſuperantibus eneruiter cedere, aut corruentibus in Domino plauſibiliter inſultare. Qui cùm corpora noſtra marcida ſeſſione contemplantur hebeſcere, de ruina quoque interioris hominis illico ſperant ſe victoriam obtinere.∴Si Regi, vel terreno cuilibet Optimati, ſuæ ditionis Officia reuerenter adſiſtunt; cùm ante terribilem Maieſtatis diuinæ conſpectum laudum præconia iubilamus, quâ præſumptionis audaciâ ſedere præſumimus? Dicit Da-*

Dan. 7. „ *niel*, Millia millium miniſtrabant ei, & decies cen-
„ tena millia adſiſtebant ei. *Ecce dum innumerabilium Angelorum alij Deo miniſtrare, alij dicuntur adſiſtere, nullus eorum hîc reperitur in ſubſellio reſidere. Cui ergo Virtutes Angelicæ trementes adſiſtunt, torreni & corruptibiles homines adſtare deſpiciunt? Et cum Eccleſiaſticis illis Officijs ritè credatur Angelicam ſemper adeſſe preſen-*
„ *tiam, dicente Scriptura:* In conſpectu Angelorum pſal-

Pſal. 137. „ lam tibi: *Noſtramque vigilantiam, ſiue deſidiam non modò diligenter attendere, ſed ſuperno Iudici cuncta per ordinem nuntiare, quanto putamus aduerſus nos zelo moueantur, dum in conſpectu illius nos irreuerenter ſedere conſpiciunt, cui ſcilicet ipſi trementes adſiſtunt?*

Moralis Chriſtianæ Regulam, cuius in explicatione verſamur, confirmat *Sanct. Thomæ*, in 4 *Sententiarum*, Diſt. 15. Quæſtione 4 Articulo 2. Quæſtiuncula 4. *Attentio actualis* (inquit) *requiritur ad orationem aliquo modo; vel ad euitandum tranſgreſſionem in illa oratione, quæ eſt in præcepto; vel ad meritum illa, quæ non eſt in præcepto; ſed non omnibus modis.* Satis enim eſt, quòd in orationis progreſſu maneat attentio ſecundùm virtutem, quod fit cum aliquis ad Orationem acceſſit cum intentione debitum obſequium Deo reddendi, etiamſi in proſecutione orationis mens ad alia rapiatur; *Niſi tanta fiat euagatio, quòd omnino depereat vis primæ intentionis: Et ideò oportet, quòd frequenter homo cor reuocet ad ſeipſum.* Hinc *Hugo de Sancto Victore*, Elucidatione in Pſalmos, Cap. 17. quod Inſcribitur, *De tribus orantium generibus*, ait: *Si cum oratione fundimus, aliud quodlibet in corde verſamus, etiamſi illud bonum ſit, à culpa liberi non ſumus.* Quam *Hugonis* ſententiam intelligendam eſſe docet ibidem *S. Thomas* obiectioni ſecundæ reſpondens: *Quando aliquis ex propoſito mentem ad alia diſtrahit in orando: Tunc enim ſine culpa non eſt; & præcipuè ſi in alijs ſpontè ſe occupat, quæ mentem diſtrahunt, ſicut ſunt exteriora opera. Et, ſi ad contrarium mens euagetur, etiam culpa mortalis erit: Si autem ſine hoc, quòd percipiamus, mens ad alia euagetur, vel culpâ caret, vel paruiſſima culpa eſt; niſi præcedens cogitatio, ex qua contingit euagatio talis, in culpa eſſe dicatur.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione 83. Articulo 13. In Reſponſione ad tertium: *Si quis* (inquit) *ex propoſito in oratione mente euagetur, hoc peccatum eſt, & impedit orationis fructum. Et contra hoc Sanct. Auguſtinus dicit in Regula*, Pſalmis & Hymnis cum oratis Deum, „ hoc verſetur in corde, quod profertur in ore. *Euaga-* „ *tio verò mentis, quæ fit præter propoſitum, orationis fructum non tollit.* Triplex autem attentio orationi vocali poteſt adhiberi (inquit *Sanct. Thomas* in eodem Articulo:) *Vna quidem quâ attenditur ad verba, ne aliquis in eis erret: Secunda, quâ attenditur ad ſenſum verborum: Tertia, quâ attenditur ad finem orationis, ſcilicet ad Deum, & ad rem pro qua oratur, quæ quidem eſt maximè neceſſaria. Et hanc etiam poſſunt habere idiotę.* Et in 4. *Sententiarum* lex mox indicato: *Attentio* (inquit) *in oratione poteſt eſſe duplex: Primò enim eſt attentio ad verba quibus petimus: Deinde ad petitionem ipſam, & ad ea quæ petitionem ipſam circumſtant, ſicut eſt neceſſitas pro qua petitur, & Deus, qui rogatur, & alia huiuſmodi: Et quæcumque harum attentionum adſit, non eſt reputanda inattenta oratio: Vnde etiam illi, qui non intelligunt orationis verba, ad orationem attenti eſſe poſſunt: Sed tamen vltima attentio eſt laudabilior quàm ſecunda, & ſecunda quàm prima.*

Quamobrem à Clero Gallicano meritò reiecta, & improbata eſt hæc Propoſitio: *Præcepto ſatisfacit, qui voluntariè labijs tantùm, non autem mente orat.* Hinc ſequitur, illum qui animo voluntariè diſtracto Horas recitat, ad eas repetendas teneri: Non autem, qui illas attento perſoluens animo ſimul Miſſam audit. Quamquam melius, conuenientius, ac religioſius magiſque meritorium eſt, vtrique illi pietatis officio ſeorſim, & diſtinctis temporibus ſatisfacere, ijs præſertim diebus, quibus audire Miſſam præceptum eſt.

REGVLA IX.

Horas Canonicas temporibus congruis non perſoluere, peccatum eſt, niſi iuſta cauſa legitimámque impedimentum obſtet.

CVm enim in plures Horas diei Diuinum Officium diſtributum ſit ab Eccleſia, quæ Miniſtros ſuos identidem orationi vacare iubet, vt cum Propheta dicere poſſint, *Septies in die laudem dixi tibi;* Eccleſiæ certè intentioni ſeſe non accommodant, qui congruis horis Officium non recitant, ſed totius Breuiarij recitationem in vnam horam conijciunt.

Hanc Regulam confirmat Auctor Libri *De Benedictione Dei*, qui nono ſæculo florebat, à *Steuartio* editus, qui in Præfatione ſua carpit nonnullos Sacerdotes, & Epiſcopos, qui, vt liberius genio indulgere poſſint, ſerotinis Horis *Nocturnas Vigilias deſidiosè perſoluentes, ſtratu mox decubant. Surgentes verò, dum ſe veſtibus induunt, diurna peragunt Officia: Putantes ſibi ſufficere poſſe, ſi ſaltem quoquo modo illa decantent;* (Id eſt, recitent.) *Ignari, quia Horæ ſunt in Sancta Eccleſia conſtitutæ, quibus per diem, & noctem diuinæ ſeruitutis Officia perſoluantur.∴Quas ſi negligimus, Sanctorum Patrum inſtitutis contraimus, quibus contraire periculoſum eſt. Neque enim poſſunt communionem ſanctam Eccleſiæ habere, qui eius inſtituta etſi non verbis, operibus verò impugnare nituntur: Dum quod permaximum eſt in Sancta Eccleſia,*

ſi cum

ſeum charitate, & pietatis ſtudio peragatur, id eſt, laudis diuinæ Pſalmodia modaluta, & Miſſarum ſolemniu, nec temporibus cougruis, nec religioſis celebrans affectibus.

Idem confirmat *B. Petrus Damiaai*, Opuſculo 34. Cap 5. vbi *Sanct. Seuerinum* Colonienſem Epiſcopum Purgatorij pœnis cruciatum refert, quòd Officij Diuini recitationem in vnam horam conieciſſet. Clerico enim Colonienſis Eccleſiæ apparens: *Nihil, ait, aliud in me remanſit vltione plectendum, præter hoc tantùm, quia dum iu Aula Regia conſtitutus Imperialibus me Conſilijs vehementer implicui, Canonicæ Synaxis Officia per diſtracta horarum ſpatia non perſolui. Nunc quippè ſimul omnia coaceruans totu die negotijs ingruentibas ſecura libertate vacubam. Ob hanc itaque negligentiam Horarum, ardoris huius ſero ſupplicium.* Subdit *B. Petrus Damiaai* Cap. 6. *Diſtinguenda ſunt ergo per momentu temporum Eccleſiaſticę Inſtitutionis Officia, & ſub magna diuini timoris, ac reuerentiæ dicenda ſuat diſciplinu.*

Id Confirmat *S. Antoninus* 3. P. Tit 13. Cap. 14. §. 4. Mortale tamen peccatum non eſſe docet, modò ante mediam noctem totum diei Officium perſoluatur. Si quis autem Horarum ordinem interuertat, & poſt Primam verbi gratiâ, recitet Horam Sextam, ſufficit vt ſuppleat, quod omiſit, & pœnitentiam agat de negligentia ſua. Ordinem enim Horarum, ſicut & tempus, abſque vlla neceſſitate peruertere, veniale peccatum eſt.

Ob cauſam nihilominus, vel occupationem legitimam plures Horæ ſimul recitari poſſunt: Sed melius eſt Diuinorum Officiorum tempus præuenire, quàm tardare, quia illud prouidentiæ, illud negligentiæ eſt; (ioquiunt *Hugo à S. Victore*, & *S. Antoninus.*) Obſeruandum tamen, vt Veſperæ, & Completorium nonniſi pomeridianis horis dicantur, excepto Quadrageſimali tempore, quo Veſperæ paulò ante meridiem hodierno Eccleſiæ more recitari poſſunt, & debent; ita vt qui ſine vlla causâ Veſperarum recitationem poſt prandium ſacro Quadrageſimę tempore differret, veniali peccati reus eſſet. Matutinum ſequentis diei poſt occaſum diei antecedentis recitari poteſt, verbi gratiâ, Matutinum Officium Dominicæ die Sabbati ſerotiois horis, modò legitima cauſa ſubſit: At huiuſmodi anticipatio culpâ non vacat, ſi abſque iuſtâ causâ fiat. Ita docet *S. Thomas*, Quodlibeto 5. Quæſt. 14. Artic. 1. *Conſideranda eſt* (inquit) *intentio eius, qui præuenit tempas in Matutinis dicendis, vel ia quibuſcumque Horis Canoaicis. Si enim hoc facit propter laſciuium, vt ſcilicet quietiùs ſomnolentiæ, & voluptati vacet, non eſt abſque peccato. Si verò hoc faciat propter neceſſitatem liciturum, & honeſtarum occupationum, (putà, ſi Clericus, aut Magiſter debet videre lectiones ſuas de nocte, vel propter aliquid aliud huiuſmodi;) licitè poteſt ſerò dicere Matatinas, & in alijs Horis Canonicis tempus præuenire; ſicut etiam hoc in ſolemnibus Eccleſijs fit; quia melius eſt Deo vtrumque reddere, ſcilicet & debitus laudes, & alia honeſta officia, quàm quòd per vnum aliad impediatur* Angelico Doctori ſubſcribit *S. Antoninus*. Idem cenſet *Iacobus à Vitriaco* S. R. E. Cardinalis, *Hiſtoriæ Occidentalis* Cap 34. vbi de Parochis, & Animarum Rectoribus hunc in modum loquitur: *Procuret in quantum commiſſi ſibi gregis permittit frequens Miniſterium, vt Nocturnum Officium nocta peragatur: Diurnum autem certis, & determinatis horis de die perficiatur. Non enim debet Diuinum Officium confundere, neque noctem in diem conuertere.·.·.·. Conceditur tamen eis ratione frequentis Adminiſtrationis ad cautelam tempus determinatum quandoque præuenire, non tamen abſque magna, & vrgente neceſſitate præterire.*

Idem confirmant Statuta *Stephani Poncherij* Pariſienſis Epiſcopi. *Permittimus* (inquit) *neceſſitatis cauſa, vt Matutinas diei ſequentis poſſitis dicere ſero præcedente: Aut mane totum Officium ſucceſſiuè dicere vſque ad Veſperas, & ſerò Veſperas cum Completorio, ſi vtilibus negotijs occupati eſtis, vt ſtudio aut Proceſſionibus; ſed ſi ex ſomnolentia, aut delicijs facitis, ſine peccato facere non poteſtis.*

R E G V L A X.

Recitationem Horarum Canonicarum alijs negotijs, aut colloquijs interrumpere, irreligioſum eſt.

ID enim abſque irreuerentia fieri non poteſt. Si enim irreuerentiæ erga Regem reus meritò cenſeretur, qui cum eius Maieſtate colloquens, Ei tergum verteret, vt cum alio confabularetur, aliudve negotium ageret: multò magis reus eſt, qui cum Rege Regum in oratione colloquens, orationem debitam interrumpit, vt colloquia cum hominibus miſceat, aut negotijs ſæcularibus, ſeu externis quibuſuis operibus vacet. Hinc *Sanct. Auguſtinus*, Enarratione in Pſalmum 85. ait: *Quis eſt homo, cum quo ſi cœperis amicus eius colloqui, & voluerit ille reſpondere collocutioni eius, & viderit eum auerti à ſe, & aliud loqui ad aliud, qui hoc ferat? Aut ſi fortè interpelles Iudicem, & conſtituas eum loco, vt te audiat, ſubitò cum ad eum loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tao, quando te tolerat? Et tolerat Deus tot corda precantium, & diuerſas res cogitantium: Omitto dicere, & noxius; ipſas ſuperfluas cogitare, iniuria eſt eius, cum quo loqui cęperas. Oratio tua locatio eſt ad Deum. Quando legis, Deus tibi loquitur: Quando oras, Deo loqueris.* Hinc colloquia in Choro, aut aliàs recitando Diuinum Officium intermiſceri, Concilia diſtrictiùs prohibent, Burdigalenſe anno 1583. Cap 17. Remenſe eodem anno, Tit. *De Cultu Diuino*, § 4. Bituricenſe 1584. Tit. 12. Cap. 12. Narbonenſe 1609. Cap. 30. &c.

R E G V L A XI.

Quibus incumbit obligatio Diuinum Officium recitandi, illud recitare tenetur iuxta Breuiarium, & præſcriptam formam, Ritùmque, ſiue Romanæ Eccleſiæ, ſiue Eccleſiæ cuius ſunt Clerici, ſiue Ordinis Religioſi, quem profeſſi ſunt: Nec Officij qualitatem ipſis mutare licet abſque Superiorum facultate; alioqui peccati lethalis rei eſſent.

HAnc Regulam ex *Sanct. Thoma* colligimus Quodlibeto 1. Quæſt. 7. Articulo 1. *Suppoſito* (inquit) *quod aliquis licitè ſit Prębendatus in duabus Eccleſijs, (ſcilicet ex diſpenſatione) conſiderandum eſt, quòd ille, qui in aliqua Eccleſia Præbendam accepit, duobus obligatur; ſcilicet Deo, vt ei debitus laudes exſoluat pro eius beneficijs, & Eccleſiæ de qua accipit ſumptus. Ea verò, quæ ad Eccleſiam pertinent, ſubiacent diſpoſitioni Prælatorum Eccleſiæ: Et ideò hoc debitum debet exſoluere ſecundùm quòd ſtatutum eſt; vel per ſeipſum, ſi ſit Præbenda, quæ requirat Reſidentiam; vel per Vicarium, ſi hoc ſufficiat ſecundùm Eccleſiæ ſtatutum, ac conſuetudinem: Sed debitum, quod debet Deo, per ſeipſum debet exſoluere. Non refert autem quantùm ad Deum, quibus Pſalmis, & Hymnis Deum laudet; putà, vtrum dicat in Veſperis,* Dixit Dominus, *vel*, Laudate pueri Dominum, *(niſi quantum ad hoc, quod debet ſequi Maiorum traditiones.) Et quia laudes Deo debet quaſi vnus homo, ſufficit quòd ſemel Officium dicat ſecundùm conſuetudinem alicuius Eccleſiarum quarum eſt Clericus. Sed de electione Officij rationabiliter videtur, quòd debeat dicere Officium illius Eccleſiæ, in qua maiorem gradum habet; Puta, ſi in vna ſit Decanus, & in alia ſimplex Canonicus, debet dicere Officium Eccleſiæ, in qua eſt Decanus: Quòd ſi in vtraque Eccleſia fuerit ſimplex Canonicus, debet dicere Officium dignioris Eccleſiæ.*

Hanc Regulam confirmat Beati Pontificis *Pij V.* Conſtitutio 64. quæ incipit, *Quod à nobis*, qua ſtatuit, & declarat, *Quoſcumque, qui Horas Canonicas ex More, & Ritu Romanæ Eccleſiæ, iure vel conſuetudine dicere, vel pſallere debent, propoſitis pęnis per Canonicas Sanctiones conſtitutis in eos, qui Diuinum Officium quotidie non dixerint: ad dicendum, & pſallendum poſt hac in perpetuum Horas ipſas diurnas, & nocturnas ex Romani Breuiarij* illius iuſſu emendati *præſcripto*, & *ratione omnino teneri; neminemque ex ijs, quibus hoc dicendi pſallendique munus neceſſariò impoſitum eſt, niſi hâc ſolâ formulâ ſatisfacere poſſe:* Excipit tamen Eccleſias, & Monaſteria, quæ ab ipſa prima Inſtitutione à Sede Apoſtolica approbata, vel Conſuetudine, aut Statutis ante ducentos annos conditis, vel obſeruatis, alijs certis Breuiarijs vti conſtiterit. Quibus *ius vetus illud Ius dicendi, & pſallendi ſuum Officium non adimit.*

R E G V L A X I I.

Qui Breuiario proprio Diœceſis alicuius, vel Ordinis Religioſi vtuatur, recitare teneatur Officium paruum Beatæ Virginis, & Officium Mortuorum, etiam extra Chorum, cum id ſingulis preſcriptum eſt Rituali, vel Ordine. Rubricis, aut Statutis, aut Conſuetudine illius Eccleſiæ, vel Congregationis Monaſticæ; ſiue cum in Choro ab omnibus recitatur: Idque ſub reatu peccati mortalis.

HÆc enim Officia illis in Eccleſijs, vel Ordinibus Religioſis, ſcilicet, Benedictinorum, Ciſtercienſium, Carthuſienſium, FF. Prædicatorum, &c. Siue quolibet die, ſiue certis diebus præſcripta ſint, non Choro tantùm, ſed ſingulis Clericis, aut Religioſis Viris ad Chorum Profeſſis; partes ſunt Officij Canonici, quod quiſque recitare tenetur integrum ſecundùm Ritum Eccleſiæ ſuæ, vel Ordinis, ſub pœna peccati mortalis. Id colligitur ex Conſtitutione Beati Pontificis *Pij Quinti*, quâ illos dumtaxat, qui Breuiarium Romanum recitant, ex præcepto, & ſub periculo peccati non teneri ad Officia Beatæ *Mariæ*, & Defunctorum recitanda declarat, ſine præiudicio ſanctæ, & laudabilis conſuetudinis aliarum Eccleſiarum, quam ſeruari iubet. *Quod verò* (inquit) *in Rubricis noſtri huius Officij præſcribitur, quibus diebus Officium Beatæ ſemper Virginis, & Defunctorum, item ſeptem Pſalmos Pœnitentiales, & Graduales dici, ac pſalli oporteat, Nos propter varia huius vitæ negotia, multorum occupationibus indulgentes, peccati quidem periculum ab ea præſcriptione remouendum duximus*, &c. Aliam verò partem eiuſdem Conſtitutionis, quam tamen Romanum Bollarium non exhibet, ita habere *Proſper Fagnanus* in Cap. *Presbyter*, Extrà, *De Celebratione Miſſarum*, teſtatur: *Hoc autem concedimus ſine præiudicio conſuetudinis illarum Eccleſiarum, in quibus Officium paruum B. Mariæ ſemper Virginis in Choro dici conſueuerat: Ita vt in ipſis Eccleſijs ſeruetur ipſa laudabilis, & ſancta conſuetuda celebrandi more ſolito prædictum Officium*. Vt vt eſt, idem Pontifex alterâ Conſtitutione, quæ incipit, *Superni*, qua Officium Beatæ Mariæ nuper reformatum vbique ſuſcipi iubet, & alia quæcumque, inprimis vulgari idiomate compoſita, atque etiam, quod Venetijs anno 1570. apud Iunctas editum erat, omniáque alia huiuſmodi Officia, etiam Latino ſermone, quouis titulo vulgata prohibet, obligationem ad recitandum Officium Beatæ Mariæ arceſſit ex *Iure*, *Conſuetudine*, *Vſu*, *Statuto*, *Inſtitutione*, *ac Conſtitutionibus* Eccleſiarum, ſeu Ordinum Regularium.

Fagnanus in 3. Decretalium P. 2. pag 290. Quæſtionem proponit, An Monachi *Sanct. Bernardi* de Obſeruantia Hiſpaniárum Ciſtercienſis Ordinis teneantur ex præcepto ad Recitationem Officij B. Mariæ Virginis, ac Defunctorum. Quamuis enim illud quotidie, iſtud ferialibus diebus, ab ipſius Congregatione fundatione recitare conſueuiſſent, atque ad hoc lege, ſeu conſuetudine ſub grauis peccati reatu obligati cenſerentur; nonnulli tamen eiuſdem Congregationis Monachi ſe ab ea obligatione exemptos contendebant, ſi in priuatis precibus vterentur Breuiario Monaſtico *Pauli V.* Conſtitutione approbato, qua huiuſmodi Breuiarium recitantibus eadem Priuilegia, gratias, Indulgentias, ac peccatorum remiſſiones concedit, quas *Pius V.* recitantibus Romanum Breuiarium conceſſit. Vnum autem ex his priuilegijs (inquiebant) eſt vt ad Recitationem Officij parui B. Mariæ Virginis, & Officij Defunctorum non teneantur.

Hanc Quæſtionem, vt ſoluat *Fagnanus*, obſeruat varias fuiſſe Doctorum Sententias ante *Pij V.* Conſtitutionem de obligatione recitandi Officia Beatæ Virginis, ac Defunctorum. Quidam enim ea non eſſe ſub præcepto cenſebant; alij propugnabant omnes, qui tenentur ad Horas Canonicas, teneri etiam ex præcepto ad Officium *B. Mariæ*. Hanc controuerſiam dirimere voluiſſe *Pium V.* Conſtitutione ſua, non quidem concedendo priuilegium, ſed remouendo periculum peccati ab his, qui Romanum Breuiarium recitantes, Officium B. Virginis non perſoluunt ſecundùm Rubricarum præſcriptum. Cœterum hanc peccati, & obligationis remotionem ad Monachos *Sanct. Bernardi* non pertinere *Fagnanus* propugnat. Primò quia ipſi non tenentur ſolùm ad Officium B. Virginis recitandum vi generalis conſuetudinis, de qua prius erat controuerſia an vim haberet præcepti, ſed conſuetudinis particularis, & Inſtituti ſui Ordinis, quam obligationem non eſt veriſimile, vt Sanctiſſimus ille Pontifex abrogare voluerit. *Et enim de valore particularis conſuetudinis olim nulla erat controuerſia inter Doctores, ſed omnes vnanimiter conueniebant in hoc, vt Recitatio Officij eſſet in præcepto, ſi ita ſe haberet Eccleſiæ aut Monaſterij conſuetudo*, (inquit Fagnanus) Addit, rationem illam Conſtitutionis Pij V. *Nos propter varia huius vitæ negotia multorum occupationibus indulgentes, &c.* Non conuenire Monachis, qui à negotijs, & occupationibus mundanis prorſus ſegregati, faciliùs poſſunt orationi vacare. Can. *Placuit*, & Can. *Si Cupis*, 16. *Quæſt.* 1.

Ex hac Auctoris Iuris Canonici Peritiſſimi Reſponſione, colligitur, Officium paruum Beatæ Virginis, in Ordine pariter FF. Prædicatorum eſſe ex præcepto recitandum ab omnibus, & ſingulis Fratribus ad Chorum Profeſſis, quotieſcumque recitatur in Choro ex præſcripto Conſtitutionum, ac Rubricarum, & ex Conſuetudine ab Ordinis exordijs religioſè obſeruata; mortaliſque peccati reos eſſe, qui illius Recitationi defuerint. Idem eſto iudicium de Officio Defunctorum ſingulis hebdomadibus ſemel recitando *tam in Choro, quàm extra*.

Hæc Reſponſio confirmatur auctoritate *Sanct. Thomæ*, Quodlibeto 5. Quæſtione 5. Articulo 2. vbi quærit, *Vtrum Clericus Beneficiatus teneatur in Scholis exiſtens dicere Officium Mortuorum?* Sic autem reſpondet: *Clericus ex hoc ipſo, quod eſt Clericus, & præcipuè in Sacris Ordinibus conſtitutus, tenetur dicere Horas Canonicas, ſed in quantum eſt Clericus Beneficiatus in hac Eccleſia, tenetur dicere Officium ſecundùm modum illius Eccleſiæ. Eſt ergo conſiderandum, quòd Officium Mortuorum quandoque in Eccleſia dicitur ſicut ordinariè pertinens ad Eccleſiæ Officium; ſicut in tota Eccleſia in die Animarum dicitur Officium pro Mortuis: & in qualibet Eccleſia eſt aliqua ſuper hoc ſpecialis conſuetudo; putà, vt dicatur ordinariè Officium Mortuorum ſemel in ſeptimana, vel qualitercumque aliter ſecundùm certum tempus: Et ad huiuſmodi Officium Mortuorum tenetur Clericus Beneficiatus in aliqua Eccleſia, etiam in Scholis exiſtens, vt per hoc ſatisfaciat Mortuis, quorum recipit bona. Aliquando verò dicitur Officium Mortuorum in Eccleſia extraordinariè, propter aliquam cauſam ſpecialiter emergentem; putà, ad preces alicuius perſonæ, vel propter aliquid huiuſmodi: Et ad huiuſmodi Officium Mortuorum non tenetur Clericus exiſtens in Scholis*. Qua ratione Clericus Beneficiatus Officium recitare tenetur *Secundùm modum illius Eccleſiæ*, in qua Beneficium poſſidet; ita Vir Religioſus Officium Diuinum recitare tenetur ſecundum modum, ac Ritum Ordinis quem profeſſus eſt: Obligatur itaque ex præcepto ad recitandum Officium Beatæ Virginis Mariæ, & Officium Mortuorum, quoties recitatur in Choro ſicut ordinariè pertinens ad Ordinis Officium, ſiue ex Lege, Statutis, Conſtitutionibus, Rituali aut Rubricis; ſiue ex Conſuetudine. Et quod ſpectat Officium Mortuorum, non minùs tenetur Vir Religioſus ſatisfacere Mortuis, ex quorum eleemoſynis viuit, quàm Clericus Beneficiatus.

Fruſtrà verò aliquis objiceret, Conſtitutiones FF. Prędicatorum ad culpam non obligare, niſi ratione præcepti, aut contemptus. Obligatio enim ad recitandum B. Virginis Officium certis diebus, & Officium Mortuorum ſemel qualibet hebdomada, non oritur ex Conſtitutionibus dumtaxat, ſed ex Eccleſiæ præcepto. Ex Conſtitutionibus quidem, & peculiari Ordinis Conſuetudine id habent huiuſmodi Officia, vt pertineant ad Canonicum, & Ordinarium Ordinis Officium certis diebus, ac temporibus: Sed obligatio recitandi Canonicum Officium integrum ſecundùm modum, ac Ritum ſuæ Eccleſiæ, vel Ordinis, ex Eccleſiæ præcepto eſt. Quamobrem ſicut Monachi Benedictini tenentur duodecim Pſalmos ad Matutinas ſingulis diebus dicere ſecundùm regulam Sanct. Benedicti, & ordinem Ritumque Breuiarij Monaſtici, cuius vſum ipſis permiſit Eccleſia; & in mortalis peccati reatum incurrerent, ſi nouem dumtaxat Pſalmos recitarent, vt cæteri, qui Romano, vel alijs Breuiarijs vtuntur, quia duodecim Pſalmorum ad Matutinas recitatio pertinet ad integritatem officij Canonici ſecundùm Ritum Ordinis Benedictini: Ita Dominicani, qui

Beatæ

Beatæ Virginis paruum Officium omitterent, atque negligerent, vel etiam Officium Mortuorum, diebus ac temporibus præſcriptis, quibus in Choro recitatur ex conſuetudine Ordini coæuâ, nec non etiam ex Conſtitutionum, Statutorum, Ritualis & Rubricarum eiuſdem Ordinis tenore, rei peccati mortalis eſſent.

Id confirmat *Syluester Prieras* in Summa, verbo *Hora*, §.6. *Quæritur vtrum Officium Beatæ Virginis ſit in præcepto? Dicit Ioannes de Lignano in Clementinam, De Celebratione Miſſarum, quòd hoc Iure non probatur: Tamen communis conſuetudo eſt, vt computetur inter Horas; & hoc veriſſimum putat Panormitanus, quia Ordo antiquus ab Eccleſia traditus eſt, vt publicè dicatur in Eccleſia certis temporibus: Quod non eſſet, ſi non eſſet in præcepto. Cardinalis etiam Zabarella, in dictam Clementinam, credit quòd ex quo vno & eodem modo Eccleſiæ alicuius Seruitores conſueuerunt prædicta pro Horis dicere, quilibet eorum ad hoc tenetur: Secus ſi aliqui dicerent, etiam plures, alij verò non: Et idem dicit Directorium Iuris Libro 1. Igitur ad illud tenentur, qui tenentur ad Horas ratione generalis conſuetudinis, quando & eo modo quo eſt in conſuetudine Eccleſiæ cuius Officium dicunt*, Idem cenſet de Officio Mortuorum, idque confirmat ex Quodlibeto *S. Thomæ* ſuperiùs indicato; ſed intelligendum id eſſe monet de conſuetudine *Quâ communiter tales ſe crediderunt hactenus obligatos: Quia conſuetudo non obligat niſi ex intentione Legislatoris, quam communis opinio manifeſtat. Vnde non teneor dicere* Aue Maria, *quando ad hoc pulſatur, licet ſit conſuetudo. Et conſequenter videtur pari ratione dicendum, quòd in Ordine Prædicatorum omnes tenentur ad Officium Mortuorum ſemel in anno, & ſemel in hebdomada, quando in Eccleſia eſt dicendum: Tum quia iſta eſt conſuetudo communis, quâ etiam communiter Fratres ſe credunt obligatos: Tum etiam quia quiſque ad Officium tenetur ſecundùm Eccleſiæ, cuius Officium dicit, ordinationem: Quæ in propoſito ab hoc Officio nullum excipit. Ad Vigilias autem quotidianas tenentur ſolùm Miniſtri Altaris cum Hebdomadario, & eo qui notatus eſt ad Miſſam pro Defunctis, ſecundùm quod tradit Rubrica: Ita tamen quòd hoc onus non videtur perſonale: Vnde eſt in arbitrio Cantoris annotantis ad Officia onerare hunc vel illum: Et conſequenter qui ad hoc tenetur, poteſt illud alteri committere, qui illud pro eo dicat in Choro, & ipſe immunis eſt. Quantùm autem ad Litanias in Ordine Prædicatorum, Fratres ex præcepto non tenentur: Quia licet ſint in conſuetudine poſt Matutinas, illa tamen non creditur communiter obligatoria ſeu præceptiua: Eſt ſignum quòd ad hoc numquam voluerunt Patres Ordinem obligare: Quia ſi ſic voluiſſent, ad præſentes per priores gradatim tanquam obligatoria perueniſſet, ſicut eſt de Officio Beatæ Virginis.* Hæc *Syluestri Prieratis* Reſponſio conſona eſt *S. Antonini* Reſponſioni in Summa P.3. Tit.13. Cap.4. *Zabarellæ* principium approbat: *Ex quo vno & eodem modo Eccleſiæ illius ſeruitores* (id eſt Clerici illi Eccleſiæ addicti) *conſueuerunt prædicta pro Horis dicere, quilibet de ipſis ad hoc tenetur.*

Suffragatur & *Dominicus Soto* Libro 10. *De Iuſtitia & Iure*, Quæſtione 5. Articulo 4. *De Officio Beatæ Virginis* (inquit) *controuertitur inter Doctores, vtrum etiam ſit in Præcepto, eò quòd hac de re nullum extat ius, ſed ſola conſuetudo. . . Si coniecturis agere licet, hæc conſuetudo non cœpit tanquam habens vim præcepti; aliàs alicubi legeretur: Sed ex pietate & deuotione, quâ Sanctiſſima Virgo digniſſima erat. Atque huius nonnullum indicium eſt, quòd in Inſtitutione noſtri Ordinis iuſſum eſt, vt ſurgentes Fratres illico in Dormitorio Officium Virginis Nocturnum recitando ſoluant: Quod, ſi præceptum eſſet Eccleſiaſticum, in Choro iuberetur ſolui. At verò decurſu temporis conſuetudo adeò inualuit, vt nullus Doctorum negare audeat vim habere Præcepti.*

Circa Officium verò Mortuorum, monendi ſunt qui ad illud ſemel Hebdomada qualibet perſoluendum tenentur, illos non ſatisfacere obligationi ac præcepto, qui illud recitant Dominica die pro hebdomada præcedente: Cùm Dominica dies ad hebdomadam alteram pertineat vt initium illius ac prima dies, vnde & dies Lunæ Feria ſecunda dicitur. Qui ergo neglecto & omiſſo Mortuorum Officio per totius hebdomadæ decurſum, illud Dominica ſequenti recitat, præcepti violati, lethaliſque omiſſionis reus eſt; quamuis ad ſatisfaciendum Deo pro negligentia ſuâ, ſi de peccato contritus ſit, illudque Sacramentali Confeſſione explauerit, aut expiare decreuerit, valeat huiuſmodi recitatio.

Nec verò cauſentur quidam Regulares, ſeueriorem illam eſſe ſententiam, viriſque ſtudio & verbi Dei Prædicatione occupatis prorſus grauem: Viris enim verè Religioſis, pijs, diligentibus, ſatis temporis ſupererit ad perſoluendum Magnum Officium, etiam Feriale; & paruum Officium Beatæ Virginis, ac Officium Mortuorum ſemel in hebdomada, cùm legamus ſæculares viros, immò etiam Reges, qui ſtrenuè Rempublicam per ſe ipſi adminiſtrabant, inter tot & tantorum negotiorum turbas Canonicum Officium integrum, & Horas Beatæ Virginis, aliaſque Preces recitaſſe. *Alfredus* Angliæ Rex ſic totum diei curſum diuidebat, *Vt octo horas in ſcribendo, legendo, & orando; octo in cura corporis; octo in expediendo Regni negotio transfigeret*, vt ſcribit *Villelmus Malmesburienſis*. De eodem *Aſſerus* Vitæ illius Scriptor fidelis & accuratus: *Inter bella* (inquit) *& præſentis vitæ frequentia impedimenta, necnon Paganorum infeſtationes & quotidianas corporis infirmitates, inter Regni gubernacula, nihilominus Miſſam quotidie audire, Pſalmos quoſdam & orationes, & Horas diurnas & nocturnas celebrare, & Eccleſias nocturno tempore clam à ſuis adire ſolebat.*

De Sancto *Ludouico* ſcribit *Guillelmus de Nangiaco* in eius Geſtis: *Omnes Horas Canonicas, & etiam de Beata Virgine, cum cantu quotidie audire volebat; etiamſi eas in itinere equitando audire contingeret, nihilominus eas inter ſe & Capellanum ſuum tam de die quàm de Beata Virgine ſubmiſsè dicebat. Inſuper Officium Mortuorum quotidie cum nouem lectionibus, etiam in Feſtis quantumque ſolemnibus dicebat cum Capellano ſuo. Rarò accidebat quin quotidie duas Miſſas audiret, & frequenter tres vel quatuor.*

Porrò ſi Regibus tot negotiorum mole, ac Reipublicæ Adminiſtratione occupatis, tempus non defuit perſoluendi multiplex Officium, multò minùs deerit Clericis ac Religioſis Viris, quantumuis ſtudio & verbi Dei prædicatione ſint occupati, modò ipſis pietatis ſtudium Deique amor non deſint: Et breue temporis interuallum, quod ex reliquo die ſuccident, vt paruum Officium Beatæ Virginis perſoluant, quibus diebus in Choro recitatur, & Mortuorum Officium ſemel in Hebdomada, Deus benedictione ſuâ compenſabit, maiorem in ſtudijs & Concionibus parandis facilitatem, fœlicioremque donans exitum. Parum enim ſtudia noſtra, Concioneſque proficiunt, niſi Dominus intùs nos docuerit, ſuoque lumine & gratia illuſtrauerit, ac Verbum dederit euangelizantibus virtute multâ; Quod frequentibus ac feruentibus precibus ab eius bonitate & miſericordia poſtulandum eſt. *Niſi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam.* Et *Neque qui plantat, neque qui rigat eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus.* 1. Cor. 3. Vnde ipſis quoque miniſtris ſanctis hominibus, vel etiam Sanctis Angelis operantibus, *Nemo rectè diſcit quæ pertinent ad viuendum cum Deo, niſi fiat à Deo docilis Deo, cui dicitur in Pſalmo,* " Pſal. 142. Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus " 2. Tim. 3 es tu. *Vnde & ipſi Timotheo dicit Apoſtolus, loquens vtique ad diſcipulum Doctor,* Tu autem perſeuera in ijs " quæ didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris. " *Sicut enim corporis medicamenta, quæ hominibus* " *ab hominibus adhibentur, non niſi eis proſunt, quibus Deus operatur ſalutem, qui & ſine illis mederi poteſt, cùm ſine ipſo illa non poſſint, & tamen adhibentur; & ſi hoc officioſè fiat, inter opera miſericordiæ vel beneficientiæ deputatur: Ita & adiumenta doctrinæ tunc proſunt animæ adhibita per hominem, cùm Deus operatur vt proſint, qui potuit Euangelium dare homini, etiam non ab hominibus neque per hominem.* Agat igitur diuini verbi Prædica- " tor; quantùm poteſt, vt intelligenter, vt libenter, " vt obedienter audiatur: Et hæc ſe poſſe, ſi potuerit, " & in quantum potuerit, *Pietate magis orationum quàm* " *Oratorum facultate* non dubitet, vt orando pro ſe, ac " pro illis quos eſt allocuturus, *Sit orator antequam di-* " *ctor.* Ipsâ horâ iam vt dicat accedens, *Priuſquam ex-* " *ſerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitien-* " *tem, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit, fundat.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Lib.4. *De Doctrina Chriſtiana* Cap.15. Nulli ergo Clerici ac Religioſi Viri lubentiùs ac feruentiùs orationi vacare debent, quàm qui Studijs

sacris

ſacris ac verbi Dei Prædicationi magis ex Profeſſioue ſua ſunt adſtricti, vt com Apoſtoli dicant: *Nos autem orationi & Miniſterio verbi inſtantes erimus.*

R E G V L A XIII.

In Diuini Officij Recitatione congruitas temporis obſeruanda eſt, adeò vt Officium pro vno die præſcriptum, vel notatum in Ordine, aut Directorio, in aliud mutari abſque graui peccato non poſſit, verbi gratiâ, Officium Feriæ die Iouis, in Officium de Sanctiſſimo Sacramento.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, Quodlibeto 3. Quæſtione 13. Articulo 2. *In omni Diuino Officio,* (inquit) *hoc eſt commune, quod pertinet ad laudem Dei, & ad ſuffragium Fidelium; ſed diſtinguitur vnum Officium ab alio, ſecundùm diuerſitatem temporum & locorum: Rationabiliter enim inſtitutum eſt, vt diuerſimodè Deus laudetur ſecundùm congruentiam temporum & locorum: Et ideò ſicut in Officijs Diuinis exſoluendis obſeruanda eſt congruitas loci, ita etiam congruitas temporis: Quæ quidem obſeruari non poſſet, ſi oporteret iniungere omittenti quòd Horas diceret quas omiſit: Fortè enim in Completorio diceret,* Iam lucis orto ſydere; *& in tempore Paſchali diceret Officium Dominicæ Paſſionis; quod eſſet abſurdum. Et ideò non videtur eſſe iniungendum ei qui omiſit dicere Diuinum Officium, quòd Horas eaſdem repetat, ſed aliquid ad diuinam laudem pertinens; putà vt dicat ſeptem Pſalmos, vel vnum Pſalterium, vel aliquid ampliùs ſecundùm qualitatem delicti.*

Idem confirmat *S. Antoninus* P. 2. Tit. 9. Cap. 22. *Quando* (inquit) *non dicit proprium & ordinatum Officium Eccleſiæ ſuæ vel Religionis ſuæ, ſed ad placitum dicit nunc vno modo, nunc alio, & de Feria non facit, quando occurrit, causâ abbreuiationis, ſed facit de Sanctis; vel etiam dicens Officium Eccleſiæ ſuæ, quia non vult quærere Breuiarium, dicit vnam Antiphonam, vel Capitulum, vel Orationem pro alia, non eſt hoc abſque graui peccato.*

Meritò itaque ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo Inter alias praui dogmatis Propoſitiones hæc etiam ordine 34. damnata eſt: *In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit Præcepto.*

R E G V L A XIV.

Canonici qui Choro intereſſe debent, ius non habent diſtributiones percipiendi, ſiue cùm abſunt abſque cauſa legitima & canonica, ſiue cùm non adſunt modo conuenienti ac religioſo, ſacriſque Canonibus præſcripto.

HÆc Regula nititur Cap. *Conſuetudinem*, Tit. *De Clericis non Reſidentibus*, In Sexto. *Statuimus* (inquit Summus Pontifex) *vt diſtributiones ipſæ quotidianæ, in quibuſcumque rebus conſiſtant, Canonicis, ac alijs Beneficiatis, & Clericis Eccleſiarum ipſarum, qui eiuſdem Officijs. in ipſis Eccleſijs adfuerunt, tribuantur iuxta Eccleſiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, ſeu etiam faciendam. Qui verò aliter de diſtributionibus ipſis quidquam exceperit, (exceptis, illis, quos infirmitas, ſeu iuſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut euidens Eccleſiæ vtilitas excuſaret,) Rerum ſic eceptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas, immò ad omnium Reſtitutionem, quæ contra huiuſmodi noſtram Conſtitutionem receperit, teneatur. De diſtributionibus etiam pro Defunctorum Anniuerſarijs largiendis, idem decernimus obſeruandum.*

Eamdem Regulam confirmat Concilium Tridentinum Seſſione 24. *De Reformatione*, Cap. 12. cuius hæc ſunt verba: *Diſtributione verò qui ſtatis Horis interfuerint, recipiant: Reliqui, quauis colluſione aut remiſſione excluſa, his careant, & iuxta Bonifacij VIII. Decretum, quod incipit:* Conſuetudinem: *Quod Sancta Synodus in vſum reuocat, non obſtantibus quibuſcumque Statutis & Conſuetudinibus. Omnes verò diuina per ſe, & non per ſubſtitutos, compellantur obire Officia; & Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti adſiſtere, & inſeruire, atque in Choro, ad pſallendum inſtituto, hymnis & canticis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuoteque laudare.* Niſi ergo præſentes fuerint, aut legitimam, & canonicam abſentiæ cauſam habeant, ſecundùm tenorem Bonifacianæ Conſtitutionis, diſtributionibus priuantur, quas ſi receperint, tenentur ad reſtitutionem ijs qui adfuerunt faciendam. Qui ſi remiſerint illis ius ſuum, remiſſio illa & condonatio nullam vim habet, atque ad reſtitutionem nihilominus obligantur. Nec pauperibus dare ſufficit, niſi conſenſerint illi, in quorum commodum huiuſmodi diſtributiones ceſſiſſent, vt pote qui Diuinis Officijs interfuerunt.

Nec verò ſufficit adeſſe Choro quouis modo, vt diſtributiones iuſto titulo, tutaque conſcientiâ recipiant; ſed neceſſe eſt vt adſint modo conuenienti religioſoque, reuerenter diſtinctoque pſallendo, vt decernit Sacra Synodus Tridentina. Oportet vt adſint eo modo quo præſcribit *Clemens V.* in Concilio Viennenſi, & habetur in Clementinis, Cap. *Graui*, Tit. *De Celebratione Miſſarum.* G R A V I *nimirum turbatione mouemur* (inquit) *quòd ∴ plerique Eccleſiarum Miniſtri, modeſtiâ Ordinis Clericalis abiectâ, dum offerre Deo Sacrificium laudis, fructum labiorum ſuorum in puritate conſcientiæ & animi deuotione deberent, Horas Canonicas dicere, ſeu pſallere tranſcurrendo, ſyncopando, extranea quidem & plerumque vana, profana & inhoneſta intermiſcendo colloquia, tardè ad Chorum conueniendo, ſeu Eccleſiam ipſam abſque rationabili causâ ante finem Officij exeundo ∴ nimis indeuotè præſumunt ∴ Ne igitur tranſgreſſiones inualeſcant huiuſmodi, alijſque veniant in exemplum, Sacri Concilij approbatione hoc fieri prohibentes: Sancimus, vt illi, ad quos id pertinet, & in eorum, ſi vtique Exempti non ſint, negligentiam vel defectum locorum Ordinarij: Si verò Exempti fuerint, Superiores ipſorum, omni negligentiâ vel incuriâ penitus relegatâ, circa reformanda præmiſſa, & eorum ſingula corrigenda: Necnon vt in Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Eccleſijs horis debitis deuotè pſallatur: In alijs verò conuenienter & debitè celebretur diuinum diurnum & nocturnum Officium, ſi Dei & Apoſtolicæ Sedis indignationem euitare voluerint, ſollicitam curent diligentiam adhibere: Contradictores per Cenſuram Eccleſiaſticam, alijſque opportunis remedijs compeſcendo.*

Canonicos qui ſuis in ſedibus otioſi reſident, cum alijs non pſallentes, diſtributiones iuſto titulo non percipere, confirmat Concilium Mediolanenſe 1. ſub *S. Carolo Borromæo*, Tit. 38. Partis 2. *Qui Dignitates,* (inquit) *aut Perſonatus in Eccleſijs obtinent, & Canonici nominis ac inſtitutionis ſuæ memores, eâ pietate & aſſiduitate Diuina Officia colere debent, vt alij eorum exemplo ad ſtudium & amorem diuini cultûs accendantur. Itaque auctoritate etiam Tridentini Concilij præcipimus, vt cùm in Choro pſallendum eſt, ipſi quoque quantùm honoris gradu cæteris præſtant, tantò ſtudioſiùs Pſalmis, Hymnis, & Canticis vnà cum alijs modulantes, Dei laudes concelebrent. Cui officio ſi defuerint, pro abſentibus habeantur; & earum Horarum, quas eâ ratione non obierint, diſtributionibus mulctentur.*

Accedit Concilium Burdigalenſe anno 1583. celebratum, Cap. 17. *In Choro* (inquit) *colloquia nulla permittantur, ſed omnes piè ac deuotè diuino cultui ſint intenti. Qui contra fecerit, niſi monitus quieſcat, priuetur eius Horæ diſtributione, vel grauiore pœnâ mulctetur.*

Dum pſallitur, Canonici omnes & Sacellani (niſi per inualetudinem aut aliam legitimam cauſam impediantur) pſallant, nec maneant in ſuis ſedibus otioſi: Neue putent ſe officio functos, ſi vicariâ tantùm operâ cultum diuinum celebrari curent.

Preces & Diuina Officia non curſim & feſtinanter, ſed deuotè, attentè, & grauiter in Choro omnes recitent, perpetuò memores tremendæ illius Prophetæ ſententiæ: MALEDICTVS *qui facit opus Dei negligenter.*

His conſona ſunt Concilij Turonenſis eodem anno celebrati Decreta *De Capitulis, Dignitatibus, & Canonicis*, Cap. 13. *Cùm in Choro fuerint* (inquit) *grauitatem ſeruent, quam & locus & Officium exigunt, non inter ſe aut cum alijs confabulantes ſeu colloquentes, non dormientes, aut litteras ſeu ſcripturas alias legentes.*

Cumque pſallendi gratiâ ibidem conſiderant, muta aut clauſa labia non teneant; ſed omnes, præſertim qui maiore funguntur honore, in Pſalmis, Hymnis, & Canticis, Deo alacriter modulentur.

Qui in Matutinis ante finem Pſalmi, Venite exultemus, *in alijs Horis ante finem primi Pſalmi, in Miſſa ante vltimum* Kyrie eleiſon, *Chorum non fuerit* [illegible] *& vſque*

in

in ſinem Diuino Officio non interfuerit, (niſi forè neceſſitate cogente, ac petita & obtenta à Præſidente Chori licentiâ diſcederet,) pro illa Hora abſens cenſeatur, &c.

Vt autem Canonici his diligentiùs intendant, qui Annotatores pungendi officio deputabuntur, Eccleſiaſticorum actiones obſeruent, vt ſi Decreta huiuſmodi neglexerint, fructus illius Horæ, quâ Chorum exierint, perdant: Et ſi in Eccleſia vna Horâ Diuini Officij vagari per Eccleſiam, ſeu deambulare viſi fuerint, totius diei fructibus priuentur.

Idem confirmat Concilium Aquenſe anno 1585. celebratum, Tit. De Canonicis. *Tridentini Concilij* (inquit) *& Benifacij VIII. auctoritate nixi decernimus, vt nulla Canonicorum, aut aliorum pactio, remiſſio, vel colluſio fiat, aut facta vim habeat, nullumue Statutum aut Conſtitutio, quæcumque illa ſit, valeat, quibus aut abſenti quauis de cauſa, vel eius ſacræ Horæ, in qua muneri ſuo defuerit, aut omninò cuiquam contra quàm Iure communi & eiuſdem Tridentini Concilij definitum ſit, diſtributiones quotidianæ dari poſſint: Quòd ſi datæ fuerint, qui acceperit, nec in conſcientia, nec alio modo ſuas faciat, ſed eas reſtituere teneatur, diſponaturque de illis iuxta probatas illius Eccleſiæ Conſtitutiones. Volumus autem ab hoc Decreto excipi eos, qui infirmitate detinentur, vel aliâ iuſtâ causâ à Sacris Canonibus permiſsâ.*

Inter iuſtas abſentiæ cauſas habeatur, ſi vnum aut duos ex Dignitates habentibus, vel Canonicis, Epiſcopus mittat, aut ſecum pro conſilio deducat ad viſitandam Diœceſim, vel ad Concilium Prouinciale, aut ad aliud pro Religione vel Diœceſi vrgens negotium: Non tamen diutiùs excuſabuntur, quàm durauerit negotij neceſſitas. Excuſentur item qui pro negotijs Capituli, & de eiuſdem licentiâ aberunt, nec numerentur in diebus abſentiæ dies receſsûs & reditûs.

Qui alicuius Horæ Canonicæ tempore Miſſam celebrant, à Choro abſentes cenſentur, nec ius habent ad diſtributiones, vt à Sede Apoſtolica & Concilio Mediolanenſi 4. P.4. Cap.13. fuit declaratum: *Quicumque* (inquit) *dum alicuius ſtatæ Horæ Officium in Choro peragitur, Miſſam celebrando tunc à Choro abfuerit; illius Horæ diſtributionis, tanquam abſens, particeps ne ſit, vt à Sancta Sede Apoſtolica declaratum eſt. Id verò niſi præ abſentia Sacerdotum, qui in Eccleſia tunc Miſſæ Sacrificium faciant, neceſſitas aliquando inciderit, vt Præfectus Canonicum aliquem Sacerdotem è Choro exire, à ſtatæque Horæ Officio abeſſe, Miſſæ celebrandæ causâ iubeat, aut niſi à Sede Apoſtolica aliter conceſſum fuerit.*

R E G V L A XV.

Punctatores qui iniuriâ aliquem notant, aut notandum prætermittunt, Theſaurarij etiam, ſeu qui diſtributiones ſoluunt ijs qui notati ſunt à Punctatore, ad Reſtitutionem tenentur.

ITa declarauit Concilium Mediolanenſe 2. ſub *S. Carolo Borromæo*, P.2. Cap.42. *Punctator ſtudiosè exploret, & in libro punctationum notet omnes, quicumque ij fuerint, qui ſacras Horas & Diuina Officia non obierint: Quique contra quàm his, alijſue Conſtitutionibus præſcriptum eſt, in Choro quidquam fecerint: Qua in re is vllius non odio, non amore, non ſpe, non metu moueatur. Si aliquem iniuriâ notarit, de ſuo ei ſatisfaciet: Si verò notandum prætermiſerit, de ſuo item tantumdem det, quod in Eccleſiæ vſum conuertatur, & integras vnius hebdomadæ diſtributiones amittat.*

Et Cap.43. *Theſaurarius Capituli, ſiue alius quocumque is nomine dicatur, qui quotidianas diſtributiones partitur, curet ipſas vnicuique diſtribuendas pro rata parte laboris & Officij, ex Iuris & harum Conſtitutionum præſcripto, & ex ordine librorum punctatoris. Is diſtributiones eorum, qui abſentiæ, vel errati causâ notati fuerint, ne perſoluat: Si id fecerit, tantumdem de ſuo det, quod in Eccleſiæ vſum conferatur: Et ob eam cauſam etiam vnius menſis diſtributiones amittat.*

R E G V L A XVI.

Peccant Canonici, cæterique Clerici tam ſæculares quàm Regulares, qui Diuinorum Officiorum tempore libros legunt, aut priuatim Breuiarium recitant, Idem eſto de Sanctimonialibus iudicium.

HAnc Regulam Concilia tradunt, ſcilicet Baſileenſe Seſſione 21. Cap.3. *Nemo dum Horæ in communi publicè cantantur, legat vel dicat priuatim Officium: Nam non ſolum obſequium, quo obnoxius eſt Choro, ſubtrahit, ſed alios pſallentes perturbat.* Mediolanenſe 1. P.2. Cap. 53. *Ne in Choro* (inquit) *vbi communi Officio opera datur, priuatim Officium dicant: Neue litteras, libros, aliaue ſcripta legant.*

Concilium Remenſe anno 1583. Tit. *De Cultu Diuino*, Num.6. *Clerici ſimul conueniunt in Chorum, nec confabulentur, aut aliquid legant, ne priuatum quidem Officium.*

Concilium Turonenſe eodem anno, Cap.13. *Nemo dum Horæ in communi cantantur, legat, vel dicat priuatim Officium. Nam non ſolùm obſequium, cui obnoxius eſt, Choro ſubtrahit, ſed alios pſallentes perturbat.*

Concilium Bituricenſe 1584. Tit.12. Canone 3. *Non confabulentur in Choro, neque quidquam alienum à cultu & diuino Officio legant, ſed nec priuatim Officium dicant, vt Choro ſubtrahant quod debent, aut per eos turbentur qui pſallunt.*

Concilium Auenionenſe 1594. Cap.34. *Nullus Canonicus, nec Beneficiatus, neque alius Clericus inter canendum dormiat, nugetur, litteras aut libros legat, Officium priuatim recitet, per Chorum vagetur, indecorè ſedeat, quidquamue faciat aut loquatur, quod Chori diſciplinam, & pſallentium attentionem perturbet.*

Concilium Narbonenſe 1609. Cap.30. *In Choro colloquia non permittantur: Non dormiat aliquis: Non nugetur: Litteras aut libros non legat: Officium priuatim non recitet.*

Hanc Regulam confirmat *S. Antoninus* P.2. Tit.9. Cap.12. De Negligentia in Horis Canonicis. *Sexta* (inquit) *negligentia eſt, quando pſallentibus alijs, quis velit illo tempore dicere alias Horas priuatas ſubmiſsè, plures Horas per ſe citiùs dicens: Hi quodammodo furtum faciunt, Nam furtum committit, qui re alterius vtitur contra voluntatem ipſius. Cùm autem voluntas Religioſi ſit in manibus Prælati, & Prælatus velit ſubditum cum cæteris perſoluere Horas, vt iuuet alios & conueniat cum alijs; proprio arbitrio vocem ſubtrahens, vt ſuas orationes dicat, furtum committit, nec Deo placet. Vnde Bernardus:* Ingratum eſt Spiritui-Sancto quicquid obtuleris, neglecto eo ad quod teneris. *Nec eſt ſufficiens excuſatio, ſi quis dicat ſe non habere vocem bonam ad adiuuandum Chorum: quia & in Templo Domini erant vaſa non ſolùm aurea & argentea, ſed etiam ænea: Et omnia Domini opera ſuo modo benedicunt Dominum, & ſuis vocibus non ſolùm pſittacus & cygnus, & philomela, ſed & canis, & aſellus, & cicada.*

A R-

TRACTATVS
DE SACRAMENTO MATRIMONII.

QVoniam Paſtoribus beata & perfecta Chriſtiani Populi vita propoſita eſſe debet (inquit Concilij Tridentini Catechiſmus) ijs quidem maximè optandum eſſet, quod Apoſtolus ſe cupere ad Corinthios ſcribebat his verbis: *Volo omnes homines eſſe ſicut meipſum*: Nimirum vt omnes continentiæ virtutem ſectarentur: Nihil enim beatius in hac vita hominibus contingere poteſt, quàm vt animus nullâ Mundi curâ diſtractus, ſedataque & reſtinctâ omni carnis libidine, vitæ Angelicæ æmulator, in vno pietatis ſtudio, & cœleſtium rerum cogitatione conquieſcat. Sed quoniam (vt idem Apoſtolus teſtatur) *Vnuſquiſque proprium donum habet à Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic*: & Matrimonium magnis & diuinis bonis ornatum eſt, ita vt inter alia Catholicæ Eccleſiæ Sacramenta verè & propriè numeretur: Ac Dominus Nuptiarum celebritatem præſentiâ ſuâ honeſtauerit: Satis apparet ad Theologiam Eccleſiaſticam Tractatum quoque de Matrimonio pertinere: Cùm preſertim Apoſtolorum Princeps, & S. Paulus pluribus locis accuratè ſcripta reliquerint quæ non ſolùm dignitatem, ſed & officia Matrimonij ſpectant. Diuino enim Spiritu afflati, optimè intelligebant, quanta & quàm multa commoda ad Chriſtianam Societatem peruenire poſſent, ſi Fideles Matrimonij ſanctitatem cognitam haberent, & inuiolatam ſeruarent: Contra verò, eâ ignoratâ vel neglectâ, plurimas maximaſque calamitates, & detrimenta in Eccleſiam importari.

CAPVT I.

DE NATVRA, ET INSTITVTIONE MATRIMONII.

VAria ſunt Matrimonij nomina. Primò, *Matrimonium* dicitur, quia fœmina idcircò maximè nubere debet, *Vt mater fiat*; (inquit *S. Auguſtinus* Lib. 19. *contra Fauſtum Manichæum*, Cap. 26.) Vel quia, prolem concipere, parere, educare, matris munus eſt: Ipſique infans *Ante partum oneroſus, doloroſus in partu, poſt partum laborioſus eſſe noſcitur*, (vt ait *Gregorius IX.* Cap. *Ex literis*, Ext. *De Conuerſione Infidelium.*)

Coniugium dicitur à coniungendo; quod legitima mulier cum viro quaſi vno iugo adſtringatur. *Connubium* vocatur, quia vir & mulier ſimul nubunt. Interdum appellatur *Conſortium* vt L. *Si donationum*, C. *De Nuptiis.*

Denique Matrimonium ſæpè *Nuptias* Iuriſconſulti & Theologi appellant, à nubendo, id eſt velando; quia mulieres, poſtquàm nuptæ ſunt, velo caput quaſi nube cooperire, & velatæ incedere debent, & hoc in ſignum ſubiectionis & obedientiæ viro debitæ, vt dicitur Canone *Fœminæ*, qui ex *S. Iſidoro*, Lib. 2. *De Officijs*, Cap. 19. ſumptus eſt: *Fœminæ dum maritantur, ideò velantur, vt nouerint ſe ſemper maritis ſuis ſubditas eſſe & humiles.* Hinc Apoſtolus 1. ad Corinthios Cap. 11. *Non eſt* (inquit) *creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum. Ideò debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter Angelos.* Hinc *Rebecca* Iſaac deſponſata, ſtatim atque ipſum venientem procul conſpexit, flammeo ſe cooperuit, *Geneſ.* 24. 65. quem locum explicans *S. Ambroſius*, Lib. 1. *De Abraham*, Cap. 9. ex quo refertur Canone, *Nec illud*, Cauſa 30. Quæſt. 5. ait: *Nec illud otioſum, quòd cùm veniret Rebecca, vidit Iſaac deambulantem; & cùm interrogaſſet quis eſſet, cognito quòd ipſe eſſet cui duceretur vxor, deſcendit, & caput ſuum obnubere cœpit, docens verecundiam Nuptijs præire debere: Inde enim & Nuptiæ dictæ: quòd pudoris gratiâ puellæ ſe obnuberent.* Vel quia honeſtas Nuptiarum quaſi nubes cooperit turpitudinem naturæ corruptæ: Et ſicut Nubes homines tuetur ab ardore Solis; Ita nuptiæ ab ardore libidinis.

ARTICVLVS I.

Quid ſit Matrimonium?

MAtrimonium Tridentini Concilij Catechiſmus ex communi Theologorum ſententia ſic definit: *Matrimonium eſt viri & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas perſonas, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.*

Dicitur *Coniunctio*: Cùm enim in perfecto Matrimonio plurima reperiantur, ſcilicet conſenſus interior, pactio externa verbis expreſſa, obligatio & vinculum, quod ex ea pactione efficitur, & coniugum copulatio quâ Matrimonium conſummatur: Nihil tamen horum Matrimonij vim & rationem propriè habet, niſi obligatio illa & nexus, qui coniunctionis vocabulo ſignificatur.

Additur, *Maritalis*: Quoniam alia pactionum genera, quibus viri & mulieres obligantur, vt ſibi mutuam operam præſtent, vel pretij, vel alterius rei cauſâ, prorſus aliena ſunt à Matrimonij ratione.

Additur, *Inter legitimas perſonas*: Quoniam qui à Nuptiarum coniunctione legibus omninò excluſi ſunt, ſeu naturali, vt pueri, eunuchi, frigidi, & in primo gradu conſanguinei; ſeu poſitiuis, vt qui intra ſecundum, tertium, vel quartum gradum propinquitate coniuncti ſunt, aliudue impedimentum habent, Diuina vel Eccleſiaſticâ Lege conſtitutum, ad Matrimonij iuſta fœdera ineunda apti eſſe non poſſunt.

Dicitur, *Viri & mulieris*, ad excludendam polygamiam, veteribus quidem Iudæis permiſſam, Legis autem Euangelicæ tempore omninò prohibitam, vt ſuo loco oſtendetur.

Dicitur, *Indiuiduam vitæ ſocietatem retinens*: Quibus verbis declaratur indiſſolubilis vinculi natura, quo vir & vxor coniunguntur. Quo quidem in vinculo Matrimonij natura & ratio conſiſtit. Nam quòd *Hugo à Sancto Victore*, alijque clariſſimi Theologi, Matrimonium definiunt conſenſum vel contractum legitimum maris & fœminæ, id ita intelligendum eſt; vt conſenſus cauſa ſit effectrix Matrimonij, vt docet *Eugenius IV.* in Decreto Vnionis Armenorum poſt Concilium Florentinum edito. Conſenſus ſiquidem internus, & pactio externa ſunt actus tranſitorij & momentanei: Matrimonium autem permanet, dum ambo coniuges ſuperſunt. Quamobrem ratio eius neque in conſenſu interno, neque in externa pactione, quæ mutuum conſenſum verbis exprimit; ſed in obligatione, vinculo, & nexu mutuo, qui ex conſenſu interno, & pactione externa inter virum & mulierem oritur, collocanda eſt.

Cùm autem ſpectari dupliciter poſſit Matrimonium, primò vt naturæ officium, ſiue vt naturalis coniunctio: (Non enim ab hominibus, ſed à natura inuentum eſt:) vel vt Sacramentum, cuius vis naturalium rerum conditionem ſuperat: Ad ipſum priori modo conſideratum hæc definitio pertinet. Vt Sacramentum verò ſic definiri poteſt:

Matrimonium eſt ſignum ſenſibile coniunctionis Chriſti cum Eccleſia à Chriſto inſtitutum, promiſſionem habens gratiæ, perſonas legitimè coniunctas ad indiuiduam vitæ ſocietatem vniens. Cùm enim Chriſtus Dominus vellet arctiſſimæ illius neceſſitudinis, quæ ei cum Eccleſia intercedit, ſuæque erga nos immenſæ charitatis certum aliquod ſignum dare, tanti Myſterij diuinitatem hâc potiſſimùm maris & fœminæ ſanctâ

coniun-

„ coniunctione declarauit: Quod quidem aptiſſimè factum eſſe intelligi ex eo poteſt; quòd ex omnibus humanis neceſſitatibus nulla inter ſe homines magis quàm Matrimonij vinculum conſtringit; maximaque inter ſe vir & vxor charitate & beneuolentiâ deuincti ſunt. Atque idcirco fit, vt frequenter Sacræ Literæ Nuptiarum ſimilitudine diuinam hanc Chriſti & Eccleſiæ copulationem nobis ante oculos proponant.

ARTICVLVS II.

Quotuplex ſit acceptio Matrimonij?

MAtrimonium tripliciter diuiditur. Aliud dicitur *Legitimum*, id eſt, ſecundùm Leges Gentium legitimè contractum, non autem in Fide Chriſti, quale eſt Matrimonium Iudæorum, & Infidelium, de quo in Cap. *Quanto*, & Cap. *Gaudemus*, Ext. *De Diuortijs*: Quos inter Matrimonium conſiſtit, ex mente *S. Thomæ*, vt ad naturæ officium pertinet, non autem vt Sacramentum eſt. Quin & apud veteres Iudæos, etſi Matrimonia maiori ſanctitate prædita eſſent quàm apud Gentes, quia cùm promiſſionem accepiſſent, fore aliquando, vt omnes Gentes in Semine Abrahæ benedicerentur, magnæ apud eos pietatis officium meritò eſſe videbatur filios procreare, electi populi ſobolem, ex qua Chriſtus Dominus Saluator noſter, quod ad humanam naturam pertinet, ortum habiturus eſſet, propagàre: Sed tamen illæ coniunctiones vera Sacramenti ratione caruerunt, vt docet Concilij Tridentini Catechiſmus.

Aliud Matrimonium dicitur *Ratum*, id eſt, ab Eccle- Geneſ.2. Matth.19.
ſia approbatum, quod inter Chriſti Fideles legitimè contrahitur. De quo *S. Ambroſius* Canone, *Caue*, Cauſa 28. Quæſt.1. relatus, *Caue, Chriſtiane, Gentili aut Iudæo filiam tuam tradere: Caue* (inquam) *Gentilem aut Iudæum, atque alienigenam, hoc eſt hæreticam, & omnem alienam à fide tua vxorem accerſas tibi*, &c.

Aliud Matrimonium dicitur *Conſummatum*, quod carnali copulâ interueniente facit, vt *Duo* ſint *in carne vna*, & *Iam non ſint duo, ſed vna caro*. Et hoc dicitur perfectum Matrimonium: Perfectum intelligo quantùm ad ſignificationem. Quamuis enim Matrimonium ante copulam perfectum ſit quantùm ad vinculum, & ſanctum ſanctitate Sacramenti, imò tantò ſanctius, quantò magis à carnali coniunctione alienum; tamen perfectum non eſt quantùm ad ſignificationem, quia non omnia illa ſignificat, quæ ſignificaret carnali copulâ conſummatum. Matrimonium enim ante copulam ſignificat quidem charitatem, quæ conſiſtit in coniunctione Dei cum Anima iuſti, ſecundùm illud Apoſtoli: *Qui adhæret Domino, vnus ſpiritus eſt*. Poſt copulam verò ſignificat coniunctionem Chriſti cum Eccleſia, quæ corpus eius myſticum eſt, & quam ſibi deſponſauit per Incarnationis Myſterium, vt docet *Innocentius III.* Cap. *Debitum*, Ext. *De Bigamis non ordinandis*. quo *Metenſi* Epiſcopo reſpondet: *Cùm duo ſint in coniugio, videlicet conſenſus animorum, & commixtio corporum: Quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam: Ad quod pertinet illud quod dicit Apoſtolus*. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cum eo: *Reliquum verò deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & Eccleſiam, ad quod pertinet illud quod Euangeliſta teſtatur*: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. *Perfectò coniugium illud, quod non eſt commixtione corporum conſummatum, non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quòd inter Chriſtum & Eccleſiam per incarnationis Myſterium eſt contractum: Iuxta quod Paulus exponens illud quod dixerat* „ *Protoplaſtus*: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna: *Statim ſubiungit*: Hoc autem dico magnum Sacramentum in Chriſto & Eccleſia.

Conſummatio tamen Matrimonij ad illius eſſentiam non pertinet. Verum enim Matrimonium interceſſiſſe inter Deiparam Virginem & S. Ioſeph, quem *Virum Mariæ* Euangelium vocat, vniuerſi Theologi Catholici docent; cùm tamen fidei dogma ſit, Beatam Virginem numquam virum cognouiſſe, & intemeratam, ac illibatam virginitatem perpetuò ſeruaſſe.

Id *S. Auguſtinus* conſtanter docet, præſertim Libro 1. *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap.11. *Quibus verò* (inquit) *placuerit ex conſenſu, ab vſu carnalis concupiſcentiæ in perpetuum continere, abſit vt inter illos vinculum coniugale rumpatur: Immò firmius erit, quo magis ea pacta ſecum inierint, quæ cariùs concordiuſque ſeruanda ſunt, non voluptuarijs nexibus corporum, ſed voluntarijs affectibus animorum. Neque enim fallaciter ab Angelo dictum eſt ad Ioſeph*, Noli timere accipere Mariam „ Matth.1.
coniugem tuam. *Coniux vocatur ex prima fide deſponſationis, quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus: Nec perierat, nec mendax manſerat coniugis appellatio, vbi nec fuerat, nec futura erat carnis vlla commixtio. Erat quippe illa Virgo ideò & ſanctiùs & mirabiliùs iucunda ſuo viro, quia etiam fœcunda ſine viro, prole diſpar, fide compar. Propter quod fidele coniugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, & non ſolùm illa mater, verùm etiam ille pater eius, ſicut coniux matris eius, vtrumque mente, non carne*. Et infra: *Sed cùm illo non ſeminante illa peperiſſet, profectò nec ipſius formæ ſerui ambo parentes eſſent, niſi inter ſe etiam ſine carnis commixtione coniuges eſſent*.

Et Cap.12. *Omne itaque Nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, Sacramentum. Prolem cognoſcimus ipſum Dominum Ieſum: Fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum diuortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit, quia in carne peccati fieri non poterat ſine illa carnis pudenda concupiſcentia, quæ accidit ex peccato, ſine qua concipi voluit qui futurus erat ſine peccato, non in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati.*.·. *Non eſt igitur hæc libido nuptiarum bonum, ſed obſcœnitas peccantium, neceſſitas generantium, laſciuiarum ardor, Nuptiarum pudor. Cur ergo non coniuges maneant, qui ex conſenſu concumbere deſinunt; ſi manſerunt coniuges Ioſeph & Maria, qui concumbere nec cœperunt?*

Et Sermone 51. aliàs *De Diuerſis* 63. Cap.53. *Non itaque* (inquit) *propterea non fuit pater Ioſeph, quia cum Matre Domini non concubuit, quaſi vxorem libido faciat, & non charitas coniugalis*. Et Cap.20. *Iam verò illud qui[...] mouere non debet, quare per Ioſeph & non per Mariam [...]nerationes numerentur, ſatis dictum eſt: Quia ſicu[...] ſine carnali concupiſcentia mater, ſic ille ſine carnal[...] mixtione pater. Per illum ergo deſcendant, & per illum aſcendant generationes. Nec eum propterea ſeparemus, quia defuit carnalis concupiſcentia. Maior puritas confirmet paternitatem: Ne ipſa Sancta Maria nos reprehendat. Illa enim nomen ſuum præponere noluit marito ſuo: Sed dixit*, Pater tuus & ego dolentes quærebamus te. *Na-* „ Luc.2.
meremus ergo per Ioſeph: Quia ſicut caſtè maritus, ſic caſtè pater eſt. Sed præponamus virum fœminæ ordine naturæ & Legis Dei. Nam ſi remoto illo illam conſtituamus; dicit ille, & rectè dicit, Quare me ſeparaſtis? Quare non per me generationes vel aſcendunt, vel deſcendunt? An dicitur ei, Quia tu non genuiſti opere carnis tuæ? Sed reſpondebit, Numquid & illa opere carnis ſuæ peperit? Quod Spiritus-Sanctus operatus eſt, vtriuſque operatus eſt. Cùm eſſet *(inquit)* homo iuſtus. *Iuſtus ergo vir*, „ *iuſta fœmina. Spiritus-Sanctus in amborum iuſtitia requieſcens, ambobus filium dedit. Sed in eo ſexu quem parere decebat, operatus eſt hoc, quod etiam marito naſceretur. Itaque ambobus dicit Angelus, vt puero nomen imponant: Vbi parentum declaratur auctoritas. Dicitur etiam*, Et peperit ei Filium, *vbi omninò pater non carne, ſed charitate firmatur*.·.· *Tantò firmiùs pater, quantò caſtiùs pater*.

Idem confirmatur ex Canone, *Cum initiatur*, qui ex *S. Ambroſio* ſumptus eſt Lib. *De Inſtitutione Virginis*, & legitur Cauſa 27. Quæſt.2. *Cùm initiatur coniugium, tunc coniugij nomen aſciſcitur. Non enim defloratio virginitatis facit coniugium, ſed pactio coniugalis. Denique cùm iungitur puella, coniugium eſt, non cùm viri admiſtione cognoſcitur*.

ARTICVLVS III.

De Matrimonio quatenus naturæ officium eſt.

QVia gratia naturam perficit, neque priùs quod ſpirituale eſt, ſed quod animale, deinde quod ſpirituale, rei ordo poſtulat, vt de Matrimonio priùs agamus

agatur, vt ad naturæ officium pertinet: Tum verò vt Sacramentum eſt.

PROPOSITIO I.

Matrimonium vt officium naturæ à Deo inſtitutum eſt, tum naturæ Lege, tum poſitiuâ.

NAtura enim, etiam excluſo peccato, inclinat hominem ad prolis generationem & educationem. Cùm igitur filij à parentibus curari fouerique debeant, cùm adhuc ſunt in vtero, poſtea verò educari atque inſtitui; id autem rectè fieri non poſſit ſine certis & perpetuæ ſocietatis vinculo coniunctis parentibus; conſtat ex hac parte inſtitutionem Matrimonij ad legem naturæ referendam. Deinde, homo ex naturæ propenſione mutuam ſocietatem amat. Præcipuorum autem operum quæ decent homines, quædam viris, quædam mulieribus competunt: Vnde & ex hac cauſa hominis etiam integri natura ad Matrimonium inclinat. Naturæ legem confirmat poſitiua Dei Lex, vt oſtendunt Chriſti verba, *Matthæi* 19. cum *Geneſis* 2. comparata: Scriptum eſt enim in Geneſi: *Maſculum & fœminam creauit eos, benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini*: &, *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi*. Ac paulò poſt: *Adæ verò non inueniebatur adiutor ſimilis eius: Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: Cumque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea: & ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam: Dixitque Adam: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; hæc vocabitur virago, quoniam de viro ſumpta eſt. Quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Quæ verba Dominus *Matth*.19. de diuina Matrimonij inſtitutione intelligenda eſſe ſignificat, ex iiſque infert: *Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Ex quibus colligitur, Matrimonium, etiam quatenus naturæ eſt officium eſſe indiſſolubile. Et certè prolis educandæ ſtudio & alijs Matrimonij bonis repugnat, vt vinculum eius diſſolui poſſit.

Hoc confirmat Tridentina Synodus, Seſſione 24. *Matrimonij* (inquit) *perpetuum indiſſolubilemque nexum primus humani generis Parens Diuini Spiritus inſtinctu pronunciauit, cùm dixit*: „Hoc nunc os ex oſſibus meis, „& caro de carne mea: Quamobrem relinquet homo „patrem ſuum & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & „erunt duo in carne vna. *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari & coniungi, Chriſtus Dominus apertiùs docuit, cùm poſtrema illa verba tanquam à Deo prolata referens, dixit*: „Itaque non ſunt duo, ſed vna caro: „*Statimque eiuſdem nexûs firmitatem, ab Adamo tantò ante pronuntiatam his verbis confirmauit*: „Quod ergo Deus „coniunxit, homo non ſeparet.

Faceſſant igitur Hæretici, Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, ſimileſque peſtes, qui Nuptias malas eſſe ac illicitas docuerunt, quos & Dominus præſentia ſuâ Nuptias cohoneſtans, & Matrimonium ad Sacramenti dignitatem euehens, & Apoſtolus 1. *ad Corinthios* 7. refellit, dicens: *Iis autem qui Matrimonio iuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere.* Et infrà: *Si acceperis vxorem, non peccaſti, & ſi nupſerit virgo, non peccauit.* Et 1. ad Timotheum 4. *Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinæ dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere.* Ad Hebræos denique 13. *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* In eum autem prolapſi ſunt errorem, quòd obſcœnam libidinem Nuptijs coniunctam animaduertentes, eam à bono coniugali, quod Deus inſtituit, non diſcreuerunt. Hanc hæreſim refellunt *Tertullianus* Libro 1. *Contra Marcionem*, Cap. 29. *Clemens Alexandrinus* Lib. 3. *Stromatum*, & *S. Auguſtinus* Lib. *De Bono Coniugali*. Eumdem errorem damnauit Synodus Gangrenſis Canone 1. *Si quis* (inquit) *vituperat Nuptias, & dormientem cum viro ſuo fidelem ac religioſam deteſtatur, aut culpabilem æſtimat, velut quæ in Regnum Dei introire non poſſit; Anathema ſit.*

Obijciebant veteres illi Hæretici, Matrimonium ab Apoſtolo concedi *Secundùm indulgentiam, non ſecundùm imperium*: (1. ad Corinthios 7.) adeòque malum eſſe.

Reſpondet *S. Auguſtinus*, Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 10. non ad Matrimonium, ſed ad intemperantem illius vſum hæc Apoſtoli verba referri. *Non Nuptias* (inquit) *ſecundùm veniam concedit Apoſtolus. Nam quis ambigat, abſurdiſſimè dici, non eos peccaſſe quibus venia datur? Sed illum concubitum ſecundùm veniam concedit, qui fit per incontinentiam, non ſolâ cauſâ procreandi, ſed etiam aliquando nullâ cauſâ procreandi, quem Nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant: Si tamen non ita ſit nimius, vt impediat, quæ ſepoſita eſſe debent, tempora orandi, nec immutetur in eum vſum qui eſt contra naturam. Concubitus enim neceſſarius cauſâ generandi, inculpabilis, & ſolus ipſe nuptialis eſt. Ille autem qui vltra iſtam neceſſitatem progreditur, non rationi, ſed libidini obſequitur. Et hunc tamen non exigere, ſed reddere coniugi, ne fornicando damnabiliter peccet, ad perſonam pertinet coniugalem. Si autem ambo tali concupiſcentiæ ſubiguntur, rem faciunt non planè Nuptiarum. Verumtamen ſi magis in ſua coniunctione diligunt quod honeſtum, quàm quod inhoneſtum eſt; id eſt, quod eſt Nuptiarum, quàm quod non eſt Nuptiarum, hoc eis, auctore Apoſtolo, ſecundùm veniam conceditur; cuius delicti non habent hortatrices Nuptias, ſed deprecatrices, ſi Dei miſericordiam non à ſe auertant &c.*

Et Lib. 1. *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap. 14. *Cùm* (inquit) *culpabilis non ſit generandi intentione concubitus, qui propriè Nuptijs imputandus eſt; quid ſecundùm veniam concedit Apoſtolus, niſi quòd Coniuges, dum ſe non continent, debitum ab alterutro carnis expoſcunt, non voluntate propaginis; ſed libidinis voluptate? Quæ tamen voluptas non propter nuptias cadit in culpam, ſed propter nuptias accipit veniam. Quocirca etiam hinc ſunt laudabiles Nuptiæ, quia & illud quod non pertinet ad ſe, ignoſci faciunt propter ſe.*

Neque etiam veteribus illis Hæreticis fauet hæc Apoſtoli ſententia 1. ad Corinthios 7. *Melius eſt nubere, quàm vri*: His enim verbis non innuit Apoſtolus, quòd Nuptiæ malæ ſint cum continentia comparatæ; ſed quòd minus bonum ſint. Qua de re *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 8. præclarè ait: *Non ergo duo mala ſunt connubium & fornicatio, quorum alterum peius: Sed duo bona ſunt connubium & continentia, quorum alterum eſt melius. Sicut iſta temporalis ſanitas & imbecillitas non ſunt duo mala, quorum alterum peius: Sed iſta ſanitas & immortalitas duo bona ſunt, quorum alterum melius. Item ſcientia & vanitas non duo mala ſunt, quorum vanitas peius: Sed ſcientia & charitas duo bona ſunt, quorum charitas melius.*

PROPOSITIO II.

Matrimonij contrahendi non eſt omnibus poſita lex.

IMmò Virginitas in ſacris Noui Teſtamenti paginis maximè commendatur, vt quæ Matrimonij ſtatu præſtantior ſit, maioremque in ſe perfectionem & ſanctitatem contineat. Chriſtus enim ita docuit, Matthæi 19. *Sunt eunuchi, qui de matris vtero ſic nati ſunt: Et ſunt eunuchi qui facti ſunt ab hominibus: Et ſunt eunuchi, qui ſe ipſos caſtrauerunt propter Regnum cælorum: Qui poteſt capere, capiat.* Et Apoſtolus 1. ad Corinthios 7. ſcribit: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, vt ſim fidelis. Igitur & qui Matrimonio iungit virginem ſuam, benè facit; & qui non iungit, melius facit.*

Quod verò à Domino dictum eſt Geneſ. 1. *Creſcite, & multiplicamini*, ideò ſpectat, vt cuius rei cauſâ matrimonium inſtitutum erat, declaret, non vt ſingulis hominibus nubendi neceſſitatem imponat: Fœcunditatis donatio eſt, & creaturæ ad ſui propagationem benedictio, non præceptum: Non enim hominibus tantùm, ſed beſtijs præcepti incapacibus dictum eſt *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram*. Sed & poſt diluuium ad Noe & filios eius dictum eſt, *Creſcite, & multiplicamini*; Cùm tamen conſtet ipſum Noe nullam poſtea Geneſ. 9.
prolem genuiſſe. Non ergo præceptum aliquod his verbis prolem exprimebatur, ſed continua fœcunditatis largitio, & benedictio, vt ibidem ſacer Textus innuit: *Benedixitque Deus Noe, & filijs eius.*

In ipſo tamen exordio generis humani naturæ lege tenebantur omnes coniugium inire, donec ad iuſtam multitudinem genus humanum perductum eſſet. Sicut enim naturę pręceptum eſt, vt quiſque ſaluti corporis conſulat alimentorum ſumptione, ita præceptum eſt, vt ſaluti generis conſulatur filiorum generatione: Quod præceptum ſingulos homines tum conſtringebat, nunc autem ſolam Rempublicam.

Præceptum rurſus erat Matrimonium ſingulis ad Populum Dei pertinentibus, cùm Populus ille multiplicandus erat. Non enim, vt tempore Noui Teſtamenti fidelis Populi multitudo procuranda erat conuerſione infidelium, ſed procreatione filiorum. Cæterùm Populo illo ſatis multiplicato, non ampliùs ſinguli ad contrahenda Matrimonia tenebantur: Quod probant exempla Ioſue, Eliæ, Eliſæi, Ieremiæ, qui ſine iniuria legis diuinæ & naturalis cœlibes caſtique vixerunt. Hinc Deus Iſaiæ Cap. 56. *Eunuchis*, Legem ſuam ſeruantibus promittit in domo ſua locum, *& Nomen melius à filijs & filiabus, nomen ſempiternum*. Eunuchorum porrò nomine homines cœlibes & continentes hic ſignificantur. Et Sapientię 3. laudatur caſtitas tori coniugalis neſcia: *Quæ neſciuit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum: Et ſpado qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem.·.· Dabitur enim illi fidei donum electum, & ſors in Templo Dei acceptiſſima*. Et *Ioſephus* Eſſenos cœlibatum ſeruaſſe teſtatur. Quod ergo legimus *Exodi* 23. & *Deuteronomij* 7. Sterilem non fore quemquam in terra Iſrael; non præcepti, ſed promiſſionis ſermo eſt, quo benedictio fœcunditatis promittitur coniugibus Dei mandata ſeruantibus. Steriles enim non dicuntur, qui continentiæ ſtudio coniugium non inierunt, ſed qui coniugio vſi liberos habere non poſſunt; quæ ſterilitas opprobrio vertebatur. Vnde Lucæ 1. ait S. Eliſabeth: *Dominus reſpexit auferre opprobrium meum*. Denique ſi toto Veteris Teſtamenti tempore pręceptum fuiſſet ſingulis hominibus connubium, hanc accuſationis occaſionem aduersùs Chriſtum, & Ioannem Baptiſtam, quos cœlibem vitam ducere nouerant; & aduersùs Apoſtolos Chriſti, qui vel vxores non habebant, vel eas reliquerant, Iudæi non prætermiſiſſent.

Eadem Propoſitio confirmatur ex *S. Auguſtino*, Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 9. Vbi enim præmiſit, Alia bona nobis Deum dare, quæ propter ſe ipſa expetenda ſunt, ſicut eſt ſapientia, ſalus, amicitia; alia quæ propter aliud ſunt neceſſaria, ſicut doctrina, cibus, potus, ſomnus, coniugium, concubitus: His bonis qui non ad hoc vtitur, propter quod inſtituta ſunt, peccare. aliàs damnabiliter: Quiſquis verò eis propter hoc vtitur, propter quod data ſunt, benè facere. Cui ergo non ſunt neceſſaria, ſi non eis vtitur, meliùs facere: Ita colligit: *Ac per hoc bonum eſt nubere, matrem familiâs eſſe: Sed melius eſt non nubere, quia melius eſt ad ipſam humanam ſocietatem hoc opere non egere. Ita enim iam ſe ſe habet humanum genus, vt alijs qui ſe non continent, non ſolùm per nuptias occupatis, ſed multis etiam per illicitos concubitus luxuriantibus, Bono Creatore de malis eorum faciente quod bonum eſt, non deſit numeroſitas prolis & abundantia ſucceſſionis, vnde ſanctæ amicitiæ conquirantur. Ex quo colligitur, primis temporibus generis humani, maximè propter Dei Populum propagandum, per quem & Prophetaretur & naſceretur Princeps & Saluator omnium Populorum, vti debuiſſe Sanctos iſto, non propter ſe expetendo, ſed propter aliud neceſſario bona Nuptiarum: Nunc verò cùm ad ineundam ſanctam & ſinceram ſocietatem vndique ex omnibus gentibus copia ſpiritalis cognationis exuberet, etiam propter ſolos filios connubia copulare cupientes, vt ampliore continentiæ bono potius vtantur, admonendi ſunt.*

Et Libro 1. *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap. 13. *Hæc enim propagatio filiorum, quæ in Sanctis Patribus propter generandum & conſeruandum Populum Dei, in quo prophetiam Chriſti præcedere oportuit, officioſiſſima fuit, nunc iam non habet illam neceſſitatem. Patet quippe iam ex omnibus gentibus ſpiritaliter gignendorum, vndecumque carnaliter nati fuerint, copia filiorum. Et quod ſcriptum*
ſ.3. *eſt*, Tempus amplectendi, & tempus continendi ab amplexu; *per illud atque hoc tempus agnoſcitur diſtributum. Illud quippe fuit amplectendi, hoc autem continendi ab amplexu.*

Cùm itaque ait Apoſtolus 1. ad Timotheum 5. *Volo igitur iuniores nubere, filios procreare, matres-filias eſſe*: Nuptiarum bonum Apoſtolica ſobrietate & auctoritate commendat, non procreandi officium etiam eis, quæ continentiæ bonum capiunt, tanquam ad obſequelam legis imponit. Denique cur hoc dixerit, pandit, cùm adiungit & dicit, *Nullam occaſionem dare Aduerſario maledicti gratiâ; iam enim quædam conuerſæ ſunt retro pòſt Satanam*: Vt his verbis eius intelligamus, eas, quas nubere voluit, meliùs potuiſſe continere, quàm nubere, ſed meliùs nubere, quàm retro poſt Satanam ire, id eſt, ab illo excellenti virginalis vel vidualis caſtitatis propoſito, in poſteriora reſpiciendo, cadere & interire. *Proinde quæ ſe non continent, nubant antequam continentiam profiteantur, ante quàm Deo voueant: Quod niſi reddant, iure damnantur*. Sic explicat hunc locum Apoſtoli *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Viduitatis*, Cap. 8.

ARTICVLI CONSECTARIA PRAXIM SPECTANTIA.

REGVLA I.

Qui poteſtatem adhuc habent Nuptiarum, & continentiæ conſilium capere non poſſunt, Matrimonium inire tenentur.

HAnc Regulam ab Apoſtolo traditam 1. ad Corinthios 7. *S. Auguſtinus* confirmat Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 10. *Mihi videtur* (inquit) *hoc tempore ſolos eos qui ſe non continent, coniugari oportere, ſecundùm illam eiuſdem Apoſtoli ſententiam; QVOD ſi ſe non continent, nubant; melius eſt enim nubere quàm vri.* Coniugium enim quod ante lapſum hominis naturæ tantùm erat officium, poſt lapſum factum eſt incontinentiæ remedium. Hinc *S. Auguſtinus* Cap. 17. eiuſdem Libri ait: *Homines qui ſe non continent, tanquam aſcendunt in Nuptias gradu honeſtatis.*

Hanc Regulam confirmat *S. Gregorius*, P. 3. *Paſtoralis*, Cap. 28. *Peritus* (inquit) *medicinæ cæleſtis Apoſtolus non tam ſanos inſtituit, quàm infirmis medicamenta monſtrauit, dicens:* De quibus ſcripſiſtis mihi, Bonum eſt homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem vnuſquiſque vxorem ſuam habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat. *Qui enim fornicationis metum præmiſit, profectò non ſtantibus præceptum conſuluit; ſed ne fortaſsè in terram ruerent, lectum cadentibus oſtendit.*

REGVLA II.

Qui continentiæ Voto ſunt adſtricti, ſnactiera remedia quærere & adhibere debent, vt continentiæ donum à Deo impetrent; cùm Votum neceſſariò ſeruandum ſit.

VOuere namque voluntatis eſt, reddere neceſſitatis. Id egregiè confirmat *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Viduitatis*, Cap. 9. *Sed quoniam* (inquit) *ſicut ait Dominus*, Non omnes capiunt verbum hoc: *Quæ poteſt ergo capere, capiat; & quæ ſe non continet, nubat: Quæ non cœpit, deliberet, quæ aggreſſa eſt, perſeueret: Nulla Aduerſario detur occaſio, nulla Chriſto ſubtrahatur oblatio. In coniugali quippe vinculo ſi pudicitia conſeruatur, damnatio non timetur: Sed in viduali & virginali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur; quâ expetitâ & electâ, & voti debito oblatâ, iam non ſolùm capeſſere Nuptias, ſed etiamſi non nubatur, nubere velle damnabile eſt. Nam vt hoc demonſtraret Apoſtolus, non ait*: Cùm in delicijs egerint, in Chriſto nubunt; *Sed*, Nubere volunt: Habentes *(inquit)* damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt; *Et ſi non nubendo, tantùm volendo: Non quia ipſæ Nuptiæ vel talium damnandæ iudicantur, ſed damnatur propoſiti fraus, damnatur fracta Voti fides, damnatur non ſuſceptio à bono inferiore, ſed ruina ex bono ſuperiore: Poſtremò damnantur tales, non quia coniugalem fidem poſteriùs inierunt, ſed quia continentiæ primam fidem irritam fecerunt.*

Et Cap. 11. *Planè non dubitauerim dicere, lapſus & ruinas à caſtitate ſanctiore, quæ vouetur Domino, adulterijs eſſe peiores. Si enim, quod nullo modo dubitandum eſt, ad offenſionem Chriſti pertinet, cùm membrum eius*

fidem

fidem, non ſeruat marito; quantò grauiùs offenditur, cùm illi ipſi non ſeruatur fides in eo quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? Cùm enim quiſque non reddit, quod non imperio compulſus, ſed conſilio commonitus vouit; tantò magis fraudati voti auget iniquitatem, quantò minùs habuit vouendi neceſſitatem. Lege & Cap. 24. Lib. 2. *De Coniugijs Adulterinis.*

Continentiam itaque fideli, aſſiduâ, feruente, perſeuerante oratione à Deo petere debent, libidinem frænare; membra vigilijs, ieiunijs, alijſque Pœnitentiæ laboribus, & bonorum operum exercitatione mortificare, conſecrare, vt ſint arma iuſtitiæ Deo, ne ſint arma iniquitatis peccato.

REGVLA III.

Coniugibus, quos à mutuo conſortio vel diuturnus morbus, vel abſentiæ neceſſitas, vel iuſta diuortij cauſa ſeparat, nullum carnali commercio quærere licet incontinentiæ remedium; ſed continentiam omninò ſeruare tenentur.

HAnc Regulam S. *Auguſtini* verbis explico, Lib. 2. *De Adulterinis Coniugijs* Cap. 19. *Quòd* (inquit) *facere deberent, ſi haberent coniuges diuturno languore marceſcentes, vel loco ſibi inacceſſibili abſentes, vel animoſitate illicita continentes; hoc faciant ſi habuerint coniuges adulterina inquinatione ſordentes, & propter hoc à ſuo conſortio diuortiantes: Non alia quærant coniugia, quia non erunt coniugia, ſed adulteria. Non eos terreat ſarcina continentiæ: Leuis erit, ſi Chriſti erit; Chriſti erit, ſi fides aderit, quæ impetrat à iubente quod iuſſerit. Non eos frangat quod videtur eorum continentia neceſſitatis eſſe, non voluntatis: Quia & illi qui eam voluntate delegerunt, fecerunt eſſe neceſſitatis; quoniam ſine damnatione ab illa deuiare non poſſunt: Et qui in eam neceſſitate coarctati ſunt, faciant eam eſſe voluntatis, ſi non de ſe ipſis, ſed de illo à quo eſt bonum omne confidunt. Illi ad eam conſcenderunt cauſa maioris gloriæ, vt aliquid ampliùs inuenirent; iſti ad eam conſtrinxerunt curâ ſalutis nouiſſimæ, ne perirent: Vtrique permaneant, vtrique in quod peruenerunt ambulent vſque in finem, ferueant ſtadijs, ſupplicent votis: Quia & illis ſalus cogitanda eſt, vt ab eo quod voluntas arripuit cadere timeant; & iſtis gloria deſperanda non eſt, ſi in eo quod neceſſitas intulit, perſiſtere deligant. Fieri enim poteſt, vt Deo terrente & hortante, conuertente & implente, humanus in melius mutetur affectus: Atque ita viuant ſine coniugijs, & ſine vllo concubitu immunda libidinis adtrectatione perſeuerantiſſimè viuere, vt etiamſi ſeparata coniugia locum ducendi alias moriendo aperuerint, claudatur ex voto, quod patet ex licito, & quod erat neceſſitate cœptum, fiat charitate perfectum.*

REGVLA IV.

Reges ac Principes, eorumque filij & filiæ nubere debent, cùm ex eorum cælibatu periculum imminet Religioni, aut Reipublicæ tranquillitati & paci.

REligionis enim amor, publicæque pacis ſtudium hanc neceſſitatem imponit ipſâ naturæ lege, ſi vix aliter conſeruari Religio, paxue procurari non poteſt, nec Voto ſint obſtricti. Sed etſi Voto ſimplici ligati eſſent, illud ob cauſas adeò neceſſarias ac iuſtas, bonumque publicum ſpectantes, Romanus Pontifex meritò relaxaret.

REGVLA V.

Matrimonium contrahendo grauiter peccant, qui ad contrahendum alijs rationibus finibuſque mouentur, præter eas ob quas à Deo inſtitutum eſt.

HAnc Regulam tradit Concilium Colonienſe anno 1536. celebratum, Cap. 12. *Cùm* (inquit) *Matrimonium ante lapſum Adæ propter procreandos liberos inſtitutum, ac benedictione Dei firmatum ſit; Nec ratio coniunctionis, ſeu benedictio poſt lapſum defecerit; ſed tantùm quod ſanis potuit eſſe officium, id ægrotis factum etiam ſit remedium, dum vtriuſque ſexus infirmitas propendens in ruinam turpitudinis, rectè excipitur honeſtate Nuptiarum: Quemadmodum Diuus Paulus ait,* Vnuſ- 1. Cor. 7.
quiſque vxorem ſuam habeat propter fornicationem, *nimirum vitandam: Monendi ſunt qui Matrimonium contrahere affectant, ne alius affectus ipſos huc rapiat, vt ſit honorabile coniugium, accubile impollutum. Nam ſi neque ob prolem ſuſcitandam, neque ob fornicationem vitandam, ſed potiùs diuitiarum aut opum nanciſcendarum, aut alterius rei gratiâ Matrimonium contrahatur, perperam agitur ac grauiter in Sacramentum peccatur. Hic quæ Tobiæ 6. 7. & 8. ſcribuntur, enarrari, proponi, ac doceri conueniet: Vbi locus pulcherrimus eſt, exemplo commonſtrans, quemadmodum bona vxor donum Dei ſit debitum timenti Dominum: Quomodo in timore Dei à parentibus, non luxuriæ causâ, ſed ſolâ poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen Dei in ſæcula, petenda. Quo pacto coniugij conſcriptione factâ, tradenda: Quemadmodum etiam conuiuium nuptiale cum laude & benedictione Dei agendum: Denique quomodo precandus ſit Deus per coniuges, vt benedictionem ſuam in ipſos, quos coniunxit, impleat. Hæc enim decent ſanctorum filios, qui non debent ita coniungi ſicut Gentes quæ ignorant Deum. Eſtque horrendum illud exemplum de ſeptem Saræ viris à dæmonio occiſis replicandum. His namque (vt Raphael Angelus apud Tobiam ait) qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & à ſua mente excludant, libidini vacent, ſicut equus & mulus, in quibus non eſt intellectus, Dæmonium malum dominatur.*

Hanc Regulam tradit & Concilij Tridentini Catechiſmus, cùm explicat quibus de cauſis vir & mulier coniungi debeant. Prima eſt ipſa diuerſi ſexûs naturæ inſtinctu expetita ſocietas, mutui auxilij ſpe conciliata, vt alter alterius ope adiutus vitæ incommoda faciliùs ferre, & ſenectutis imbecillitatem ſuſtentare queat.

Altera eſt procreationis appetitus, non tam quidem ob eam rem vt bonorum & diuitiarum hæredes relinquantur, quàm vt veræ fidei & religionis cultores educentur: Quod quidem maximè Sanctis illis Patriarchis, cùm vxores ducerent, propoſitum fuiſſe, ex Sacris Literis ſatis apparet. Quare Angelus, cùm *Tobiam* admoneret, quo pacto mali Dæmonis vim poſſet repellere: *Oſtendam tibi* (inquit) *qui ſunt, quibus prævalere poteſt Dæmonium. Hi namque qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus; habet poteſtatem Dæmonium ſuper eos.* Deinde ſubiecit: *Accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, vt in ſemine Abrahæ benedictionem in filijs conſequaris.* Atque vna etiam hæc cauſa fuit, cur Deus ab initio Matrimonium inſtituerit. Tobiæ 6.

Tertia eſt, quæ poſt primi parentis lapſum ad alias cauſas acceſſit: Cùm propter iuſtitiæ, in qua homo conditus erat, amiſſionem, appetitus rectæ rationi repugnare cœpit; vt ſcilicet, qui ſibi imbecillitatis ſuæ conſcius eſt, nec carnis pugnam vult ferre, Matrimonij remedio ad vitanda libidinis peccata vtatur, de quo ita Apoſtolus ſcribit 1. ad Corinthios 7. *Propter fornicationem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum habeat.* Ac paulò poſt cùm docuiſſet, interdum orationis cauſa à Matrimonij debito abſtinendum eſſe, ſubiecit: *Et iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.*

Hæ igitur ſunt cauſæ, quarum aliquam ſibi proponere quiſque debet, qui piè & religiosè, vt Sanctorum filios decet, Nuptias velit contrahere. Quòd ſi ad eas cauſas aliæ etiam accedant, quibus homines inducti Matrimonium ineant, atque in habendo vxoris delectu hanc illi præponant, vt hæredis relinquendi deſiderium, diuitiæ, forma, generis ſplendor, morum ſimilitudo: Huiuſmodi ſanè rationes damnandæ non ſunt, cùm Matrimonij ſanctitati non repugnent. Neque enim in ſacris Literis Iacob Patriar- Geneſ. 29.
cha reprehenditur, quòd *Rachelem*, eius pulchritudine illectus, *Liæ* prætulerit.

Idem docet *S. Carolus* in Inſtructionibus *De Sacramento Matrimonij*, Tit. Quæ Parochus doceat. *Docebit igitur* (inquit) *quo animi affectu, & quam ob cauſam Fideles Matrimonium ineant. Quo in genere demonſtrabit, ad illud eos non explendæ libidinis causâ duci oportere,* Sicut Pſal. 31.
equus & mulus quibus non eſt intellectus: *Neque præcipuè efferri cupiditate diuitiarum: ſed cùm prolis ſuſcipiendæ gratiâ, quæ Sanctam Catholicam Religionem*

nem colens, ad cæleſtium præmiorum hæreditatem, Chriſtianæ Vitæ præceptis, pièque agendi vſu inſtituatur: Tum etiam cauſâ vitandæ fornicationis: Et vt coniuges alter alterius ope adiuti, vitæ incommoda faciliùs ferre, & ſenectutis imbecillitatem ſuſtentare queant.

Hæc ex *S. Auguſtino* Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 3. accepta. *Bonum ergo coniugij* (inquit) *quod etiam Dominus in Euangelio confirmauit, non ſolùm quia prohibuit dimittere vxorem, niſi ex cauſa fornicationis, ſed etiam quia venit inuitatus ad Nuptias, cur ſit bonum meritò quæritur. Quod mihi non videtur propter ſolam filiorum procreationem, ſed propter ipſam etiam naturalem in diuerſo ſexu ſocietatem. Alioquin non iam diceretur coniugium in ſenibus, præſertim ſi vel amiſiſſent filios, vel minimè genuiſſent. Nunc verò bono licet annoſo coniugio, etſi emarcuit ardor ætatis inter maſculum & fœminam, viget tamen ordo charitatis inter maritum & vxorem: Quia quantò meliores ſunt, tantò maturiùs à commixtione carnis ſuæ pari conſenſu ſe continere cœperunt, non vt neceſſitatis eſſet poſtea non poſſe quod vellent, ſed vt laudis eſſet primùm noluiſſe quod poſſent. Si ergo ſeruatur fides honoris & obſequiorum inuicem debitorum ab alterutro ſexu, etiamſi languescentibus & prope cadauerinis vtriuſque membris, animorum tamen ritè coniugatorum tantò ſincerior, quantò probatior; & tantò ſecurior, quantò placidior caſtitas perſeuerat. Habent etiam id bonum coniugia, quòd carnalis vel iuuenilis incontinentia, etiamſi vitioſa eſt, ad propagandæ prolis redigitur honeſtatem, vt ex malo libidinis aliquid boni faciat copulatio coniugalis. Deinde quia reprimitur, & quodam modo verecundiùs æſtuat concupiſcentia carnis, quam temperat parentalis affectus. Intercedit enim quædam grauitas feruidæ voluptatis, cùm in eo quòd ſibi vir & mulier adhæreſcunt, pater & mater eſſe meditantur. Huc accedit, quia in eo ipſo quòd ſibi inuicem coniuges debitum ſoluunt, etiamſi id aliquantò intemperantiùs & incontinentiùs expetant, fidem tamen ſibi pariter debent.*

Chriſtiani itaque viri & mulieres, non iungantur Matrimonio, niſi priùs Dei voluntatem multis ac feruentiſſimis precibus exquiſierint, *Non victi libidine, ſed ducti pietate*; Veteris Teſtamenti Iuſtos quantùm ad intentionis puritatem in ducendis vxoribus imitentur, *Qui non propter hoc ſæculum, ſed propter Chriſtum coniuges, & propter Chriſtum patres fuerunt*; (vt loquitur *S. Auguſtinus* Lib. *De Bono Coniugali*, Cap. vltimo.) Matrimonio copulentur, non ſolùm vt filios habeant, ſed vt eos Chriſto lucrentur, & in diſciplina & timore Domini eos inſtituant. Non enim iam ſollicitus eſt habere filios, ſed habere bonos; eoſque ſic inſtituere vt *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.*

ARTICVLVS IV.

De Matrimonio vt Sacramentum eſt.

PROPOSITIO I.

Matrimonium eſt verum propriè que dictum Nouæ Legis Sacramentum.

QVod enim ex inſtitutione ſua ſignum eſt rei ſacræ, & gratiæ promiſſionem habet annexam, verum & propriè dictum Nouæ Legis Sacramentum eſt: Matrimonium porrò ex inſtitutione ſuâ ſignum eſt rei ſacræ, & gratiæ promiſſionem annexam habet: Verum eſt igitur propriè que dictum Nouæ Legis Sacramentum. Signum (inquam) eſt coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, Sponſi cæleſtis cum Sponſa, quam vt ſibi deſponſaret in fide, in iuſtitia, & in ſempiternum, è ſinu Patris, à ſummo cœlo, in terras deſcendit, eique per Incarnationis Myſterium copulatus ad ſpiritualem ſobolem in perpetuum tempus propagandam & regenerandam, amore tam ardenti illam dilexit, vt ſeipſum morti traderet pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans Lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi; ſed vt ſit ſancta & immaculata. Id conſtat ex Apoſtolo ad Epheſios 5. *Viri* (inquit) *debent diligere vxores ſuas vt corpora ſua. Qui ſuam vxorem diligit, ſeipſum diligit. Nemo enim vmquam carnem ſuam odio habuit: Sed nutrit, & fouet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam: Quia membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia.* Quod enim ait Apoſtolus, *Sacramentum hoc magnum eſt*, non ad ipſam Chriſti & Eccleſiæ coniunctionem eſt referendum, ſed ad Matrimonium: Quod ſcilicet viri & mulieris coniunctio, cuius Deus auctor eſt, ſanctiſſimi illius vinculi, quo Chriſtus Dominus cum Eccleſia coniungitur, Sacramentum, id eſt, ſacrum ſignum ſit. Pronomen quippe demonſtratiuum *Hoc*, non aliò referri poteſt, quàm ad id quod proximè præceſſerat de humano coniugio, de quo & præcipuè agebat Apoſtolus eò loci. Deinde vis eu eſt Græci Textus, vt ſignificet non *In Chriſto & in Eccleſia*, ſed *in Chriſtum & in Eccleſiam*: Ex quo euidens eſt, Chriſtum & Eccleſiam eſſe terminum ſignificationis illius myſticæ, ac proinde Matrimonium eſſe Myſterium, cuius ſignificatio ad Chriſtum & Eccleſiam refertur.

Atque hanc eſſe eorum verborum veram & propriam Sententiam, Veteres qui eum locum interpretati ſunt, oſtendunt, *Gregorius Nazianzenus*, *Ioannes Chryſoſtomus* Homilia 20. in Epiſtolam ad Epheſios, *Hyeronymus*, Auctor Commentarij inter *S. Ambroſij* Opera editi.

Matrimonium verum Nouæ Legis Sacramentum eſſe confirmant SS. Patres. *Ambroſius* Lib. 1. *De Abraham*, Cap. 7. *Cognoſcimus* (inquit) *velut præſulem cuſtodemque coniugij eſſe Deum, qui non patiatur alienum thorum pollui: & ſi quis fecerit, peccare eum in Deum, cuius legem violet, gratiam ſoluat. Et ideò quia in Deum peccat, Sacramenti cæleſtis amittit conſortium.*

Idem ſignificat *Siricius* Pontifex Maximus Epiſt. 1. Cap. 4. Sacrilegium eſſe dicens violationem Benedictionis Nuptialis per adulterium. *Illa* (inquit) *Benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt, ſi vlla tranſgreſſione violetur.* At ſi Matrimonium contractus dumtaxat ciuilis, non Religionis Sacramentum eſſet, illius violatio ſacrilegium immeritò diceretur.

Sed Patrum nemo clariùs, frequentiùs, conſtantiùſque docuit *S. Auguſtino*, Matrimonium fidelium verè & propriè dictum Sacramentum eſſe. Libro *De Fide & Operibus*, Cap. 7. *In Ciuitate Dei noſtri, in Monte ſancto eius, hoc eſt in Eccleſia, Nuptiarum non ſolùm vinculum, verùm etiam Sacramentum ita commendatur, vt non liceat viro vxorem ſuam alteri tradere.*

Et Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 18. *In noſtrarum Nuptijs* (inquit) *plus valet ſanctitas Sacramenti, quàm fœcunditas vteri.*

Cap. 24. *Bonum igitur Nuptiarum, per omnes gentes atque omnes homines in cauſa generandi eſt, & in fide caſtitatis: Quod autem ad Populum Dei pertinet, etiam in ſanctitate Sacramenti, per quam nefas eſt etiam repudio diſcedentem alteri nubere, dum vir eius viuit.*

Ex ratione verò Sacramenti indiſſolubilitatem Chriſtiani Matrimonij probat Cap. 7. eiuſdem Libri. *Quem* (inquit) *non faciat intentum, quid ſibi velit tanta firmitas vinculi coniugalis? Quod nequaquam puto tantùm valere potuiſſe, niſi alicuius rei maioris ex hac infirma mortalitate hominum quoddam Sacramentum adhiberetur, quod deſerentibus hominibus atque id diſſoluere cupientibus, inconcuſſum illis maneret ad pœnam. Siquidem interueniente diuortio non aboletur illa confœderatio nuptialis: Ita vt ſibi coniuges ſint, etiam ſeparati; cum illis autem adulterium committant, quibus fuerint etiam poſt ſuum repudium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri. Nec tamen niſi in Ciuitate Dei noſtri, in Monte ſancto eius, talis eſt cauſa cum vxore. Cæterùm aliter ſe habere Iura Gentilium, quis ignorat, vbi interpoſito repudio ſine reatu aliquo vltionis humanæ, & illa cui voluerit nubit, & ille quam voluerit ducit?*

Et Libro *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap. 10. *Quoniam ſanè non tantùm fœcunditas, cuius fructus in prole eſt, nec tantùm pudicitia, cuius vinculum eſt fides; verùm etiam quoddam Sacramentum Nuptiarum commendatur fidelibus coniugatis, vnde dicit Apoſtolus*, Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam: *Huius proculdubio Sacramenti res eſt, vt mas & fœmina connubio copulati, quamdiu viuunt inſeparabiliter perſeuerent, nec liceat, exceptâ cauſa fornicatio-*

nis, à coniuge coniugem dirimi. Hoc enim cuſtoditur in Chriſto & Eccleſia, vt viuens cum viuente in æternum nullo diuortio ſeparetur. Cuius Sacramenti tanta obſeruatio eſt in Ciuitate Dei noſtri in Monte ſancto eius, hoc eſt, in Eccleſia Chriſti, vt cum filiorum procreandorum cauſâ vel nubant fœminæ vel ducantur vxores, nec ſterilem coniugem fas ſit relinquere, vt alia fecunda ducatur. Tum eodem modo loquitur de Matrimonio ac de Baptiſmo, quantùm ad Sacramenti rationem. *Vſque adeò* (inquit) *manent inter viuentes ſemel rata Iura Nuptiarum, vt potiùs ſint inter ſe coniuges qui ab alterutro ſeparati ſunt, quàm cum his quibus alijs adhæſerunt. Cùm alijs quippe adulteri non eſſent, niſi ad alterutrum coniuges permanerent. Denique mortuo viro cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium poteſt cum quo priùs adulterium fuit. Ita manet inter viuentes quiddam coniugale, quod nec ſeparatio, nec cum altero copulatio poſſit auferre. Manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: Sicut apoſtatæ anima velut de coniugio Chriſti recedens, etiam fide perditâ Sacramentum fidei non amittit, quod Lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, ſi amiſiſſet abſcedens. Habet autem hoc qui receſſerit ad cumulum ſupplicij, non ad meritum præmij.*

Idem docet S. *Leo* Epiſtola 2. aliàs 92. ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum: *Cùm* (inquit) *ſocietas Nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem haberet in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum: Dubium non eſt, eam mulierem non pertinere ad Matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuiſſe myſterium.*

Lucius III. Cap. *Ad abolendam*, Ext. *De Hæreticis*, Matrimonium inter cætera Eccleſiæ Sacramenta enumerat, perpetuo Anathemate innodans eos, *Qui de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini Ieſu-Chriſti, vel de Baptiſmate, ſeu de peccatorum Confeſſione, Matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis Sacramentis, aliter ſentire aut docere non metuunt, quàm ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat & obſeruat.*

Eugenius IV. in Decreto Vnionis Armenorum poſt Concilium Florentinum edito, ſeptem Nouæ Legis Sacramenta recenſet, quorum eſt Matrimonium.

Concilium denique Tridentinum Seſſione 24. Canone 1. Matrimonium verè propriéque Sacramentum eſſe, & gratiam conferre declarat: *Si quis dixerit, Matrimonium non eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem Legis Euangelicæ Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inuentam; neque gratiam conferre; Anathema ſit.* Gratiæ itaque promiſſio Matrimonij Sacramento eſt annexa.

PROPOSITIO II.

Matrimonij Sacramentum gratiam conferre, dogma fidei eſt.

HAnc ſcilicet Quæſtionem à veteribus quibuſdam Theologis, præſertim à *Durando*, & nonnullis etiam Iuris Canonici Commentatoribus ventilatam, Concilium Tridentinum finiuit Canone primo Seſſionis 24. & in Doctrina de Sacramento Matrimonij præmiſit: *Gratiam verò, quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem vnitatem confirmaret, coniugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus, venerabilium Sacramentorum Inſtitutor atque Perfector, ſuâ nobis Paſſione promeruit: Quod Paulus Apoſtolus innuit, dicens: Viri diligite vxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea: Mox ſubiungens:* SACRAMENTVM *hoc magnum eſt: Ego autem dico, in Chriſto & in Eccleſia. Cùm igitur Matrimonium in Lege Euangelica veteribus connubijs per Chriſtum gratiâ præſtet; meritò inter Nouæ Legis Sacramenta annumerandum, Sancti Patres noſtri, Concilia, & vniuerſalis Eccleſiæ Traditio ſemper docuerunt.* Per hanc gratiam fit, vt vir & vxor mutuæ charitatis vinculo coniuncti, alter in alterius beneuolentia conquieſcat, alienoſque & illicitos amores, & concubitus non quærat; ſed in omnibus ſit honorabile connubium, & thorus immaculatus. Per hanc gratiam fit, vt Matrimonium, quod in remedium concupiſcentiæ inſtitutum eſt, ipſam refrænet atque coerceat. Niſi enim Matrimonio gratia conferretur, concupiſcentiam potiùs augeret, quàm moderaretur Matrimonij vſus. Hinc S. *Auguſtinus*, Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 3. *Ad hoc* (inquit) *Nuptiæ ſunt, vt illa concupiſcentia redacta ad legitimum vinculum, non deformis & diſſoluta fluitaret, habens de ſeipſa irrefrænabilem carnis infirmitatem; de Nuptijs autem indiſſolubilem fidei ſocietatem: De ſeipſa progreſſum immoderatè coeundi; de Nuptijs modum caſtè procreandi*, &c. Per hanc gratiam fit, vt Chriſtiani coniuges quærunt prolem, non tantùm quæ naſcatur Mundo, ſed quæ renaſcatur & conſecretur Chriſto. Vnde S. *Auguſtinus*, Libro 1. *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap. 17. *In Nuptijs* (inquit) *bona Nuptialia diligantur, proles, fides, Sacramentum: Sed proles non vt naſcatur tantùm, verùm etiam vt renaſcatur: Naſcitur namque ad pœnam, niſi renaſcatur ad vitam.* Per hanc gratiam fit, vt Chriſtiani coniuges inuiolatam ac indiuiduam fidem ſibi mutuo ſeruent: *Fidem* (inquam) *non qualem habent inter ſe etiam Infideles zelantes carnem. Quis enim vir, quamlibet impius, vult adulteram vxorem? Aut quæ mulier, quamlibet impia, vult adulterum virum? Hoc in connubio bonum naturale eſt quidem, carnale tamen. Sed membrum Chriſti coniugis adulterium coniugi debet timere, non ſibi; & à Chriſto ſperare fidei præmium, quam exhibet coniugi:* (inquit S. *Auguſtinus* Ibidem.) Per hanc gratiam fit, vt prolem parentes enutriant & inſtituant *In diſciplina & correptione Domini*; vt monet Apoſtolus ad *Epheſios* 6. Per hanc gratiam fit, vt Chriſtiani coniuges onera & incommoda Matrimonij ferant, quæ Apoſtolus his verbis ſignificauit: *Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi.* Quam tribulationem experiuntur coniugati *In ſuſpicionibus zeli coniugalis, in procreandis filijs atque nutriendis, in timoribus & mœroribus orbitatis. Quotus enim quiſque, cùm ſe connubij vinculis alligauerit, non iſtis trahatur atque agitetur affectibus?* (inquit S. *Auguſtinus* Libro *De Sancta Virginitate*, Cap. 16.) Ad hanc tribulationem tolerandam gratia Sacramentalis Chriſtianos coniuges iuuat. Quibus accomodari meritò poſſint hac occaſione verba Pſalmi 40. *Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius: Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius.* Quem locum S. *Auguſtinus* ſic interpretatur Enarratione in Pſalmum 40. *Lectus doloris, infirmitas eſt carnis. Ne dicas, Non poſſum tenere, & portare, & frænare carnem meam: Adiuuaris vt poſſis. Dominus opem ferat tibi ſuper lectum doloris tui. Portabat te lectus, non portabas lectum; ſed paralyticus intus eras, adeſt qui dicat tibi: Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius. *Et ad ipſum Dominum conuertit ſe, tanquam quereretur, Quare ergo cum opem nobis ferat Deus, tanta mala patimur in iſta vita, tanta ſcandala, tantos labores, tantam inquietudinem carnis & ſæculi? Conuertit ſe ad Deum, & tanquam conſilium medicinæ eius nobis exponens*, Totum ſtratum eius (*inquit*) verſaſti in infirmitate eius. *Per ſtratum intelligitur aliquid terrenum. Omnis anima infirma in hac vita quærit ſibi aliquid terrenum, vbi requieſcat; quoniam intentionem laboris & mentis extentæ in Deum difficilè poteſt perpetuò tolerare: Aliquid ſibi in terra conquirit vbi requieſcat, & quodammodo pauſatione quadam recumbat, veluti ſunt iſta quæ diligunt & innocentes... Acquieſcit in domo ſua, in familia ſua, in coniuge, in filijs... Sed tamen Deus volens nos amorem non habere niſi vitæ æternæ, & iſtis velut innocentibus delectationibus miſcet amaritudines, vt & in his patiamur tribulationes, & vniuerſum ſtratum noſtrum vertit in infirmitate noſtra*, Tribulationibus huiuſmodi nullus magis obnoxius ſtatus eſt, quàm ſtatus coniugij. Quamobrem ad eas tolerandas ſingulari gratiâ opus eſt, quæ Matrimonio confertur. Quid matris in prolis geſtatione pericula & faſtidia, in partu labores, in nutritione tædia commemorem? Quid patris in educatione ſollicitudines & anxietates? Quid indiſſolubilis adhæſionis neceſſitatem, officia, mutuam ſeruitutem, infirmitatibus, vitijs, rixis, quæ frequenter ſuboriuntur, non obſtantibus? Quæ cum ſine gratiâ tolerari non poſſint, eamque Deus conferat ſingularem ijs quos ad aliquem ſtatum vocat, in eoque collocat, vt difficultates vincant & æternæ ſalutis impedimenta eo in ſtatu occurrentia; minimè dubitandum eſt quin gratia ſingularis

gularis

gulatis Matrimonij Sacramento conſeratur. Per hanc gratiam fit vt vir diligat vxorem, ſicut Chriſtus Eccleſiam; & vt mulier hilariter ſubdita adhæret viro ſuo, ſicut Eccleſia Chriſto. Per hanc denique gratiam fit, vt ſpe prolis amiſsâ, perpetuò & concorditer coniuncti ad mortem vſque permaneant: Vtque Chriſtianus Coniux etiam malum coniugem ferat, vt eum Chriſto lucrifaciat & ſanctificet.

Vim porrò gratiæ operatricem Chriſtus Matrimonio contulit, cum illud ad Sacramenti dignitatem euexit Matth. 19. his verbis: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet:* & ad huius rei ſignificationem Nuptijs benedixit, quas primo ſuorum Miraculorum illuſtrauit. Hinc *S. Cyrillus* Libro 2. *Ioannem*, Chriſtum ad Nuptias profectum ait, *Vt natiuitatis noſtræ principium, quantùm ad carnem attinet, hoc eſt, Matrimonium ſanctificaret. Oportebat certè, quoniam totam hominis naturam ad melius reſtaurabat; non ſolùm natis iam hominibus benedicere, verùm etiam naſcituris gratiam præparare: & aditum illorum ad hanc vitam auctoritate miraculi, & præſentiâ ſuâ ſanctum efficere. Præterea, in doloribus parere filios, ad mulierem propter peccatum dictum fuit: Quomodo igitur aliter depellenda hæc maledictio erat, ne condemnata Nuptiarum ſanctimonia videretur, quàm Saluatoris præſentiâ, qui cùm ſit verum gaudium, priſcum Nuptiarum mœrorum præſentiâ ſuâ depulit. Naſcituris gratia præparatur, quando Matrimonium quod eſt aditus ad hanc vitam benedicitur.*

Denique *Innocentius I.* Epiſtola 9. de *Fortunio* qui vxore in captiuitatem abductâ, & ſuperſtite alteram duxerat, ſic reſpondet: *Statuimus, Fide Catholica ſuffragante, illud eſſe coniugium, quod primitus erat gratiâ diuinâ fundatum: Conuentumque ſecundæ mulieris priore ſuperſtite, nullo pacto poſſe eſſe legitimum.*

Quamuis porrò Matrimonium non conſiſtat in aliqua re ſacrâ quæ ſuſcipientibus à Miniſtro extrinſecùs applicetur, nihilominus Sacramentum eſt. Chriſtus enim ciuilem contractum ad Sacramenti dignitatem cùm euexerit, morem contractuum ſeruari voluit: In contractibus autem nihil extrinſecùs applicatur, ſed mutuo contrahentium conſenſu verbis ſignificato, adhibitis ſolemnibus Iuris, perficiuntur. Vnde *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 26. Quæſtione 3. ad ſecundum, ait: *Sacramentum Matrimonij perficitur per actum eius qui Sacramento illo vtitur, ſicut Pœnitentia: Et ideò ſicut Pœnitentia non habet aliam materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de Matrimonio.*

Nec etiam obeſt rationi Sacramenti verè ac propriè dicti, quod coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ, quam ſignificat, non efficiat: Chriſti enim & Eccleſiæ coniunctio res eſt ſignificata tantùm: Rem autem huiuſmodi nullum Sacramentum operatur: Sed Matrimonij Sacramento ſignificata ſimul & virtute contenta res eſt, coniunctio non corporum ſolùm, ſed & animorum per veram & diuinam charitatem, vt vxor iungatur viro ſicut Eccleſia Chriſto, & vir vxori ſicut Chriſtus Eccleſię. Sacramentum tantùm, actus externi, mutuum conſenſum & coniunctionem indiſſolubilem ſignificantes. Res & Sacramentum eſt obligatio quę innaſcitur viri ad mulierem ex illis actibus, (vt loquitur *S. Thomas*) ſeu vinculum & confœderatio nuptialis, quæ nullo diuortio poteſt aboleri (vt loquitur *S. Auguſtinus*.)

Nemo autem dixerit, Eccleſiam eſſentialia Matrimonij mutare, quia Legibus ſuis efficit, vt irrita ſint coniugia certas inter perſonas contracta, quamuis ipſæ in Matrimonium conſentiant: Ideòque è numero Sacramentorum expungendum eſſe, cùm Eccleſia mutare non poſſit Sacramentorum ſubſtantiam. Materia enim ſiue ſubiectum huius Sacramenti ſunt perſonæ legitimæ; quę autem perſonæ ſint legitimæ, Chriſtus non ſtatuit, ſed Eccleſiæ ſtatuendum & declarandum reliquit. Quamobrem Eccleſia non facit vt perſonæ legitimæ non ſint materia Matrimonij, adeòque materiæ ſubſtantiam non mutat; Decretis tamen ſuis ac legibus ex legitimis perſonis illegitimas facit. *Nam perſonæ illegitimæ ad Matrimonium contrahendum dicuntur, ex eo quòd ſunt contra legem, quâ Matrimonium conſtituitur;* (loquit *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 34. Quæſt. 1. Articulo 1. ad quartum.)

CONSECTARIVM I.

Matrimonium ante Chriſtum, Sacramentum propriè dictum non fuit, ſed naturæ officium, & concupiſcentiæ remedium.

CONSECTARIVM II.

Matrimonium Infidelium non eſt propriè dictum Sacramentum.

NVllius enim Sacramenti ſunt capaces, qui Baptiſma, quæ ianua eſt Sacramentorum, non ſuſceperunt. Vnde cùm *Innocentius III.* Cap. *Gaudemus*, Ext. *De Diuortijs*, ait, *Sacramentum coniugij apud fideles & infideles exiſtere*, communi quadam & minùs propriâ ſignificatione Sacramenti nomen vſurpat, reſpectu Infidelium. Nam Cap. *Quanto*, ſub eodem titulo, *Matrimonium* quidem *verum, non tamen ratum*, inter Infideles exiſtere reſpondet. Hinc *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſt. 1. Articulo 2. ad primum, ait: *Quamuis Infidelibus non competat Matrimonium ſecundùm quòd eſt Sacramentum in diſpenſatione Miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtens, competit tamen eis in quantum eſt in officium naturæ: Et tamen etiam Matrimonium tale eſt aliquo modo Sacramentum habitualiter, quamuis non actualiter; eò quòd actu non contrahunt in fide Eccleſiæ.*

CONSECTARIVM III.

Dubium eſt an Matrimonium per Procuratores inter Fideles abſentes contractum ſit verè Sacramentum.

EA enim de re variæ ſunt Theologorum Sententiæ, & probabiles vtrimque rationes. Quamobrem conſultius erit vt qui Matrimonium ita contraxerunt, coram poſiti contractum ratum habeant, iterata etiam Benedictione Nuptiali, ne fortè conſenſus interrupti fuerint, vel Sacramenti ratio huiuſmodi Matrimonio deſit; maximè cùm fieri poſſit vt reuocata fuerit procuratio ignorante Procuratore, & ea cum qua alterius nomine contraxit: Quo caſu Matrimonium non ſolum Sacramentum non eſſet, ſed omninò nullum & irritum exiſteret, vt conſtat ex Cap. *Procurator*, Tit. *De Procuratoribus* in Sexto. *Procurator* (inquit) *non aliter cenſetur idoneus ad Matrimonium contrahendum, quàm ſi ad hoc Mandatum habuerit ſpeciale.... Non poterit deputare alium, niſi hoc ſpecialiter ſit commiſſum. Sanè ſi Procurator, antequam contraxerit à Domino fuerit reuocatus, contractum poſtmodum Matrimonium ab eodem, licet tam ipſe quàm ea cum qua contraxit reuocationem huiuſmodi penitus ignorareat, nullius momenti exiſtit, cùm illius conſenſus defecerit, ſine quo firmitatem habere nequiuit.*

ARTICVLVS V.

De Materia, Forma, & Miniſtro Sacramenti Matrimonij.

§. I.

1 DE Materia & Forma Sacramenti Matrimonij Theologi diſputant, Eccleſia ſilet. Quidam perſonas ipſas contrahentes, materiam; verba verò conſenſum exprimentia, formam eſſe voluot. Alij verba ipſa, ſeu conſenſum mutuum verbis vel ſignis expreſſum materiam & formam diuersâ conſideratione eſſe aiunt; materiam quatenus determinantur, formam quatenus determinant. Atque huic opinioni patrocinari videtur *S. Thomas* in 4 *Sententiarum*, Diſt. 26. Quæſtione 2. Articulo 1. ad primum: *Verba* (inquit) *quibus conſenſus matrimonialis exprimitur, ſunt forma huius Sacramenti, non autem Benedictio Sacerdotis, quæ eſt quoddam Sacramentale.* Et in Reſponſione ad ſecundum: *Sacramentum Matrimonij perficitur per actum eius qui Sacramento illo vtitur, ſicut Pœnitentia: Et ideò ſicut Pœnitentia non habet aliam materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de Matrimonio.*

Cardinalis *Bellarminus* Matrimonij Sacramentum duobus modis conſiderari poſſe ait: Vno modo dum fit:

Altero modo, dum permanet, poſtquam factum eſt. Si
priori modo conſideretur, totam eius eſſentiam in ſignis
mutuum conſenſuum exprimentibus eſſe poſitam: Si
poſteriori, coniuges ipſos ſimul cohabitantes, ſiue ex-
ternam coniugum ſocietatem & coniunctionem, eſſe
materiale ſymbolum externum, Chriſti & Eccleſiæ in-
diſſolubilem coniunctionem repræſentans: Quemadmo-
dum in Sacramento Euchariſtiæ Conſecratione peractâ
remanent ſpecies conſecratæ, quæ ſunt ſymbolum ſen-
ſibile, atque externum interni alimenti ſpiritualis.

Verba coniugum mutuum conſenſum exprimentia,
non humano dumtaxat, ſed religioſo modo cum fide ſci-
licet ac pietate in Deum Nuptiarum Conciliatorem,
huius Sacramenti formam eſſe, docet Concilij Colo-
nienſis Cathechiſmus. *Verbum* (inquit) *huius Sacramen-
ti, quo accedente ad elementum fit Sacramentum, id nimi-
rum eſt, quo ambo, mas & fœmina (cum pietatis reſpectu
quæ in Deum eſt, ſibi mutuò fidem coniugalem dant, acci-
piuntque) non quouis modo, ſed in Dei Nomine coniun-
guntur ac copulantur. Eſt autem tale verbum Chriſti ver-
bis, vti validiſſimâ ac firmiſſimâ baſi ſubnixum, cum in-
quit: QVOD Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Et in-
fra: *Aliud ergo verbum quàm verbum mutui conſenſus re-
quirendum erit, quo coniugium Sacramentum efficiatur.
Quod nos, vt in cæteris, ita & in hoc Sacramento tale
verbum eſſe putamus, cui fides in Deum accidit, nempè
quòd accedens ad elementum faciat Sacramentum, non quia
pronuntiatur, ſed quia creditur. Vt planè dicamus quod
ſentimus: Non ſufficit vt Matrimonium quod contrahitur
ſit Sacramentum, virum tantùm accipere mulierem, &
viciſſim mulierem accipere virum in coniugem; ſed neceſſe
eſt ad Sacramenti rationem, vt alter alteri religiosè ac in
Domino iungantur: Non tanquam auſpicaturi rem huma-
nam, ſed magis diuinam, quam non ipſi ſuis viribus, ſed
in ipſis ſit operaturus ac effecturus Deus. Quod fit, ſi in
verbum Dei, quo hoc Sacramentum firmatur ac ſtabilitur,
reſpiciamus ac fide credamus ea bona in non indignè auſpi-
cantibus Matrimonij Sacramentum effecturum Deum, quæ
ipſe verbis ſuis pollicetur, aut certè in coniugibus requirit.
Quod tam verum eſt, vt nec Patres Veteris Legis Matrimo-
nio (quod apud eos etiam Sacramentum, ſed illius Legis
erat) vllam Sacramenti ſanctitatem tribuendam putarent,
niſi quod eſſet piè ac religiosè ſub Dei teſtimonio, in fide ac
timore Domini contractum. Abraham accepturus filio
ſuo vxorem vide quò ſpectauit. Non enim quærebat ſub-
ſtantiam multam, non diuitias, non ſeruos, non multa
agri iugera, non externæ venuſtatis formam (quæ mutuum
conſenſum, ſed fide vacuum in contrahendo Matrimonio
conciliare potuiſſent) ſed in vnum illum Auctorem & Con-
ciliatorem caſti Matrimonij Deum, & in cauſam inſtitutio-*
Geneſ.24. *nis reſpiciens, mandatum ſeruo das, ne filio ſuo Iſaac de
filiabus Chanaan idololatris vxorem ducat, ſed profectus
in Meſopotamiam de cognatione ipſius Abrahæ Deum agno-
ſcente & timente accipiat, atque eam accipiat non quam
humanus affectus elegerit, ſed quam Deus filio ſuo præpa-
rauerit. Eadem pietate Iſaac quoque præditus, filio ſuo
Iacob præcepit, ne acciperet coniugem de genere Chanaan,
ſed magis de cognatione ſua, adiectâ benedictione fiduciæ*
Geneſ.28. „ *ergo Deum pleniſſimâ.* Deus (*inquit*) omnipotens
„ benedicat tibi, & creſcere te faciat, atque multiplicet,
„ vt ſis in turbas Populorum, & det tibi benedictiones
„ Abrahæ, & ſemini tuo poſt te. *Ad hæc Liber Tobiæ
(vt cætera Sanctorum Veteris Legis religioſorum Matrimo-
niorum exempla recitare omittamus, diſertè ſecernit Ma-
trimonia Sanctorum à Matrimonijs profanis. Sic enim lo-*
„ *quitur Tobias ille iunior:* Filij quippe Sanctorum ſu-
Tob.8. „ mus, & non poſſumus ita coniungi ſicut Gentes quæ
„ ignorant Deum. *Et rurſus in verbum & finem Sacra-*
„ *menti reſpiciens, Deum appellans:* Domine Deus (*in-*
„ *quit*) Patrum noſtrorum, Tu ſcis quia non luxuriæ
„ causâ accipio ſororem meam coniugem, ſed ſolâ po-
„ ſteritatis dilectione, in qua benedicatur Nomen tuum
Tob.7. „ in ſæcula ſæculorum. *Et Capite proximo teſtatur An-
gelus, Coniugem bonam deberi viro timenti Deum. Ra-
guel quoque Saræ pater, non ignarus vnde Matrimonij vis
penderet, plenâ erga Deum fiduciâ, dexteram filiæ ſuæ*
„ *apprehendens, dexteræ Tobiæ tradidit dicens:* Deus
„ Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob vobiſcum
„ ſit, & ipſe coniungat vos, impleatque benedictionem
„ ſuam in vobis. *Sed quid hæc tam multis attinet comme-
morare, cùm paſſim Biblia Deum caſti Matrimonij Conci-
liatorem pronuntient. Apud Salomonem Prouerb.19. ſic
legimus:* Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à “
Domino autem propriè uxor prudens. *Et Eccleſiaſtici* “
26. Pars bona mulier bona timentium Deum, dabi- “
tur viro pro factis bonis. *Iam ſi hæc fuit apud Patres* “
*Veteris Legis Matrimonij ratio, vt non tantùm requirerent
verbum mutui conſenſus, ſed & fiduciæ erga Deum ſignifi-
catiuum, quantò magis id obtinet in Nouo Teſtamento, in
quo Chriſtus non ſolùm coniugium ad primam inſtitutionem
renocauit, priſtinæque dignitati reſtituit, ſed & amplioris
gratiæ augmento ſacrauit, cùm ſcilicet in Cruce obdormi-
ſcens, aqua & ſanguine ex apertò latere profuſis ſibi Ec-
cleſiam vxorem conderet, ac præordinatas illas ab æterno
Nuptias (quarum voluit noſtras eſſe Sacramentum) con-
ſummaret. Itaque Apoſtolus Paulus, quòd Chriſtiani di-
cunt, vel nubunt, non ſimpliciter nubere, ſed in Domino
nubere appellat, nimirum indicans Chriſtianos Domino me-
diante iungi oportere, accedente fide, quæ in verba Chriſti
(quibus hoc Sacramentum firmauit ac roborauit) reſpiciat.
Melchior Cano, Eſtius, Siluius,* alijque clariſſimi
Theologi, formam Sacramenti Matrimonij non verba
coniugum, ſed verba Sacerdotis Matrimonium cele-
brantis eſſe cenſent, in Romano Rituali præſcripta,
vel alia æquiualentia, ſecundùm vniuſcuiuſque Eccle-
ſiæ Ritum: De quibus Tridentina Synodus Seſſione
24. Cap.1. *De Reformatione Matrimonij,* ait: *Si nullum
legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Ma-
trimonij in facie Eccleſiæ procedatur, vbi Parochus viro
& muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intelle-
cto, vel dicat:* EGO vos in Matrimonium coniun- “
go in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti: “
*Vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuſcuiuſque Pro-
uinciæ Ritum.* Mediolanenſe Sacramentarium, vbi Spon-
ſus & Sponſa ſigillatim, nominatimque interrogati con-
ſenſum ſuum expreſſerunt, Parochum hæc verba Euan-
gelij dicere iubet: *Quod Deus coniunxit, homo non ſepa-
ret.* Interea Sponſi genua flectunt, & Parochus dex- “
terâ ſuâ Sponſi dexteram prehendit, & ad ſignifica- “
tionem vinculi fideique coniugalis imponit manui “
dexteræ Sponſæ; ſummitateſque Stolæ in modum “
crucis imponit ambabus Sponſorum manibus, & “
apertè dicit: *Ego Auctoritate Sanctæ Matris Ec-* “
cleſiæ, quâ fungor, coniungo vos in Matrimonium,
(ter ſignum crucis ſuper vtrumque faciendo) *In
Nomine Patris, & Filij † Spiritus † Sancti.
Amen.*

II.

MInistros Sacramenti Matrimonij poſteriorum
Scholaſticorum pars maxima ipſos eſſe contra-
hentes aſſerit, quòd verba mutuum exprimentia con-
ſenſum formam eſſe huius Sacramenti perſuaſum ha-
beant: Hæc autem ab ipſis coniugibus proferantur: Il-
lique opinioni præſidium quærunt ex verbis *Eugenij* 4.
in Decreto pro Inſtructione Armenorum poſt Synodum
Florentinam edito: *Cauſa efficiens Matrimonij regulari-
ter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.*
Et ex verbis *S. Thomæ* in 4. *Sententiarum* Diſt. 26. Quæſt.
2. Articulo 1. ad primum reſpondentis, Verba qui-
bus conſenſus Matrimonialis exprimitur eſſe formam
huius Sacramenti, non autem Benedictionem Sacer-
dotis, quæ eſt quoddam Sacramentale dumtaxat, id
eſt ſacra Cæremonia ad Sacramenti ſolemnitatem ex
Eccleſiæ inſtitutione accedens.

Quidam contra maximi nominis & eruditionis exi-
miæ Theologi, *Melchior Cano, Eſtius, Siluius,* &c. So-
lum Sacerdotem proprium eſſe Sacramenti Matrimonij
Miniſtrum propugnant; adeò vt ſine Sacerdote verba
proferente contractum Matrimonium, quamuis ratum
ſit, (ſi nihil deſideretur eorum, quæ ad ipſam contractûs
ſubſtantiam pertinent, vel Eccleſiæ Legibus præſcripta
ſunt;) Sacramentum tamen minimè cenſendum ſit.
Quin & veteres Theologos opinionis huius patronos
laudat *Cano*, ſcilicet *Guillelmum Pariſienſem* Lib. *De Sa-
cramentis,* Tractatu *De Matrimonio,* & *Petrum Paluda-
num* in 4 *Sententiarum,* Diſt. 5. Quæſt 2. Nam cùm vir
& fœmina ciuiliter contrahunt, etiamſi peccatores
ſint, nec Pœnitentiam agant, non credit eos eſſe reos
ſacrilegij: Id quod nullo modo probabile eſſet, ſi eiuſ-
modi Matimonium eſſet verum Eccleſiæ Sacramentum.

Omnes

Omnes quippe ſine controuerſia ſacrilegi ſunt, qui poſt peccatum mortale ſine Pœnitentia Chriſti Sacramenta ſuſcipiunt. Atque ipſum etiam Theologorum Principem *S. Thomam* huic opinioni ſubſcripſiſſe probat, ſcilicet in 4. *Sententiarum*, Diſt. 1. Quæſt. 2. Articulo 3. ad quintum: *Matrimonium* (inquit) *ſecundùm quòd eſt in officium, & Pœnitentia ſecundùm quòd eſt virtus, non habent aliquam formam verborum, ſed ſecundùm quòd vtrumque eſt Sacramentum in diſpenſatione Miniſtrorum Eccleſiæ conſiſtens, vtrumque habet aliqua verba; ſicut in Matrimonio ſunt verba exprimentia conſenſum, & iterum Benedictiones ab Eccleſia inſtitutæ; in Pœnitentia autem eſt Abſolutio Sacerdotis verbo tenus facta.*

Et 4. *Contra Gentes*, Cap 77. *Matrimonium in quantum ordinatur ad bonum Eccleſiæ, oportet quod ſubiaceat Regimini Eccleſiaſtico. Ea autem quæ Populo per Miniſtros Eccleſiæ diſpenſantur, Sacramenta dicuntur. Matrimonium igitur ſecundùm quòd conſiſtit in coniunctione maris & feminæ intendentium prolem ad cultum Dei generare & educare, eſt Eccleſiæ Sacramentum. Vnde & quædam Benedictio nubentibus per Miniſtros Eccleſiæ adhibetur.*

Et *Secunda Secundæ*, Quæſtione centeſima, Articulo 2. ad ſextum: *Dare pecuniam pro Matrimonio, in quantum eſt Eccleſiæ Sacramentum, illicitum eſt: Et ideò ſecundùm Iura prohibetur, ne pro Benedictione Nuptiarum aliquid detur.*

Et in ipſo Supplemento 3. Partis ex 4. *Sententiarum* collecto; Quæſtione 8. Articulo 1. *Gratia quæ in Sacramentis datur, à Capite in membra deſcendit: Et ideò ſolus ille Miniſter eſt Sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet Miniſterium ſuper Corpus Chriſti verum, quod ſolius Sacerdotis eſt, qui conſecrare Euchariſtiam poteſt.*

Quæſtione 22. Articulo 2. *Reſpondeo, quòd Sacramenta in quibus gratia confertur, diſpenſare ad ſolos Sacerdotes pertinet.*

Quæſtione 31. Articulo 1. *Nullius Sacramenti diſpenſatio Laicis ex officio competit.*

Sanè cùm Sacramenta ſint ſacri Religionis Ritus, eorum diſpenſatio ad Eccleſiæ Miniſtros, id eſt, Sacerdotes pertinet: Nec Laicis, imò & mulieribus, tanquam ordinarijs Miniſtris credita eſt.

Ac Patrum quidem memoriâ Matrimonium propriè eſſe Sacramentum, ita demum proditum eſt, ſi Sacerdotis Miniſterium interueniat.

Sic *Tertullianus* Libro 1. *Ad Vxorem*, Cap. 9. *Vnde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem eius Matrimonij, quod Eccleſia conciliat, & confirmat Oblatio, obſignat Benedictio, Angeli renunciant, Pater ratò habet?*

Concilium Carthaginenſe 4. Canone 13. *Sponſus & Sponſa, cùm benedicendi ſunt à Sacerdote, à parentibus ſuis vel paranymphis offerantur. Qui cùm Benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reuerentia ipſius Benedictionis in virginitate permaneant.* Si Patres Africani Benedictionem Sacerdotis meram cæremoniam eſſe exiſtimaſſent, non erat cauſa cur tantam reuerentiam nouis coniugibus imperarent: Cùm maiorem vel æqualem Benedictionem Chriſtiani quiliber ſingulis diebus accipiant in fine Sacrificij, tum à Sacerdotibus, tum ab Epiſcopis; neque tamen propterea monentur, vt ab vſu coniugij abſtineant.

Siricius Pontifex Maximus Epiſtola 1. Ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum, Cap. 4. *Illa Benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt, ſi vllâ tranſgreſſione violetur.*

Innocentius III. Epiſtola 2. Ad *Victricium* Rothomagenſem Epiſcopum. *In Paradiſo cùm parentes humani generis coniungerentur, ab ipſo Domino ſunt benedicti, & Salomon dicit:* A Deo præparabitur viro vxor. *Quam formam etiam Sacerdotes omnes ſeruare, vſus ipſe demonſtrat Eccleſiæ. Satis enim abſurdum eſt aliquem credere vxorem ante Baptiſmum acceptam, poſt Baptiſmum non computari: Cùm Benedictio quæ per Sacerdotem ſuper nubentes imponitur, non materiam delinquendi dediſſe, ſed formam tenuiſſe legis à Deo antiquitus inſtitutæ doceatur.*

Alexander III. Cap. *Cùm in Eccleſiæ*, Ext. *De Simonia*, Nubentium benedictionem à Sacerdote facta alijs Sacramentis adnumerat, ſtrictiùs prohibens *Ne pro benedicendis Nubentibus, & alijs Sacramentis conferendis aliquid exigatur.*

Martinus V. in fine Concilij Conſtantienſis decernit interrogandum illum, qui hæreſis ſuſpicione laborauerit, *An credat quòd Chriſtianus contemnens ſuſceptionem Sacramentorum Confirmationis, vel Extremæ-Vnctionis, vel ſolemnizationis Matrimonij, peccet mortaliter?* Solemnizationem Matrimonij non minùs Sacramentum vocat, quàm Confirmationem & Extremam-Vnctionem: Parochus itaque ſolemnizationis illius Miniſter non minùs Matrimonij Miniſter eſt, quàm Epiſcopus Confirmationis, & Presbyter Extremæ-Vnctionis.

Eugenius IV. in Decreto docet Sacramenta tribus perfici, rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, & perſonâ Miniſtri. Si verò contrahentes ipſi Miniſtri eſſent Sacramenti Matrimonij, Sacramentum ſine verbis perfici poſſet, per literas nempè vel nutus mutuum conſenſum exprimentes: Sacramentum præterea ſine intentione Miniſtri perfici poſſet, cùm coniuges ſuſcipiendi quidem, non autem adminiſtrandi Sacramenti intentionem habeant, nec ea de re ab Eccleſia moneantur. Ad hæc, Miniſtris duobus opus eſſet, cùm *Eugenius IV.* & Synodus Tridentina vnius dumtaxat Miniſtri perſonam in cuiuſque Sacramenti diſpenſatione poſtulent. Mulier denique, cui in Eccleſia loqui, nedum Sacramenta diſpenſare, non permittit Apoſtolus, in facie Eccleſiæ Sacramentum adminiſtraret.

Concilium Tridentinum vult, vt Parochus tanquam Eccleſiæ Miniſter dicat contrahentibus: *Ego vos in Matrimonium coniungo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti.* Quæ verba id efficere quod ſignificant, adeòque Sacramentalia eſſe contendunt Eruditi Sententiæ iſtius Vindices: Alioquin dicendum potius eſſet, Ego vos coniunctos in Matrimonium declaro.

Concilium Colonienſe Cap. 40. docet *Sacramentum Matrimonij, ſi quis, ſicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali Precatione, conferre donum Spiritûs, quo vir diligat vxorem amore caſto, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam. Mulier viciſſim propter Chriſtum amet, reuereaturque virum ſuum vti Dominum: Vterque liberos (ſi dentur) ſummâ curâ inſtituant ad Chriſtianam pietatem.* Et in Enchiridio Chriſtianæ Inſtitutionis: *Videmus* (inquit) *& in Veteri Lege quoſdam fuiſſe, qui Dei vice coniuges coniungerent: Quantò ergo magis putandum eſt, in Noua Lege Sacerdotes (qui legatione pro Deo funguntur) legitimos huius Sacramenti Miniſtros eſſe? In Lege quidem Veteri pater, aut defuncto patre, proximus puellæ agnatus, ſeu tutor, Dei loco coniuges iungebat. Sic Tobiæ 7. legis:* Et apprehendens Raguel dexteram filiæ ſuæ, dexteræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob vobiſcum ſit, & ipſe coniungat vos, impleatque benedictionem ſuam in vobis. *Ad eumdem modum ab Apoſtolorum temporibus, Matrimonij Sacramentum in facie Eccleſiæ celebratum eſt, Miniſtris Sacerdotibus Chriſti.* Cæterùm varias illas Theologorum Opiniones circa materiam, formam, ac Miniſtrum Sacramenti Matrimonij proponimus tantùm, ac referimus: Quam libuerit, quiſque ſequatur, cùm de his Quæſtionibus nihil pronuntiauerit Eccleſia, illaſque Theologorum diſputationi permittat.

ARTICVLVS VI.

De Polygamia.

PROPOSITIO I.

Polygamia à Matrimonij natura aliena eſt.

HAnc propoſitionem Concilij Tridentini Catechiſmus probat ex illis Chriſti Domini verbis Matth. 19. *Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna:* Ac deinde ſubiungit: *Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.* Ex quibus verbis conſtat, Matrimonium ita à Deo inſtitutum eſſe, vt duorum tantùm, non plurium coniunctione definiretur. Non enim ait: Maſculum & fœminas fecit, *Maſculum & fœminam:* Nec, *Adhærebit vxoribus ſuis*, ſed, *vxori:* Nec, tres, vel plures erunt in carne vna, ſed, *duo in carne vnâ:* Igitur vnam vni perpetuò coniungendam

edixit: Quod ex his Domini verbis colligunt *S. Ioannes Chryſoſtomus*, *S. Hieronymus*, *Venerabilis Beda*, *Theophylactus*, *Euthymiusq;* & *Innocentius III.* Pontifex Maximus Cap. *Gaudemus*, Ext. *De Diuortijs*.

Idem probant iſta Saluatoris verba ab eodem Euangeliſta ibidem relata: *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam: Et ſi vxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit, mæchatur.* Nam ſi viro liceret plures ſimul vxores ducere, nulla omninò cauſa eſſe videretur, cur magis adulterij reus dicendus eſſet, quòd præter eam vxorem quam domi haberet, aliam duceret, quàm quòd, priore dimiſsâ, cum aliâ coniungeretur. Ita colligit *Innocentius III.* loco mox indicato: *Si ergo* (inquit) *vxore dimiſsâ duci alia de iure non poteſt, fortiùs & ipsâ retentâ: Per quod euidenter apparet, pluralitatem in vtroque ſexu, cùm non ad imparia iudicentur circa Matrimonium reprobandam.* Pares ſunt in re Matrimonij vir & mulier, *Innocentio III.* Iudice: Cùm ergo mulieri non liceat plures habere viros; nec viro licet plures habere vxores. Quæ ratio ex Apoſtolo ſumpta eſt 1. ad Corinthios 7. ſcribente: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: Similiter & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier. Vxori vir debitum reddat.* Quamuis igitur pluralitas vxorum fœcunditatem non tollat, primarioque fini Matrimonij, ſcilicet procreationi liberorum, eo nomine non repugnet, ſicut repugnat pluralitas virorum reſpectu vnius vxoris: Id tamen aduerſatur honeſtati, iurique coniugali. Vxori namque fieret iniuria, ſi corpus viri, cuius dominium in ipſam Matrimonij contractu tranſlatum eſt, alteri traderetur.

Finem præterea ſecundarium Matrimonij, ſi non omninò tollit, certè multùm impedit polygamia, cùm facilè pax in familia conſeruari non poſſit, vbi plures vxores vni viro iunguntur: Siquidem plurium in vno officio communicatio inuidiam parit, inuidia verò lites, rixas, odia. Quamobrem *Pluralitas vxorum eſt quodammodo contra legem naturæ*; (inquit *S. Thomas*.) Cæterùm Diuino Iuri prorſus repugnat, & inſtitutioni Sacramenti, quod ita inſtitutum à Chriſto eſt, vt eſſet vnius cum vna indiſſolubilis coniunctio, eiuſdem Saluatoris coniunctionem cum Eccleſia, vnius Viri cum vna Sponſa caſtiſſima ſignificans. Ideò Lex Valentiniani Imperatoris, qua pluralitatem vxorum licitam eſſe voluit, vt *Iuſtinam* viuente adhuc *Seuera* coniuge ſuperducere poſſet, communi omnium conſenſu improbata eſt. *Poſſet enim homo dimittere ſterilem vxorem*, (inquit *S. Auguſtinus* Lib. *De Bono Coniugali*, Cap. 7.) *& ducere de qua filios habeat: Et tamen non licet; & noſtris quidem iam temporibus ac More Romano, nec ſuperducere, vt ampliùs habeat quàm vnam viuam.* Idemque aſſerit Cap. 15. & rurſus Lib. 22. *Contra Fauſtum*, Cap. 47. & Lib. 3. *De Doctrina Chriſtiana*; Cap. 18.

Atque ob eam rem fieri intelligimus, vt ſi Infidelis quiſpiam, gentis ſuæ more & conſuetudine, plures vxores duxiſſet, cùm ad veram Religionem conuerſus fuerit, iubeat eum Eccleſia cæteras omnes relinquere, ac priorem tantùm iuſtæ & legitimæ vxoris loco habere; vt habetur Cap *Gaudemus*, Ext. *De Diuortijs*. Meritò itaque Tridentinum Concilium Seſſione 24 *De Matrimonio* pronuntiauit: *Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina prohibitum; Anathema ſit.*

PROPOSITIO II.

Accuſandi non ſunt priſci Patres, qui Veteris Legis tempore plures vxores duxerunt.

HAnc Propoſitionem Tridentini Catechiſmi ex Scriptura Sacra probare facile eſt, quæ veteribus illis Patriarchis ſingulare ſanctitatis teſtimonium perhibet. Vnde & Matthæi 8. promittitur electis fore, vt *Recumbant cum Abraham, Iſaac, & Iacob in Regno cælorum.* Præterea ſi Polygamia illorum crimen fuiſſet, Deus *Dauidem*, in ea hypotheſi toties adulterum, non reliquiſſet impunitum, in quem vel ob vnicum adulterium tam grauiter animaduertit: Nec *Ioiada* Summus Sacerdos in Scriptura Sacra laudatus *Ioaſo* Regi Iuda duas vxores tradidiſſet, ſi alteram ſine crimine habere non potuiſſet.

At (inquies) Polygamia naturæ legi repugnat: Quâ ergo ratione excuſari poſſunt priſci Patres & Reges polygami?

Reſpondetur, Legem de vnitate vxoris diuinam quidem & naturalem eſſe, ſed ex earum numero, in quibus Deus diſpenſare poteſt, & reuera diſpenſauit. Quædam enim ad legem naturæ primariò pertinent, qualia ſunt hæc præcepta; Deus amandus eſt, parentes honorandi, vitandum homicidium, adulterium, furtum, mendacium. In his Deus ipſe diſpenſare non poteſt: Cædes enim hominis priuatâ auctoritate, & iniuſtè perpetrata, adulterium, furtum, mendacium, per ſe mala ſunt, ideòque ſemper & vbique illicita. Quædam ſecundariò pertinent ad legem naturæ, quæ cùm per ſe mala non ſint, ſed ideò tantùm mala, quia prohibita, Dei auctoritate & diſpenſatione licita fieri poſſunt; vt Polygamiæ prohibitio. Deus autem priſcis illis Patribus conceſſit, vt plures vxores ducerent ad propagationem Populi Dei, certorumque Myſteriorum ſignificationem. Myſterium namque in duabus *Abrahæ* vxoribus adumbratum explicat Apoſtolus ad Galatas 4. *Tunc ipſius pietatis erat operatio, etiam carnaliter filios propagare, quia illius Populi generatio nuntia futurorum erat, & ad diſpenſationem Propheticam pertinebat*; (inquit S. Auguſtinus Libro *De Bono Coniugali*, Cap 17.) Et priſci illi Patres *De ſuis Nuptijs filios propter Chriſtum quærebant, ad genus eius ſecundùm carnem diſtinguendum ab omnibus Gentibus: Sicut Deo diſponere placuit, vt hoc præ cæteris ad eam prophetandum valeret, quòd prænuntiabatur, ex quo etiam genere & ex qua gente eſſet in carne venturus*; (inquit S. Doctor Cap. 19.)

Quod autem diuina conceſſione Sancti illi Patriarchæ plures vxores duxerint, etſi Scriptura Sacra non aſſerat, ex ea tamen colligitur, quia illorum ſanctitati teſtimonium perhibet, neque illorum Polygamiam vſquam reprehendit: Quæ tamen inculpata non fuiſſet, niſi Deo inſpirante ac diſpenſante fuiſſet vſurpata. Hinc *S. Auguſtinus*, Lib. 22. *Contra Fauſtum*, Cap. 47. *Quando* (inquit) *mos erat, crimen non erat: Et nunc propterea crimen eſt, quia mos non eſt. Alia enim ſunt peccata contra naturam, alia contra mores, alia contra præcepta. Quæ cùm ita ſint, quid tandem criminis eſt, quod de pluribus ſimul habitis vxoribus obijcitur Sancto viro Iacob? Si naturam conſulas, non laſciuiendi, ſed gignendi cauſa illis mulieribus vtebatur: Si* [illegible] *illo tempore, atque in illis terris hoc factitabatur: Si præceptum, nulla* [illegible] *bibebatur. Nunc verò cur crimen eſt ſi quis hoc faciat, niſi quia & moribus & legibus hoc non licet?* Polygamiam non fuiſſe contra naturam *S. Auguſtinus* ait, non quòd naturæ legi conſentanea eſſet, ſed quòd fœcunditatis atque generationis naturæ minimè repugnaret. Contrariam præcepto non fuiſſe aſſerit, quia nullâ lege poſitiuâ tunc prohibita erat, ſicut nunc vetita eſt Chriſtianis. Non fuiſſe contra mores, quia illo tempore & loco recepta erat, adeòque Patriarchis vitio verti non poterat, quibus diuinâ diſpenſatione conceſſa erat. Mos enim profanas Gentes ea in re non excuſabat. Senſus ergo *S. Auguſtini* hic eſt: Si quis mori apud Populum recepto diuina diſpenſatione fretus obſequatur, non peccat: Si verò apud alios, vbi id moribus receptum non eſt, id egerit, à ſcandali labe non erit immunis. Si ergo Patriarchæ quibuſcum Deus in lege de vnitate Matrimonij diſpenſauerat, eo loco plures vxores duxiſſent, vbi id moris non erat, ſcandali auctores extitiſſent, niſi docuiſſent id ſibi à Deo ſingulares ob cauſas conceſſum eſſe. Crimen ergò non erat, ſcandali ſcilicet, vbi mos erat, ijs quibus Deus arcana id reuelatione permiſerat.

Hinc *Innocentius III.* Cap *Gaudemus* Ext. *De Diuortijs*, ait: *Nec vlli vmquam licuit inſimul plures vxores habere, niſi cui fuit diuinâ reuelatione conceſſum; quæ mos quandoque, interdum etiam fas cenſetur: Per quam ſicut Iacob à mendacio, Iſraelitæ à furto, Samſon ab homicidio; ſic & Patriarchæ, & alij viri iuſti, qui plures leguntur ſimul habuiſſe vxores, ab adulterio excuſantur.*

Idem confirmat *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 33 Quæſtione 2. Articulo 2. *Lex* (inquit) *de vnitate vxoris non eſt humanitus, ſed diuinitus inſtituta, nec vmquam verbo aut literis tradita, ſed cordi impreſſa; ſicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercumque pertinent: Et ideò in hoc à ſolo Deo diſpenſatio fieri potuit per inſpirationem internam: Quæ quidem principaliter*

San-

Sanctis Patribus facta eſt, & per eorum exemplum ad alios deriuata eſt eo tempore quo oportuit præductum naturæ præceptum prætermitti, vt maior eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ: Semper enim principalior finis magis conſeruandus eſt quàm ſecundarius: Vnde cùm bonum prolis ſit principalis Matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio neceſſaria erat, debuit negligi ad tempus impedimentum quod poſſet in ſecundarijs finibus euenire; ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur.

Et in Reſponſione ad tertium: *Qualis eſt Lex* (inquit) *talis debet eſſe diſpenſatio Legis: Et quia Lex Naturæ non eſt literis ſcripta, ſed cordibus impreſſa; propter hoc non oportuit diſpenſationem eorum quæ ad Legem Naturæ pertinent Lege ſcriptâ dari, ſed per internam inſpirationem fieri.*

Non ſolùm igitur accuſandi non ſunt priſci Patres polygami, ſed nec Monogamis noſtris ſiue etiam Continentibus anteponendi. Quamuis enim Continentiam Matrimonio excellentiorem eſſe minimè dubium ſit, perſonam tamen Abrahæ polygami plurimis apud nos Continentiam ſolemni ritu profeſſis, aut cœlibem vitam ducentibus anteferendam contendimus. Cùm enim perſonæ perſonis comparantur, non externum opus, ſed animi propoſitum conſiderandum eſt, ſeu (vt *S. Auguſtinus* vocat) animi habitus ſpectandus, in quo virtus ipſa potiùs quàm in opere conſiſtit. Habitus enim eſt, quo aliquid agitur cùm eſt opus; cùm autem non agitur, poteſt fieri, ſed opus non eſt. In habitu ergo animi virtus ſemper eſſe debet: In opere autem pro rerum & temporum opportunitate. Iam ſi habitum continentiæ in Abraham licet polygamo conſideres, continentiæ virtutem in eo fuiſſe fateberis eximiam, quam & Nuptijs præpoſuiſſet, ſi ei talis optio data fuiſſet, qualis reuelato Nouo Teſtamento data eſt, dicente Domino: *Qui poteſt capere, capiat.* Sic virtus patientiæ Sanctorum Martyrum in opere apparuit, cæterorum verò æquè Sanctorum in habitu fuit. *Quocirca ſicut non eſt impar meritum patientiæ in Petro qui paſſus eſt, & in Ioanne qui paſſus non eſt: Sic non eſt impar meritum continentiæ in Ioanne qui nullas expertus eſt Nuptias, & in Abraham qui filios generauit. Et illius enim cœlibatus, & illius connubium pro temporum diſtributione Chriſto militarunt: Sed continentiam Ioannes & in opere, Abraham verò in ſolo habitu habebat;* (inquit *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 21.) Quòd autem potuerit, ac paratus fuerit *Abraham* continere ſe à Nuptijs propter Regnum cœlorum, minimè dubitandum eſt, *Qui vnicum prolis pignus, propter quod Nuptiæ caræ ſunt, potuit intrepidus immolare propter Regnum Cælorum.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Cap. 20. eiuſdem Libri.

ARTICVLVS VII.

De Indiſſolubilitate Matrimonij.

PROPOSITIO I.

Coniugij vinculum nullâ re niſi morte ſoluitur.

CAtholicum iſtud Dogma luculentè probant Chriſti verba, Matthæi 19. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Et Marci 10. *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam: & ſi vxor dimiſerit virum ſuum, & alij nupſerit, mœchatur.* Si coniugij vinculum aliquâ ex causâ Chriſtianos inter Coniuges ſolui poſſet, liceret eis, facto iuſtas ob cauſas diuortio, ſine vllo adulterij crimine alijs nubere: Atqui Dominus apertè denunciat, omnem qui dimiſerit vxorem ſuam, & aliam ipſa ſuperſtite duxerit, adulterij reum fore, & pariter adulteram fore vxorem, quæ dimiſſo viro alteri nupſerit: Itaque coniugij vinculum nullâ re niſi coniugis morte ſolui poteſt.

Id Apoſtolus confirmat 1. ad *Corinthios* Cap. 7. *Ijs autem* (inquit) *qui Matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat.* Et infra: *Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit. Quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: Cui vult nubat, tantùm in Domino.*

Hinc *S. Auguſtinus*, Libro *De Bono Coniugali*: Cap. 7. *Quam* (inquit) *non faciat intentum quid ſibi velit tanta firmitas vinculi coniugalis? Quod nequaquam puto tantùm valere potuiſſe, niſi alicuius rei maioris ex hac infirma mortalitate hominum quoddam Sacramentum adhiberetur, quod deſerentibus hominibus atque id diſſoluere cupientibus, inconcuſſum illis maneret ad pœnam. Siquidem interueniente diuortio non aboletur illa Confœderatio Nuptialis: Ita vt ſibi coniuges ſint, etiam ſeparati; cum illis autem adulterium committant, quibus fuerint etiam poſt ſuum repudium copulati, vel illa viro, vel ille mulieri. Nec tamen niſi in Ciuitate Dei noſtri, in Monte ſancto eius, talis eſt cauſa cum vxore. Cæterùm aliter ſe habere Iura Gentilium, quis ignorat, vbi interpoſito repudio ſine reatu aliquo vltionis humanæ, & illa cui voluerit nubit, & ille quam voluerit ducit? Cui conſuetudini ſimile aliquid, propter Iſraelitarum duritiam, videtur permiſiſſe Moyſes de libello repudij qua in re exprobratio quàm approbatio diuortij magis apparet.*

Et Cap. 15. *Semel autem initum connubium in Ciuitate Dei noſtri, vbi etiam ex prima duorum hominum copulâ quoddam Sacramentum Nuptiæ gerunt, nullo modo poteſt niſi alicuius eorum morte diſſolui. Manet enim vinculum Nuptiarum, etiamſi proles, cuius cauſa initum eſt, manifeſta ſterilitate non ſubſequatur: Ita vt iam ſcientibus coniugibus non ſe filios habituros, ſeparare ſe tamen vel ipsâ causâ filiorum, atque alijs copulare non liceat. Quòd ſi fecerint, cum ijs quibus ſe copulauerint, adulterium committunt, ipſi autem coniuges manent.* Idem confirmat Libro 1. *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap. 10. & Cap. 21.

Meritò itaque Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Matrimonio*, Canone 5. ita ſtatuit: *Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge, diſſolui poſſe Matrimonij vinculum; Anathema ſit.*

Obijcitur Caput, *Quod propoſuiſti*, Cauſa 32. Quæſt. 7. quod eſt *Gregorij II.* ad *Bonifacium* Epiſcopum ſcribentis: *Si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis? Bonum eſſet ſi ſic permaneret, vt abſtinentiæ vacaret: ſed quia hoc magnorum eſt, ille qui ſe non poterit continere, nubat magis: Non tamen ſubſidij opem ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa excludit.*

Reſpondetur, *Gregorij II.* Reſponſum intelligendum eſſe de infirmitate Matrimonium præcedente, & quæ perpetuam impotentiam adiunctam habebat, ſed tamen ante initum Matrimonium non innotuerat. Non enim ignorabat Pontifex Optimus Domini Sententiam: *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.*

PROPOSITIO II.

Ne Adulterij quidem cauſa Coniugij vinculum diſſolui poteſt.

SCripturæ Sacræ teſtimonijs ſuperiùs prolatis Catholicum iſtud dogma, quod prioris Conſectarium eſt, pariter probatur: Illudque confirmat iterum Chriſtus Luc. 16. 18. *Omnis qui dimittit vxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.* Et Matth. 5. 31. 32. *Dictum eſt: Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, det ei libellum repudij. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiſerit vxorem ſuam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.* Quæ loca, necnon & illud Marci 10. ſuperiùs prolatum: *Quicumque dimiſit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam,* &c. *S. Auguſtinus* expendens Libro 1. *De Adulterinis Coniugijs*, Cap. 9. *Qui ergo nos ſumus* (inquit) *vt dicamus: Eſt qui mœchatur, vxore ſua dimiſſa alteram ducens, & eſt qui hoc faciens non mœchatur? Cùm Euangelium dicat, omnem mœchari qui hoc facit. Proinde ſi quicumque id fecerit, id eſt, omnis qui hoc fecerit vt vxore ſua dimiſſa alteram ducat, mœchatur; ſine dubitatione ibi ſunt ambo, & qui præter cauſam fornicationis, & qui propter cauſam fornicationis dimittit vxorem. Hoc eſt enim,* QVICVMQVE DIMITTIT: *Hoc eſt,* OMNIS QVI DIMITTIT.

Idem confirmat Apoſtolus ad Romanos 7. 2. *Quæ ſub viro eſt mulier, viuente viro, alligata eſt legi: Sinu-*

tem mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Igitur, viuente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: Si autem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri: Vt non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro. Quem locum Apoſtoli S. Auguſtinus expendens Libro 2. De Adulterinis Coniugijs, Cap. 5. Hæc (inquit) verba Apoſtoli toties repetita, toties inculcata, vera ſunt, viua ſunt, ſana ſunt, plana ſunt. Nullius viri poſterioris mulier vxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit. Eſſe autem deſinet vxor prioris, ſi moriatur vir eius, non ſi fornicetur. Licitè itaque dimittitur coniux ob cauſam fornicationis, nec carebit illo vinculo, etiamſi numquam reconcilietur viro; carebit autem, ſi mortuus fuerit vir eius. Reus verò excommunicatus ideò numquam carebit Regenerationis Sacramento, etiam non reconciliatus, quoniam numquam moritur Deus. Remanet itaque vt, ſi ſecundùm Apoſtolum ſapere volumus, non dicamus virum adulterum pro mortuo deputandum, & ideò licere vxori eius alteri nubere. Quamuis enim ſit mors adulterium, non corporis, ſed quod peius eſt, animæ: Non tamen & de iſta morte loque„ batur Apoſtolus, cùm dicebat, Quòd ſi mortuus fue„ rit vir eius, cui vult, nubat: Sed de illa ſolâ, quâ de corpore exitur. Quoniam ſi per coniugis adulterium coniugale ſoluitur vinculum, ſequitur illa peruerſitas, quam cauendam eſſe monſtraui, vt & mulier per impudicitiam ſoluatur hoc vinculo: Quæ ſi ſoluitur, libera erit à lege viri; & ideò, quod inſipientiſſimè dicitur, non erit adultera, ſi fuerit cum alio viro, quia per adulterium liberata eſt à priore viro. Quod ſi ita eſt à veritate deuium, vt nullus id, non dico Chriſtianus, ſed humanus ſenſus admittat; profectò Mulier alligata eſt, quamdiu vir eius viuit: Quod vt apertiùs dicam, quamdiu vir eius in corpore eſt. Pari ergo formâ & vir alligatus eſt, quamdiu mulier eius in corpore eſt. Vnde ſi vult dimittere adulteram, non ducat alteram, ne quod in illa culpat, ipſe committat. Similiter & mulier ſi dimittit adulterum, non ſibi copulet alterum: Alligata eſt enim quamdiu vir eius viuit; nec à lege viri, niſi mortui liberatur, vt non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.

Difficultatem faceſſunt Chriſti verba, Matthæi 19. 9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem; & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. Ex qua exceptione Græci, & Hæretici colligunt, Illum non mœchari, qui vxorem dimittit ob fornicationem, & aliam ducit.

Verùm facilis & obuia reſponſio eſt, Exceptionem illam ad priorem dumtaxat Dominicæ Sententiæ partem ſpectare, vt ſcilicet Chriſtianis ſolâ fornicationis cauſsâ dimittere liceat vxores; non autem ad ſecundam, quaſi non mœchetur, qui dimiſsâ adulterâ duxerit alterum. Vtrumque enim mœchari Chriſtus ſignificat, & qui, vxore citra caſum adulterij dimiſsâ, & qui dimiſsâ adulterâ, alteram duxerit: Quamuis grauius ſit crimen eius qui dimiſsâ vxore innocente ducit aliam, quàm eius qui dimiſsâ adulterâ coniungitur alteri. Sicut ex his S. Iacobi verbis Cap. 4. Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi; non rectè colligitur, peccatum non eſſe illi, qui neſcit bonum facere, & ideò non facit. Vtrumque enim peccatum eſt; ſed hoc grauius, ſi ſciat, & non faciat: Nec illud ideò nullum, quia minus. Sunt quippe etiam peccata ignorantium, quamuis minora quàm ſcientium. Ita nec illic rectè dici poteſt, Ergo ſi cauſâ fornicationis dimiſerit, & aliam duxerit, non mœchatur: Eſt enim mœchatio eorum etiam, qui alias ducunt, relictis propter fornicationem prioribus; ſed vtique minor quàm eorum qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt. Poteſt quippe, ſicut di„ ctum eſt, Scienti bonum facere, & non facienti, pec„ catum eſt illi; eodem modo & illud dici, Dimittenti vxorem ſine cauſa fornicationis, & aliam ducenti, mœchatio eſt illi. Quemadmodum igitur ſi dixerimus, Quicumque mulierem à marito præter cauſam fornicationis dimiſſam duxerit, mœchatur, procuIdubio verum dicimus; nec tamen ideò illum qui propter cauſam fornicationis dimiſſam duxerit, ab hoc crimine abſoluimus, ſed vtroſque mœchos eſſe minimè dubitamus: Ita eum qui præter cauſam fornicationis vxorem dimiſerit, & aliam duxerit, mœchum pronuntiamus; nec ideò tamen eum, qui propter cauſam fornicationis dimiſerit, & alteram duxerit, ab huius peccati labe defendimus. Ambos enim, licet alterum altero grauiùs, mœchos tamen eſſe cognoſcimus. Vnde cùm dicimus: Quicumque mulierem præter cauſam fornicationis à viro dimiſſam duxerit, mœchatur; de vno quidem ipſorum dicimus, nec tamen ideò mœchari negamus eum qui eam duxerit, quam propter cauſam fornicationis maritus dimiſerit: Ita cùm ambo ſint mœchi, & ille ſcilicet qui dimiſerit vxorem ſuam præter cauſam fornicationis & aliam duxerit, & ille qui propter cauſam fornicationis vxore dimiſsâ ſe alteri copulauerit; profectò quando de vno eorum legimus, non ita intelligere debemus, quaſi ex hoc alter mœchus negatus ſit, quòd alter expreſſus ſit.

Deinde ſubobſcurus S. Matthæi locus ab alijs Euangeliſtis ita explanatus eſt, nulla vt ſuperſit difficultatis vmbra. Ait enim Chriſtus apud S. Marcum: Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulte- Marci 10. Lucæ 16. 18.
rium committit. Ait apud S. Lucam: Omnis qui dimittit vxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur. Quoniam igitur fas non eſt vt Euangeliſtas, quamuis diuerſis “ verbis de vna re loquentes, ab vno ſenſu eademque “ ſententiâ diſſentire dicamus; reſtat vt Matthæum in- “ telligamus à parte totum ſignificare voluiſſe, eam- “ dem tamen tenuiſſe ſententiam, vt dimittens vxo- “ rem, & alteram ducens, non quidam mœchetur, “ id eſt, qui præter fornicationem dimiſerit; quidam “ verò non mœchetur, id eſt, qui propter fornicatio- “ nem dimiſerit; ſed omnis qui dimittit vxorem ſuam, “ & ducit alteram, mœchari minimè dubitetur. Nam “ & illud quod etiam ſecundùm Lucam ſequitur, Qui “ dimiſſam à viro ducit, mœchatur, quomodo eſt verum? Quomodo mœchatur, niſi quia illa quam duxit, eo viuente à quo dimiſſa eſt, adhuc vxor aliena eſt? Si enim iam ſua, non alienæ miſcetur vxori, vtique non mœchatur. Mœchatur autem: Aliena eſt ergo, cui miſcetur. Porrò ſi aliena eſt, hoc eſt, eius à quo dimiſſa eſt; etiamſi propter fornicationis cauſam dimiſſa eſt, nondum dimittentis vxor eſſe ceſſauit. Si autem illius eſſe ceſſauit, iam huius eſt cui alteri nupſit: & ſi huius eſt, non mœchus iudicandus eſt, ſed maritus. Sed quia non eum maritum dicit Scriptura, ſed mœchum; adhuc illa illius eſt, à quo etiam cauſâ fornicationis abiecta eſt. Et ideò quamcumque etiam ipſe illâ dimiſſa ducit vxorem, quia cum alieno marito concumbit, adultera eſt. Vnde autem fieri poteſt, vt adulter etiam ipſe non ſit, cùm conſtet adulterare quam duxit? Ita reſpondet S. Auguſtinus Libro 1. De Coniugijs Adulterinis, Cap. 8. 9. 11. & 12.

Verùm (inquies), Multæ ſunt præter fornicationem cauſæ, ob quas vxorem à thoro dimittere licet: Cùm ergo vxorem dimitti non poſſe Chriſtus ait, niſi ob fornicationem, loquitur de Matrimonij diſſolutione quoad vinculum.

Reſpondetur, id rectè non colligi: Quamuis enim multæ ſint aliæ cauſæ, ob quas vxorem dimittere liceat ad tempus, nulla tamen eſt alia ob quam liceat in perpetuum à thoro eliminare. Cùm enim alijs de cauſis dimittitur, non abſolutè, non in perpetuum, ſed ad tempus dimittitur, dum ſe dimiſſa & afflicta corrigit, dum inſipiens reſipiſcit, vt ad maritum redeat, ſi ad mentem redierit. At propter fornicationem abſolutè & in perpetuum vxor dimittitur, ita vt, etiamſi ſe dimiſſa correxerit, maritus, ſi nolit, reſumere minimè teneatur. Non enim dimittitur ne faciat, ſed quia fecit iniuriam; non vt culpam corrigat, ſed vt reliquo vitæ tempore criminis pœnam luat. Accedit quòd aliæ dimittendæ vxoris cauſæ propriæ non ſint Matrimonij, ſed omnis communes conſortij: Adulterium verò cauſa eſt vxoris dimittendæ propria Matrimonij, quia coniugalem fidem violat, quæ Matrimonij quodammodo baſis eſt.

Quid ergo (inquies) Chriſtus addidit Legi? Multa omninò. Primùm quòd in Lege propter adulterium vxor non dimittebatur, ſed lapidabatur, & è medio tollebatur. Id Chriſtus ſuſtulit: Non enim iuſſit adulteram morti addici, ſed dimitti permiſit. Addidit præterea, quòd noluit etiam adulterij cauſa dimiſſæ libellum repudij dare, quo minùs audaces & prompti in dimittendis vxoribus eſſent viri, ſi ſcirent nec ſibi, nec vxori licere alias tentare Nuptias, ſed ſolis, dum vterque viueret, eſſe viuendum. Addidit, quòd innumeras propè cauſas, ob quas in Lege vxorem dimittere licebat, reſecuit, ſolamque fornicationem excepit. Addidit, quòd cùm in Lege ſemel dimiſſam vir reuocare non poſſet, in Euangelio reuocari non quidem iuſſit, ſed optauit,

inter-

interprete Apoſtolo: *Maneat* (inquit) *innupta, aut viro ſuo reconcilietur*. Addidit denique, quòd cùm in Lege vxorem viro, non virum vxori dimittere liceret, in Euangelio parem viri, & vxoris cauſam eſſe voluit, vt idem Apoſtolus explicat.

Inſtabit aliquis; Phariſæi Chriſtum Dominum interrogabant, an ex quacumque cauſa inuiſam, & odioſam vxorem dimittere liceret, dimiſſione vtique apud Iudæos vſitatâ, ita vt ſeparati coniuges nouum coniugium inire poſſent: Reſpondet autem Dominus: *Quicumque dimiſerit vxorem, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*; de illa dimiſſione loquens de qua fuerat interrogatus: Alioquin ad propoſitum non reſpondiſſet.

Hanc obiectionem ita diluimus. Quamuis Chriſtus de dimiſſione à thoro dumtaxat, non de vinculi diſſolutione, de qua fuerat interrogatus, reſponderit, ad propoſitum tamen reſpondit; quia docere voluit quid in Iudaicis Diuortijs licitè, quid illicitè fieret. Cum enim duo continerentur in repudio, nempè dimiſſio perpetua coniugis à thoro, & poteſtas alteram ducendi, Chriſtus hæc duo diſtinxit: & illud quidem ob ſolam adulterij cauſam conceſſit; iſtud autem omninò negauit, & ſuſtulit. Reſpondit itaque appoſitè, quæſtionis propoſitæ duas partes diſtinguens, & explicans.

Sanct. Matthæi locum non alio ſenſu *Sanct. Hieronymus* explicuit in Commentarijs: *Sola* (inquit) *fornicatio eſt, quæ vxoris vincat affectum: Immò cum illa vnam carnem in aliam diuiſerit, & ſe fornicatione ſeparauerit à marito, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scripturâ*: Qui adulteram tenet, ſtultus & impius eſt. *Vbicumque igitur eſt fornicatio, & fornicationis ſuſpicio, liberè vxor dimittitur. Et quia poterat accidere, vt aliquis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam Nuptiarum veteri crimen impingeret: Sic priorem dimittere iubetur vxorem, vt ſecundam primâ viuente non habeat*. Sanct. Hieronymi verba tranſcripſit Concilium Foroiulienſe anno 791. ſub *Adriano I.* Canone 10. ea de re edito.

Inualuit quidem aliquando praua illa conſuetudo, quę viro repudiata ob adulterium vxore, nubere alteri permittebat, non item vxori à viro adultero ſeparatæ, vt conſtat ex *Sanct. Baſilio* Epiſtolæ ad *Amphilochium*, Canone 9. & Auctore Commentariorum in Epiſtolas *Sanct. Pauli* inter Opera *Sanct. Ambroſij* editorum, in cap. 7. Epiſt. 1. ad Corinthios, necnon ex *Origene* Tractatu 7. in Matthæum. Quod & *Lactantius* Libro 6. cap. 23. Concilij Arelatenſis primi canon decimus, Concilium Veneticum canone 2. Synodus *S. Patricij* canone 26. Concilij Bituricenſis Seſſione 2. Synodi Lemouicenſis ſecundi recitati canon 15. *Leonis IV.* in Synodo Romana canon 26 apud Auctorem Libri *De Vitis Romanorum Pontificum* vulgò *Luitprando* attributi; capitulum 116. *Theodori* Cantuarienſis Archiepiſcopi, Tom 9. *Sacrilegij*, innuere videntur.

Verùm *Origenes* priſcos illos Epiſcopos, contra Scripturam permiſiſſe aſſerit, dimiſſis coniugibus adulteris, alijs nubere: vel permiſerunt, id eſt impunitum reliquerunt, ob grauiora mala vitanda: ſed tamen non approbarunt. *Scio quoſdam* (inquit) *qui præſunt Eccleſijs, extra Scripturam permiſiſſe aliquam nubere viro priori viuente: & contra Scripturam quidem fecerunt, dicentem*:
„ Mulier ligata eſt, quanto tempore viuit vir eius.
„ *Item*, Viuente viro vocabitur adultera, ſi facta fue-
„ rit alteri viro. *Non tamen omninò ſine cauſa hoc permiſerunt: Forſitan enim propter huiuſmodi infirmitatem incontinentium hominum, peiorum comparatione, quæ mala ſunt, permiſerunt, aduerſus ea, quæ ab initio fuerant ſcripta*: DICO AVTEM *vobis, quoniam quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob cauſam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur*.

Lactantius Diuinam Legem Ciuilibus Legibus, & forenſi vſui hac in re opponit. *Non enim* (inquit) *ſicut publici Iuris ratio eſt, ſola mulier adultera eſt, quę habet alium, maritus autem, etiamſi plures habeat, à crimine adulterij ſolutus eſt: Sed Diuina Lex ita duorum Matrimonium, quod eſt in corpus vnum, pari iure coniungit, vt adulter habeatur quiſquis compagem corporis in diuerſa diſtraxerit*.

Sanct. Baſilius conſuetudinem illam verbo Dei contrariam fuiſſe aſſerit. *Domini autem dictum* (inquit) *ſecundùm Sententiæ conſequentiam ex æquo, & viris, & mulieribus conuenit, quòd non liceat à Matrimonio diſcedere, præterquam propter fornicationem. Conſuetudo autem non ita habet: Sed in mulieribus quidem multum accuratè, & diligenter obſeruari inuenimus.·.·.·.Conſuetudo verò etiam adulterantes viros, & in fornicationibus verſantes, iubet à mulieribus retineri.·.·.·.Quare, quæ relinquit, eſt adultera, ſi ad alium virum acceſſit. Qui autem relictus eſt, dignus eſt veniâ, & quæ ei cohabitat, non ideò condemnatur: Sed ſi vir, qui ab vxore diſceſſit, acceſſit ad aliam, eſt & ipſe adulter, quoniam facit eam adulterari; & quæ ei cohabitat eſt adultera, eò quòd alienum virum ad ſe traduxit*. Cùm virum eſſe veniâ dignum, propter conſuetudinem, ait *Sanct. Baſilius*, ſenſus eſt eſſe verum Matrimonium viri ab vxore dimiſſi cum altera, ſecundùm prę iudicatam hominum opinionem; rem verò aliter ſe habere ſecundùm Sententiam Saluatoris noſtri. Vnde & peccatum in eo agnoſcit, qui in ea hypotheſi ducit alteram, ſiquidem ait *Veniâ dignum*: Sed non ita graue, propter inolitam conſuetudinem. Hanc autem non ſolùm Dei verbo, ſed & rectæ rationi contrariam eſſe ſignificat Canone 21. *Iſtorum quidem ratio minimè eſt facilis* (inquit) *conſuetudo autem ſic inualuit*.

Author Commentariorum in Epiſtolas *Sanct. Pauli* inter *Sanct. Ambroſij* Opera editorum, cum ait: *Non permittitur mulieri, vt nubat, ſi virum ſuum cauſâ fornicationis dimiſerit; quin inferior non omninò hac lege vtitur, quâ potior*: Et rurſus: *Viro licet ducere vxorem, ſi dimiſerit vxorem peccantem: Quia non ita lege conſtringitur vir, ſicut mulier; Caput enim mulieris vir eſt*: Cùm (inquam) hæc ait, non ſpectat Legem Euangelicam, ſecundùm quam par eſt cauſa viri adulteri, & mulieris adulterę; ſed Legem Iuliam Romanam, ſecundùm quam Mulier ius non habebat accuſandi maritum adulterij, quemadmodum vir eius habebat accuſandi mulierem, eâque dimiſsâ, alteram ducendi. L. *Publico*, C. Ad Legem Iuliam de adulterijs, & ſtupro: *Publico* (inquit) *iudicio non habere mulieres adulterij accuſationem, quamuis de Matrimonio ſuo violato queri velint, Lex Iulia declarat: Quæ cùm maſculis iure mariti accuſandi facultatem detuliſſet, non idem fęminis priuilegium detulit*. Cæterum verus *Ambroſius* viro hâc in cauſâ non licere aſſerit, quod mulieri non licet.

Sic ille Libro 1. *De Abraham*, cap. 4. *Nemo ſibi blandiatur de Legibus hominum. Omne ſtuprum adulterium eſt, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro, quæ ab vxore debetur caſtimonia. Quicquid in eam, quæ non ſit legitima vxor, commiſſum fuerit, adulterij damnatur crimine*. Et Cap. 7. *Vinctus es vxori, noli quærere ſolutionem; quia non licet tibi, vxore viuente, vxorem ducere. Nam & aliam quærere, cum habens tuam, crimen eſt adulterij, hoc grauius, quòd putas peccato tuo auctoritatem Lege quærendam*.

Et Libro 8. in *Lucam*, locum illum explicans, *Omnis, qui dimittit vxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur*; ait: *Dimittis ergo vxorem quaſi iure, ſine crimine; & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet: Sed diuina prohibet. Qui hominibus obſequeris, Deum verere. Audi legem Domini, cui obſequuntur etiam, qui leges ferunt*. QVÆ *Deus coniunxit, homo non ſeparet. Sed non ſolùm hîc cęleſte præceptum; ſed quoddam etiam opus Dei ſoluitur. Paterisne, oro, liberos tuos, viuente te, eſſe ſub vitrico; aut incolumi matre, degere ſub nouerca? Pone, ſi repudiata non nubat. Et hæc viro tibi debuit diſplicere, cui adultero fidem ſeruat? Pone, ſi nubat. Neceſſitatis illius tuum crimen eſt: Et coniugium, quod putas, adulterium eſt. Quid enim refert, vtrùm id apertâ criminis confeſſione, an mariti ſpecie adulter admittas; niſi quod grauius eſt legem criminis feciſſe, quàm furtum*. Hoc eſt, grauius crimen eſt aliam palam duxiſſe, & Lege Romana facinus defendere, quàm adulterium furtiuum commiſiſſe.

Quod aliqui Epiſcopi, priuatæque Synodi, ſenſerint contra Euangelicam Veritatem, Matrimonium ob fornicationem diſſolui poſſe quoad vinculum, fecit Quæſtionis nondum eliquatæ, ac finitæ obſcuritas, de quâ *Sanct. Auguſtinus* Libro *De Fide, & Operibus*, cap. 19. *Quiſquis* (inquit) *vxorem in adulterio deprehenſam dimiſerit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui exceptâ cauſâ adulterij dimittunt, & ducunt: & in ipſis Diuinis Sententijs ita obſcurum eſt, vtrum & iſte, cui quidem ſine*

dubio

dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, vt quantum exiſtimo, venialiter ibi quiſque fallatur.

Verumtamen. Patres primi ordinis, Pontifices, Generalia, & Nationalia Concilia ſenſerunt, atque propugnarunt, coniuges, facto ob adulterium diuortio, aliud Matrimonium inire non poſſe.

Ita præter Patres iam laudatos *Sanct. Hieronymus* in Epitaphio *Fabiolæ* ad *Oceanum*, Nobilis illius Matronæ commendans Pœnitentiam, quæ maritum adulterum dimiſerat, alterique eo ſuperſtite, nupſerat. *Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, exceptâ causâ fornicationis, & ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quicquid viris iubetur, hoc conſequenter redundat in fęminas. ∴ Apud nos, quod non licet fęminis, æquè non licet viris. ∴ Dimiſit ergo, vt aiunt, vitioſum: Dimiſit illius, & illius criminis noxium: Dimiſit, pęnè dixi, quod, clamante viciniâ, vxor ſola non prodidit. ∴ Fabiola, quia perſuaſerat ſibi, & putabat à ſe virum iure dimiſſum, nec Euangelij vigorem nouerat, in quo nubendi vniuerſa cauſatio, viuentibus viris, fęminis amputatur, dum multa diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis, & antiquis moror, quærens excuſare culpam, cuius Pęnitentiam ipſa confeſſa eſt?*

Idem ſanctus Doctor ab *Amando* Presbytero interrogatus, Vtrum mulier relicto viro adultero, & Sodomita, & alio per vim accepto, poſſit abſque Pœnitentia communicare Eccleſiæ, viuente adhuc eo, quem priùs reliquerat, ſic reſpondeat Epiſtola 147. *Omnes cauſationes*
Rom. 7. *Apoſtolus amputans, apertiſſimè definiuit, Viuente viro adulteram eſſe mulierem, ſi alteri nupſerit. Nolo mihi proferas raptoris violentiam, matris perſuaſionem, patris auctoritatem, propinquorum cateruam, ſeruorum inſidias atque contemptum, damna rei familiaris. Quamdiu viuit vir, licet adulter ſit, licet ſodomita, licet flagitijs omnibus coopertus, & ab vxore propter hæc ſcelera derelictus, maritus eius reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Nec Apoſtolus hæc propriâ auctoritate decernit, ſed Chriſto in ſe loquente, Chriſti verba ſecutus eſt,*
Matth. 5. „ *qui ait in Euangelio:* Qui dimittit vxorem ſuam, ex-
„ ceptâ cauſâ fornicationis, facit eam mœchari; & qui
„ dimiſſam acceperit, adulter eſt. *Animaduerte quid dicat:* Qui dimiſſam acceperit, adulter eſt: *Siue ipſa dimiſerit virum, ſiue à viro dimiſſa ſit, adulter eſt, qui eam acceperit. ∴ Ergo & iſta Soror, quæ (vt dicit) vim paſſa eſt, vt alteri iungeretur, ſi vult Corpus Chriſti accipere, & non adultera reputari, agat Pęnitentiam; ita dumtaxat, vt ſecundo viro, qui non appellatur vir, ſed adulter, à tempore Pęnitentiæ non copuletur.*

Ita *Innocentius I.* Epiſtola 3. quæ eſt ad *Exuperium* Toloſanum Epiſcopum Cap. 6. *De his requiſiuit Dilectio tua, qui interueniente repudio alij ſe Matrimonio copularunt: Quos in vtraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui ergo, vel quæ viro, vel vxore viuente, quamuis diſſociatum videatur eſſe coniugium, ad aliam copulam feſtinarunt, neque poſſunt adulteri non videri, in tantum vt etiam hæ perſonæ, quibus tales coniuncti ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur; ſecundùm illud, quod legimus*
Marc. 10. „ *in Euangelio:* QVI dimiſerit vxorem ſuam, & duxe-
„ rit aliam, mœchatur: Similiter & qui dimiſſam duxe-
„ rit, mœchatur. *Et ideò tales omnes à communione fidelium abſtinendas.*

Ita Concilium Africanum, ſeu Mileuitanum: cui *S. Auguſtinus* interfuit, Canone 17. *Placuit, vt ſecundùm Euangelicam, & Apoſtolicam Diſciplinam, neque dimiſſus ab vxore, neque dimiſſa à marito, alteri coniungantur. Sed ita maneant; aut ſibimet reconcilientur. Quod ſi contempſerint, ad Pęnitentiam redigantur. In qua cauſa Legem Imperialem petendam promulgari.* Idem antiquior Synodus, Illiberitana, in Hiſpania decreuerat, Canone 9.

Eugenius IV. In Concilio Florentino Græcorum morem, Matrimonia fornicationis diſſoluentium, reprehenſione dignum eſſe, & correctione indigere declarauit. Vbi enim Definitio edita, & omnium vtriuſque Eccleſiæ Epiſcoporum ſubſcriptionibus munita eſt, ita Græcos eſt allocutus: *Nos, fratres, Dei beneficio ſumus fide coniuncti. Quoniam ergo arcanis Dei iudicijs ego ſum inter vos membra Caput, debeoque qualitercumque admonere, & conſilijs inſtruere ad ea, quę videntur pietatem, & Eccleſiam noſtram conſtabilire; propono vobis aliqua, vt fratribus, vt Eccleſiam Doctoribus. Et primò dico, Omnes conqueri de ſeparatione Matrimoniorum, idque correctione indiget, &c.*

Et in Decreto pro Inſtructione Armenorum: *Quamuis ex causâ fornicationis liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas eſt; cum Matrimonij vinculum legitimè contracti perpetuum ſit.*

Concilium denique Tridentinum Seſſione 24. *De Sacramento Matrimonij*, Canonem 7 ea de re condidit: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit, & docet, iuxta Euangelicam, & Apoſtolicam Doctrinam propter adulterium alterius coniugum Matrimonij vinculum non poſſe diſſolui, & vtrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altera coniuge viuente, aliud Matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimiſſâ adulterâ, aliam duxerit, & eam, quæ dimiſſo adultero, alij nupſerit; Anathema ſit.*

Adulterij causâ Matrimonia ſoluere Imperatorum, etiam Chriſtianorum Legibus fas erat, L. *Conſenſus*, C. *De Repudijs*, & L. *Conſtante*, &c. Atque in Gallis olim morem illum obtinuiſſe conſtat ex *Formulis Marculphi* Monachi Libro 2. Formula 30. quæ inſcribitur, *Libellus Repudij.* Sed mos ille prauus erat, Legiq; Euangelicæ contrariæ. *Aliæ ſunt Leges Cæſarum, alię Chriſti: Aliud Papinianus, aliud Paulus noſter præcipit;* (inquit *Sanct. Hieronymus* Epiſtola 30.) Et Veterum Imperatorum Leges, quæ Matrimoniorum ſolutionem permittebant, abrogauit *Iuſtinianus* Nouellâ 117. Quæ tamen & per ſe irritæ erant, cum Diuinæ, & Eccleſiaſticę Legi repugnarent, nec ad res huiuſmodi ſanciendas, vel permittendas poteſtas Principum ſe extendat, quę merè temporalis eſt, rerum terrenarum, ſæcularium, ciuilium ſiue politicarum finibus circumſcripta.

Difficultas ſuboritur aliqua ex veteri Pœnitentiali Romano, Titulo 3 *De fornicatione, & inceſtu diuerſi generis, & ętatis*, Cap. 20. cuius hæc ſunt verba: *Contigit tibi, vt vxor tua te conſcio, & hortante cum alio viro, illa autem nolente, adulterium perpetraret: Si feciſti, quadraginta dies in pane, & aqua pęniteas, & ſeptem annos, vnum ex his in pane, & aqua, & nunquam ſis ſine pęnitentia. Si autem vxor tua hoc probare potuerit, quod tua culpa, & tuo iuſſu, ſe renuente, & luctante adulterata ſit, ſi ſe continere non poteſt, nubat cui voluerit, tantùm in Domino. Tu autem ſine vxoria ſpe in perpetuo maneas. Illa autem ſi conſentiens fuerat, eadem ieiunet, quæ tibi propoſita ſunt, & ſine ſpe coniugij maneat.*

Reſpondetur, illo in caſu permitti inſonti, vt nubat, cui voluerit, poſt obitum coniugis: Vt diſcrimen conſtituatur inter innocentem vxorem, aut minus ream, & maritum auctorem criminis, in hoc quod maritus, etiam poſt mortem vxoris, ad cœlibatum velut appendicem Pœnitentię teneretur: Vxor verò, marito defuncto, poſſet ad ſecundas Nuptias conuolare. Olim ſcilicet hęc pęna in Eccleſia frequentiſſima fuit, vt qui atrox aliquod crimen commiſiſſent, Nuptijs impedirentur, ne vel ipſi delicatius viuerent, vel ex eorum ſtirpe infecta filij eiuſdem criminis ſuſpicione notabiles procrearentur. Parricidis hanc pęnam impoſuit Concilium Moguntinum ſub Rabano, Canone 20. Eandem aduerſus Inceſtuoſos decreuerunt Concilium Vermerienſe, Canone 4. & Triburienſe Canone 44. Aduerſus adulteros lex eadem olim ab Eccleſia lata eſt, Canone, *Hi verò*, Cauſa 32. Quæſtione 7. Innocentibus autem coniugibus permiſſum eſt, vt poſt mortem eius, qui ſe aliquo huiuſmodi crimine polluerat, ad ſecundas Nuptias tranſirent.

PROPOSITIO III.

Matrimonium ratum, non conſummatum, Monaſticâ Profeſſione diſſoluitur.

HÆc Propoſitio nititur Summorum Pontificum, qui omnium Chriſtianorum Patres ſunt, & Magiſtri, Reſponſis, ſcilicet *Alexandri III.* Cap. *Verùm*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum*, vbi coniugum alteri licitum eſſe docet, *altero etiam repugnante, eligere Monaſterium (ſicut Sancti quidam de Nuptijs vocati fuerunt) dummodo carnalis commiſtio non interuenerit inter eos: Et alteri remanenti (ſi commonitus continentiam ſeruare noluerit) licitum eſſe ad ſecunda vota tranſire*, (id eſt, nouum inire

Ma-

Matrimonium:) *Quia cum non fuiſſent vna caro ſimul effecti, ſatis poteſt vnus ad Deum tranſire, & alter in ſęculo remanere.* Quæ circumferuntur Sanctorum exempla, qui de Nuptijs ad Deum vocati, coniuges ante Matrimonij conſummationem reliquerunt, vt Deo ſe conſecrarent, ſunt *Sanct. Theclæ* ex *Sanct. Epiphanio* Hæreſi 78. §. 16. & *Sanct. Ambroſio* Libro 3. *De Virginibus*, Cap. 3 *Sanct. Alexij*, ex *Metaphraſte*, & Breuiario Romano: *Sanct. Macarij* Eremitæ, ex Vitis Patrum, Magiſtro Sententiarum Diſtinctione 27. litera G. & *Gratiano* Cauſa 27. Quæſt 2. poſt Caput *Scripſit nobis*: Sacræ Virginis *Gregoriæ*, ex *Sanct. Gregorio* Libro 2. *Dialogorum*, Cap 13. *Sanct. Leobardi*, ex *Gregorio Turonenſi* Libro *De Vitis Sanctorum Patrum*, Cap. 20. *Sanct. Odithæ* Anglorum Reginæ, ex eius Vita apud *Surium*, & *Sanct. Edildridæ* etiam Reginæ, ex Venerabili *Beda* Libro 4. *Hiſtoriæ Anglorum*, Cap. 19.

Idem rurſus docet *Alexander III.* Cap. *Ex publico*, ſub eodem Titulo Decretalium. *Cæterum* (inquit) *quia licet à præfato viro deſponſata fuerit, adbuc tamen (ſicut aſſerit) ab ipſo eſt incognita: Mandamus, quatenus ſi prædictus vir ipſam carnaliter non cognouerit, & eadem ad Religionem tranſire voluerit, recepta ab ea ſufficienti cautione, quòd vel ad Religionem tranſire, vel ad virum ſuum redire intra duorum menſium ſpatium debeat, ipſam à Sententia, qua tenetur, abſoluas: Ita quòd ſi ad Religionem tranſierit, vterque reſtituat alteri, quod ab eo noſcitur recepiſſe.·.· Sanè quod Dominus in Euangelio dicit, Non licere viro, niſi ob cauſam fornicationis vxorem ſuam dimittere, intelligendum eſt, ſecundùm interpretationem Sacri Eloquij, de his quorum Matrimonium carnali copula eſt conſummatum, ſine qua conſummari non poteſt.* Hæc ſcilicet verba Geneſ. 2. *Erunt duo in carne vna*, ex quibus Chriſtus Matth. 19. omnimodam indiſſolubilitatem Matrimonij colligit, dicens: *Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro; Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet;* Ad Matrimonium conſummatum dumtaxat pertinent: Et in illa ſpecie Deus ſeparat, & non homo, vt dicitur Can. *Scripſit*, Cauſa 27. Quæſtion. 2. ex *Nicolao I.* Eamque explicationem confirmat *Innocentius III.* Cap. *Ad Apoſtolicam*; ſub eodem Titulo: *Cùm autem* (inquit) *vir & vxor vna caro ſint per copulam coniugalem effecti; nec vna pars conuerti poſſit ad Dominum, & altera in ſæculo remanere; profectò non eſt alter coniugum recipiendus ab Obſeruantiam Regularem, niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat.*

Ex Cap. *Ex parte tua*, ſub eodem Titulo: *Nos tamen* (inquit) *nolentes à Prædeceſſorum noſtrorum veſtigijs declinare, qui reſpondere conſulti, antequam Matrimonium ſit per carnalem copulam conſummatum, licere alteri coniugum, reliquo inconſulto, ad Religionem tranſire, ita quòd reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari: Hoc ipſum tibi conſulimus obſeruandum.*

Id rurſus confirmat *Alexander III.* Cap. *Commiſſum*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*

Hæc denique totius Eccleſiæ doctrina eſt, vt conſtat ex Concilio Tridentino Seſſione 24 *De Matrimonio*, Canone 6. *Si quis dixerit, Matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem Religionis Profeſſionem alterius coniugum non dirimi; Anathema ſit.*

Certè ante copulam relictæ coniugi nulla fit iniuria: Si quæ enim fieret, vel proli, vel ſponſæ irrogaretur. At nulla fit proli, ſiquidem nullus præceſſit congreſſus; nec ſponſæ, cum integra maneat, nihilque decoris, aut honoris amiſerit, quò minùs ab alio in coniugem aſſumi poſſit.

Objiciet quiſpiam, Coniugij vinculum nulla re, niſi morte alterutrius coniugis dirimi: Quæ prima eſt huius Articuli Propoſitio ſuperiùs demonſtrata.

Reſpondetur, Duplex in Matrimonio vinculum inueniri, alterum ſpirituale, quod ſolo conſenſu; alterum carnale, quod copula ſtringitur. Carnale ſola mors corporis diſſoluit, vt docet Apoſtolus ad Romanos 7. *Quæ ſub viro eſt mulier* (inquit) *viuente viro alligata eſt legi: Si autem mortuus fuerit vir eius, ſoluta eſt à lege viri.* Spirituale verò vinculum ſpirituali morte ſoluitur, qua nimirum aliquis mutatione ſtatûs à ciuili conuerſatione ita remouetur, vt ad eam redeundi ſpem, & poteſtatem vltra non habeat. Id autem non fit niſi Profeſſione Religioſa, qua qui ſe Deo deuouere, ita Mundo mortuus eſt, vt iam nec ſui corporis poteſtatem habeat, quoad Deo per votum caſtitatis conſecrauit, ac ſolemni ritu tradidit; nec voluntatem propriam habeat, nec iam ampliùs ſit ſui iuris, cum Superiorum imperio ſe per obedientiæ votum mancipauerit: Ne deinceps vllius dominij, ſeu proprietatis vllius ſit capax, quibus ſe per votum paupertatis penitus abdicauit. Vnde & Leges Ciuiles ingreſſu Religionis, ſeu Voto ſolemni Vitæ Monaſticæ ſecundùm Regulam ab Eccleſia approbatam, tanquam morte teſtatoris, conditum antea teſtamentum confirmari declarant; adeò vt nec reuocari poſſit, nec mutari; L. *Si qua mulier*. C. *De Sacroſanctis Eccleſijs*.

ARTICVLVS CONSECTARIA.

SEV REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Coniuges facto ob adulterium alterius diuortio, continentiam ſeruare tenetur, aut coniugibus adulteris reconciliari.

NAm ſi eligitur continentia, vt bono Nuptiarum melius aliquid capeſſatur, quantò potiùs cuſtodienda eſt, vt adulterium caueatur? Cùm enim dixiſſet Apoſtolus, Quòd “
ſi ſe non continet, nubat: Melius eſt enim (*inquit*) nu- “ 1. Cor. 7.
bere, quàm vri. *Non dixit, Melius eſt mœchari, quàm vri.* “
Non eſt igitur ad quod exhortemur eos, qui reconciliari timent coniugibus adulteris pœnitendo ſanatis, niſi ad cuſtodiendam continentiam. Quoniam mulier alligata, quamdiu ſiue mœchus, ſiue caſtus vir eius viuit, mœchatur ſi alteri nupſerit; & vir alligatus, quamdiu ſiue mœcha, ſiue caſta vxor eius viuit, mœchatur ſi alteram duxerit.·.· Quapropter ſi receſſerit mulier ab adultero viro, & ei reconciliari non vult, maneat innupta: Et ſi dimiſerit vir adulteram mulierem, & tam non vult recipere, nec poſt Pœnitentiam, cuſtodiat continentiam: Etſi non ex voluntate eligendi potioris boni, certè ex neceſſitate vitandi pernicioſi mali. Ad hoc exhortarer etiamſi vxor eſſet in languore inſanabili atq; diuturno, etiamſi alicubi eſſet corpore ſeparata, quò maritus non poſſet accedere: Poſtremò ad hoc exhortarer etiamſi mulier volens viuere continenter, quamuis contra diſciplinam, quia non ex conſenſu, tamen pudicum pudica dimitteret. Puto enim Chriſtianum neminem reluctari, adulterum eſſe, qui vel diu languente, vel diu abſente, vel continenter viuere cupiente ſua vxore, alteri commixtus eſt feminę. Sic ergo, & dimiſſâ adulterâ, adulter eſt cum altera: Quoniam non ille, aut ille; ſed, “
Omnis, qui dimittit vxorem ſuam, & ducit alteram, “ Lucæ 16. 18.
mœchatur. *Quapropter ſi à coniugali vinculo immunis minus appetitur vita ſanctorum, exhorreatur pœna mœchorum: Et timore ſaltem frænetur concupiſcentia, ſi amore non eligitur continentia. Si enim vbi eſt timor, operetur labor; vbi erat labor, erit & amor. Non enim confidendum eſt de noſtris viribus: Sed oratio adiungenda conatibus, vt impleat bonis, qui deterret à malis.* Verba ſunt *S. Auguſtini* Libro 2. *De Coniugijs Adulterinis*, Cap. 13.

REGVLA II.

Nec filiorum gignendorum cauſa licet alteram ducere dimiſſa adultera.

NOn enim propterea flagitiorum eſt permittenda licentia, aut verò tam cauendum ſunt poſteris mori, quàm eligendum impoſterum viuere: Quod non ſinentur adulteri, quos neceſſe eſt poſt primam mortem ſecundæ mortis æternitate damnari. Nam procreandorum filiorum iſta cauſatio, etiam non adulteras, ſed caſtiſſimas feminas, ſi fortè ſint ſteriles, cogit dimitti, & alteras duci: Quod tibi æſtimo non placere. Quapropter ſi cauſa incontinentiæ non ſunt excuſanda adulteria, quantò minus excuſantur procreandorum cauſa filiorum? (inquit *Sanct. Auguſtinus* Libro 2. *De Coniugijs Adulterinis*, Cap. 11.)

REGVLA III.

Crimen gem[…]nec, qui vxorem adulteram occidit, vel mortem illi procurat, vt ducere alteram poſſit.

HAnc Regulam tradit *Sanct. Auguſtinus*, Cap. 14. eiuſdem Libri. Cùm enim obiecisſet *Pollentius*, Maritos ad puniendas adulteras ſine vlla miſeratione compelli, cum volunt eas mori, ſi eis viuentibus non licet eis alteras ducere; atque ita ſententiam de indiſſolubilitate Matrimonij, etiam cauſa adulterij, excludere benignitatem, & pietatem: Huic obiectioni Sanctus Doctor ſic reſpondet: *Quin immò propterea debeat peccatricibus prębere miſericordiam, vt & ipſi pro ſuis peccatis miſericordiam conſequantur. Et multò magis hoc eis faciendum eſt, qui dimiſſis vxoribus adulteris cupiunt viuere continenter. Tantò quippè debent eſſe miſericordiores, quantò volunt eſſe ſanctiores: Vt & ad caſtitatem in ſe ipſis ſeruandam diuinitus adiuuantur, dum caſtitatem ab vxoribus violatam, nec ipſi humanitus vlciſcuntur. Et maximè vox illa Dominica eſt*

Ioannis 8. » *eis in memoriam reuocanda:* Qui ſine peccato eſt, mittat » in eam lapidem. *Non, qui ſine ipſo peccato eſt, quoniam*

1 Ioannis 1. 8. » *loquimur de pudicis viris; ſed,* Qui ſine peccato eſt: *Quod ſi eſſe ſe dixerint, ſe ipſos ſeducunt, & veritas in eis non eſt. Porrò ſi non ſe ſeducunt, & eſt in eis veritas, non erit in eis cruenta ſeueritas. Scientes enim ſe non eſſe ſine peccato, dimittunt, vt dimittatur eis; nec ab eis benignitas, & pietas excluditur. Magis enim hæc excluduntur, ſi peccatis coniugum ab eis impetret veniam licentia libidinis, non cura pietatis, id eſt, vt propterea parcant, quia licet eis alteram ducere, & non potius propterea, quia volunt, & ſibi Dominum parcere.... Poſtremò quæro abs te, vtrum Marito Chriſtiano liceat, vel ſecundùm veterem Dei Legem, vel Romanis Legibus adulteram occidere? Si licet, melius eſt, vt ab vtroque ſe temperet, id eſt, & à licito illa peccante ſupplicio, & ab illicito illa viuente coniugio. Quod ſi alterutrum eligere perſeuerat, ſatius eſt ei facere, quod licet, vt adultera puniatur, quàm id quòd non licet, vt ipſâ viuâ ille mœchetur. Si autem, quod veriùs dicitur, non licet homini Chriſtiano adulteram coniugem occidere, ſed tantùm dimittere; quis eſt tam demens, qui ei dicat, Fac quod non licet, vt tibi liceat, quod non licet? Cùm enim vtramque ſecundùm legem Chriſti illicitum ſit, ſiue adulteram occidere, ſiue illa viuente alteram ducere; ab vtroque abſtinendum eſt, non illicitum pro illicito faciendum. Si enim facturus eſt, quod non licet, iam faciat adulterium, & non faciat homicidium, vt viuente vxore alteram ducat, & non humanum ſanguinem fundat. Quòd ſi eſt vtrunque nefarium, non debet alterum pro altero perpetrare, vel vtrumque vitare.*

REGVLA IV.

Nec Voto ſimplici continentię, nec Ordinis ſacri ſuſceptione, nec Profeſſione Religionis à Sede Apoſtolica non approbatæ, nec Vita Eremiticâ, Matrimonium non conſummatum ſoluitur

HÆc enim mortem ciuilem non inferunt. Ordini enim ſacro dominium, & proprietas bonorum temporalium non repugnat, neque etiam per ſe repugnat ipſi coniugium, ſed legibus dumtaxat, & Decretis Eccleſiæ. Qui verò Religionem non approbatam amplexus atque profeſſus eſt, aut Vitam Eremiticam, iure ac voluntate propriâ ſe non abdicauit abſque ſpe regreſſus: Quamobrem Mundo penitus mortuus non cenſetur.

REGVLA V.

Nouis coniugibus ante Matrimonij conſummationem duo menſes conceduntur ad deliberandum de ingreſſu Religionis, intra quod temporis interuallum, is qui ea de re deliberat, conſummare non tenetur, quantumuis altera pars vrgeat.

HÆc Regula nititur Cap. *Ex publico*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt. Si tamen intra illud tempus vi compreſſa fuerit vxor à marito, ille quidem lethalis peccati reus erit, qui ipſam iure ſuo frui non permiſerit, vimque illi fecerit, vt id obtineret, quod illi nondum debitum erat: Sed tamen ita conſummato Matrimonio, non eſt integrum mulieri in Monaſterium migrare, Vitamque Religioſam abſque mariti conſenſu profiteri.

Rationem affert *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſt. 2. Art. 3. Quæſtiuncula 2 ad ſecundum: *Ante carnalem copulam* (inquit) *non eſt omninò translatum corpus vnius ſub poteſtate alterius, ſed ſub conditione, ſi interea alter coniugum ad frugem melioris vitæ non conuolet: Sed per carnalem copulam completur dicta translatio, quia tunc intrat vterque in corporalem poſſeſſionem traditæ ſibi poteſtatis. Vnde etiam ante carnalem copulam non ſtatim tenetur reddere debitum poſt Matrimonium contractum per verba de præſenti, ſed datur ei tempus duorum menſium, vt interim poſſit deliberare de tranſeundo ad Religionem.*

REGVLA VI.

Si coniugum alterum ante Matrimonij conſummationem ingredi Monaſterium, Habitumque Religioſum ſuſcipere contingat, alter nouum contrahere Matrimonium non poteſt, niſi poſt illius Profeſſionem.

QVi enim ſuperſtes eſt in ſęculo, manet obligatus ei, quæ Monaſterium eſt ingreſſa, eique adhærere tenetur, & Matrimonium conſummare, ſi ipſa mutato propoſito reuertatur, & debitum exigat: Siquidem Voto dumtaxat ſolemni in Ordine Religioſo à Sede Apoſtolica approbato Matrimonium ratum ſoluitur. Vnde *S. Thomas* loco mox indicato, Quæſtiuncula 3. ad ſecundùm, ait: *Non intelligitur mortuus ſæculo per Religionis ingreſſum, niſi Profeſſionem emiſerit; & ideò vſque ad tempus illud tenetur eam vxor ſua exſpectare.*

REGVLA VII.

Si mulier, ſuſcepto Velo, in domo propria remanere velit quaſi propoſitum caſtitatis in ſæculo ſeruatura; nihilominus conſummandum eſt Matrimonium iam contractum: Niſi ſe voto ſolemni adſtrinxerit ad Obſeruantiam Regularem, in quo caſu compelli poteſt, vt relicto ſæculo Religionis propoſitum exequatur.

SIc reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Ex parte tua*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum.*

REGVLA VIII.

Conſummato Matrimonio, neutri coniugum licet, abſque alterius conſenſu, Monaſterium ingredi, ſeu continentiam vouere: Quòd ſi vouerit, irritum ipſo Iure votum eſt; poteſtque coniux repetere coniugem, qui Matrimonij iugum inconſultò excutere voluit. Si verò ex conſenſu vouerint, continentiam ſeruare tenentur.

NEmini enim vouere licet cum iniuria alterius: neque omninò accepta Deo eſſe poteſt iniuſta promiſſio, quà nimirum offert quis rem non ſuam, ſed quæ in alterius eſt poteſtate. Quare cum *Vir proprij corporis poteſtatem non habeat, ſed mulier; nec mulier proprij corporis habeat poteſtatem, ſed vir*, vt docet Apoſtolus 1. *ad Corinthios* 7. Non licet alteri continentiam vouere abſque conſenſu alterius: & ſi vouerit, votum ipſo Iure irritum eſt. Id confirmat *S. Auguſtinus* Enarratione in Pſalmum 149. *Quod plus eſt* (inquit) *ſi dicat, Continere iam volo, nolo iam vxorem. Non poteſt. Quid ſi tu vis, & illa non vult? Nunquid per continentiam tuam debet illa fieri fornicaria? Si alij nupſerit te viuo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus compenſare tale damnum. Redde debitum, etſi non exigis, redde. Pro ſanctificatione perfectâ Deus tibi computabit, ſi non quod debet exigis, ſed reddis, quod debetur vxori.*

Idem confirmat Epiſtola 127 aliàs 45 ad *Armentarium, & Paulinam* ita ſcribens: *Vna ſola cauſa eſſe poſſet, qua te id quod vouiſti, non ſolùm non hortaremur, verùm prohiberemus implere: Si fortè tua coniux hoc tecum ſuſcipere animi, ſeu carnis infirmitate recuſaret. Nam & vouenda talia non ſunt à coniugatis, niſi ex conſenſu, & voluntate communi. Et ſi præproperè factum fuerit, magis eſt corrigenda temeritas, quàm perſoluenda promiſſio. Neq; enim Deus exigit ſi quis ex alieno aliquid vouerit, ſed potiùs vſurpare vetat alienū.*

Et Epiſtola 262. aliàs 199. ad *Ecdiciam*, quæ nondum volente marito continentiam vouerat, quamuis illi poſtmodum ad eadem continentiæ pacta conſenſiſſet. *Omitto*

(in-

(inquit *quòd ipſam continentiam, illo nondum volente, non ſecundùm ſanam doctrinam te ſuſcepiſſe cognoui. Neq; enim corporis tui debito fraudandus fuit, priùs quàm ad illud bonum, quod ſuperat pudicitiam coniugalem, tuæ voluntati voluntas quoque eius accederet: Niſi fortè non legeras, nec audieras, vel non attenderas Apoſtolum dicentem:* Vxori vir debitum reddat, ſimiliter autem, & vxor viro. Vxor non habet poteſtatem corporis ſui, ſed vir: Similiter autem, & vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier: Nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi. *Secundùm hæc verba Apoſtolica, etiamſi ſe ipſe continere voluiſſet, & tu noluiſſes, debitum tibi reddere cogeretur, & illi Deus imputaret continentiam, ſi non ſuæ, ſed tuæ cedens infirmitati, ne in adulterij damnabile flagitium caderes, maritalem tibi concubitum non negaret; quantò magis te, quam magis ſubiectam eſſe decuerat, ne ipſe quoque in adulterium diabolicâ tentatione traheretur, in reddendo huiuſmodi debito voluntati eius obtemperare conuenerat, cum tibi voluntatem continendi acceptaret Deus, quia propterea non faceres, ne perires maritus?* ∴ Et infrà: *Quòd Deo pari conſenſu ambo voueratis, perſeueranter vſque in finem reddere ambo debuiſtis: A quo propoſito ſi lapſus eſt ille, tu ſaltem conſtantiſſimè perſeuera. Quod te non exhortarer, niſi quia tibi ad hoc ipſe conſenſerat. Nam ſi nunquam tenuiſſes eius aſſenſum, numerus te nullus defendiſſet annorum, ſed poſt quantumlibet tempus me conſuluiſſes, nihil tibi aliud reſponderem, niſi quod ait Apoſtolus:* VXOR *non habet poteſtatem corporis ſui, ſed vir.*

Idem confirmat *S. Paulinus* in Epiſtola ad *Celantiam* Matronam. *Tu verò* (inquit) *quaſi oblita fœderis nuptialis, pactique huius, ac iuris immemor, inconſulto viro vouiſti Domino caſtitatem. Sed periculosè promittitur, quod adhuc in alterius poteſtate eſt: & neſcio quàm ſit grata donatio, ſi vnus offerat rem duorum. Multa iam per huiuſmodi ignorantiam, & audiuimus, & vidimus ſciſſa coniugia: Quodque recordari piget, occaſione caſtitatis adulterium perpetratum, Nam dum vna pars ſe etiam ab illicitis abſtinet, altera ad illicita delapſa eſt.*

Idem docent *S. Fulgentius*, Epiſtola 1 Cap. 7. & *S. Gregorius* Epiſtola 49. Libri 5 Epiſtola 39. & 44. Libri noni, ex quibus contexti ſunt Canon, *Sunt qui dicunt*; & Canon, *Agathoſa*, Cauſa 27. Quæſt. 2.

Verùm ſi quis coniugum, altero conſentiente, Vitam Monaſticam profeſſus fuerit, aut perpetuam continentiam vouerit, poſt illius mortem nouum Matrimonium contrahere non poteſt: & ſi Votis in Ordine approbato nuncupatis contraxerit, abſque dubitatione dirimendum eſt, ex Cap. *Conſuluit*, Extra, *De Conuerſione Coniugatorum*, quod eſt *Clementis III.* Reſponſum.

REGVLA IX.

Si coniuges à debito coniugali ſe mutuò abſoluerint, omnique iuri, quod in alterutrum habebant, renunciauerint, promiſſâ continentiâ, & vterque vel alteruter ſolemne Votum emiſerit, alter alterum repetere, & ad coniugale conſortium reuocare non poteſt.

SIc reſpondet *Gregorius IX.* Cap. *Dudum*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum.*

REGVLA X.

Vxor adulterio polluta, Maritum Monaſterium abſque illius conſenſu ingreſſum, & ſolemni Voto obſtrictum, reuocare non poteſt.

SIc reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Conſtitutus*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum.*

REGVLA XI.

Mulier quæ dolo, & minis inducta eſt, vt marito liberum commeatum in Monaſterium concederet, ipſum repetere non poteſt, ſi poſt eius ingreſſum inhoneſtos amatores admiſerit.

HAnc Regulam tradit idem Pontifex Cap. *Veniens*, ſub eodem Titulo.

REGVLA XII.

Si coniugum alter à Fide Catholica defecerit ad Mahometanos, Iudæos, vel etiam Hæreticos, & propterea Sententia Diuortij inter eos lata ſit ab Eccleſia, pars quæ in Fide perſeuerauit ad Vitæ Monaſticæ Profeſſionem liberè conuolare poteſt alterû nolente, etiamſi ab infidelitate reuertatur.

ID conſtat ex Cap *Mulier*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt.

REGVLA XIII.

Coniux, quæ continentiam vouit, cohabitare debet viro, qui eius voto ad tempus conſenſit, nec perpetuam vouit continentiam: Seque inuicem debent maritali affectione tractare.

REſponſum eſt *Celeſtini III.* Cap. *Chariſſimus*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum.* Immò etſi perpetuam continentiam vouerit conſentiente marito, nec tamen ſimiliter vouente, debitum illi petenti reddere tenetur, quamuis exigere ipſa non poſſit. Alterius enim voto conſentiens iuri ſuo non renunciauit, niſi votum pariter emiſerit.

REGVLA XIV.

Mulier quæ maritum mortuum credens, Habitum Religionis aſſumpſit, & Profeſſionem emiſit, viroque reuerſo de Monaſterio educta, ac ipſi reſtituta eſt, debitum ipſi reddere tenetur, exigere non poteſt: Mortuo verò marito, conſilium illi dandum eſt ad ſalutem congruentius, vt ad Monaſterium redeat, vbi bonâ ductu intentione Profeſſionem fecit: ſed tamen ad id minimè compellenda eſt.

CVm enim abſq; viri conſenſu Monaſterium ingreſſa ſit, ac Vota ſolemnia emiſerit, Vota eius vſquequaque rata non fuerunt. Sic reſpondet *Celeſtinus III* Cap. *Placet*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum.* Idem ante reſponderat *Alexander III.* Cap. *Quidam*, ſub eodem Titulo, Virum ſcilicet, qui Monaſterium inuitâ vxore ingreſſus fuerat, quâ ipſum repetente, ad coniugalem torum redire coactus fuerat, poſt eius obitum compelli non poſſe ratione Voti, quod nullum fuit, ac irritum, vt ad Monaſterium redeat, prohibendum tamen eſſe ne ſecundam vxorem accipiat: *Promiſit enim ſe non exigere debitum, quod in eius poteſtate erat, & ideò quoad hoc votum tenuit: Non reddere autem, non erat in eius, ſed mulieris poteſtate. Vnde Apoſtolus: VIR non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier.*

REGVLA XV.

Alter coniugum, altero in ſæculo remanente, ad Regularis Vitę Profeſſionem non eſt recipiendus; niſi fortè remanens ſit eius ætatis, vt ſine ſuſpicione incontinentiæ valeat in ſæculo remanere, aut perpetuam continentiam vouere voluerit: Alioqui ad coniugalem torum reuocandus eſt, quamuis cum licentiâ conſortis Monaſterium ingreſſus fuerit, & Profeſſionem fecerit.

HÆc Regula Summorum Pontificum Decretis, ac Reſponſis firmata eſt, ſcilicet *Alexandri III.* Cap. *Prætereà*, & Cap. *Cùm ſis*, Ext. *De Conuerſione Coniugatorum*, & *Innocentij III.* Cap. *Ad Apoſtolicam*, & Cap. *Significauit*, ſub eodem Titulo.

REGVLA XVI.

Matrimonium legitimè contractum, ratumque etſi non conſummatum, Romanus Pontifex dirimere non poteſt.

DIuino enim Iure eſt indiſſolubile, præterquàm in cauſâ fidei, cum infidelium coniugum alter conuertitur ad Religionem Chriſtianam, alter verò ipſi cohabitare non vult ſine contumelia Creatoris, quo caſu, & conſummatum diſſoluitur: & in cauſâ mortis ciuilis, ac ſpiri-

ſpiritualis, ſcilicet Profeſſionis Monaſticæ. Matrimonium quippè ratum, verum eſt Nouæ Legis Sacramentum, eoque nomine diſſolutionis incapax, niſi diuino pariter iure magis vniuerſali diſſoluatur. Summus autem Pontifex in ijs, quæ Diuino Iure ſunt conſtituta, diſpenſare non poteſt: Quamuis in omnibus, quę Iuris ſunt Eccleſiaſtici dumtaxat, iuſtis de cauſis diſpenſare poſſit. Opinio quidem eſt Iuriſconſultorum plurimorum, ſcilicet Ioannis Andreæ, Panormitani, Hoſtienſis, aliorum, quos ſequitur Cardinalis *Caietanus*, Summum Pontificem Matrimonia rata dirimere poſſe, ita vt vterque coniux Apoſtolica Diſpenſatione fretus ad alias Nuptias conuolare poſſit; ſed Theologi repugnant reliqui. *Martinum V.* & *Eugenium IV.* diſpenſationes conceſſiſſe, vt Matrimonium ratum diſſolueretur, legitimèque coniunctis coniugibus, ante copulam, ad alia vota tranſire liceret, *Sanct. Antoninus* refert 3. P. Tit 1. Cap. 21. §. 3. Qui Pontifices *Non ſunt* quidem *condemnandi, ſed nec conſulendum eſt alicui, vt procuret talem diſſolutionem ſiue diſpenſationem, cum Theologi videantur tenere, quod non poſſit* diſſolui, niſi per ingreſſum Religionis; (inquit idem Sanctus Archipræſul.) *Dominicus Sotus* in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 27. hoc ipſum argumentum tractans, Quæſt. 1. Articulo 4. ait: *Auctoritas Martini, & Eugenij, ſi ita verum eſt, quòd ſimilem Diſpenſationem fecerunt, nullatenus tanquam Eccleſiæ determinatio mouet: Quia factum Pontificum non facit Fidei Articulum, ſed opinionem Canoniſtarum ſunt ſecuti. Et tamen alij Pontifices non leguntur talem feciſſe Diſpenſationem, cum tamen credibile ſit creberrimè oblatos fuiſſe diſpenſandi caſus. Immò Adrianus VI. vir tum vtriuſque Iuris peritiſſimus, tum & rei Theologicæ non infimè doctus, cùm ab illo huiuſmodi diſpenſatio fuiſſet poſtulata, oblataque fauetrix ſententia Caietani, demiratus eſt virum Theologum hoc ſibi in animum inducere potuiſſe: & ideò improbis precibus ſuccumbens reſpondit, Se dare, quod poſſet, ſed tamen credere nihil poſſe.*

ARTICVLVS VIII.

De Bonis Matrimonij.

TRia Matrimonij bona Theologi numerant poſt *S. Auguſtinum* Libro 9. *De Geneſi ad literam*, Cap. 7. Libro 1. *De Nuptijs, & Concupiſcentia*, Cap. 10. 11. 17 & 21. Lib. 1. *Contra Iulianum*, Cap. 12. Libro *De Bono Coniugali*, Cap 24. & alibi, ſcilicet *Prolem*, *Fidem*, *Sacramentum*. Quibus excuſari dicitur Matrimonium, quia eorum compenſatione excuſantur, aut mitigantur ea mala, quæ illi adhærent. Præſtant enim illa bona, vt libido carnis ſine culpa ſit, & incontinentia coniugum venialis, & incommoda facilius tolerentur, quæ Apoſtolus indicauit his verbis: *Tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi*. Primum bonum eſt proles, id eſt, liberi ex legitimâ coniuge ſuſcipiendi. Quod bonum ita commendat Apoſtolus 1. ad Timoth 2. *Saluabitur mulier per filiorum generationem*. Quod non ſolum de illorum procreatione, ſed vel maximè de educatione, & religioſa, ac pia inſtitutione intelligendum eſt. Alterum bonum eſt fides; non illa, quæ Theologica Virtus eſt, quâ Myſteria Religionis creduntur, ſed ea, quæ coniugalis vocatur, quâ fit, vt coniuges ſanctè, & fideliter vſque in finem ſeruent pactum coniugale, quo mutuam ſibi ſuorum corporum poteſtatem fecerunt, neque cum alijs commiſceri vnquam velint: & vt vir & vxor ſingulari quodam, ſanctoque & puro amore coniuncti ſint, neque vt adulteri inuicem ſe ament, ſed *Sicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*, (vt Apoſtolus monet) quam certè immenſa illâ charitate, non ſui commodi gratia, ſed Sponſæ tantùm vtilitatem ſibi proponens, complexus eſt. Tertium bonum eſt Sacramentum, quo Deus indiſſolubilem Chriſti cum Eccleſia coniunctionem ſignificat, & indiſſolubilem pariter coniugum coniunctionem efficit. *In fide* (inquit *Sanct. Auguſtinus* Libro 9. *De Geneſi ad literam*, Cap. 7.) *attenditur ne præter vinculum coniugale, cum altera, vel altero concumbatur. In prole, vt amanter ſuſcipiatur, benignè nutriatur, religioſè educetur. In Sacramento autem, vt coniugium non ſeparetur, & dimiſſus, aut dimiſſa, nec cauſâ prolis alteri coniungatur. Hæc eſt tanquam regula Nuptiarum, qua vel naturę decoratur fęcunditas, vel incontinentiæ regitur prauitas.*

In prole triplex bonum habent coniuges: Primò enim pariunt Deo ſeruos fideles, qui eum reuerentur, & colunt. Vnde *Sanct. Ambroſius* Libro 2. in Lucam: *Coniugij præmium* (inquit) *& gratia Nuptiarum, partus eſt fęminarum*. Secundò, quia patriæ pariunt ciues, qui eam repleant, non tantùm terrenæ patriæ, ſed magis ei, quæ ſurſum eſt Ieruſalem, quæ mater noſtra, vt electorum numerus impleatur, & Angelorum ruinę reſarciantur. Tertiò, quia ſibi pariunt hæredes, ſecundùm naturale parentum deſiderium, nominis familiæque ſuæ conſeruandæ. Eccli 30. *Mortuus eſt pater, & quaſi non eſt mortuus: Similem enim reliquit ſibi poſt ſe. In vita ſua vidit, & lætatus eſt illo: In obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis. Reliquit enim defenſorem domûs contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.*

Fidei coniugalis bonum ſimiliter triplex eſt: Animæ ſcilicet, corporis, & honeſtatis. Animæ bonum eſt ob fornicationis fugam. Hinc Can. *Sicut*, qui ex *Sanct. Hieronymi* verbis contextus eſt, Cauſa 32. Quæſtion. 2. dicitur: *Sicut non omnis congregatio hæreticorum, Chriſti Eccleſia dici poteſt, nec caput eorum Chriſtus: Sic non omne Matrimonium, quo non viro ſuo ſecundùm præcepta Chriſti vxor iungitur, ritè coniugium appellari poteſt, ſed magis adulterium.* Et Can. *Quicquid*, ex *Sanct. Auguſtini* Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 6. *Debent ſibi coniugati non ſolùm ipſius ſexûs ſui commiſcendi fidem, liberorum procreandorum cauſâ, quæ prima eſt humani generis in iſtâ mortalitate ſocietas; verùm etiam infirmitatis inuicem excipienda, ad illicitos concubitus euitandos, mutuam quodammodo ſeruitutem; vt etſi alteri eorum perpetua continentia placeat, niſi ex alterius conſenſu non poſſit.* Et Libro 9. *De Geneſi ad litteram*, Cap. 7. *Motum* (inquit) *legis illius, quæ repugnat legi mentis, in membris conceptæ mortis, Nuptiæ ordinant, continentia cohibet, & refrænat, vt quemadmodum de peccato factum eſt ſupplicium, ſic de ſupplicio ſiat meritum.* Fidei bonum etiam corporis coniunctum eſt, ob mutuum officium, & adiumentum, quod ſibi præſtant coniuges in vitæ ſocietate, & rei familiaris adminiſtratione. Vnde Eccleſiaſtici Cap. 26. dicitur: *Mulieris bonæ beatus vir: Numerus enim annorum illius duplex. Mulier fortis oblectat virum ſuum, & annos vitæ illius in pace implebit. Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis.* Bonum denique honeſtatis in fide coniugali inuenitur, quia Nuptijs fit honeſtum, quòd aliàs turpe eſſet.

S. Hieronymus in Cap. 5. Epist. ad Ephesios.

Sacramenti bonum in tribus pariter poſitum eſt. Coniunctio namque animorum, ſignificat coniunctionem animæ cum Deo. *Qui enim adhęret Domino, vnus ſpiritus eſt.* Coniunctio corporum, ſignificat coniunctionem carnis cum Verbo Deo. 3. Vnus vir & vnica vxor, ſignificant vnicum ſponſum Chriſtum vnius Sponſę Eccleſiæ. 1. Cor. 6.

Duo priora bona in omni coniugio non reperiuntur: Nam proles non eſt, vbi vterque, vel alter coniux ſterilis eſt, aut vbi continentiam ex mutuo conſenſu ambo ſeruant, vel vbi *Libidinis cauſâ propagationi prolis obſiſtitur, ſiue voto malo, ſiue opere malo.* Verum nihilominus coniugium eſt, quamuis officio, affectu, & intentione coniuges non ſint, qui ita ſe gerunt; quod vnum ſignificant illa *Sanct. Auguſtini* verba Lib. 1. *De Nuptijs, & Concupiſcentia*, Cap. 15. *qui hoc faciunt, quamuis vocentur coniuges, non ſunt, nec vllam Nuptiarum retinent veritatem, ſed honeſtum nomen velandæ turpitudini obtendunt.* Tandem qui prolem ex coniugio ſuſceptam, non, vt oportet, inſtituunt, bonum quidem prolis habent, non tamen benè habent, cum totis viribus, ac ſtudijs non dant operam, vt Chriſto regenerata in fide, & pietate proficiat, ac permaneat. Monet enim Scriptura Eccli. 7. 25. *Filij tibi ſunt? Erudi illos, & curua illos à pueritia illorum.*

Hinc *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Viduitatis*, Cap. 14. *Iulianam* ita alloquitur: *Tibi ſunt, & filij, quos fortè Anna non habuit: Nec ideò laudanda es, quia eos habes, ſed quia piè nutrire atque educare ſtudes. Vt enim tibi naſcerentur, fęcunditatis; vt viuant, fęlicitatis eſt: Vt autem ſic inſtituantur, voluntatis & poteſtatis. In illis tibi homines gratulentur, in hoc imitentur.*

Fides quoque Coniugio deeſt, quoties vel adulterium committitur, vel debitum coniugale denegatur. Nam alia quæcumque peccata, vt furta, periuria, latrocinia,

nia,

nia, hæreſes, &c. licet eiuſmodi ſint vt animam ſpiritualis adulterij, quo à Deo fornicatur, ream faciant; fidei tamen coniugali non aduerſantur, vt nec aliæ coniugum aduerſus ſe inuicem iniuriæ. *In eo ipſo* (Inquit *Sanct. Auguſtinus* Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 4.) *quòd ſibi inuicem coniuges debitum ſoluunt, etiamſi id aliquantò intemperantiùs, & incontinentiùs expetant, fidem tamen ſibi pariter debent. Cui fidei tantùm iuris tribuit Apoſtolus, vt eam poteſtatem appellaret, dicens:* Mulier non habet poteſtatem corporis ſui; ſed vir: Similiter autem, & vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier. *Huius autem fidei violatio dicitur adulterium, cùm vel propriæ libidinis inſtinctu, vel alienæ conſenſu, cum altero, vel altera contra pactum coniugale concumbitur: Atque ita frangitur fides; quæ in rebus etiam corporeis, & abiectis magnum animi bonum eſt; & ideò eam ſaluti quoque corporali, qua etiam vita noſtra iſta continetur, certum eſt debere præponi.*

a Cap. 7.

Tertium verò bonum, quod eſt Sacramentum. & Sacramenti ratione conſiſtens Matrimonio indiſſolubilitas, in omni Chriſtianorum Matrimonio reperitur, etiamſi violata fide coniugali, vel alias ob cauſas, coniuges ſeparentur *Manet* enim ſemper inter illos, quamdiu viuunt, *Aliquid coniugale, ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis:* Sicut in Apoſtatæ anima velut de coniugio Chriſti recedente, etiam fide perdita, manet *Sacramentum Fidei, quod lauacro regenerationis accepit*, (vt ex S. *Auguſtino* iam obſeruauimus.)

S. Auguſtin. Lib. 1. de Nuptijs, & Concupiſcentia, Cap. 10.

CAPVT II.

DE CAVSA EFFICIENTE MATRIMONII.

ARTICVLVS I.

De Conſenſu Contrahentium.

PROPOSITIO I.

Mutuus contrahentium conſenſus per verba de præſenti expreſſus, eſt cauſa efficiens Matrimonij.

ID conſtat ex Canone, *Sufficit*, qui eſt *Nicolai I.* Ad Conſulta Bulgarorum reſpondentis: *Sufficit ſecundùm Leges ſolus eorum conſenſus, de quorum coniunctionibus agitur. Qui conſenſus, ſi in Nuptijs ſolus fortè defuerit, cætera omnia etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur.*

Idem confirmat *Innocentius III.* Cap. *Cùm apud Sedem Apoſtolicam*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *Conſuluiſti Nos, vtrum mutus, & ſurdus alicui poſſint matrimonialiter copulari: Ad quod reſpondemus, Quòd cùm prohibitorium ſit edictum de Matrimonio contrahendo, vt quicumque non prohibetur, per conſequentiam admittatur, & ſufficiat ad Matrimonium ſolus conſenſus illorum, de quorum, quarumque coniunctionibus agitur: Videtur, quòd ſi talis velit contrahere, ſibi non poſſit, vel debeat denegari: cum, quod verbis non poteſt, ſignis valeat declarare.*

Et Cap. *Tuæ Fraternitati*, Brixienſi Epiſcopo hunc in modum reſpondet: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: Sed neceſſaria ſunt quantùm ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia de præſenti. Nam ſurdi, & muti poſſunt contrahere Matrimonium per conſenſum mutuum ſine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba ſola non contrahunt, cùm intelligantur minimè conſentire.*

Idem Pontifex interrogatus quid iuris eſſet in cauſa matrimoniali viri cuiuſdam, qui mulierem in propria quidem perſona deſponſauerat, ſed alienum nomen mentitus, dicendo nimirum, *Ioannes te in vxorem accipit*, cùm Ioannes ipſe non vocaretur, ſed Petrus; & poſtea cum ipſa copulam carnalem exercuerat, nec tamen propoſitum vllum habuerat ipſam ducendi in vxorem, aut vllatenus conſenſerat in coniugale fœdus: Reſpondet, *Quòd ſi ita res ſe habuerit, videlicet, quod ille eam non propoſuit ducere in vxorem, nec vnquam conſenſit in prædictam perſonam, non debet ex illo facto coniugium iudicari, cum in eo nec ſubſtantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi coniugium valeat inueniri: Quoniam ex altera parte dolus ſolummodo adfuit, & defuit omninò conſenſus, ſine quo cætera nequeunt fœdus perficere coniugale.* (Cap. *Tua nos*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio.*)

Id etiam confirmat *Eugenius VI.* in Decreto pro Inſtructione Armenorum poſt Concilium Florentinum edito, aſſerens Mutuum conſenſum per verba de præſenti eſſe cauſam efficientem Matrimonij, *Regulariter* Quo aduerbio vſus eſt propter Sponſalia conſenſum per verba de futuro exprimentia, quæ, iure veteri, vſque ad Concilij Tridentini promulgationem vigente, accedente copula, in Matrimonium tranſibant: Sed Tridentina Synodus Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij* Cap. 1. Ius illud antiquum abrogauit, ita decernens: *Qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentiâ, & duobus, vel tribus teſtibus, Matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit: Et huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti Decreto irritos facit, & annullat.*

Denique quod eſt vnius, in alterius poteſtatem legitimè non tranſit, niſi vel auctoritate legis, vel conſenſu domini: In Matrimonio autem coniugibus mutuò traditur corporum ſuorum poteſtas. *Mulier* enim *non habet ſui corporis poteſtatem, ſed vir: Similiter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier;* (inquit Apoſtolus 1. ad *Corinthios* 7. 4.) Idque non fit lege aliqua; fieri ergo non poteſt, niſi mutuo conſenſu, eoque libero, & legitimo, ſeu legitimarum ad contrahendum inter ſe perſonarum.

Sed illud maximè neceſſarium eſt, vt conſenſus verbis, quæ præſens tempus ſignificant, exprimatur: (inquit Concilij Tridentini Catechiſmus) Neque enim Matrimonium eſt ſimplex donatio, ſed mutua pactio: Atque ita fit, vt conſenſus alterius tantùm ad Matrimonium coniungendum ſatis eſſe non poſſit; ſed duorum inter ſe mutuum eſſe oporteat: Atqui ad declarandum mutuum animi conſenſum verbis opus eſſe perſpicuum eſt Si enim ex interiori tantùm conſenſu ſine aliqua externa ſignificatione Matrimonium conſtare poſſet, illud etiam ſequi videretur, vt, cum duo, qui diſiunctiſſimis, & maximè diuerſis in locis eſſent, ad Nuptias conſentirent, antequam alter alteri voluntatem ſuam, vel litteris, vel nuncijs declaraſſet, veri & ſtabilis matrimonij lege coniungerentur: Quod tamen à ratione, & Sanctæ Eccleſiæ conſuetudine, & Decretis alienum eſt.

Rectè autem dicitur, Oportere vt conſenſus verbis exprimatur, quæ præſentis temporis ſignificationem habeant. Nam quæ futurum tempus indicant, Matrimonium non coniungunt, ſed ſpondent. Deinde quæ futura ſunt, nondum eſſe perſpicuum eſt: Quæ verò non ſunt, parum aut nihil firmi, & ſtabilis habere, exiſtimandum eſt. Quare nondum connubij ius in eam mulierem quiſquam habet, quam ſe in Matrimonium ducturum eſſe pollicetur: Neque ſtatim ab eo impletum eſt, quod ſe facturum promiſit: Tametſi fidem præſtare debet: Quod ſi non faciat violatæ fidei reus eſſe conuincitur. At verò, qui Matrimonij fœdere alteri iungitur; quamuis poſtea pœniteat, tamen, quod factum eſt, mutare, irritumve & infectum reddere non poteſt. Cum itaque coniugij obligatio nuda promiſſio non ſit; ſed huiuſmodi abalienatio, qua re ipſa vir mulieri, & viciſſim mulier viro corporis ſui poteſtatem tradit: Idcircò neceſſe eſt, verbis, quæ præſens tempus deſignant, Matrimonium contrahi: Quoniam verborum vis, poſtquam etiam enunciata ſunt, perma-

net,

„ net, virumque & vxorem indiſſolubili vinculo con-
„ ſtrictos tenet.
„ Sed verborum loco tum nutus, & ſigna, quę intimum
„ conſenſum apertè indicent, ſatis ad Matrimonium eſ-
„ ſe poſſunt: Tum ipſa etiam taciturnitas, cum puella
„ propter verecundiam non reſpondet, ſed pro ea paren-
„ tes loquuntur.

ARTICVLVS CONSECTARIA, SEV REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Conſenſus fictus per verba de præſenti expreſſus, ad Matrimonium non ſufficit, ſi deſit conſenſus interior.

SIne conſenſu enim interiori nullum, & irritum Matrimonium eſt, vt diſertè reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Tuas nos*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius verba ſupra retulimus. Idque confirmat *Sanct. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 27. Quæſt. 1. Articulo 2. Quæſtiuncula 4. *Sicut* (inquit) *ſe habet ablutio exterior ad baptiſmum, ita ſe habet expreſſio verborum ad hoc Sacramentum. Vnde ſicut, ſi aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens accipere Sacramentum, ſed ludum & dolum facere, non eſſet baptizatus; ita expreſſio verborum ſine interiori conſenſu Matrimonium non facit.*

Verùm (inquies) Fraus & dolus nemini debent patrocinari, vt habetur Cap. *Si vir*, Ext. *De Cognatione ſpirituali*. Atqui verbis conſenſum exprimit, abſque interiori conſenſu, dolum committit: Non ergo abſoluitur propterea ab obligatione Matrimonij.

Reſpondet *S. Thom.* Ea in ſpecie duo eſſe diſtinguenda. *Primum eſt defectus conſenſus, qui ei patrocinatur in foro conſcientię, vt non adſtringatur vinculo Matrimonij; quamuis non in foro Eccleſiæ, in quo iudicatur ſecundùm allegata,* & probata: *Secundum eſt dolus verborum; & hic non patrocinatur, nec in foro conſcientiæ, nec in foro Eccleſiæ; quia in vtroque pro hoc punitur.*

REGVLA II.

Qui fictè, ac ſimulatè Matrimonium cum aliqua contraxit, eam ducere tenetur. Hanc tamen Regulam certis exceptionibus Theologi meritò temperant.

SI enim is, qui in facie Eccleſiæ ſimulando conſenſum, verbiſque exprimens, quod in animo non habebat, mulieri illuſit, eam ducere non teneretur vxorem, dolus illi ſuus patrocinaretur tum in foro conſcientiæ, tum in foro Eccleſiæ; Patrocinari autem illi non debere docet *Sanct. Thomas*, loco mox indicato. Deinde cùm fictionem alterius probare non poſſet pars decepta, Matrimonium alterum inire non permitteretur; & quamuis alterius Matrimonij ineundi daretur illi facultas, tamen ob famam tali diuortio grauiter læſam, non facilè coniugem inueniret.

Exceptiones tamen aliquas hæc Regula patitur, omnium Theologorum iudicio; certique ſunt caſus, quibus eam ducere non tenetur ſimulator.

Primò, ſi duxerit alteram legitimo conſenſu adhibito; quo tamen caſu ad compenſandam iniuriam priori illatam, Prudentum arbitrio teneretur. Sed caſus ille vix occurret: Eccleſia enim ipſum compelleret ad manendum cum priori vxore, vt colligitur ex Cap. *Ex parte*, Extra, *De Sponſalibus*, & Cap. *Licet*, Ext. *De Sponſa duorum*. Nam *Iudicat Eccleſia ſecundùm ea, quæ foris apparent: Sed ille debet potiùs Excommunicationem ſuſtinere, quàm ad primam vxorem accedat; vel debet in alias regiones remotas fugere*; vt reſpondet *S. Thomas* loco ſupra laudato, ad tertium.

Secundò, non tenetur eam ducere ſimulator, ſi maxima ſit conditionis diſparitas, vel euidentia ſigna ficti conſenſûs præbuerit. Tunc enim iudicari poteſt mulierem verè deceptam non fuiſſe, aut verbis viri non crediſſe, vel certè non debuiſſe credere.

Tertiò, ſi mulier, quæ videtur decepta, ſe virginem ſimulauerit, cùm non eſſet.

Quartò, ſi grauia mala, capitales inimicitię, ac diſſidia, cædes, &c. ex huiuſmodi Matrimonio meritò timentur. Quo caſu pecuniaria compenſatio ſufficiet.

REGVLA III.

Qui poſt Matrimonium fictè contractum cum vna, ſecundùm ſincerè contraxit cum alterâ, non tenetur, nec poteſt tutâ conſcientiâ, redire ad priorem, etiamſi Iudicis Eccleſiaſtici Sententiâ, Cenſuriſque compellatur.

HÆc Regula nititur *Innocentij III.* Reſponſo, Cap. *Inquiſitioni*, Ext. *De Sententia Excommunicationis*, cuius hæc ſunt verba: *Debet potiùs Excommunicationis Sententiam humiliter ſuſtinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale.* Peccatum autem mortale committeret, dimittendo illam, cum qua legitimè contraxit, vt rediret ad priorem, quæ verè coniux non eſt, defectu conſensûs, nec eſſe poteſt; conſenſu in Matrimonium cum alterâ præſtito per verba de præſenti.

REGVLA IV.

Proles ex Matrimonio fictè contracto ſuſcepta, antequam fictio alteri coniugi innoteſcat, vel probetur, legitima cenſenda, ac iudicanda eſt.

FIlij namque geniti ex Matrimonio bonâ fide ſaltem alterius parentis inito in facie Eccleſiæ, legitimi cenſentur, modò concepti ſint ante diuortium Iudicis Eccleſiaſtici Sententia decretum; quicumque defectus, ſeu quodcumque impedimentum occultum, vel vni duntaxat coniugum notum, interceſſerit. Id conſtat ex Cap. *Cùm inter*, & Cap. *Perlatum*, quę ſunt *Alexandri III.* Reſponſa, Ext. *Qui filij ſint legitimi*: Ex Cap. *Peruenit*, quod eſt *Celeſtini III.* & Cap. *Peruenit*, quod eſt *Innocentij III.* ſub eodem Titulo, cuius hæc ſunt verba: *Intelligentes quòd pater prædicti R. matrem ipſius in facie Eccleſię, ignaram quod ipſe aliam ſibi matrimonialiter copulaſſet, duxerit in vxorem, & dum ipſa coniux ipſius legitima putaretur, dictum R. ſuſceperit ex eadem, in fauorem prolis potius declinamus, memoratum R. legitimum reputantes.* Id confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum* Diſt. 41 Quæſt. 1. Art. 3. Quæſtiuncula 1. ad ſecundum: *Ignorantia* (inquit) *excuſat illicitum coitum à peccato, niſi ſit affectata: Vnde illi, qui conueniunt bona fide in facie Eccleſiæ, quamuis ſit impedimentum, dum tamen ignorent, non peccant, nec filij ſunt illegitimi.*

REGVLA V.

Cùm vnus coniugum affirmat ſibi defuiſſe conſenſum, non ſtatim licet alteri nouum coniugium inire.

SIcut enim Eccleſia non ſtatim credit id aſſerenti, nec probanti; ita nec ille credere tenetur, ſed iure ſuo vti poteſt, vtpotè bonæ fidei poſſeſſor, & exiſtimare, quod nunc fortè mentiatur, quæ prius aſſerit ſe fuiſſe in facie Eccleſiæ mentitam. Nam (vt ait *Innocentius III.* Cap. *Per tuas*, Ext. De Probationibus) *Nimis indignum eſt (iuxta legitimas ſanctiones) vt quod ſua quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt, in eundem caſum proprio valeat teſtimonio infirmare.*

Idem confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*. Diſtinctione 27. Quæſt. 1. Art. 2. Quæſtiuncula 4. ad ſecundum. *Si* (inquit) *deſit conſenſus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte eſt Matrimonium; quia Matrimonium conſiſtit in mutua coniunctione: Tamen probabiliter poteſt credi dolus eſſe, niſi ſigna euidentia doli appareant; quia de quolibet eſt præſumendum bonum, niſi probetur contrarium. Vnde ille ex cuius parte dolus non eſt, à peccato excuſatur per ignorantiam.*

REGVLA VI.

Conſenſus ex metu graui, & in virum conſtantem cadente, ad Matrimonij firmitatem non ſufficit, ſed ita contractum, nullum & irritum eſt.

HÆc Regula traditur ab *Alexandro III.* Cap. *Cùm locum*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius

hæc

hæc ſunt verba: *Cùm locum non habeat conſenſus, vbi metus, vel coactio intercedit, neceſſe eſt vt vbi aſſenſus cujuſdam requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur: Et vbi de ipſo quæritur, plenâ debet ſecuritate ille gaudere, cujus eſt animus indagandus, ne per timorem dicat ſibi placere, quod odit, & ſequatur exitus, qui de inuitis ſolet Nuptiis prouenire. Quocirca mandamus, quatenus puellam, de cujus Matrimonio quæſtio ventilatur, in domo, in qua nihil eam timere oportet, facias honeſtè teneri, donec prædicta cauſa terminata fuerit, & Sententia ſine contradictione cujuſquam valeat executioni mandari.*

Et cap. *Veniens*, de quodam, qui fidem mulieribus duabus obſtrinxerat, vni per verba de futuro, copulâ ſubſequente, ex qua proles ſuſcepta fuerat; alteri per verba de præſenti, coactus à patre puellæ, qui ſimul eos in vno lecto inuenerat; ſic reſpondet: *Mandamus, quatenus ſi inueneris, quòd primam poſt fidem præſtitam cognouerit, ipſum cum ea facias remanere: Alioquin ſecundæ (niſi metu coactus, qui poſſet in virum conſtantem cadere, eam deſponſauerit) adhærere facias vt vxori.*

Idem confirmat *Innocentius III.* cap. *Conſultationi*, ſub eodem titulo: *Mulieres* (inquit) *quæ veniunt ad valuas Eccleſiæ benedicendæ cum Sponſis, & ibi reclamantes affirmant ſe nunquam in eorum Matrimonium conſenſiſſe: audiri (Sponſis legitimè probantibus contrarium) non oportet: Cùm legitimis & idoneis teſtibus non debeat illarum ſimplex aſſertio præualere. Sanè illis, quæ benedictione acceptâ, mox à Sponſis aufugiunt ante carnis copulam ſubſecutam, aſſerentes ſe numquam in illos veraciter conſenſiſſe; ſed metu illato compulſas, verba protuliſſe conſenſûs, licet animo diſſentirent non ſtatim eſt audientia deneganda: Sed de illato metu eſt cum diligentiâ inquirendum: Et ſi talis metus inueniatur illatus, qui cadere potuit in conſtantem virum, erunt non immeritò audiendæ.*

Idem rurſus confirmat *Alexander III.* cap. *Significauit*, Ext. *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.*

Idem docet S. *Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 29. Quæſtione 2. Articulo 3. Quæſtiuncula 1. *Vinculum* (inquit) *Matrimonij perpetuum eſt: Vnde illud quod perpetuitati repugnat, tollit Matrimonium: Metus autem qui cadit in conſtantem virum, perpetuitatem contractûs tollit; quia poteſt peti reſtitutio in integrum: Et ideò talis coactio metûs, qui cadit in conſtantem virum, tollit Matrimonium, & non alia. Quidam autem dicunt, quòd ſi adſit conſenſus, quamuis coactus, interiùs eſt Matrimonium quantùm ad Deum, ſed non quantùm ad ſtatum Eccleſiæ, quæ præſumit ibi non fuiſſe conſenſum interiorem propter metum: Sed hoc nihil eſt: Quia Eccleſia non debet de aliquo præſumere peccatum, quouſque probetur: Peccauit autem, ſi dixit ſe conſentire, & non conſenſit. Vnde Eccleſia præſumit eum conſenſiſſe; ſed judicat illum conſenſum extortum non eſſe ſufficientem ad faciendum Matrimonium.*

Metus porrò cadens in virum conſtantem is dicitur, quo ad euadendum maius malum, quod veriſimiliter imminet, cogitur aliquis amplecti minùs malum; velut ſi timore mortis, mutilationis, acerbi cruciatus, ſeruitutis, carceris, exilij, infamiæ quæ auerti vel comprimi non poſſit, cogatur conſenſum præbere Matrimonio cùm illâ, quam alioqui ducere nollet. Nam illa ſano iudicio æſtimantur grauiora mala, quam vxorem habere, quæ alioqui diſplicet. Si quis autem metu infamiæ, quæ facilè aboleri, aut repelli poteſt, vel metu amittendi nummos, vel ne excidat gratiâ domini ſui, vel è familia dimittatur, vxorem ducat, leuis & inconſtantis hominis eſt ille metus; quemadmodum & ſi quis mortem quidem & tormenta metuat, ſed quæ veriſimiliter non inferentur. Doctrina eſt S. *Thomæ* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſt. 2. Articulo 2.

Cùm autem metum grauis mali probabiliter imminentis, irritum facere Matrimonium dicimus, non eſt neceſſe vt perſonæ quæ ad contrahendum cogitur, ſed ſufficit vt illius patri, vel matri, filijs, fratribus, ſororibus, nepotibus, alijſque conſanguineis vel affinibus, domeſticis etiam, vel intimis amicis metuatur.

REGVLA VII.

Conſenſus ex metu, quo vir conſtans affici, coacutique poſſit, iuſtè illato, ſufficit ad Matrimonij firmitatem.

CVm enim metus iuſtè incutitur, conſenſus per iniuriam non extorquetur, nec inuitus apellari meritò poteſt, qui cogitur ipſo iure, cui ſi parere recuſauerit, iniuſtus & iniquus eſt. Vnde ille ſibi potiùs incutit metum, quàm ab alio patiatur incuſſum. Hinc Eccleſia ſæpe ſub grauiſſimis penis compellit eos qui à Sponſalibus abſque legitimâ causâ reſilire volunt, vt Matrimonium contrahant. Quamobrem ſi quis iuſtè detruſus in carcerem eſt, vt contrahat Matrimonium datâ fide promiſſum: Vel, ſi Iudex mortem, damnationem ad triremes, aut exilium iuſtè comminetur, vt eam, quam conſtuprauit, ducat vxorem, Matrimonium ex tali metu contractum validum ac ratum eſt. Sola enim vis atrox, & ea quæ aduersùs bonos mores ſtat, contractus irritos facit, *Non ea quam Magiſtratus intulit, ſcilicet jure licito, & jure honoris quem ſuſtinet*, vt habetur L. *Continet*, in Digeſtis Tit. *De eo quod metûs causâ ſit.* Idque confirmat cap. *Peruenit*, Ext. *De Adulterijs, & Stupro*, quod ex S. *Gregorij Magni* Epiſtola ad Sipontinum Epiſcopum 42. Libri 2. ſumptum eſt: *Peruenit ad nos, quod Felix quamdam Virginem ſtupro decepit: Quod ſi verum eſt, quamuis eſſet de Lege pœnâ plectendus, Nos aliquatenus Legis duritiam mollientes, hoc modo diſponimus: Vt, aut quam ſtuprauit, vxorem habeat; aut ſi renuendum putauerit, corporaliter caſtigatus, excommunicatuſque, in Monaſterium, in quo agat Pœnitentiam retrudatur, de quo nulla ſit egrediendi ſine noſtrâ præceptione licentiâ.*

Ratum pariter Matrimonium eſt, ſi quis ad mortem iuſtè damnatus, & ab aliqua poſtulatus in coniugem, cum illa contrahit, vt mortem euadat. In hoc namque caſu metus non eſt propriè causa Matrimonij, immò potiùs Matrimonium metu liberat hominem, quo iuſtè perculſus fuerat à Lege potiùs quàm à Iudice, ſecundùm verba Canonis *Si homicidium*, Causâ 23. Quæſt. 5. *Cùm homo juſtè occiditur, Lex eum occidit, non tu.*

REGVLA VIII.

Metus à causâ naturali vel internâ proueniens irritum non facit Matrimonium.

NEque enim conſenſus tali metu expreſſus obſtat libertati electionis, neque Eccleſia contractum ex eo factum declarat irritum. Si quis igitur metu damnationis æternæ, vel mortis ex morbo, aut naufragio, imminentis ducat vxorem, quam aliàs non duceret, ratum Matrimonium eſt. Si Medicus ægro minetur ſe ipſum derelicturum, niſi filiæ ſuæ nubat, quamuis ita illi neceſſaria ſit talis Medici opera, vt ſine ea nulla ipſi ſuperſit ſpes ſanitatis, Matrimonium ex huiuſmodi metu contractum validum, ac ratum eſt. Non enim Medicus propriè auctor metûs eſt, quo impulſus æger Matrimonio conſentit, ſed morbus grauis, ac periculoſus quo laborat. Nec mirum quod Matrimonium ex tali metu contractum Eccleſia ratum habeat, cùm & Religioſam Profeſſionem approbet, ad quam aliquis metu mortis ex graui ægritudine imminentis inductus eſt, vt conſtat ex cap. *Sicut nobis*, Extr. *De Regularibus.*

REGVLA IX.

Metus iniuſtè incuſſus irritum non facit Matrimonium ex eo contractum, ſi ad extorquendum conſenſum in Matrimonium illatus non ſit.

TVnc enim ſponte Matrimonium eligitur ad periculum vel damnum euadendum. Quamobrem ſi parentes vel conſanguinei puellæ hominem cum eâ in ſtupro inuentum interficere velint; ipſe autem ſponte offerat Matrimonium ad iniuriæ compenſationem, vt eorum placet animos, ratum eſt Matrimonium ex tali metu contractum, quia ipſi mortem inferre volebant in vltionē iniuriæ & dedecoris familię ſuæ illati, non ad extorquendum conſenſum in Matrimonium, quod aliàs Iu-

dex iuſtè decerneret. Si verò mortem ſtupratori minarentur, niſi puellam ſtatim duceret, ipſámque veriſimiliter eſſent illaturi, aut ſi ipſum mutilare vellent, vel graui damno aut incommodo afficere, irritum eſſet Matrimonium, quia talis metus iniuſtè incutitur, cùm parentes ius non habent occidendi, vel mutilandi ſtupratorem filiæ ſuæ, ſed ſolùm in iudicium vocandi; & ad conſenſum extorquendum huiuſmodi metus infertur. Ratum etiam eſſe Matrimonium, ſi quis obſeſſus in aliqua ciuitate, metu expugnationis, vaſtationis, incendij, promiſcuæ cædis omnium ciuium, dilapidationis omnium fortunarum, duceret filiam, ſororem, aut conſanguineam obſidentis, vt mala illa auerteret: Quia non ad extorquendum conſenſum in Matrimonium, ſed ob alias cauſas incuſſus illi eſt tantorum malorum metus.

REGVLA X.

Nullus metus in virum conſtantem cadens compellere poteſt hominem, vt debitum reddat mulieri cum qua Matrimonium contrahere coactus eſt, ſi Matrimonium iſtud nullum ſit defectu conſenſus, aut propter canonicum impedimentum.

HÆc enim ipſius coniux non eſt; vnde carnalis cum illa commixtio fornicatio eſſet, ſtuprum, inceſtus, vel adulterium. Nullo autem metu poteſt induci vir conſtans vt lethale peccatum committat, cùm nullum ſit malum peccato grauius. *Peccata ſunt maxima malorum; & ideò ad hoc nullo modo poteſt homo conſtans cogi, imò magis debet homo mori quàm talia ſuſtinere*, (inquit S. *Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſt. 2. Articulo 3. ad ſecundum.)

REGVLA XI.

Ratum eſt Matrimonium ex metu reuerentiæ contractum.

MEtus enim reuerentiæ non cogit voluntatis aſſenſum, nec virum conſtantem concutit. Vnde *Vrbanus III.* cap. *Ex litteris*, Ext. *De Deſponſatione Impuberum*, Sponſalia de voluntate parentum inita non declarat irrita ob ſolum reuerentiæ metum, ſed propter minas puellæ à parentibus intentatas: *De voluntate* (inquit) *parentum potiùs quàm de ſua* (*ſicut aſſerit*) *ad domum patris pueri adducta; vbi nolens & inuita, minis parentum impulſa, moram fecit per annum & ampliùs, &c.*

REGVLA XII.

Matrimonium defectu conſenſus irritum, ſi inter perſonas alioqui legitimas, coram Parocho & teſtibus contractum ſit, nouo coniugum qui metu compulſi, vel fictè contraxerant, conſenſu priuatim tacitéque præſtito conualeſcit.

ID colligitur ex S. *Thoma*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſtione 2. Articulo 3. ad ſecundum: *Ex conſenſu* (inquit) *libero illius qui prius coactus eſt, non fit Matrimonium, niſi in quantum conſenſus præcedens in altero adhuc manet in ſuo vigore; vnde ſi diſſentiret, non fieret Matrimonium.*

Idem docet S. *Antoninus*, 3. P. Tit. 1. Cap. 7. *Si poſtea* (inquit) *tacitè conſentiat & liberè, perſonâ ligatâ in conſenſu priſtino præſiſtente, verum efficitur Matrimonium, & tunc vterque ligatus eſt: quia quamuis tacitus conſenſus per ſe non ſufficeret, tamen ſufficeret cum expreſſione exteriori quæ præceſſit .·. Si autem vtraque perſona fuit coacta, tunc ad hoc quòd ſit verum Matrimonium, requiritur nouus conſenſus ex vtraque parte, ſed non noua exterior expreſſio.*

Id confirmatur ex cap. *Ad id*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio*, quo *Clemens III.* reſpondet, Matrimonium mulieris cum quodam viro per vim contractum, ſequenti cohabitatione ſpontanea per annum & dimidium conualuiſſe: *Quamuis* (inquit) *ab initio inuita fuiſſet ei tradita & renitens; tamen quia poſtmodum per annum & dimidium ſibi cohabitans conſenſiſſe videtur, ad ipſum eſt cogenda redire; Nec de cetero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum quòd non conſenſerit in eumdem, nominauerit producendos: Cùm mora tanti temporis huiuſmodi probationem excludat.*

Idem confirmatur ex cap. *Significauit*, Ext. *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.* Quo *Alexander III.* reſpondet Abbati *De Fontibus*, hominem cui tanta vis illata fuit, vt non ſponte in Matrimonium cum certa quadam muliere conſenſerit, poſſe reuerti liberè ad ſecundam, quam poſtea duxit vxorem, niſi primam poſt præſtitum iuramentum *carnaliter cognouerit*. Copula namque coactionem ſubſecuta, ratihabitio quædam eſt Matrimonij, conſenſui libero æquiualens. Quod rurſus confirmat idem Pontifex cap. *Propoſuit*, Ext. *De Coniugio Seruorum*.

Denique *Pius V.* declarauit, Matrimonium contractum & conſummatum per metum, ſi in facie Eccleſiæ, ſecundùm formam Tridentini Concilij contractum ſit, & impedimentum ſit occultum, poſtea mutuo coniugum conſenſu & ſpontanea cohabitatione conualeſcere, nec eſſe opus iterum contrahere repetitis ſolemnitatibus aliàs rite adhibitis in primo contractu. Si autem impedimentum eſſet manifeſtum, Matrimonium de nouo contrahendum eſſe ſeruatâ forma Concilij Tridentini, iuxta Reſponſum Sacræ Congregationis Concilij, ac Declarationem *Pij V.* de qua *Nauarrus* in Summa cap. 22. num. 70. & *Fagnanus*, in cap. *Is qui fidem*, Ext. *De Sponſalibus*.

REGVLA XIII.

Matrimonium contractum inter perſonas, quæ illegitimæ erant propter aliquod impedimentum dirimens, impetratâ Diſpenſatione conualeſcere non poteſt, niſi nouus vtriuſque conſenſus accedat, verbis aut ſignis expreſſus.

DIſpenſatio namque, quâ ſublatum impedimentum eſt, non dat firmitatem Matrimonio priùs contracto, ſed facit dumtaxat perſonas idoneas & legitimas ad contrahendum inter ſe Matrimonium. Præterea, conſenſus antea expreſſus erat illegitimus, ſiquidem perſonæ ad contrahendum legitimæ non erant: Irritus itaque erat. Quamobrem nouo vtriuſque coniugis conſenſu, poſtquam impetrata fuerit Diſpenſatio, Matrimonium conualeſcat neceſſe eſt.

Idem colligitur ex S. *Thoma*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 41. Quæſt. 1. Articulo 4. ad ſextum; *Si* (inquit) *aliquis gradus concederetur, qui nunc eſt prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex Statuto Eccleſiæ ratione primi contractus, quia poſſent ſeparari ſi vellent. Sed tamen poſſent de nouo contrahere; & alia coniunctio eſſet.*

Verùm ſi priùs inter ſe contraxerunt coram Parocho & teſtibus ſecundùm formam à Concilio Tridentino præſcriptam, licet inualidè, propter impedimentum occultum, neceſſe non eſt vt contractus ſolemni ritu in facie Eccleſiæ renouetur: Sed ſufficit vt conſenſum mutuum priuatim verbis vel ſignis renouent & exprimant. Et quia non rarò pericula ſunt vel ſcandali, vel diſſenſionum, vel ſuſpicionis adulterij, ſi coniux, cui ignotum impedimentum eſt, illud diſcat, maximâ prudentiâ opus eſt ad nouum conſenſum eliciendum. Itaque ſatis erit ſi conſcius impedimenti, inter coniugalis amoris blanditias, alteri dicat: Ita in te ſum affectus, vt ſi non eſſet inter nos Matrimonium, nihilominus te acciperem in coniugem, & nunc reuera te accipio. Nunquid ſimiliter in me affectu cor tuum eſt? Si verbis vel ſignis innuat ita ſe affectum eſſe, aut affectu coniugali copulam ineant, Matrimonium conualeſcit. Commune id Theologorum placitum eſt, *Pij V.* Declaratione fultum, præcipuè *Nauarri*, in Enchiridio, cap. 22. num. 70. & lib. 4. conſilio 14. tit. De Sponſalibus, *Barboſæ* part. 2. *De Officio Epiſcopi*, Allegatione 32. num. 157. & 158. *Zeroiæ* in Praxi Epiſcopali, verbo *Diſpenſatio*, ad tertium, & ad quintum Dubium, & aliorum.

REGVLA XIV.

Filij præcepto patris cogi non poſſunt ad Matrimonium contrahendum, vel ad hanc ducendam, aut illum accipiendum, regulariter, ſeu quibuſcumque de cauſis patrem ad id mouentibus.

PAterna enim poteſtas non extenditur ad ea præcipienda, in quibus par eſt filius patri, cuiuſmodi

ſunt

ſunt ea omnia, quæ ad vniuerſum vitæ cuiuſque ſtatum pertinent.

Præterea, *Cùm in Matrimonio ſit quædam quaſi ſeruitus perpetua, pater non poteſt cogere filiam ad Matrimonium per præceptum, cùm ſit liberæ conditionis*; (inquit S. *Thomas*, in 4. *Sententiarum* Diſt. 29. Quæſt. 2. Art. 4.)

Idem confirmat Canon *Si verum*, qui *Vrbano* Papæ tribuitur, Cauſâ 31. Quæſtione 2. & Canon *De Neptis*, quod Reſponſum eſt *Vrbani II.* Sanctio Regi Aragonum datum, cuius hæc ſunt verba: *De Neptis tuæ coniugio, quam te cuidam Militi datarum neceſſitatis inſtante articulo ſub fidei pollicitatione firmâſti, hoc æquitate dictante decernimus; Vt ſi illa virum illum omninò (vt dicitur) renuit, & in eadem voluntatis auctoritate perſiſtit, vt viro illi prorſus ſe deneget nupturam, nequaquam eam inuitam & renitentem eiuſdem viri cogas coniugio ſociari. Quorum enim vnum corpus eſt, vnus debet eſſe & animus: Ne fortè virgo, cùm fuerit alicui inuita copulata, contra Domini, Apoſtolique præceptum, aut reatum diſſidij, aut crimen fornicationis incurrat. Cuius videlicet peccati malum in eam redundare conſtat, qui eam coniunxit inuitam. Quod pari tenore de viro etiam eſt ſentiendum.*

Idem confirmat cap. *Tua Fraternitas*, Ext. *De Deſponſatione Impuberum*, quod *Hormiſdæ* Pontifici Maximo tribuitur. *Tua* (inquit) *Fraternitas requiſiuit de filio adulto, quem pater Matrimonium vult contrahere, Si ſine voluntate adulti filij facere poteſt? Ad quod dicimus, Si aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe.*

Neque verò hæc Regula repugnat Præcepto Decalogi de honorandis parentibus, aut Apoſtolico Mandato Coloſſ. 3. *Filij obedite parentibus per omnia*. Nam obedientia in illis tantùm exigi poteſt, ad quæ ſe extendit præcipiendi poteſtas. Quod ergo dicitur *Per omnia*, intelligendum eſt accommodatè, ea ſcilicet omnia quæ parentes filijs præcipere poſſunt. Vnde ſicut illicita & inhoneſta non complectitur hæc generalis exactio obedientiæ; ita nec ea, in quibus Leges, Naturæ, Diuina, & Eccleſiaſtica, filios ſuæ poteſtati ac libertati relinquendos eſſe ſanxerunt.

REGVLA XV.

Cauſæ quædam iuſtæ, ac legitimæ interdum occurrunt, ob quas pater filium conſilijs, monitis, & quandoque præcepto inducere poteſt, vt vxorem ducat, atque etiam vt hanc vel illam accipiat: & ſimiliter filiam, vt huic vel illi nubat.

ITa docet S. *Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſt. 2. Articulo 4. *Pater* (inquit) *poteſt filium ad Matrimonium inducere ex rationabili cauſâ: Et tunc, ſicut ſe habet filius ad cauſam illam, ita ſe habet ad præceptum patris, vt ſi illa cauſa cogat de neceſſitate, vel de honeſtate, præceptum ſimiliter cogat; aliàs non.* Itaque ſi cauſa talis ſit vt filium omninò obliget, præcepto patris omninò atque abſolutè parere debet: Exempli gratiâ, ſi pater præcipit filio, vt ducat vxorem, quia nouit eum ſcortatorem eſſe, & libidinosè viuere, neque vix aliud ſperare liceat iſtius mali remedium, niſi coniugium, tenetur filius obedire præcepto patris, quia tenetur à fornicatione & impudicitiâ abſtinere. Vel ſi virginem ſeduxit ſub ſpe coniugij, nec aliter compenſari poteſt iniuria, ſpectatâ conditione perſonarum: Filius tenetur parere patri præcipienti, vt illam ducat, quia id neceſſariò poſtulat iuſtitia. Similiter, ſi filiæ iam nubilis pudicitiam periclitari videat, præcipere illi poteſt, optione datâ vt nubat, vel Monaſterium ingrediatur; & omninò tenebitur illa parere mandato patris, quia tenetur periculum & occaſiones peccati, raptorúmque & ſeductorum inſidias vitare. Idem iudicium eſto, ſi pater in vitæ periculo, aut in captiuitate conſtitutus, aliter euadere non poſſit, niſi filio hanc, aut illam vxorem ducente: Vel ſi pater inopiâ preſſus, aliter quàm locuplete dote, quam filij coniugium afferet, iuuari non valeat: Vel ſi graues inimicitiæ, litéſque pertinaces, patris totiúſque familiæ quietem perturbaturæ, bonáque omnia conſumpturæ, aliter ſedari, extingui, & componi non poſſint: & multò magis ſi filius ſit Regis aut Principis, nec aliter pax Regni obtineri, firmarique poſſit, quàm fœdere Nuptiarum: Tunc certè filius vel filia tenentur obedire patri Matrimonium præcipienti cum hoc vel cum illa. Id enim exigit pietas, quam parentibus debemus.

De prohibitione idem omninò dicendum. Filius namque prorſus tenetur obedire patri prohibenti, ne ducat vxorem hæreticam, maleficam, vel aliàs criminoſam, malè moratam, aut infamem, vel diſparis longè conditionis. Tenetur enim quiſque Lege naturæ periculum ſuum vitare, honori ſuo conſulere, familiæque ſuæ dignitatem, vel honeſtatem ſartam tectam tueri: Tenetur parentibus iuſta præcipientibus obedire: Iuſtæ autem ſunt prohibitiones illæ. Sic *Iſaac* Patriarcha *Geneſ.* 28 prohibuit *Iacob* filio ſuo, ne acciperet coniugem de genere Chanaan, ſimulquè præcepit, vt aliquam duceret de filiabus *Laban* auunculi ſui: Quo ſe præcepto iure meritóque obſtrictum *Iacob* exiſtimauit, illique religiosè paruit.

Si verò cauſa præcepti non omninò filium obligat, ſed tamen honeſta & conueniens eſt, filius non ſimpliciter tenetur obedire patri Matrimonium præcipienti; quia non omne, quod conueniens & honeſtum eſt, ex præcepto obligat. Itaque ſi Matrimonium futurum ſit honeſtum, & vtile tam filio, quàm toti familiæ, aut ſi Sponſalia iurata erant à parentibus, ſuadere quidem illud poteſt pater, præcipere non poteſt: & ſi præcipiat, honeſtum quidem eſt, vt filius voluntati patris morem gerat; id tamen minimè neceſſarium eſt.

REGVLA XVI.

Conſenſus conditionatus ad Matrimonium non ſufficit; nec illud ratum eſt, niſi conditio euenerit; ſeu impleta fuerit, ſi poſſibilis ac honeſta ſit, & de futuro.

HÆc Regula olitur cap. *De illis*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, Ext. *De conditionibus appoſitis in Deſponſatione*, &c. cuius hæc ſunt verba: *Si verò aliquis ſub huiuſmodi verbis iuramentum alicui mulieri præſtiterit: Ego te in vxorem accipiam, ſi tantùm mihi donaueris: Reus periurij non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſoluere, quod ſibi dari petijt, non acceperit in vxorem, niſi conſenſus de præſenti, aut carnalis ſit inter eos commixtio ſubſecuta.*

Idem confirmat *Vrbanus III.* cap. *Super eo*, ſub eodem Titulo. Interrogatus fuerat, Vtrum ille qui in quamdam mulierem conſenſerat, ſi pater eius ſuum præſtaret aſſenſum, ad Matrimonium conſummandum eſſet compellendus? Reſpondet: *Cùm conſenſus liber dici non poſſit, qui in alieno arbitrio reſeruatur, ac conditionem ipſam Canonica non improbeat Inſtituta: Niſi voluntas patris poſtmodum intercedat, nequaquam cogendus eſt ad Matrimonium contrahendum. Nam licet Alexander Papa reſponderit, Quòd Sponſalia interpoſitâ conditione contracta, ipſâ non impletâ, ſi conſenſus de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolui non debeat, ſed firmiter obſeruari; nequaquam eſt noſtræ Diffinitioni aduerſum; cùm huiuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus (licet per verba de præſenti euidentius exprimatur) qui in alieno arbitrio non habito, ſed habendo, conſiſtit.*

Idem confirmat S. *Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſt. 2. Articulo 3 Quæſtiuncula 3. *Si* (inquit) *ſit conditio de futuro, aut eſt neceſſaria, ſicut Solem oriri cras; & tunc eſt Matrimonium, quia talia futura jam ſunt præſentia in ſuis cauſis: Aut eſt contingens, ſicut datio pecuniæ, vel acceptatio parentum: Et tunc idem eſt judicium de tali conſenſu, ſicut de conſenſu, qui fit per verba de futuro: Vnde non facit Matrimonium.* Intellige, Niſi impletâ conditione.

An autem adueniente conditione ſit neceſſarius nouus conſenſus, Quæſtio eſt Theologos inter & Iuriſperitos diſceptata. Neceſſarium eſſe contendunt Theologorum plerique, Iuriſconſulti negant. Horum Sententiam Romana Curia ſequitur. Nam in Sacra Congregatione Concilij olim propoſito dubio, An validum eſſet illorum Matrimonium, qui coram Parocho & teſtibus, per verba de præſenti, ſub conditione licita & honeſta, quæ poſtea impleta eſt, contraxerant; & ſe pro legitimis coniugibus, ſtatim atque impleta eſt, ſine alia ſolemnitate habentes, Matrimonium conſummauerant;

sant; an verò cogendi eſſent coniuges ad Matrimonium iterum coram Parocho legitimè contrahendum. Sacra Congregatio in Sententiam quidem Theologorum ſe propendere ſignificauit, vno excepto Cardinali *Alciato*, eamque videri Tridentino Concilio magis conſonam; ſed relatione facta coram Summo Pontifice, cui iudicium iſtius Quæſtionis Conſultiſſimi Cardinales reſeruauerant, Sanctiſſimus Pontifex *Pius Quintus* ſecundùm Sententiam Iuriſconſultorum pronunciauit, impletâ conditione, accedente verbi gratiâ conſenſu patris, Matrimonium quod ex illo conſenſu fuerat ſuſpenſum, ſtatim ratum ac perfectum eſſe; nec opus eſſe vt coram Parocho iterum celebretur: Atque hanc Sententiam in Iudicijs omninò ſequendam: Neque Concilio Tridentino vllatenus repugnare. Idem ſenſit, ac declarauit Congregatio altera ſub *Clemente VIII.* vt refert *Fagnanus* in cap. *Super eo*, tit. *De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione, vel in alijs Contractibus*, in lib. 4. Decretalium, paginâ 38.

REGVLA XVII.

Si conditio honeſta, licita, & poſſibilis impleta non fuerit, ſed tamen contrahentes à conditione per contrarium factum receſſerint, ratum eſt & perfectum Matrimonium.

ID conſtat ex cap. *Per tuas*, Ext. *De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione*, &c. quo *Innocentius III.* Matrimonium viri cuiuſdam, qui Sponſalia ſub honeſta conditione contraxerat, eo nomine ratum eſſe pronuntiat, quòd ante conditionis euentum deſponſatam ſibi carnaliter cognouiſſet, atque ita à conditione receſſiſſet: *Cùm liquidò conſtet, quòd, poſt contracta Sponſalia, carnalis eſt inter eos copula ſubſecuta, pro Matrimonio eſt præſumendum: Quia videtur à conditione appoſitâ receſſiſſe.*

REGVLA XVIII.

Matrimonium coram Parocho & teſtibus contractum ſub conditione de præterito vel de præſenti, nullum eſt ab initio, ſi conditio defuerit, nec ſubſecutâ copulâ conualeſcit ac perficitur.

EXempli gratiâ, ſi quis his verbis contrahat: Anna, ſi es legitima; vel, ſi es virgo; vel, ſi es nobilis, accipio te in meam vxorem; deinde Matrimonio conſummato, compertum ſit Annam non eſſe legitimam, ſed natam ex concubina; vel non fuiſſe virginem tempore contractus; vel nobilem non eſſe, ſed plebeiam; Matrimonium ab initio nullum fuit, neque conualuit copulâ ſubſecutâ. Id colligitur ex *S. Thoma* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſt. 2. Articulo 3. Quæſtiunculâ 3. *Conditio appoſita* (inquit) *aut eſt de præſenti, aut de futuro: Si de præſenti, & non eſt contraria Matrimonio, ſiue ſit honeſta, ſiue inhoneſta, ſtat Matrimonium ſtante conditione; & ea non ſtante, non ſtat.* Idemque confirmat, *S. Antoninus*, 3. Part. Tit. 1. cap. 2. in fine. Cùm itaque nunquam extitit conditio honeſta & poſſibilis, quæ Matrimonio, ſiue conſenſui alterius coniugis adiecta eſt, Matrimonium ab initio contractum nullum & irritum fuit.

Ex quo ſequitur, illud non conualeſcere ac perfici per copulam ſubſecutam; quia tunc demum per copulam cenſetur quis recedere à conditione, ſi conditio ſit de futuro, vt colligitur ex cap. *Per tuas*, ſupra citato: Secùs verò ſi conditio ſit de præterito vel præſenti. Ratio diſcriminis eſt, quia vbi conditio appoſita eſt de futuro, actus non eſt irritus ab initio, ſed ſuſpenditur vſque ad conditionis euentum, vt conſtat ex cap. *De illis*, & cap. *Super eo*, Ext. *De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione*, &c. Vnde per copulam ideò videtur aliquis à conditione receſſiſſe, quia Eccleſia, vt crimen fornicationis excludat, copulam factam præſumit affectu coniugali, purúmque & abſolutum conſenſum interceſſiſſe, vt explicat Gloſſa Capitis *Per tuas*, cuius hæc ſunt verba: *Conditionalis conſenſus nullus eſt ante conditionem extantem.* ff. De Verb. ſignific. L. Cedere diem. *Si ergo nullus præceſſit conſenſus, ſolus coitus Matrimonium non facit. Dicas ergo quòd conſenſus præceſſit de futuro, quamuis per verba de præſenti expreſſus: & ita carnalis copula ſubſecuta inducit Matrimonium præſumptum: & fauore Matrimonij inducta eſt hæc præſumptio, quia per carnalem copulam ipſo facto videtur conſenſum exprimere de præſenti, & à conditione recedere, ſicut per puram emptionem receditur à conditionali*, L. *Sed Celſus*, §. vltimo ff. *De contrahenda Emptione*. At verò vbi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, actus non eſt ſuſpenſus; imò ſi conditio non extat, nullus & irritus eſt ab initio, defectu conſenſus; & copula ſequens eſt fornicatio. Quamobrem cùm in ſpecie propoſitâ mulier illegitima, vel corrupta, vel ignobilis eſſet, quo tempore Matrimonium contractum eſt, atque ita iam defeciſſent conditiones illæ: *Si es legitima, ſi virgo, ſi nobilis*; copula ſubſequens Matrimonium ratum non effecit. Ita cenſent *Innocentius IV.* & *Hoſtienſis* in cap. *Per tuas*, aliſque Canonici Iuris Commentatores à *Fagnano* citati, & *Fagnanus*, ipſe in cap. *Si conditiones*, Extrà, *De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione*, &c.

REGVLA XIX.

Conditiones quæ Matrimonij ſubſtantiæ aut bonis aduerſantur, Matrimonium nullum & irritum reddunt.

ITa declarat *Gregorius IX.* cap. *Si conditiones*, Ext. *De conditionibus appoſitis in Deſponſatione, &c.* cuius hæc ſunt verba: *Si conditiones contra ſubſtantiam coniugij inſerantur: Putà, ſi alter dicat alteri: Contraho tecum, ſi generationem prolis euites: Vel, Donec inueniam aliam honore vel facultatibus ditiorem: Aut, ſi pro quæſtu adulterandam te tradas: Matrimonialis contractus, quantumcumque ſit fauorabilis, caret effectu.* Id confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 29. Quæſt. 2. Articulo 3. Quæſtiuncula 3.

REGVLA XX.

Conditiones turpes aut impoſſibiles, ſed Matrimonij bonis alioqui non contrariæ, non impediunt quin Matrimonium ratum, firmúmque ſit.

COnditionum enim huiuſmodi nullam habendam eſſe rationem, & pro non adiectis haberi debere, in fauorem Matrimonij declarauit Eccleſia, cap. *Quicumque*, Ext. *De conditionibus appoſitis in Deſponſatione*, cuius hæc ſunt verba: *Quicumque ſub conditionis nomine aliquam deſponſauerit, & eam relinquere voluerit: Dicimus, quòd frangatur conditio, & diſpenſatio irrefragabiliter teneatur.* Quod de turpi conditione Gloſſa explicat, quæ tamen non ſit contra naturam Matrimonij, putà, ſi furtum fecerit, ſi hominem interfecerit. Idque confirmat *Gregorius IX.* cap. *Si conditiones*, ſub eodem Titulo: *Licet* (inquit) *aliæ conditiones appoſitæ in Matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint, debeant propter eius fauorem pro non adiectis haberi.*

REGVLA XXI.

Si quis ſub conditione honeſta de futuro contrahat, à Parocho monendus eſt, contractum ſuſpenſum manere, donec impleatur conditio; proindéque perficere non debet ſolemnitatem Matrimonij, dicendo, Ego coniungo vos in Matrimonium *&c. Sed prohibere, ne Sponſa in Sponſi domum ducatur, & ne ſimul cohabitent; & ea de re Epiſcopum certiorem facere, vt iudicet quid facto ſit opus. Si verò quis contrahat ſub conditione pariter honeſta de præterito, vel de præſenti, Parochus monere debet contrahentes, nullum eſſe Matrimonium ſi conditio non extet, ac proinde Eccleſiam ipſos non habituram vt coniuges, niſi conditionis exiſtentia probata fuerit, nec Matrimonij ſolemnia ſe perficere poſſe, niſi abſolutè contrahant: Cauſámque referre debet ad Epiſcopum, vt Auctoritate ſuâ, & Cenſuris Eccleſiaſticis, ſi opus ſit, cohabitationem eorum, qui hoc modo contraxerunt, prohibeat.*

CVm enim ſacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, cap. 1. ſtatuit, vt *Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat*, Ego vos in Matrimoniū coniungo, In

go, In

go, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti; *vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuſcuiuſque Prouinciæ Ritum;* de conſenſu abſoluto, non de conſenſu conditionato, qui actum ſuſpendit, vel nullum facit defectu conditionis, intelligenda eſt.

Præterea, non eſt permittenda cohabitatio eorum, qui deſponſati ſunt per verba duntaxat de futuro, quales ſunt, qui conſenſum exprimunt ſub conditione, quam poſtea implendam ſperant: Nec eorum, quorum fortè nullum eſt Matrimonium, defectu legitimi conſenſûs, quales ſunt qui conſenſum exprimunt ſub conditione de præterito vel præſenti, quæ non extat: Alioqui via ſcortationibus & concubinatui aperiretur. Vnde in huiuſmodi caſibus Mulier ſub cuſtodia parentum, vel tutorum permanere debet, vel in Monaſterium ſe recipere, procul à contubernio viri, quicum ita contraxit, donec abſolutum conſenſum verbis minimè ambiguis expreſſerint; Alioqui deneganda illis ſunt Sacramenta, vtpotè in proximo peccandi periculo verſari amantibus.

REGVLA XXII.

Furioſi, & amentes contrahere Matrimonium non poſſunt.

IPſis quippe liberum deeſſe conſenſum, ſine quo nullum eſt Matrimonium, certò conſtat. idque declarat *Innocentius III.* cap. *Dilectus*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *Cùm eadem mulier ipſo viro qui continuo furore laborat, morari non poſſit, & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire conſenſus: Mandamus, quatenus ſi rem noueris ita eſſe, præfatas perſonas cures ab inuicem ſeparare.*

Aliud tamen cenſendum eſt, ſi lucida haberet interualla quando contraxit: Tunc enim ratum erit Matrimonium, vt explicat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 34. Quæſtione 1. Articulo 4. *Furia* (inquit) *aut præcedit Matrimonium, aut ſequitur. Si ſequitur, nullo modo dirimit Matrimonium: Si præcedit, aut furioſus habet lucida interualla, aut non. Si habet, tunc quamuis dum eſt in illo interuallo non ſit tutum, quòd Matrimonium contrahat, quia neſcit prolem educare; tamen, ſi contrahit Matrimonium eſt: Si autem non habet; vel ſi, quando non habet, contrahit, tunc quia non poteſt eſſe conſenſus vbi deeſt rationis vſus, non erit verum Matrimonium.*

ARTICVLVS II.

De Conſenſu Clandeſtino.

CLandeſtina Coniugia propriè dicuntur, quæ ita clanculùm & ſecretò fiunt, vt nulli omninò arbitri ſeu teſtes interſint, per quos ipſa in foro Eccleſiæ probari valeant: Vel quæ præſentibus quidem arbitris & teſtibus fiunt, ſed omiſſis ſolemnitatibus, quæ iure ſeu conſuetudine Eccleſiæ debent adhiberi; cuiuſmodi ſunt Denunciationes, ſeu Proclamationes quę contractum pręcedere debent, & Sacerdotalis Benedictio, quæ ipſum comitatur.

PROPOSITIO I.

Eccleſia Matrimonia Clandeſtina ſemper prohibuit; quamuis ante Concilium Tridentinum ea irrita non declarauerit.

PRima pars Propoſitionis probatur ex *Tertulliano* Libro *De Pudicitia*, cap. 4. *Penes nos quoque* (inquit) *occultæ quoque coniunctiones, id eſt, non priùs apud Eccleſiam profeſſæ, iuxta mœchiam, & fornicationem iudicari periclitantur.*

Item ex *S. Ambroſio* Epiſtola 19. Nouæ Editionis, ad *Vigilium* Epiſcopum datâ, ſcribente: *Coniugium velamine Sacerdotali, & Benedictione ſanctificari oportere.*

Item ex Concilio Vernenſi anno 755. ex Forojulienſi ſub Hadriano 1. Canone 8. & ex Concilio Oecumenico Lateranenſi 4. Canone 51. relato cap. *Cùm inhibitio*, Ext. *De Clandeſtina Deſponſatione*, cuius hæc ſunt verba: *Cùm inhibitio copulæ coniugalis ſit in tribus vltimis gradibus reuocata, eam in alijs volumus diſtrictè obſeruari. Vnde Prædeceſſorum noſtrorum inhærendo veſtigijs, clandeſtina coniugia penitus inhibemus; Prohibentes etiam ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, vt cùm Matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſijs per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, vt infra illum qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipſi Presbyteri nihilominus inueſtigent, vtrum aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſsè, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis. Si quis verò huiuſmodi clandeſtina, vel interdicta coniugia inire præſumſerint in gradu prohibito, etiam ignoranter, ſoboles de tali coniunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantiâ nullum habitura ſubſidium, cùm illi taliter contrahendo, non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo illegitima proles cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter omne interdictum in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumſerint. Sanè ſi Parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam Regularis qui eis præſumſerit intereſſe, per triennium ab Officio ſuſpendatur, grauiùs puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulauerit. Sed & ijs qui taliter copulari præſumſerint, etiam in gradu conceſſo, condigna Pœnitentia iniungantur.*

Clandeſtina illa Coniugia iuſtiſſimis de cauſis prohibuit Eccleſia. Primò, quia clanculùm contracta Matrimonia probari non poterant: Vnde ſæpe numero coniuges leues, inconſtantes, libidinoſi, prioris Matrimonij fide violatâ, noua coniugia inibant, atque in perpetuo deinceps viuebant adulterio, filióſque illegitimos & adulterinos procreabant: Quibus malis occurrere non poterant Eccleſiaſtici Iudices, probationum defectu. Sæpe etiam nonnulli Matrimonijs clandeſtinè contractis, ad Sacros Ordines arrepebant, & cum vxoribus Eccleſiaſtica retinebant Beneficia: Quorum Matrimonia ſuſcepta proles progreſſu temporis reuelabat in magnum Eccleſiæ dedecus, vt ait Concilium Londinenſe ſub *Gregorio IX.* cap. 15. Ad hæc, Sacramentum abſque Miniſtro Eccleſiæ, & præſcriptis ab ea ceremonijs celebrabatur, quo vel contemptu, vel neglectu, violabatur Religio. Denique inceſtæ coniunctiones, aliáque ob impedimenta illegitimæ, haud facilè impediri poterant. Has etiam ob rationes clandeſtina Matrimonia libro 7. Capitularium, cap. 127. vetita ſunt.

Secunda pars Propoſitionis, ſcilicet quòd Eccleſia Clandeſtina Matrimonia, ante Concilium Tridentinum contracta, irrita non declarauerit, conſtat ex Concilij Toletani 1. Canone 17. idémque confirmatur ex Canone *Sufficiat*, Canone *Matrimonium* & Canone *Omnes*, Cauſa 27. Quæſt. 2. quibus legitimarum perſonarum libero conſenſu Matrimonia perfici & rata eſſe aſſeritur. Item ex Lateranenſis Concilij Canone ſupra citato, quo prohibentur quidem, ſed irrita non pronuntiantur Matrimonia clam contracta. Ac demum ex vſu Eccleſiæ, quæ huiuſmodi Matrimonia tamquam inualida & irrita dirimere numquam tentauit ante Concilij Tridentini Decretum editum & promulgatum: Quo nihilominus vtraque pars Propoſitionis noſtræ confirmatur. *Tametſi* (inquit) *dubitandum non eſt, Clandeſtina Matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe Matrimonia, quandiu Eccleſia ea irrita non fecit; & proinde iure damnandi ſint illi, vt eos Sancta Synodus Anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſſe negant:* *Nihilominus Sancta Dei Eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.*

Illa quidem legitima coniugia eſſe negat Canon *Aliter*, qui *Euariſti* Papæ nomine à *Gratiano* refertur Cauſa 30. Quæſt. 5. quia in ijs Legum & Canonum præſcripta non ſeruantur. *Adulteria, ſtupra, fornicationes* vocantur, non abſolutè, ſed, *Niſi voluntas propria ſuffragauerit, & vota ſuccurrerint legitima:* Id eſt, niſi libero perſonarum legitimarum conſenſu contracta fuerint.

PROPOSITIO II.

Eccleſia Matrimonia Clandeſtina non ſolùm prohibere potuit, ſed irrita declarare.

ECcleſiæ ſcilicet diſpoſitioni Matrimonium ſubiacet, quatenus Contractus eſt ad Sacramenti digni-

tatem euectus. Nam ſicut ſæculi Principes de contractibus merè ciuilibus leges condere poſſunt, & ijs contractibus ob iuſtas cauſas impedimenta quædam obijcere, perſonáſque ad contrahendum, vel ſic contrahendum illegitimas declarare; ita vt contractus ab illis initi, vel ſic initi, nullius ſint roboris ac firmitatis: Ita Eccleſia Contractui Matrimonij impedimenta iuſtis de cauſis apponere potuit, ac poteſt, ſiue ex qualitate perſonarum, ſiue ex modo contrahendi petita, prout expeditè iudicauerit, ſecundùm poteſtatem ſibi à Chriſto datam, & lumen à Spiritu-Sancto perenniter adſiſtente donatum. Quamobrem Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. Canone 4. dixit Anathema ijs, qui aſſeruerint, *Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonium dirimentia: vel in ijs conſtituendis erráſſe*. Et Canone 12. Anathemate pariter ferit eos, qui dixerint, *Cauſas Matrimoniales non ſpectare ad Iudices Eccleſiaſticos*.

Nec tamen Eccleſia circa ſubſtantiam Sacramenti aliquid immutare ſe poſſe cenſet, aut re ipſa immutat. Nam contractus coniugalis legitimarum perſonarum ratus ſemper eſt Naturali Diuinóque Iure, ſicut lege naturæ ratus eſt contractus emptionis & venditionis inter homines ab emendo & vendendo nulla lege prohibitos; idque vel ſimpliciter, vel certo modo: Sed ſicut Lex Ciuilis quoſdam prohibet, ac prohibendo impedit à tali contractu; ita & Lex Eccleſiaſtica quoſdam prohibet à contractu Matrimonij. Qui autem ſic prohibentur, iam non ſunt legitimæ perſonæ, neque ad contrahendum idoneę & habiles, vel certè *Ad ſic contrahendum* (vt Concilij verbis vtar.)

PROPOSITIO III.

Tridentina Synodus Matrimonia Clandeſtina deinceps irrita declarauit: Eáque irrita ſunt vbicumque Concilij Decretum promulgatum eſt.

ITa nempe ſtatuit Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, cap. 1. *Qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentiâ, & duobus vel tribus teſtibus, Matrimonium contrahere attentabunt eos, Sancta Synodus ad ſic Contrahendum omninò inhabiles reddit: Et huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decreuit, prout eos præſenti Decreto irritos facit & annullat. Inſuper Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore teſtium numero, & teſtes, qui ſine Parocho vel Sacerdote, huiuſmodi Contractui interfuerint, necnon ipſos contrahentes, grauiter arbitrio Ordinarij puniri præcipit. Præterea eadem Sancta Synodus hortatur, vt coniuges ante Benedictionem Sacerdotalem in Templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent; ſtatuitque Benedictionem à proprio Parocho fieri, neque à quoquam, niſi ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario, licentiam ad prædictam Benedictionem faciendam alij Sacerdoti concedi poſſe, quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela dicenda eſt, vel Priuilegio non obſtante. Quòd ſi quis Parochus, vel alius Sacerdos, ſiue Regularis, ſiue Sæcularis, etiamſi id ſibi ex priuilegio vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ Sponſos, ſine illorum Parochi licentiâ Matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tamdiu ſuſpenſus manebit, quamdiu ab Ordinario eius Parochi, qui Matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo Benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur.*

Idem Chriſtianiſſimorum Regum Edictis, præſertim verò Edicti Bleſenſis Articulo quadrageſimo ſancitum eſt.

ARTICVLI CONSECTARIA, SEV REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Ad Matrimonium ritè celebrandum ſufficit præſentia vnius Parochi, etiamſi contrahentes ſint ex diuerſis Parochijs.

COncilium enim Tridentinum præſentiam Parochi, non Parochorum poſtulat. Præterea, cùm Matrimonium ſit duorum coniunctio, is qui iuriſdictionem habet erga alteram partem, habet ſimul erga vtramque; ſi quidem vna coniungi ſine altera non poteſt. Nec requiritur alterius Parochi aſſeſſus, dummodo intra fines Parochiæ ipſius Matrimonium non celebretur.

REGVLA II.

Sufficit Parochus viri, etiam in Parochia mulieris.

COncilium enim Tridentinum de loco nihil expreſſit, & præſentiam Parochi & teſtium ſolùm poſtulat, ne clandeſtinum ſit Matrimonium, ad quod ſufficit vnus Parochus, ſiue viri, ſiue mulieris, vt declarauit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres, teſte *Fagnano* in cap. *Quod nobis*, Ext. *De Clandeſtina Deſponſatione*.

REGVLA III.

Validum eſt Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, etſi Parochiæ viri & mulieris non ſint in eadem Diœceſi conſtitutæ.

ITa declarauit Sacra Congregatio Tridentini Concilij Interpres, 16. Februarij anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo-quinto. Et certè Concilium Tridentinum ea tantùm Matrimonia irrita pronuntiat, quæ celebrata ſunt aliter quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de eius licentiâ, & duobus teſtibus: In hac autem ſpecie Matrimonium celebratum eſt præſente Sacerdote de licentiâ Parochi: Itaque celebratum eſt ſecundùm formam Tridentini Concilij. Præterea, Concilium nihil de loco expreſſit: Vbicumque ergo celebretur Matrimonium præſente Parocho, vel alio Sacerdote de Parochi licentiâ, ratum ac validum eſt. Denique cùm Iuriſdictio voluntaria poſſit exerceri extra territorium, vt probant Iuriſconſulti ex *L. 2. ff. De Officio Procuratoris*, hoc celebrandi Matrimonij Miniſterium exerceri poterit extra Parochiam, non ſolùm à Parocho, ſed etiam ab alio Sacerdote, de Parochi licentiâ.

REGVLA IV.

Vt Sacerdos, qui non eſt proprius contrahentium Parochus, ipſos Matrimonio coniungere poſſit, neceſſaria eſt ſpecialis, & expreſſa licentia, vel ſaltem generalis adminiſtrandi omnia Sacramenta.

SIc declarauit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres die 22. Iunij anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo-primo. Immò & Vicarios Parochialis Eccleſiæ Matrimonijs tamquam Parochos intereſſe poſſe, & alijs dare licentiam, vt interſint: Atque ſic celebrata Matrimonia eſſe valida. Refert *Fagnanus* loco ſupra citato. Eadem Congregatio reſpondit die 15. Iunij anni milleſimi-quingenteſimi octogeſimi-ſexti, Licentiam contrahentibus nominatim deſignatis à Parocho in ſcriptis conceſſam, vt Matrimonio inter ſe celebrando quemuis Sacerdotem pro ſuo arbitrio eligere poſſint, ſufficientem cenſeri, vt ratum ſit Matrimonium, cui alius Sacerdos vi eiuſdem licentiæ interfuit.

Actum autem ipſum præcedere debet licentia. Vnde nullum & irritum eſſet Matrimonium, cui Sacerdos aliquis Parochi nomine interfuiſſet, nullâ ab eo petitâ licentiâ, etiamſi poſtea factum ratum haberet. Nam etſi ratihabitionem retrotrahi, & mandato æquiparari, habeat Regula Iuris, in Sexto: Tamen vbi lex vel ſtatutum præſentiam corpoream exigit, ratihabitio ſequens non ſufficit ad robur & firmitatem actûs. Hinc Sacra Congregatio Concilij die 7. Septembris 1620. reſpondit: *Matrimonium contractum coram Sacerdote extraneo, qui reuera non habuit à proprio Parocho licentiam veram, eſſe nullum*; & die 5. Decembris 1626. reſpondit: *Matrimonium contractum coram Sacerdote extraneo, qui habet licentiam à proprio Parocho vnius ex contrahentibus, & ignorat ſe illam habere, prout ignorat vnus ex contrahentibus, eſſe inualidum.*

REGVLA V.

Cuiuſcumque Sacerdotis, licentiam ab Epiſcopo contrahentium habeatis, præſentia ſufficit, vt Matrimonium ratum, ac validum ſit, etiam abſque conſenſu Parochi.

TRidentinnm enim Concilium alterutrum dumtaxat neceſſarium eſſe decernit, præſentiam Parochi, vel alterius Sacerdotis, *De ipſius Parochi ſeu Ordinarij licentiâ.* Ordinarium autem tam Parochianorum, quàm ipſius Parochi, eſſe proprium illorum Epiſcopum certum eſt. Et de eius licentia fieri dicitur, quod ipſe, vel eius Vicarij Generales fieri conceſſerint. Abbates verò Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, perſonas Iuriſdictioni ſuæ ſubditas Matrimonio coniungere non poſſunt, aut Sacerdoti hanc prouinciam committere; & contracta coram ipſis, abſque Parochi, vel Epiſcopi licentiâ, Matrimonia, clandeſtina & irrita eſſent.

REGVLA VI.

Qui in Parochia aliqua verè commoratur, quamuis decreuerit ibi diu non manere, coram Parocho illius loci validè contrahit Matrimonium.

ITa declarauit non ſemel Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum. Cùm enim olim Iuuenis Nobilis & Meretrix Senenſis, cuius amore captus erat, Matrimonio copulari cuperent, metuerèntque ne, ſi Matrimonium Senis contraherent cum ſolemnitatibus à Concilio Tridentino præſcriptis, Iuuenis parentes impedimento eſſent, Romam ſe contulerunt, ibique aliquantiſper commorati, coram Parocho *S. Anaſtaſiæ*, in cuius Parochia habitabant, ac teſtibus, Matrimonium contraxerunt. De quo cùm dubitaretur, Sacra Congregstio ratum eſſe reſpondit, eâ ratione, quia is eſt proprius Parochus, in cuius Parochia hsbitabant contrahentes tempore Contractûs. Aliàs etiam reſpondit, Ratum eſſe Matrimonium Scholaſticis, qui Patanij quinque vel ſex Menſes moratus, timens impedimentum à parentibus, duxit ibi mulierem plebeiam coram Parocho loci, & teſtibus. Idémque reſpondit de Matrimonio alterius, qui ob eamdem cauſam ſe in Angliam contulit, & ibi aliquandiu moratus, coram domicilij Parocho Matrimonium cum Meretrice contraxit. Quin imò cùm vir & mulier Traiectenſes timentes impedimentum à parentibus, ad vicinam Vrbem Aquiſgranum ſe contuliſſent, ibique aliquandiu morati, Matrimonium contraxiſſent, Sacra Congregatio reſpondit, Ratum eſſe Matrimoninm, ſi ſaltem vnius menſis ſpatio Aquiſgrani manſiſſent. Item, cùm mulier ex ciuitate in qua habitabat, ad ſcandala ſummouenda, ad oppidum ſuæ Diœceſis, iuſſu Principis translata fuiſſet, cum præcepto illinc non recedendi abſque nouo Mandato: Et poſt quartum habitationis Menſem, coram Parocho illius oppidi, cum viro incola eiuſdem ciuitatis Matrimonium contraxiſſet: Sacra Congregatio reſpondit, Ratum eſſe Matrimonium. Hæc refert *Proſper Fagaanus* in cap. *Significauit*, Tit. *De Parochijs, & alieuis Parochiaais*, in 3. Partem Libri 3. Decretalium.

Obſeruari tamen oportet Statnta, Moréſque Diœceſum, quoad tempus conſtituendo domicilio, ſeu domicilij iuri acquirendo, ad effectum Matrimonij contrahendi præfixum. Eò certè tempore contrahentes in Parochia manſiſſe neceſſe eſt, quod ſufficiat vt ibi noti ſint.

REGVLA VII.

Proprius vagorum hominum Parochus eſt quilibet Parochus locorum ad quæ diuertunt, & ratum eſt illorum Matrimonium, cuiuſcumque loci, quà tranſeunt, Parocho præſente celebratum. Peccant tamen grauiter Parochi, ſi temerè, & abſque Ordinarij licentiâ huiuſmodi vagos homines Matrimonio coniungant.

PRima pars Regulæ ex eo conſtat, quòd Parochus locorum per quæ tranſeunt, vel ad quæ diuertunt peregrini aut vagi homines, eis adminiſtrare poſſit Pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta, etiam tempore Paſchatis; adeóque & ipſos Matrimonio coniungere, cùm maior auctoritas & Iuriſdictio ad Miniſterium iſtud neceſſaria non ſit, quàm ad illa.

Secunda pars inde patet, quòd maximam cautionem in huiuſmodi vagis hominibus coniungendis poſtulet Sacra Synodus Tridentina, quia contingit interdum vt alibi vxores habeant. *Multi ſunt* (inquit cap. 7. ſeſſionis 24. De Reformatione Matrimonij) *qui vagantur, & incertas habent ſedes; & vt improbi ſunt ingenij, primâ vxore relictâ, aliam, & plerumque plures, illâ viuente, diuerſis in locis ducunt; cui morbo cupiens Sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos ſpectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium ad Matrimonium facilè recipiant: Magiſtratus etiam ſæculares hortatur, vt eos ſeuerè coërceant. Parochis autem præcipit ne illorum Matrimonijs interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delatâ, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Decreti illius executionem imperant Synodi Prouinciales in Gallijs poſt Concilium Tridentinum celebratæ, Rothomagenſis 1581. Burdigalenſis 1582. Bituricenſis 1584. Aquenſis 1585.

REGVLA VIII.

Clandeſtinum eſt & irritum Matrimonium contractum coram Presbytero, qui neque ſit alterutrius contrahentium Parochus, neque ab ipſo Parocho vel ab Ordinario auctoritatem habeat, ſiue licentiam.

ID euidens eſt ex Concilij Tridentini Decreto. An verò ratum ſit Matrimoninm, quod contrahitur coram Miniſtro Hæretico, vel laïco Magiſtratu, ijs in locis, In quibus Tridentini Concilij Decretum promulgatum eſt, quæſtio eſt non difficilis ſolutionis. Si enim ſolum Concilij Decretum ſpectaretur, Matrimonia huiuſmodi irrita eſſent: Sed ſi mores & vſus Eccleſiæ ſpectentur, quæ Matrimonia Hæreticorum, publicè contracta ſecundùm Leges locorum, in quibus hæreſis regnat, coram Hæretico Miniſtro, non reſcindit, nec permittit alterutri coniugum ad Fidem Catholicam conuerſo, vt alterum Matrimonium ineat, rata illa eſſe aſſerendum eſt. Si verò coram Hæretico Miniſtro, aut laïco Magiſtratu Matrimonium contraheretur ijs in locis, in quibus Hæreticarum Sectarum libera non eſt Profeſſio, prorſus irritum eſſet. Caluinianorum in Gallijs Matrimonia, antequam *Ludouici Magni* Edicto publica impiæ Sectæ Profeſſio, Conuentúſque ac Ritus prohibiti eſſent, rata fuiſſe notum eſt, modò in publico Sectæ Conuentu iuxta Regias Conſtitutiones contracta eſſent. Similiter in locis in quibus non ſunt Epiſcopi, nec Parochi, aut vbi Matrimoniorum celebrationi intereſſe ipſis vetitum eſt ſub pœna mortis, exilij, vel grauioris mulctæ, Chriſtianorum Matrimonia coram Magiſtratu contracta, valida & rata eſſe, reſpondit Congregatio Concilij Tridentini Interpres, teſte Cardinali *Bellarmino* in literis ad *Octauium* Tricarienſem Epiſcopum per Germaniam & Belgium Nuntium Apoſtolicum, die trigeſimâ Decembris, anno ſexcenteſimo ſupra milleſimum datis. Idem reſpondit rurſus Sacra Congregatio D. *Saſboldo* Philippenſi Archiepiſcopo; die 19. Ianuarij, anno milleſimo ſexcenteſimo tertio. Eadémque fuit ſententia *Guillelmi Eſtij* eximij Theologi, ea de Quæſtione rogati à D. *Miræo* Antuerpienſium Epiſcopo die 19. Martij, anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptimo.

REGVLA IX.

Matrimonium contractum coram Parocho, cui Ordinarius prohibuit, ne illius celebrationi intereſſet, aut tales Matrimonio coniungeret, ratum ac validum eſt, quamuis grauiter peccauerit Parochus, ac plectendus ſit.

SVo enim Iure, non ex facultate ſibi ab Epiſcopo datâ, Parochus Matrimonij celebrationi, vt Eccleſiæ Miniſter intereſſe poteſt, vt patet ex Decreto Concilij Tridentini: At licet Parocho prohibuerit Epiſcopus ne Matrimonium celebraret, ſi tamen interſit, Matrimonium coram Parocho celebratur, prout Concilium decreuit, adeóque ratum ac validum eſt, modo nullum aliud obſit canonicum impedimentum.

Præterea, *Eccleſia in his quæ ad Matrimonium pertinent, tripliciter ſe habet:* (inquit *S. Thomas*, Quodlibeto 5. Quæſtione 8. Articulo 1. ad primum) *Vno quidem modo per modum judicantis; Alio modo per modum prohibentis vel puniantis: Et hoc quidem impedit Matrimonium contrahendum, ſed non dirimit jam contractum: Tertio modo ſe habet per modum ſtatuentis, quod fit ſolùm Auctoritate Summi Pontificis: & ſecundùm hoc perſonæ aliquæ redduntur illegitimæ ad contrahendum, ita quòd ſi etiam contrahant, Matrimonium dirimitur.* Poteſtas autem quâ Ordinarius prohibuit Parocho ne tales Matrimonio coniungeret, ad ſecundum modum refertur: Prohibitio itaque Ordinarij Matrimonium celebrandum impedit, ſed contractum & celebratum non dirimit, ſi alia impedimenta non extent. Vnde cum Giennenſis Epiſcopus ad Sacram Congregationem Tridentini Concilij Interpretem dubium ea de re ſuum retuliſſet, An ſcilicet validum ſit Matrimonium adhibito Parocho, cui ab Epiſcopo fuerat interdictum ne illi Matrimonio intereſſet? Sacra Congregatio reſpondit, Eſſe validum; teſte *Fagnano*, in Cap. *Litteræ*, Ext. *De Matrimonio contracto contra Interdictum Eccleſiæ*.

R E G V L A X.

Matrimonium præſente & intelligente Parocho contractum, quamuis non conſentiente, nec vllum aliud Miniſterium obeunte, Ritusúe ſacros in Matrimonij celebratione præſcriptos perficiente, ratum & validum eſt.

PRæſentiam enim dumtaxat, non aliud Miniſterium Parochi Concilium Tridentinum exigit, ne Matrimonium clandeſtinum & irritum ſit; præſentiam (inquam) illius, tamquam teſtis præcipui & auctoritatem habentis. Nec credendum eſt Concilium, quod Matrimoniorum libertati maximè conſuluit, Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, cap. 9. adeò vt nec diſſenſu patris irrita effici voluerit (Cap. 1.) illa conſenſui Parochi ſubieciſſe. Vnde propoſito dubio, An Matrimonium cum ſola præſentia Parochi, abſque eius conſenſu, aut Miniſterio, coram duobus vel tribus teſtibus celebratum, irritum ſit ex Decreto Concilij? Sacra Congregatio die ſecunda Martij, anni milleſimi quingenteſimi-octogeſimi, reſpondit: Illa verba cap. 1. *Vbi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat*, EGO *vos in Matrimonium conjungo*, &c. non pertinere ad ſubſtantiam Matrimonij; ideòque Matrimonium valere, etiamſi verba prolata ſint tantum à contrahentibus, & non à Parocho, dummodo adſit præſentia Parochi. Ita refert *Fagnanus* in cap. *Quod nobis*, Ext. *De Clandeſtina Deſponſatione*. Neceſſe tamen eſt, vt Parochus ſit à contrahentibus adhibitus. Vnde ſi partes contraxerint Matrimonium, dum fortè Parochus confabulandi causâ, vel aliud negotium tractandi adeſſet, aliáque re occupatus audiuit huiuſmodi contractum fieri, & poſtea contrahentium alter velit huiuſmodi contractum, ratione illius defectûs reſcindere, Sacra Congregatio cenſuit, Poſſe, niſi alia interuenerint, quæ Parochum à contrahentibus adhibitum fuiſſe arguant; vt refert *Fagnanus* ibidem. Sed ſi ex aliâ etiam causâ vocatus, adhibitus tamen fuit ad illum actum, etiamſi nihil eorum quæ agebantur, vidit & intellexit, quia affectauit non intelligere, auertendo oculos, & obturando aures, ratum nihilominus eſt Matrimonium coram illo contractum, vt declarauit Congregatio Concilij, teſte *Fagnano*, in cap. *Quoniam*, Ext. *De Conſtitutionibus*.

R E G V L A XI.

Grauis peccatis rei ſunt, grauíque Pœnitentiâ plecti debent, & à Iudicibus etiam Regijs mulctari, qui Matrimonia contrahunt præſente dumtaxat, & non conſentiente Parocho, vel altero Sacerdote ab eo, aut ab Epiſcopo facultatem habente; nec Benedictionem Nuptialem ſecundùm Eccleſiæ Ritum recipere curant.

TEmerè namque violant Sacroſancta Eccleſiæ Decreta, & Conſtitutiones Principum, grauiſque ſcandali ſunt auctores. Cùm ipſis ergo ceu peccatoribus publicis eſt agendum.

R E G V L A XII.

Grauis etiam peccati rei ſunt, & graui Pœnitentiâ meritò plectendi, qui domicilium ex induſtria mutant, migrantque in Parochiam vbi ſunt ignoti, vt ibi clanculum quæſito domicilij tempore Matrimonium contrahant, vbi noti ſuat legitimè ac juſtè impediendum. Eorum longè grauius crimen eſt, qui conſultò migrant in regiones, in quibus Tridentini Concilij recepta non eſt Diſciplina.

ECcleſiæ namque Leges dolo malo & fraude inſigni eludunt.

R E G V L A XIII.

Parochus extra Parochiæ ſuæ fines Parochianos ſuos Matrimonio coniungere poteſt, modò Denuntiationes factæ ſint in Parochia. Validum eſt pariter Matrimonium coram Sacerdote, de licentiâ Parochi, extra illius Parochiam contractum.

MAtrimonij enim celebratio, ſiue præſentia illius celebrationi à Parocho exhibenda, non eſt actus contentioſæ Iuriſdictionis (vt loquuntur) adeòque non circumſcribitur territorio.

R E G V L A XIV.

Matrimonium contractum coram Parocho non Sacerdote, ratum eſt, præſertim ſi ſit intra annum ipſi à Iure conceſſum vt Presbyteratus Ordinem ſuſcipiat.

ITa declarauit Congregatio Concilij Tridentini Interpres, immò ſatis eſſe ad hoc vt ratum habeatur, vt contractum ſit coram Parocho Minoribus tantùm Ordinibus initiato. Refert *Fagnanus* in cap. *Quoniam*, Ext. *De Conſtitutionibus*.

R E G V L A XV.

Matrimonium coram Parocho ſuſpenſo vel excommunicato contractum, nihilominus ratum eſt.

IN hoc enim Sacramento Parochum nullam exercere Iuriſdictionem, ſed meram exhibere præſentiam, & Miniſterium facti, cenſuit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum: Porrò Suſpenſio & Excommunicatio irritum non faciunt Sacramentum, niſi in his quæ ſunt Iuriſdictionis, ſicut eſt Abſolutio à peccatis. Ratum igitur eſt Matrimonium contractum coram Parocho ſuſpenſo, & excommunicato, etiam denunciato, vt reſpondit Sacra Congregatio Concilij, tempore Cardinalis *Matthæi*, re diligenter examinatâ, teſte *Fagnano* in cap. *Litteræ quas*, Ext. *De Matrimonio contracto contra Interdictum Eccleſiæ*. Grauiter tamen peccant, qui coram Parocho excommunicato ſcientes volentes contrahunt, & in Excommunicationem incurrunt, ſi ſit denunciatus, quia ipſius vitare Communionem tenentur.

R E G V L A XVI.

Matrimonium coram Parocho intruſo contractum, irritum eſt.

ILle enim non eſt verus Parochus: Concilium autem Tridentinum declarat irrita Matrimonia, quæ aliter quàm præſente Parocho, aut alio Sacerdote, de ipſius Parochi, aut Ordinarij licentiâ contrahunt. Verùm ſi titulum habeat ſaltem coloratum (vt loquuntur) & errore communi vulgi Parochus habeatur, ratum eſt Matrimonium coram ipſo contractum. Quamuis enim ipſo Iure priuatus ſit Beneficio ob aliquod crimen, vel quia excommunicatus erat, cùm ad illud promotus eſt, vel quia Beneficium habet alterum, quod cum Parochiali Cura poſſideri non poſſit, vel quia intra annum Sacrum Presbyteratus Ordinem non ſuſcepit; nondum tamen poſſeſſione ſpoliatus eſt, & quamdiu non ſpoliatur, præſumitur habere iuſtam retinendi cauſam, vt colligitur ex cap. *Licet Epiſcopus*, Tit. *De Præbendis & Dignitatibus*, in Sexto.

R E-

R E G V L A XVII.

Matrimonium contractum coram Clerico non Sacerdote, de licentia Parochi, vel Ordinarij, nullum & irritum eſt.

TRidentinum enim Concilium eos *Qui aliter quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentiâ, & duobus vel tribus teſtibus, Matrimonium contrahere attentabunt, ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit, & huiuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit*, prout eos Decreto ſuo *irritos facit, & annullat*.

R E G V L A XVIII.

Clandeſtinum eſt & irritum Matrimonium ſine duobus vel tribus teſtibus contractum.

IDeuidens eſt ex Concilij Tridentini Decreto. Quatuor teſtes fide dignos Regia Conſtitutio Blæſis edita poſtulat: Quod in hoc Regno obſeruandum eſt. Attamen ſi duo tantùm teſtes interſint, ratum erit Matrimonium. Maiorem enim numerum Lex diuina non poſtulat ad aliquam veritatem comprobandam: *In ore*
Deuteron. 19. 15. Matth. 18. 16. (inquit) *duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum*. Quod verò ad teſtium qualitatem attinet, non ſunt ad ſeueram legum normam exigendi, ſed ſufficiunt quicumque rationis compotes, quamuis impuberes, conſanguinei, domeſtici, fœminæ, aut infames, quia moraliter præſentes eſſe poſſunt, & de re geſta teſtimonium ferre. Quales enim teſtes eſſe debeant, Concilium Tridentinum non præſcribit. Curandum tamen eſt Parocho, vt noti ſint ac probi.

R E G V L A XIX.

Tres futuri Matrimonij Denunciationes à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus Dominicis aut Feſtis, eiuſdem celebrationi ſunt præmittendæ.

DEnunciationes illæ ſeu Proclamationes, quæ *Banna* vulgò nuncupantur, ab Eccleſia decretæ ſunt, tum ne clandeſtina Matrimonia contraherentur; tum vt Impedimenta Matrimonij, ſi quæ forent inter Partes, Eccleſiæ innoteſcerent, nec perſonæ coniungerentur, niſi quas ad contrahendum inter ſe legitimas eſſe conſtaret. Harum denunciationum vſus in aliquibus Eccleſijs Concilium Lateranenſe 4. præceſſit, præſertímque in Eccleſia Gallicana, vt diſcimus ex Conſtitutionibus *Odonis De Soliaco* Pariſienſis Epiſcopi, anno 1207. editis, & ex Cap. *Cùm in tua*, Ext. *De Sponſalibus*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt Epiſcopo Bellouacenſi datum. Hanc aliquorum locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogauit Concilium Lateranenſe 4. ſub eodem Pontifice, Cap. 51. Eámque Legem confirmauit Concilium Tridentinum, Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 1. *Sancta Synodus ſacri Lateranenſis Concilij ſub Innocentio III. celebrati veſtigijs inhærendo, præcipit vt impoſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus feſtiuis, in Eccleſia inter Miſſarum Solemnia publicè denuntietur, inter quos Matrimonium ſit contrahendum: Quibus Denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur Impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Eccleſiæ procedatur*, &c. Idem ſancitum eſt Regia Conſtitutione Blæſis edita, Articulo quadrageſimo.

R E G V L A XX.

Denunciationes Matrimonij futuri non ſunt neceſſariæ neceſſitate Sacramenti, ſed ſolùm neceſſitate Præcepti: Adeóque clandeſtinum & irritum non eſt Matrimonium, quod ſine Denunciationibus contrahitur.

DEnunciationum omiſſione irritum non fieri Matrimonium, ex Concilij Tridentini Decreto colligitur. Hæc enim verba, *Qui aliter quàm præſente Parocho* &c. ad denunciationum ſolemnitatem non referuntur, ſed ad Parochi, teſtiúmque præſentiam, ſine qua initos contractus irritos declarat, & Partes ad ſic contrahendum inhabiles reddit: Non obſcurè innuens, alterum defectum, ſcilicet denunciationum, Matrimonium irritum non facere, nec Partes ad ſic contrahendum inhabiles reddere. Exceptio namque hoc in caſu, Legem in cæteris firmat. Præterea, ſi denunciationes ad Matrimonij ſubſtantiam pertinerent, poſt Matrimonium fieri non poſſent, ſed in ipſo actu deberent adhiberi, vt colligitur ex Cap. *Audiuit*, & Cap. *Quia propter*, Ext. *De Electione*. Indiuiduum enim eſt quicquid ad ſubſtantiam actus pertinet, vt ſeparari vel diſiungi ab illo non poſſit. Conſtat autem ex Concilij Tridentini Decreto, Matrimonium abſque denunciationibus celebrari poſſe, cùm illas Epiſcopus remittit: Conſtat poſt Matrimonij celebrationem denunciationes differri poſſe, ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitiosè impediri poſſe ſi præmittantur: Ad ſubſtantiam itaque Matrimonij non pertinent: Nec illarum omiſſio clandeſtinum & irritum facit Matrimonium. Ita reſpondit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres: Eáque eſt Theologorum omnium, & Iuriſconſultorum pene vniuerſorum ſententia.

Quod ergo Regia Conſtitutio Blæſis edita, Articulo quadrageſimo *Matrimonia ſine Denunciationibus validè contrahi non poſſe* à ſubditis Regijs, cuiuſcumque ſtatus, & conditionis ſint, decernit, intelligendum eſt, Matrimonia valida non eſſe quoad effectus ciuiles, quamuis ratione Contractûs & Sacramenti rata ſint. Hanc Regiæ Conſtitutionis formulam ſic explicant *Feuretus* Libro 5. *De Abuſu*, Cap. 2. & Compilator Probationum Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ Tom. 2. pag. 967. Sic explicuerunt Regiorum Sigillorum Cuſtos, & Conſiſtoriani Comites à Rege *Ludouico XIII.* triumphantis memoriæ deputati, cùm Gallicani Cleri Querimonijs & Supplicationi occaſione Articuli 39. Conſtitutionis à Iuſto Rege editæ anno 1629. quo Matrimonia inita contra tenorem Bleſenſis Conſtitutionis, *Inualidè contracta* cenſeri ac declarari decernebat, Regis nomine reſponderunt anno 1630.

R E G V L A XXI.

Lethaliter peccarent contrahentes, qui abſque Diſpenſatione, aut causâ legitimâ Matrimonio iungerentur nullis præmiſſis Denunciationibus. Similis peccati rei eſſent Parochus, & teſtes, qui ſcientes volentes huiuſmodi Matrimonio intereſſent.

ECcleſiæ enim præceptum violarent in re graui. Id *S. Antonini* verba confirmant 3. p. Tit. 1. Cap. 16. Quamquam multò ante Concilium Tridentinum ſcripſerit. *In aliquibus locis* (inquit) *non ſiunt Banna* ∴ *Vade in talibus locis, ratione contrariæ conſuetudinis, omiſſionem Bannorum puto non eſſe peccatum: Sed vbi ſeruantur, eſſet mortale omittere*. Atqui poſt Tridentinum Concilium, ſeruantur vbicumque illud promulgatum eſt; & in Gallijs id præterea ſeruari iubent Regiæ Conſtitutiones: Omiſſio igitur Denunciationum abſque diſpenſatione, aut legitimâ causâ, eſt peccatum mortale.

R E G V L A XXII.

Epiſcopi iuſtis de cauſis vnam vel duas, imò & omnes Denunciationes remittere poſſunt.

IDconſtat ex Tridentinæ Synodi Decreto. *Quod ſi aliquando* (inquit) *probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint Denunciationes, tunc vel vna tantùm Denunciatio fiat; vel ſaltem Parocho, & duobus vel tribus teſtibus præſentibus, Matrimonium celebretur: Deinde ante illius conſummationem Denunciationes in Eccleſia fiant; vt, ſi aliqua ſubſunt impedimenta, faciliùs detegantur: Niſi Ordinarius ipſe expedire iudicauerit, vt prædictæ Denunciationes remittantur: Quod illius prudentiæ & iudicio Sancta Synodus relinquit.*

R E-

REGVLA XXIII.

Soli Epiſcopi, & eorum Vicarij Generales, necnon Vicarij Capituli Sede vacante, non autem Abbates, aut alij Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, Matrimonij Denunciationes remittere poſſunt.

IDenim Iuris penes ſolos Epiſcopos eſſe voluit Concilium Tridentinum: & Sacra Congregatio Concilij Interpres declarauit *Alexandrum* Cardinalem *Farneſium*, Commendatarium Abbatiæ Farſenſis, Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis, carere facultate duas Denunciationes remittendi, quam ei ex ſpeciali gratiâ *Gregorius XIII.* conceſſit, quoad viueret, Reſponſúmque Congregationis approbauit, Ordinarij nomine Cap. 1. Seſſionis 24. Concilij Tridentini *De Reformatione Matrimonij*, ſolùm Epiſcopum intelligendum eſſe confirmans, vt refert *Fagnanus* in 4. Librum Decretalium, Tit. *De Clandeſtina Deſponſatione*, Cap. *Cùm inhibitio.*

Concilium Narbonenſe anno 1609. Cap. 22. Denunciationum prætermittendarum licentiam ab Officialibus concedi vetat. *Matrimoniales* (inquit) *Denunciationes ſolus Epiſcopus, vel eius in ſpiritualibus Vicarius Generalis, ex cauſa bene notâ remittat: Officiales verò ſuper illis diſpenſare non attentabunt, cùm illud illis prohibitum ſit, prout præſenti Decreto prohibemus.*

REGVLA XXIV.

Diſpenſationes ſeu remiſſiones Denunciationum Matrimonio prætermittendarum, ſine cauſa graui ac iuſta concedi non debent; idque gratis. Vnde redimendorum (vt vulgò loquuntur) Bannorum non probanda conſuetudo.

COncilij Pariſienſis anno 1429. celebrati Canonum 33. ea de re obſeruari expediret. *Epiſcopis* (inquit) *Archidiaconis, & alijs, quibus id de iure vel conſuetudine competit, iniungimus, ne de cætero ita faciliter diſpenſent ſuper Bannis in Matrimonio concedendis, etiam prætextu cuiuſcumque pecuniæ, ſicut hactenus diſpenſare conſueuerunt.*

Regia Conſtitutio Blæſis edita diſpenſationem ſuper denunciationibus concedi vetat, niſi poſt primam denunciationem ſiue proclamationem, idque ex vrgenti dumtaxat & legitimâ cauſâ, & poſtulantibus præcipuis, proximiſque parentibus contrahentium.∴ Vrgente tamen graui neceſſitate diſpenſationes omnes, hoc etiam in Regno, Epiſcoporum iudicio remittuntur.

Iuſtæ autem hac in re diſpenſandi cauſæ, hæ præcipuæ ſunt: Prima, quam Tridentina Synodus exprimit, *Si probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes.*

Secunda, quando ſine infamiâ contrahentium fieri denunciationes non poſſunt, cùm ſcilicet, aliquo impedimento dirimente intercedente, nihilominus contraxerunt, quod Matrimonij tempore occultum, poſtea ad Eccleſiæ notitiam perlatum eſt: Vel cùm in concubinatu vixerunt, & tamen pro veris coniugibus ſunt habiti: Legitimóque Matrimonio è peccato emergere volunt.

Tertia, quando ſine graui animæ, aut rerum etiam temporalium diſcrimine, differri Nuptiæ non poſſunt; vt ſi vir ſit in periculo mortis conſtitutus, aut debeat ſubitò longum iter ſuſcipere; & neceſſe ſit contrahi connubium, vt ingenuæ mulieris honori conſulatur, & proles iam nata vel concepta legitima fiat.

Quarta, cùm duobus, ad vitandum peccatum, ſcandalum, vel infamiam, vel periculoſas lites & vexationes ex parte parentum, aut tutorum, expedit quamprimùm nuptias inire, & periculum eſt in mora, ne alterius animus ex leuitate, infidelitate, aut aliorum ſuaſionibus immutetur: Quæ cauſa maximè vrget, cum ambæ ſimul partes in ſtupro deprehenſæ, in Matrimonium conſentiunt.

Quinta, quando virgo ſub tutela iniqui Tutoris eſt, qui eam viro ignobili & diſpari tradere vult, aut ſub poteſtate Nouercæ, quæ vult eam in Monaſterium protrudere.

Sexta, quoties inter contrahere volentes diſparitas eſt conditionis, ætatis, diuitiarum; quando ſcilicet nobilis cum ignobili, pauper cum diuite, honeſtæ vitæ cum meretrice, aut infami contrahere vellet matrimonium. Viro enim, qui ſui Iuris eſt, meretricem lupanari eductam ducere licet vxorem, vt eam à peccato reuocat, idque, inter opera charitatis non minimum, facientibus in remiſſionem peccatorum proficere, reſpondet *Clemens III.* Cap. *Inter opera*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio.*

Septima, quando Principes contrahunt Matrimonium, quod magnâ cum deliberatione fieri ſolet, ac impedimenta, ſi quæ intercedant, ſatis nota ſunt. Quam cauſam, ſicut & præcedentem, *S. Antoninus* approbat 3. p. Tit. 1. Cap. 16.

Octaua, quando tempus vrget quo Nuptiarum celebratio prohibita eſt, nec tamen differri poſſunt citra graue incommodum, aut animæ periculum, propter eorum, qui contrahere volunt, incontinentiam. Hanc cauſam approbauit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres, teſte *Zerola* in *Praxi Epiſcopali*, verbo *Matrimonium*, Dubio nono. An verò his & illis perſonis concedenda ſit ob eam rationem diſpenſatio, prudentiæ ac iudicio Epiſcoporum relictum eſt. Paſſim concedendam non eſſe, plerique priſcæ Diſciplinæ amantibus videbitur, vt *S. Carolo Borromæo*, & Concilio Mediolanenſi 5. viſum eſt p. 3. Tit. *Quæ ad Matrimonium pertinent*. Sic autem ſtatuit: *Matrimonij Denunciationes, quas aliquando ab Epiſcopo remitti, Conſtitutione Tridentina permiſſum eſt, is videat, ne ob aliam cauſam, quàm eâ ipsâ Conſtitutione cauetur, remittat; cùm ſcilicet Ordinarij iudicio veriſimilis ſuſpicio eſt, Matrimonium malitioſè impediri poſſe. At verò ſi hæc cauſa non ſubeſt quamobrem illas remittat, ea certè ſola, quòd inſtat ſacri Aduentûs, Quadrageſimæue tempus, neque neceſſaria eſt, nec verò cum ratione conſentiens; cùm præſertim eo ſacro tempore qui iam Matrimonio iuncti ſunt, ab illius vſu abſtinere potiùs conueniens ſit, nedum Sponſos vnà coniungi.*

Concilium Rothomagenſe anno 1581. celebratum Tit. *De Matrimonio*, Denunciationes abſque cauſâ legitimâ remitti vetat. *Denunciationes* (inquit) *vel omninò vel ex parte remitti poſſunt pro ſolius Ordinarij iudicio, non tamen abſque cauſâ legitimâ & rationi conſentanea, præſertim ſi qua ſit iuſtarum oppoſitionum ſuſpicio. Petitur verò frequentiùs Denunciationum remiſſio ad cauenda maleficia, quæ in celebratione Nuptiarum nonnunquam exercentur; vel ad declinandam populi inſultantis diu noctúque, Nuptijs maximè ſecundò aut tertiò repetitis laſciuiam.* Tum cauſas iſtas legitimas & rationi conſentaneas non eſſe innuit, alia proponendo remedia contra maleficia, alia media ad inſultus auertendos.

Contra maleficia (inquit) *& vt dignè Sacramentum accipiant, hortamur coniuges, vt antequam contrahant vel ſaltem triduò ante Matrimonij conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum accedant. Sacerdos verò ne vllum det maleficijs locum, cautiùs & circumſpectiùs in Nuptiarum Benedictione ſe gerat. Nec amittant Parœciarum Rectores, Populi circa Nuptias petulantiam, ſub interminatione Excommunicationis, aduocato etiam (ſi opus fuerit) brachij ſæcularis auxilio, compeſcere.*

Concilium Turonenſe 1583. Cap. 9. *Matrimonijs* (inquit) *clandeſtinis vt ampliùs via præcludatur, omnes Epiſcopos à diſpenſationibus de duabus proclamationibus, & extra tempora nubendi, omninò abſtinere monemus, niſi ob cauſam legitimam, neceſſariam, eiſque cognitam, exiſtimauerit eſſe diſpenſandum: Omnibus alijs Perſonis Eccleſiaſticis non Epiſcopis, à diſpenſationum huiuſcemodi concedendarum facultate excluſis.*

REGVLA XXV.

Certis in caſibus vbi grauis & aperta neceſſitas vrget, nec per temporis anguſtiam adiri Epiſcopus poteſt, quia citò elaberetur occaſio, ſine Proclamationibus contrahi poteſt Matrimonium, etiamſi non ſint ab Epiſcopo remiſſæ.

ID vt fiat certis in caſibus probat Eccleſia, vt ſi vir ſit in præſenti mortis periculo, velítque ducere concubinam, quæ pro illius coniuge vulgò habebatur, & prolem ex ea ſuſceptam legitimam reddere:

dere : Vel ſi vir qui virgini ſtuprum intulit, Auctoritate publicâ, ſeu Iudicis Sententiâ compellatur ad Matrimonium cum illa contrahendum ſtatim poſt cauſæ cognitionem, vt illius aboleat infamiam.

REGVLA XXVI.

Si contrahentes ſint diuerſarum Parochiarum, Denunciationes in vtraſque Parochia faciendæ ſunt. Si diuerſarum ſiat Diœceſium, Parochus ſiue Epiſcopus eos Matrimonio iungere non poteſt, niſi proclamationes factæ ſint in vtraque Diœceſi in proprijs Parochijs, ac de illis teſtimonium habeat authenticum, ab Epiſcopo recognitum & confirmatum; aut legitimam diſpenſationem in ſcriptis conceſſam.

ALiter enim Impedimenta cognoſci facilè non poſſent, plurimæque ad contrahendum inter ſe illegitimæ perſonæ fallerent Eccleſiam, & Nuptialem Benedictionem ſurriperent. Id confirmat Concilij Aquenſis anno 1585. celebrati, & à *Sixto V.* approbati Decretum, in Tridentini executionem editum, Tit. *De Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *Matrimonij Denunciationes à Parochis tum demum ſiant, cùm vir & mulier, eorúmue parentes, vel ij, qui puellæ curam habent, id poſtularint. Quod ſi ambo diuerſis in Parochijs habitant, tum in vnius & alterius item Parochia ſiant. Eas autem denunciationes ne vllas quidem remittere eis liceat, niſi proprij Epiſcopi conſenſu, idque cauſis Iure permiſſis. Caueant autem Parochi, ne alienæ Parochiæ Sponſum, Sponſámue ante Matrimonio iungant, quàm teſtimonium ab illius Parocho, ſi eiuſdem, vel ſinitimæ, aut non nimis longinquæ Diœceſis ille ſit, ſcriptum acceperit, cuius teſtimonij fide ſibi teſtatum ſiat, ex Tridentini Concilij præſcripto, Denunciationes, quæ neceſſariæ ſunt, aut Ordinarij ſui voluntate omiſſas eſſe; aut factas quidem, nullúmque legitimum impedimentum ab vllo homine ſignificatum, quo minùs tale Matrimonium contrahi liceat. Illud verò teſtimonium, ſi à Parocho alienæ Diœceſis ſiat, ab Ordinario loci, aut ab eo, cui hoc ille delegauerit, ſubſcriptione ac ſigillo comprobatum ſit: Si verò in Diœceſi, à Vicario foraneo.* Idem ſtatuit Concilium Narbonenſe anno 1609. Atque ita decreuiſſe *Paulum V.* in Rituali refert *Chriſtophorus Marcellus.*

REGVLA XXVII.

Teſtis vnus ad Matrimonium impediendum ſufficit, modò iuxta formam Iuris Impedimentum teſtificetur.

NItitur hæc Regula Cap. *Super eo*, Ext. *De Teſtibus & Atteſtationibus*, quod eſt *Alexandrum III.* Reſponſum *Matthæo* Cardinali datum. *Super illa Quæſtione*, (inquit) *An mulier coniungenda non ſit viro, pro eo quòd ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur; Reſpondemus, Quòd ſi non eſt firmatum Matrimonium inter eos, matre aſſeuerante ipſos eſſe conſanguineos, non debeat coniungi, quia præſumptio eſt non modica, quòd ſe lineâ conſanguinitatis attingant. Si verò Matrimonium eſt firmatum, non debet ſine plurium Iuramento diſſolui.*

Et Cap. *Præterea*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio*, quod Reſponſum eſt eiuſdem Pontificis Epiſcopo ſanctæ Agathæ datum. *De Muliere* (inquit) *quæ à viro impetitur, cuius conſanguineus cum ea ſe deliquiſſe proponit, ſed hoc publicè confiteri recuſat propter metum, & potentiam mulieris: Taliter reſpondemus, Vt Matrimonium ipſum fieri (niſi iuramentum interueniſſet) diſtrictè prohibeamus, ne deterius inde contingat.* Itaque ſi Iuramentum interuenerit, Matrimonium prohiberi non debet propter ſecretam vnius de impedimentu huiuſmodi confeſſionem, niſi aliunde probetur legitimis documentis.

Idem confirmat *Innocentius III.* Epiſcopo Bellouacenſi reſpondens, Cap. *Cùm in tua*, ſub eodem Titulo.

Forma verò teſtificandi his in cauſis præſcribitur Cap. *Tua nos*, Ext. *De Conſanguinitate & Affinitate*: Teſtes ſcilicet qui conſanguinitatem, vel affinitatem teſtificantur, gradus aſſignare debere, nominibus proprijs, vel æquipollentibus indicijs deſignando perſonas: Et à ſtipite, id eſt, à parentibus vel germanis incipere debere, vbi de conſanguinitate agitur.

REGVLA XXVIII.

Fama publica alicuius Impedimenti Matrimonium contrahendum impedit.

ITa declarauit *Vrbanus III.* Burdigalenſi Archiepiſcopo reſpondens, Cap. *Super eo*, Ext. *De Conſanguinitate & Affinitate*, cuius hæc ſunt verba: *Super eo quòd iuuenem aſſeris puellam quamdam nondum nubilem ſide interpoſitâ deſponſaſſe: Quæ iam facta nubilis eum repetit, & ille excipit dicens, Se non debere eam ducere, pro eo quòd poſtquam puellam affidauit eamdem, carnaliter propinquam ipſius cognouit. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, Quòd ſi manifeſtum eſt Iuuenem cognouiſſe propinquam prædictæ puellæ: Vel, ſi non eſt manifeſtum, fama tamen loci hoc habet: Cùm eſſet ſponſa tantummodo de futuro, idem ab eius impetitione debet abſolui.*

REGVLA XXIX.

Teſtimonium de auditu, ad Matrimonium impediendum, multò minus ad dirimendum ratione conſanguinitatis vel affinitatis, non ſufficit, niſi ſecundùm formam Iuris feratur.

FOrma illa præſcripta eſt à Concilio Generali Lateranenſi 4. ſub *Innocentio III.* Cap. 52. & habetur Cap. *Licet ex quadam*, Ext. *De Teſtibus*, cuius hæc ſunt verba: *Statuimus, ne ſuper hoc recipiantur de cætero teſtes de auditu, cùm iam quartum gradum prohibitio non excedat: Niſi forte perſonæ graues extiterint, quibus fides ſit meritò adhibenda, & ante litem motam teſtificata didicerint ab antiquioribus quidem ſuis; non vtique ab vno, cùm non ſufficeret ille, ſi viueret; ſed duobus ad minus; nec ab infamibus & ſuſpectis, ſed à ſide dignis, & omni exceptione maioribus: Cùm ſatis videretur abſurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores. Nec tamen ſi vnus à pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint quod teſtantur, tamquam plures & idonei teſtes debent admitti; cùm ſecundùm ordinem ſolitum Iudiciorum non ſufficiat vnius teſtis aſſertio, etiamſi Præſidiali refulgeat Dignitate, & actus legitimi ſint infamibus interdicti.*

Teſtes autem huiuſmodi proprio Iuramento firmantes, quòd ad ferendum teſtimonium in cauſa ipſâ odio, amore, timore, vel commodo non procedant, perſonas expreſſis nominibus, vel demonſtratione, vel circumlocutione ſufficienti deſignent, & ab vtroque latere ſingulos gradus clarâ computatione diſtinguant: Et in ſuo nihilominus Iuramento concludant, Se accepiſſe à ſuis Maioribus quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficient, niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel ſaltem in vno prædictorum graduum conſtitutas pro conſanguineis ſe habere. Tolerabilius eſt enim aliquos contra Statuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitimè contra Statuta hominum ſeparare.

REGVLA XXX.

Sponte oblata Iuramenta Parentum, contra perſonæ grauis & ſide dignæ denunciationem, quæ famam vel ſcandalum probat, præualere non debent, in cauſis impedimentorum Matrimonij.

HÆc Regula nititur Cap. *Cùm in tua*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum Bellouacenſi Epiſcopo datum: *Si perſona grauis* (inquit) *cui fides ſit adhibenda, tibi denunciet, quod hi, qui ſunt Matrimonio copulandi, ſe propinquitate contingant, & de fama vel ſcandalo doceat: Aut etiam per te ipſum poſſis certificari de plano, non ſolùm debes Iuramenta parentum ſponte oblata non recipere, verùm etiam eos, qui ſe contrahere nituntur, ſi moniti induci nequiuerint, compellere vt à tali contractu deſiſtant: Vel contra famam huiuſmodi, ſecundùm tuæ diſcretionis arbitrium. Iuramenta exhibeant propinquorum. Alioquin ſi perſona denuncians non extiterit talis; vel de fama, vel de ſcandalo non poterit edocere; ad deſiſtendum monere poteris, non compellere contrahentes.*

R E G V L A XXXI.

Qui intra quatuor menſes poſt peractas Denunciationes Matrimonium non contraxerunt, poſtmodum non poſſunt contrahere, niſi nouæ Denunciationes Epiſcopi arbitrio fiant.

SIc edixit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum. Immò ſi Denunciationibus factis, Matrimonium vltra duos menſes differatur, *Ne idem antea Parochus celebret, quàm iterum Denunciationes ex Concilij Tridentini præſcripto fecerit, edixeritue, ſi modo aliud Epiſcopus non conceſſerit*, ſtatuit Concilium Mediolanenſe 5. Tit. *Quæ ad Matrimonium pertinent.*

R E G V L A XXXII.

Matrimonium clandeſtinum vim Sponſaliorum non habet: Vnde contrahentes nec publicâ Auctoritate, neque à Confeſſarijs cogi poſſunt ad contrahendum ſecundùm formam Concilij Tridentini.

NVlla enim obligatio nec ciuilis, nec naturalis oritur ex conſenſu præſtito in Matrimonio clandeſtino, quia actus à principio nullos nullum producit effectum: Actus autem geſtus contra Legem, quæ ſubſtantiam actus prohibet, nullus eſt (vt Iuriſconſulti loquuntur) ac proinde nullam obligationem infert.

Id confirmat Concilium *Mediolanenſe* 5. P. 3. Tit. De Matrimonio: *Qui teſtibus adhibitis* (inquit) *at ſine Parocho, aliòue Sacerdote, cui is vel Ordinarius facultatem dederit, Matrimonium de facto contraxerint, ne eos cogi liceat, vt denuò inter ſe contrahant; nec rurſus eo nomine impediri, quominus eorum vnuſquiſque cum alijs liberè contrahat: Cùm illud eorum factum, ne Sponſalium quidem, nedum Matrimonij vim habeat.* Atque ita iudicauit Sacra Congregatio Concilij.

R E G V L A XXXIII.

Tridentini Concilij Decretum obligat ijs omnibus in locis, in quibus eſt promulgatum.

ID conſtat ex ipſo Concilio Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 1. *Huiuſmodi Decretum* (inquit) *in vnaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eadem Parochia factæ numerandos.*

R E G V L A XXXIV.

Parochus librum habere debet, in quo coniugum & teſtium nomina, diémque & locum contracti Matrimonij deſcribat; quem diligenter apud ſe cuſtodiat.

ITa ſanxit ſacra Synodus Tridentina, ibidem: Quod Synodi Prouinciales poſtea celebratæ executioni mandari iuſſerunt.

A R T I C V L V S III.

De Conſenſu Parentum.

P R O P O S I T I O V N I C A.

Rata ſunt Matrimonia filiorum-familiâs ſine Parentum conſenſu contracta.

ID enim poſtulat libertas Matrimonij, de qua Apoſtolus 1. ad Corinthios 7. *Cui vult* (inquit) *nubat, tantùm in Domino.* Quod etſi de vidua dictum eſt, pari tamen ratione de omnibus alijs vtriuſque ſexûs nubentibus eſt intelligendum, vt ibidem innuit: *Dico* (inquit) *non nuptis, & viduis, Bonum eſt illis ſi ſic permanſerint, ſicut & ego: Quòd ſi non ſe continent, nubant*, cui ſcilicet placuerit. Quod & Veteris Teſtamenti ſcriptura docet *Geneſ.* 24. vbi *Rebeccæ* parentes aiunt: *Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem.* Et *Numer.* vltimo, de filiabus *Salphaad* dicitur: *Nubant quibus volunt, tantùm vt ſuæ Tribus hominibus.*

Id & recta ratio ſuadet. In ijs enim eligendis & conſtituendis, quæ ad totius vitæ ſtatum pertinent, cuiuſmodi ſunt Matrimonium vel Continentia perpetua, Vitáque Monaſtica, liber quiſque eſt, nec alicui ſubditus niſi Domino Deo. In diſciplina ſcilicet domeſtica & moribus alter alteri præeſſe poteſt, non autem in his quæ ad naturam pertinent, aut eam conſequuntur, vt eſt generatio prolis. Quamobrem mutuo contrahentium conſenſu inter perſonas legitimas perfici Matrimonium Canones ſtatuunt, Cap. *Cùm locum*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio*, Cap. *Licet*, & Cap. *Tua*, Ext. *De Sponſa duorum.*

Id confirmat *S. Ambroſius* Libro 1. *De Virginibus* Cap. 10. *Si hominem vellent amare filiæ veſtræ* (inquit) *per Leges poſſent eligere quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet?* Et Libro *De Virginitate*, Cap. 5. *An indignum videtur, vt ſacratæ Virgines à Sacroſanctis Altaribus non abducantur ad Nuptias? Et quibus licet Sponſum eligere, non licet Deum præferre?*

Idem confirmat *S. Auguſtinus*, Epiſtola 254 aliàs 233. ad *Benenatum*, de puella quadam ſcribens nondum viro maturâ, de cuius Matrimonio iam agebatur. *Fortaſſis* (inquit) *quæ nunc non apparet, apparebit & mater, cuius voluntatem in tradenda filia omnibus, vt arbitror natura præponit: Niſi eadem puella in ea iam ætate fuerit, vt iure licentiore ſibi eligat ipſa quod velit.*

Idem docet *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſtione centeſima quarta, Articulo ſexto. *Tenetur* (inquit) *homo homini obedire in his quæ exteriùs per corpus ſunt agenda: In quibus tamen ſecundùm ea quæ ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, ſed ſolùm Deo: Quia omnes homines naturâ ſunt pares; putà, in his quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem, & prolis generationem. Vnde non tenentur nec ſerui dominis, nec filij parentibus obedire, de Matrimonio contrahendo, vel Virginitate ſeruanda, aut aliquo alio huiuſmodi.* Coniugium certè ſeruorum inuitis dominis ratum eſſe, nemo diffitetur, vt habetur Cap. *Dignum eſt*, Ext. *De Coniugio Seruorum.* Multò magis ergo Matrimonia filiorum-familiâs inuitis parentibus rata ſunt. Siquidem maior eſt ſeruorum ſubiectio reſpectu dominorum, quàm filiorum reſpectu parentum.

Itaque Sancta Synodus Tridentina, Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 1. iure damnandos illos cenſuit, *Vt eos Anathemate damnat, qui falſo affirmant, Matrimonia à filijs familiâs ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe.*

Anathema illud Tridentini Concilij Lutheranos & Caluinianos Hæreticos ferit, qui pertinaciter aſſerebant, Matrimonia filiorum familiâs ſolo parentum diſſenſu aut conſenſu irrita vel legitima eſſe Iure Naturali & Diuino, nulloque habito reſpectu ad Leges Eccleſiæ.

Legibus quidem Romanis irrita fuiſſe coniugia filiorum-familiâs inuitis parentibus contracta, pleræque Digeſti, & Codicis Leges probant, Tit. *De Ritu Nuptiarum*, & *Iuſtinianus* Libro 1. *Inſtitutionum*, Cap. 10. *De Nuptijs*; ſed irrita dumtaxat declarare potuerunt quoad ciuiles effectus, non autem quoad ſubſtantiam, & quoad rationem Contractûs & Sacramenti. Sanè Ius Romanum intellexit *Paulus* Iuriſconſultus Lib. 2. Sententiarum Tit. 14. ſcribens: *Eorum qui in poteſtate patris ſunt, ſine voluntate eius Matrimonia Iure non contrahuntur; ſed contracta non ſoluuntur: Contemplatio enim publicæ vtilitatis priuatorum commodis præfertur.* Idem confirmat Formula 16. inter illas quas Illuſtris *Bignonius* ſub hoc Titulo edidit: *Formulæ veteres ſecundùm Legem Romanam*: Quæ ſic habet: *Viuentibus patribus, inter-filios-familiâs, ſine voluntate eorum, Matrimonia non legitimè copulantur, ſed contracta non ſoluuntur.* Si ergo pater iuſtam rationem habuit non probandarum huiuſmodi Nuptiarum, iniuſtæ Nuptiæ, iniuſta vxor, iniuſti liberi *Nulla dos, nulla vxor*, vt *Iuſtinianus* ait, in *Inſtit. De Nuptijs*. Non tamen diſſoluitur Matrimonium, etiam Iure Ciuili Romano, vt explicant inſignes & eruditi Iuriſconſulti *Cuiacius*, in *Lib. 35. Pauli ad Edictum. Ad L. 2. & 10. De Ritu Nuptiarum*, & *Dionyſius Godefridus* in *L. Filius ff. De Ritu Nuptiarum.*

Nec aliter intelligenda ſunt Regum Chriſtianiſſimorum Edicta, quæ Matrimonia filiorum-familiâs inuitis parentibus *Inualidè contracta* declarant, Inualidè (inquam) quoad effectus quoſdam ciuiles, non quoad rationem

nem Sacramenti, ſiue quoad ſubſtantiam Contractus qui materia Sacramenti proxima eſt, vt conſtat ex *Henrici II.* Conſtitutione Pariſijs edita anno 1556. ex Conſtitutione *Henrici III.* Blæſis editâ anno 1579. Articulo 41. Conſtitutionibus *Ludouici XIII.* editis anno 1629. & 1639. quibus quidem ab omni hæreditate repelluntur filij-familiâs, qui parentibus inuitis Matrimonium contraxerint, omnibúsque iuribus & commodis, vi matrimonialium contractuum, & teſtamentorum, Legúmue aut Conſuetudinum Municipalium beneficio illis aliàs quærendis, cùm ipſi tum eorum filij & nepotes in perpetuum priuantur: Sed Matrimonij ſic contracti ſubſtantiam, firmitatem, rationémque Sacramenti non attingunt, vt Regis nomine Clero Gallicano reſponderunt Illuſtriſſimi Commiſſarij ab eius Maieſtate Deputati anno 1629. vtque oſtendit Doctiſſimus Præſul *Iſaacus Habertus* Epiſcopus Vabrenſis, in Libro *De Iuſtitia Connubialis Edicti*, à Iuſto Rege *Ludouico XIII.* conditi, quo inauſpicatum quemdam libellum, qui ſub nomine OPTATI GALLI, *De Cauendo Schiſmate*, in lucem prodierat, refellit, Edictique Regij æquitatem contra laruatum Auctorem egregiè defendit. *Non multum* (inquit) *laborandum eſt de conciliandis Regijs Edictis cum Eccleſiæ Sententia: Nullo ſiquidem vnquam Edicto Matrimonia filiorum-familiâs inualida ac nulla eſſe abſque conſenſu parentum tutorúmue conſtitutum eſt, etſi hic error multis impoſuerit: Prohibita quidem ſunt, ſed inualida & nulla eſſe, haudquaquam definitum. Vnde etiam Deceſſorum ſuorum veſtigijs inſiſtens Rex Chriſtianiſſimus Ludouicus, ea iterum prohibuit, ac auſteriùs interdixit: Inualida tamen ac nulla eſſe contra Tridentinæ Synodi Decretum, ac Theologorum vnanimem etiam in Regno ſuo Sententiam minimè ſanxit.*

Et infra, *Intelligendum eſt illud omne quod in Matrimonio Iuris Diuini poſitum eſt, Sacramentale eſſe, proindéque ad Eccleſiam ſpectare, quæ Diuini Iuris cognitionem interpretationemque abſolutiſſimam ſola in terris erroris culpæque expers, Columna & firmamentum veritatis exercet. Vnde tamquam Diuini Iuris Interpretis ac Oraculi, de veritate, validitate, ſubſtantia, cauſis, partibus, contracta conſenſúque vt materia & forma, conditionibus, effectiſque Sacramenti Matrimonij decernere, vnius Eccleſiæ eſt. Id fidei caput eſſe, nemo dubitat Orthodoxus. Ex his omnibus Chriſtianiſſimus Princeps, ſi quid in Edicto ſuo attigit, illud non vt ex ſui, ſed Diuini vel Eccleſiaſtici Iuris Conſtitutione præiudicatam expreſſit. Verùm alia ſunt ad Matrimonium pertinentia, quæ Sacramentum ipſum non componunt, nec efficiunt; ſed antecedunt, comitantur, aut conſequuntur, vt reuerentia ac metus parentum, publicæ Legis & conſuetudinis obſeruantia, familiæ decus & ornamenta, honeſtatis & pudoris ſalus, famæque ſollicitudo, pactorum integritas, rerum & fortunarum conſeruatio, hæreditatum ac ſucceſſionum iura, aliáque id genus quamplurima, quæ Principem tamquam boni publici inſpectorem, arbitrum, vindicémque reſpiciunt. Ea verò ſunt de quibus, non ſub nullitate (vt inquiunt) aut Iuris Diuini Canonicique pœnis, ſed Ciuilis planè Iuris dicundi forma, Rex Iuſtiſſimus Edicto ſuo cauit, cauere potuit ac debuit.*

PROPOSITIO II.

Eccleſia Canonem condere poteſt, quo irrita reddantur Matrimonia filiorum-familiâs ſine Parentum conſenſu contracta.

CVm enim fide certum ſit, Eccleſiam impedimenta Matrimonij conſtituere poſſe; cúmque clandeſtina antea rata, deinceps irrita fore declarauerit; minimè dubitandum eſt, quin eodem iure potuerit Matrimonia filiorum-familiâs, repugnantibus parentibus contracta, irrita declarare. In Eccleſia Græca hæc olim Diſciplina viguit, vt compertum eſt ex Epiſtola *S. Baſilij* ad *Amphilochium*, Canone 42. cuius hæc ſunt verba: *Quæ ſine ijs qui habent poteſtatem, fiunt Matrimonia, ſunt fornicationes. Nec ergo viuente patre, nec domino, ij qui conueniunt ſunt ab accuſatione liberi, donec coniugio domini annuerint. Tunc enim accipit firmitatem coniugium.* Ad tempus vſque Schiſmatis & deinceps hanc Diſciplinam in Eccleſia Græca viguiſſe, conſtat ex Nomocanone *Photij*, Tit. 13. Cap. 9. ex *Balſamone*, qui Nomocanonem commentatus eſt, & ex Iure Græco Romano Tom. 1. pag. 205. & Tom. 2. pag. 101.

Cæterùm hanc in Eccleſiam Latinam admittendam non eſſe iudicauit Sacra Synodus Tridentina, ne Matrimonij libertatem minueret; & quia contingit interdum, vt filij parentibus ſint prudentiores. Deinde, quia parentes quandoque ſunt peruerſæ, aut ſuſpectæ Religionis, quos proinde veriſimile eſt vxorem filio quæſituros, ſiue filiæ maritum, per quos à Catholica Religione auocentur. Tertiò, quia contingit parentes eſſe ſordidè auaros, qui ne dotem numerare cogantur, filiarum Nuptias procraſtinant, magno ſalutis earum detrimento; aut certè filijs vxores quærunt dote diuites magis, quàm bonis moribus ornatas: Aut imparibus & indignis coniugijs filios & filias copulare volunt, aut ijs dare, quos non diligunt. Ex quibus omnibus quanta mala oriantur, nemo non videt. Quartò, quia contingit interdum, vt liberos etiam inuitos in Monaſterium detrudere velint, numquam in eorum Nuptias conſenſuri. Poſtremò, quia multi ſunt filij extra parentum poteſtatem conſtituti, vt vidui ac viduæ, vel quocumque modo emancipati, & qui in regionibus à parentibus longe diſſitis degunt, vel qui ætate ac rerum peritiâ multùm ſunt prouecti, parentibus ipſis vel dudum mortuis, vel præ ſenio deliriantibus. Quos omnes ea lege conſtringi, vt ſine parentum vel propinquorum conſenſu Matrimonia illorum rata non eſſent, minùs æquum fore iudicauit Sacra Synodus.

PROPOSITIO III.

Lethaliter peccant filij-familiâs, qui parentibus inconſultis, vel iuſta ex cauſa repugnantibus & inuitis, Matrimonium contrahunt.

IDenim vetat Diuina Lex de honore & obſeruantia parentum lata. Hinc illi quos Scriptura Sacra commendat, ferè non leguntur inconſultis parentibus vxores accepiſſe. Nam de Iſaac & Iacob Patriarchis clarè Scriptura teſtatur, quòd parentum conſilijs & voluntati in ducendis vxoribus fuerint obſecuti, *Geneſ.* 24. & 28. Samſon ſine conſenſu parentum mulierem, quam valdè amabat, ducere noluit. *Iudicum* 14. Tobias quidem vxorem duxit inconſulto patre: Verùm id fecit longè remotus à parentibus, & eius conſilio, cui tamquam duci ac moderatori fuerat à patre commendatus, nec dubitans quin ratum habiturus eſſet pater, quod illius conſilio à ſe factum eſſet. Id denique fecit Deo intus inſpirante, qui exteriùs ipſi per Angelum ſuum loquebatur. Ad hæc, *Exodi* 34. & *Deuteronomij* 7. præceptum de coniugio filiorum parentibus potiùs datur quàm filijs; ne videlicet cum Chananæis iungantur: *Nec vxorem de filiabus eorum accipies filijs tuis. Non inibis cum eis fœdus, neque ſociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo.* Iſraëlitis Babyloniam tranſlatis (*Ieremiæ* 29.) præcipit Deus: *Date filijs veſtris vxores, & filias veſtras date viris*, &c. Id confirmat *S. Paulus* 1. ad Corinthios 7. *Igitur & qui Matrimonio iungit virginem ſuam, benè facit; & qui non iungit, meliùs facit.*

Huic Propoſitioni robur addit Patrum auctoritas. *Tertulliani*, Libro 1. *Ad Vxorem*, ſcribentis: *Nam nec in terris filij ſine conſenſu patrum ritè & iure nubunt.*

S. Ambroſij Libro 1. *De Abraham*, Capite vltimo, vbi de Rebecca loquens: *Conſulitur* (inquit) *puella, non de ſponſalibus, nam illa iudicium exſpectat parentum, non eſt enim virginalis pudoris eligere maritum. Vnde illud Euripideon, quod mirantur plerique, vnde tranſlatum ſit, manifeſtum eſt:* Sponſalium quidem meorum pater meus curam ſubibit; hoc enim non eſt meum. Euripides in Andromacho.
Ergo quod & ipſi Philoſophi mirati ſunt, ſeruate Virgines. Sed etiam mulieres, ſi qua amiſſo citò marito, adoleſcentula laqueum infirmitatis ſuæ timet incidere, vt ſi vult nubere, nubat tantùm in domino, vt electionem mariti parentibus deferat.

S. Leonis, Epiſtola ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum: *Paterno* (inquit) *arbitrio viris iunctæ carent culpâ*, &c.

Idem confirmant Canones. Canon *Aliter*, ſub *Euariſti* Papæ nomine relatus Cauſa 30. Quæſt. 5. & in

Lib. 7.

Lib. 7. Capitularium, Capite 463. tranſcriptus: *Aliter (inquit) legitimum non ſit coniugium, niſi ab his qui ſuper ipſam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, vxor petatur, & à parentibus & propinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur .·. Taliter enim & Domino placebunt, & filios non ſpurios, ſed legitimos, atque hæreditabiles generabunt.*

Canon, *Videtur nobis*, ſub *Cæleſtini* Pontificis nomine relatus Cauſa 35. Quæſtione 6. veriùs *Clementi III.* tribuendus, Ext. *Qui Matrimonium accuſare poſſunt*, parentes, fratres, & cognatos vtriuſque ſexus in teſtificationem ad Matrimonium ſuorum coniungendum, vel dirimendum admitti iubet, ſecundùm antiquam conſuetudinem, & ſecundùm Leges. *Qui enim* (inquit) *meliùs recipi debent, quàm illi qui meliùs ſciunt, & quorum eſt intereſſe, ita vt ſi non interfuerint, & conſenſum non adhibuerint, ſecundùm Leges nullum ſiat Matrimonium.*

Hormiſdas Pontifex, Canone *Tua ſanctitas*, Cauſa 31. Quæſt. 2. *Poteſt* (inquit) *de filio nondum adulto, voluntas cuius nondum diſcerni poteſt, pater eum, cui vult, in Matrimonium tradere: & poſtquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omninò obſeruare & adimplere debet. Hoc ab omnibus orthodoxæ fidei cultoribus, ſancitum à nobis tenendum mandamus.*

Puellam, cuius pater ſeruus erat, non illius, ſed aul liberi, qui paternæ poteſtatis iura in ipſam conſeruabat, conſenſum ad ineundum Matrimonium obtinere debere, reſpondet *Pelagius* Papa, Canone *Patrem*, Cauſa 32. Quæſtione 3. *Et ideò* (inquit) *Aui magis electionem de coniunctione Neptis, quàm Patris eius, cuius nullo modo liberum poteſt eſſe arbitrium, decernimus attendi.*

Nicolaus I. in Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, Matrimonia celebranda eſſe ſcribit, *Conſenſu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum in quorum poteſtate ſunt.*

Alexander II. apud *Iuonem Carnutenſem* P. 3. Decreti, Cap. 17. Iuuenem quemdam qui Iuramento ſe obſtrinxerat ad concubinam ſuam, eamdémque conſanguineam, ducendam in vxorem, reum eſſe ſcribit adulterij, inceſtûs, periurij. Probat autem reum eſſe periurij, quia *Quod obſeruare legaliter non potuit ſine iudicio Parentum, vel Iudicum, temerè iurare præſumpſit.*

Concilium Aurelianenſe 4. anno 541. celebratum, Canone 22. Matrimonium contra parentum voluntatem impiè contrahi aſſerit. Canone ſcilicet 22. ſtatuit: *Vt nullus per imperium Poteſtatis, filiam competere audeat alienam; ac coniugium quod contra parentum voluntatem impiè copulatur, velut captiuitas iudicetur. Sed ſicut eſt prohibitum, non admittatur; & his qui perpetrauerint, Excommunicationis ſeueritas pro modo piaculi imponatur.*

Concilium Pariſienſe 6. anno 557. Canone 6. ſtatuit, *Vt nullus viduam, neque filiam alterius, contra voluntatem Parentum, aut rapere præſumat, aut Regis beneficio æſtimet poſtulandam. Quod ſi fecerit, ſimiliter ab Eccleſiæ Communione ſemotus, Anathematis damnatione plectatur.*

Concilium Turonenſe 2. anno 567. Canone 20. Virginum Deo ſacratarum, & Viduarum, quæ poſt mutatam veſtem nupſerint, inanes excuſationes refellens: trium Franciæ Regum Edicta illis opponit, quibus vetitum erat; ne quis puellam ſine parentum conſenſu in vxorem duceret. *Et excludatur* (inquit) *excuſationis adinuentio, quammodò aliquæ dicere meditantur, quòd propterea ſe veſte mutauerint, ne eas inferiores perſonæ macularent: Cùm non ſolùm Domini glorioſæ memoriæ Childebertus & Clotharius Reges conſtitutionem Legum de hac re cuſtodierint & ſeruauerint, quam nunc Dominus Charibertus Rex ſucceſſor eorum Præcepto ſuo roborauit, Vt nullus vllam puellam abſque parentum voluntate trahere, aut accipere præſumat. Quæcumque ergo timet violentiam, & non vult habere maritum, refugiat ad Eccleſiam, donec propinqui poſſint eam Principis imperio, aut Sacerdotis, vel Eccleſiæ Beneficio liberare & defenſare, ac condigno ſociare Marito.*

Cap. 455. Libri 7. Capitularium, *De qualitate virginis in coniugio*, Inſcriptum, ita ſtatuit: *Sciſcitandum eſt, ſi vult pater virginis, quia caput mulieris vir. Requirenda eſt à patre voluntas virginis, dum Deus relinquat hominem in manibus conſilij ſui.*

Concilium Colonienſe anno 1536. celebratum, Tit. *De Adminiſtratione Sacramentorum*, Cap. 43. *Optandum* (inquit) *vt Canon Euariſti Pontificis Concilio Generali renouetur, tollantúrque illa Clandeſtina Matrimonia, quæ inuitis parentibus, ac propinquis, Veneris potiùs quàm Dei causâ contrahuntur. Nam quanta ex his Clandeſtinis Matrimonij mala ſuboriantur, in aperto eſt. Interea verò donec Eccleſia de hoc proſpiciat, ſi non irrita, prohibita ſaltem ſint; & pœnæ canonicæ, hoc eſt, Excommunicationi, Contrahentes, & qui his ope aut conſilio adfuerint, ſubiaceant: Quam nec tam facilè, niſi Eccleſiæ ſatisfiat, tolli, admodum expedire nobis videtur. Quantùm fieri poteſt, cauebit Parochus, ne liberos citra parentum auctoritatem coniungat. Quòd ſi parentes negligentes fuerint, aut in admittendo Matrimonio iam contracto rigidiores negatores, admonebit eos, vt liberos maturæ ætatis elocent, néue vinculo iam per Eccleſiam indiſſolubili pertinaciùs obluctentur.*

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Nullatenus in Gallijs Parochi filios-familiâs minores triginta annis, & puellas minores annis viginti quinque completis Matrimonio coniungere debent inuitis parentibus, sed eorum conſenſum in ſcriptis exigere tenentur.

Ita ſancitum eſt Regum Chriſtianiſſimorum *Henrici II. Henrici III. & Ludouici XIII.* Conſtitutionibus, quibus parere tenentur omnes, & ſinguli Regis Galliæ ſubditi, ſiquidem iuſtiſſimæ ſunt, ad promouendam nempe pietatem & filiorum erga parentes obſeruantiam, diuinâ Lege præſcriptam, ordinatæ. Quamobrem illis neceſſariò parendum eſt, *Non tantùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam*, (vt Apoſtolus monet.) Nec mouere debet, quod poſſet quis cauſari incontinentiæ periculum, vt Leges illas conſcientiam non ligare exiſtimemus. Eadem enim ratione ſequeretur Leges ab Eccleſia latas conſcientiam non obligaſſe. Suis enim Legibus prohibuit olim Eccleſia publicè Pœnitentibus, ne Matrimonium contraherent, vt conſtat ex Concilio Arelatenſi 2. Canone 21. Toletano 6. Canone 8. & alijs plerìſque Synodis. Inceſtuoſis ſpem omnem coniugij abſtulerunt Concilium Vermerienſe Canonibus ſecundo, decimo, vndecimo, duodecimo, & decimo-octauo; Compendienſe Canonibus octauo, decimo, decimo-quarto, & decimo-quinto; Moguntinum Canone quinquageſimo-ſexto, Triburienſe Canonibus 43. 44. & 45. qui Canones in Regum noſtrorum Capitularibus promulgati, vim publicæ Legis in Iudicijs etiam Ciuilibus habuerunt. Eum qui Epiſcopum occidiſſet, abſque ſpe coniugij perpetuò manere decreuit Concilium apud *Theodoniſuillam* Cap. 4. Idem ſtatutum eſt de illis, qui Presbyterum, Diaconum, vel Monachum interfeciſſent, Libro 6. Capitularium, Cap. nonageſimo-octauo, quod in ſua Collectione tranſcripſit *Iſaac* Lingonenſis Epiſcopus Tit. 2. Cap. 9. & Concilium Troſleianum Canoni ſuo 13. contra homicidas edito, inſeruit. Viduis Subdiaconorum, Exorciſtarum, Acolythorum, ſecundis nuptijs interdixit Concilium Matiſconenſe ſecundum, Canone 16. Viduis Presbyterorum & Diaconorum idem prohibet Concilium Antiſiodorenſe, Canone 22. Puellæ, quæ raptori conſenſerat, perpetuam continentiam indixerunt Regum noſtrorum Capitularia, Epiſcoporum conſilio edita, & ab Eccleſijs illorum Imperio ſubditis olim recepta & obſeruata, Libro 6. Cap. nonageſimo ſexto: *Ipſa namque quæ rapitur, ſi aut primò, aut poſtmodum tam nefario ſceleri libens conſenſerit, numquam poſtea nubat, ſed publicâ Pœnitentiâ mulctetur, & ſub tali cuſtodiâ ponatur, vt ei nullatenus luxuriari cum quoquam liceat.* Quod Caput *Iſaac* Lingonenſis Epiſcopus Titulo Collectionis ſuæ vndecimo refert. Quis dicere audeat has Eccleſiæ, Principúmque concordantes Leges conſcientias eorum, quibus latæ erant, non obligaſſe? Et tamen incontinentiæ periculum cauſari poterant. Sed hæc excuſatio non mouebat Eccleſiam, cui certum erat, Deum gratiam continentiæ illis non negare, qui illam à Deo poſtulant, vt oportet. Nam *Fidelis Deus eſt* (Inquit Apoſtolus 1. Corinth. 10. 13.) *qui non patietur*

vos

vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere. Quâ Sententiâ innititur Concilij Tridentini Seſſionis 24 Canon nonus: *Si quis dixerit poſſe omnes contrahere Matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam vouerint, habere donum; Anathema ſit: Cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus, tentari.*

Quod ſi quædam incommoda ex his Legibus ſequantur in paucioribus, quæ Legum omnium humanarum conditio eſt, maiori certè & publicâ vtilitate compenſantur, familiarum, adeóque & Reipublicæ commodis, & pace, clandeſtinorum coniugiorum, & quæ Veneris potiùs, quàm Dei causâ contrahuntur, extirpatione. Parentes tamen in filiorum & filiarum ſuarum collocatione ſiue Matrimonijs permittendis, quando conuenientia ſunt, difficiles & moroſos monere & adhortari poſſunt & debent Epiſcopi & Parochi, ne paternâ poteſtate, Legúmque beneficio abutantur.

REGVLA II.

Qui patre & matre ſunt orbati, & præſcriptam Regijs Conſtitutionibus ætatem nondum attigerunt, non ſunt Matrimonio coniungendi, niſi Tutorum & Curatorum conſenſus appareat.

SIc edixit *Henricus III.* Rex Chriſtianiſſimus Conſtitutionis Bleſenſis Articulo 41. quæ *Ludouici XIII.* Edicto confirmata eſt: Nec immeritò, cùm tutores & curatores vice parentum conſtituti, adoleſcentiam & primam iuuentutem pupillorum, conſilij vt plurimùm inopem, ac præcipitem, ob feruentes cupiditates, & nouitiorum cordium lubricam in laqueos amoris propenſionem, dirigere debeant ac moderari. Quare peccati lethalis rei eſſent pupilli, qui abſque tutorum & curatorum conſenſu Matrimonium contraherent.

REGVLA III.

Parochi filios & filias, qui præſcriptam Regijs Conſtitutionibus ætatem attigerunt, coniungere Matrimonio non debent, niſi conſilium parentum ſcripto illos rogaſſe conſtet.

ITa ſancitum eſt Regia Conſtitutione Bleſenſi, & Edicto *Ludouici XIII.* Filij qui huic erga parentes officio defuerint, ab hæreditate excludi poſſunt parentum ipſorum arbitrio; ipſóſque contra Legem diuinam lethaliter peccare, minimè dubium eſt, cùm in re tanti momenti, ex qua totius vitæ ſtatus pendet, conſilium parentum exquirere contemnant, quod in officio maximum eſt reuerentiæ, & obſeruantiæ in parentes à Deo præceptæ, argumentum.

REGVLA IV.

Matrum, quæ ad ſecundas Nuptias conuolarunt, conſilium ſatis eſt vt rogent filij, nec earum conſenſum teneantur exſpectare.

ITa ſancitum Regia Conſtitutione *Henrici II.* ab *Henrico III.* & *Ludouici XIII.* confirmatâ.

REGVLA V.

Quamuis parentes in Gallijs filios, qui abſque illorum conſenſu Matrimonium contraxerunt, exheredes Teſtamento declarare poſſint, Donationéſque omnes in eorum fauorem factas reuocare; neque illis neganda ſint Sacramenta, qui ſolo iuſtitiæ ſtudio, ad exemplum aliorum, & vt pœna iſta filijs proficiat ad emendationem & ſalutem, id præſtiterint; pietas tamen poſtulat vt Epiſcopi, & Parochi & Confeſſarij parentes filijs placare & reconciliare conentur, illiſque perſuadere ne ſecundùm Legum ſeueritatem in ipſos agant.

OMnia enim quæ licent, non ſemper expediunt: & *S. Ambroſij* modum agendi cum *Siſinnio*, quo inuito filius vxorem duxerat, Sacerdotes imitari decet. Patrem filio iure iratum agnouit *S. Ambroſius*, filium ad officium reuocauit, & ad veniam rogandam adduxit, patrem conciliauit filio, eiuſque ac nurûs beneuolam ſuſceptionem *Siſinnio* gratulatus eſt Epiſtola 83. *Quod* (inquit) *filio noſtro remiſiſti meo rogatu, quia te inconſulto vxorem acceperat, pietati magis tribuo, quàm noſtro amori, plus eſt enim pietatem ipſam de te impetrauiſſe, quàm cuiuſque petitionem. Certè Sacerdos tunc magis impetrat, cùm virtus præualet; Sacerdotis enim petitio doctrina pietatis eſt. Impetrauit igitur natura, impetrauit filius eo pleniùs, quia poſtulati contemplatio temporalis ſolet eſſe: Virtutis autem diuturnus habitus, & iugis animorum inductio. Pulcrè itaque geſtum, vt te patrem recognoſceret: Simul quia iuſta indignatio fuit; malo enim culpam fateri, vt plus laudetur paterna indulgentia: Sed & ipſa paterna offenſio fuit, quoniam venturam in locum ſuæ tuo debuiſti eligere iudicio, cui ſitres pater. Namque aut naturâ filios ſuſcipimus, aut electione; in natura caſus eſt, in electione iudicium: Magiſque in adoptatis offendimus, quàm in genitalibus filijs; quia genitales filios eſſe degeneres, ad naturam refertur: Adſcitos vel adoptione vel copulâ dedecores eſſe, noſtro errori adſcribitur. Fuit ergo quòd ſuccenſeres filio, ſed fuit etiam quod remitteres; quia ſibi vxorem elegit. Acquiſiſti filiam ſine electionis periculo. Si bonam duxit, tibi acquiſiuit gratiam: Si errauit, recipiendo meliores facies, refutando deteriores. Maturiore quidem conſilio puella filio à patre traditur: Sed maiore obſequii propoſito à filio ad patrem ducitur, & à viro lecta ingreditur ſoceri domum; dum metuit & filius diſplicere iudicium ſuum, & nurus miniſterium. Illam paternæ electionis prærogatiua adtollit atque erigit; iſtam offenſionis humiliat metus, inclinat verecundia. Nam habebit filius quod in vxorem referat, quaſi exſors culpæ, ſi quid fortaſsè offenſum ſit, quod habet vſus; immo ampliùs elaborabit, vt in vtroque ſuum poſſit probari, & in vxore iudicium, & in ſe obſequium. Feciſti igitur quod boni parentes, vt citò ignoſceres, ſed obſecratus; nam antequam rogareris, non erat ignoſcere, ſed factum probare. Deinde diutiùs differre veniam, & tibi acerbum, & illis inutile; neque enim paterna viſcera diutiùs tolerare poſſent.*

CAPVT III.

DE SPONSALIBVS.

SPonſalia à ſpondendo dicta ſunt. Veteres enim futuras ſibi coniuges ſtipulabantur, & ſpondebant: Vnde ſponſi & ſponſæ nomen deriuatum eſt. Nam, (vt obſeruat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 27. Quæſtione 2. Articulo 1. ad ſextum) *In Matrimonio poteſt conſiderari ipſa coniunctio Matrimonialis, & actus eius; & à ſponſione primi in futurum dicitur ſponſus à Sponſalibus contractis per verba de futuro: Et à ſponſione ſecundi dicitur aliquis ſponſus etiam quando contractum eſt Matrimonium per verba de præſenti. Quia ex hoc ipſo ſpondet Matrimonij actum: Tamen à prima ſponſione dicuntur Sponſalia propriè, quæ ſunt quædam Sacramentalia Matrimonij, ſicut Exorciſmus Baptiſmi.*

2 *Sponſalia* definiuntur, *Promiſſio futurarum Nuptiarum*. Quæ promiſſio vera & ſincera, non ſimulata, libera, reciproca, & ſignis exterioribus expreſſa eſſe debet. Sponſaliorum libertati adiectio pœnæ repugnat, vt declarat *Gregorius IX.* Cap. *Gemma*, Ext. *De Sponſalibus*.

Varijs autem modis Sponſalia contrahuntur, ſcilicet re, verbis, literis, & conſenſu: Re, per nudam ſubarrhationem vel annulli immiſſionem: Verbis, ſi

bjs, ſi inter virum & mulierem promiſſio futuri Matrimonij interceſſerit, veluti altero alteri vice mutuâ dicente: Ego te accipiam in meum maritum, &, Ego te accipiam in meam vxorem, ſiue in hunc ſenium verba ſimilia protulerint. Literis, cùm abſentes inter ſe de futuris Nuptijs paciſcuntur per Epiſtolam, per nuntium, vel procuratorem. Conſenſu deníque contrahuntur ſponſalia, cùm pubes & impubes, vel duo impuberes, non proximi pubertati, & in quibus malitia non ſupplet ætatem, Matrimonium per verba de præſenti contrahunt. Licet enim verba Matrimonium in præſens ſignificent, Iuris tamen interpretatione in Sponſalia de futuro reſoluuntur. Cenſuerunt enim Iuris conditores, eos, qui cùm non poſſent, coniugium de facto contraxerunt, voluiſſe etiam, in caſu quo poſſent contrahere: Ideóque ſaltem conuentionem vim habere Sponſaliorum; Cap. *Si infantes*, Tit. *De Deſponſatione. Impuberum*, in Sexto.

Rurſus contrahuntur Sponſalia, aut purè, aut adiectâ die, aut ſub conditione. Purè, cùm vir & mulier ſe inuicem futuros coniuges profitentur: Adiectâ die, cùm quis intra certum temporis ſpatium aliquam ſe ducturum in vxorem ſpondet. Sub conditione, cùm quis, ſi quid fiet, vel contigerit, Nuptias ſe contracturum pollicetur.

Paulò aliter *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſt. 2. Articulo 1. *Conſenſus* (inquit) *in coniugalem copulam per verba de futuro, non facit Matrimonium, ſed Matrimonij promiſſionem. Et hæc promiſſio dicitur Sponſalia, à ſpondendo. Fit autem dupliciter; ſcilicet abſolutè, & ſub conditione. Abſolutè quatuor modis. Primò, nuda promiſſione, vt cum dicitur*, Accipio te in meam, *& è contrario: Secundò, datis arrhis ſponſalitijs, vt pecuniâ, vel huiuſmodi: Tertiò, annuli ſubarrhatione. Quartò, interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promiſſio ſub conditione, diſtinguendum eſt: Quia aut eſt conditio honeſta; cùm dicitur*, Accipiam te ſi parentibus placeat; *& tunc ſtante conditione ſtat promiſſio; & non ſtante, non ſtat: Aut eſt inhoneſta: Et hoc dupliciter: Quia aut eſt contraria bonis Matrimonij; vt ſi dicam*, Accipiam te, ſi venena ſterilitatis procures; *& tunc non contrahuntur Sponſalia: Aut non eſt contraria bonis Matrimonij; vt ſi dicam*, Accipiam te ſi furtis meis conſentias; *& tunc ſtat promiſſio, ſed tollenda eſt conditio* (vt videre eſt Ext. *De Conditionibus appoſitis in Deſponſatione, &c.* Cap. *Quicumque*, Cap. *De illis*, Cap. *Super eo*, Cap. *Per tuas*, & Cap. *Si conditiones*.

Alia Sponſaliorum diuiſio Iure Canonico recepta eſt, Cap. *Duobus*, Ext. *De Sponſa duorum*, & Cap. *Veniens*, necnon Cap. *Si inter virum*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*. Ea petitur ex diuerſo tempore, quo Sponſalia implenda intelliguntur ex mente contrahentium. Prioris generis Sponſalia ea ſunt, quæ in futurum tempus conferuntur, in quibus dari dicitur *Fides Pactionis*, id eſt, promiſſio contrahendi Matrimonij: Et hæc verè & propriè dicta ſponſalia ſunt, vt iam innuimus. Poſterioris generis ſunt ea, in quibus datur *Fides Conſenſûs*, qui ſcilicet iam tum reciprocè interponitur. Hoc poſterius genus Iure Decretalium parem cùm Matrimonio inducebat obligationem, quia mutuo contrahentium conſenſu, etiam priuatim & clanculùm abſque Sacerdote, & teſtibus ſignificato, Matrimonium perficiebatur: Sed nunc poſt Tridentinam Synodum, quamuis clandeſtina Sponſalia irrita non ſint, Matrimonium certè clandeſtinum irritum eſt, & ne ſponſaliorum quidem vim habet, vt ſuprà obſeruaui. Multò minus Matrimonij vim habent Sponſalia per verba de futuro contractâ, etiam ſequutâ copulâ, vt Concilium *Mediolanenſe* 5. ſub *S. Carolo Borromæo*, Tit. *Quæ ad Matrimonium pertinent*, declarat. *Si qui* (inquit) *ætate etiam legitimâ, & Parocho præſente, teſtibus duobus adhibitis, & Notario, iurati ſpoponderint, ſe Matrimonium inituros, ac deinde non contracto legitimè per verba de præſenti Matrimonio, copulationem inter ſe inierint: Eorum Matrimonium nullum ab Epiſcopo declaretur ac decernatur. Id verò ne accidat, Parochus quàm ſæpiſſimè Populum, vt opus erit, moneat ad præſcriptum Concilij Tridentini*.

3 Sponſalia optimis de cauſis Matrimonio præmittuntur. Primò, *Ne vilem habeat Maritus datam, quam non ſuſpirauerit Sponſus dilatam*; (inquit *S. Auguſtinus*, Libro 8. *Confeſſionum*, Cap. 3.) Secundò, vt interim in contrahentium ſtatum, conditionem, & mores diligentior fiat inquiſitio. Tertiò, vt Sponſi ad Matrimonij Sacramentum eâ, quæ Chriſtianos decet, pietate ſe præparent. Qua de re Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. Cap. 1. *De Reformatione Matrimonij*, ita ſtatuit: *Poſtremò Sancta Synodus coniuges hortatur, vt antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante Matrimonij conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum piè accedant. Si quæ Prouinciæ alijs, vltra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus & cæremonijs hac in re vtantur, eas omninò retineri Sancta Synodus vehementer optat*.

Et *S. Carolus* in Inſtructionibus De Matrimonio: *Parochus aget omni cohortatione cum Sponſis, vt ad Matrimonij celebrationem, ne accedant priùs, quàm peccata diligenter confeſſi, Sacram Communionem ſumpſerint, ſaltem triduo ante Matrimonij conſummationem: Omnino autem & ieiunio, & alijs pijs præparationibus ad huiuſmodi Sacramentum purâ mente accedant*.

4 Sponſalibus contrahendis ſeptennij ætas à Iure conſtituta eſt, Cap. *Literas*, & Cap. *Acceſſit* Ext. *De Deſponſatione Impuberum*, Vbi *Alexander III.* Eboracenſi Archiepiſcopo reſpondet, Matrimonium inter quemdam, & cuiuſdam puellæ, quæ deſponſata ipſi fuerat, matrem celebratum, ſubſiſtere debere; omninóque ratum eſſe, *Si conſtiterit quod puella non eſſet ſeptennis quando deſponſata fuit, nec poſtea in eam conſenſit*. Idemque confirmat *Innocentius III.* Cap. *Ad diſſoluendum*, ſub eodem Titulo. Si contrahentes nondum quidem ſeptennium attigerunt, ſed parum abſunt ab ea ætate, contractus Sponſaliorum robur habet; (inquit *S. Thomas*,) quæ propinquitas ſecundùm conditionem contrahentium determinanda eſt, quia in quibuſdam magis acceleratur rationis vſus, quàm in alijs.

5 Si ante annos pubertatis fiat contractus Sponſalium per alium, ſcilicet per parentes, vel tutores, ambo vel alter reclamare poſſunt; vnde nihil tunc actum eſt; adeò vt nec affinitas vlla ex hoc contrahatur: Et ideò Sponſalia quæ inter aliquos per aliàs perſonas contrahuntur, robur habent, in quantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes, non reclamant, ex quo intelliguntur conſentire his quæ per alios facta ſunt (inquit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſtione 2. Articulo 2. ad primum.) Idque colligitur ex Cap. *De illis*, Ext. *De Deſponſatione Impuberum*, & ex Cap. *Infantes*, in Sexto, ſub eodem Titulo.

6 Diſſoluuntur Sponſalia, aut ipſo Iure, aut facto hominis. Ipſo iure, cùm nullâ habitâ ratione voluntatis & conſenſûs partium, certâ cauſâ emergente diſtrahuntur, ſcilicet Matrimonio cum alia perſona inito, Regularis Vitæ Profeſſione ſolemni; ortâ inter Sponſos ex vnius cum alterius cognato, vel cognata concubitu affinitate, & Sacri Ordinis à viro ſuſceptione. Facto hominis diſſoluuntur Sponſalia, vel vtriuſque contrahentis diſſenſu: Vel cùm legitimâ interueniente cauſâ diſſolutio alterius tantùm voluntati permittitur, veluti ex fornicatione, defectione à vera Religione, abſentiâ diuturna, membrorum amiſſione, incurabilis morbi interuentu. Hæc autem ſequentibus Regulis accuratiùs explicantur.

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Sponſaliorum fidem frangere, lethale peccatum eſt, niſi legitimum impedimentum interueniat.

ITa docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum* Diſt. 27. qu. 2. art. 1. ad ſecundum: *Ex tali* (inquit) *promiſſione obligatur vnus alteri ad Matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non ſoluens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interueniat. Et ſecundùm hoc etiam Eccleſia cogit, iniungendo Pœnitentiam pro peccato: Tamen in foro contentioſo non compellitur; quia Matrimonia coacta conſueuerunt malos exitus habere: Niſi fortè Iuramentum interuenerit; quia tunc cogendus eſt (vt quidam dicunt) Quamuis alijs non videatur, propter cauſam prædictam; præcipuè ſi de vxoricidio timeretur*.

Hæc *S. Thomæ* Reſponſio Canonibus conſona eſt. Ita enim ſtatuit Illiberritana Synodus, Canone 54. *Si*

qui

qui parentes fidem fregerint Sponſaliorum, triennij tempore abſtineant ſe à Communione: Si tamen ijdem ſponſus, & ſponſa in illo graui crimine fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes. Si verò in eodem fuerint vitio, & polluerint ſe conſentiendo, ſuperior ſententia ſeruetur. Refertur Can. *Si qui*, Cauſa 31. Quæſt. Excommunicationem pro peccato mortali ſolùm infligi, docet Concilium Meldenſe, Canone 53. Quare fatendum eſt, Sponſaliorum fidem frangentes, vel impedientes, crimen admittere capitale, cum Illiberritanæ Synodo triennij Excommunicatione puniendi viſi ſint. Quinimmò diſertis verbis id ſignificauerunt Synodi iſtius Patres, dum ſtatim de ipſis Sponſis ſubdunt: *Si tamen ijdem ſponſus, & ſponſa in illo graui crimine fuerint deprehenſi.* Graue crimen vocant, tamquàm capitale, & mortale.

R E G V L A II.

Eos qui Sponſalia legitimè contraxerunt, Iudex Eccleſiaſticus ad fidem implendam, contrahendúmque Matrimonium compellere poteſt, ſi nullum occurrat impedimentum: Maximè ſi Sponſalia iureiurando firmata ſint.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas* loco mox indicato, Iuréque Canonico nititur, Cap. *Ex literis*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt, de quodam, qui ſe filiam alterius, conſentiente patre, in vxorem ducturum iurauerat, & tamen cùm aliâ Matrimonium contrahere cupiebat, ita decernentis: *Quia prædicto viro periculoſum eſt, contra ſuum iuramentum venire: Fraternitati tuæ mandamus, quatenus eum Eccleſiaſticâ Cenſurâ compellas, vt ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.*

Et Cap. *Requiſiuit*, quod eſt *Lucij* 3. Reſponſum ſub eodem Titulo; vbi de muliere, quæ ſe alicui nupturam Interpoſito Iuramento firmauerat, & poſtmodum Iuris iurandi Religione neglectâ, id exequi renuebat: *Cùm* (inquit) *libera debeant eſſe Matrimonia, monenda eſt potiùs, quam cogenda; cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.*

Quamuis autem acriùs compellendi ſint, qui Sponſalia Iuramento firmauere, propter maius vinculum, & iuramenti religionem; ſunt etiam vrgendi, vt datam fidem impleant, qui illam ſine iuramento obſtrinxerunt. Ad fidem enim promiſſorum ſeruandam quiſque ex iuſtitia tenetur. Sed tamen ita vrgendi ſunt à Iudice, vt ex nolentibus volentes fiant, quemadmodum de compellendis ad Fidem Catholicam Hæreticis dicitur Canone *Vides*, Cauſa 33. Quæſt. *6.* ex *S. Auguſtino*. Cæterùm ſi ex huiuſmodi Nuptijs grauia ſcandala, implacabiles inimicitiæ, diuturnæ, & periculoſæ lites, & alia id genus mala probabiliter timeantur, & ſponſorum alter ſit in negando conſenſu pertinax, Sponſaliorum diſſolutio, permittenda, vel toleranda eſt ceu minus malum, ad grauius malum auertendum. Leuius enim ac tolerabilius malum eſt Sponſaliorum fidem infringi, quam Matrimonia cogi, duáſque milias implacabilibus diſſidijs, litibus, odijs perturbari.

R E G V L A III.

Soluuntur Sponſalia per Matrimonium, quod Sponſorum alter cùm alia perſona validè contraxerit.

MAtrimonij enim vinculum indiſſolubile eſt; adeóque Sponſalia ante illud contracta obſeruare eſt impoſſibile. Vnde eorum obligatio per ſubſequens Matrimonium extinguitur. Nec tamen ſponſus, vel ſponſa, qui Sponſaliorum fide violatâ, cum alio, vel alia contraxerunt, à peccato ſunt immunes, vt declarat *Gregorius IX.* Cap. *Si inter virum*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *Verùm ſi inter ipſos acceſſit tantummodo promiſſio de futuro, vtroque dicente alteri: Ego te recipiam in meam: & Ego te in meum: Siue verba ſimilia: Si alius mulierem illam per verba de præſenti deſponſauerit, etiamſi inter ipſam, & primum iuramentum interuenerit (ſicut diximus) de futuro, huiuſmodi Deſponſationis intuitu ſecundùm Matrimonium non poterit ſeparari, ſed eis eſt de violatione fidei Pœnitentia iniungenda.*

R E G V L A IV.

Irrita efficit ipſo Iure Sponſalia, quæ Vota Solemnia a Profeſſione Vitæ Religioſæ emitti ſolita, aut Vota etiam ſimplicia Religionis, Caſtitatis, aut ſuſcipiendi Sacros Ordines, ſequerentur.

NEmini enim promittere licet, quod præſtare non poteſt, cauſis legitimis prohibentibus: Qui autem huiuſmodi Votis Deo ſe obſtrinxit, Matrimonium contrahere non poteſt. Votis prohibentibus: Poſtrema enim tria contrahendum impediunt, priora etiam dirimunt contractum. Quare Matrimonium promittere non poteſt, qui huiuſmodi Vota Deo nuncupauit.

Id confirmatur ex Cap *Rurſus*, Ext. *Qui Clerici, vel Vouentes Matrimonium contrahere poſſunt*, Quod eſt *Celeſtini III.* Reſponſum. *Quidam* (inquit) *Votum caſtitatis emittens, iurauit ſe quamdam ducturum poſtea in vxorem. Vnde à Fraternitate tua requiſiti arbitramur. Quod cùm ſimplex Votum apud Deum non minùs obliget, quàm ſolemne: Pro eo quòd iurauit temerè, Pœnitentiam agat, & Votum quòd Deo fecit, ſtudeat obſeruare. Quod ſi poſtquam huiuſmodi præſtitit Iuramentum, ad Nuptias mota proprio conuolaſſet: Cùm Votum ſimplex Matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat iam contractam, nihil ambiguitatis Quæſtio tua continere videtur.*

At Votum ſimplex Sponſalia ſubſequens, illa non dirimit, vt docet *S. Antoninus* 3. P. Tit. 1. Cap. 18. §. 2. *Aut Votum ſimplex præcedit Sponſalia ipſa* (inquit) *aut ſequitur: Si præcedit, tunc impedit, & dirimit Sponſalia etiam iurata: Quia hoc caſu Iuramentum eſt illicitum, cum iuret facere contra id quòd vouerat: Aut Sponſalia præcedunt Votum ſimplex, & tunc Votum non impedit, vel dirimit Sponſalia; ſed eo caſu cogi debet, vel Votum ſolemnizare, ſcilicet profitendo in Religione, & ſic efficit ſoluta Sponſalia: Vel Sponſalia profiteri, & contrahere Matrimonium.*

R E G V L A V.

Sponſalia Iure diſſoluuntur per Profeſſionem Monaſticam.

CVm enim Matrimonium ratum, & non conſummatum, per ſolemnem Religionis Profeſſionem alterius coniugum dirimatur, vt declarat Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. Canone *6.* Multò magis, Sponſalia, quorum non tàm arctum vinculum eſt, per eamdem diſſoluuntur. Id confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſtione 2. Articulo 3. *In duobus* (inquit) *caſibus* (*ſcilicet cùm quis ad Religionem confugit, & cùm alter coniugum cùm altero per verba de præſenti contrahit*) *ipſo Iure Sponſalia dirimuntur: Sed in alijs caſibus dirimi debent ſecundùm Iudicium Eccleſiæ.*

Qui tamen Monaſterium ſimpliciter ingreditur, Sponſaliorum vinculo non ſoluitur antequam ſolemnibus Votis ſe Deo conſecrauerit, Mundóque penitus mortuus ſit. Sed qui in ſeculo relinquitur, ſponſione ſuâ liberatus eſt ſtatim atque Veſtem Religioſam alter ſuſcepit, & Matrimonium cùm altero, vel altera contrahere poteſt. Qui enim Religioſam Veſtem induit, cauſam dedit, vt loco, & ſerio, animo irato, & pacato, poſſit improperari ei cuculli, aut veli aſſumptio, & abiectio, leuitas, & inconſtantia, & alia quæ rixarum materiam præſtare poſſunt, ſi ad ſæculum reuertatur.

R E G V L A VI.

Qui Religionis ingreſſum vouit poſt Sponſalia Iuramento firmata, Monaſterium ingredi poteſt nulla Sponſaliam habitâ ratione. Tutius tamen fecerit, ſi primum nubat ob Iuramenti religionem, deinde ante Matrimonij conſummationem ſecedat in Monaſterium, vt Votum adimpleat.

ITa reſpondet *Alexander III.* Cap. *Commiſſum*, Ext. *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *Significauit nobis Fraternitas tua, quod quidam cuidam Mulieri de contrahendo Matrimonio fidem dedit, & ſe cùm ea intra biennium per verba de præſenti contra-*

ctum, præſtito Iuramento firmauit: Nunc autem priuatâ lege ductus, ad frugem melioris vitæ tranſire ſuſpirat. Fraternitati tuæ taliter reſpondemus, Quod tutius eſt ei (religione Iuramenti ſeruatâ) priùs contrahere: Et poſtea ſi elegerit, ad Religionem migrare; ſi tamen poſt Deſponſationem copula non dignoſcitur interueniſſe carnalis. Tutius ſacturum Pontifex reſpondet, ne violati Iuramenti reus apud homines habeatur, indéque generetur offenſio: Et quia vtrumque ſeruare poterit, & Iuramentum, & Votum, ſiue ſanctum prnpoſitum: Quamquam Iuramentum violare nòn videtur, qui illud in melius commutat, vt colligitur ex Cap. *Peruenit*, Ext. *De Iureiurando*, & Cap. *Scriptura*, Ext. De Voto, & Voti redemptione. *Poteſt ergo* (inquit Gloſſa) *ſeruare vtrumque, ſi vult: Tamen ſine peccato poteſt intrare Religionem, & non contrahere.*

R E G V L A VII.

Subſequens alterutrius Sponſi fornicatio Sponſalia dirimit, etiam iurata.

HÆc enim datæ fidei directè repugnat. *Quamuis enim nondum dederint ſibi mutuò poteſtatem corporis Sponſalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur ſibi inuicem ſuſpecti de non ſeruanda fide in futurum; & ideò poteſt ſibi præcauere vnus contra alium, Sponſalia dirimendo;* (inquit) *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſt. 2. Articulo 3. ad ſextum. Eáque Reſponſio conſona eſt Decretali *Innocentij III.* Cap. *Quemadmodum*, Ext. *De Iureiurando*, cuius hæc ſunt verba: *Quemadmodum ſi vir mulieri iuraſſet, quando contraxit cùm illa, quod eam ſemper pro legitima vxore teneret, pro fornicatione quam mulier antea commiſiſſet, non poſſet eam dimittere, ſed pro fornicatione, quam poſtea perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante huiuſmodi Iuramento: Quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio, ſi videlicet in legem coniugij illa non peccaret: Ita ſi quis iurauerit ſe ducturum aliquam in vxorem, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentem, vt illam non ducat in coniugem: Quia in illo Iuramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam Deſponſationis non venerit. Alioquin ſi poſt huiuſmodi Iuramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem, quod eſt prorſus abſurdum. Nam ſi poſt contractum coniugium vir propter fornicationem licitè poteſt vxorem à ſua cohabitatione dimittere; longè fortiùs ante coniugium celebratum, propter eamdem cauſam licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere Sponſam: Quia turpius eiſcitur quàm non admittitur hoſpes: Non obſtante in alterutro caſu vinculo Iuramenti, quod quidem propter ſubintelligendam conditionem eſt tale, vt is qui iurauit ad vtrumque ſine tranſgreſſione poſſit ſe habere:* Ideſt, vt eam recipiat, vel nnn recipiat. Cæterùm fornicario non licèt parte inuitâ pactum reſcindere; quippè cui ſua malitia patrocinari non debet. Hæc Regula etiam in puella ab altero vi oppreſſâ locum habet; imò & in ea, quæ cùm crederetur eſſe virgo, poſtea compertum fuit eſſe corruptam. Ad illam enim ducendam propter inſignem in ea factam, vel cognitam in peius mutationem, ad ſtatum Matrimonij pertinentem, Sponſus non obligatur: Maximè cùm bigamiæ vitium contrahere nemo cogatur. Quod ſi propter fornicationem corporis Sponſalia dirimuntur, minimè dubitandum eſt, quin propter fornicationem ſpiritualem, ſcilicet hæreſim, apoſtaſiam, & quodcumque graue crimen, & infamiam inducens, diſſolui poſſint.

R E G V L A VIII.

Diſſoluuntur Sponſalia propter affinitatem ex illicitâ copulâ, vel cognationem ſpiritualem ſuperuenientes, & propter famam cuiuſcumque impedimenti, ſi fama probetur.

SI quis ergo fide interpoſita deſponſauit aliquam, & deinde conſanguineam Sponſæ intra gradum prohibitum carnaliter cognouit, ipſo iure Sponſalia inter eos inita dirimuntur, vt conſtat ex Cap. *Fraternitati*, Cap. *Ex litteris*, & Cap. *Veniens*, quæ ſunt *Innocentij III.* Reſponſa, Ext. *De eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ, vel ſponſæ.*

Idem confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſtione 2. Articulo 3. ad quartum reſpondens: *Si ſponſus cognouit conſanguineam ſponſæ, vel è conuerſo, tunc debent ſponſalia dirimi; & ad hoc probandum ſola fama ſufficit propter ſcandalum vitandum. Cauſæ enim quæ in futurum exſpectant effectus ſuos, impediuntur à ſuis effectibus non ſolùm ex eo, quod eſt, ſed ex eo quòd futurum eſt. Vnde ſicut affinitas, ſi eſſet tempore contractûs Sponſalium, impediuiſſet contractum illum, ita ſi interueniat ante Matrimonium, quod eſt effectus quidam Sponſalium, prior contractus ab effectu ſuo impeditur. Nec in hoc aliquid detrahitur alteri, imò ei confertur; quia abſoluitur ab eo, qui per fornicationem Deo ſe odioſum reddidit.* Affinitatem porrò ex illicita copula prouenientem Tridentina Synodus ad ſecundum gradum reſtrinxit: Vnde ſi quis Sponſæ ſuæ conſanguineam in ſecundo gradu cognouerit, irrita fiunt ipſo iure Sponſalia, nulliúmque inter ſe Matrimonium contrahere poſſunt: Aliter tamen ſe res, Si Sponſæ ſuæ conſanguineam in remotiori gradu cognouerit.

Sponſalia pariter dirimit cognatio ſpiritualis ſuperueniens, velut ſi alter alterius filium è ſacro Fonte ſuſcipiat, vt conſtat ex Cap. *Veniens*, Ext. *De Cognatione Spirituali*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt.

Quod autem ſola fama impedimenti probata ſit ſufficiens ratio Sponſalia dirimendi, conſtat ex Cap. *Super eo*, quod *Vrbani III.* Reſponſum eſt, Extra, *De Conſanguinitate, & Affinitate.*

R E G V L A IX.

Sponſalia dirimi poſſunt propter ferociã, & aſperitatem morum alterutrius Sponſi, ſi certò perſpecta ſit, & cognita: Non verò ſi vulgi dumtaxat rumore fama illa percrebuerit.

HÆc Regula colligitur ex Cap. *Veniens*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt, Ext. *Qui Clerici, vel Vouentes Matrimonium contrahere poſſunt.*

R E G V L A X.

Sponſalia dirimuntur propter paralyſim, lepram, epilepſiam, aliúmue ſimilem morbum, necnon propter magnam deformitatem, vel debilitatem ſuperuenientem.

HÆc Regula nititur Cap. *Literas*, Ext. *De Coniugio Leproſorum*, quod eſt *Vrbani III.* Reſponſum: *Quia* (inquit) *poſtulaſti, vtrum ſi poſt Sponſalia de futuro inter legitimas perſonas contracta, antequam à viro mulier traducatur, alter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad conſummandam copulam maritalem compelli debeat? Reſpondemus, Quod ad eam accipiendam cogi non debet, cum nondum inter eos Matrimonium fuerit conſummatum.*

Nititur, & Cap. *Quemadmodum*, quod eſt *Innocentij III.* Ext. *De Iureiurando*, ita reſpondentis: *Quod ſi poſt huiuſmodi iuramentum mulier fieret non ſolùm leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, ſeu quicquam ei turpius eueniret, numquid vir teneretur eam ducere in vxorem? Profectò ductam non poſſet dimittere. Sed numquid non ductam admittere tenetur? Quamuis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.*

Idem confirmat *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſtione 2. Articulo 3. in Reſponſione ad tertium: *Si* (inquit) *ante contractum Matrimonium aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos ſunt contracta Sponſalia, quæ ipſum nimis debilitet, (vt epilepſia, vel paralyſis:) Aut eum deformet (vt abſciſſio naſi, vel orbitas oculorum, vel aliquid huiuſmodi;) Aut quæ ſit contra bonum prolis (vt lepra quæ ſolet prolem inficere:) poſſunt Sponſalia dirimi, ne ſibi inuicem diſpliceant, & Matrimonium ſic contractum malum exitum ſortiatur: Nec pro pœna punitur aliquis, ſed ex pœna damnum reportat; quod non eſt inconueniens.*

R E G V L A XI.

Fraus commiſſa in ſolutione dotis, vel impotentia ſoluendi, ſeu aliam quamuis honeſtam conditionem pacto appoſitam adimplendi, cauſa legitima eſt dirimendi Sponſalia.

HÆc Regula colligitur ex Cap. *De illis*, Ext. *De conditionibus appoſitis Deſponſatione*, &c. quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum Panormitano Archiepiſcopo datum. *Si verò* (inquit) *aliquis ſub huiuſmodi verbis iuramentum alicui mulieri præſtiterit: Ego te in vxorem accipiam, ſi tantùm mihi donaueris: Reus periurij non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſoluere, quod ſibi dari petijt, non acceperit in vxorem: Niſi conſenſus de præſenti, aut carnalis inter eos ſit commixtio ſubſequuta.*

R E G V L A XII.

Capitales inimicitiæ inter Sponſos, vel eorum parentes ſubortæ ſufficientem rationem præbent dirimendi Sponſalia.

FVneſti enim exitus ex Nuptijs illorum timendi ſunt: Quare Eccleſiæ Iudicio Sponſalia in ea hypotheſi dirimuntur, iuxta Cap. *Requiſiuit*, Extra, *De Sponſalibus, & Matrimonio.*

R E G V L A XIII.

Sponſalia diſſolui poſſunt, cum quis ante pubertatis annos illa contraxit.

POſtquam enim ad pubertatis annos peruenit, eorum diſſolutionem ab Eccleſiaſtico Iudice petere poteſt, niſi pubes factus illa expreſſo, vel tacito conſenſu rata habuerit. Idem eſto iudicium, ſi ambo impuberes contraxerunt. Contractus enim diſſolutionem petere non poſſunt antequam ad pubertatem peruenerint, ſed ſolùm puberes facti. Id conſtat ex Cap. *De illis*, Extra, *De Deſponſatione Impuberum*, & Cap. *A nobis*, ſub eodem Titulo, quæ ſunt *Alexandri III.* Reſponſa. Si tamen carnalis commixtio interueniſſet, quæ interdum tempus anticipare ſolet pubertatis, Sponſalia dirimenda non eſſent, (inquit idem Pontifex.)

Idem confirmatur ex Epiſtola 134. *Yuonis* Carnotenſis Epiſcopi ad *Daimbertum* Senonenſem Archiepiſcopum. *De pacto* (inquit) *coniugali quod factum eſt inter duos Nobiles, ita vt qui filiam habebat, iurauerit ſe eam traditurum vni de filijs alterius Nobilis cui vellet, cum ad nubiles annos virgo perueniſſet: Hoc Paternitati veſtræ reſpondeo, quod & natura diſpoſuit, & Lex tam Eccleſiaſtica, quàm Mundana firmauit: Quia quorum per coniugalem copulam vnum debet fieri corpus, eorumdem pariter animorum debet eſſe conſenſus. Quicquid ergo pater neſciente virgine iurauerit, cum ad annos rationales perducta eſt, niſi ipſa virgo conſentiat, etiam viuente patre, ſecundùm Leges irritum erit. Vnde Papa Nicolaus* „ *Hincmaro ſcribit Epiſcopo:* Sufficiat per Leges ſolus „ eorum conſenſus, de quorum coniunctionibus agi„tur. *Qui conſenſus ſolus in Nuptijs ſi fortè defuerit, cætera omnia, etiam cùm ipſo coitu fruſtrantur, Ioanne Chryſoſtomo magno Doctore atteſtante, qui ait:* Matri„monium non facit coitus, ſed voluntas. *Inde etiam in Legibus Romanis Iuſtiniani Imperatoris ita habetur:* Spon„ſalia, ſicut Nuptiæ, conſenſu fiunt contrahentium. „ Et ideò ſicut in Nuptijs, ita Sponſalibus filias-fami„liàs conſentire oportet. *Et alibi:* A primordio ætatis „ effici Sponſalia poſſunt, ſi modò ab vtraque perſona „ id fieri intelligatur, id eſt, ſi non minores ſint quàm „ duodecim annis. *Hoc de propoſita Quæſtione ſentio, & huiuſmodi controuerſiam, ſi ad aures meas peruenerit, tali ratione definio.*

R E G V L A XIV.

Sponſalia dirimi poſſunt, cum Sponſorum alter ſine alterius conſenſu in longinquam regionem proficiſcitur.

NAm per huiuſmodi profectionem datam fide retractare, & voluntatis mutationem declarare videtur. Iure quidem Ciuili triennij abſentia conſtituta eſt, vt Sponſalia ſolui poſſint, L. 2 Cod *De Repudijs:* Sed Ius Canonicum profectionem ſolam in longinquam regionem abſque alterius conſenſu, legitimam eſſe cauſam diſſoluendi Sponſalia ſanxit. Sic reſpondit Panormitano Archiepiſcopo *Alexander III.* Cap. *De illis*, Extra, *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *De illis autem qui præſtito iuramento promittunt ſe aliquas mulieres ducturas, & poſtea eis incognitis dimittunt terram, ſe ad partes alias transferentes: Hoc tibi volumus innoteſcere, quod liberum erit mulieribus ipſis (ſi non eſt ampliùs in facto proceſſum) ad alia ſe vota transferre: Receptâ tamen de periurio Pœnitentiâ, ſi per eas ſteterit quominus fuerit Matrimonium conſummatum.*

Huic Pontificis oraculo conſona eſt *S. Thomæ* Reſponſio in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 27. Quæſtione 2. Articulo 3. ad ſecundùm. *Dubium illud* (inquit) *determinatur ex hoc quòd alter non comparet tempore ſtatuto ad Matrimonium perficiendum: Vnde ſi ex parte eius non defuit quin Matrimonium compleret, poteſt licitè alteri nubere ſine aliquo peccato. Si autem per eum ſtetit quòd Matrimonium non eſt completum, debet agere Pœnitentiam de peccato fractæ promiſſionis, aut iuramenti (ſi iuramentum interuenit) & contrahere cùm aliqua (ſi vult) Iudicio Eccleſiæ.* Cæterùm priùs quam ſoluantur, abſentem tribus edictis citari in ipſa Eccleſia in qua Matrimonij futuri Denunciationes factæ ſunt, ſtatuunt Synodus Senonenſis anno 1524. & Pariſienſis 1557.

R E G V L A XV.

Sponſalia dirimi poſſunt propter lapſum temporis ad ineundum Matrimonium ex conuentione partium conſtituti: Ille tamen per quem ſtetit, ne Matrimonium contraheretur Pœnitentiâ eluere debet violationem datæ fidei.

SIc Reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Sicut*, Extra, *De Sponſalibus, & Matrimonio*. Idémque ſanxere Synodus Senonenſis anno 1524 & Pariſienſis anno 1557. Id tamen intelligendum, quando terminus adijcitur Sponſalibus ad reſtringendum obligationem; tunc enim obligatio extinguitur, vinculum ſoluitur: Aliter autem ſe res habet vbi dies adijcitur obligationi iam contractæ: tunc enim cenſetur potius adiecta ad ſolemnizandum effectum obligationis (vt loquuntur Iuriſconſulti) quam ad extinguendum ipſam obligationem. Quare ſi contractis puris Sponſalibus, poſtea tractetur de die Nuptiarum, lapſus illius diei Sponſum à ſponſione Matrimonij non liberat, etiamſi per ipſum non ſteterit, quin illo die contraheret.

R E G V L A XVI.

Sponſalia, etiam iurata, mutuo partium conſenſu, ſuam ſponſionem remittentium, dirimi poſſunt.

SIc reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Præterea*, 2. Extra, *De Sponſalibus, & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *Qui de Matrimonio contrahendo purè, & ſine omni conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, vt præſtitam fidem obſeruent. Si autem ſe ad inuicem admittere noluerint: Ne fortè deterius inde contingat, vt talem ſcilicet ducat, quam odio habet: Videtur quòd ad inſtar eorum, qui ſocietatem interpoſitione fidei contrahunt, & poſtea eamdem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari.*

Nec ſemper eſt leuitatis retractare, quæ priùs fir- “ mata ſunt (inquit *S. Thomas*) quia *Incertæ ſunt proui-* “ *dentiæ noſtræ*, vt dicitur *Sapientiæ 9.*

Dubitari poteſt, vtrum Sponſalia propter Deum iurata, partium remiſſione ſoluantur: Reſpondetur, Diſtinctione hoc in caſu opus eſſe: Aut enim promiſſio præcipuè facta fuit Deo, licet in fauorem tertij, vt ſi quis dixerit, *Promitto Deo me talem accepturum in vxorem:* & tunc mulier promiſſionem remittere non poteſt, licet ad eius vtilitatem facta ſit, quia mulieri primariò ac præcipuè non eſt facta, ſed Deo, & ſapit rationem voti. Aut promiſſio præcipuè facta eſt mulieri, vt

ſi quis dixerit, *Promitto tibi Matrimonium intuitu, & amore Dei*: & tunc à muliere, cui & in cuius vtilitatem facta eſt, remitti & condonari poteſt obligatio. Hæc Reſponſio eſt *S. Thomæ*, Secunda Secundæ, Quæſtione 89. Articulo 9. ad ſecundùm. *Homo* (inquit) *poteſt alteri promittere aliquid ſub iuramento dupliciter. Vno modo, quando promittit aliquid pertinens ad vtilitatem ipſius: Putà, ſi ſub iuramento promittat ſe ſeruiturum ei, vel pecuniam daturum: & à tali promiſſione poteſt abſoluere ille cui promiſſio facta eſt. Intelligitur enim iam ei ſoluiſſe promiſſum, quando facit de eo ſecundùm eius vtilitatem. Alio modo promittit aliquis alteri, quod pertinet ad honorem Dei, vel vtilitatem aliorum: Putà, ſi aliquis ſub iuramento promittat alicui ſe intraturum Religionem, vel aliquod opus pietatis facturum: Et tunc ille cui promittitur, non poteſt abſoluere promittentem: Quia promiſſio non eſt facta ei principaliter, ſed Deo: Niſi fortè ſit interpoſita conditio, ratione cuius poſſit, ſcilicet; ſi illi videbitur, cui promittitur, vel aliquid aliud tale.*

Cùm autem Sponſi mutuo conſenſu à promiſſis reſilire volunt, abſolui tamen non poſſunt à promiſſione futurarum Nuptiarum, niſi auctoritate Epiſcopi, ſiue ab Officiali, causâ diſſenſus cognitâ, vt decreuit Synodus Carnotenſis anno 1526 & Pariſienſis anno 1557. ſub pœna etiam Excommunicationis prohibens, ne quiſquam è Diœceſanis contrarium attentare præſumat.

REGVLA XVII.

Ad Sponſalia dirimenda non eſt neceſſaria Iudicis Eccleſiaſtici Sententia, cum ipſo iure diſſoluuntur.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſtione 2. Articulo 3. *In duobus* (inquit) *caſibus, ſcilicet cùm quis ad Religionem confugit, & cùm alter coniugum cùm altero per verba de præſenti contrahit, ipſo iure Sponſalia dirimuntur*. (Tertium caſum addit *S. Antoninus*, 3. P. Tit. 1. Cap. 7. ſcilicet fornicationem notoriam.) *in alijs caſibus dirimi debent ſecundùm Iudicium Eccleſiæ*; (inquit *S. Thomas*) quod tamen expectandum neceſſariò non eſſe *S. Antoninus* cenſet, ſi Sponſalia clandeſtina ſunt, nec in facie Eccleſiæ, aut præſentibus teſtibus contracta. Verùm tamen clandeſtina Sponſalia Eccleſia irrita non fecit, ſed Matrimonia dumtaxat clandeſtina, vt reſpondit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres. Quamobrem quicumque Matrimonium alicui legitimè promiſit, ſiue pura ſit promiſſio; ſiue Iuramento firmata; ſeu verbo, ſeu ſcripto; ſiue clam, ſiue coram teſtibus; ſiue in facie Eccleſiæ, ſiue abſque præſentia Sacerdotis, Matrimonium contrahere tenetur cùm illo, vel illa cui fidem ſuam obſtrinxit.

REGVLA XVIII.

Qui ſimpliciter, vel cùm iuramento promiſit ſe nunquam Matrimonium contracturum cùm alio, vel cùm alia, contrahere non tenetur, ſed ſolùm obligatur ad contrahendum cùm illo, vel illa, ſi contrahere velit.

PRomiſſiones enim, & pactiones negatiuæ aliam obligationem non pariunt: Sicut ſi quis dicat, Non vendam rem meam niſi Sempronio, non propterea cogi à Sempronio poteſt ad vendendum, niſi velit eam vēdere. Quare qui hoc modo promiſere, Ego nunquam alteram præter te accipiam vxorem, Ego nulli vnquam nubam alteri viro, quàm tibi, Matrimonium cùm alio contrahere non poſſunt abſque violatione fidei, & conſequenter abſq; lethali peccato, niſi aliqua ex cauſis Sponſalia dirimentibus interuenerit; ſed tamen cęlibem vitam agere poſſunt, & Nuptijs nuncium in perpetuum remittere.

REGVLA XIX.

Curare debent Epiſcopi, & Parochi, ut Sponſi, priuſquam Matrimonium in Eccleſia per verba de præſenti celebrauerint, non modò ſimul habitent; ſed ne vllo quidem modo mutua conſuetudine, commercióue vtantur.

ITa ſtatuit *S. Carolus* in Concilio Prouinciali Mediolanenſi 6. Tit. *Quæ ad Matrimonium pertinent*. Qui & carnalem copulam inter Sponſos, ante Matrimonij celebrationem coram Parocho, & teſtibus, in eorum peccatorum numero eſſe voluit, quorum Abſolutio Epiſcopo reſeruata eſt in Mediolanenſi Prouincia, illiúſque peccati reis grauem Pœnitentiam imponi decreuit, in Synodo Prouinciali 2. Tit. 1. Decreto 27. Idemque repetit in Inſtructionibus *De Sacramento Matrimonij*, & Sponſos ea de re diligenter ac vehementer à Parocho moneri iubet. Peccata enim carnis, ſiue opere conſummata, ſiue per oſcula, & amplexus, tactúſue libidinoſos inchoata, gratiæ ſacramentali, & benedictionibus, quas Deus in caſtos coniuges largâ manu effundit, obicem ponunt. Synodi Mediolanenſis Secundæ, & *S. Caroli* ea de re Decretum ſuum fecit Synodus Aquenſis anno 1585. celebrata.

REGVLA XX.

Matrimonio coniungendi non ſunt, qui Chriſtianæ Fidei Rudimenta ignorant.

ITa ſtatuit *S. Carolus* in Concilio Prouinciali Mediolanenſi 5. & in Inſtructionibus. Ita iubet Rituale Romanum.

REGVLA XXI.

Grauiter peccant, qui Sponſalia clandeſtina, ſine præſentia ſcilicet Sacerdotis, & teſtium, nec Ritu ab Eccleſia præſcripto contrahunt.

QVamuis enim huiuſmodi Sponſalia Eccleſia irrita non fecerit, ea tamen prohibet; ac Sponſalia in facie Eccleſiæ celebrari Ritualia omnia iubent, eorúmque Ritum præſcribunt: Et Sponſalia nonniſi coram Parocho, vel eius Vicario, idque in Eccleſia, & non alibi, niſi de licentia Ordinarij, præſentibus teſtibus, & ſine aliquâ petulantiâ fieri, ſtatuunt Synodus Senonenſis anno 1524. Carnotenſis 1526. & Concilium Remenſe anno 1583.

CAPVT IV.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

OBſeruandum eſt cùm *S. Thoma*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinct. 34. Quæſt. 1. Articulo 1. Perſonas illegitimas ad Matrimonium dici, ex eo quòd ſint contra Legem quâ Matrimonium conſtituitur. *Matrimonium autem in quantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur Iure Naturæ: In quantum eſt in officium communitatis, ſtatuitur Iure Ciuili: In quantum eſt Sacramentum, ſtatuitur Iure Diuino: & ideò ex qualibet dictarum Legum, Naturæ, Humanæ, & Diuinæ, poteſt perſona effici ad Matrimonium illegitima.* Hoc poſito ſit

ARTICVLVS I.

Vtrum Eccleſia poſſit conſtituere Impedimenta Matrimonium dirimentia?

PROPOSITIO VNICA.

Eccleſiam potuiſſe ac poſſe conſtituere Impedimenta Matrimonium dirimentia, Dogma Fidei eſt.

DVobus Canonibus illud expreſſit ac declarauit Sacra Synodus Tridentina, Seſſione 24. ſcilicet

Cano-

Canone 3. cuius hæc ſunt verba: *Si quis dixerit, eos tantùm conſanguinitatis, & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur, poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis diſpenſare, aut conſtituere, vt plures impediant, & dirimant; Anathema ſit.*

Ex Canone 4. cuius hæc ſunt verba: *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere Impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in ijs conſtituendis erraſſe; Anathema ſit.*

Sanè cùm Eccleſia ſacra quædam Reſpublica ſit, cui à Chriſto tradita eſt ampliſſima circa res ſpirituales Iuriſdictio, Legúmq; condendarum poteſtas; conſequens eſt, vt ſicut ciuiles Reſpublicæ conſtituere poſſunt impedimenta ciuiles contractus prohibentia, vel dirimentia; ita ipſa contractui Matrimonij ad ſpiritualem ordinem, ſcilicet ad Sacramenti dignitatem euecto, & ad forum ſuum pertinenti, impedimenta quædam apponere poſſit, ipſum prohibentia, vel dirimentia: Alioqui Chriſtus Eccleſię ſuæ in neceſſarijs defuiſſet, ipſique imperfectam in Matrimonium poteſtatem reliquiſſet. Hęc enim poteſtas illi neceſſaria eſt, vt Chriſtianos ad bona ſpiritualia, quæ Matrimonij Sacramento Chriſtus adiunxit, tutò perducere valeat.

Hanc poteſtatem à Chriſto Eccleſiæ traditam, ex Apoſtolo diſcimus 1. ad Corinthios 7. vbi coniugij ad Fidem Chriſtianam conuerſæ, cum qua vir infidelis pacificè, & citra Creatoris iniuriam habitare non vult, permittit, vt ab eo diſcedat, alterique nubat: Adeoque infidelitatem eius, ſeu cultûs diſparitatem, hoc in caſu impedimentum eſſe dirimens ſtatuit, vt Chriſti Apoſtolus ac Miniſter. *Ijs* (inquit) *qui Matrimonio iuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: Quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari ∴ Nam cæteris ego dico, non Dominus ∴ Si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cùm illa, non dimittat virum: Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem ∴ Quod ſi Infidelis diſcedit, diſcedat: Non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi.* Non præcipit Apoſtolus, vt fidelis mulier in illo caſu innupta maneat, ſed permittit, vt ſi infidelis diſcedit, & ipſa diſcedat, dirempto ſcilicet Matrimonio.

Eccleſiæ Ius illud vindicat Traditio, vsúſque perpetuus à prioribus Nominis Chriſtiani ſæculis. *Tertullianus* impedimentum diſparitatis cultûs agnoſcit Libro 2. *Ad vxorem*, vbi illud dumtaxat Chriſtianorum Matrimonium omnimodis ratum eſſe docet, *Quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, obſignat benedictio, Angeli renunciant, Pater ratò habet.* Et Libro *De Corona Militis*, Cap. 13. *Coronant* (inquit) *& Nuptiæ Sponſos: Et ideò non nubimus Ethnicis, ne nos ad idololatriam vſque deducant, à qua apud illos Nuptiæ incipiunt.*

Canon 26. ex ijs, qui Apoſtolici inſcribuntur, Ordinem ceu impedimentum Matrimonij conſtituit, & minoribus tantùm Clericis Nuptias permittit. *Innuptis autem,* (inquit) *qui ad Clerum prouecti ſunt, præcipimus vt ſi voluerint vxores accipiant, ſed Lectores Cantoréſque tantummodo.* Quem Canonem Trullana Synodus innouat Canone 6.

Impedimentum Diſparitatis cultûs Synodus Illiberritana confirmat Canone 15. Virgines Chriſtianas Gentilibus in Matrimonium dari prohibens. Et 17. quo Chriſtianis parentibus, qui filias ſuas Sacerdotibus Idolorum collocauerit, nec in fine dandam eſſe Communionem ſtatuit. Eadem Synodus ſtatuit impedimentum Voti Canone 13. nec in fine dandam eſſe Communionem decernens Virginibus, quæ ſe Deo dicauerint, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini ſeruierint. Impedimentum Affinitatis indicant Canones 61. & 66. quorum primus his verbis conceptus eſt: *Si quis poſt obitum vxoris ſuæ ſororem eius duxerit, & ipſa fuerit fidelis; quinquennium placuit à Communione abſtineri.* Poſterior verò ſic habet: *Si quis priuignam ſuam duxerit vxorem, eo quòd ſit inceſtus, placuit nec in fine dandam eſſe Communionem.*

Affinitatem velut impedimentum dirimens Neocæſarienſe Concilium Canone 2. deſignat. *Mulier* (inquit) *ſi duobus fratribus nupſerit, abijciatur vſque ad mortem: Verumtamen in exitu, ſi promiſerit, quod vbi conualuerit, ſoluet Matrimonium, propter humanitatem Pœnitentiam habebit.*

Concilium Ancyranum impedimentum Raptus ſeu violentiæ deſignat Canone 11. *Deſponſatas puellas* (inquit) *& poſtea ab alijs raptas, placuit erui, & his reddi, quibus fuerant ante deſponſatæ, etiamſi à raptoribus florem pudoris ſui amiſiſſe conſtiterit.*

Impedimenta Matrimonij plurima *S. Baſilius* notat in Epiſtola ad *Amphilochium*, ſcilicet impedimenta Ordinis, & Voti Canone 6. *Canonicorum* (inquit) *fornicatio pro Matrimonio non reputetur, ſed eorum coniunctio cùm eo diuellatur.* Canonicos eos dicit, qui in Eccleſiæ Canone numerantur, ſcilicet Clericos, Monachos, Moniales, omnéſque Virginitatem Profeſſas, vt *Balſamon* interpretatur. Et Canone 18. *Virgo* (inquit) *adulteræ iudicio ſubijcitur.*

Canon 22. Raptu ſeu violentiam impedimentum eſſe dirimens declarat: *Eos* (inquit) *qui ex raptu habent mulieres, ſi ab alijs quidem deſponſas habuerint, non oportet priùs admittere, quam ab eis ablatæ ſint in eorum poteſtate, quibus deſponſæ fuerant, an eas velint accipere, an deſiſtere. Si quis verò vacantem acceperit, auferre quidem oportet, & ſuis reſtituere; illorum autem ſententiæ permittere, ſiue ſint parentes, ſiue fratres, ſiue quicumque alij virgini præſint.*

Canon 23. Affinitatis impedimentum attingit, Irritum eſſe declarans Matrimonium eius; qui Viduam fratris ſui duxit vxorem, necnon illorum, qui duas ſorores ducunt, vel illarum, quæ duobus fratribus nubunt: Citátque *S. Baſilius* Epiſtolam eam de re ſcriptam ad *Diodorum*, quæ eſt centeſima nonageſima-ſeptima, cuius hæc ſunt verba: *Principio igitur, quod in eiuſmodi rebus maximi momenti eſt, Morem qui apud nos eſt, obijcere poſſumus, quod is Legis vim habeat; propterea quòd Sanctiones iſtæ à Sanctis nobis ſunt Viris traditæ: Eſt autem hic Mos talis: Si quis affectu immundo correptus ad illicitam duarum ſororum communicationem exorbitauerit, id neque coniugium eſſe cenſendum; neque talem ad Eccleſiaſticum Cœtum admittendum, priuſquam à ſe inuicem dirimantur.*

Siricius Pontifex Maximus Epiſtola 1. ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum, Cap. 4. Deſponſatam alteri puellam, ab altero Matrimonium accipi prohibet: *Quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud Fideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt, ſi vllâ tranſgreſſione violetur.* En impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.

Cap. 6. Monachorum, & Monacharum ſacrilega Matrimonia execratur, ceu Eccleſiæ Iure, publicíſque Legibus prohibita: *Quod & publicæ Leges* (inquit) *Eccleſiaſtica Iura condemnant.* Eos in ergaſtula detrudi iubet, vt Pœnitentiam agant, eiſque in exitu dumtaxat per Communionis gratia ſubueniri. En Impedimentum Voti.

Concilium Carthaginenſe ſecundùm, anno 390. ſub *Genethlio* Epiſcopo, Canone 2. ſtatuit, *Vt Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus ſe abſtineant.* En Impedimentum Ordinis.

Concilium Carthaginenſe quartum, Canone centeſimo-quarto, *Viduas quæ religioſitatem mutauerunt*, notari ait: *Adulterij crimine, ſi deuotionem, quam Deo ſponte, non coactæ obtulerunt, libidinosâ corruperint voluptate, atque ad ſecundas Nuptias tranſitum fecerint.* En impedimentum Voti.

Innocentius I. Epiſtola 9. ad *Probum*, Matrimonium *Fortunij*, cuius vxor *Vrſa* nomine à Barbaris rapta fuerat, ipsâ ſuperſtite contractum, *Nullo pacto poſſe eſſe legitimum* pronunciat. En Impedimentum Ligaminis.

Idem Impedimentum confirmat *S. Leo*, Epiſtola 129. aliàs 79. ad *Nicetam* Aquileienſem Epiſcopum, Mulieres, quæ viris in captiuitatem abductis, alijs nupſerant, & ad illos poſteà reuerſos redire nolebant, Eccleſiaſtica Communione priuari decernit: *Quæ de re excuſabili contaminationem criminis elegerunt, oſtendentes ſibi pro ſuâ incontinentia placuiſſe, quod iuſta remiſſio poterat expiare.* Nam (vt præmiſerat) *Omittendum eſt, & inculpabile iudicandum, quod neceſſitas intulit; & reſtituendum quod fides poſcit.*

Et Epiſtola 12. aliàs 84. ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem Epiſcopum, Cap. 4. *Nec ſubdiaconis* (inquit) *carnale*

conubium conceditur: Vt & qui habent, ſint tamquàm non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares. En impedimentum Ordinis.

Epiſtola 2. aliàs 92. ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum, Cap. 4. de conditionis impedimento ſcribit: *Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima, & inter æquales*. Et Cap. 6. *Ancillam à thoro abijcere, & vxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, ſed profectus eſt honeſtatis*.

Concilium Chalcedonenſe Can. 16. Monachis, & ſacris Virginibus *Non licere Matrimonio coniungi*, declarat; ſin autem inuenti fuerint hoc perpetrantes, excommunicari decernit. Ecce rurſus impedimentum Voti.

Concilium Agathenſe anno quingenteſimo-ſexto, Canone 61. conſanguineorum, & affinium Matrimonia irrita eſſe pronunciat. *De inceſtis* (inquit) *coniunctionibus nihil prorſùs veniæ reſeruamus, niſi cùm adulterium ſeparatione ſanauerint: Inceſtos verò nullo coniugij nomine deputandos, quos etiam deſignare funeſtum eſt, hoc eſſe cenſemus: Si quis relictam fratris, quæ penè priùs ſoror extiterat, carnali coniunctione polluerit: Si quis frater germanam vxoris acceperit: Si quis nouercam duxerit: Si quis conſobrinæ ſe ſociauerit: Si quis relictæ, vel filiæ auunculi miſceatur, aut patrui filiæ, vel priuignæ ſuæ: Aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluerit, aut duxerit vxorem: Quos omnes, & olim, atque ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus: Et inter Catechumenos vſque ad legitimam ſatisfactionem manare, & erare præcipimus: Quod ita præſenti tempore prohibemus, vt ea quæ ſunt hactenus conſtituta, non diſſoluantur*.

Symmachus Pontifex Maximus Epiſtola ad *Cæſarium* Arelatenſem Epiſcopum Cap. 5. Viduis *Quæ in religioſo propoſito diuturna obſeruatione permanſerunt: Et Virginibus, quas annis plurimis in Monaſterijs ætatem peregiſſe contigerit*, Nuptias prohibet.

Concilium Lugdunenſe 1. anno 517. Sententiam tulit in *Stephanum* quemdam, qui cognatam ſuam, *Sibi illicitè ſociauerat*.

Concilium Aurelianenſe 2. anno 533. Canone 11. contracta Matrimonia ob ſuperuenientem infirmitatem ſolui vetat. Et Canone 17. Matrimonia Diaconiſſarum irrita declarat.

Concilium Aurelianenſe 3 anno 1538. de Matrimonij Impedimentis plurima ſuperiorum Conciliorum, aut Summorum Pontificum Statuta renouat. Canone 7. Clericos legitima ætate, abſque reclamatione, ordinatos, qui poſt factam Ordinationem vxores duxerint, cum ipſis mulieribus, quas acceperint, Excommunicatione percellit. Canone 10. priora Statuta circa Matrimonia conſanguineorum, vel affinium ſeruari iubet, ita tamen, vt cùm illis, qui ante Baptiſmum, vel ignoranter hucuſque contraxerunt, ſuper hoc impedimento diſpenſetur. *De inceſtis* (inquit) *coniunctionibus ita, quæ ſunt ſtatuta ſeruentur, vt his qui aut modo ad Baptiſmum veniunt, aut quibus Patrum Statuta Sacerdotali prædicatione in notitiam antea non venerunt; ita pro nouitate conuerſionis ac fidei ſuæ credimus conſulendum, vt contracta hucuſque huiuſmodi coniugia non ſoluantur, ſed in futurum quòd de inceſtis coniunctionibus in anterioribus Canonibus interdictum eſt, obſeruetur; id eſt, vt ne quis ſibi ſub coniugij nomine ſociare præſumat relictam patris, filiam vxoris, relictam fratris, ſororem vxoris, conſobrinam aut ſobrinam, relictam auunculi, aut patrui. Quod ſi qui in hoc inceſti adulterio potiùs quàm coniugio fuerint ſociati, quamdiu ſe non ſequeſtrauerint, à Communione Eccleſiaſtica repellantur. Illud etiam adijciendum eſſe credidimus, vt in Epiſcopi diſcuſſione conſiſtat, de his, qui in ciuitate ſua ac territorio conſiſtunt, & tali ſunt ordine ſociati, vtrum ignoranter ad illicita coniugia venerint, an per contumaciam, quæ ſunt interdicta præſumpſerint: Quia ſicut his qui per ignorantiam lapſi ſunt, ſubuenitur, ita illis, quibus priùs Patrum Statuta in notitiam venerunt, quique etiam contra Sacerdotum interdicta in tali permixtione verſantur, priorum Canonum in omnibus Statuta ſeruentur, vt non priùs ad Communionem recipiantur, quam inceſti adulterium, ſicut ſcriptum eſt, ſeparatione ſanauerint*.

Concilium Aurelianenſe 4. anno 541. Canone 21. Mancipiorum coniugia inuitis dominis contracta, irrita declarat: *Quæcumque mancipia* (inquit) *ſub ſpecie coniugij ad Eccleſiæ ſepta confugerint, vt per hoc credant poſſe fieri coniugium, minimè eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio à Clericis defenſetur: Quia probatum eſt, vt ſine legitima traditione coniuncti, pro Religionis ordine, ſtatuto tempore ab Eccleſiæ Communione ſuſpendantur, ne in ſacris locis turpi concubitu miſceantur. De qua re decernimus, vt parentibus aut proprijs dominis, prout ratio poſcit perſonarum, acceptâ fide excuſati ſub ſeparationis promiſſione reddantur, &c*. En impedimentum conditionis confirmatum Eadem Synodus Canone 27. Concilij Aurelianenſis 3. & Concilij Epaonenſis Statuta de inceſtis coniunctionibus renouat.

Superiorum Conciliorum, ac Pontificum Decreta de Matrimonij Impedimentis confirmant, & obſeruari iubent Concilium Turonenſe 2. Canonibus 15. & 20. Antiſiodorenſe Canonibus 22. 27. 28. 29. 30. 31. 32. Matiſconenſe 1. Canone 12. Matiſconenſe 2. Canonibus 16. & 18. Lugdunenſe 3. Canone 4.

S. Gregorius Magnus Libro 6. Epiſtola 1. ad *Fortunatum* Epiſcopum Neapolitanum, in cauſa Impedimenti dirimentis Sententiam tulit, mulierem quandam, quam maritus dimiſerat ob conditionem ſeruitutis tempore coniugij (vt obijciebat) diſſimulatam, marito reſtitui, ab eòque coniugali affectu tractari decernit, quia probata fuerat illius libertas, nullàque ſeruilis in ea macula inuenta.

Epiſtolâ 119. Libri 7. *Virgilium*, & *Syagrium* Gallicanos Epiſcopos arguit, quod *Syagriæ*, quæ Vitam Religioſam profeſſa fuerat mutatis veſtibus, poſteàque marito violenter ſociata, defenſionem, vt bonos Paſtores decebat, non ſuſcepiſſent. *Quid enim dicturi* (inquit) *quamue rationem futuro eſtis Iudici reddituri, quos ſtupri ſcortatio non commouit, quos ad defendendum fauor nequaquam Religioſi Habitûs excitauit, quos ad tuendam pudicitiæ integritatem Sacerdotalis conſideratio non erexit? Vel nunc ergo neglectus ad memoriam redeat, huius recordatio culpæ ſolicitet, & Officij veſtri conſideratio ad prædictæ mulieris vos adhortationem impellat. Et ne fortè per tempus tranſiſſet in voluntatem neceſſitas, lingua illi veſtra medela ſit, atque admonentibus vobis, orationibus operam det, de memoria lamenta Pœnitentiæ non recedant, Redemptori noſtro cor pœnitens exhibeat, & caſtitatis damna, quam ei corpore ſeruare non licuit, fletu reſarciat*. Duplex impedimentum dirimens in ea coniunctione interceſſiſſe *S. Gregorius* ſignificat, Violentiæ ſcilicet atque Voti.

Epiſtola 31. Libri 12. ad *Auguſtinum* Epiſcopum, & Apoſtolum Gentis Anglorum, plura circa Matrimonij Impedimenta ſtatuit, ac declarat, præſertim in Reſponſione ad ſextam, & ſeptimam Interrogationem. *Quædam* (inquit) *terrena Lex in Romana Republica permittit, vt ſiue fratris, ſiue ſororis, ſeu duorum fratrum germanorum, vel duarum ſororum filius, & filia miſceantur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Et Sacra Lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde neceſſe eſt, vt iam tertia, vel quarta generatio Fidelium licenter ſibi iungi debeat. Nam ſecunda, quam diximus, à ſe omnimodo debet abſtinere. Cùm nouerca autem miſceri, graue eſt facinus. Cum cognata quoque miſceri prohibitum eſt, quæ per coniunctionem priorem caro fratris effecta eſt*. Terrena Lex, cuius meminit *S. Gregorius*, eſt Lex, *Celebrandis*, 19. Libri 5. *Cod.* Tit. *De Nuptijs*. Theodoſius Magnus conſobrinorum coniugia Lege latâ prohibuerat, vt teſtantur *S. Ambroſius* Epiſtola 60. Nouæ Editionis Pariſienſis, *S. Auguſtinus* Libro 15. *De Ciuitate Dei*, & alij. Eam reuocauerant Arcadius, & Honorius Imperatores eius filij, L. *Celebrandis*, mox indicatâ. Eccleſia nihilominus Theodoſij Magni Legem approbauit, ſuam fecit, retinuit, vt ex Summorum Pontificum Decretis, & Conciliorum Canonibus iam illatis conſtat. Adeòque non precariâ Auctoritate, id eſt, à Principibus acceptâ, Matrimonij Impedimenta conſtituit, aut eorum conceſſione de Matrimonij Impedimentis iudicauit, ſed Auctoritate propriâ, à Chriſto Sponſo ſibi traditâ.

Legum verò Eccleſiaſticarum rigorem, in fauorem Anglorum ad Fidem recens conuerſorum temperat *S. Gregorius*, & Matrimonia ante Baptiſmum ab ipſis in gradibus prohibitis contracta tolerat. *Quia verò* (inquit) *multi ſunt in Anglorum Gente, qui dum adhuc in infidelitate eſſent, huic nefando coniugio dicuntur admixti; ad fidem venientes admonendi ſunt, vt ſe abſtineant, & graue*

hoc

hoc peccatum eſſe cognoſcant. Tremendum Dei Iudicium pertimeſcant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatûs incurrant. Non tamen pro hac re Corporis, & Sanguinis Domini Communione priuandi ſunt, ne in eis illa vlciſci videamur, in quibus ſe per ignorantiam ante lauacrum Baptiſmatis adſtrinxerunt. In hoc enim tempore Sancta Eccleſia quædam per fauorem corrigit, quædam per manſuetudinem tolerat, quædam per conſiderationem diſſimulat atque portat, vt ſæpè malum quòd aduerſatur, portando, & diſſimulando compeſcat. Omnes autem qui ad fidem veniunt, admonendi ſunt ne aliquid tale audeant perpetrare, &c.

Concilium Pariſienſe 5. anno 615. duobus Canonibus totidem Matrimonij impedimenta dirimentia confirmat, & declarat, ſcilicet impedimentum Voti Canone 13. & Impedimentum Conſanguinitatis, & Affinitatis, Canone 14.

De Viduabus, & Puellis, quæ ſibi veſtes in habitu Religionis in domibus proprijs, tam à parentibus, quàm per ſe ipſas mutauerint, & ſe poſtea contra ſtatuta Patrum, vel præcepta Canonum, coniugio crediderint copulandas, tamdiu vtrique habeantur à Communione ſuſpenſi, quouſque quòd illicitè perpetrauerunt, emendent: Aut ſi emendare neglexerint, à Communione Eccleſiaſtica, vel omnium Chriſtianorum conuiuio in perpetuum ſint ſequeſtrati.

Inceſtas verò coniunctiones ab omni Chriſtianorum Populo cenſuimus ſpecialiter reſecari: Ita vt ſi quis relictam fratris, ſororem vxoris, priuignam, conſobrinam, ſobrinam, vel relictam item patrui atque auunculi, vel in Religionis habitu dedicatam, coniugij crediderit conſortio violandam, tamdiu à Communionis conſortio ſegregetur, quamdiu ab illicitis coniunctionibus ſequeſtratione manifeſtiſſimâ debeat abſtinere.

Concilium Remenſe anno 625. Canones Synodi Pariſienſis, quam *Generalem* vocat, Eccleſiæ nimirum Gallicanæ Plenariam, omni firmitate cuſtodiri iubet. Inceſtas coniunctiones Canone 8. rurſus prohibet, Irritas declarat, atque ita coniunctos nouis pœnis ſubijcit, niſi Pœnitentiam ſceleris mutuâ ſeparatione teſtentur. *De inceſtis* (inquit) *coniunctionibus: Si quis infra ſcriptum Canonibus gradum inceſtuoſo ordine cùm his perſonis, quibus à diuinis Regulis prohibetur, ſe coniunxerit, niſi Pœnitentiam ſequeſtratione teſtentur, Communione priuentur; & neque in Palatio Militiam, neque agendarum cauſarum licentiam habeant. Et quando prædicti ſe inceſtuoſi coniunxerint, Epiſcopi ſeu Presbyteri in quorum Diœceſi, vel pago actum fuerit, Regi vel Iudicibus ſcelus perpetratum annuntient; vt cùm ipſis denunciatum fuerit, ſe ab eorum communione, aut cohabitatione ſequeſtrent, & res eorum ad proprios parentes perueniant, ſub ea conditione, vt antequam ſequeſtrentur, per nullum ingenium, neq; per parentes, neque per emptionem, neque per auctoritatem Regiam, ad proprias perueniant facultates, niſi præfati ſceleris ſeparatione Pœnitentiam faciant.*

Concilium Toletanum 4. anno 633. Canone 44. Irrita declarat coniugia Clericorum, qui Viduam, vel repudiatam, vel meretricem duxiſſent, & huiuſmodi coniugia à proprio Epiſcopo diſſolui iubet. Canone 63. Chriſtianas mulieres Iudæis ante conuerſionem Matrimonio coniunctas, ab illis ſeparari ſtatuit, niſi Chriſtiani fiant. Filios verò ex huiuſmodi connubijs natos in Fide Chriſtiana inſtitui, matriſque religionem, & conditionem ſequi.

Concilium Toletanum 13 anno circiter 683 Canone 5. vetat ne quis *Superſtitem Reginam, poſt decedentis Principis mortem ſibi in connubio copulet*: Quod ſi quiſquam id facere præſumpſerit, *ſiue ſit Rex, ſiue quilibet hominum, ſit ab omni Chriſtianorum Communione ſecluſus, & ſulphuris cùm diabolo contrahatur ignibus exurendus*. Hunc, cæteróſque Concilij Canones Rex *Eruigius* auctoritate ſua confirmauit, non auctoritatem tribuendo, ſed executionem eorum imperando. Hæc autem Diſciplina Hiſpanienſis licet Eccleſiæ propria, & ſingularis, luculenter probat Eccleſiæ Auctoritatem in Matrimonij impedimentis conſtituendis.

Eccleſia Orientalis in Trullana Synodo, Canone 53. ſpiritualis affinitatis impedimentum adſtruit. *Quoniam* (inquit) *ſpiritualis neceſſitudo ſeu affinitas, corporum coniunctione maior eſt; in nonnullis autem locis cognouimus quoſdam, qui ex ſancto, & ſalutari Baptiſmate infantes ſuſcipiunt, poſtea quoque cùm matribus illorum Viduis Matrimonium contrahere, ſtatuimus vt in poſterum nihil fiat eiuſmodi. Si qui autem poſt præſentem Canonem hoc facere deprehenſi fuerint, ij quidem primò ab hoc illicito Matrimonio deſiſtant, deinde, & fornicatorum pœnis ſubijciantur.* Canone 54. irrita Matrimonia declarat cùm patrui filia, ſiue conſobrina; vel patris, & filij cùm matre, & filia, vel cùm duabus ſororibus; vel matris, & filiæ cùm duobus fratribus; vel duorum fratrum cùm duobus ſororibus. Canone 98. adulterij damnat eum, qui alteri deſponſam mulierem, eo adhuc viuo cui deſponſa eſt, in Nuptiarum ducit ſocietatem: Quod eſt impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.

Concilium Romanum 1. ſub *Gregorio II.* Anathemate ferit eos, qui Sanctimonialem, qui commatrem ſpiritualem, fratris vxorem, neptem, nouercam aut nurum, conſobrinam, aut aliquam de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, vxorem duxerit.

Idem Pontifex Epiſtolâ 13 ad *Bonifacium* Epiſcopum Cap. 1. ſuper impedimento conſanguinitatis, & affinitatis, quod eo vſque extendi reſponderat, quouſque ſe cognoſcerent affinitate propinquos, diſpenſat cùm Germanis recens ad fidem conuerſis, vt poſt quartam generationem iungantur.

Gregorius III. Impedimentum conſanguinitatis vltra ſeptimum gradum impoſterum, non extendi ſtatuit.

Matrimonij Impedimenta priorum Pontificum, & Synodorum Decretis conſtituta confirmat *Zacharias* Pontifex Maximus Epiſtola 7. ad *Pippinum* Maiorem Domûs, & ad Epiſcopos, Abbates, Proceréſque Francorum, Cap 18. 20. 21. 22. 26 & 27.

Concilium Romanum ſub eodem Pontifice Matrimonia cùm Sanctimoniali, aut ſpirituali commatre, cum conſobrina, nepte, nouerca, fratris vxore, vel aliqua etiam de propria cognatione, ſub pœna Excommunicationis prohibet, irritáque declarat Canonibus 5. & 6 Reges, & Epiſcopo Germaniæ ad Summum Pontificem ante aliquot annos ſcripſiſſe, *Petentes Apoſtolica Præcepta, qualiter liceat eis coniugia copulare, & quomodo debeant obſeruare*, teſtatur idem Concilium, ſeu Pontifex illi Præſidens.

Concilium Romanum 2. ſub eodem Pontifice, *Clementem* quemdam Hæreticum damnauit, qui *Sanctorum Patrum Reſcripta reſpuens, & omnia Synodalia Acta paruipendens*, Iudaiſmum Chriſtianis inſerebat, prædicando, Fratrem vxorem fratris ſui defuncti ſibi Matrimonio iungere poſſe

Inter Capitula *Theodori Cantuarienſis*, Tomo 9. *Spicilegij* edita, & in Excerptionibus *Egberti* Eboracenſis Archiepiſcopi, plurima leguntur Capitula quibus Eccleſiaſticæ Leges de Matrimonij impedimentis continentur. Sæculo 7. floruit Theodotus, octauo *Egbertus*, Collectionémque ſuam anno circiter 747. edidit.

Concilium Moguntinum anno 713 celebratum, *Carolo Magno* imperante, tres de Matrimonio Canones edidit, impedimenta dirimentia conſanguinitatis, & affinitatis, necnon cognationis ſpiritualis ſpectantes, ſcilicet quinquageſimum-quartum, quinquageſimum-quintum, & quinquageſimum-ſextum.

54 *Contradicimus quoque, vt in quarta generatione nullus ampliùs coniugio copuletur: Vbi autem poſt interdictum factum inuentum fuerit, ſeparetur.*

55 *Nullus proprium filium, vel filiam de fonte Baptiſmatis ſuſcipiat: Nec filiolam, nec commatrem ducat vxorem; nec illam cuius filium, aut filiam ad Confirmationem duxerit. Vbi autem factum fuerit, ſeparentur.*

56 *Si quis vxorem viduam duxerit, & poſtea cùm filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu duabus ſororibus nupſerit; aut ſi qua duobus fratribus nupſerit, ſeu cùm patre, & filio, tales copulationes anathematizari, & disiungi præcipimus, nec vmquam ampliùs coniugio copulari.*

Concilium quidem *Caroli Magni* Auctoritate firmari, & emendari poſtulat, quæ decreta ſunt: Sed ex his verbis vrbanitatis, & reuerentiæ erga Imperatorem teſtibus, perperam quis colligeret, Eccleſiam Regum dumtaxat conceſſione, vel approbatione Matrimonij impedimenta conſtituere poſſe, ac de cauſis Matrimonialibus iudicare. Non ea mens erat Patrum; nec Imperatoris Auctoritatem implorabant, niſi vt Canonum executionem

imperaret, ac Eccleſiaſticam Auctoritatem pro more tueretur. Sanè cùm in tres turmas ſeu Ordines Concilium diuiſum eſſet (vt conſtat ex præfatione Patrum) & in prima turmâ Epiſcopi, in ſecunda Abbates, in tertiâ *Comites, & Iudices in mundanis Legibus decertantes* ſederent: Cognitionem eorum, quæ Matrimonium ſpectant, non ſuſcepere Laici illi Magiſtratus, Imperatoris Auctoritate. *Vulgi Iuſtitias perquirentes, omniúmque aduenientium cauſas diligenter examinantes*, ſed Epiſcopi *Sacra Dogmata diligenti ſtudio perquirentes*, vt ſtatum Eccleſiæ Dei, & Chriſtianæ Plebis perficerent, & conſeruarent. Quod argumento eſt, Magiſtratus ipſos Iure Eccleſiæ in conſtituendis Matrimonij impedimentis agnouiſſe.

Nicolaus I. in Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, Cap. 2. Spiritualis Affinitatis impedimentum confirmat, Matrimonium patrini, vel filiorum eius, cum eâ quam ex ſacro Fonte ſuſcepit, prohibens, & irritum declarans. Caput 39. Impedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ex ſacris Canonibus, & præcipuè *Zachariæ* Summi Pontificis Decretis iudicandum reſpondet. *Sacri verò Canones, & præcipuè Zachariæ Summi Præſuli Decreta quid hinc promulgent, Epiſcopo veſtro vobis explorandum relinquimus.* Cap. denique 48. Nuptias Quadrageſimali Tempore celebrari prohibet.

Concilium Triburienſe anno 895. celebratum, nonnullos edidit de Matrimonio Canones. 38. *Paternam* (inquit) *ſequentes Auctoritatem, ſtatuimus & liberè iudicamus, vt quiſquis liber libertam, hoc eſt, ex ancilla per manumiſſionem, & Regalem largitionem liberam factam, legitimè in Matrimonium duxerit, vlterius habere debeat ∴ & quamdiu illa viuat, nullam aliam accipidt.*

Canone 39. ſtatuit vt Matrimonia inter mulieres, & viros diuerſarum Gentium, diuerſiſque Legibus viuentium contracta, non obſtante Legum diuerſitate, quarum imperfectionem Eccleſiæ ſupplet Auctoritas, rata ſint. Si quis verò Legum aut Conſuetudinem diuerſitatem cauſatus, aliam, cuiuſcumque ſit gentis, duxerit, ad priorem redire compellatur, & Pœnitentiæ ſubijciatur. *Quicumque* (inquit) *alienigenam, hoc eſt, alienæ gentis fœminam, verbi gratiâ, Francus mulierem Baioaricam, vtrorumque conſultu propinquorum, legitimè vel ſua, vel mulieris Lege acquiſitam, in coniugium duxerit; velit, nolit, tenenda erit, nec vltra ab eo ſeparanda, exceptâ fornicationis causâ. Quamuis enim, vt ait Apoſtolus, Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptiſma vtrique communis ſit Nationi, Legem tamen habent diuerſam, & quantam ad ſæculum longè diſtinctam: Quare ſi vnus è duobus vnam carnem in duas diuidere, & copulam Nuptialem machinetur diſiungere, dicendo, Non ſecundùm ſuæ gentis Legem iura Matrimonij contraxiſſe, & ideò ſeparari poſſe: Canonica Inſtitutione definimus, & noſtro, Orthodoxorúmque omnium Iudicio ſtatuimus, vt quod Legis imperfectum ſit perficiatur, & Ius Matrimonij nequaquam reſoluatur ∴ Si quis poſt hæc huius Sancti Concilij inſtitutum paruipendens, aliam duxerit, cuiuſcumque gentis ſit, canonice arceatur, vt priori cùm Pœnitentia copuletur.*

Idem Concilium Canone 40. de impedimento criminis ſtatuit hunc in modum: *Non licet, nec Chriſtianæ Religioni oportet, vt vllus eâ vtatur in Matrimonio, cum qua priùs pollutus eſt adulterio.*

Anno nongenteſimo nonageſimo-octauo *Gregorius V.* cùm Synodo Romana *Roberti* Regis Francorum cùm *Berta* conſanguinea Matrimonium irritum declarauit, & *Erchembaldum* Turonenſem Archiepiſcopum, alióſque Epiſcopos, qui tali coniugio interfuerunt, à Communione ſuſpendit, donec ad Sedem Apoſtolicam ſatisfacturi veniſſent. Canone 1. & 2.

Vt Rex Robertus conſanguineam ſuam Bertam, quam contra Leges in vxorem duxerat, derelinquat, & ſeptem annorum Pœnitentiam agat, vt ſecundùm præfixos Eccleſiaſticos gradus iudicatum eſt: Quod ſi non fecerit, Anathema ſit: Idémque dè eadem Berta præceptum eſt.

Erchembaldum Turonenſem Archiepiſcoporum, talis coniugij conſecratorem, cum omnibus Epiſcopis, qui conſentientes interfuerunt his inceſtis Nuptijs Regis, & Bertæ conſanguineæ ſuæ, à ſacroſancta Communione ſuſpendimus, donec ad hanc Sanctam Sedem Apoſtolicam veniant ſatisfacturi.

Leges, quarum mentionem facit Synodus, non aliæ ſunt quàm Eccleſiaſticæ. Purum enim putum delirium eſt, ad Magni *Theodoſij* Legem hoc verbum referre, quam eius filij *Honorius*, & *Archadius* Imperatores abrogauerant; & quæ Regem Francorum ligare non poterat.

Alexander II. Pontifex Maximus cauſam diuortij inter *Radulfum* Comitem, eiuſque vxorem, *Geruaſio* Remenſi, & Senonenſi Archiepiſcopis, eorúmque Suffraganeis iudicandam commiſit, Epiſtola 24. Idem Pontifex Epiſtola 27. & 28. modum computandi gradus conſanguinitatis, ſecundùm Sacros Canones, & Eccleſiaſticum Morem præſcribit, vt Matrimonia conſanguineorum ad ſeptimum vſque generationem prohibita & irrita eſſe confirmet. Idem *Guillelmo de Monſtrolio* ſeu *Monaſteriolo*, prohibet ne vxorem, quam prætextu conſanguinitatis dimittere volebat, vllatenus dimittere præſumat, vel aliam ducere, *Donec Epiſcoporum religioſorum Concilium cauſam iſtam examinauerit.* Refertur Canone *Multorum*, Cauſa 35. Quæſtione 6.

Eccleſiæ poteſtatem in Chriſtianorum Matrimonia pariter probant ſequentium Pontificum Epiſtolæ ac Decreta, Conciliorum Generalium Lateranenſium, Primi, Secundi, Tertij, & Quarti Canones, præſertímque poſtremi ſub *Innocentio III.* celebrati Cap. 50. quo prohibitiones de coniugio in ſecundo, & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptijs cognationi viri non copulanda prioris, reuocantur, decernitúrque, vt ſic contrahentes deinceps liberè copulentur. Impedimentum inſuper conſanguinitatis, & affinitatis reſtringitur ad quartum gradum.

Accedit Auctoritas *S. Thomæ* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 42. Quæſtione 1. Articulo 1. *Sicut* (inquit) *carnalis cognatio impedit Matrimonium, ita ſpiritualis ex Eccleſiæ Statuto, &c.* Et Quæſt. 2. A. 2. *Lex Diuina* (inquit) *illas præcipuè perſonas à Matrimonio excludit, quas neceſſe erat cohabitare, ne ſi ad eas liceret vti carnali copulâ, facilè pateret concupiſcentiæ locus, ad quam reprimendam Matrimonium eſt ordinatum: & quia filius adoptatus conuerſatur in domo patris adoptantis, ſicut filius naturalis, ideò Legibus humanis prohibitum eſt inter tales Matrimonium contrahi, & talis prohibitio eſt per Eccleſiam approbata, & inde habetur quòd legalis cognatio Matrimonium impediat.* Et in Reſponſione ad quartum: *Prohibitio* (inquit) *Legis humanæ non ſufficeret ad impedimentum Matrimonij, niſi interueniret Auctoritas Eccleſiæ, qua idem etiam interdicit.*

Idem, Diſtinctione 40. Quæſtione 1. Articulo 3. *Sicut olim Matrimonia Gentilium diſpenſabantur per Leges Ciuiles, ita nunc per Statuta Eccleſiæ: Sed olim Lex Ciuilis determinabat gradus conſanguinitatis, qui Matrimonium impediunt, & qui non: Ergo & modò poteſt hoc fieri per Eccleſiæ Statutum.*

Argumentum iſtud ſecundo loco ſibi obiecerat: Matrimonium eſt Sacramentum, ſicut & Baptiſmus: Sed non poſſet ex Statuto Eccleſiæ fieri, vt ille qui ad Baptiſmum accedit, non reciperet characterem Baptiſmalem, ſi ex Iure Diuino eius capax ſit: Ergo nec Eccleſiæ Statutum facere poteſt quòd Matrimonium non ſit inter illos, qui per ius diuinum Matrimonio coniungi non prohibentur. Sic autem huic Obiectioni reſpondet: *Matrimonium non tantùm eſt Sacramentum, ſed etiam eſt in officium: & ideò magis ſubiacet ordinationi Miniſtrorum Eccleſiæ, quam Baptiſmus, qui eſt Sacramentum tantùm; quia ſicut contractus, & officia humana determinantur Legibus humanis, ita contractus, & officia ſpiritualia Lege Eccleſiæ.*

Ibidem in Reſponſione ad tertium: *Quamuis conſanguinitatis vinculum ſit naturale, non tamen eſt naturale quòd conſanguinitas carnalem copulationem impediat niſi ſecundùm aliquem gradum: & ideò Eccleſia ſuo Statuto non facit quòd aliqui ſint aut non ſint conſanguinei, ſed facit quòd carnalis copula ſit licita, vel illicita ſecundùm diuerſa tempora in diuerſis gradibus conſanguinitatis.*

Et Diſtinctione 37. Quæſtione 1. Articulo 1. *Ordo Sacer de ſui ratione habet ex quadam congruentia quòd Matrimonium impedire debeat, quia in Sacris Ordinibus conſtituti ſacra vaſa, & Sacramenta tractant, & ideò decens eſt, vt munditiam corporalem per continentiam ſer-*

ferunt. Sed quòd impediat Matrimonium, ex Conſtitutione Eccleſiæ habet. Tamen aliter apud Latinos quàm apud Græcos, quia apud Græcos impedit Matrimonium contrahendum ſolùm ex vi Ordinis, ſed apud Latinos impedit ex vi Ordinis, & vlterius ex Voto continentiæ, quod eſt Ordinibus Sacris annexum, quod etiamſi quis verbo tenus non emittat, ex hoc ipſo tamen quòd Ordinem ſuſcipit ſecundùm Ritum Occidentalis Eccleſiæ, intelligitur emiſiſſe.

Denique Quodlibeto 5. Quæſtione 8. Articulo 1. in Reſponſione ad primam obiectionem. *Eccleſia* (inquit) *in his quæ ad Matrimonium pertinent ſe habet tripliciter: Vno quidem modo per modum iudicantis, & quia homines vident ea quæ apparent, ſecundùm quòd dicitur 1. Regum 16. Oportet quòd Iudex Eccleſiaſticus iudicet ſecundùm ea quæ ſibi apparent. · · · Alio modo ſe habet per modum prohibentis & punientis, & hoc quidem impedit Matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum. · · · · Tertio modo ſe habet per modum ſtatuentis, quod fit ſolùm Auctoritate Summi Pontificis, & ſecundùm hoc perſonæ aliquæ redduntur illegitimæ, vt patet in quibuſdam gradibus conſanguinitatis & affinitatis, vel etiam de adultera, cùm quis dedit ei fidem de contrahendo, cum machinatus eſt in mortem vxoris.*

Ex his omnibus perſpicuum eſt, Eccleſiam potuiſſe ſemper ac poſſe conſtituere impedimenta Matrimonij, tam prohibentia, quàm dirimentia, non Auctoritate ab hominibus acceptâ, ſed à Chriſto Sponſo ſuo immediatè traditâ; Concilijſque Tridentini de iſto Fidei Dogmate Canones Traditione perpetuâ niti. Id vnum ex his teſtimonijs colligi velim. Quæſtiones enim vel inutiles vel inuidioſas non moueo, Tridentini Concilij, & Catechiſmi eius Decreto editi finibus hoc in argumento, alijſque me continens.

ARTICVLVS II.

Quot ſint Impedimenta Matrimonij?

MAtrimonij Impedimenta ſunt duplicis generis. Quædam Nuptias dirimunt, hoc eſt, inualidas irritaſque reddunt: Quædam celebratas Nuptias non dirimunt, ſed earum celebrationem prohibent. Prima Matrimonium contrahendum impediunt, & dirimunt contractum: Poſteriora contrahendum impediunt, faciúntque vt illicitè contrahatur, ſed contractum non diſſoluunt.

Impedimenta dirimentia quatuordecim omninò recenſentur, ſcilicet, Error, conditio, Votum ſolemne caſtitatis & continentiæ, cognatio, affinitas; crimen, id eſt, homicidium & adulterium certis in caſibus; diſparitas cultûs, ſeu Religionis diuerſitas; vis, Ordo ſacer, alterius Matrimonij vinculum ſubſiſtens, iuſtitia publicæ honeſtatis, impotentia. Quæ quidem duodecim impedimenta ante Concilium Tridentinum conſtituta erant. His verò clandeſtinitas & raptus, eiuſdem Concilij Decretis acceſſerunt. Quæ his Verſibus memoriæ iuuandæ causâ exprimuntur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultûs diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas,
Affinis, raptor, ſi clandeſtinus, & impos.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Impedimenta prohibentia dumtaxat, ſecundùm hodiernam diſciplinam quinque numerantur, ſcilicet Interdictum Eccleſiæ, Feriæ, Catechiſmus, Sponſalia cum altera inita, & Votum ſimplex caſtitatis ſeu continentiæ perpetuæ, & Religionis: Quæ tribus his Verſiculis exprimuntur:

Eccleſiæ vetitum, nec non tempus feriarum,
Atque Catechiſmus, Sponſalia, iungito Votum,
Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Interdictum eſt, cùm Epiſcopus, ſeu Iudex alius Eccleſiaſticus, aut Parochus interdicit alicui, ne contrahat Matrimonium cum aliqua, ob aliquod impedimentum, donec conſtet an verè ſubſit illud, necne. Ratum nihilominus eſt ſi contrahatur, quoties verè non aderat impedimentum, licet peccent grauiter contrahendo, vt conſtat ex Cap. *Litteræ*, & Cap. *Ex litteris*, quæ ſunt *Alexandri III.* Reſponſa, Extra, *De Matrimonio contracto contra Interdictum Eccleſiæ*. Interimque, donec de impedimento cognoſcatur, ſeparari eos iubet idem Pontifex, Cap. *De muliere*, ſub eodem Titulo.

Feriarum tempus, quo Nuptiarum ſolemnitates prohibentur, olim erat ab Aduentu Domini vſque ad Epiphaniam, à Septuageſima vſque ad Octauam Paſchæ, & à primo die Rogationum vſque ad Octauam Pentecoſtes, vt conſtat ex Cap. *Cùm oportet*, Cauſa 33. Quæſt. 4. & Cap. *Capellanus*, Ext. *De Ferijs* Hodie verò ex Concilij Tridentini Decreto Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 10 eſt tantùm ab Aduentu Domini noſtri Ieſu-Chriſti vſque in diem Epiphaniæ, & à Feria Quarta Cinerum, vſque in Octauam Paſchatis incluſiuè.

Sponſalia cum aliqua inita, niſi ipſo Iure, aut Eccleſiaſtici Iudicis Sententiâ ſoluantur, impediunt ne Matrimonium cum altera contrahatur. Contractum tamen per verba de præſenti ratum eſt, vt docet Cap *Veniens*, & Cap. *Sicut*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonio*.

Votum ſimplex caſtitatis, id eſt, quod Profeſſio Religionis approbatæ, vel Sacri Ordinis ſuſceptio ſolemne non fecit; Votum etiam Religionis, Matrimonium contrahendum impediunt, contractum non dirimunt; vt conſtat ex Canone *Quidam habentes*, & Can. *Si vir*, Diſt. 27. Item ex Cap. *Meminimus*, & Cap *Veniens*, quæ ſunt *Alexandri III.* Reſponſa, Ext. *Qui Clerici vel Vouentes Matrimonium contrahere poſſunt*. Necnon Cap. *Quod Votum*, Tit. *De Voto & Voti Redemptione*, in Sexto. Peccant autem mortaliter, qui huiuſmodi votis obſtricti contrahunt, tum quia frangunt voti fidem, tum quia Sponſam decipiunt. Hæc dilucidè S. *Thomas* explicat, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 28. Quæſtione 1. Articulo 2. Quæſtiuncula 2 *Per hoc* (inquit) *res aliqua deſinit eſſe in poteſtate alicuius, per quod tranſit in dominium alterius: Promiſſio autem alicuius rei non transfert eam in dominium eius cui promittitur: Et ideò non ex hoc ipſo quòd aliquis rem promittit aliquam, deſinit res illa eſſe in eius poteſtate. Cùm ergo in Voto ſimplici non ſit niſi ſimplex promiſſio proprij corporis ad continentiam ſeruandam Deo facta, poſt Votum ſimplex adhuc remanet homo dominus corporis ſui: Et ideò poteſt ipſum dare alteri, ſcilicet vxori, in qua datione Matrimonij Sacramentum conſiſtit, quod indiſſolubile eſt. Et propter hoc votum ſimplex, quamuis impediat contrahendum (quia peccat Matrimonium contrahens poſt votum ſimplex continentiæ) Tamen quia verus contractus eſt, non poteſt Matrimonium per hoc dirimi.*

Et in Reſponſione ad primum: *Votum* (inquit) *eſt fortius vinculum quàm Matrimonium, quantùm ad illud cui fit, & ad quod ligat; quia per Matrimonium ligatur homo vxori ad redditionem debiti, ſed per Votum Deo ad continentiam: Tamen quantùm ad modum ligandi, Matrimonium eſt fortius vinculum quàm Votum ſimplex. Potior autem ſemper eſt conditio poſſidentis: Sed quantum ad hoc ſimili modo obligat Votum ſimplex, ſicut Sponſalia: Vnde propter Votum ſimplex ſunt Sponſalia dirimenda.*

Catechiſmus eſt Inſtructio baptizandi ſolemniter à Sacerdote, in Ianua Eccleſiæ facta, antequam baptizetur, de Articulis Fidei Catholicæ credendis, vt conſtat ex Canone *Ante Baptiſmum*, Diſt. 4. *De Conſecratione*. Ex eo ſpiritualis oritur cognatio, quæ Matrimonium impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum Cap. *Per Catechiſmum*, Tit. *De ſpirituali cognatione*, in Sexto. Sed probabilius eſt hoc impedimentum à Concilio Tridentino ſublatum fuiſſe Poſtquam enim Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 2. declarauit, ſpiritualem cognationem contrahi tantùm inter eos qui Baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiunt, & Baptizatum ipſum, illiúſque patrem ac matrem; necnon inter Baptizantem & Baptizatum, Baptizatique patrem ac matrem: Eam quoque cognationem, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiúſque patrem ac matrem, ac tenentem non egredi, ſubdit: *Omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognationis impedimentis omninò ſublatis.* Atque ita etiam reſpondit olim Sacra Congregatio Concilij interpres. Quamobrem cùm infans domi ob mortis periculum imminens baptizatus, poſtmodum ad Eccleſiam defertur, vt ſolemnes Baptiſmi Ceremoniæ ſuppleantur, quarum vna dicitur Catechiſmus, ſi alij Patrini ad has Ceremonias, & ad Nomen puero imponendum

dum

dum adhibeantur, quàm qui puerum in Baptiſmo domi coi lato tenuerunt, inter eos & puerum, eiuſque patrem & matrem non contrahitur cognatio ſpiritualis.

Supereſt vt ſigillatim de Impedimentis dirimentibus agamus, certiſque Regulis explicemus quid obſeruandum ſit ſecundùm eam, quæ nunc in Eccleſia viget, Diſciplinam Quoniam verò de impedimento violentiæ & metu in virum conſtantem cadente, & à cauſa extranea incuſſo ad extorquendum conſenſum in Matrimonium, abundè diximus Quæſtione 2. in Articuli 1. Conſectarijs: Item de conſenſu clandeſtino, Articulo 2. eiuſdem Quæſtionis, Propoſitione 1. 2. & 3 & in Articuli Conſectarijs, ſiue Regulis Praxim ſpectantibus; nihil tractandum ſupereſt de Impedimentis violentiæ, & clandeſtinitatis. Ad alia itaque explicanda aggrediamur.

ARTICVLVS III.

De Impedimentis Erroris, & Conditionis.

ERror quadruplex eſt. Alius circa perſonam, quando contrahens putat aliam eſſe perſonam cum qua contrahit, quàm reuera ſit; verbi gratiâ, ſi Petro volenti contrahere cum Maria, ſupponatur Margarita. Alius circa conditionem eſt, cùm quis putat ſe contrahere cum libera & ingenua muliere, quæ tamen ſeruilis conditionis eſt. Error circa qualitatem eſt, cùm putatur virgo, quæ eſt currupta; cùm exiſtimatur nobilis, quæ eſt plebeia; cùm formoſa creditur, quæ eſt deformis. Error circa fortunam eſt, cùm putatur diues, quæ eſt pauper.

REGVLA I.

Error circa perſonam, Matrimonium Iure Naturæ irritum facit.

TOllit enim conſenſûs libertatem: Siquidem, vt dicitur in Digeſtis, Tit. *De Iuriſdictione omnium Iudicum*, L. Si per errorem, *Quid tam contrarium eſt conſenſui, quàm error?* Cùm ergo conſenſus ad Matrimonium ſit omnino neceſſarius, error circa perſonam Matrimonium irritum facit. Vnde ſicut qui ordinatur ab eo, quem putat Epiſcopum, cùm ad huc ſit Laicus, errat, nec verè Ordinem ſuſcipit: Sic errans circa perſonam, & eam, cum qua contrahit, aliam eſſe putans quàm reuera ſit, verum ac ratum Matrimonium non contrahit. Quare *Matrimonium quod fuit inter Liam & Iacob, non fuit perfectum ex ipſo concubitu qui ex errore contigit; ſed ex conſenſu qui poſtmodum acceſſit;* (vt reſpondet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 30. Quæſt. 1. Art. 1 ad quartum.) Vterque tamen à peccato excuſatur: Iacob quidem propter ignorantiam facti, quia putabat ipſam eſſe Rachel, quæ ipſi deſponſata erat: Lia verò propter ignorantiam Iuris inuincibilem, putans Iure primogenitarum, & paterna auctoritate, ſe legitimè deſponſatam, & coniunctam.

REGVLA II.

Error circa qualitatem aut fortunam, Matrimonium contractum non dirimit.

DIuerſitas namque fortunæ *Non variat aliquid eorum quæ ſunt de eſſentia Matrimonij, nec diuerſitas qualitatis, ſicut facit conditio ſeruitutis* (inquit *S. Thomas*, in Reſponſione ad quartum) Siue (vt ait *Gratianus*
„ Cauſa 29. Quæſt. 1.) Error fortunæ & qualitatis non
„ excludit conſenſum: Veluti ſi quis conſentiret in
„ Prælaturam alicuius Eccleſiæ, quam putaret eſſe di-
„ uitem, & illa eſſet minùs copioſa, quamuis hic deci-
„ peretur errore fortunæ, non tamen poſſet renunciare
„ Prælaturæ acceptæ: Similiter quæ nubit pauperi, pu-
„ tans illum eſſe diuitem, non poteſt renunciare priori
„ coniugio, quamuis errauerit. Error qualitatis non
„ excludit ſimiliter conſenſum: vtpote ſi quis emerit
„ agrum, vel vineam, quam putabat eſſe vberrimam.
„ Quamuis iſte erraret in qualitate rerum, rem minùs
„ fertilem emendo, non poteſt tamen venditionem re-
„ ſcindere: Similiter, qui ducit vxorem meretricem
„ vel corruptam, quam putat eſſe caſtam, vel virgi-
„ nem, non poteſt eam dimittere, & aliam ducere.

REGVLA III.

Error qualitatis vel fortunæ, qui tranſit in errorem perſonæ, irritum facit Matrimonium.

ID fit quando qualitas circa quam erratur, determinat certam aliquam perſonam diſtinctam ab ea, quæ præſens eſt; vt ſi Henricus contraxerit cum filia Ludouici, quæ ſe falsò dicebat filiam Præſidis Prouinciæ, ille verò volebat contrahere cum filia Præſidis Prouinciæ, conſenſumque ſuum ad illam determinabat: Vel ſi mulier nubere vult Ioanni, quem falsâ relatione ſiue perſuaſione deluſa, credit eſſe primogenitum, præcipuumque bonorum paternorum hæredem, cùm ſit natu minor, & ſola penſione vitalitia donandus, aut in quartam dumtaxat bonorum partem ſucceſſurus. Irritum his in ſpeciebus Matrimonium eſt, vt docet *S. Thomas*, loco ſuperiùs indicato, in Reſponſione ad quintum. *Error* (inquit) *nobilitatis, in quantum huiuſmodi, non euacuat Matrimonium eadem ratione, quâ nec error qualitatis: Sed ſi error nobilitatis vel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit Matrimonium. Vnde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtam perſonam directè, error de nobilitate ipſius non impedit Matrimonium. Si autem directè intendit conſentire in filiam Regis, quicumque ſit ille, tunc ſi alius præſentetur ei quàm filius Regis, eſt error perſonæ; & impeditur Matrimonium.*

REGVLA IV.

Error conditionis, Matrimonium dirimit.

TAlis enim error accidit circa id quod pertinet ad eſſentiam Matrimonij. *Duo* ſcilicet *includit Matrimonium ipſum; Perſonas quæ coniunguntur, & mutuam poteſtatem in inuicem, in qua Matrimonium conſiſtit: Primum tollitur per errorem perſonæ: ſecundum per errorem conditionis; quia ſeruus non poteſt poteſtatem ſui corporis alteri tradere ſine conſenſu domini ſui;* (inquit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 30. Quæſt. 1. Art. 2.) Hac itaque ratione fit inter liberum & ſeruum iniqua pactio, non conſentiente huic iniquitati eo, qui liber eſt, & ſeruilem alterius conditionem ignorat.

Et Diſt. 36. Quæſt. 1. Articulo 1. *In Matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum; & ideò ſi ille qui ſe obligat, eſt impotens ad ſoluendum, ignorantia huius impotentiæ in eo cui fit obligatio, tollit contractum: Sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad ſoluendum debitum, vt omninò non poſſit ſoluere, ita per ſeruitutem vt liberè reddere debitum non poſſit: Et ideò ſicut impotentia coeundi ignorata, impedit Matrimonium; ita conditio ſeruitutis ignorata Matrimonium impedit.*

Id confirmatur ex Canone *Si quis*, Cauſa 29. Quæſt. 2. qui ex Concilio Vermerienſi deſumptus eſt, Canone 9. cuius quidem Canonis ipſa verba repræſento prout in Concilio leguntur: *Si quis ingenuus homo ancillam vxorem acceperit pro ingenua, ſi ipſa fœmina poſtea fuerit inſeruita, ſi redimi non poteſt, ſi ita voluerit, liceat ei aliam accipere. Similiter & mulier ingenua ſi ſeruum accipiat pro ingenuo, & poſtea pro quacumque cauſa inſeruitus fuerit; niſi pro inopia fame cogente ſe vendiderit, & ipſa hoc conſenſerit, & de pretio viri ſui à fame liberata fuerit; ſi voluerit, poteſt eum dimittere, & ſi ſe continere non poteſt, alium ducere.* Inſeruitus eſt, in ſeruitutem reuocatus.

Idem rurſus confirmatur ex Cap. *Ad noſtram*, Extra, *De coniugio ſeruorum*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum. *Mandamus* (inquit) *quatenus ſi conſtiterit, quòd Miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quòd poſtquam intellexit conditionem ipſius, nec facto, nec verbo conſenſerit in eamdem, propter quod per Cardinalem eumdem ab eius fuerit conſortio ſeparatus, contrahendi cum alia liberam ipſi concedas Auctoritate Apoſtolica facultatem.*

REGVLA V.

Seruitus cognita non impedit Matrimonium, adeò vt homo liber cum ancilla, cuius conditionem non ignorat, validè contrahere poſſit; ſicut & ſeruus cum libera, quam credit ancillam.

ID conſtat ex Canone *Si quis liber*, Cauſa 29. Quæſt. 2. qui eſt *Zachariæ* Pontificis Maximi, & Canon.

Si

Si fœmina, qui eſt Concilij Vermerienſis; ex Cap. *Propoſuit*, quod *Alexandri III.* & Cap. *Ad noſtram*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt, Extra, *De coniugio ſeruorum*.

Idem confirmat *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 36 Quæſt. 1. Art. 1. in Reſponſione ad primum. *Seruitus* (inquit) *contrariatur Matrimonio quantùm ad actum, ad quem quis per Matrimonium alteri obligatur, quem non poteſt liberè exequi; & quantum ad bonum prolis, quæ peioris conditionis efficitur ex ſeruitute parentis. Sed quia quilibet poteſt in eo quod ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire, ideò ſi alter coniugum ſcit alterius ſeruitutem, nihilominus Matrimonium tenet. Similiter etiam, quia in Matrimonio eſt æqualis obligatio ex vtraque parte ad debitum reddendum, non poteſt aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius, quàm ipſe poſſit facere: Et propter hoc ſeruus, etiamſi contrahit cum ancilla, quam credit liberam, non propter hoc impeditur Matrimonium. Et ſic patet quòd ſeruitus non impedit Matrimonium, niſi quando ignorata eſt ab alio coniuge, qui ſit liberæ conditionis. Et ideò nihil prohibet inter ſeruos eſſe coniugia, vel etiam inter liberum & ancillam.*

REGVLA VI.

Seruorum Matrimonia, inconſultis etiam & inuitis dominis contracta, rata ſunt.

OLim quidem, ſecundùm Ius Ciuile, ſeruorum coniunctiones vera Matrimonia non dicebantur, ſed mera contubernia; eodemque Iure irrita cenſebantur liberorum hominum connubia cum ancillis, vel ingenuarum mulierum cum ſeruis. His Legibus Diſciplinam ſuam diu accommodauit Eccleſia, vt conſtat ex Epiſtola 2. aliàs 92. *S. Leonis* ad *Ruſticum* Narbonenſem Epiſcopum, ex quo refertur Can. *Non omnis*, & Can. *Ancillam*, Cauſa 32. Quæſt. 2. *Non omnis mulier* (inquit) *iuncta viro, vxor eſt viri; quia nec omnis filius hæres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima, & inter æquales, multò priùs hoc ipſum Domino conſtituente, quàm initium Romani Iuris exiſteret. Itaque aliud eſt vxor, aliud concubina: Sicut aliud ancilla, aliud libera. ∴ Igitur cuiuslibet loci Clericus, ſi filiam ſuam viro habenti concubinam in Matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt quaſi eam coniugato dederit, niſi fortè illa mulier & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis Nuptijs honeſtata videatur.*

Ancillam à thoro abijcere, & vxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, ſed profectus eſt honeſtatis.

Verùm Eccleſia ſeruorum Matrimonia, inuitis etiam dominis contracta, tandem rata eſſe voluit, vt conſtat ex Cap. *Dignum eſt*, Extra, *De Coniugio Seruorum*, quod eſt *Adriani* Papæ; eâ tamen lege vt nihilominus debita & conſueta ſeruitia proprijs dominis exhiberent. Atq; huic Eccleſiæ Diſciplinæ Ciuiles Leges cedere oportuit.

Idem docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſt. 1. *Cùm* (inquit) *Ius poſitiuum progrediatur à Iure naturali, ideò ſeruitus quæ eſt de Iure poſitiuo, non poteſt præiudicare his quæ ſunt de lege naturali. Sicut autem appetitus naturæ eſt ad conſeruationem indiuidui, ita eſt ad conſeruationem ſpeciei per generationem: Vnde ſicut ſeruus non ſubditur domino, quin poſſit liberè comedere & dormire; ita non ſubditur ei quantum ad hoc quòd non poſſit liberè Matrimonium contrahere, etiam domino neſciente aut contradicente.* Præterea, *In Chriſto Ieſu non eſt ſeruus, neque liber* (inquit Apoſtolus ad *Galat* 4.) Ad Matrimonium igitur contrahendum in fide Chriſti Ieſu eadem eſt libertas ſeruis & liberis. *Et ideò ſi dominus præcipiat ſeruo, ne contrahat Matrimonium, ſeruus non tenetur ei obedire;* (inquit Angelicus Doctor in Reſponſione ad ſecundum.)

REGVLA VII.

Seruus qui domino conſentiente Matrimonium contraxit, vxori debitum potiùs reddere debet, quàm obſequi domino, ſi vtrumque officium ſimul impleri non poſſit: At aliter ſe res habet, ſi inconſulto & inuito domino contraxerit.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, loco mox indicato, in Reſponſione ad tertium: *Si ſeruus* (inquit) *volente domino Matrimonium contraxit, tunc debet prætermittere ſeruitium domini imperantis, & reddere debitum vxori; quia per hoc quòd dominus conceſſit, vt Matrimonium ſeruus contraheret, intelligitur ei conceſſiſſe omnia quæ Matrimonium requirit. Si autem Matrimonium ignorante vel contradicente domino eſt contractum, non tenetur reddere debitum, ſed potiùs domino obedire, ſi vtrumque ſimul eſſe non poſſit. Sed tamen in his multa particularia conſiderari debent, ſicut etiam in omnibus humanis actibus; ſcilicet periculum caſtitatis imminens vxori, & impedimentum quod ex redditione debiti ſeruitio imperato generatur, & alia huiuſmodi; quibus omnibus ritè penſatis iudicari poterit, cui magis ſeruus obedire teneatur, domino, vel vxori.*

REGVLA VIII.

Seruitus Matrimonio ſuperueniens, illud non dirimit, nec virum à debito vxori reddendo abſoluit.

ID conſtat ex Canone, *Perlatum eſt*, Cauſa 29. Quæſt. 2. qui Concilij Triburienſis nomine profertur. Idemque confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 32. Quæſt. 1. Art. 3 hac ratione fretus; *Quia nullum impedimentum Matrimonio ſuperueniens poteſt diſſoluere ipſum.* Et in Reſponſione ad primum: *Fraus* (inquit) *bene poteſt nocere ei qui fraudem fecit, ſed non poteſt alteri præiudicium generare: Et ideò ſi vir in fraudem vxoris alteri det ſe in ſeruum, ipſe damnum reportat, inæſtimabile libertatis bonum amittens: Sed vxori nullum poteſt ex hoc præiudicium generari, quin teneatur debitum reddere petenti, & ad omnia quæ Matrimonium requirit: Non enim poteſt ab his retrahi domini ſui præcepto.*

REGVLA IX.

Proles in libertate & ſeruitute ſequitur matrem; quamuis in his quæ ad dignitatem pertinent, ſcilicet in honoribus, municipijs, hæreditate, & alijs, patrem ſequatur.

SEruitus enim corporalis conditio eſt: Mater autem ſubſtantiam corporis ſubminiſtrat: Quare natus ex patre libero & matre ancilla ſeruus eſt, natus ex patre ſeruo & matre libera Ingenuus ac liber eſt. Hinc illud Iuris Ciuilis effatum: *Partus ſequitur ventrem.* Quod Moſaicæ Legi conſonum eſt *Exodi* 21. vbi de ſeruo empticio dicitur: *Si emeris ſeruum Hebræum, ſex annis ſeruiet tibi: In ſeptimo egredietur liber gratis. ∴ Si dominus dederit illi vxorem, & peperit filios & filias: Mulier & liberi eius erunt domini ſui, ipſe verò exibit cum veſtitu ſuo.*

Eadem Regula confirmatur ex Canone, *Liberi*, Cauſa 32. Quæſt. 4. qui eſt *S. Iſidori Hiſpalenſis* Libro 9. *Originum* Cap. 5. & Cap. *Indecens*, Extra, *De natis ex libero ventre*, quod ex *S. Gregorio* Lib 1. Epiſtola 53. ſumptum eſt. Hac tamen de re ſecundùm Leges & Conſuetudines Municipales Iudicandum, in ijs locis quæ Romano Iure non reguntur, *Vrbanus III.* reſpondit Cap. *Licet*, Extra, *De Coniugio ſeruorum*, idemque docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 36. Quæſt. 1. Art. 4.

REGVLA X.

Cùm Matrimonium irritum eſt ob impedimentum erroris vel conditionis, ratum fieri non poteſt niſi accedente nouo partium conſenſu, & niſi ſecundùm formam Tridentini Concilij contrahant.

HÆc Regula colligitur, quantum ad primam partem, ex *S. Thoma* in 4. *Sententiarum* Diſtinct. 30. Quæſt. 1. Art. 2. in Reſponſione ad octauum, vbi loquens de viro, qui errore perſonæ deceptus, multos annos cum muliere manſit, filioſque ex ea procreauit: *Quantumcunque* (inquit) *fuerit cum eu, niſi de nouo conſentire velit, non eſt Matrimonium.* Veteri quidem Iure cohabitatio poſt agnitum perſonæ vel conditionis errorem ſubſecuta Matrimonio conferebat firmitatem, vt liquet ex Cap. *Propoſuit*, & Cap. *Ad noſtram*, Extra, *De Coniugio ſeruorum*: Sed Iure nouo Concilij Tridentini, vbi promulgatum eſt, iterum contrahere debent coram Parocho & teſtibus.

ARTICVLVS IV.

De Impedimentis Voti, & Ordinis.

1 VOtum aliud ſimplex, aliud ſolemne. Simplex eſt ouda promiſſio Deo facta abſque ſui traditione. Solemne eſt promiſſio coniuncta cum ſui traditione ad ea quæ promittuntur; quando nimirum homo ſe ipſum conſecrat & tradit Deo ad obedientiam, paupertatem, & continentiam perpetuam. Vnde qui Votum ſimplex emittunt, ſimiles ſunt contrahentibus Sponſalia: Qui vero ſolemne, ſimiles contrahentibus Matrimonium, in quo fit traditio hinc & inde poteſtatis corporum; cùm in Sponſalibus fiat dumtaxat promiſſio id aliquando faciendi. Votum autem ſolemne caſtitatis dupliciter celebratur ſcilicet Sacri Ordinis ſuſceptione, & Profeſſione expreſſa vel tacitâ Religionis alicuius à Sede Apoſtolica approbatæ, vt ait *Bonifacius VIII.* Cap. *Quod votum*, Tit. *De Voto & Voti Redemptione*, in Sexto. Idem docet *S Thomas*, *Secunda Secundæ* Quæſt. 88. Art. 7. *Voti ſolemnitas adhibetur* (inquit) *quando aliquis per ſuſceptionem ſacri Ordinis diuino Miniſterio applicatur: Et in Profeſſione certæ Regulæ, quando per abrenunciationem ſæculi, & propriæ voluntatis, aliquis ſtatum perfectionis aſſumit.*

2 Votum ſimplex continentiæ perpetuæ Matrimonium impedire contrahendum, non verò dirimere contractum, ſuperiùs iam probauimus: De ſolemni quæſtio eſt impræſentiarum. Nec verò ſcrutari modò neceſſe eſt, quænam fuerit circa hoc caput vetus Eccleſiæ Diſciplina, & an ſolemne continentiæ votum fuerit olim impedimentum dirimens Matrimonij prioribus Eccleſiæ ſæculis, quæ quæſtio plus curioſitatis quàm vtilitatis habet. Stupra certè, adulteria, & adulterijs peiora crimina, Virginum Deo ſacrarum, & Monachorum Matrimonia SS. Patres appellarunt, execrata eſt Eccleſia, diuturnaque & publicâ Pœnitentiâ caſtigauit, vt conſtat ex *S. Cypriano*, Epiſtola ad Pomponium, *S. Baſilio* Libro *De Virginitate*, & in Epiſtola ad *Amphilochium*, S Ambroſio Epiſtola *Ad Virginem lapſam*, Siricio Pontifice Maximo Epiſtola 1 ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum. Cap. 6 *Innocentio I.* Epiſtola ad *Victricium* Rotomagenſem Epiſcopum, Cap 11. & 12. *S. Hieronymo* Libro 2. *Contra Iouinianum*, Cap. vltimo, Concilio Calcedonenſi Canonibus 14. & 15. *Gelaſio* 1. Epiſt. 1. Cap. 22 & 23 Concilio Carthaginenſi quarto, Canone vltimo, *S. Gregorio* Libro 1. Epiſt 40 ad *Anthemium* Subdiaconum, &c.

3 Quod ſpectat Sacrorum Eccleſiæ Miniſtrorum continentiam ac cœlibatum, ſeu Votum ſolemne continentiæ Ordini Sacro annexum, certum eſt Eccleſiam continentiæ legem ſacris hominibus imponere potuiſſe, cùm auctoritatem acceperit à Chriſto condendi lege ſpirituali regimini, & fini vitæ æternæ congruentes; illamque audiri, vtpote *Columnam & firmamentum veritatis*; illi obedientiam ab omnibus fidelibus exhiberi Chriſtus Dominus iuſſerit. Matth. 18 *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*. Luc. 10 16. *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me* — 1. Tim. 3. 15.

4 Certum eſt ſecundò, Continentiæ Votum ab antiquis temporibus Eccleſiaſtica Lege, aut Conſuetudine, Sacris Ordinibus annexum fuiſſe, cùm in Eccleſia Orientali, *S. Epiphanio* teſte Hæreſi 59. quæ eſt Catharorum, ſeu Nouatianorum, tum in Expoſitione Fidei Catholicæ, Cap. 21. quod & Canon 27. ex ijs qui Apoſtolis tribuuntur, diſertè confirmat: Tum in Eccleſia Latina, teſte *S. Hieronymo* Epiſtola 50. *Apoſtoli* (inquit) *vel virgines, vel poſt nuptias continentes. Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt Sacerdotium in æternum pudici.* Et Libro Aduersùs Vigilantium: *Quid facient Orientis Eccleſiæ? Quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt?* Sacris Ordinibus initiatos perpetuam continentiam ſeruare debuiſſe ex Eccleſiæ Diſciplina, diuturno vſu, & ab Apoſtolicis temporibus firmata, hæc ſatis probant. Quamquam Græci in ea retinenda non fuerunt ita conſtantes ac Latini. *Siricius* Pontifex Maximus hanc Diſciplinam latâ, Lege firmauit, ab omnique Eccleſiaſtico honore deiectos pronunciauit, ac decreuit Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, qui rei vxoriæ vacarent, *Nec vmquam poſſe veneranda attrectare Myſteria*; (Epiſt. ad *Himerium* Tarraconenſem Epiſcopum.) *Siricij* Decretum confirmauit *Innocentius I.* Epiſtola 2. ad *Vitricium* Rotomagenſem Epiſcopum Cap. 9. & Epiſtola 3 ad *Exuperium* Epiſcopum Toloſanum, Cap 1. Confirmauit *S. Leo*, & ad *Subdiaconos* extendit, Epiſtola 2. aliàs 92. ad *Ruſticum* *Narbonenſem* Epiſcopum Cap. 3. *Lex continentiæ* (inquit) *eadem eſt Miniſtris Altaris, quæ Epiſcopis atque Presbyteris: Qui cùm eſſent Laici ſiue Lectores, licitè & vxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cùm ad prædictos peruenerunt gradus: Cœpit eis non licere, quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat ſpirituale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quaſi non habeant, ſic habere: Quo & ſalua ſit charitas connubiorum, & ceſſet opera Nuptiarum.* Refertur & Diſt. 31. Can. *Lex continentiæ*. Idem Pontifex Epiſtolâ 12. aliàs 84. ad *Anaſtaſium* Theſſalonicenſem Epiſcopum, Cap 4. *Cùm* (inquit) *extra Clericorum ordinem conſtitutis, Nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum arbitrium: Ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: Vt & qui habent, ſint tamquam non habentes; & qui non habent, permaneant ſingulares.* — 1. Cor. 7. *Quod ſi in hoc Ordine, qui quartus à Capite eſt, dignum eſt cuſtodiri: quantò magis in primo, aut ſecundo, vel tertio ſeruandum eſt, ne aut Leuitico, aut Presbyterali honore, aut Epiſcopali excellentia quiſquam idoneus æſtimetur, qui ſe à voluptate vxoria necdum frænaſſe detegitur.*

5 Certum eſt tertiò, Eccleſiam optimis ductam rationibus continentiæ perpetuæ legem Sacris Mioiſtris impoſuiſſe. Nam coniugij vinculum, & coniugales amplexus Sacri Miniſterij functiones plurimùm impediunt, quod in Sacrificij Oblatione, Sacramentorum adminiſtratione, iugi oratione, verbi Dei prædicatione, & Paſtorali cura poſitum eſt. Quare, ſi Sacerdos Veteris Teſtamenti Sacrificium tempore vicis ſuæ oblaturus ab vxore & domo ſua tantiſper ſecedebat: Si Panes Propoſitionis edere non poterant niſi mundi à mulieribus: — Luc. 1. 1. Reg. 21. Quantò maior ab iis exigenda puritas eſt, quorum munus eſt Agnum immaculatum Chriſtum Ieſum in Sacrificium offerre, vel Sacrum facienti miniſtrare; & Panem illum qui de cœlo deſcendit, ipſam videlicet carnem Chriſti Filij Dei, cuius vetera illa Sacrificia, & Panes Propoſitionis figuræ tantùm & vmbræ fuerunt, edere, aliiſque edendum diſtribuere? Si coniuges *ex conſenſu ad tempus* abſtinere debent ab opere coniugali, *Vt vacent orationi*: — 1. Cor. 7. Congruum eſt, vt Sacri Miniſtri, quibus ſemper orandum eſt, à coniugio ſemper & penitus abſtineant. Sic ratiocinatur *S Hieronymus*, Libro 1. *Aduersùs Iouinianum*, Cap. 19. *Si Laicus & quicumque Fidelis orare non poteſt, niſi careat officio coniugali: Sacerdoti, cui ſemper pro Populo offerenda ſunt Sacrificia, ſemper orandum eſt. Si ſemper orandum eſt; ergo ſemper carendum Matrimonio. Nam & in Veteri Lege, qui pro Populo hoſtias offerebant, non ſolùm in domibus ſuis non erant, ſed purificabantur ad tempus, ab vxoribus ſeparati, & vinum & ſiceram non bibebant, quæ ſolent libidinem prouocare.* Quòd autem Leuitis tempus aliquod vtendi coniugij conceſſum eſſet, id poſtulabat diuini cultûs neceſſitas, eò quòd in vna illa Tribu eiuſque vna Stirpe Aaronica Sacerdotium illud vetus contineretur, ad cuius propagationem connubio opus erat. Nunc verò cùm ceſſante Priuilegio Patrum, & familiarum ordine prætermiſſo, eos Sacerdotes, Rectores, ac Miniſtros Eccleſia accipiat, quos Spiritus-Sanctus præparauit, nec prærogatiua terrenæ originis obtineat vnctionem, ſed dignatio cœleſtis gratiæ gignat Sacerdotem; minimè neceſſe eſt, vt Sacerdotes Matrimonio copulentur: Immò conueniens eſt vt Matrimonij vinculis, & impedimentis liberi ſint, Deoque ac diuinis Altaribus penitus mancipati, Sacrificijs, Orationi, rerum diuinarum meditationi, Miniſterio verbi, fidelium ædificationi totos ſe dedant: Quas ſacri Miniſterij functiones res coniugalis, vxoriſque ac filiorum cura, & rei familiaris ſollicitudo plurimùm interturbant & impediunt. *Qui enim cum vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt Mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt*; (inquit Apoſtolus 1. *Corinth.* 7.) Deinde quâ ratione Fideles ad perpetuam continentiam adhortari poſſet Sacerdos rei vxoriæ vacans? Quomodo cum

Apo-

Apoſtolo dicere poſſet? *Volo vos omnes eſſe ſicut me ipſum?* Quî totum ſe Curæ Paſtorali dabit, vxoris & filiorum curâ diſtractus? Quomodo pauperum ſingularem curam geret, omnem impendens operam ad theſaurizandum filijs? *Siricium* Pontificem Maximum Epiſtola 4. ad Africanos ea de re iterum audiamus, cuius verba & Decretum ſua facit *Innocentius I.* in Epiſtolis ad *Victricium*, & *Exuperium* Epiſcopos. *Quod dignum* (inquit) *& pudicum & honeſtum eſt, ſuademus vt Sacerdotes & Leuitæ cum vxoribus ſuis non coeant, quia in Miniſterio Diuino quotidianis neceſſitatibus occupantur. Ad Corinthios namque ſic Paulus ſcribit:* Abſtinete vos, vt vacetis

1. Cor. 7. orationi. *Si ergo Laicis abſtinentia imperatur, vt poſſint deprecantes audiri: Quantò magis Sacerdos vtique omni momento paratus eſſe debet, munditiæ puritate ſecurus, ne aut Sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? Qui ſi contaminatus eſt carnali concupiſcentia, quid faciet? Excuſabit? Quo pudore, qua mente vſurpabit? Qua conſcientiâ,* „ *quo merito hic exaudiri ſe credit, cùm dictum ſit:* Om„nia munda mundis, coinquinatis autem & infideli„bus nihil mundum? *Qua de re hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod poteſt etiam iure Gentilitas* „ *accuſare. Fortè creditur, quia ſcriptum eſt:* Vnius

1. Tim. 3. Tit. 1. „ vxoris virum. *Non permanenti in concupiſcentiâ generandi dixit, ſed propter continentiam futuram.* Vult enim Apoſtolus, Epiſcopum, Presbyterum, Diaconum ordinari, non Bigamum, ſed qui vnicam vxorem habuerit, vel nullam; aut ſi adhuc habeat, continentiam profiteatur ac ſeruet. Nec putandum eſt, quod mulieroſi Hæretici obijciunt, Apoſtolum ſacrorum etiam hominum, & eorum qui caſtitatem Deo vouerunt connubia proba-

1. Cor. 7. re, his verbis ad Hebræos 13. *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* Huius enim Sententiæ, quam alijs ad mores informandos præceptis interſeruit, is omninò ſenſus eſt: Coniugium in omnibus legitimè coniunctis ſit honorabile, & immaculatum, nec illud ſtupris & adulterijs dedecorent & inquinent: *Fornicatores enim* (inquit) *& adulteros iudicabit Deus*: Vel, Honorabile connubium eſt ratione bonorum omnium, quæ complectitur, prolis, fidei, Sacramenti. Cùm etiam ait alibi; *Si acceperis vxorem, non peccaſti*: De eo loquitur qui Voto non eſt adſtrictus: Nam de ijs qui continentiæ iugum ſponte ſuſceperunt, 1. ad *Timotheum* 5. ſcribit: *Nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.*

6 Certum eſt quartò, Solemne Continentiæ Votum ſolâ Eccleſiæ Lege Sacri Ordinis ſuſceptioni annexum eſſe. Hinc Eccleſiæ Græcæ Diſciplinam, ſeu potiùs prioris & primæuæ diſciplinæ remiſſionem Eccleſia Latina tolerauit, permiſitque vt, non quidem poſt Sacram Ordinationem vxores ducerent, quod numquam licuit; ſed vt coniugio ante Ordinationem inito vterentur. Atque ita intelligendus eſt Canon *Aliter* Diſt. 81. *Aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter huius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Nam earum Sacerdotes, Diaconi, atque Subdiaconi Matrimonio copulantur: Iſtius autem Eccleſiæ, vel Occidentalium nullus Sacerdotum à Subdiacono vſque ad Epiſcopum, licentiam habet coniugium ſortiendi.* Hæc enim verba, *Matrimonio copulantur*, ſic explicant Gloſſa, & Romani Correctores, *Id eſt, copulâ vtuntur*, nec ab vxoris legitimæ, quam ante Ordinationem duxerunt, cohabitatione prohibentur in tempore opportuno, cùm ſcilicet Altari non miniſtrant, vt conſtat ex Trullana Synodo, quæ veterem Diſciplinam edito Can. 13. remiſit & conuulſit. Cæterùm eadem Synodus Clericis prohibitum eſſe in Eccleſia etiam Orientali declarat, ne vxores ducant poſt ſuſceptum Subdiaconatûs Ordinem. Sic enim ſtatuit Can. 6. *Quoniam in Apoſtolicis Canonibus dictum eſt, eorum qui non ducta vxore in Clerum promouentur, ſolos Lectores & Cantores vxorem poſſe ducere: & nos hoc ſeruantes decernimus, vt deinceps nulli penitus Hypodiacono, vel Diacono, vel Presbytero poſt ſui Ordinationem contrahere liceat. Si autem fuerit hoc auſus facere, deponatur. Si quis autem eorum, qui in Clerum accedunt, velit lege Matrimonij mulieri coniungi, antequam Hypodiaconus, vel Diaconus, vel Presbyter ordinetur, hoc faciat.* Refertur ex parte Canone *Si quis*, Diſt. 32.

7 Non ita inter omnes Theologos & Canonici Iuris Peritos conuenit, Continentiæ Votum ſolemne Profeſſionis Religionis approbatæ, ſeu Vitæ Monaſticæ ſecundùm Regulam à Sede Apoſtolica confirmatam, ſolâ Eccleſiæ Lege eſſe annexum, quamuis *Bonifacius VIII.* Cap. *Quod Votum*, Tit. *De Voto & Voti Redemptione*, in Sexto, aſſerat *Quòd Voti ſolemnitas ex ſolâ Conſtitutione Eccleſiæ eſt inuenta.* Nam *S. Thomas*, Secunda Secundæ, Quæſt. 88 Art. 11. docet, *Debitam continentiæ eſſentiale eſſe Statui Religionis, per quem homo abrenunciat ſæculo, totaliter Dei ſeruitio mancipatus: Quod non poteſt ſimul ſtare cum Matrimonio, in quo incumbit neceſſitas procurandæ vxoris, & prolis, & familiæ, & rerum quæ ad hoc requiruntur.* Vnde nec Summum Pontificem in ſolemni continentiæ Voto diſpenſare poſſe cenſet. Nititur Decretali, *Cùm ad Monaſterium*, quæ eſt *Innocentij III.* Extra, *De Statu Monachorum*, ſcribentis: *Abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeò eſt annexa Regulæ Monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Addit rationem minimè ſpernendam S. Thomas. *Illud* (inquit) *quod ſemel ſanctificatum eſt Domino, non poteſt in alios vſus commutari*, vt habetur Leuitici vltimo. *Non autem poteſt facere aliquis Eccleſiæ Prælatus, vt id quod eſt ſanctificatum, ſanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis, putà quod Calix deſinat eſſe conſecratus, ſi maneat integer. Vnde multò minùs poteſt facere aliquis Prælatus, vt homo Deo conſecratus, quandiu viuit, conſecratus eſſe deſiſtat. Solemnitas autem Voti conſiſtit in quadam conſecratione ſeu benedictione vouentis: Et ideò non poteſt fieri per aliquem Prælatum Eccleſiæ, quòd ille qui Votum ſolemne emiſit, deſiſtat ab eo quod eſt conſecratus, putà, quòd ille qui eſt Sacerdos, non ſit Sacerdos: Licet poſſit Prælatus ob aliquam cauſam iuſtam Ordinis executionem inhibere. Et ſimili ratione Papa non poteſt facere, quòd ille qui eſt Profeſſus Religionem, non ſit Religioſus: Licet quidam Iuriſtæ ignoranter contrarium dicant.*

Verùm à *S. Thoma* diſſentiunt plerique magni nominis Theologi & Iuris Canonici Periti, Innocentius IV. Ioannes Andreas, Hoſtienſis, Cardinales Caietanus, & De Turrecremata, S. Antoninus 2. P. Tit. 11. Cap. 2. *S. Thomæ*, priorem Sententiam poſteriori anteponendam cenſens. Aſſerit enim in 4. *Sententiarum*, Diſt. 28. Quæſt 1. Art. 4 velut *Probabilius, quòd ſi communis vtilitas totius Eccleſiæ, aut vnius Regni, vel Prouinciæ expoſceret, poſſet conuenienter & in Voto continentiæ, & in Voto Religionis diſpenſari, quantumcumque eſſet ſolemnizatum. Non enim per Votum poteſt homo ſe de obligare ab eo in quo tenetur alteri. Vnde talis poſſit imminere neceſſitas, quòd poſſet alicui iuſtè prohiberi ne continentiam aut Religionem voueret: & eadem neceſſitate manente, poteſt etiam in Voto diſpenſari iam facto.* Idem cenſent Toletus, Nauarus, Couarruuias, alij, & *Fagnanus* in 2. P. Lib. 3. Decretalium, ad Cap. *Cùm ad Monaſterium*, vbi ait, *Hodie hanc Sententiam eſſe communem Theologorum, ac ferè omnium Canoniſtarum, quam etiam tacitè approbauit Eccleſia Romana, dum ſuper hoc diſpenſauit cum multis Religioſis.*

Sed hac Quæſtione de Voti ſolemnis diſpenſatione Theologorum & Iuriſperitorum diſputationi relictâ, certum nihilominus eſt, Votum ſolemne Continentiæ adeò eſſe intrinſecum & eſſentiale Statui Religioſo, vt Summus Pontifex efficere non poſſit, vt quis remaneat Monachus & vxorem habeat, quo ſenſu *Innocentij III.* Decretalem Auctores laudati explicant: Quamuis Diſpenſatione ſuâ efficere poſſit, vt ex Monacho fiat non Monachus, adeóque ſolemnibus Votis ſolutus, & conſecrationem tollere, quæ Sacramentalis non eſt, ſed Ritualis, nec Diuini Iuris, ſed Eccleſiaſtici, vt aiunt. At Votum ſolemne continentiæ non eſt eſſentialiter annexum Ordini Sacro, ſed ex Statuto dumtaxat Eccleſiæ. Quamobrem Eccleſia, & qui ipſi præſidet Romanus Pontifex, indulgere poteſt vt idem ſimul ſit Ordine Sacro initiatus, & maritus.

8 Certum eſt denique, irritum ſemper non fuiſſe Sacerdotum & Sacrorum Miniſtrorum Matrimonium, quamuis illicitum eſſet, ac depoſitione plecteretur, vt conſtat ex Canone *Presbyter*, Diſt. 25. qui Neocæſarienſis Concilij primus eſt, ex Concilio Carthaginenſi 5. Can. 3. Arauſicano 1. Canonibus 23. & 24. Turonenſi 1. Canone 2. & alijs: Nec priſci Pontifices *Siricius* & *Innocentius I.* Irrita eſſe huiuſmodi Matrimonia pronunciarunt. His obſeruatis, ſtabiliendæ ſunt Regulæ Praxim ſpectantes ex hodierna Eccleſiæ Diſciplina.

REGVLA I.

Votum ſolemne in Religione ab Eccleſia approbata, non ſolum impedit Matrimonium contrahendum, ſed dirimit contractum.

ID conſtat ex Cap. *Meminimus*, quod *Alexandri III.* & Cap. *Inſinuante*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt, Extra, *Qui Clerici vel Vouentes Matrimonium contrahere poſſunt*: & ex Concilio Tridentino Seſſione 24 Canone 9. cuius hæc ſunt verba: *Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante Lege Eccleſiaſtica vel Voto; & oppoſitum nihil aliud eſſe, quàm damnare Matrimonium, poſſeque omnes contrahere Matrimonium, qui non ſentiunt caſtitatis, etiamſi eam vouerint, ſe habere donum; Anathema ſit: Cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos, ſupra id quod poſſumus, tentari.* Idem docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 28. Quæſt. 1. Art. 2. Quæſtiuncula 3.

REGVLA II.

Ordo Sacer eſt impedimentum dirimens Matrimonium.

ID conſtat ex Cap. *De Diacono*, & Cap. *Ex literarum*, Extra, *Qui Clerici vel Vouentes Matrimonium contrahere poſſunt*, quæ ſunt *Alexandri III.* Reſponſa, & ex Canone Concilij Tridentini mox laudato; necnon ex *S. Thoma* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 27. Quæſtione 1. Articulo 1.

REGVLA III.

Matrimonium contrahere non licet Monachis, vel Monialibus Profeſſis, qui per vim & metum Religionem ſunt ingreſſi, vel Profeſſi; aut ante legitimam ætatem; aut in Conuentibus ad recipiendos & probandos Nouitios deſignatis, vt præſcriptum eſt Conſtitutionibus Clementis VIII. & Vrbani VIII. Probationis annum non expleuerunt: Niſi intra quinquennium reclamauerint, ac eorum Profeſſio irrita declarata ſit ſecundùm formam à Concilio Tridentino præſcriptam. Eorumque Profeſſio qualiſcumque Matrimonium dirimit.

EOrum enim Profeſſio, licet in foro conſcientiæ, & quoad Deum fortè irrita ſit, in foro tamen Eccleſiæ poſt elapſum quinquennium rata habetur, cùm Sacra Synodus Tridentina Seſſione 25. Cap. 19. prohibeat Regulares elapſo quinquennio admitti ad allegandum cauſas nullitatis Profeſſionis, & tanquam Apoſtatas puniri decernat, ſi Religioſum, quem profeſſi ſunt, Ordinem reliquerint, vel Religioſum Habitum abiecerint. Vnde huiuſmodi Profeſſio præſumpta in foro Eccleſiæ Matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum. Verba Concilij ſubijcio. *Quicumque Regularis prætendat ſe per vim & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile; velitque habitum dimittere quacumque de cauſâ, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentiâ ſuperiorum, non audiatur niſi intra quinquennium tantùm à die Profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas quas prætenderit, deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario. Quòd ſi antea habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcumque cauſam admittatur; ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam Apoſtata puniatur: Interim verò nullo Priuilegio ſuæ Religionis iuuetur.*

Quòd autem Profeſſio præſumpta Matrimonium dirimat, quamuis in foro conſcientiæ nulla & irrita ſit, colligitur ex Can. *Neque Viduas*, Cauſa 27. Quæſt. 1. qui eſt *Gelaſij* Papæ ſcribentis: *Neque Viduas ad Nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturna obſeruatione permanſerant. Similiter Virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monaſterijs ætatem peregiſſe contigerit.*

Item ex Canone *Viduas*, qui eſt Concilij Triburienſis vigeſimus-quintus (ibidem) *Nos autem Auctoritate Patrum ſuffulti in hoc Sancto Concilio ſancimus, & liberè iudicamus, ſi ſponte Velamen, quamuis non conſecratum ſibi impoſuerit, & in Eccleſia inter velatas Deo oblationem obtulerit, velit, nolit, Sanctimoniæ Habitum vlteriùs habere debet: Licet ſacramento confirmare velit, eo tenore & ratione ſibi Velamen impoſuiſſe, vt iterum poſſet deponere.*

Et Canone *Quod interrogaſti*, Diſtinctione 27. *Nicolaus I.* ſtatuit vt *Fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum Velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem Velamine Sanctimonialem eſſe, poſtea verò ad Nuptias redijt; quia per hypocriſim Eccleſiaſticam Regulam conturbare voluit, & non legitimè in Voto ſuo permanſit, vt Pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & reuertatur ad id quod ſpopondit, & in ſacro Miniſterio permaneat, quod inchoauit.* Mulieres illæ quæ Profeſſionem ſimulauerant, & animum non habuerunt ſe obligandi, verè coram Deo non erant reæ Voti, cùm Deus cor potiùs quàm vocem conſideret, nullumque ſit Votum ſine conſenſu: Sed nihilominus quia exceptio ſimulationis & diſſenſûs non admittitur ab Eccleſia, quæ non iudicat de occultis, ſolemne illarum Votum ratum præſumitur in foro Eccleſiæ, & Matrimonium poſtea contractum dirimit. Idem eſto iudicium de illis, qui intra quinquennium non reclamant.

Quamobrem ſi, qui intra quinquennium non reclamarunt, Profeſſionis, quam irritam eſſe certò nouerant, obligatione ac vinculo in foro Eccleſiæ ſolui velint ad finem contrahendi Matrimonium, neceſſe eſt vt à Summo Pontifice, aut Congregatione Concilij, vel Regularium, Reſcriptum impetrent, quo reſtituantur in integrum aduersùs lapſum quinquennij, cauſam exponentes legitimam cur non potuerint reclamare, aut ignorantiam nullitatis ſuæ Profeſſionis, ſiue fuerit ignorantia Iuris, ſiue facti; vel continuationem & permanſionem violentiæ ſiue metûs toto quinquennio: impetrato verò Reſcripto, cauſam Reclamationis agant coram Epiſcopo Diœceſano, & Superiore Regulari Monaſterij, in quo Profeſſionem emiſerunt, vt præſcribit Tridentina Synodus. Verùm ſi quis poſt quinquennium exiuit abſque licentiâ, & vxorem duxit ante Sententiam de nullitate Profeſſionis ſuæ latam, indignum ſe præbuit reſtitutione in integrum: & peſſimi ſanè eſſet exempli, vt qui pœnam meretur ob violatas Eccleſiæ Leges, ob Apoſtaſiæ crimen, ob infractum continentiæ Votum, quod ſeruare tenebatur, donec Eccleſiæ iudicio Profeſſio eius irrita declarata eſſet; præmium & gratiam conſequeretur. *Nauarrus* tamen & *Fagnanus*, eum poſſe iuſtè reſtitui in integrum cenſent, poſtquam carcere & Pœnitentia diu fuerit maceratus, & admitti ad cauſas nullitatis Votorum exponendas & probandas, ſi ſe legitimè impeditum fuiſſe oſtenderit, ne intra quinquennium reclamaret.

Nauarrus Conſilio 21. Fagnanus in Lib. 4. Decret. Tit. Qui Clerici vel Vouẽtes, &c. ad Cap. Conſuluit, Num. 23.

REGVLA IV.

Qui contraxit Matrimonium poſt Votum ſimplex, illud conſummare non poteſt abſque peccato mortali, niſi Diſpenſationem obtinuerit: Poſtquam autem conſummatum eſt, debitum reddere poteſt & tenetur coniugi exigenti, ſed exigere ipſe non poteſt ſine lethali peccato, donec obtenta Diſpenſatione fuerit Voti vinculo ſolutus.

HAnc Regulam non alijs quàm *S. Thomę* verbis explico in 4. *Sententiarum*, Diſt. 38. Quæſtione 1. Articulo 2. Quæſtiuncula 2. ad tertium. *Ille* (inquit) *qui contrahit Matrimonium per verba de præſenti, poſt Votum ſimplex non poteſt cognoſcere vxorem carnaliter ſine peccato mortali, quia reſtat adhuc facultas implendi continentiæ votum ante Matrimonium conſummatum. Sed poſtquam iam Matrimonium conſummatum eſt, eſt ei factum illicitum non reddere debitum vxori exigenti, tamen ex culpa ſuâ: Et ideò ad hoc obligatio Voti non ſe extendit: Tamen debet lamentum Pœnitentiæ recompenſare pro continentia non ſeruatâ.*

Et in Reſponſione ad quartum: *Quantùm ad ea in quibus non eſt factus impotens Votum continentiæ ſeruare, adhuc poſt contractum Matrimonium obligatur ad ſeruandum; propter quod mortua vxore tenetur totaliter continere. Et quia ex Matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendum, ideò non poteſt debitum petere ſine peccato, quamuis poſſit ſine peccato reddere debitum exigenti, poſtquam obligatus eſt ad hoc per carnalem copulam præceden-*

cedentem. Hoc autem intelligendum eſt, ſiue mulier petat expreſsè, ſiue interpretatiuè, vt quando mulier verecunda eſt, & vir ſentit eius voluntatem de redditione debiti: Tunc enim ſine peccato reddere poteſt, & præcipuè ſi ei timet de periculo caſtitatis.

Qui autem caſtitatem expreſsè non vouit, ſed Religionem, quamuis lethaliter peccauerit contrahendo Matrimonium, eo tamen contracto coniugale debitum non ſolùm reddere, ſed exigere poteſt: Licet enim caſtitatem quoque implicitè vouerit, quæ in Voto Religionis virtute includitur; eam tamen non vouit niſi in ſolo Statu Religionis ſeruandam.

REGVLA V.

Qui Votum ſimplex Caſtitatis, non verò Religionis ante Matrimonium emiſit, non tenetur ingredi Monaſterium ante Matrimonij conſummationem.

ID enim non vouit, vt ſupponitur, nec medium tam durum & extraordinarium eligere tenetur, cùm alia ſuppetant ad vitandum Voti violationem: Diſpenſationem enim obtinere poteſt, vel alteri coniugi perſuadere vt continentiam voueat, aut Iure ſuo cedat. Id confirmatur ex Extrauaganti, *Antiquæ*, Ioannis 22. *De Voto & Voti Redemptione*, vbi coniugatum, qui ante Matrimonij conſummationem Sacrum aliquem Ordinem abſque vxoris aſſenſu ſuſceperit, *Ad ingreſſum Religionis ſi Matrimonium conſummatum non fuerit, per Diœceſanum inſtantèr moneri* præcipit *& induci: Quod ſi forſan renuerit adimplere, ipſum ſi Sponſa eius inſtiterit, per Cenſuram Eccleſiaſticam compellendum* eſſe *contractum Matrimonium conſummare*. Hæc autem coactio ad conſummandum eſſet illicita, nec Eccleſia Cenſuris Eccleſiaſticis hunc in finem vteretur, ſi is qui Votum ſimplex, aut etiã ſolemne caſtitatis in ſacri Ordinis ſuſceptione abſque vxoris aſſenſu emiſit, non poſſet Matrimonium conſummare coniuge exigente & vrgente.

REGVLA VI.

Simplici Voti continentiæ ante Matrimonium emiſſi reus, tenetur mortuâ vxore continentiam omninò ſeruare: Si verò Voto Religionis ſit obſtrictus, Religionem ingredi tenetur.

ITa cenſet *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 28. Quæſt. 1. Art. 2. Quæſtiuncula 2. ad quartum. *Quantùm ad ea* (inquit) *in quibus non eſt factus impotens votum continentiæ ſeruare, adhuc poſt contractum Matrimonium obligatur ad ſeruandum; propter quod mortua vxore tenetur totaliter continere.*

Hanc Regulam confirmat *S. Auguſtinus*, Epiſtola 220. aliàs 70. *Ad Bonifacium Comitem*, qui concepto Vitæ Monaſticæ Voto vxorem duxerat. *Si coniugem* (inquit) *non haberes, dicerem tibi quod & Tubunis diximus, vt in ſanctitate continentiæ viueres: Adderem, quod tunc fieri prohibuimus, vt iam te, quantùm rerum humanarum ſalua pace potuiſſes, ab iſtis rebus bellicis abſtineres, & ei vitæ vacares in Societate Sanctorum, cui tunc vacare cupiebas, vbi in ſilentio pugnant Milites Chriſti, non vt occidant homines, ſed vt expugnent Principes & Poteſtates, & ſpiritalia nequitiæ, id eſt, Diabolum & Angelos eius . . . Sed vt te ad iſtam vitam non exhorter, coniux impedimento eſt, ſine cuius conſenſione continenter tibi non licet viuere: Quia etſi tu eam poſt illa tua verba Tubunenſia ducere non debebas, illa tibi tamen nihil eorum ſciens innocenter & ſimpliciter nupſit. Atque vtinam poſſes ei perſuadere continentiam, vt ſine impedimento redderes Deo, quod te debere cognoſcis. Sed ſi cum illa agere non potes, ſerua ſaltem pudicitiam coniugalem, & roga Deum, qui te de neceſſitatibus eruet, vt quod non potes modò, poſſis aliquando.*

REGVLA VII.

Coniuges qui continentiam, vel ad tempus, vel in perpetuum mutuo conſenſu vouerunt, quandiu Voto ſunt adſtricti, coniugale debitum nec exigere poſſunt, nec reddere: Immò ſi alter violato Voto debitum exigat, reddere alter non poteſt.

IVri enim ſuo renunciauit vterque. Hinc *S. Auguſtinus* Epiſtola 262. aliàs 199. ad *Ecdiciam*, quæ neſciente marito vidualem habitum primùm induerat, ipſumque poſtea ad continentiam pariter vouendam adduxerat: *Quod Deo* (inquit) *pari conſenſu ambo voueratis, perſeueranter vſque in finem reddere ambo debuiſtis: A quo propoſito ſi lapſus eſt ille, tu ſaltem conſtantiſſimè perſeuera.*

REGVLA VIII.

Si coniugum alter poſt contractum Matrimonium abſque alterius conſenſu continentiam voueat, & grauis peccati reus eſt, & Voto nihilominus obſtrictus: Quare debitum exigere non poteſt, ſed reddere tenetur exigenti.

HÆc Regula nititur Canone, *Secundùm verba*, Cauſa 33. Quæſtione 5. ſumpto ex Epiſtola *S. Auguſtini* ad *Ecdiciam* mox citata. *Secundùm verba Apoſtolica* (inquit) *etiamſi ſe ipſe continere voluiſſet, & tu noluiſſes, debitum tibi reddere cogeretur, & illi Deus imputaret continentiam, ſi non ſuæ, ſed tuæ cedens infirmitati, ne in adulterij damnabile flagitium caderes, maritalem tibi concubitum non negaret; quantò magis te, quam magis ſubiectam eſſe decuerat, ne ipſe quoque in adulterium diabolica tentatione traheretur, in reddendo huiuſmodi debito voluntati eius obtemperare conuenerat, cùm tibi voluntatem continendi acceptaret Deus, quia propterea non faceres, ne periret maritus.*

Hanc & duas præcedentes Regulas confirmat *S. Fulgentius* Epiſtola 1. *De Coniugali Debito*, Cap. 7. *Non ſolùm* (inquit) *à virginibus integritas, verùm etiam à viduis atque coniugibus debet Deo dicata continentia cum timore & tremore ſeruari: Quia priuſquam ſit aliquis voti reus, non condemnatur: Siue ergo licitè nubat, ſiue maritus & vxor coniugale ſibi debitum reddant. Poſtquam verò quiſquam meliora conſectans, Profeſſione ſe ipſum continentiæ ſiue integritatis obſtrinxerit, grauiſſimè delinquit, ſi ſibi deinceps licere putat, quod ante licitum fuerat. In talibus quippe rebus, quod vouens Deo ſibi ademit voluntas, nulla deinceps impunè permittitur vſurpare neceſſitas: Nec temerator voti excuſationem iuſtam ſuæ præuaricationis inueniet, quem nemo compulit vt voueret. Eſt planè aliquid diſcernendum inter votum virginis, aut viduæ, & inter votum eorum, qui tenentur vinculo coniugali: Nec enim tanta eſt vouendi licentia viro ſiue mulieri poteſtatem ſui corporis non habenti, quanta eſt viduæ cuilibet, aut virgini: Coniugato enim vel corporis continentiæ vouendæ facultas plena non ſuppetit, cuius corpus non in ſua, ſed in coniugis poteſtate conſiſtit, ſecundùm illud Apoſtoli dictum, quod ſuprà poſuimus:* Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, *&c. Non itaque finitur abſque coniugis voluntate continentiam aſſumere, cuius corpus non eſt in propria poteſtate: Hoc enim quiſque rectâ & firmâ deuotione ſolus promittit, quod ſui tantùm iuris eſſe cognouerit. Tale eſt enim, vt velit quiſque corporis ſui, quod eſt in coniugis poteſtate, continentiam profiteri; quale ſi quis de alterius ſubſtantia aut eleemoſynam facere, aut ſacrificium conetur offerre. Deus autem noſter diligit iuſtitiam, & odio habet rapinam in holocauſto.* Iſai. 61. *Illa itaque inter coniuges eſt continentiæ certa promiſſio, quæ fuerit vtrinſque confeſſione firmata: Quam cùm vir & mulier ſibi conſentientes cordis voluntate tamquam Sacrificium in odorem ſuauitatis ſuper altare fidei Deo vero ac ſummo in templo ſui cordis obtulerint; nec mulier vlteriùs in viri; nec vir in mulieris corpore, ad repoſcendum debitum coniugale poteſt habere legitimam poteſtatem. Sicut enim priuſquam Deo ſimul vouerent, reprehenſibilis fuit vnius oblatio, quia legitimi conſortis deerat aſſenſus: Ita cùm pari obtulerit vterque conſenſu, quod eſt inſeparabiliter vtriuſque commune, non erit impunitus, ſi quis munus Deo voluntaria deuotione oblatum, illicito crediderit opere temerandum.*

Et Cap. 8. *Quòd ſi fortè quis non toto animo vouiſſe cauſetur, eò magis damnabilis erit, quòd non ſimplex ad Deum, ſed fictus acceſſit . . . Quàm ſit autem malum, quamque ſollicitè effugiendum, ſi quis de hoc quod Deo vouerit, aut retinere, aut repetere aliquid mortiferâ præuaricatione pertentet, exemplo ſunt Ananias & Saphira, quos de pretio agri quamdam partem infideliter ſubtrahentes, non ſolùm vox Apoſtolica tamquam diuini iuris peruaſores increpuit, ſed etiam ſeueritas Iuſtitiæ cœleſtis occidit . . . Si quis igitur rem Domino iam deuotam, carnali victus*

ille-

illecebrâ crediderit denuo repoſcendam, non eſt legitimus rei ſuæ poſſeſſor, ſed diuini iuris pronunciatur inuaſor). Nec immeritò continentiæ iam deuotæ violator immundus audit, quod auarus pecuniæ fraudator audiuit.

Cap. denique 9. Ita hoc argumentum concludit: *Siquidem continentiam pari vouiſtis conſenſu, tenorem veſtræ dilectionis cum Dei timore ſeruate: & ſi quando carnalis infirmitas mentem pulſat, animus ad auxilium diuinæ miſerationis accurrat, nec cedat libidini, ſed Deum totâ humilitate fidelis exoret, & deſiderio militanti aduersùs animam non conſentiat, ſed repugnet. Si verò continentiam vnus veſtrûm ſine alterius vouit aſſenſu, temerariè ſe vouiſſe cognoſcat, & debitum coniugi caſtâ ſinceritate redhibeat.*

Eamdem Regulam confirmat *Celeſtinus III.* Cap. *Chariſſimus*, Extra, *De Conuerſione Coniugatorum*, cuius hæc ſunt verba: *Fraternitati veſtræ mandamus, Quatenus ſi inuenaritis vxorem Regis Sueuiæ, graui infirmitate depreſſam, continentiam vouiſſe, & virum eius ad tempus præbuiſſe conſenſum, maximè ſi non idem vir continentiam vouit perpetuam, eamdem viro cohabitare faciatis, & vtrumque inuicem maritali affectione tractare.*

REGVLA IX.

Vota Continentiæ perpetuæ coniugibus, mutuo etiam conſenſu facienda, ſuadere numquam, vix ac ne vix quidem permittere debent Confeſſarij, niſi ambo, aut alter Monaſterium ingrediatur cum alterius conſenſu in ſcriptis concesſo coram Epiſcopo aut eius Vicario Generali; aut certè habitatione ſint ita disjuncti, & eâ ætate, ac virtute, vt nullum incontinentiæ periculum metuendum ſit.

HViuſmodi enim Vota infauſtos alioquin exitus ſæpius habere compertum eſt. Nota *Genebaldi* Laudunenſis Epiſcopi hiſtoria, quem cùm vxor, (qua conſentiente Vitam Monaſticam amplexus fuerat, ac deinde Epiſcopus creatus) frequentiùs viſitaret, duos ex ea filios ſuſcepit, ob idque à *S. Remigio* Pœnitentiæ addictus eſt, vt refert *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis in *S. Remigij* Vita. Quamobrem etſi vota illa ſancta ſint & optanda, ſpectatis tamen moribus hominum, illa ſuadere, aut facilè permittere non expedit. Coniugibus enim ſimul habitantibus, aut ſe mutuò viſitantibus valdè arduum ac difficile eſt continere, præſertim ijs qui aliquando commixti fuerunt, & Diabolus occaſione datâ priſtinos amores, & concupiſcentiæ ſopitos ignes excitat. Ideoque excellenti virtute præditos eſſe coniuges oportet, qui continentiam vouerunt in perpetuum, vel etiam in diuturnum tempus. Hinc Apoſtolus incontinentiæ periculum attendens: *Nolite* (inquit) *fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi: Et iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram. Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam non ſecundùm imperium.*

Non expedit etiam permittere vt coniugum alter continentiam voueat altero non vouente, quamuis non repugnante: Quia ſi vnus cum alterius conſenſu vouerit, continentiam tamen perpetuam ſeruare vix poterit, quia poteſt alter exigere debitum, cùm non renunciet iuri ſuo. Non expedit denique vt coniugum alter voueat ſe numquam petiturum debitum: Quia id graue eſſet alteri, qui petere ſemper cogeretur. Nihilominus qui ita imprudenter vouerit, tenetur Votum ſeruare quantùm poteſt, ſic tamen vt Matrimonium non reddat oneroſum, putà, reddendo debitum coniugi non ſolùm expreſsè, ſed interpretatiuè exigenti; (inquit *S. Antoninus* 3. P. Tit. 1. Cap 22. §. 2.) *Ad tollendum tamen omne dubium* (inquit) *bonum eſſet petere ſuper huiuſmodi Voto diſpenſationem. Et poſſet Epiſcopus diſpenſare, vt apertè trahi poteſt ex his quæ dicit Ioannes Andreas in Cap.* Rurſus, *Ext.* Qui Clerici vel Vouentes, &c.

Et infra: *Omnes in hoc concordant, quòd ex hoc quòd vnus vouit ſimpliciter de licentiâ alterius, non impeditur quin ipſe poſſit ad placitum exigere debitum à vouente, dum ipſe ſimiliter non vouerit.*

REGVLA X.

Probabilius eſt coniugem qui alteri coniugi licentiam dedit vouendi continentiam, ipſam reuocare non poſſe poſtquam Votum emiſit.

QVamquam enim *Petrus De Palude* cenſeat, eum qui licentiam huiuſmodi dedit, poſſe illam reuocare, ſi in periculo incontinentiæ verſetur: *Tamen Doctores multi, & præcipuè S. Thomas in Quartum, & Ioannes De Neapoli Quodlibeto 8. dicunt, quòd Votum continentiæ emiſſum ab vno coniugum de licentiâ alterius, ſeu ſine licentia, ſed poſtea ratificatum, licentians non poteſt reuocare. Vnde ſi ille qui ſic vouet, peteret debitum, non ſolùm licentians non tenetur reddere, immò nec debet, aliàs peccaret mortaliter, ſecundùm Ioannem Neapolitanum, quia cooperaretur ei in crimine mortali. Nec communiter tenetur quod dictum eſt à quibuſdam, quod ita poſſit reuocari Votum continentiæ ſemel conceſſum ab altero, ſicut Votum abſtinentiæ;* (inquit *S. Antoninus*, loco ſuprà citato, §. 3.)

REGVLA XI.

Nemo coniugatus abſque conſenſu vxoris, & niſi illa continentiam voueat, legitimè poteſt ad Sacrum Ordinem promoueri.

HÆc Regula nititur Cap. *Coniugatus*, Extra, *De Conuerſione Coniugatorum*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt. *Nullus* (inquit) *coniugatorum eſt ad Sacros Ordines promouendus, niſi ab vxore continentiam profitente fuerit abſolutus.* Idemque confirmat Cap *Sanè*, ſub eodem Titulo. Qui autem vxore non conſentiente, neque diuortij cauſam per adulterium dante, Sacrum recipit Ordinem, mortaliter peccat: Et niſi Religionem profiteatur, actum Ordinis exercere numquam poteſt, neque ad ſuperiores aſcendere, nec Beneficium aut Officium Eccleſiaſticum obtinere, vt decernit Ioannes 22. Extrauag. *Antiquæ*.

REGVLA XII.

Vxorem quæ viri Ordinationi non præbuiſſet aſſenſum, continentiam perpetuam ſeruare deceret; ſed eam vouere aut ſeruare non teneretur.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 37. Q. 1. A. 2. *Vinculum Ordinis* (inquit) *ſoluit vinculum Matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiam ad Matrimonium ex parte eius qui Ordinem ſuſcipit; quia non poteſt petere debitum, nec vxor tenetur ei reddere: Sed tamen non ſoluit ex parte alterius; quia ipſe vxori tenetur debitum reddere, ſi non poſſit eam inducere ad continentiam.* Idque confirmat Ioannes 22. in Extrauag. *Antiquæ*.

Et in Reſponſione ad ſecundum: *Si vxor ſciat, & de eius conſenſu vir Ordinem Sacrum ſuſceperit, tenetur continentiam perpetuam vouere: Non tamen tenetur Religionem intrare, ſi ſibi non timeat de periculo caſtitatis, propter hoc quòd vir eius ſolemne votum emiſit: Si autem ſine eius conſenſu ſuſceperit, non tenetur, quia ex hoc nullum ei præiudicium generatur.*

Si quis autem vxore inuitâ, ſed cauſam diuortij per adulterium dante, Sacrum Ordinem ſuſcipit, iure ſuo vtitur, vt colligitur ex Cap. *Conſtitutus*, Extra, *De Conuerſione Coniugatorum*.

At vxor propter adulterium dimiſſa non poteſt intrare Monaſterium contradicente viro; & ſi ingreſſa fuerit contra voluntatem viri, poterit reuocari; (inquit *S. Antoninus*, 3. P. Tit. 1. Cap. 21. §. 6.)

ARTICVLVS V.

De Impedimento Cognationis.

COgnatio triplex diſtinguitur, ſpiritualis ſcilicet, legalis, & naturalis.

1 *Cognatio ſpiritualis, eſt proximitas ſiue neceſſitu- «
do quædam perſonarum, quæ ex Statuto Eccleſiæ oritur «
per Baptiſmi & Confirmationis adminiſtrationem, vel «
ſuſceptionem baptizati aut confirmati*: De qua extat in «
Iure Canonico integer Titulus *De Cognatione Spirituali*. Hæc olim triplex erat, paternitas, compaternitas, & fra-

fraternitas. Paternitas eſt, quæ contrahitur inter Baptizantem & Baptizatum, & inter Suſcipientem & Suſceptum. Compaternitas eſt, quæ contrahitur inter patrem & matrem Baptizati, ex vna parte; & ex altera inter Baptizantem & Patrinum, vel Patrinos, qui ex ſacro Fonte ſuſcipiunt. Fraternitas eſt, quæ contrahebatur olim inter Baptizatum, & filios naturales Baptizantis & Patrinorum, etiam non legitimos, & etiam genitos poſt Baptiſmum. De ſpiritualis cognationis impedimento reſpectu Matrimonij contrahendi & contracti, præclarus eſt *Nicolai I.* locus in Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, cap. 2. *Ita diligere debes hominem, qui ſe ſuſcipit ex ſacro Fonte, ſicut patrem; quia immo quanto præſtantior eſt ſpiritus carne, quòd illud ſpiritale eſt patrocinium, & ſecundùm Deum adoptio, tantò magis ſpiritalis pater in omnibus eſt à ſpiritali filio diligendus.·.· Eſt tamen alia inter eos gratuita & ſancta communio, quæ non eſt dicenda conſanguinitas, ſed potius habenda ſpiritalis proximitas. Vnde inter eos non arbitramur eſſe quodlibet poſſe coniugale connubium; quando quidem nec inter eos qui natura, & eos qui adoptione filij ſunt, venerandæ Romanæ Leges Matrimonium contrahi permittunt.·.· Si ergo inter eos non contrahitur Matrimonium, quos adoptio jungit; quantò potiùs à carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare, quos per cœleſte Sacramentum Regeneratio Sancti Spiritus vincit? Longè igitur congruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quem gratia diuina, quàm quem humana voluntas, vt filius eius, vel frater meus eſſes, elegit; prudentiúſque ab alterna corporis commixtione ſecernimur: Quoniam Spiritus Sanctus ſua nos charitate coadunauit, quàm ſi vel carnalis neceſſitudo, vel inuicem nos mutabile cuiuſdam corruptibilis hominis arbitrium copulaſſet.* Verùm hodie ſpiritualis cognatio contrahitur tantùm inter Suſcipientem & Suſceptum, & illius patrem & matrem: Necnon inter Baptizatum & Baptizãtem, ſiue ſit Clericus, ſiue Laïcus, qui baptizat, ſiue vir, ſiue fœmina, Baptizatíque patrem & matrem. Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, Confirmantem & Confirmatum, illiúſque patrem & matrem, ac tenentem, non egreditur: *Omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognationis impedimentis omninò ſublatis:* Secundùm Tridentinam Synodum Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, cap. 2.

„ 2 *Cognatio legalis eſt propinquitas perſonarum ex*
„ *adoptione conſurgens.* (Canone *Per adoptionem*, Cauſa 30. Quæſt. 3. & cap. vnico *De Cognatione Legali.*)

„ 3 *Conſanguinitas eſt Vinculum perſonarum ab eodem*
„ *ſtipite propinquo deſcendentium, vel quarum vna de-*
„ *ſcendit ab alia, carnali propagatione contractum.* Di-
„ citur, *Ab eodem ſtipite propinquo*, quia deſcendentes ab eodem ſtipite, remoto tamen, non ſunt conſanguinei; aliàs omnes homines conſanguinei forent, cùm ab Adamo deſcendant. Dicitur, *vel quarum vna deſcendit ab alia*, ne patris & filij coniunctio excludatur. Pater enim & filius ſunt conſanguinei, quia vnus ab alio deſcendit. Conſanguinitas dicitur, quaſi ſanguinis vnitas: Hinc conſanguinei ſeu cognati vocantur, quaſi de vno & communi ſanguine nati. Nec refert quoad prohibitionem coniugij, an progeniti ſint ex vxorio coitu, an ex fornicario, vt reſpondet *Innocentius III.* cap. *per tuas*, Extra, *De Probationibus.*

4 Tria in conſanguinitate conſideranda ſunt, ſcilicet
„ ſtipes, linea, & gradus. Stipes eſt illa perſona, à qua
„ aliæ omnes, de quarum coniunctione quæritur, de-
„ ſcendunt, & originem ducunt: Nec in computatio-
„ nem perſonarum ad conſtituendum gradum æqualis,
„ vel inæqualis lineæ venit.

„ Linea eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite de-
„ ſcendentium, diuerſos gradus continens, & nume-
„ ros diſtinguens.

Linea triplex eſt, Aſcendentium, Deſcendentium, & Collateralium. Aſcendentium dicitur illa, in qua continentur perſonæ, à quibus nos originem duximus, vt pater, auus, proauus, abauus, atauus, &c. Deſcendentium, in quâ continentur perſonæ quæ à nobis originem duxerunt, vt ſunt filij, nepotes, pronepotes, trinepotes, &c. Collateralium, ſeu tranſuerſalium linea eſt, in qua continentur perſonæ, quæ ex latere & tranſuerſo iunctæ ſunt, à quibus nos non ducimus originem, neque ipſæ à nobis, & tamen ab vna ſtirpe & ſanguine propagati ſumus; vt fratres, & eorum filij, patruus & amita, conſobrini, conſobrinorum filij, & conſobrinorum filijs nati. Iſta collateralium linea rurſus duplex eſt, æqualis, & inæqualis. Æqualis linea dicitur, quando gradus illorum, de quorum conſanguinitate quæritur, æqualiter & pariter diſtant à communi ſtipite, veluti, duo fratres ſunt in linea æquali: Vterque enim pariter diſtat à ſtipite, ſcilicet patre, vno gradu. Inæqualis dicitur, quando vna perſona aliam in gradu præcellit, & perſonæ, de quarum conſanguinitate quæritur, non pariter diſtant à communi ſtipite, vt frater & fratris filius: Quia frater diſtat à ſtipite, patre ſcilicet vno gradu; filius verò fratris diſtat ſecundo gradu. Iſta conſtant ex Can. *Series*, & Can. *Parentela*, Cauſa 35. Quæſt. 4. & toto Titulo Digeſtorum, *De Gradibus*. Item linea alia eſt paterna, cuius caput eſt pater, alia materna, cuius caput eſt mater.

Gradus conſanguinitatis, eſt interuallum perſona- „
tum, quo cognoſcitur quotâ generationis diſtantiâ vna „
perſona ab alia diſtat. Dicuntur Gradus ad ſimilitu- „
dinem graduum ſcalarum, ſeu locorum procliuium, quos ita ingredimur, vt à proximo in proximum, id eſt, eum qui quaſi ex eo naſcitur, tranſeamus.

5 In linea collateralium Ius Canonicum diſcrepat à computatione Iuris Ciuilis. Ius namque Ciuile tot computat gradus, quot ſunt ex vtroque latere perſonæ; & ideò fratres & ſorores, cùm duæ ſint perſonæ, collocat in ſecundo gradu: Deinde patrueles in quarto, quia patrueles eorumque parentes ab vno ſtipite prodeuntes conſtituunt quatuor ſimul perſonas. Tum in linea inæquali tranſuerſa nepotem & pronepotem conſtituit in quinto gradu, ob parem vtrimque perſonarum ſeu generationum numerum. At Ius Canonicum tantùm connumerat lateris vnius generationes à communi ſtipite deductas, ideóque duas perſonas in vno gradu conſtituit, ſcilicet fratres & ſorores in primo gradu, patrueles ſiue conſobrinos in ſecundo, conſobrinorum filios in tertio, conſobrinorum nepotes in quarto. Ratio diuerſitatis inter Ius Ciuile & Canonicum, quoad hanc computationem graduum, ex vtriuſque fine percipi poteſt. *In Legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum Graduum mentio facta eſt, niſi vt hereditas vel ſucceſſio ab vna ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In Canonibus verò ob hoc progenies computatur, vt apertè monſtretur, vſque ad quotam generationem à conſanguineorum ſit Nuptijs abſtinendum. Ibi præſcribitur vt hereditas propinquis modo legitima conferatur: Hic verò vt rectè & canonicè inter Fideles Nuptiæ celebrentur. In Legibus diſtinctè non numerantur gradus, niſi vſque ad ſextam: In Canonibus autem vſque ad ſeptimam diſtinguuntur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hereditates nequeunt deferri niſi de vna ad alteram perſonam, idcircò curauit ſæcularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia verò Nuptiæ ſine duabus non valeant fieri perſonis, ideò ſacri Canones duas in vno gradu conſtituêre perſonas.* Hæc *Alexander II.* Pontifex Maximus, Canone *Ad Sedem Apoſtolicam*, Cauſa 35. Quæſtione 4. vbi ait ſe in Synodo habitâ in Lateranenſi Conſiſtorio, conuocatis ad hoc Epiſcopis & Clericis, atque Iudicibus diuerſarum Prouinciarum, errorem illorum, qui confiſi Legibus, quas *Juſtinianus* Imperator de ſucceſſionibus conſanguineorum promulgauit, antiquam Eccleſiæ computationem diſturbare nitebantur, ſuſtuliſſe, certúmque modum dinumerationi graduum conſanguinitatis præfixiſſe.

6 Matrimonia inter conſanguineos iuſtis certè de cauſis prohibita ſunt, & quæ certis in gradibus contraherentur, irrita declarat. Prima ratio petitur ex reuerentiâ, quæ parentibus & alijs conſanguineis debetur. Altera ex charitate, quæ neceſſitudinum multiplicatione latiùs diffunditur & corroboratur. Tertia ex concupiſcentiæ compreſſione, cui frenum laxari videretur, ſi Matrimonium inter illas perſonas contrahi poſſet, quas ſimul habitare & conuerſari neceſſe eſt. Has rationes explicat *S. Thomas*, *Secunda Secundæ*, Quæſtione 154. Articulo 9. Primam rationem ex verecunda reuerentiâ petitam Scriptura ſacra ſuggerit, Leuitici 18. *Omnis homo* (inquit) *ad proximam ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet turpitudinem ejus. Ego Dominus. Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: Mater tua eſt, non reuelabis turpitudinem ejus. Turpitudinem vxoris patris tui non diſcooperies: Turpitudo enim patris tui eſt. Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſiue*

ex matre, quæ domi vel foris genita eſt, non reuelabis, &c. His omnes rationes S. *Ambroſius* attingit Epiſtola 60. Nouæ Editionis, ad *Paternum* datâ, qui filio neptem ex filia vxorem tradere cogitabat. Hunc verò à propoſito deterret Ambroſius. *Tu* (inquit) *copulare putas filium tuum, & neptem ex filia, hoc eſt, vt accipiat ſororis ſuæ filiam, diuerſa licet matre quàm ſocrus editus. Interroga nominum religionem: Nempe auunculus iſte illius, illa huius neptis vocatur. Nec ipſe te reuocat ſonus nominum; cùm hic auum reſonet, illa hoc nomen ad auunculum, quod ad auum referat? Quanta deinde etiam reliquorum confuſio vocabulorum? Idem auus & ſocer vocabere, ea quoque tibi neptis & nurus diuerſo nomine nuncupabitur. Mutuabuntur etiam fratres diuerſa vocabula, vt illa ſocrus fratris ſit, iſte gener ſororis. Nubat auunculo ſua neptis, & immaculatorum pignorum charitas illecebroſa amore mutetur. Super hoc igitur meam à ſancto viro Epiſcopo veſtro exſpectari Sententiam dicis. Non opinor, neque arbitror. Nam ſi ita eſſet, & ipſe ſcribendum putaſſet: Non ſcribendo autem ſignificauit quòd nequaquam hinc dubitandum arbitraretur. Quid enim eſt quod dubitari queat; cùm Lex Diuina patrueles fratres prohibeat conuenire in coniugalem copulam, qui ſibi quarto ſociantur gradu? Hic autem gradus tertius eſt, qui etiam Ciuili Iure à conſortio coniugij exceptus videtur. Sed priùs Sacræ Legis ſerta interrogemus; prætendis enim in tuis litteris, quòd permiſſum hoc Diuino Iure connubium huiuſmodi pignoribus exiſtimetur, eò quòd non ſit prohibitum. Ego autem & prohibitum aſſero; quia cùm leuiora interdicta ſint de patruelibus fratribus, multò magis hoc quod arctioris plenum eſt neceſſitudinis, interdictum arbitror. Qui enim leuiora adſtringit, grauiora non ſoluit, ſed alligat. Quod ſi ideò permiſſum putas, quia ſpecialiter non eſt prohibitum; nec illud prohibitum ſermone Legis reperies, ne pater filiam ſuam accipiat vxorem: Numquid ideò licet, quia non eſt prohibitum? Minimè; interdictum eſt enim naturæ iure, interdictum eſt lege quæ eſt in cordibus ſingulorum: Interdictum eſt inuiolabili præſcriptione pietatis, titulo neceſſitudinis.*

Et Infra: *Quid tam ſolemne quàm oſculum inter auunculum & neptem, quod iſte quaſi filiæ debet, hæc quaſi parenti? Hoc igitur inoffenſæ pietatis oſculum ſuſpectum facies de talibus cogitanda Nuptijs, & religioſiſſimum ſacramentum caris pignoribus eripies. Sed ſi diuina te prætereunt, ſaltem Imperatorum Præcepta, à quibus ampliſſimum accepiſti honorem, haudquaquam præterire te debuerunt. Nam Theodoſius Imperator etiam patrueles fratres & conſobrinos vetuit inter ſe coniugij conuenire nomine, & ſeueriſſimam pœnam ſtatuit, ſi quis temerare auſus eſſet fratrum pia pignora; & tamen illi inuicem ſibi æquales ſunt: Tantummodo quia propinquitatis neceſſitudine, & fraternæ ſocietatis ligantur vinculo, pietati eos voluit debere, quod nati ſunt.*

Conſobrinorum Matrimonia à Theodoſio Imper. prohibita lege lata.

Secundam præſertim rationem ex neceſſitudinum multiplicatione petitam S. *Auguſtinus* exaggerat, libro 15. *De Ciuitate Dei*, cap. 16. nec tamen primam ex reuerentia & verecundiâ neceſſitatem, & tertiam ex libidinis compreſſione, prætermittit. *Cùm* (inquit) *genus humanum poſt primam copulam viri facti ex puluere, & coniugis eius ex viri latere, marium feminarúmque coniunctione opus haberet, vt gignendo multiplicaretur; nec eſſent vlli homines niſi qui ex illis duobus nati fuiſſent; viri ſorores ſuas coniuges acceperunt: Quod profectò quantò eſt antiquius compellente neceſſitate, tantò poſtea factum eſt damnabilius Religione prohibente. Habita eſt enim ratio rectiſſima charitatis, vt homines quibus eſſet vtilis atque honeſta concordia, diuerſarum neceſſitudinum vinculis necterentur; nec vnus in vno multas haberet, ſed ſingulæ ſpargerentur in ſingulos; ac ſic ad ſocialem vitam diligentiùs colligandam plurimæ plurimos obtinerent.*

Et infra: *Quod humano genere creſcente & multiplicato, etiam inter impios Deorum multorum falſorúmque cultores ſic obſeruari cernimus, vt etiamſi peruerſis Legibus permittantur fratrum coniugia, melior tamen conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam; & cùm ſorores accipere in Matrimonium primis humani generis temporibus omninò licuerit, ſic auerſetur, quaſi numquam licere potuerit. Ad humanum enim ſenſum vel alliciendum vel offendendum mos valet plurimùm. Qui cùm in hac cauſa immoderationem concupiſcentiæ coërceat, eum diſſignari atque corrumpi meritò eſſe nefarium iudicatur. Si enim iniquum eſt, auiditate poſſidendi tranſgredi limitem agrorum, quantò eſt iniquius libidine concumbendi ſubuertere limitem Morum? Experti autem ſumus in connubijs conſobrinarum, etiam noſtris temporibus propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quàm rarò per Mores fiebat, quod fieri per Leges licebat, quia id nec diuina prohibuit, & nondum prohibuerat lex humana. Verumtamen factum etiam licitum propter vicinitatem horrebatur illiciti, & quod fiebat cum conſobrina, penè cum ſorore fieri videbatur: Quia & ipſi inter ſe propter tam propinquam conſanguinitatem fratres vocantur, & penè germani ſunt. Fuit autem antiquis Patribus religioſæ curæ, ne ipſa propinquitas ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens longiùs abiret & propinquitas eſſe deſiſteret, eam nondum longè poſitam ruſus Matrimonij vinculo colligare, & quodam modo reuocare fugientem. Vnde jam pleno hominibus orbe terrarum, non quidem ſorores ex patre vel matre, vel ex ambobus ſuis parentibus natas, ſed tamen amabant de ſuo genere ducere vxores. Verùm quis dubitet honeſtiùs hoc tempore etiam conſobrinorum prohibita eſſe coniugia? Non ſolùm ſecundùm ea quæ diſputauimus, propter multiplicandas affinitates, ne habeat duas neceſſitudines vna perſona, cùm duæ poſſint eas habere, & numerus propinquitatis augeri; ſed etiam quia neſcio quomodo ineſt humanæ verecundiæ quiddam naturale atque laudabile, vt cui debet cauſâ propinquitatis reuerendum honorem, ab ea contineat, quamuis generatricem, tamen libidinem, de qua erubeſcere videmus & ipſam pudicitiam coniugalem.*

7 Conſanguinitas impedit Matrimonium partim Lege naturæ, partim Lege poſitiua; eaque vel Diuina, vt tempore Teſtamenti Veteris; vel Eccleſiaſtica, vt tempore Noui. Idemque de affinitate eſto iudicium? Naturæ lege vetitum eſt Matrimonium filij cum matre, patris cum filia, priuigni cum nouerca, qualem nec inter Gentes auditum Apoſtolus teſtatur 1. *Cor.* 5. Item vitrici cum priuigna, ſocerſque cum nuru. Connubia quoque fratrum & ſororum, ſiue germani ſint, ſiue vterini, lege naturæ prohibita, probabilior opinio eſt. Pudori namque, ac reuerentiæ naturali Matrimonia huiuſmodi adeò repugnant, vt nullæ gentes niſi incultæ & barbaræ illa permiſerint. Connubia conſanguineorum & affinium in cæteris gradibus lineæ collateralis, vt amitæ cum fratris filio, vel patrui cum fratris filia, aliáque ſimilia, Lege poſitiua Dei prohibita erant Iſraëlitis, *Leuitici* 18. Cùm autem Præcepta illa Iudicialia Veteris Legis Chriſti Paſſione & Reſurrectione, Nouæque Legis promulgatione abrogata ſint, Matrimonia in illis gradibus conſanguinitatis illicita ſunt, & dirimuntur, in quibus impedimentum dirimens conſtituit Eccleſia. Vnde Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. Canone 3. *Si quis* (inquit) *dixerit, eos tantùm conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur, poſſe impedire Matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut conſtituere, vt plures impediant & dirimant, Anathema ſit.*

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

In linea rectâ aſcendentium & deſcendentium tot ſunt gradus, quot ſunt perſonæ vnâ demptâ, videlicet dempto ſtipite, à quo computatio initium habet.

EXemplum eſto in hoc Schemate:

DAVID.
Salomon. 1.
Roboam. 2.
Abias. 3.
Aſa. 4.

Si quæ-

Si quæratur in quo gradu diſtent inter ſe *Dauid* & *Aſa*: Numera perſonas, quinque reperies, *Dauidem*, *Salomonem*, *Roboamum*, *Abiam*, *Aſam*: Dempto ſtipite, ſcilicet Dauide, ſuperſunt quatuor. Igitur *Dauid* & *Aſa* in quarto gradu ſunt coniuncti; *Abias* & *Dauid* in tertio; *Roboam* & *Dauid* in ſecundo, *Salomon* & *Dauid* in primo: Sicque filius primum gradum conſtituit, nepos ſecundum, pronepos tertium, abnepos quartum. Hæc Regula Iuri Ciuili & Canonico communis.

REGVLA II.

In linea collateralium æquali, quoto gradu duæ perſonæ diſtant à communi ſtipite, eodem gradu à ſe mutuò diſtant.

EXemplum eſto in ſequenti Schemate:

	ÆACVS.	
Peleus. 1.		*Telamon.* 1.
Achilles. 2.		*Aiax.* 2.
Pyrrhus. 3.		*Filius Aiacis.* 3.

Peleus diſtat à ſtipite, ſcilicet *Æaco* primo gradu; ergo & *Peleus* & *Telamon* diſtant inter ſe primo gradu. *Achilles* diſtat à ſtipite ſecundo gradu; ergo *Achilles* & *Aiax* à ſe mutuò diſtant ſecundo gradu. *Pyrrhus* diſtat à ſtipite tertio gradu; ergo *Pyrrhus* & filius *Aiacis* tertio gradu à ſe mutuò diſtant. Et ſic ſemper duo gradus legales vnum Canonicum conſtituunt. Sic ergo fratrum filij, qui fratres patrueles, conſobrini, ſeu cognati germani dicuntur, in ſecundo gradu ſe contingunt, quia duobus gradibus ab auo diſtant, qui eſt communis ipſorum ſtipes; filij conſobrinorum ſeu cognatorum germanorum, in tertio gradu: geniti ex filis conſobrinorum, in quarto gradu. Hanc Regulam confirmat cap. *Parentelæ*, & cap. *Ad Sedem*, Cauſa 35. Quæſtione 5.

REGVLA III.

In linea collateralium inæquali, eo gradu à ſe mutuò diſtant perſonæ, quo gradu diſtat remotior à communi ſtipite.

EXemplum eſto in Schemate ſequenti.

	NOE.	
	Sem. 1.	*Arphaxad.* 2.
Chus. 3.	*Cham.* 1.	*Sale.* 3.

Vis ſcire quot gradibus à ſe mutuò diſtent *Sale* & *Chus*? diſtant tribus gradibus, quia *Sale* collateralis remotior tribus diſtat gradibus à communi amborum ſtipite, qui eſt Noë, ex quo tres iſtæ perſonæ propagantur, *Sem*, *Arphaxad*, *Sale*. Sic fratris filius ab amita duobus gradibus diſtat, quia totidem inter ipſum, qui remotior eſt, auúmque, communem vtriuſque ſtipitem, generationes intercedunt. Hinc perſona diſtans à ſtipite quarto gradu vel citeriori, cum ea quæ diſtat quinto vel vlteriori contrahere poteſt. Exempli gratià, *Petrus* duos filios ſuſcepit, *Martinum* & *Bertam*, qui ſunt conſanguinei in primo gradu, frater ſcilicet ac ſoror. Ex *Martino* natus eſt *Ioannes*; de *Berta* ex alio latere natus eſt *Robertus*: Hi conſanguinei ſunt in ſecundo gradu, æqualiter diſtantes à *Petro* communi ſtipite, vtpote patrueles ſeu cognati germani (vt loquuntur.) Ex *Ioanne* natus eſt *Stephanus*, ex *Roberto* propagatus eſt *Albertus*: Hi conſanguinei ſunt in tertio gradu, conſobrinorum nempe filij, diſtantes à *Petro*, communi ſtipite, tertio gradu. Ex *Stephano* natus eſt *Iacobus*, ex *Alberto Franciſcus*, quarto gradu à *Petro*, adeóque & à ſe mutuò diſtantes, Ex *Franciſco* nata eſt *Genouefa*. Hæc diſtat quinto gradu à ſtipite, ſcilicet *Petro*: Eodem itaque gradu diſtat à quolibet alio collaterali alterius lineæ.

	PETRVS.	
Martinus. 1.		*Berta.* 1
Ioannes. 2.		*Robertus.* 2.
Stephanus. 3.		*Albertus.* 3.
Iacobus. 4.		*Franciſcus.* 4.
		Genouefa. 5.

Genouefa, vt patet, diſtat quinto gradu à *Petro* communi ſtipite: Igitur quinto etiam gradu diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam, & ſic diſtat quinto gradu à *Martino*, *Ioanne*, *Stephano*, *Iacobo*: Quam obrem illi nubere poteſt, & cuilibet alteri à *Petro* per aliam lineam deſcendenti: Quia in linea collateralium inæquali eo gradu à ſe mutuò diſtant perſonæ, quo diſtat remotior à communi ſtipite. Hanc Regulam confirmat *Gregorius IX.* cap. *Vir qui*, Extra, *De Conſanguinitate & Affinitate*, cuius hæc ſunt verba: *Vir qui à ſtipite quarto gradu, mulier quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundùm Regulam approbatam, quâ dicitur: Quoto gradu remotior diſtat à ſtipite, & à quolibet per aliam lineam deſcendentium ex eodem: Licitè poſſunt matrimonialiter copulari.*

REGVLA IV.

Secundùm hodiernam Eccleſiæ Diſciplinam, conſanguinitas collateralium Matrimonium impedit, vſque ad quartum gradum incluſiuè. Idemque de Affinitate iudicium eſto.

NVptiarum inter conſanguineos & affines prohibitio vſque ad ſeptimum gradum olim producta fuit, vt conſtat ex Can. *De Conſanguinitate*, qui eſt *Nicolai II.* ex Can. *Nulli*, qui eſt Concilij 3. Lugdunenſis, Cauſa 35. Quæſtione 3. & Can. *Ad Sedem*, qui eſt *Alexandri II.* Quæſtione 4. Verùm hanc prohibitionem Concilium Lateranenſe ſub *Innocentio III.* ad quartum gradum conſanguinitatis & affinitatis reſtrinxit. Cuius Concilij Decretum refertur cap. *Non debet*, Ext. *De Conſanguinitate & Affinitate*, cuius hæc ſunt verba: *Prohibitio quoque copulæ coniugalis quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat: Quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt abſque graui diſpendio huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari.* In ea Diſciplina nihil à Concilio Tridentino mutatum eſt, immo illam confirmauit Seſſione 24. Canone 4. *Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta Matrimonium dirimentia, vel in ijs conſtituendis erraſſe; Anathema ſit.*

REGVLA V.

Contracta in gradibus prohibitis Matrimonia adeò ſunt irrita, vt nullo annorum numero defendi poſſint & conualeſcere.

ID conſtat ex cap. *Non debet*, mox citato, qui eſt Concilij Lateranenſis Quarti Canon quinquageſimus. *Cùm ergo* (inquit) *iam vſque ad quartum gradum prohibitio copulæ coniugalis ſit reſtricta, eam ita volumus eſſe perpetuam, non obſtantibus Conſtitutionibus ſuper hoc dudum editis, vel ab alijs, vel à nobis, vt ſi quis contra prohibitionem huiuſmodi præſumſerit copulari, nullâ longinquitate defendatur annorum: Cùm diuturnitas temporum non minuat peccatum, ſed augeat: Tantóque grauiora crimina, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam.* Id confirmat Regula Iuris 18. in Sexto: *Non firmatur tractu temporis, quod de Iure ab initio non ſubſiſtit.* Separandi ſunt ergo qui in gradibus prohibitis contraxerunt, donec impetratâ Diſpenſatione, ſi ob-

H a tine-

tineri poſſit, iterum contraxerint. Idem confirmat S. *Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 21. Quæſtione 1. Articulo 5. ad ſecundum. *Illa* (inquit) *quæ ſine peccato eſſe non poſſunt, nulla præſcriptione firmantur.*

REGVLA VI.

Infideles in ſecundo, tertio; vel quarto conſanguinitatis gradu coniuncti, ſi conuertantur ad fidem, non ſunt ſeparandi, & eorum proles eſt legitima.

SIc reſpondet *Innocentius III.* Cap. *De Infidelibus*, Extra, *De Conſanguinitate & Affinitate*, & Cap. *Gaudemus*, Extra, *De Diuortijs*. Ratio eſt, Quia *Infideles Conſtitutionibus Canonicis non arctantur* (*Quid enim ad nos, ſecundùm Apoſtolum, de his qui foris ſunt, judicare?*) Vnde *in fauorem præſertim Chriſtianæ Religionis & Fidei, à cuius perceptione per vxores ſe deſeri timentes viri poſſunt facilè reuocari; Fideles huiuſmodi matrimonialiter copulari liberè poſſunt, & licitè remanere coniuncti, cùm per Sacramentum Baptiſmi non ſoluantur coniugia, ſed crimina dimittantur.* Aliud eſto de Hæreticis Iudicium: cùm enim Eccleſiæ Iuriſdictioni ſubditi ſint, ex quo Baptiſmum ſuſceperunt, Legibus Eccleſiaſticis obligantur: Ideóque ſeparandi ſunt, ſi Matrimonium in gradibus prohibitis contraxerint, donec impetratâ Diſpenſatione, iterum contraxerint.

REGVLA VII.

Legalis Cognatio Matrimonium impedit contrahendum, & contractum dirimit inter adoptantem & filiam adoptiuam, aut filij adoptiui poſteros vſque ad quartum gradum; nec non inter vxorem filij adoptiui, & adoptantem; ſiue inter vxorem adoptantis & filium adoptiuum. Idque impedimenti genus ſolutâ etiam adoptione durat.

L. Adoptiuus, & L. Quin etiam, in Digeſtis, Tit. de Ritu Nuptiarum.

ITa Legibus Ciuilibus ſancitum eſt, quas Eccleſia probauit. Idque confirmat S. *Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 42. Quæſtione 2. Articulo 3.

Idem docet S. *Raymundus* Libro 4. *Summæ*, pag. 543. & 544.

REGVLA VIII.

Matrimonium inter adoptatum, & filiam naturalem, atque legitimam adoptantis contractum adoptione manente, ſiue priuſquam alteruter emancipatione exeat è communi patris poteſtate, irritum eſt.

HÆc Regula nititur Can. *Ita diligere*, & Can. *Poſt ſuſceptum*, necnon L. *Per adoptionem*, in Corpus Iuris Canonici relata, Cauſa 30. Quæſtione 3. & ex Cap. vnico *De Cognatione Legali*, quod eſt *Nicolai I.* ad Conſulta Bulgarorum reſpondentis. *Si qua* (inquit) *per adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit, quandiu durat adoptio, inter me & ipſam Nuptiæ conſiſtere non poſſe.*

Id confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 42. Quæſt. 2. Articulo 3. *Triplex eſt* (inquit) *Legalis Cognatio: Prima quaſi deſcendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem, & filium adoptatum, & filium filij adoptiui, & nepotem, ſic deinceps: Secunda, quæ eſt inter filium adoptatum, & filium naturalem: Tertia per modum cuiuſdam affinitatis, quæ eſt inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptati; vel è conuerſo inter filium adoptatum, & vxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio & tertia perpetuò Matrimonium impediunt: Secunda autem non, niſi quandiu in poteſtate manet patris adoptantis: Vnde mortuo patre vel filio emancipato, poteſt contrahi inter eos Matrimonium.* At inter filios & filias adoptiuas, vel inter filiam illegitimam & filium adoptiuum, ſeu filium illegitimum, & filiam adoptiuam Matrimonium ratum eſſet, cùm nullis Canonibus aut Legibus prohibeatur.

REGVLA IX.

Matrimonio coniugi poſſunt vir & mulier, qui ſimul puerum aliquem de ſacro Fonte ſuſceperunt: Poteſt etiam ſuſceptus vxorem, aut filiam patrini ſui ducere; & ſimiliter ſuſcepta marito aut filio ſuæ matrinæ nubere poteſt. Item vxor patrini patri filiaſtri, & maritus matrinæ matri filiaſtræ Matrimonio copulari poſſunt.

NVlla enim eſt inter huiuſmodi perſonas ſpiritualis cognatio poſt Concilij Tridentini Decretum, quod ſpiritualem cognationem inter Suſceptores, ſiue Patrinos dumtaxat & Baptizatum ipſum, & illius patrem ac matrem, necnon inter Baptizantem & Baptizatum, Baptizatique patrem ac matrem contrahi declarauit Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 2. Quod autem nihil interſit an vnus eorum, de quorum coniugio agitur, ab alterius patre vel matre ſuſceptus ſit in Sacramento Baptiſmi vel Confirmationis, conſtat etiam ex Cap. *Super eo*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, Extra, *De Cognatione Spirituali*. Hanc denique Regulam confirmat Conſtitutio *Pij V.* quæ incipit, *Cùm illius vicem*, anno 1566. edita. *Nos* (inquit) *piarum mentium quieti, & Matrimonium fauori* (*quantùm ex alto nobis permittitur*) *conſulere volentes, à præciſis verbis Concilij minimè diſcedendum in præmiſſis eſſe cenſuimus. Et propterea nullum ampliùs impedimentum ratione cognationis huiuſmodi ſubeſſe decernimus, & declaramus, quominus inter dictos maritum vel vxorem Suſcipientis, & Baptizatum, Baptizatique patrem & matrem, & quaſcumque alias perſonas tam ex parte Suſcipientis, quàm Baptizantis & Baptizati in dicto Concilio nominatim non expreſſas, Matrimonium licitè & liberè contrahi poſſit: & ita ab omnibus iudicari debere, mandamus atque ſtatuimus.*

REGVLA X.

Si vir aut mulier proprium filium de ſacro Fonte ex ignorantia, vel dolo ſuſceperint, propter hoc ſeparari non debent, nec alter alteri debitum ſubtrahere; ſed illis Pœnitentia imponenda eſt.

DE ſeparandis coniugibus, quorum alter vel communem, vel alterius ex alio connubio filium, ſiue caſu aut ex neceſſitate, ſiue dolo baptizaſſent, aut coram Epiſcopo confirmandum tenuiſſent, Canones variarunt., vt patebit legenti Canonem 1. & ſequentes, Cauſa 30. Quæſt. 1. Sed *Alexander* 3. cap. *Si vir*, Ext. *De Cognatione Spirituali*, ſecundùm *Nicolai I.* & Concilij Cabilonenſis 2. definitionem pronunciauit, minimè diſtrahendum eſſe hac de cauſa coniugium, eiúſque Iure vti coniugibus permittendum, niſi ambo induci ad continentiam poſſint. *Quamuis* (inquit) *generaliter ſit inſtitutum, vt debeant ſeparari: Quidam tamen humaniùs ſentientes, aliter ſtatuerunt. Ideòque nobis videtur, quòd ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint, non ſunt ab inuicem ſeparandi: Nec alter alteri debitum debet ſubtrahere, niſi ad continentiam ſeruandam poſſint induci: Quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſare videtur: Si ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari, vel Dolus.* Debent tamen, qui fraudulenter id egerint, Pœnitentiâ peccatum ſuum diluere, ſecundùm Canonem *Dictum eſt*, qui eſt Concilij Cabilonenſis 2. trigeſimusprimus, & Canon. *De his*, quod eſt *Nicolai I.* Reſponſum *Rodulfo* Bituricenſi Epiſcopo datum, Cauſa 30. Quæſt. 1.

REGVLA XI.

Si quis infantem ad Baptiſmum per Procuratorem offerat, & ex Baptiſmo ſuſcipiat, ipſe, non Procurator, ſpiritualis cognationis vinculo ligatur.

VT enim Suſceptor cognationem contrahat ſpiritualem, neceſſe eſt, vt à parentibus baptizandi, vel ijs ad quos ſpectabit, electus ſit, & à Parocho admiſſus ad Baptizatum de ſacro Fonte ſuſcipiendum: *Quòd ſi alij vltra deſignatos Baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant.* Ita ſtatuit ſacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione*,

Cap. 2.

Cap. 2. Atqui Procurator non eligitur nec deſignatur à parentibus, ſed ille ſolùm qui Procuratorem conſtituit, vt inter Principes ac Magnates fieri videmus. Item qui Procuratorem conſtituit, agit vt cauſa princeps; Procurator verò vt cauſa inſtrumentaria; nec proprio nomine, ſed mandantis agit. Vnde Sacra Congregatio Concilij Interpres iudicauit, Eum, qui nomine alterius infantem de ſacro Fonte ſuſcipit, non contrahere ſibi cognationem ſpiritualem, ſed mandanti, vt referunt *Nauarrus* lib. 5. Conſiliorum, & *Fagnanus* in 4. lib. Decretalium, ad Cap. *Veniens*, Tit. *De Cognatione Spirituali*. Fruſtra verò quis opponeret, ad contrahendam ſpiritualem cognationem requiri contactum Baptizati, ſecundùm Canones: Abſentem verò non tangere Baptizatum, nec eum de ſacro Fonte ſuſcipere. Reſpondetur enim, Sufficere vt tangat & ſuſcipiat per alium, qui eius nomine & mandato id præſtat. Si quis obijciat, Eum qui pro ſe baptizandi munus alteri demandat, nullam contrahere cognationem ſpiritualem, ſed eum ſolum qui ſuâ manu baptizat: Reſpondetur, Magnum inter vtramque ſpeciem intercedere diſcrimen: Qui enim baptizat, quamuis à Parocho ſit ad id muneris delegatus, non tamen eius nomine baptizat, nec illius perſonam ſuſtinet, ſed vnius Chriſti Domini, cuius Miniſter eſt immediatus: At Procurator perſonam eius gerit, qui ad ſuſcipiendum Baptizatum à parentibus electus & deſignatus eſt, & eorum nomine ipſum ſuſcipit.

REGVLA XII.

Quamuis Iure communi vetitum ſit, ne plures Baptizatum de ſacro Fonte ſuſcipiant, ſed vnus tantùm & vna ſuſcipere debeant, ſecundùm Tridentini Concilij Decretum, Si tamen plures deſignati ſuſceperint & tetigerint, nec appareat quis prior ſit deſignatus, contrahunt omnes cognationem ſpiritualem, quæ Matrimonium impedit, ac dirimit.

IStud conſtat ex Cap. *Quamuis* Tit. *De Cognatione Spirituali*, in Sexto. Atque ita reſpondit Congregatio Concilij Tridentini Interpres, referente *Fagnano*, in cap. *Ex Literis*. Ext. *De Cognatione Spirituali*.

REGVLA XIII.

Si quis proprium filium ex legitimâ vxore ſuſceptum, in extremo vitæ periculo conſtitutum baptizauerit, cùm non eſſet alius qui baptizare poſſet, ſpiritualis cognatio Matrimonium non dirimit, aut vſum eius impedit: At ſi ſuſceptus ſit ex concubina, eſt impedimentum prohibens Matrimonium cum illa, diriménſque contractum.

HÆc Regula quoad primam partem nititur Can. *Ad limina*, quod eſt *Ioannis VIII.* Reſponſum *Anſelmo* Lemouicenſi Epiſcopo datum, quem reprehendit, quòd *Stephanum* quemdam, qui filium ſuum morti proximum baptizauerat, à ſua coniuge propterea ſeparandum iudicaſſet. Verùm baptizando vel ſuſcipiendo filium ſuum ex concubina genitum, ſpiritualem cognationem cum illa contrahit, quæ Matrimonium impedit contrahendum, & contractum dirimeret, vt reſpondent *Nauarrus* Conſilio 5. *De Cognatione ſpirituali*, & *Fagnanus* in cap. *Si vir*, eodem Tit. Libri 4. Decretalium. Rationem diſcriminis hanc afferunt, quòd in prima ſpecie cognatio ſpiritualis Matrimonio legitimè contracto accidat: In ſecunda verò Matrimonium præueniat contrahendum: In primâ, legitimus vſus coniugij interturbari non debeat, ne vxori fiat iniuria: In altera, illicitum commercium impediatur, nulloque Iure priuetur concubina, quia nullum habet.

ARTICVLVS VI.

De Impedimento Affinitatis.

» AFfinitas eſt vinculum, ſeu propinquitas ex carnali
» copulâ procedens, omni carens parentela.

Dicitur, *ex carnali copulâ*, & non ex Nuptijs: Quia affinitas ſecundùm Canones oritur ex copula tam licita, quàm illicitâ, etiamſi ſit coacta, vt colligitur ex Cap. *Diſcretionem*, Ext. *De eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ*. Neceſſe autem eſt ad inducendam affinitatem, vt copula completa ſit, cum ſeminis ſcilicet virilis effuſione intra vas debitum. Vnde non ſufficit violatio virginitatis, & quòd clauſtra pudoris quis inuadat, nec quælibet alia turpitudo, ſiue præpoſterus, aut ſodomiticus congreſſus ad eam inducendam; vt conſtat ex Can. *Extraordinaria*, Cauſa 35. Quæſt. 3. & ex Gloſſa illius Canonis, necnon ex S. *Thoma*. Neque etiam conſurgit ex Matrimonio rato, & non conſummato, ſed tantùm impedimentum publicæ honeſtatis.

Dicitur, *Omni carens parentela*, non quòd affinitas concurrere non poſſit cum conſanguinitate, ſed quia id per ſe non conuenit affinitati, & à diuerſa radice oriuntur.

Dicitur affinitas, quaſi duorum ad vnum finem vnitas, eò quòd duæ cognationes, quæ diuerſæ in ſe ſunt, per Nuptias ſecundùm Leges; vel etiam per coitum, ſecundùm Canones, copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit.

Affinitas duplex eſt, legitima, & illegitima. Legitima dicitur, quæ per Nuptias legitimas contrahitur: Illegitima, quæ per copulam illicitam inducitur.

Tria ſunt affinitatis genera, quæ olim in vſu erant. Primum eſt, quod per primam carnis copulam, ſiue mediante vnâ perſonâ contrahitur. Regula enim eſt, quòd *Perſona addita per carnis copulam, non gradum, ſed genus attinentiæ mutet*. Quod hoc Verſiculo ſignificatur:

Muta nupta genus, ſed generata gradum.

Exempli gratiâ: Ego & ſoror mea iungimur in primo gradu conſanguinitatis; ſoror legitimè vel illegitimè à Petro cognoſcitur, & ſic perſona Petri per copulam carnalem additur ſorori meæ: Hæc igitur copula mutat genus attinentiæ: Quia alio genere attinet mihi ſoror mea, ſcilicet genere conſanguinitatis; alio Petrus, videlicet genere affinitatis: Sed non mutat gradum, quia quo gradu conſanguinitatis mihi iungitur ſoror, eodem affinitatis gradu iungitur mihi Petrus, ſcilicet primo.

Secundum genus affinitatis conſtituit perſona primo generi addita, copulâ carnali interueniente. Petrus ſcilicet maritus ſororis meæ, qui mihi in primo genere & gradu affinitatis coniunctus eſt, ſorore meâ defunctâ contrahit cum Maria: Hæc Petro ſororio meo per carnis copulam iuncta mutat genus; quia cùm Petrus attineret mihi primo genere, hæc nunc mihi & omnibus conſanguineis ſororis meæ ſecundo genere affinitatis attinet.

Tertium genus affinitatis eſt, quod per tertiam carnis copulam, ſiue tribus perſonis mediantibus contrahitur. Exempli gratiâ, mortuo Petro ſororio quondam meo, Maria eius Vidua alteri, ſcilicet Iacobo nubit: Hic Iacobus erit mihi & omnibus conſanguineis meis tertio genere affinitatis coniunctus, quia perſona perſonæ ſecundi generis per matrimonialem copulam adiecta, tertium genus affinitatis conſtituit. In his tribus affinitatis generibus Matrimonium olim intra certos gradus prohibitum erat, vt patet ex varijs Canonibus relatis Cauſa 35. quæſt. 10. Verùm ſecundum & tertium genus affinitatis hodie ſublatum eſt, nec Matrimonium impedit, ſed ſolummodo primum, ex Decreto Concilij Lateranenſis 4. ſub *Innocentio III.* quod refertur Cap. *Non debet*, Ext. *De Conſanguinitate & Affinitate*: Quo etiam ſublata eſt antiqua prohibitio, ne ſoboles ex ſecundis Nuptijs ſuſcepta cum prioris viri cognatione Matrimonium contrahere poſſet.

Affinitas propriè gradus non habet, ſed gradus affinitatis numerantur ſecundùm gradus conſanguinitatis. Titius verbi gratiâ ducit vxorem, vel alicui mulieri carnaliter copulatur: Omnes conſanguinei vxoris, vel mulieris illius, ſunt affines Petro in eo gradu, in quo ſunt conſanguinei vxoris eius, vel illius mulieris, ſecundùm Regulam ſuperiùs indicatam: *Perſona addita perſonæ per carnis copulam, non mutat gradum, ſed genus attinentiæ.*

Affinitatis ordo ita conſtituendus eſt, vt duæ perſonæ quæ copulam habuerunt, ſint communis ſtipes ac principium affinitatis, quæ in duas lineas diuiditur, rectam, & tranſuerſam ſiue collateralem. In linea rectâ locantur Aſcendentes & Deſcendentes. Aſcendentes ſunt, Socer & Socrus, id eſt, mariti vel vxoris pater & mater: Vitricus, id eſt, præſens maritus matris meæ, à quo tamen genitus non ſum, ſed à priori marito, cuius poſt obitum iſti nupſit: Et Nouerca, id eſt, præſens patris mei vxor, quæ me non peperit, cùm ſim ex priore con-

nubi ingenitus. Deſcendentes, ſunt Gener, id eſt filiæ maritus; & Nurus, id eſt, filij vxor: Priuignus vel Priuigna, id eſt, vxoris vel mariti filius vel filia, ex alio marito, vel alia vxore ſuſcepti, & vlteriores. In linea tranſverſa ſeu collaterali ſunt Leuir, id eſt, frater mariti vel vxoris; Sororius, ſiue Sororinus, id eſt, ſororis maritus. Cæteri eo conſanguinitatis nomine appellari ſolent, quo nomine vel gradu ab eo nuncupantur, cujus causâ affinitatem contraxerunt: Veluti qui vxoris auunculus eſt, nepos, aut conſobrinus, is & mariti auunculus, nepos, aut conſobrinus appellatur.

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Affinitas, ſicut & conſanguinitas, Matrimonium inter aſcendentes & deſcendentes in quocumque gradu lineæ rectæ impedit ac dirimit.

HI enim loco parentum & liberorum habentur: *Æquè* autem (*vt Canones dicunt*) *abſtinendum eſt à conſanguineis vxoris, vt proprijs*. Verba ſunt *Alexandri* 3. cap. *Ex litteris*, Ext. *De Conſanguinitate & affinitate*.

Affinitatis impedimentum in rectâ lineâ ipſo Naturæ Iure conſtitutum eſt, omneſque gentes benè moratæ inceſtas illas coniunctiones velut immania ſcelera execratæ ſunt. Hinc Apoſtolus 1. ad Corinthios 5. *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat*. Leuitici 20. *Qui ſupra vxorem filiam, duxerit matrem eius, ſcelus operatus eſt, viuus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio veſtri*. Amos 5. *Filius ac pater eius ierunt ad puellam, vt violarent nomen ſanctum meum*.

REGVLA II.

Affinitas in linea collaterali Matrimonium impedit ac dirimit vſque ad quartum gradum incluſiuè.

ITa ſtatutum eſt Canone *Non debet*, Extra, *De Conſanguinitate & affinitate*. Quare vir vxoris defunctæ conſanguineam in quarto gradu aut ſuperioribus, vxorem ducere abſque Diſpenſatione non poteſt, nec mulier mariti defuncti conſanguineo in quarto gradu aut ſuperiori nubere.

REGVLA III.

Quoto gradu conſanguinitatis attinet mihi vir, eodem gradu affinitatis attinet mihi vxor.

HÆc Regula generalis eſt ad inueniendum gradus affinitatis certiſſima, vt conſtat ex Can. *Porrò*, ſub Gregorij Papæ nomine vulgato, Cauſa 35. Quæſtione 5. *Porrò de affinitate, quam dicitis parentelam eſſe, quæ ad virum ex parte vxoris, ſeu quæ ex parte viri ad vxorem pertinet, manifeſtiſſima ratio eſt: Quia ſi ſecundùm Diuinam Sententiam, ego & vxor mea ſumus vna caro, profectò mihi & illi mea ſuâque parentela propinquitas vna efficitur. Quocirca ego & ſoror vxoris meæ in vno & primo gradu erimus; Filius verò ejus in ſecundo gradu erit à me, neptis verò in tertio: Idque vtrinque in cæteris agendum eſt ſucceſſionibus. Vxorem verò propinqui mei, cujuſcumque gradus ſit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipſius quoque gradus aliqua fœmina propriæ propinquitatis ſit. Quod nimirum vxori de propinquitate viri ſui in cunctis cognationis gradibus conuenit obſeruari. Qui verò aliorſum ſentiunt, Antichriſti ſunt: A quibus tantò fortiùs vos oportet cauere, quantò apertiùs deprehenditis illos Diuinis Legibus repugnare.*

REGVLA IV.

Inter conſanguineus vxoris & viri nulla intercedit affinitas, propter quã inter eos Matrimoniũ debeat impediri. Quare, pater & filius cum matre & filia, & duo fratres cum duabus ſororibus Matrimonium legitimè contrahere poſſunt.

ITa declarat *Innocentius* 3. Cap. *Quod ſuper his*, Extra, *De Conſanguinitate & Affinitate*, ſcribens: *Super eo igitur, quod pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus ſororibus contrahant Matrimonia: Taliter tibi duximus reſpondendum, Quòd licet omnes conſanguinei vxoris ſint viri affines: Inter conſanguineos tamen vxoris & viri, ex eorumdem, ſcilicet viri & vxoris coniugio, nulla prorſus affinitas eſt contracta, propter quam inter eos Matrimonium debeat impediri.* Secundùm hanc Regulam, Mariti filius ex alia vxore, & vxoris filia ex alio marito, vel contra, Matrimonium ritè contrahunt, licet habeant fratrem, ſororémue ex Matrimonio poſtea contracto natos. Græci affinitatem longiùs extenderunt. Extant enim in Iure Græco Romano Synodales Sententiæ Imperatorum Legibus firmatæ, quibus Nuptiæ duorum fratrum cum duabus ſororibus, vel conſobrinis, & vice versâ, aliæue eius generis illicitæ pronunciantur, ob nominum (vt aiunt) confuſionem. Sed ad nos nihil attinet hæc Diſciplina.

REGVLA V.

Affinitas ex illicitâ copulâ Matrimonium infra ſecundum gradum contractam non dirimit, nec impedit.

ID conſtat ex Decreto Concilij Tridentini Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 4. *Præterea* (inquit) *Sancta Synodus eiſdem, & alijs grauiſſimis de cauſis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & Matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantùm qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit: In vlterioribus verò gradibus ſtatuit huiuſmodi affinitatem Matrimonium poſtea contractum non dirimere.* Sed nec huiuſmodi impedimentum dirimit Matrimonium eorum, qui in ſecundo ſimul & tertio gradu affinitatis ex illicita copula prouenientis coniunguntur. In ſecundo namque & tertio gradu coniuncti, in tertio tantùm coniuncti cenſentur, ſecundùm Regulam ab omnibus receptam: *Quoto gradu quis remotior diſtat à ſtipite, eodem gradu diſtat à quolibet per aliam lineam deſcendente ab eodem ſtipite*: Et ſecundùm Reſponſum *Gregorij IX*. Cap. *Vir qui*, Extra, *De Conſanguinitate & Affinitate*.

Quod verò affinitas ex illicita copula proueniens in primo tantùm & ſecundo, non in vlterioribus gradibus Matrimonium contrahendum impediat, cùm de ſenſu Tridentini Decreti dubium exortum eſſet, declarauit Beatus Pontifex *Pius V*. Conſtitutione quæ incipit, *Ad Romanum Pontificem* edita anno 1566.

REGVLA VI.

Qui cognouit Conſanguineam vxoris ſuæ in primo vel ſecundo gradu, debitum petere non poteſt, reddere tamen tenetur.

ITa reſpondet *Innocentius* 3. Cap. *Diſcretionem*, & Cap. *Tuæ Fraternitatis*, Extra, *De eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ*. Poſtremi Capitis hæc verba ſunt: *Tuæ fraternitatis deuotio poſtulauit, vtrum is qui cum ſorore legitimæ conjugis fornicatur, cum vxore poſſit poſtmodum commorari, & exigere debitum, ac ſoluere requiſitus. Nos igitur reſpondemus, Vt à commixtione viri abſtineat propter publicam honeſtatem, & in continentia maneat, donec vir viam vniuerſæ carnis ingreſſus fuerit, diligentiùs eſt monenda. Quòd ſi fortè commonitioni parere recuſans illis fuerit, vt de lapſu timeatur ipſius, vir eius poterit & debebit cum Dei timore debitum ei ſoluere conjugale: Cùm affinitas poſt Matrimonium iniquè contracta illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit.* Idem confirmat *Gregorius IX*. Cap. *Iordanæ*, ſub eodem Titulo.

Idem docet *S. Antoninus* 3. p. tit. 1. cap. 11. *Qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ adhuc ſponſæ, ſoluta ſunt ſponſalia, nec poteſt huiuſmodi ſponſam habere in vxorem, obſtante ſibi affinitate contracta: Nec è conuerſo illam quam fornicariè cognouit, obſtante ſibi publicæ honeſtatis juſtitia, & hoc niſi Papa diſpenſante. Qui autem cognouit conſanguineam vxoris, cum qua contraxerit per verba de præſenti, ſed nondum conſummauit Matrimonium, cùm non poſſit debitum negare niſi intrando Religionem, videtur quòd ad hoc teneatur, ne inceſtum committat cognoſcendo affinem;*

& cum

& cum hoc valeat facere, quia nondum conſummauit. Quòd ſi vult remanere in ſæculo, neceſſaria eſt ſibi diſpenſatio ad reddendam debitum, ſi hoc vult ſine peccato facere: Et poteſt Epiſcopus diſpenſare. Qui autem cognouit conſanguineam vxoris, ſed conſummauit Matrimonium, tenetur quidem debitum reddere; ſed petere non poteſt abſque diſpenſatione (vt dictum eſt) per Epiſcopum.

REGVLA VII.

Subſequens Affinitas non dirimit Matrimonium, ſed nec præcedens, niſi legitimè probata. Vnde quamuis vterque conjugum aſſerat, acclamante etiam viciniâ, quòd vir ante contractum Matrimonium vxoris ſuæ conſanguineam cognouerit, propterea conjuges ſeparari non debent.

HÆc Regula nititur Cap. *De illo*, Extra, *De eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt. *De illo* (inquit) *qui vxorem fratris, antequam ei Matrimonio jungeretur, ſe propoſuit cognouiſſe: Reſpondemus, Quòd niſi hoc publicum & notorium fuerit, aut idoneis teſtibus comprobatum, prædictum Matrimonium occaſione illa ipſum impetere non permittas.*

Et Cap. *Super eo*, quod eſt *Celeſtini* 3. Reſponſum, eodem Titulo. *Super eo* (inquit) *quod poſtulas, Vtrum conjugatus, qui ante contractum Matrimonium, vxoris ſuæ conſanguineam carnali commixtione cognouit, cùm id fateatur vterque, & aliqua pars viciniæ hoc acclamare dicatur, ſit ab vxore ſua Iudicio Eccleſiæ ſeparandus: Tuæ Fraternitati reſpondemus, Quòd propter eorum confeſſionem tantùm, vel rumorem viciniæ, ſeparari non debent: Cùm & quandoque nonnulli inter ſe contra Matrimonium velint colludere, & ad confeſſionem inceſtûs facilè proſilirent, ſi ſuo judicio crederent per Iudicium Eccleſiæ concurrendum. Rumor autem viciniæ non adeò eſt judicandus validus, quòd niſi rationabiles & fide dignæ probationes accedant, poſſit benè contractum Matrimonium irritari.*

REGVLA VIII.

Ex hoc quòd vnus frater ab vna ſororum, quam in Matrimonium duxit, jure ſeparetur propter impedimentum conſanguinitatis vel affinitatis, alterum fratrem ab altera ſorore, quam pariter duxit vxorem, propterea ſeparari, minimè neceſſe eſt.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum* Diſt. 41. Quæſt. 1. Articulo 5. ad tertium. *Res* (inquit) *inter alios acta, alij non præiudicat in foro contentioſo: Vnde quamuis vnus frater repellatur à Matrimonio vnius ſororum ex cauſa conſanguinitatis, non propter hoc ſeparat Eccleſia aliud Matrimonium, quod non accuſatur: Sed in foro conſcientiæ non oportet, quòd ſemper obligetur ex hoc alius frater ad dimittendum vxorem ſuam; quia frequenter tales accuſationes ex maleuolentia procedunt, & per falſos teſtes probantur: Vnde non oportet quod conſciam ſuam formet ex his, quæ ſunt circa aliud Matrimonium facta. Sed diſtinguendum videtur in hoc: Quia aut habet certam ſcientiam de impedimento Matrimonij, aut opinionem, aut neutrum: Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: Si ſecundo, debet reddere, ſed non exigere: Si tertio, poteſt & reddere & exigere.*

REGVLA IX.

Qui bona fide in facie Eccleſiæ Matrimonium contraxerunt, eo durante non peccant, ſi affecta conjugali cohabitent & Matrimonij Iure vtantur: Verùm cognito Impedimento, continere debent, donec Diſpenſationem impetrauerint: Eóſque Eccleſia ſeparare debet, cùm ad ejus notitiam Impedimentum peruenerit, donec fuerit cum ipſis diſpenſatum, ſi fieri poſſit, & expediat.

HAnc Regulam tradit rurſus *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 41. Quæſt. 1. Articulo 3. ad ſecundum. *Ignorantia* (inquit) *excuſat illicitum coitum à peccato, niſi ſit affectata: Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie Eccleſiæ, quamuis ſit impedimentum, ſi tamen ignorent, non peccant, nec filij ſunt illegitimi: Si autem ſciant, quamuis Eccleſia ſuſtineat, quæ ignorat impedimentum, non excuſantur à peccato, nec filij ab illegitimitate: Si autem neſciant, & in occulto contrahant; non excuſantur, quia talis ignorantia videtur affectata.*

Et Articulo 5. Quæſtiuncula 1. In Reſponſione ad primum: *Quamuis* (inquit) *Eccleſia dono & auctoritate diuinâ fulciatur, tamen in quantum eſt hominum congregatio, aliquid ex defectu humano in actibus ejus prouenit, quod non eſt diuinum: Et ideò illa conjunctio, quæ fit in facie Eccleſiæ impedimentum ignorantis, non habet inſeparabilitatem ex Auctoritate diuina, ſed eſt contra Auctoritatem Diuinam errore humano inducta, qui excuſat à peccato (cùm ſit error facti) quandiu manet: Et propter hoc quando impedimentum ad notitiam Eccleſiæ venit, debet prædictam conjunctionem ſeparare.*

REGVLA X.

Non facilè ſunt audiendi, qui Matrimonium in facie Eccleſiæ, ſecundùm formam Tridentini Concilij contractum accuſare, ſeu Impedimenta dirimentia conjugatis obijcere volunt.

IN hac enim ſpecie Iudex Eccleſiaſticus *Innocentij* 3. Reſponſo adhærere debet, Cap. *Cùm in tua*, Extra, *Qui Matrimonium accuſare poſſint*, cuius hæc ſunt verba: *Si poſt contractum Matrimonium aliquis appareat accuſator, cùm non prodierit in publicum, quando Banna ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ edebantur, vtrum vox ſuæ debeat accuſationis admitti, meritò quæri poteſt: Super quo reſpondemus, Quòd ſi tempore Denunciationis præmiſſæ is qui jam conjunctos impetit, extra Diœceſim exiſtebat, vel aliàs Denunciatio ad ejus non potuit notitiam peruenire; vt putà ſi nimiæ infirmitatis feruore laborans ſanæ mentis patiebatur exilium; vel in annis erat tam teneris conſtitutus, quòd ad comprehenſionem talium eius ætas ſufficere non valebat; ſeu aliâ cauſâ legitimâ fuerit impeditus, eius accuſatio debet audiri: Alioqui tamquam ſuſpectus eſt procul dubio repellendus; niſi iuramento firmauerit, quòd poſt didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.*

REGVLA XI.

Qui ſcienter volentes contrahunt in gradu prohibito conſanguinitatis vel affinitatis, in Excommunicationem latæ Sententiæ incurrunt.

ID conſtat ex Clementina, *Eos qui*. Tit. *De Conſanguinitate & Affinitate*, cuius hæc ſunt verba: *Eos qui, diuino timore poſtpoſito, in ſuarum periculum Animarum, ſcienter in gradibus conſanguinitatis & affinitatis Conſtitutione Canonicâ interdictis, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: Necnon Religioſos, & Moniales, ac Clericos in Sacris Ordinibus conſtitutos Matrimonia contrahentes, refrenare, metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipſos Excommunicationis Sententiæ ipſo facto decernimus ſubiacere: Præcipientes Eccleſiarum Prælatis, vt illos, quos eis conſtiterit taliter contraxiſſe, excommunicatos publicè tandiu nuntient, ſeu à ſuis ſubditis faciant nuntiari, donec ſuum humiliter recognoſcentes errorem ſeparentur ab inuicem, & Abſolutionis obtinere Beneficium mereantur. Per prædicta quoque Iuribus, quæ ſic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.*

Ex his colligitur, Ab hac Cenſura immunes eſſe, qui laborant ignorantia facti, quamuis non omninò inculpabili; imò & qui laborant ignorantiâ Iuris non affectatâ. 2. Si contraxerint ignorantes impedimentum, non incurrere in Excommunicationem per hoc quòd, impedimento agnito, ſimul cohabitent, ſiue Matrimonio vtantur: (Tametſi mortalis peccati rei ſint, ſi abſque diſpenſatione id faciant:) Excommunicatio enim à *Clemente V.* lata non eſt in eos, qui inceſtum perpetrauerint, ſed in eos qui contrahere matrimonialiter non dubitauerint in gradus conſanguinitatis & affinitatis Conſtitutione Canonica interdictis. 3. Hac Cenſura non conſtringendos, qui clã conuenirent abſque Parocho,

& teſtibus, in locis vbi Concilium Teldentinum promulgatum eſt; quia clandeſtina conuentio non eſt Matrimonialis Contractus. 4. Huic pœnæ non ſubijci, qui contrahunt exiſtimantes intercedere conſanguinitatem, vel affinitatem, cùm reuera non intercedat: Nec qui contrahunt iuſto metu, & in virum conſtantem cadente compulſi.

REGVLA XII.

Parochi, vel Confeſſarij, qui occulta inter coniuges vel ſponſos Impedimenta nouerunt, magnâ prudentiâ his in caſibus gerere ſe debeat, ad ſalutem Animarum procurandam, & ſcandalum auertendum.

SI enim aliter quàm ex Confeſſione id nouerint, grauia autem damna immineant ex diuortio, nec obtineri poſſit diſpenſatio, vel aliud remedium adhiberi; & coniuges bona fide contraxerint, impedimentum ignorantes, & bona fides nulla opinione vel ſuſpicione contrariâ interturbetur: Parochi vel Confeſſarij tacere debent, & coniuges in bona fide relinquere, modò tale ſit Impedimentum quod ipſo Naturæ Iure Matrimonium
In Quæſt. 54 Supplem. S. Thomæ Art. 5. non dirimat. Rationem affert *Franciſcus Siluius* Theologus eximius: Præceptum enim fraternæ correptionis non obligat, cùm fructus nullus ſperatur, vt docet S. *Thomas*. Deinde nulli debemus laqueum inijcere; quod faceret is, qui coniuges in his rerum circumſtantijs de occulto Matrimonij ab ipſis initi impedimento admoneret. Sed quod longè maioris ponderis eſt, prudentem hâc in ſpecie Paſtoris diſſimulationem Ius probare videtur, cap. *Quia circa*, Extra, *De Conſanguinitate & Affinitate*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum, his verbis: *Diſſimulare poteris, vt remaneant in copula ſic contracta, cùm ex ſeparatione, ſicut aſſeris, graue videas ſcandalum imminere.* Si verò impedimentum tale ſit, vt ipſo Naturæ Iure Matrimonium dirimat, Parochi vel Confeſſarij, quibus illud aliter quàm ex Confeſſione Sacramentali notum eſt, monere de illo debent coniugatos, ac docere, ipſos ad diſſoluendum nefariam coniunctionem teneri ſub æternæ damnationis periculo. Cùm enim Eccleſia in impedimentis ipſo Iure Naturæ Matrimonium dirimentibus diſpenſare non poſſit, nullus eſt hac in ſpecie diſſimulationi locus. Monitis autem coniugibus ſuadendum eſt, vt continentiam voueant, ſimúlque vt frater & ſoror habitent, ſi nullum ſit incontinentiæ periculum: Si verò incontinentia timeatur, in Monaſteria ſecedant; aut maritus in remotas regiones abeat. Si nullum fructum pariat Parochi Monitio, res prudenter denuntianda eſt Epiſcopo, vel alteri qui prodeſſe poſſit, obeſſe nolit.

Si Parochus impedimentum aliter quàm ex Confeſſione nouerit, & Matrimonium nondum ſit contractum, de impedimento admonere debet ſponſos, eiſque priuatim ſignificare, vt Sponſalia mutuo conſenſu diſſoluant: Nec eos Matrimonio debet coniungere, quamuis impedimentum negent; ſed rem Epiſcopo tempeſtiuè denunciare: Si iubeat Epiſcopus, vt eos Matrimonio coniungat, ad Matrimonij celebrationem tutâ conſcientiâ procedere poterit.

At ſi ex ſolâ Confeſſione impedimentum nouerit, in ea ſolâ Pœnitentem moneat, & diuini iudicij metu à contrahendo huiuſmodi Matrimonio deterreat: Si in voluntate contrahendi abſque diſpenſatione perſeueret, Abſolutionem illi neget: Si extra Confeſſionem Parochum vrgeat, poſtuletque vt illum Matrimonio coniungat, nec moram vlteriorem inijcere poſſit, Matrimonij ſolemnitatem peragere non dubitet, ne ſcientiâ per Sacramentalem dumtaxat Confeſſionem quæſitâ in ſacri ſigilli detrimentum vti videatur.

ARTICVLVS VII.

De Impedimento Criminis.

IMpedimentum iſtud Eccleſiaſtico dumtaxat Iure inſtitutum eſt. Duo ſunt autem in genere crimina, quę Matrimonium impediunt ac dirimunt, ſcilicet homicidium & adulterium certis comitata circumſtantijs, quas Canones exprimunt, & quæ ſequentibus Regulis explicantur.

REGVLA I.

Homicidium cum adulterio conjunctum, Matrimonium cum adultera, vel adultero contrahendum impedie, contractum dirimit, etiamſi alteruter contrahentium non ſit homicidij conſcius.

OCciſio, inquam, vnius coniugum ab aliquo, ſeu viro, ſeu muliere perpetrata eo fine, vt cũ altero coniuge ſuperſtite Matrimonium contrahat, ſi adulterio polluti ſint, qui mortem intentarunt, ſeu intulerunt, antequam homicidium patraretur, eſt impedimentum dirimens. Idque locum habet ſiue coniux coniugem per ſe occiderit, ſiue per alium: Siue alia perſona ſoluta virum aut vxorem occiderit eo fine, vt cum ſuperſtite coniuge contraheret; & ante illius mortem commiſerit adulterium cum illo vel illa, cuius expetebat Matrimonium. Sufficitque ad hoc impedimentum inducendum, ſi vna pars, alterâ etiam non conſentiente, aut ignorante, coniugem occiderit illius quicum adulterio ſe polluit, ad hunc mutui Matrimonij finem. Hæc Regula nititur *Alexandri III.* Reſponſo, Cap. *Super hoc*, Extra, *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*; cuius hæc ſunt verba: *Reſpondemus, Quòd ſi adultera eſt in mortem vxoris aliquid machinatu, ſiue fidem dederit, ſiue non, quòd eâ defunctâ hanc eſſet ducturus: Secundùm Canones ab eius conſortio prohibetur: & hæc prohibitio perpetuò eſt ſeruanda.*

REGVLA II.

Occiſio vnius conjugum ex alterius cum tertia perſona Matrimonium eius ambiente conſpiratione, nullo etiam interueniente adulterio, eſt impedimentum dirimens Matrimonium inter eiuſmodi perſonas.

HAnc Regulam tradit *Celeſtinus III.* cap. *Laudabilem*, Ext. *De Conuerſione Infidelium*, cuius hæc ſunt verba: *Interrogaſti de Saracenis, qui dum in captiuitate eſſent, quarumdam Chriſtianarum viros, earum inſidijs & machinationibus occiderunt, Vtrum quia poſtea per ipſas ad Fidem Chriſtianam conuerſi ſunt, eas de Iure poſſint accipere in vxores: Vel ſi duxerint, conjugium teneat earumdem. Hîc Triburienſis Concilij Regula contenti ſumus, aſſerentis, Quòd ſi in mortem ipſorum malitiosè fuerint machinatæ, licet earum ſtudio ad fidem acceſſerint, tamen nec eis adhærere debent; nec ſunt, ſi adhæſerint, etiam tolerandi, cùm tale damnum tali lucro Eccleſia compenſare non velit.* Mulier igitur illi nubere non poteſt, qui maritum eius interfecit, ſi mortem eius machinata fuerit. Triburienſis Concilij Regula, quam citat Pontifex, habetur Cauſa 31. Quæſt. 1. Canone *Si quis viuente*.

REGVLA III.

Si mors alteri Conjugi fuerit illata, non causâ contrahendi cum ejus coniuge, ſed alio fine, vel ob aliam cauſam, nempe in bello juſto, vel caſu, vel ex odio & libidine vltionis, homicidium hujuſmodi Matrimonium conjugis ſuperſtitis cum occiſore non dirimit.

HÆc Regula nititur cap. *Laudabilem*, mox laudato: *Ad hoc* (inquit) *Saraceni quidam in bello ſunt Chriſtianos interfeciſſe notati, & Chriſtianæ ſimiliter Saracenos: Poſtea verò Saraceni ad fidem conuerſi vxores eorum, quos in belli certamine occiderant, ſibi matrimonialiter copularunt: & idipſum Chriſtiani de Saracenis mulieribus conuerſis ad fidem feciſſe noſcuntur: quæ poſtquam de priorum virorum morte compererint veritatem, diuortium inſtanter expoſcunt. In his igitur reſpondemus, Quod cùm tales non procurauerint virorum interitum defunctorum, Matrimonium inter hujuſmodi perſonas licitè poteſt contrahi: & taliter copulati diuortium nequeunt poſtulare.*

REGVLA IV.

Ratihabitio occiſionis ab alio factæ, etiam ab adultero, abſque conjugis ſuperſtitis mandato, aut conſilio, Matrimonium ab illis contractum non dirimit.

CVm enim impedimenta odioſa ſint, vltra verba Canonum induci non debent; ſiquidem *Odia*

reſtrin-

reſtringi, fauores conuenit ampliari; ſecundùm Regulam Iuris, Canones autem homicidium quidem, ſeu machinationem mortis coniugis vel ſui, vel alterius, Matrimonij contrahendi gratiâ, ſi nefariam illam molitionem mors reuera ſecuta ſit, impedimentum dirimens eſſe ſtatuunt: Non autem ratihabitionem, quæ homicidio non eſt cooperata, ſed illud ſubſecuta eſt. Talis itaque ratihabitio non eſt impedimentum dirimens Matrimonium contractum inter occiſorem & coniugem ſuperſtitem, qui coniugis cædem ratam habuit. Id confirmat Gloſſa Canonis: *Si quis viuente*, Cauſa 31. Quæſt. 1. & Capitis *Laudabilem*, Extra, *De Conuerſione Infidelium*: Quamuis aliàs in maleficijs Ratihabitio retrotrahatur, & mandato æquiparetur.

R E G V L A V.

Impedimentum dirimens non oritur, ſi quis ſuam vel alterius coniugem occidit, vt poſſit contrahere Matrimonium cum alia, quæ homicidij particeps non fuit, & quam adulterio non polluit.

CAnones enim quibus hoc impedimentum inductum eſt, requirunt vt altera quoque pars vel homicidij, vel adulterij conſcia ſit. Can. *Si quis viuente*, Cauſa 31. Quæſt. 1. *Si quis viuente marito coniugem illius adulteraſſe accuſatur, & eo in proximo defuncto, eamdem ſumpſiſſe dignoſcitur, omnimodis publicæ Pœnitentiæ ſubijciatur. De quo etiam poſt Pœnitentiam præfatam, ſi expedierit, ſeruabitur Regula: Niſi fortè vir aut mulier virum qui mortuus fuerat, occidiſſe notetur, aut propinquitas, vel alia quælibet actio criminalis impediat: Quod ſi probatum fuerit, ſine vlla ſpe coniugij maneat perpetuò cum Pœnitentia.* Idem confirmant, Cap. *Super hoc*, & Cap. *Significaſti*, Extra, *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.*

Id confirmat & *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 38. Quæſtione 1. Articulo 2. *Vxoricidium* (inquit) *ex Statuto Eccleſiæ Matrimonium impedit; ſed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum; quando ſcilicet vir propter adulterium, aut propter odium occidit vxorem* .·. (Et id quidem veteri Iure) *Quandoque etiam dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem ſuam, vt ducat eam cum qua mœchatur: Tunc enim efficitur illegitima perſona ſimpliciter ad contrahendum cum illa; ita quòd ſi de facto cum ea contraxerit, Matrimonium dirimitur: Sed ex hoc non efficitur perſona ſimpliciter illegitima reſpectu aliarum mulierum: Vnde ſi cum alia contraxerit, quamuis peccet contra Statutum Eccleſiæ faciens, tamen Matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.*

R E G V L A VI.

Adulterium, ad quod accedit Matrimonium viuente adhuc alterius coniuge de facto contractum, impedit ac dirimit Matrimonium cum adultero vel adultera, etiam poſt mortem prioris coniugis.

ITaque ſi Petrus vxore ſua viuente Ioannam adulterio polluit, & cum ea Matrimonium contraxit, quod certè ipſo Iure irritum eſt: Non poteſt poſt obitum legitimæ vxoris Matrimonium contrahere cum Ioanna: & ſi contrahat irritum eſt, ac dirimitur, vt reſpondet *Clemens III.* Cap. *Ex literarum*, Ext. *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, & Cap. *Cùm haberet*, ſub eodem Titulo, cuius hæc ſunt verba: *Cùm haberet vxorem legitimam A. nomine I. lator præſentium, cum M. adulterium perpetrauit. Cumque ſuper hoc fuiſſet in Ius vocatus, adiurauit adulteram, & poſtmodum iuramento contempto, viuente legitima, cum ea Matrimonium contrahere, & ipſi diu cohabitare præſumpſit: Demum prædicta A. de præſenti luce ſubtractâ, memoratus Ioannes cum adultera per decennium eſt moratus, de qua decem filios procreauit. Tale ergo damus conſultationi tuæ Reſponſum, Vt ſeparentur omninò, & eis perpetua Pœnitentia indicatur, præſertim cùm in dies ſuos ambo proceſſerint, & tamdiu publicè in adulterio & periurio ex certâ ſcientiâ perdurantes, Eccleſiam in graui ſcandalo perturbauerint. Noſti enim quòd Leo Papa ſtatuit, Vt nullus ducat in Matrimonium, quam adulterio polluit, & quòd hîc plus proceſſum fuit, quàm ſi fides præſtita duntaxat fuiſſet adulteræ, vt defunctâ legitimâ, eam duceret in vxorem, cùm eadem, etiam primâ viuente, quaſi matrimonialiter mœchæ mœchus adhærere præſumpſit, & Sacramentum ſuum temerè violaret: Quod vtique Connubium (vbi etiam nulla intercesſit religio Iuramenti) tam Gregorius Papa, quàm Triburienſis Synodus deteſtatur, & vtrumque hoc modo coniunctum præcipit publicæ Pœnitentiæ ſubijci, ac perpetuò ſine vlla ſpe coniugij permanere. Nec aliquod eiſdem I. & M. adminiculum afferant, vt ſimul maneant, quod decennio cohabitauerunt ad inuicem, ac decem filios ſuſceperunt: Cùm multiplicitas prolis ita ſuſceptæ magis eorum crimen exaggeret, & diuturnitas temporis peccatum non minuat, ſed augmentet.*

R E G V L A VII.

Matrimonium cum fœmina coniugata, viuente adhuc & ſuperſtite primo coniuge contractum, tunc tantùm impedit ac dirimit Matrimonium poſt primi coniugis mortem inter adulteros initum, cùm vterque vir ſcilicet ac mulier ſciuat ſe verum adulterium committere.

SI enim alteruter bona fide Matrimonium contrahat, exiſtimans alterum ſolutum eſſe ac liberum, ſiue ſuum aut alterius coniugem obijſſe, qui poſtea ſuperſtes inuenitur; priore mortuo, cum poſteriori contrahere poteſt, ratúmque Matrimonium erit, niſi innocens diuortium petat, vt conſtat ex Cap. *Propoſitum*, Extra, *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, *Propoſitum eſt nobis* (inquit) *quòd vir quidam vxorem habens, ſibi aliam huiuſmodi rei inſciam copulauit: Sed primâ mortuâ nititur diſcedere à ſecunda* .·. *Licet autem in Canonibus habeatur, vt nullus copulet Matrimonio, quam priùs polluerat adulterio, & illam maximè cui fidem dederat vxore ſua viuente, vel quæ machinata eſt in mortem vxoris: Quia tamen præfata mulier erat inſcia, quod ille aliam haberet vxorem viuentem: Nec dignum eſt, vt prædictus vir, qui ſcienter contra Canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, Quòd niſi mulier diuortium petat, ad petitionem viri non ſunt aliquatenus ſeparandi.*

Idem confirmat *Innocentius III.* Cap. *Veniens*, ſub eodem Titulo. *Veniens* (inquit) *ad præſentiam noſtram G. laicus humili inſinuatione monſtrauit, quòd cùm in Ciuitate Lemouicenſi quamdam ſibi matrimonialiter copulaſſet, ab ea recedens Meſſanam aduenit, vbi M. mulierem inſciam, quòd aliam haberet vxorem ſibi ſolemniter copulauit: Verùm cùm eidem Pœnitentia fuiſſet iniuncta vt ad legitimam rediret vxorem, & ipſe propter hoc in ſuam patriam rediſſet, vxorem ſuam inueniens carnis debita perſoluiſſe, ad Meſſanam redijt Ciuitatem, & ſupra dictæ M. tamquam legitimæ cohabitauit vxori* .·. *Licet autem viuente vxore legitima, prædictam M. ſibi copulare nequiuerit in vxorem: Quia tamen vxore defunctâ, vtpote à lege ipſius ſolutus, in eamdem M. de nouo potuit Matrimonialiter conſentire: Dummodo non præſtiterit fidem adulteræ, vel machinatus fuerit in mortem vxoris: Mandamus, quatenus ſi eſt ita, eidem G. vt ſupradictæ M. affectu adhæreat coniugali, licentiam concedatis.*

Idem docet *S. Raymundus*, Lib. 4. *Summæ*, pag. 546.

R E G V L A VIII.

Si primum Matrimonium ipſo iure irritum erat; alterum, ante illius diſſolutionem contractum, ratum eſt.

HÆc Regula nititur Cap. *Significauit*, Extra, *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt. *Mandamus* (inquit) *quatenus ſi conſtiterit, quòd eidem O. tanta vis illata fuerit, quòd non ſponte in primam conſenſerit, nec poſt præſtitum Iuramentum ipſam carnaliter cognouerit, propter hoc non dimittas, quia ad aliam, quam poſtea in vxorem accepit, reuertendi liberam tribuas facultatem. Alioquin ſibi, ne ad ſecundam reuertatur, ſub interminatione Anathematis inhibens, des ei licentiam ducendi aliam in vxorem.*

Idem docet *S. Raymundus*, loco mox indicato.

RE-

REGVLA IX.

Adulterium cum fide data de contrahendo Matrimonio cum adultera, vel adultero, poſtquam alter coniux obierit, eſt impedimentum dirimens Matrimonium inter virum & mulierem adulteram poſtea contractum.

HÆc Regula nititur Cap. *Propoſitum*, & Cap. *Super hoc*, quæ ſunt *Alexandri III.* Reſponſa, Extra, *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, & Cap. *Significaſti*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum, ſub eodem Titulo: *Cùm* (inquit) *P. Ciuis Spoletanus, quamdam mulierem duxiſſet legitimè in vxorem, eâ relictâ cuidam meretrici adhæſit. Verùm cùm vxor ipſius eſſet viam vniuerſæ carnis ingreſſa, meretricem, cui adhæſerat, deſponſauit. Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, Quòd niſi alter eorum in mortem vxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea viuente ſibi fidem dederit de Matrimonio contrahendo, legitimum iudices Matrimonium ſupradictum.* Idem conſtat ex Can. *Relatum eſt*, Cauſa 31. Quæſt. 1. qui Concilij Tributienſis eſt: *Relatum eſt auribus Sanctorum Sacerdotum, quemdam alterius vxorem ſtupro violaſſe, & inſuper mœchæ viuente viro iuramentum dediſſe, vt poſt legitimi mariti mortem, ſi ſuperuixiſſet, duceret vxorem: Quod & factum eſt. Tale ergo connubium prohibemus & anathematizamus.* Quòd ſi promiſſio de Matrimonio contrahendo facta non fuerit viuente primo coniuge, ſed poſt eius mortem, quamuis adulterium interuenerit illo adhuc ſuperſtite, nullum inde oritur impedimentum dirimens.

Sufficit autem nuda promiſſio, antecedens, concomitans, aut ſubſequens adulterium, viuente coniuge, nec requiritur, vt ſit Iuramento firmata: Sed tamen neceſſe eſt, vt ab altera parte criminis participe ſit accepta, ſeu verbo, ſeu ſigno; aliàs impedimentum iſtud non orietur.

Denique ſi fidem non dedit de Matrimonio cum illâ, quâ abuſus eſt, contrahendo; ſed tamen fidem dedit de contrahendo cum illâ, quam ipſa, vel amica eius aut amicus indicabunt, ipſáque poſt coniugis mortem nullam aliam indicet, aut deſignari curet quam ſeipſam: Si cum ea contrahat qui illam adulterio polluit, *Ex eo quòd illa conſuluit, & ſic ille promiſerat, nullum eſt Matrimonium, ſed dirimendum, quia in fraudem factum; & fraus & dolus nemini debet patrocinari: Secùs ſi aliâ intentione faceret*; (inquit *S. Antoninus* 3. P. Tit. 1. Cap. 5.)

REGVLA X.

Qui coniuge viuente dedit fidem alteri de Matrimonio cum ipſa contrahendo, nec tamen ipſam ante vel poſt fidem datam carnaliter cognouit, grauis quidem peccati reus eſt: Non tamen irritum eſt Matrimonium cum ea contractum, cui fidem ſuperſtite priori coniuge obſtrinxerat.

ID conſtat ex Cap. *Si quis*, Extra, *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium*, quod Gregorij IX. Reſponſum eſt. *Si quis* (inquit) *vxore viuente, fide datâ promiſit aliam ſe ducturum, vel cum ipſa de facto contraxit; ſi nec ante, nec poſt (legitimâ eius ſuperſtite) cognouit eamdem: Quamuis vtrique ipſorum, pro eo quòd in hoc grauiter deliquerint, ſit Pœnitentia iniungenda: Non eſt tamen Matrimonium quòd cum ea contraxit poſt vxoris obitum dirimendum. Cæterùm tolerari non debet, ſi priùs, vel poſtea, dum vixerit vxor ipſius, illam adulterio polluiſſet.* Idem docet *S. Raymundus* Libro 4. pag. 546. §. 3.

REGVLA XI.

Qui Muliere aliqua fœdè abutitur, nec tamen ſemen effundit intra vas; & ei dat fidem de Matrimonio cum ipſa contrahendo poſt mortem coniugis, vel cum ipſa de facto contrahit, quamuis grauiſſimorum peccatorum ſit reus: Si tamen illam ducat vxorem poſt obitum coniugis, Matrimonium nequaquam irritum cenſendum eſt.

CAnones enim hoc impedimentum oriri declarant ex adulterio quod cum fide data, aut Matrimonio de facto contracto vxore ſuperſtite, aut cum machinatione in eius mortem coniunctum ſit: In hac porrò ſpecie non eſt verum adulterium. Ad verum enim adulterium requiritur, quod primum Matrimonium ſit legitimum; 2. vt adulter & adultera nouerint ſuperſtitem eſſe coniugem; 3. vt ſemen intra vas naturale fundatur, aliter enim non fiunt vna caro.

REGVLA XII.

Solum Adulterium non eſt Impedimentum dirimens Matrimonium poſt mortem coniugis contractum.

PRimâ quidem fronte contrarium innuere videtur Canon *Nullus*, ſub *Leonis* Papæ nomine vulgatus Cauſa 31. Quæſt. 1. *Nullus* (inquit) *ducat in Matrimonium, quam priùs polluit adulterio*. Et Canon *Illud verò*, ibidem, Concilio *Apud Altbæum* ſub *Conrado* Rege tributus: *Illud verò* (inquit) *communi Decreto ſecundùm Canonum Inſtituta definimus & præiudicamus, ſi quis cum vxore alterius eo viuente fornicatus fuerit, moriente marito, Synodali Iudicio aditus ei claudatur illicitus, ne vlterius ei coniungatur Matrimonio, quam priùs polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ Religioni conuenit, vt vllus ducat in coniugium, quam priùs polluit per adulterium.* Sed hanc prohibitionem ad tres caſus eſſe reſtringendam rectè monet Gloſſa, nempe, *Si viuente marito dederit ei fidem, quòd ſi maritus præmoreretur, eam duceret: Vel ſi alter in mortem mariti cum effectu machinatus eſt; vel ſi publicè eam duxit*: Quod confirmant Canones ſupra citati, ex 4. Decretal. Tit. *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.* Rurſus Gloſſa Canonis *Nullus*, ait: *Hæc verba latiùs patent, quam eorum ſententia, deberet enim potiùs dici è conuerſo, ſcilicet, Quilibet ducat, niſi in tribus caſibus tantùm exceptis. Reſtringuntur enim hæc verba ad duos caſus, vel tres tantùm.* Noſtram Regulam diſertis verbis confirmat Cap. *Significaſti*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum, Tit. *De eo qui duxit in Matrimonium, quam polluit per adulterium.*

Sed & *S. Auguſtinus* expreſsè docet, contrahi poſſe verum connubium cum ea, quæ priori coniuge viuente adulterio polluta eſt. Libro 1. *De Nuptijs & Concupiſcentia*, Cap. 10. *Mortuo* (inquit) *viro cum quo verum connubium fuit, fieri verum connubium poteſt, cum quo priùs adulterium fuit.* Et Libro *De Bono coniugali*, Cap. 14. *Poſſe ſanè fieri Nuptias ex malè coniunctis, honeſto poſtea placito conſequente, manifeſtum eſt.* Refertur Can. *Denique*, Cauſa 1. Quæſtione 1.

Idem docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 41. Quæſtione 1. Articulo 4. Quæſtiuncula 3. ad ſecundum: *Quamuis* (inquit) *non poſſit diſpenſari, quòd aliquis ducat in vxorem illam, cum qua committit adulterium, viuente viro; tamen aliquo caſu contingente poteſt eam in vxorem ducere abſque diſpenſatione, ſcilicet poſt mortem viri; quia adulterium primum non dirimit Matrimonium contractum, niſi in aliquo caſu.*

ARTICVLVS VIII.

De Cultûs Diſparitate.

1 COniugia Fidelium cum Infidelibus ipsâ naturæ & poſitiuâ Dei Lege illicita eſſe certum eſt, vbi periculum ſubuerſionis, & æternæ ſalutis imminet ſiue coniugi, ſiue proli naſcituræ. Propter hanc rationem Deus Iſraëlitis prohibuit, ne connubia miſcerent cum Gentibus, quarum Terram erant poſſeſſuri, *Exodi* 34. & *Deuteronomij* 8. Verſ. 4. *Filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo: Quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & vt magis ſeruiat Dijs alienis.*

Idem confirmat Spiritus Sanctus per Apoſtolum 1. ad *Corinthios* 7. ſcribentem: *Cui vult nubat, tantùm in Domino*: Id eſt, tantùm viro Chriſtiano, vt explicant *Tertullianus* Libro 2. *Ad Vxorem*, Cap. 2. Libro *De Monogamia*, Cap. 7. & Libro 5. *Contra Marcionem*, Cap. 13. *S. Cyprianus* Libro 3. *Teſtimoniorum ad Quirinum*, Cap. 62. *S. Hieronymus* Libro 1. *Contra Iouinianum*, Cap. 5. & Epiſtola 11. *Ad Ageruchiam*, S. Ioannes Chryſoſtomus, *Theodoretus*, Auctor Commentariorum

riorum in Epiſtolas S. Pauli inter Opera *S. Ambroſij* editorum, *Peimaſius*, *Sedulius*, & *S. Thomas*.

Idem rurſus confirmat Apoſtolus, 2. ad Corinthios Cap. 6. Verſ. 14. *Nolite iugum ducere cum Infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebeas? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei viui.* Quem locum in eum ſenſum explicant *SS. Cyprianus* & *Hieronymus* locis indicatis.

Idem docet *S. Ambroſius* Epiſtola 19. ad *Vigilium* Tridentinum Epiſcopum. *Sed propè* (inquit) *nihil grauius quàm copulari alienigenæ, vbi & libidinis & diſcordiæ incentiua, & ſacrilegij flagitia conflantur. Nam cùm ipſum coniugium velamine Sacerdotali, & benedictione ſanctificari oporteat, quomodo poteſt coniugium dici, vbi non eſt fidei concordia? Cùm oratio communis eſſe debeat, quomodo inter diſpares deuotione poteſt eſſe coniugij communis charitas? Sæpe plerique capti amore fœminarum fidem ſuam prodiderunt, vt Patrum populus in Beelphegor.* Nec tantùm hâc Epiſtola, ſed & Libro 2. *De Abrahum*, Cap. 9. Expoſitione in Pſalmum 118. Sermone 20. & Libro 8. in Lucam, Numer. 2. coniugia Chriſtianorum cum alterius Sectæ perſonis *S. Ambroſius* damnat.

a Certum eſt ſecundò, Matrimonia fidelium cum Infidelibus ſecluſo periculo ſubuerſionis coniugis, & prauæ educationis, atque inſtitutionis filiorum in falſa Religione; ab Eccleſia tolerata fuiſſe, maximè ſi ſpes conuerſionis coniugis Infidelis cum fideli affulgeret, vt Sanctarum *Cæciliæ*, *Monicæ*, *Clotildis*, aliáque plurima exempla probant in Hiſtoria Eccleſiaſtica relata. Sed nec euidenter huiuſmodi connubia in vtroque Teſtamento prohiberi, *S. Auguſtinus* cenſuit, quamuis *S. Cyprianum* contraria in Sententia fuiſſe agnoſcat. Sic enim habet Libro *De Fide & Operibus*, Cap. 19. *Beatus Cyprianus in Epiſtola de Lapſis, cùm deplorando & arguendo multa commemoraret, quibus meritò dicit indignationem Dei fuiſſe commotam, vt intolerabili perſecutione Eccleſiam ſuam ſineret flagellari, ad eoſdem mores malos pertinere confirmat, iungere cum infidelibus vinculum Matrimonij, nihil aliud eſſe aſſerens, quàm proſtituere Gentilibus membra Chriſti: Quæ noſtris temporibus iam non putantur eſſe peccata; quoniam reuera in Nouo Teſtamento nihil inde præceptum eſt, & ideò aut licere creditum eſt, aut velut dubium derelictum.*

Et Libro 1. *De Adulterinis Coniugijs*, Cap. 25. *Mulier* (inquit) *mortuo viro ſuo in poteſtate habet, cui vult nubere*, Tantùm in Domino. *Quod duobus modis accipi poteſt, aut Chriſtiana permanens, aut Chriſtiano nubens. Non enim tempore reuelati Teſtamenti Noui in Euangelio vel vllis Apoſtolicis Litteris ſine ambiguitate declaratum eſſe recolo, verum Dominus prohibuerit fideles cum infidelibus iungi. Quamuis Beatiſſimus Cyprianus inde non dubitet, nec in leuibus peccatis conſtituat, iungere cum infidelibus vinculum Matrimonij, atque id eſſe dicat proſtituere Gentilibus membra Chriſti.*

Certum eſt tertiò, quamuis illicita ſemper fuerint in diſpari cultu Matrimonia, vbi periculum ſalutis imminebat Chriſtianæ coniugi, aut proli ſuſcipiendæ; non tamen lege naturæ, aut diuina poſitiuâ ſemper irrita fuiſſe. Nullibi enim Scriptura Sacra illa irrita pronunciat: Nec Sanctos, qui cum Infidelibus contraxerunt, naturæ legem, iúſque diuinum violaſſe, & in perpetua fornicatione vixiſſe putandum eſt. Sed neque priſcorum Pontificum & Conciliorum Decreta cultûs diſparitatem Matrimonium dirimere ſtatuerunt, quamuis Matrimonia Fidelium cum Infidelibus prohibuerint, vt conſtat ex Concilij Iliberritani Canone 15. Laodiceni Canonibus 10. & 13. Carthaginenſis 3. Canone 12. Chalcedonenſis Canone 13. Toletani quidem Concilij quarti Canon 62. Concilij Aurelianenſis 2. Canon 18. & Aurelianenſis 3. Canon 3. irrita Chriſtianorum cum Iudæis connubia declarant; ſed hæc particularium Eccleſiarum de ſolis Iudæis Decreta Legem vniuerſalis Eccleſiæ non conſtituunt de omnibus Infidelibus intelligendam. Vt id porrò de Iudæis ſtatueretur, peculiaris fuit ratio, quòd illi poſt Euangelij promulgationem ſemper in ſua perfidia fuerint cæteris pertinaciores: *Peruenit enim ira Dei ſuper illos vſque in finem*; (inquit Apoſtolus 1. ad Theſſalonicenſes 2.) De quorum proinde conuerſione multò minor ſpes erat & exſpectatio. Sed & *Theodoſij Magni* Conſtitutione Chriſtianorum cum Iudæis coniugia pro adulterijs haberi iubentur, L. *Ne quis*, C. *De Iudæis*.

Verumtamen certum eſt quartò, Matrimonia Fidelium cum Infidelibus, id eſt, hominum baptizatorum cum non baptizatis, hodie irrita eſſe, & iam olim irrita fuiſſe in Eccleſia Dei; idque (inquit *Eſtius* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. §. 3.) non tam ex Canone aliquo Eccleſiaſtico, quàm ex More Populi Chriſtiani, & praxi totius Eccleſiæ, vim legis habente; tametſi conſuetudo & praxis illa & originem incertam habeat, & ſenſim fuerit introducta; ſed ita demum obtinuit, vt iam ante *Gratiani* & Magiſtri Sententiarum tempora huiuſmodi Matrimonia in Eccleſia Chriſti irrita haberentur. Idque deinceps Theologi omnes duce *S. Thoma*, & omnes pariter Canonici Iuris Interpretes aſſeruerunt, ſecundùm Maiorum doctrinam, & conſuetudinem Populi Dei. Cauſa 28. Quæſt. 1.

Iuſtiſſimæ porrò fuerunt rationes, cur huiuſmodi coniugia irrita cenſerentur; tum quòd prorſus indignum videretur membra Chriſti commiſceri cum idolorum cultoribus: Tum quòd Matrimonium à Chriſtianis non aliter ſuſcipi debeat, quàm vt eſt Nouæ Legis Sacramentum, cuius capaces non ſunt, qui Baptiſmum nondum perceperunt: tum denique vt Fidelium Matrimonia omninò reuocarentur ad Eccleſiaſticum Tribunal; quod fieri non poterat ſi coniugum alter Infidelis exiſteret Nam Eccleſia de ijs qui foris ſunt, & intus numquam fuerunt, iudicandi poteſtatem non habet.

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

R E G V L A I.

Cùm Infidelium Coniugum alter ad Fidem Chriſtianam conuertitur, & Baptiſmum ſuſcipit, non dirimitur propterea Matrimonium.

CErtiſſima enim Iuris Canonici Sententia eſt, Cauſa 28. Quæſtione 2. Canone *Si quis*, ex Concilio Meldenſi, & Cap. *Gaudemus*, Extra, De Diuortijs, *Crimina in Baptiſmo ſolui, non coniugia*. Id confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſt. 1. Articulo 3. *Fides* (inquit) *eius qui eſt in Matrimonio, non ſoluit, ſed perficit Matrimonium: Vnde cùm inter Infideles ſit verum Matrimonium, per hoc quòd alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipſo vinculum Matrimonij ſoluitur.*

R E G V L A II.

Coniux ad Fidem Chriſtianam conuerſus & Baptiſmo initiatus, dimittere poteſt Infidelem in infidelitate pertinacem, quamuis cum ipſe pacificè cohabitare velit: Dimittere tamen non tenetur.

DImittere (inquam) poteſt Eccleſiaſtici Iudicis Sententiâ, quoad thorum, & debiti coniugalis ſolutionem; non tamen quoad vinculum, quod integrum manet, ſi infidelis pacificè cum fideli cohabitare velit, vt docet *S. Thomas* loco mox indicato. *Aliquando* (inquit) *vinculo Matrimonij manente ſoluitur Matrimonium quantùm ad cohabitationem & debiti ſolutionem: In quo pari paſſu currunt infidelitas & adulterium; quia vtrumque eſt contra bonum prolis: Vnde ſicut ſe habet in poteſtate dimittendi adulteram, vel commanendi cum ea, ita ſe habet in poteſtate dimittendi infidelem, vel commanendi cum ea. Poteſt enim vir innocens liberè cum adultera commanere ſpe correctionis; non autem ſi in adulterij peccato fuerit obſtinata; ne videatur patronus turpitudinis, quamuis etiam cum ſpe correctionis poſſit eam liberè dimittere. Similiter Fidelis conuerſus poteſt cum infideli manere cum ſpe conuerſionis, ſi eam in infidelitate obſtinatam non viderit, & benè facit commanendo: Tamen non tenetur: Et de hoc eſt conſilium Apoſtoli*: 1. ſcilicet ad Corinthios ſcribentis: *Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Hæc enim verba: *Non dimittat illam*, eſſe conſilij, non præcepti, *S. Auguſtinus* cenſet Libro 1. *De Adulterinis Coniugijs*, Cap. 13. 17. 18. 20. 21. 25. Et Libro 1. *De Sermone Domini in Monte*, Cap. 16.

Id rurſus confirmat *S. Thomas*, Articulo 4. *Homini* (inquit)

(inquit) *ſecundùm aliam & aliam vitam diuerſa competunt, & expediunt : Et ideò qui moritur priori vitæ , non tenetur ad illa , ad quæ in priori vita tenebatur : Et inde eſt, quòd ille qui in vita ſæculari exiſtens aliqua vouit , non tenetur illa , quando mundo moritur Vitam Religioſam aſſumens , perficere . Ille autem qui ad Baptiſmum accedit , regeneratur in Chriſto , & priori vitæ moritur : Et ideò liberatur ab obligatione , qua vxori tenebatur reddere debitum , & ei cohabitare non tenetur , quando conuerti non vult ; quamuis in aliquo caſu id poſſet liberè facere : Sicut & Religioſus liberè perficere poteſt vota , quæ in ſæculo fecit , ſi non ſunt contra Religionem ſuam , quamuis ad ea non teneatur* . Si quod autem præiudicium vxor infidelis patitur, id ſibi imputet, quæ conuerti contemnit.

Non tamen ſoluitur Matrimonij vinculum, ſi pacificè cohabitare velit Infidelis : *Quia ſi Infidelis vult cohabitare ſine contumelia Creatoris, vel ſine hoc quòd ad infidelitatem inducat , poteſt fidelis liberè diſcedere ; ſed diſcedens non poteſt alteri nubere;* (inquit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſt. 1. Articulo 5.) Cui præiuit in ea aſſertione *S. Auguſtinus* Libro 1. *De Coniugijs Adulterinis*, Cap. 25. *Propter quodlibet tamen fornicationis genus* (inquit) *ſiue carnis, ſiue ſpiritus, vbi & infidelitas intelligitur , & dimiſſo viro non licet alteri nubere , & dimiſſa vxore non licet alteram ducere : Quoniam Dominus*
" *nullâ exceptione factâ dicit* , Si vxor dimiſerit virum
" ſuum, & alij nupſerit, mœchatur. *Et* Omnis qui di-
" mittit vxorem ſuam , & ducit alteram , mœchatur .
" (*Marci* 10. 12. *Lucæ* 16. 18.)

Id confirmat *Alexander III.* Cap. *Quæſiuit* , Extra , *De Diuortijs*, cuius hæc ſunt verba : *Verùm ſi coniugem ſuam ad infidelitatis maleficium traxerit , à viro poterit ſeparari, ita quòd ei nubere alij non licebit : Quia licet ſeparentur, ſemper tamen coniuges erunt . In viris quoque præſentis Sententiæ forma ſeruetur.*

R E G V L A III.

Non expedit diſceſſio Fidelis Coniugis ab Infideli pacificè cohabitare volente.

HAnc Regulam tradit *S. Auguſtinus* , Libro 1. *De Coniugijs Adulterinis*, Cap. 18. *Aliud eſt* (inquit) *Domini iubentis imperium , aliud conſerui ſecundùm miſericordiam charitatis , quæ eſt illi à Domino inſpirata atque donata , fidele conſilium . Ibi aliud facere non licet , hîc autem licet : Ita ſanè vt ipſum licitum partim quidem expediat , partim verò non expediat . Expedit nunc quando non ſolùm per iuſtitiam , quæ coram Domino eſt , permittitur , ſed etiam hominibus nullum ex hoc impedimentum ſalutis infertur : Velut cùm dat conſilium non nubendi Apoſtolus virgini , vnde præceptum Domini ſe non habere teſtatur ; licet aliud facere , id eſt nubere , & minus quàm continentiæ , bonum tamen tenere Nuptiarum . Ipsùmque licitum etiam expedit : Quoniam in vetita & illicita ruituram carnis infirmitatem ſic excipit honeſtate nubendi , vt neminem impediat ad ſalutem ; quamuis magis expediret , magiſque honeſtum eſſet , ſi virgo conſilium , quod præceptum eam non impellit , arriperet . Tunc autem non expedit id quod licitum eſt , quando permittitur quidem , ſed vſus ipſius poteſtatis alijs affert impedimentum ſalutis . Sicut eſt , vnde iam diu loquimur , diſceſſio fidelis coniugis ab infideli , quam non prohibet Dominus præcepto legis , quia coram illo iniuſta non eſt ; ſed prohibet Apoſtolus conſilio charitatis , quia infidelibus affert impedimentum ſalutis : Non ſolùm quia pernicioſiſſimè ſcandalizantur offenſi ; verùm etiam quia in alia coniugia cùm ceciderint viuentibus eis à quibus dimittuntur , adulterinis nexibus colligati difficillimè reſoluuntur .*

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſtione 1. Articulo 5. in Reſponſione ad quartum . *Si* (inquit) *poſt conuerſionem viri ſit aliqua probabilis ſpes de conuerſione vxoris , non debet votum continentiæ vir emittere , nec ad aliud Matrimonium tranſire; quia difficiliùs conuerteretur vxor, viro ſuo ſciens ſe priuatam . Si autem non ſit ſpes de conuerſione , poteſt ad Sacros Ordines vel ad Religionem accedere , priùs requiſitâ vxore quòd conuertatur : Et tunc ſi poſtquam vir Sacros Ordines accepit, vxor conuertatur, non eſt ei vir ſuus reddendus, ſed debet ſibi imputare in pœnam tardæ conuerſionis , quòd viro ſuo priuatur .*

R E G V L A IV.

Si Coniux Infidelis, vel nullo modo cum Fideli cohabitare velit, vel non ſine contumelia Creatoris; vel non niſi eo animo, & ea conditione vt ipſum pertrahat ad mortale peccatum, Fidelis non ſolùm deſerere poteſt Infidelem, ſed etiam alterum Matrimonium contrahere .

HÆc Regula colligitur ex Apoſtolo 1. ad Corinthios 7. *Quòd ſi* (inquit) *infidelis diſcedit , diſcedat : Non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi* . Quibus verbis ſignificat Apoſtolus , fratrem aut ſororem , id eſt, Chriſtianum aut Chriſtianam , non eſſe ſubiectos ſeruituti , quâ teneantur abſtinere ab vſu coniugij, ſi coniux infidelis odio Chriſtiani Nominis ſponte diſceſſerit , aut coniugem reliquerit , aut ſi dimiſſus fuerit eò quòd ſine Chriſti contumelia cohabitare nollet .

Id confirmat *S. Auguſtinus* , Libro *De Fide & Operibus* , Cap. 16. *Quamobrem* (inquit) *& illud quod dicunt, veluti probare cupientes quantùm valeat ſola fides , vbi Apoſtolus dicit* , Quòd ſi infidelis diſcedit , diſcedat; "
non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater vel ſoror in hu- "
iuſmodi ; *Id eſt , vt propter fidem Chriſti etiam ipſa* "
vxor legitimâ ſocietate coniuncta , ſine vlla culpa relinquatur , ſi cum viro Chriſtiano propter hoc quia Chriſtianus eſt , permanere noluerit : Non attendunt eo modo illam rectiſſimè dimitti , ſi viro ſuo dicat , Non ero vxor tua , niſi mihi vel de latrocinio diuitias congeras, aut niſi ſolita lenocinia , quibus domum noſtram tranſigebas , etiam Chriſtianus exerceas ; aut ſi quid aliud vel facinoroſum vel flagitioſum in viro nouerat , quo delectata vel libidinem explebat , vel facilem victum habebat , vel etiam incedebat ornatior . Tum enim ille cui hoc vxor dicit , ſi veraciter egit Pœnitentiam ab operibus mortuis , quando acceſſit ad Baptiſmum , habèſque in fundamento fidem quæ per dilectionem operatur , proculdubio plus tenebitur amore diuinæ gratiæ , quàm carnis vxoriæ , & membrum quod eum ſcandalizat , fortiter amputat.

Idem confirmatur ex Canone , *Si infidelis* , Cauſa 28. Quæſt. 2. qui *S. Gregorio* perperam tribuitur , & ex Auctore Commentariorum in Epiſtolas Pauli inter *S. Ambroſij* Opera editorum deſumptus eſt . *Si infidelis diſcedit odio Chriſtianæ Fidei, diſcedat . Non eſt enim frater aut ſoror ſubiectus ſeruituti in huiuſmodi . Non eſt enim dimiſſo peccatum propter Deum , ſi alij ſe copulauerit . Contumelia quippe Creatoris ſoluit ius Matrimonij circa eum, qui relinquitur . Infidelis autem diſcedens , & in Deum peccat , & in Matrimonium: Nec eſt ei fides ſeruanda coniugij , quia propterea diſcedit , ne audiret Chriſtum Deum eſſe Chriſtianorum Coniugiorum.*

Eamdem Regulam confirmat *Innocentius III.* Cap. *Quantò*, Extra, *De Diuortijs*, cuius hæc ſunt verba *Si alter infidelium coniugum ad Fidem Catholicam conuertatur, altero vel nullo modo , vel non ſine blaſphemia Diuini Nominis, vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente; Qui relinquitur , ad ſecunda , ſi voluerit , vota tranſibit : Et in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus :* SI "
INFIDELIS *diſcedit , diſcedat: Frater enim vel ſoror* "
non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi . "

Et Cap. *Gaudemus*, ſub eodem Titulo: *Qui autem ſecundùm Ritum ſuum legitimam repudiauit vxorem: Cùm tale repudium Veritas in Euangelio reprobauerit , numquam ea viuente licitè poterit aliam, etiam ad fidem Chriſti conuerſus , habere , niſi poſt conuerſionem ipſius illa renuat cohabitare cum ipſo: Aut etiamſi conſentiat, non tamen abſque contumelia Creatoris ; vel vt eum pertrahat ad mortale peccatum: In quo caſu reſtitutionem petenti, quamuis de iniuſta ſpoliatione conſtaret, reſtitutio negaretur: Quia, ſecundùm Apoſtolum , Frater aut ſoror non eſt in huiuſmodi ſubiectus ſeruituti .* Idem docet *S. Raymundus* Libro 4. Summæ, pag. 547.

R E G V L A V.

Matrimonij vinculum non ſoluitur , niſi cùm Fidelis Coniux aliud Matrimonium contrahit , infideli ob cauſas mox expoſitas dimiſſo. Vnde ſi infidelis ad Chriſtianam Religionem conuertatur antequam coniux priùs conuerſus aliud Matrimonium contraxerit, illum recipere tenetur.

SIc reſpondet *Innocentius III.* Cap. *Gaudemus* , ſupra citato : *Quòd ſi conuerſum ad fidem & illa conuerſa ſequatur ,*

quatur, antequam propter cauſas prædictas legitimam ille ducat vxorem, eam recipere compelletur.

Suffragatur *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſtione 1. Articulo 5. in Reſponſione ad ſecundum: *Crimen* (inquit) *vxoris nolentis cohabitare ſine contumelia Creatoris, abſoluit virum à ſeruitute, qua tenebatur vxori, vt non poſſet eâ viuente aliam ducere: Sed nondum ſoluit Matrimonium, quia ſi blaſphema illa conuerteretur, antequam ille aliud Matrimonium contraheret, redderetur ei vir ſuus: Sed ſoluitur per Matrimonium ſequens, ad quod peruenire non poſſet vir fidelis non ſolutus à ſeruitute vxoris per culpam eius*. Idem docet *S. Raymundus* Libro 4. Summæ, pag. 549. *Soluitur ſtatim Matrimonium* (inquit) *quoad ſeruitutem, ſed non quoad ſubſtantiam, niſi tunc demum cùm contrahit cum alia Matrimonium: Et ideò dicit Apoſtolus:* Frater enim vel ſoror non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi. *Et Canon:* „ Contumelia Creatoris ſoluit ius Matrimonij, *circa eum qui relinquitur non dicit, Soluit Matrimonium, ſed ius, id eſt, vinculum, obligationem, ſiue ſeruitutem Matrimonij.*

REGVLA VI.

Si coniux infidelis tamdem conuertatur, poſtquam fidelis aliud Matrimonium contraxit, illi concedi poteſt, vt alteri nubat.

ITa docet *S. Thomas*, loco mox indicato, in Reſponſione ad tertium: *Poſtquam* (inquit) *Fidelis contraxit, ſolutum eſt vinculum Matrimonij ex vtraque parte; quia Matrimonium non claudicat quantùm ad vinculum. Vnde in pœnam vxoris infidelis ei indicitur, quòd non poſſit cum alio contrahere, magis quàm ex virtute Matrimonij præcedentis: Sed ſi poſtea conuertatur, poteſt ei concedi diſpenſatiuè, vt alteri nubat, ſi vir eius aliam vxorem duxit.*

REGVLA VII.

Coniugum altero in infidelitate pertinaci, filij minores, coniugi fideli dari debeat.

NItitur hæc Regula Canone *Iudæi*, & Canone *Iudæorum*, Cauſa 28. Quæſtione 1. qui ſunt Concilij Toletani Quarti ſexageſimus-ſecundus, & quinquageſimus-nonus; & *Gregorij IX.* Reſponſo, Cap. *Ex litteris*, Extra, *De Conuerſione Infidelium*, quo Iudæo cuidam ad Fidem Chriſtianam conuerſo filium quadriennem aſſignari iubet, quamuis mater in Iudaica Superſtitione pertinax vehementer contradiceret ob eam cauſam, quòd infans materno magis indigeret ſolatio, quàm paterno, *Cùm* (inquit) *filius in patris poteſtate conſiſtat, cuius familiam ſequitur, & non matris: & in ætate tali quis non debeat apud eas remanere perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quòd ſaluti, vel vitæ inſidientur illius, & pueri poſt triennium apud patrem non ſuſpectum ali debeant, & morari; materque pueri, ſi eum remanere contingeret apud eam, poſſet illum adducere ad infidelitatis errorem: in fauorem maximè Fidei Chriſtianæ reſpondemus, Patri eumdem puerum aſſignandum.*

Id confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſtione 1. Articulo 4. in Reſponſione ad quartum. *Proles* (inquit) *aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit liberè ſequi patrem fidelem, vel matrem infidelem; vel eſt in minori ætate conſtituta; & tunc debet dari fideli, non obſtante quòd indiget matris obſequio ad educationem.*

REGVLA VIII.

Catholicorum cum Hæreticis coniugia illicita ſunt, nec poſſunt abſque graui peccato contrahi.

SI enim Hæreticus Eccleſiam non audiens haberi debet *Sicut ethnicus & publicanus*: Si deuitandus eſt, ſecundum Apoſtoli Sententiam, *Hæreticum hominem poſt vnam & ſecundam correptionem deuita*: Si nec in domum admittendus, nec ſalutandus eſt, ſecundum Dilecti Diſcipuli mandatum, *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis; Qui enim dicit illi, Aue communicat operibus eius malignis*: Non licet cum Hæreticis contrahere Matrimonia.

Adhæc, Hæreticos omnes excommunicatos eſſe certum eſt, quibuſcum proinde Catholici Communionem inire non debent in ijs potiſſimum, quæ Sacramenta ſpectant, occaſionem præbendo vt eorum ſanctitas ab ipſis violetur. Porrò Matrimonium Sacramentum eſt, quod ſi recipiat vel miniſtret Hæreticus, violabit eius ſanctitatem. Quæ autem cum Hæretico, vel qui cum hæretica muliere contrahit, vel Sacramentum adminiſtrat infideli & publico peccatori, & ab eo recipit volens ſciens, vel occaſionem præbet, vt ipſi adminiſtretur in Eccleſia, adeóque Sacramenti ſanctitati violandæ anſam præbet, vel eam ipſe violare non veretur. Periculum præterea ſubuerſionis, prauæ liberorum educationis, & domeſticorum ob Religionis diuerſitatem diſſidiorum & rixarum, ab illis coniugijs imminet. Hinc Patres, & Concilia huiuſmodi Matrimonia proſcribunt, & Catholicis prohibent.

S. Ambroſius Libro 1. *De Abraham*, Cap. 9. *Cùm ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, ſi hoc in alijs, quantò magis in coniugio, vbi vna caro, & vnus ſpiritus eſt? Quomodo autem poteſt congruere charitas, ſi diſcrepet fides? Et ideò caue, Chriſtiane. Gentili aut Iudæo filiam tuam tradere. Caue* (inquam) *Gentilem, aut Iudæam, atque alienigenam, hoc eſt Hæreticam, & omnem alienam à fide tua vxorem arceſſas tibi.*

Concilium Illiberitanum Canone 16. *Hæretici, ſi ſe transferre noluerint ad Eccleſiam Catholicam, nec ipſis Catholicas dandas puellas; ſed neque Iudæis, neque Hæreticis dari placuit, eò quòd nulla poſſit eſſe ſocietas fidelis cum infideli: Si contra interdictum fecerint parentes, abſtinere per quinquennium placet*. Id eſt, Communione priuari.

Concilium Laodicenum Canone 10. *Quòd non oporteat indifferenter Eccleſiaſticos fœdere Nuptiarum Hæreticis ſuos filios filiáſque coniungere.*

Concilium Carthaginenſe 3. Canone 12. *Item placuit, vt filij vel filiæ Epiſcoporum, vel quorumlibet Clericorum, Gentilibus, vel Hæreticis, aut Schiſmaticis Matrimonio non iungantur.*

Concilium Chalcedonenſe Canone 14. *Sed neque copulari debet Nuptura Hæretico, aut Iudæo, vel Pagano; niſi fortè perſona Orthodoxæ copulanda promittat ſe ad Orthodoxam Fidem transferre. Si quis hanc definitionem Sanctæ Synodi tranſgreſſus fuerit, correptioni canonicæ ſubiacebit*. Solam promiſſionem amplectendi Fidem Catholicam ab Hæreticis non poſtulâre Chalcedonenſe Patres, ſed vt promiſſio impleatur ab Hæretica perſona, eiuratione hæreſeos, Fideíque Catholicæ profeſſione ſolemni, antequam Matrimonium cum illa contrahere Catholico permittatur, intelligunt Interpretes Græci. *Quòd ſi fidem amplecti ſe velle Hæreticorum quiſpiam, aut Infidelium polliceatur, cum eo paciſci de Nuptijs, non tamen eas antequam promiſſa impleuerit, celebrari licere decernitur;* (inquit Zonaras.) *Tunc enim ſi ad Orthodoxam Fidem acceſſerint, conſequentur quoque Nuptiæ;* (inquit Balſamon.)

Concilium Agathenſe Canone 67. *Quoniam non oportet cum omnibus Hæreticis miſcere connubia, & vel filios vel filias dare, ſed potiùs accipere, ſi tamen profiteantur Chriſtianos futuros eſſe ſe & Catholicos*. Refertur Canone *Non oportet*, Cauſa 28. Quæſtione 1.

Concilium Burdigalenſe anno 1582. *Moneantur quàm ſæpiſſimè fideles Chriſtiani à ſuis Parochis, ne Hæreticis, & hominibus à Fide & Religione Catholica alienis, filios & filias in Matrimonium collocent: Talibus enim coniugijs, quod dolentes referimus, permulti naufragium fidei fecerunt.*

Concilium Turonenſe anno 1583. *Monente Apoſtolo cùm non ſit ducendum iugum cum Infidelibus, nulláque debeat eſſe pars fidelis cum infideli, ſitque Matrimonium non tantùm corporum, ſed magis animarum coniunctio, & diuini humanique Iuris ſocietas, eáque de cauſa cauere debeant maximè, qui Matrimonium contrahere deſiderant, ne inter coniuges perpetuæ rixæ, vel etiam diuortij relinquatur occaſio; ideòque Catholici cum Hæreticis, quorum vix aut numquam poſſunt eſſe pares animi, Matrimonio iungi non debeant, Eccleſiarum Parochialium Rectores hortamur, eiſque iniungimus ſuos Parœcianos Catholicos à Matrimonijs cum Hæreticis ineundis quan-*

quantâ poterunt diligentiâ auocare: Catholicis permittentes, vt à Sponſalibus impunè reſilire poſſint, quæ per verba de futuro cum Hæreticis ignoranter contraxerint.

Ludouicus Magnus Rex Chriſtianiſſimus Conſtitutione edita anno 1680. Galliis & Ditionum ſuarum hominibus quibuſcumque, Religionis Catholicæ Apoſtolicæ & Romanæ Profeſſoribus prohibuit, ne quouis prætextu Matrimonia cum Hæreticis contraherent, huiuſmodi connubia haud validè contracta, & filios illegitimos, ac hæreditariæ ſucceſſionis in bona parentum mobilia vel immobilia incapaces declarans, ea ductus ratione: Quòd *Concilia varijs temporibus in Eccleſia celebrata editis Canonibus Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis damnauerint, vt ſcandalum publicum, & violationem manifeſtam Sacramenti, cui Deus gratias adnexuit, quæ hominibus extra Communionem Fidelium poſitis communicari non poſſunt: & quod Matrimoniorum Catholicæ Eccleſiæ diſciplinæ adeò repugnantium tolerantia Catholicos perpetuæ tentationi ſubuerſionis & defectionis à Fide & Communione Catholica exponat.* Haud validè contracta declarauit huiuſmodi Matrimonia Rex Maximus & Religioſiſſimus, quoad effectus dumtaxat ciuiles, non quoad ſubſtantiam & firmitatem Contractûs.

R E G V L A IX.

Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia non ſunt irrita.

MAtrimonij namque vinculùm propter Hæreſim non diſſolui, Sacra Synodus Tridentina declarauit Canone 5. *Si quis dixerit, propter Hæreſim .·. diſſolui poſſe Matrimonij vinculum; Anathema ſit.*

Idem conſtat ex Cap. *Quantò*, Extra, *De Diuortijs*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum: *Si verò* (inquit) *alter Fidelium coniugum vel labatur in Hæreſim, vel tranſeat ad Gentilitatis errorem, non credimus quod in hoc caſu is qui relinquitur, viuente altero poſſit ad ſecundas Nuptias conuolare, licet in hoc caſu maior appareat contumelia Creatoris. Nam etſi Matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum: Inter Fideles autem verum & ratum exiſtit: Quia Sacramentum Fidei, quod ſemel eſt admiſſum, numquam amittitur, ſed ratum efficit coniugij Sacramentum, vt ipſum in coniugibus illo durante perduret.·.· Per hanc reſponſionem quorumdam malitiæ obuiatur, qui in odium coniugum, vel quando ſibi inuicem diſplicerent, ſi eas poſſent in tali caſu dimittere, ſimularent hæreſim, vt ab ipſa (nubentibus coniugibus) reſilirent.*

Idem confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 39. Quæſtione 1. Articulo 1. in Reſponſione ad quintum. *Matrimonium* (inquit) *Sacramentum eſt; & ideò quantùm pertinet ad neceſſitatem Sacramenti, requirit paritatem quantùm ad Sacramentum fidei, ſcilicet Baptiſmum, magis quàm quantùm ad interiorem fidem: Vnde etiam hoc impedimentum non dicitur diſparitas fidei, ſed diſparitas cultûs, qui reſpicit exterius ſeruitium. Et propter hoc ſi aliquis Fidelis cum Hæretica Baptizata Matrimonium contrahit, verum eſt Matrimonium; quamuis peccet contrahendo, ſi ſciat eam hæreticam, ſicut peccaret ſi cum excommunicata contraheret; non tamen propter hoc Matrimonium dirimeretur.* Idem docet *S. Raymundus* Libro 4. Summæ, pag. 550.

Trullana quidem Synodus Canone 71. Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia irrita pronunciat, ſed alia eſt Romanæ, & totius Occidentalis Eccleſiæ, quæ Canones illos non approbauit Diſciplina. Fœmina tamen quæ erroris viri conſcia Hæretico nubit, dotis priuatione multatur Conſtitutione *Bonifacij VIII.* Cap. *Decreuit*, Tit. *De Hæreticis*, in Sexto.

R E G V L A X.

Conſuetudo Regionum in quibus Catholici cum Hæreticis permixti ſunt, & paſſim cum illis Matrimonio iunguntur, ita contrahentes à peccato graui non excuſat, niſi Diſpenſationem à Summo Pontifice iuſtis de cauſis obtinuerint, omnéque ſubuerſionis abſit periculum, & Catholicæ liberorum Inſtitutioni prouideatur.

ESto enim, cùm peruerſionis periculum abeſt, cùm nullum inde ſcandalum oritur, cùm educationi liberorum in Catholica Fide proſpicitur, Matrimonia huiuſmodi Lege naturæ ac diuinâ poſitiuâ prohibita non ſint, Legibus tamen Eccleſiaſticis vetita ſunt, quarum relaxatio pertinet ad Summum Pontificem ijs in caſibus, in quibus de vniuerſali Diſciplina & Conciliorum Generalium Canonibus aut populi Dei conſenſu firmata agitur, & diſpenſandi poteſtatem ſibi reſeruarunt Sedis Apoſtolicæ Pontifices. Non videtur autem quòd Eccleſiæ Canones, in promiſcuis illis connubijs Catholicorum cum Hæreticis, violari probet, quamuis iſtud malum gemens toleret Eccleſia, nec puniat his in regionibus ob peccantium multitudinem. Neque enim conſuetudo hac in re à peccato excuſat, cùm ſalutis periculum ex huiuſmodi connubijs vt plurimùm oriatur, & abſque ſacrarum Eccleſiæ Legum violatione, & Religionis Catholicæ dedecore non contrahantur. Vt enim ait *Gregorius IX.* Cap. *Cùm tantò*, Extra, *De Conſuetudine*, Lib. 1. Decretalium, *Cùm tantò ſint grauiora peccata, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam, nemo ſanæ mentis intelligit, Naturali Iuri, cuius tranſgreſſio periculum ſalutis inducit, quacumque conſuetudine, (quæ dicenda eſt veriùs in hac parte corruptela) poſſe aliquatenus derogari. Licet etiam longæuæ conſuetudinis non ſit vilis auctoritas: Non tamen eſt vſque adeò valitura, vt vel Iuri Poſitiuo debeat præiudicium generare, niſi fuerit rationabilis, & legitimè præſcripta.* Quis porrò dixerit conſuetudinem qua in quibuſdam regionibus Catholici Hæreticis promiſcuè nubunt, eſſe rationabilem? Quis legitimè præſcriptam aſſerat? Siquidem (vt *Tertullianus* ait, Libro *De Virginis Velandis*, Cap. 1.) *Veritati nemo præſcribere poteſt, non ſpatium temporum, non patrocinia perſonarum, non priuilegium regionum. Ex his enim ferè conſuetudo initium ab aliqua ignorantia vel ſimplicitate ſortita, in vſum per ſucceſſionem corroboratur, & ita aduersùs veritatem vindicatur. Sed Dominus noſter Chriſtus Veritatem ſe, non conſuetudinem cognominauit.* De conſuetudine igitur quâ Catholici quibuſdam in regionibus Matrimonia cum Hæreticis contrahere non dubitant, *S. Cypriani* verba vſurpamus Epiſtola 1. *Conſenſerunt iura peccatis, & cœpit iam licitum eſſe, quod publicum eſt.*

A R T I C V L V S IX.

De Impedimento Ligaminis.

L*Igamen eſt indiſſolubile Matrimonij vinculum, quo coniuges ita ſibi inuicem ſunt alligati, vt vtroque ſuperſtite neuter cum altero Matrimonium contrahere valeat.* Impedimentum iſtud Diuino Iure inſtitutum eſt, quo & Polygamia prohibita. Vnde Tridentina Synodus Seſſione 24. Canone 2. *Si quis dixerit licere Chriſtiano plures ſimul habere vxores, & hoc nulla Lege Diuina eſſe prohibitum; Anathema ſit.*

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

R E G V L A I.

Si quis Vir cum aliena Vxore, legitimo eius Marito ſuperſtite; vel Mulier cum alieno Viro, legitima eius Vxore viuente Matrimonium contraxerit, ad priores Coniuges redire compellendi ſunt; poſteriúſque illud Matrimonium irritum eſt, quamuis ſit carnali copulâ conſummatum, & prior vxor cognita non fuerit.

SIc reſpondet *Alexander III.* Cap. *Licet*, & *Innocentius III.* Cap. *Tuas*, Extra, *De Sponſa duorum*. Contrariámque Mutinenſium conſuetudinem poſtremus ille Pontifex proſcribit. *Si perſonæ* (inquit) *iunctæ legitimè cum alijs poſtea de facto contrahant, quod priùs de Iure factum fuerat, non poterit irritari.*

R E G V L A II.

Appellans in cauſa nullitatis Matrimonij, aliud Matrimonium contrahere non poteſt, donec Iudex Eccleſiaſticus causâ cognitâ, latâque Sententiâ Matrimonium irritum pronunciauerit: Alioquin Matrimonium lite pendente contractum irritum eſt.

HÆc Regula nititur Cap. *Tua fraternitas*, Extra, *De Sponſa duorum*, quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum.

ponſum. *De his* (inquit) *qui coram te ſuper Deſponſatione facta per conſenſum mutuum de præſenti controuerſiam mouent, & Appellatione pendente, quam ante Sententiam vel cognitionem cauſæ ad Sedem Apoſtolicam interponunt, accipiunt alias in vxores: Hoc arbitramur agendum, vt ſi amodo in tali caſu duxerint appellandum, eis in Eccleſia publicè interdicas, ne ante deciſionem cauſæ aliud contrahant Matrimonium. Et ſi contra Interdictum Eccleſiæ publicè factum venire præſumpſerint, Matrimonium tam præſumptuoſè contractum poteris irritare.*

R E G V L A III.

Mulier cuius Maritus ſeptennio, decennio, aut etiam longiori quouis tempore abſens fuerit, nubere alteri non poteſt, donec de illius morte certis documentis conſtet.

SIc reſpondit Cæſarauguſtano Epiſcopo *Clemens III.* Cap. *In præſentia*, Extra, *De Sponſalibus & Matrimonio*, cuius hæc ſunt verba: *In præſentia noſtra quæſiuiſti, quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſâ captiuitatis, vel peregrinationis abſentes, vltra ſeptennium præſtolatæ fuerint: Nec certificari poſſunt de vita vel de morte ipſorum, licet ſuper hoc ſolicitudinem adhibuerint diligentem, & pro iuuenili ætate, ſeu fragilitate carnis, nequeunt continere, petentes alijs Matrimonio copulari. Conſultationi ergo tuæ taliter reſpondemus. Quòd quantocumque annorum numero ita remaneant viuentibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè conuolare: Nec Auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum recipiant nuncium de morte virorum.* Quinquennio dumtaxat viros abſentes exſpectari ab vxoribus debere, Ciuili Iure conſtitutum erat *L. Vxores*, *ff. De Diuortijs*. Sed Legem illam emendauit *Iuſtinianus* Imperator Authenticâ *Hodie*, C. *De Repudijs*, cuius hæc ſunt verba: *Hodie quantiſcumque annis maritus in expeditione remanſerit, mulier ſuſtinere debet, licet neque literas, neque reſponſum ab eo acceperit. Sed ſi mortuum audierit, non priùs nubat, quàm per ſe, vel per alium, eum ſub quo militabat adiens, interrogauerit, ſi pro veritate mortuus eſt: Vt apud Geſta deponatur cum Iureiurando, ſi mortuus ſit: Qua ſubſecuta, poſt annum nubat. Si verò præter hæc nupſerit, eam ipſa, quàm qui eam duxerit, veluti adulteri puniantur.*

R E G V L A IV.

Quæ de morte prioris Coniugis dubitans alterum Matrimonium contraxerit, aut poſtea in eam dubitationem inciderit, nouo quidem Coniugi debitum exigenti reddere tenetur, ſed exigere ipſa non poteſt.

SIc reſpondet *Lucius III.* Cap. *Dominus*, Extra, *De Secundis Nuptijs*, cuius hæc ſunt verba: *Sanè ſuper Matrimonijs, quæ ex vobis, nondum habitâ obeuntis coniugis certitudine contraxerant, id vobis reſpondemus, Vt nullus amodo ad ſecundas Nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet quòd ab hac vita migrauerit coniux eius. Si verò aliquis, vel aliqua id hactenus non ſeruauit, & de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum, ei quæ ſibi nupſit, debitum non deneget poſtulanti: Quòd à ſe tamen nouerit nullatenus exigendum.*

R E G V L A V.

Si de prioris coniugis vita conſtiterit, ſecundum Matrimonium, licet bonâ fide contractum, dirimitur, & Mulier Cenſuris Eccleſiaſticis cogenda eſt vt ad priorem Maritum reuertatur.

ITa decreuit *S. Leo*, Epiſtola 129. aliàs 79. ad *Nicetam* Epiſcopum Aquileienſem. *Cùm ergo* (inquit) *per bellicam cladem, & per grauiſſimos hoſtilitatis incurſus, ita quædam dicatis diuiſa eſſe coniugia, vt abductis in captiuitatem viris fœminæ eorum remanſerint deſtitutæ: Quæ cùm viros proprias aut interemptos putarent, aut numquam à dominatione crederent liberandos, ad aliorum coniugium ſolitudine cogente, tranſierint. Cúmque nunc ſtatu rerum, auxiliante Domino, in meliora conuerſo, nonnulli eorum qui putabantur periiſſe, remeauerint, meritò Charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ alijs iunctæ ſunt viris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus ſcriptum, quod* A Deo iungitur mulier " viro; *& iterum præceptum agnouimus*, Quod Deus " iunxit, homo non ſeparet: *Neceſſe eſt vt legitimarum* " *fœdera Nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quæ hoſtilitas intulit, vnicuique hoc quod legitimè habuit, reformetur: Omnique ſtudio procurandum eſt, vt recipiat vnuſquiſque quod proprium eſt* .·. *Et ideò, ſi viri poſt longam captiuitatem reuerſi, ita in dilectione ſuarum coniugum perſeuerent, vt eas cupiant in ſuum redigere conſortium; omittendum eſt, & inculpabile iudicandum, quod neceſſitas intulit; & reſtituendum quod fides poſcit. Si autem aliquæ mulieres ita poſteriorum virorum amore ſunt captæ, vt malint cohærere, quàm ad legitimum redire conſortium, meritò ſunt notandæ; ita vt etiam Eccleſiaſtica Communione priuentur: Quæ de re excuſabili contaminationem criminis elegerunt, oſtendentes ſibimet pro ſua incontinentia placuiſſe, quod iuſta remiſſio poterat expiare. Redeant ergo in ſuum ſtatum voluntaria redintegratione coniugia, neque vllo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio neceſſitatis extorſit: Quia ſicut hæ mulieres, quæ reuerti ad viros ſuos nolunt, impiæ habendæ ſunt; ita illæ, quæ in affectum ex Deo initum redeunt, meritò ſunt laudandæ.*

Id confirmat *Lucius III.* Cap. *Dominus*, Extra, *De ſecundis Nuptijs*, cuius hæc ſunt verba: *Quòd ſi poſt hoc de prioris coniugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus ad priorem coniugem reuertatur.* Adulterinos complexus vocat, ſi poſtquam intellexerit pro certo priorem maritum ſuperſtitem eſſe, cum ſecundo remaneat, antea enim adulterium non eſt, ſi bona fide contraxerit.

R E G V L A VI.

Culpabilis non eſt Vir, qui duxit Mulierem, cuius Maritus defunctus credebatur, & tamen ſuperſteserat: Sed priori marito locum cedere debet. Filij autem ex ſecundo Matrimonio ſuſcepti, ſunt nihilominus legitimi.

ITa docet *S. Leo* Epiſtola mox indicata, Cap. 2. *Nec tamen* (inquit) *culpabilis iudicetur, & tamquam alieni iuris peruaſor habeatur, qui perſonam eius mariti, qui iam non eſſe exiſtimabatur, aſſumpſit. Sic enim multa, quæ ad eos qui in captiuitatem ducti ſunt, pertinebant in ius alienum tranſire potuerunt: & tamen plenum iuſtitiæ eſt, vt eiſdem reuerſis propria reformentur. Quod ſi in mancipijs, vel in agris, aut in domibus ac poſſeſſionibus rite ſeruatur: Quantò magis in coniugiorum redintegratione faciendum eſt; vt quod bellica neceſſitate turbatum eſt, pacis remedio reformetur.*

Filios porrò ex ſecundo Matrimonio ſuſceptos, nihilominus legitimos eſſe, docet *S. Raymundus* Libro 4. Summæ, pag. 553. *Pone* (inquit) *quòd vxor credit virum mortuum, & contrahit cum alio. Dic quod quamdiu ita credit, nec ille reuertitur, excuſatur ab adulterio & fornicatione, propter ignorantiam facti. At filij, ſi quos ex ſecundo ſuſcepit, iudicantur legitimi.*

A R T I C V L V S X.

De Iuſtitia publicæ Honeſtatis.

I*Vſtitia publicæ honeſtatis, eſt propinquitas ex Sponſalibus, aut Matrimonio non conſummato proueniens, roburque trahens ex Inſtitutione Eccleſiæ, propter eiuſdem Eccleſiæ honeſtatem.* Ex qua definitione patet, hoc impedimentum inſtitutum eſſe ab Eccleſia ad tuendam publicæ honeſtatis iuſtitiam, quæ proculdubio violaretur, ſi filius mulierem per verba de futuro patri ſuo deſponſatam duceret vxorem; aut ſi ſponſus de facto contraheret cum ſorore ſponſæ ſuæ. Impedimentum illud apud Romanos obſeruatum fuiſſe, conſtat ex Libro 23. *Digeſtorum*, Tit. 2. *De Ritu Nuptiarum*, Libro 12. §. 1. & 2. Iuſtitia publicæ honeſtatis olim Matrimonium impediebat vſque ad illos gradus, ad quos affinitas ipſa porrigitur, etiam Sponſalia nulla fuiſſent, modò conſenſus præſtitus fuiſſet, vt conſtat ex Cap. *Ad Audientiam*, Extra, *De Sponſalibus & Matrimonijs*,

quod

quod eſt *Alexandri III.* Reſponſum, & Cap. *Ex Sponſalibus*, ſub eodem Titulo, in Sexto, quod eſt *Bonifacij VIII.*

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex Sponſalibus inualidis hodie non oritur; Neque vltra primum gradum hodie porrigitur.

ITa decreuit Sacra Synodus Tridentina, Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 3. *Iuſtitiæ* (inquit) *publicæ honeſtatis impedimentum, vbi Sponſalia quacumque ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorſus tollit: Vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedat: Quoniam in vlterioribus gradibus iam non poteſt huiuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſeruari.* Ad hoc autem vt Sponſalia valida ſint, & conſequenter impedimentum iſtud in primo gradu inducant, requiritur primò, vt à maioribus ſeptennio contracta ſint; vel ſi ante, poſt ſeptennium tamen conſentiant, & perſeuerent in voluntate contrahendi. Secundò, vt non ſint conditionata, nam ante conditionis euentum nulla ſunt. Tertiò, vt ſint certa, quia in incertam perſonam non fertur conſenſus. Quartò, vt conſenſus non defecerit. Vnde conſanguineus furioſi mulierem, quam in amentia deſponſauit, ducere poteſt vxorem. Iſta conſtant ex Cap. *Ex Sponſalibus*, Tit. *De Sponſalibus & Matrimonijs*, in Sexto.

REGVLA II.

Publicæ honeſtatis impedimentum morte non tollitur.

QVam obrem ſi Maria deſponſata fuerit Ioanni per verba de futuro, & ille obierit, antequam Matrimonium contraherent, Petrus frater Ioannis ducere non poteſt Mariam, prohibente publicæ honeſtatis iuſtitiâ; & ſi duxerit, irritum eſt Matrimonium. Id conſtat ex Canone, *Si quis deſponſauerit*, Cauſa 27. Quæſtione 2.

REGVLA III.

Ex Sponſalibus ab initio validis, ſed poſtea mutuo conſenſu diſſolutis, oritur impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.

HOc enim impedimentum ſemel contractum non pendet à contrahentium voluntate, ſed ab Eccleſiæ, quæ illud conſtituit, & perpetuum eſſe voluit, Decreto. Atque ita cenſuit non ſemel Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres, quæ rurſus propoſito dubio, An Sponſalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis, poſt maturum Quæſtionis examen, reſpondit, Non eſſe ſublatum. Quam Declarationem approbauit *Alexander VII.* Pontifex Maximus, eámque deinceps in dubium reuocari prohibuit.

REGVLA IV.

Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis oritur ex Matrimonio rato, non conſummato; & in ea hypotheſi ad quartum gradum extenditur.

ID conſtat ex Conſtitutione *Pij V.* quæ incipit, *Ad Romanum*, cuius hæc ſunt verba: *Ad aures noſtras peruenit, multos eſſe qui dubitent an Decretum Oecumenici Concilij Tridentini, Seſſione 24. De Reformatione Matrimonij, Cap. 3. Quo cauetur, Impedimentum publicæ honeſtatis, vbi Sponſalia valida non fuerint, prorſus tolli; vbi verò valida fuerint, non excedere primum gradum, cùm in vlterioribus non poſſit huiuſmodi prohibitio ſeruari; de Sponſalibus per verba (vt aiunt) de futuro tantùm conceptis intelligatur: Vel etiam Matrimonia per verba de præſenti contracta, non tamen conſummata, quæ interdum Sponſalia appellantur, comprehendat; ita vt etiam eo caſu impedimentum inde proueniens ſublatum fuerit. Nos itaque vt omnis difficultas dubitatióque tollatur, attendentes quòd Sponſaliorum appellatione, quâ dictum Concilium vtitur, nonniſi impropriè Matrimonium verbis de præſenti conceptis contractum continetur, quodque agitur de correctione Iuris Veteris, quo caſu ſecundùm proprietatem verborum duntaxat procedendum eſt: Præſertim cùm longè maiorem rationem prohibitionis in Matrimonio per verba de præſenti contracto, quàm in Sponſalibus de futuro vigere à nemine dubitetur. Idcircò motu proprio, Auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium declaramus & diffinimus, Decretum Concilij huiuſmodi omninò intelligendum eſſe, & procedere in Sponſalibus de futuro dumtaxat, Non autem in Matrimonio ſic (vt præfertur) contracto: Sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis caſibus, & gradibus, quibus de Iure Veteri ante prædictum Concilij Decretum introductum erat.* Porrò ante Concilij Tridentini Decretum impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex Matrimonio rato proueniens extendebatur ad quartum vſque gradum: Igitur & nunc ad quartum gradum pertingit, cùm Tridentina Synodus Iuris Veteris diſpoſitionem quoad hoc caput non reformauerit.

REGVLA V.

Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis non oritur ex Matrimonio irrito defectu conſenſus, aut ex clandeſtina conuentione.

EX Matrimonio irrito defectu conſenſûs nullum huiuſmodi oriri impedimentum, colligitur ex Cap. *Accessit*, Tit. *De Deſponſatione Impuberum*, in Sexto. Idémque docet *Hoſtienſis* in Summa, Tit. *De Sponſalibus*, §. *Quis ſit effectus*. Ex Matrimonio verò clandeſtino etiam non oriri, inde patet, quòd Sponſaliorum etiam vim non habeat, vt ſuperiùs probauimus; & quòd Concilium Tridentinum eos qui clandeſtinum Matrimonium inire voluerint, *omninò inhabiles* reddat *ad ſic contrahendum*: Adeóque ex eorum contractu nedum ciuilis, ſed nec naturalis obligatio oriatur; ac proinde conſenſus ita contrahentium irritus ſit.

REGVLA VI.

Ex Matrimonio irrito ratione conſanguinitatis, affinitatis, impotentiæ, voti, &c. Sed tamen ſecundùm formam Concilij Tridentini contracto, oritur impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.

ID colligitur ex Cap. *Iuuenis*, Extr. *De Sponſalibus & Matrimonijs*, Quod eſt *Eugenij* Papæ Reſponſum. *Iuuenis* (inquit) *qui puellam nondum ſeptennem duxit, quamuis ætas repugnet, ex humana tamen fragilitate forſan tentauit, quod complere non potuit. Quia igitur in his quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus; tam propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa coniux ipſius fuiſſe dicitur: Tum propter prædictam dubitationem: Mandamus quatenus conſobrinam ipſius puellæ, quam poſtmodum duxit, diuidas ab eodem.* Matrimonium primum nullum fuerat, vtpote cum impubere contractum, & tamen impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis induxit.

Idem colligit *Fagnanus* ex Cap. *Ad audientiam*, Ext. *De Sponſalibus & Matrimonijs*, cuius hæc ſunt verba: *Ad audientiam noſtri Apoſtolatus peruenit, quòd cùm H. Papienſis ciuis filiam ſuam cuidam filiorum L. dare vellet vxorem, iurauit, quòd ſi ille eam habere caſu aliquo interueniente non poſſet, alteri filio, quem de alia vxore genuerat, eamdem Matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore Sponſalibus, quidam conſanguinitatem inter eos eſſe, Iuramentis interpoſitis firmauerunt. Ideòque Præfatus H. eamdem dare alteri filio nititur, vt iurauit. Sed quoniam ſcriptum eſt, Quòd ſponſam fratris frater habere non poteſt: Mandamus, quatenus eum ſuum implere propoſitum non permittas.* Probabile “ eſt (inquit *Fagnanus*) inter filiam H. & filiam L. con- “ tractum fuiſſe Matrimonium, dum dicitur, poſt Spon- “ ſalia, ſeu promiſſiones parentum filios poſtea Sponſa- “ lia contraxiſſe. Hæc namque ſecunda Sponſalia de- “ bent intelligi de Sponſalibus de præſenti, non autem “ de Sponſalibus de futuro, quæ antea per parentes con- “ tracta erant; ſufficiebátque filijs ea rata habere abſque “

eo

„ eo quòd eadem de nouo contraherent, actum ſuper-
„ fluum faciendo: Et tamen dicitur ex illis, licèt pro-
„ pinquitatem nulla eſſent, impedimentum Iuſtitiæ
„ publicæ honeſtatis proueniſſe. Præterea, Pontifex,
„ ad probandum ex his Sponſalibus, quæ nulla erant,
„ oriri impedimentum Iuſtitię publicę honeſtatis, Scri-
„ pturæ locum profert, quo dicitur, Fratrem non poſ-
„ ſe habere ſponſam fratris ſui: Hic autem locus ſpe-
„ ctat Matrimonium de præſenti, cum vxor nomine-
„ tur: Matth 14. *Herodes tenuit Ioannem, & poſuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris ſui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam.* Igitur de Matrimonio Pontifex loquitur, non de meris Sponſalibus. Tertiò, Ius Vetus immutatum non eſt quoad impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex Matrimonio rato proueniens, vt declarauit *Pius V.* At illud impedimentum ex Matrimonio etiam irrito oriebatur olim, potiori iure quàm ex Sponſalibus puris, etiamſi conſanguinitatis, affinitatis, & frigiditatis, Religionis, aut quauis alia ratione nulla eſſent, dummodo non eſſent nulla defectu conſenſus, vt conſtat ex Cap vnico *De Sponſalibus, & Matrimonio*, in Sexto: Igitur & hodie ſimile impedimentum oritur ex Matrimonio ſecundùm formam Concilij Tridentini contracto, quamuis irrito. Vt enim Gloſſa Capitis *Ad audientiam*, ait: *Matrimonium pleramque attenditur conſiderato facto, non in re.* De Bigamis, Cap. Nuper, & C. de Adulterio, L. Eum qui. *Plus enim in talibus conſideratur quandoque opinio, quàm veritas.* Sic Presbyter, qui ſecundam vxorem poſt Ordinationem duxit, quamuis Matrimonium illud ſit irritum, Bigamus cenſetur, & cùm ipſo tamquàm cùm Bigamo non licet diſpenſari, licet reuera Bigamus non exiſtat: *Non propter Sacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cùm opere ſubſecuto. Quia in Matrimonijs contrahendis non Iuris effectus, ſed animi deſtinatio attenditur: Vnde illum comitatur infamia, qui duas ſimul habet vxores, quod partim ad factum conuenit retorqueri, ſicut in Canone habetur de Presbytero, qui non legalibus Nuptijs detinetur.* Verba ſunt *Innocentij III.* Cap. *Nuper*, Extra, *De Bigamis non ordinandis*. Denique noſtra ætate Regina Luſitaniæ ſoluto Matrimonio cùm *Alfonſo* Rege contracto ob eiuſdem Regis impotentiam, Diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinuit ſuper impedimento Iuſtitiæ publicæ honeſtatis, vt *Petro* Principi tunc Regni Regenti, Regíſque fratri nuberet.

ARTICVLVS XI.

De Impedimento Impotentiæ.

IMpotentia quæ ſexuum copulam impedit, per quam duæ perſonæ fiunt vna caro, vnum eſt ex præcipuis Matrimonij impedimentis Nam ſicut in alijs contractibus non eſt conueniens obligatio, ſi quis ſe obliget ad id quod dare, vel facere non poteſt: Ita in contractu Matrimonij, quo vnus obligatur alteri ad debitum carnale ſoluendum, non eſt conueniens contractus, ſi fiat ab aliquo, qui debitum carnale ſoluere non poſſit.

Impotentia quædam eſt naturalis, & ex cauſa intrinſeca; alia accidentalis, & ex cauſa extrinſeca. Naturalis contingit, vel ratione ætatis, vt eſt in impubere, in quo adueniente pubertate deſinit, cùm naturæ qualitates, quæ immaturæ, & nimia humiditate oppreſſę erant, incaleſcere, & vigere incipiunt: Vel ratione debilis frigidoríſque naturæ, quà fit vt etiam adultus ad carnalem copulam ineptus ſit. Vnde vitium illud corporis vulgò frigiditas nuncupatur, tametſi ex nimio etiam calore proficiſci valeat. In muliere verò naturalis impotentia contingit ex vuluę arctioris diſpoſitione, vaſíſque anguſtiâ, quæ ſemen viri ſuſcipere non poteſt. Accidentalis impotentia contingit, vel ex abſciſſione aut attritione partium quibus viri patres fiunt, vel ex maleficio; cùm ſcilicet dęmon vni coniugum alterius horrorem incutit, aut medium corpus interponit, vt copulam impediat; aut membra ſubitò immutat, & ad officium coniugale inepta reddit.

Duplex rurſus eſt impotentia, quædam perpetua, quę tolli non poteſt citra miraculum, aut citra mortis periculum, aut citra peccatum: Altera temporalis, quæ arte humanâ, aut remedijs Eccleſiæ auferri poteſt.

Denique alia eſt impotentia abſoluta, id eſt reſpectu omnium fęminarum; alia reſpectiua, cum aliquis reſpectu quarumdam eſt impotens, ſed potens reſpectu aliarū.

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Impotentia perpetua ipſa naturę iure impedimentum eſt Matrimonium dirimens.

CVm enim procreandæ prolis cauſâ comparatæ ſint Nuptiæ, ſi ea ſit ab initio viri aut mulieris imbecillitas, vt Matrimonium conſummare non poſſint, irritum eſt Matrimonium, vt *Alexander III.* reſpondet Ambianenſi Epiſcopo, Cap. *Quod Sedem*, Extra, *De frigidis & maleficiatis*, cuius hæc ſunt verba: *Sicut puer qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus coniugio; ſic qui impotentes ſunt, minimè apti ad contrahenda Matrimonia reputantur.*

Idem confirmat Cap. *Ex litteris*, ſub eodem Titulo: *Ex litteris* (inquit) *tuis accepimus, quod quidam ſexdecim annorum quamdam annorum tredecim accepit vxorem: Qui cùm debitum reddere non poſſet, mulier tàm grauem infirmitatem contraxit, vt omnino à viro facta ſit inutilis, & inſtrumentum eius impeditum, ita quòd vir ei commiſceri non poteſt: Reſpondemus igitur, Quod ſi vitium illud mulier à natura contraxit, nec ope Medicorum poterit adiuuari, viro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem.*

Hinc *Sixtus V.* Eunuchorum Matrimonia irrita, & eos ad Matrimonia quomodocumque contrahenda inhabiles declarauit, edita Conſtitutione. Singularem *Michaelis à Medina*, & *Ildefonſi de Veracruz* opinionem, aſſerentium huiuſmodi homines Matrimonium validè contrahere poſſe, luculenter refellit. *Nauarrus*, Conſilio 2. *De frigidis, & maleficiatis*. Et tamen in ſpecie de qua fuerat ſententiam rogatus, reſpondet Matrimonium cuiuſdam ſpadonis Hiſpani cùm muliere, quam conſtuprauerat, ex quo Matrimonio plures nati erant filij, quos vterq; coniux agnouerat, & educauerat tamquàm ſuos, eſſe validum. Sed vt vt ſe res habuerit in illa ſpecie, quæ Conſilio *Nauarri* Argumentum præbuit. Iuri communi, & Conſtitutioni *Sixti V.* omninò ſtandum eſt.

REGVLA II.

Qui perpetuâ laborat impotentiâ, manet abſque ſpe coniugij; Alius nubere poteſt, cui vult in Domino.

ID conſtat ex Cap. *Accepiſti*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis*, & ex *S. Thoma* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 34. Quæſtione 1. Articulo 2.

REGVLA III.

Impotentia perpetua Matrimonium dirimit, ſiue alteri coniugi cognita ſit, ſiue incognita.

QVamuis enim vtrique coniugi nota ſit alterutrius impotentia, ſemper contraria eſt ſubſtantiæ Matrimonij; ſiquidem tradere non poteſt alteri corpus ſuum ad actum coniugalem, qui perpetuâ laborat Impotentia; ſicut non poteſt emere, qui ſoluendo non eſt, nec vnquam eſſe poteſt. Qui autem impotens eſt temporâria dumtaxat impotentiâ, quæ ſcilicet ſanari poteſt, aut ſpes eſt fore, vt ſanetur aliquando, Matrimonium ratum contrahit, ſi pars altera nouerit impotentiam: Ita vt dirimi non poſſit, quamuis eam temporis progreſſu, vique remediorum amoueri non contingat. Non alius eſt ſenſus verborum *S. Thomæ*, loco mox indicato in Reſponſione ad quartum. *In quolibet* (inquit) *contracta hoc vniuerſaliter tenetur, quod ille qui eſt impotens ad ſoluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo ſe obligat ad eius ſolutionem: Tamen impotens poteſt eſſe dupliciter: Vno modo quia non poteſt ſoluere de iure; & ſic talis impotentia omnibus modis facit contractum eſſe nullum, ſiue ſciat ille cùm quo facit talem contractum, hanc impotentiam, ſiue non: Alio modo, quia non ſit ſoluendo de facto: Et tunc ſi ſciat ille cùm quo contrahit, hanc impotentiam, & nihilominus contrahit, oſtenditur quòd aliam finem ex contracta quærit; & ideò contractus ſtat. Si autem neſcit, tunc contractus nullus eſt: Et ideò frigiditas, quæ cauſat talem impotentiam, vt homo non poſſit de*

facto ſoluere debitum, & conditio ſeruitutis per quam homo non poteſt de facto liberè reddere, impediant Matrimonium, quando alter coniugum ignorat hoc quòd alius non poteſt reddere debitum. Impedimentum autem per quòd aliquis non poteſt de iure reddere debitum, vt conſanguinitas, annullat contractum Matrimonium, ſiue ſciat alter, ſiue non. Sic intelligendum *S. Thomam*, docet *Dominicus Soto*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 34. Quæſtione 1. Articulo 2. Et certè quamuis copula carnalis ad Matrimonij ſubſtantiam non pertineat; tamen poteſtas, & obligatio ad illam ita neceſſaria eſt, vt abſque illa Matrimonium ſtare non poſſit. Quare ſi frigiditas viri, cuius mulier erat conſcia, ſit perpetua, nullum contrahitur Matrimonium; ſed ſi velint, manere ſimul poſſunt, vt frater & ſoror, vt reſpondet *Lucius III.* Cap. *Conſultationi*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis*, cuius hæc ſunt verba: *Conſultationi tuæ, quâ nos conſuluiſti, Vtrum fœminæ clauſæ, impotentes commiſceri maribus, Matrimonium poſſint contrahere, & ſi contraxerint, an debeant reſcindi? Taliter reſpondemus, Quod licet incredibile videatur, quod aliquis cùm talibus contrahat Matrimonium: Romana tamen Eccleſia conſueuit in conſimilibus iudicare, vt quas tamquàm vxores habere non poſſunt, habeant vt ſorores.* Vnde ſeſe impudicè amplecti, oſculari, tangere illis non licet, ſed ea planè caſtitate verſari ſimul debent, quo fratres, & ſorores. Obſeruandum tamen hæc verba Canonis, *habeant vt ſorores*, conſilij eſſe, non præcepti, nec ratum vllatenus eſſe Matrimonium, vt conſtat ex illis verbis, *Quas tamquam vxores habere non poſſunt*. Ideò ſi potenti periculum incontinentiæ timeatur, poteſt Eccleſia illi ſubuenire, dando licentiam cùm aliâ contrahendi. Durum enim eſſet potentem, quamuis ſciens cùm impotenti contraxerit, cogi vt in peccato cùm ea maneat. Quinimò ſi potens cùm ſecunda contraxerit, ſecundùm Matrimonium ratum eſt, vt docent *Innocentius IV.* & alij Canonici Iuris Interpretes in Commentarijs Capitis, *Conſultationi*.

R E G V L A IV.

Senum ac vetularum frigiditas, ſeu caloris defectus ex ætate ſenili proueniens, non eſt impedimentum Matrimonij.

ITa docet *S. Thomas* loco ſuperius Indicato, in Reſponſione ad tertium. *Vetuli* (inquit) *quamuis quandoque non habeant caliditatem ſufficientem ad generandum, tamen habent caliditatem ſufficientem ad carnalem copulam; & ideò conceditur eis Matrimonium ſecundùm quòd eſt in remedium, quamuis non competat eis ſecundùm quod eſt in officium naturæ*. Si tamen, dum contrahunt, ita ſint confecti ſenio, & exhauſti, vt nullatenus ſeminare valeant, Matrimonium nullum eſt; (inquit *Dominicus Soto*.)

R E G V L A V.

Impotentia Matrimonium ſecuta, ipſum non dirimit.

NVllum enim impedimentum Matrimonio iam contracto ſuperueniens, illud dirimit. Præterea hæc Regula confirmatur ex Canone *Hi qui*, Cauſa 32. Quæſtione 7. qui eſt *Nicolai* Papæ ad *Carolum* Moguntinum Epiſcopum. *Hi qui ſunt Matrimonium ſani contraxerint* (inquit) *& vni ex duobus amentia aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit, ob hanc infirmitatem coniugia talium ſolui non poſſunt. Similiter ſentiendum de his, qui ab aduerſarijs excæcantur, aut membris truncantur, aut à Barbaris exſecti fuerint*. Nec obſtat quòd de periculo incontinentiæ obijci poſſet: *Quoniam in coniugio multi caſus occurrunt, in quibus coniuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur*; (vt ait:) *Innocentius III.* Cap. *Quoniam frequenter*, Extra, *Vt lite non conteſtata*, &c. Idem docet *S. Raymundus* Libro 4. Summæ, pag. 560.

R E G V L A VI.

Nullam impotentiam reſpectiuam ex cauſa naturali procedentem, Matrimonium dirimere, cenſent S. Thomas, alijque Theologi nonnulli. Opinio tamen contraria in Foro Eccleſiaſtico præualuit.

ILliam impotentiam perpetuam non eſſe, cenſet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 34. Quæſtione 1. Articulo 2. ad quintum. *Non poteſt* (inquit) *eſſe perpetuum impedimentum naturale in viro reſpectu vnius perſonæ, & non reſpectu alterius: Sed ſi non poſſit implere carnalem actum cùm virgine, & poſſit cùm corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumento poſſet clauſtra pudoris frangere, & ei coniungi: Nec eſſet hoc contra Matrimonium, quia non fieret ad delectationem, ſed ad medicamentum.*

At in Tribunalibus Eccleſiaſticis iudicari quotidie videmus, nullum eſſe Matrimonium propter diſproportionem membrorum, aut quia cùm virgine conſummare Matrimonium vir non poteſt, quod tamen conſummare poteſt cùm corrupta, ſecundùm Medicorum iudicium: Et in hac ſpecie datur illi viro facultas contrahendi cùm vidua.

R E G V L A VII.

Impotentia perpetua iudicari non debet, quæ per opus humanum, abſque graui corporis periculo remoueri non poteſt.

ID conſtat ex Cap. *Fraternitatis*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis*, quod eſt *Innocentij III* Reſponſum Antiſiodorenſi Epiſcopo datum. *Nos tamen* (inquit) *perſpicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinum Miraculum per opus humanum abſque corporali periculo potuit remoueri: Sententiam diuortij per errorem, licet probabilem, nouimus eſſe prolatam: Cùm pateat ex poſtfacto, quod ipſa cognoſcibilis erat illi, cuius ſimili commiſcetur: Et ideò inter ipſam, & primum virum dicimus Matrimonium extitiſſe: Quare inter eam, & præfatam G. Matrimonium non eſſe cenſemus, eóſque præcipimus ab inuicem ſeparari.*

R E G V L A VIII.

Mulier quæ adeò arcta eſt, vt nulli poſſit carnaliter commiſceri, niſi per inciſionem aut alio modo violentia inferatur, non ſolummodo leuis, ſed ita grauis, vt ex ea mortis periculum timeatur, perpetuâ impotentia laborare cenſenda eſt.

ID conſtat ex eodem Cap. *Fraternitatis §. Per hæc*, & ex Gloſſa. Si autem leui inciſione, vel cauterio mulier apta viro fieri poſſit, impotentia temporaria iudicanda eſt; illámque inciſionem, aut aliud remedium, quod abſque graui periculo adhiberi poteſt, pati tenetur, vel adhibere vir aut mulier, quæ vitio illo corporis impeditur; alioqui grauiter peccat, cum exponat alterum peccandi periculo, ſi continere non poſſit. Nam cùm Eccleſia in illa hypotheſi Matrimonium non dirimat quia temporaria dumtaxat impotentia eſt, & graue ſit etiam alium coniugem cogere ad cœlibatum ſeruandum ob impedimentum Matrimonium præcedens, & quod ſine graui periculo poteſt remoueri: Tenetur ille qui impeditus eſt moleſtiam aliquam, & dolorem, etiam grauem pati, maximè cùm ſuâ culpâ in tales anguſtias ſe coniecerit: Sibi quippè proſpicere debuiſſet, antequam Matrimonium contraheret. At verò ſi grauis diuturnique Morbi periculum ex inciſione immineat, Medicorum, aut peritorum Chirurgorum iudicio, inciſionem pati non tenentur vir aut mulier. Neque nimium graue cenſeri debet, vt propter morbum vnius coniugis alter ſit vſu Matrimonij priuatus; cùm hoc ſæpè contingere ſoleat, nec tamen Matrimonium dirimatur.

R E G V L A IX.

Si perpetuitas naturalis impotentiæ ſignis euidentibus, aut legitimis documentis certò conſtet, ſtatim vir, & mulier ſeparandi ſunt: At ſi certa probatio ex tempore non ſuppetat, triennij tempus ad experiendum ſtatuit Eccleſia, quo elapſo, ſi Matrimonium conſummari non potuerit, indicitur ſeparatio, & ei qui filios procreare poteſt, datur facultas Matrimonium aliud contrahendi.

IVſtinianus Quidem L. *In cauſis C. De Repudijs*, biennium experiundæ viri impotentiæ præſcripſerat; ſed ratus deinde prorogandum eſſe hoc tempus, ad

trien-

triennium extendit in Authentica. *De Nuptijs*, §. *Per occaſionem*. Quod & iure Canonico ſancitum eſt, Cap. *Laudabilem*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis*, quod eſt *Cæleſtini III.* Reſponſum. *Nos verò* (inquit) *in præſenti conſultatione ſentimus, vt à tempore celebrati coniugij, ſi frigiditas priùs probari non poſſit, cohabitent per triennium; quo elapſo, ſi nec tunc cohabitare voluerint, & iuxta Decretum Gregorij mulier per iuſtum Iudicium de viro probare potuerit, quod cùm ea coire non poſſit, accipiat alium: Si autem ille aliam acceperit, ſeparentur. Quod ſi ambo conſentiant ſimul eſſe, vir eam, & ſi non vt vxorem, ſaltem habeat, vt ſororem. Si autem quòd nunquam inuicem ſe cognouerint, ambo fatentur, cum ſeptima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ (Si propinqui defuerint) tactis ſacro-ſanctis Euangelijs, vterque Iureiurandò dicat, quod nunquam per carnis copulam vna caro effecti fuiſſent: Et tunc videtur quòd mulier valeat ad ſecundas Nuptias conuolare.* Septima manus, eſt ſeptem propinquorum, aut vicinorum teſtimonium, iurantium quòd credant virum, & mulierem verum iuraſſe, quod ſcilicet bona fide copulæ carnali operam dare fruſtra conati fuerint per triennium Idem confirmat. *Honorius III.* Cap. *Litteræ* ſub eodem Titulo: *Mandamus* (inquit) *quatenus, ſi ita eſt, & conſtiterit vobis præfatum virum, & mulierem, intra prædictos octo annos, per continuum triennium inſimul habitaſſe, ipſis cùm ſeptima propinquorum manu firmantibus Iuramento, ſe commiſceri carnaliter nequiuiſſe, proferatis Diuortij Sententiam inter eos.*

R E G V L A X.

Congreſſus, & inſpectio media ſunt ad probandam impotentiam minùs conuenientia, & plerumque incerta.

CVm enim congreſſus partim pudore, partim formidine, ſæpius odio prohibente, in his anguſtijs, vbi vir impotentiæ accuſatur, à fine propoſito, vt plurimum deficiat, nec actus huiuſmodi omninò pendeat ex libertate, nonniſi fallax, & incerta probatio ex eo peti poteſt. Præterea, cum certum ſit perpetuam dumtaxat, non temporariam impotentiam Matrimonia dirimere; nemo non fatebitur, ex vno alteróue congreſſu certam impotentiæ Matrimonium dirimentis experientiam ac probationem haberi non poſſe. Quamobrem nec Iure Canonico nec Ciuili tàm pudendum medium probatum eſt; idque prohibitum etiam eſt Supremæ Curiæ Pariſienſis Senatuſconſulto die decima-octaua Februarij, anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo-ſeptimo.

Non minus incertum, fallax, & graue pudori, inſpectionis experimentum. Nam in exploranda puellarum virginitate, *& manus obſtetricum, & oculus ſæpe falluntur*; (inquit *S. Cyprianus* Epiſtola 62.) *Huiuſmodi ludibria, & viſu, & auditu, horrori & pudori ſunt.* Obſtetricum teſtimonium, *plerumque quæritur pretio. Ipſi Archiatri dicunt, Non ſatis liquido comprehendi inſpectionis fidem, & ipſis Medicinæ vetuſtis Doctoribus id ſententiæ fuiſſe* ∴. *Sæpe inter obſtetrices oborta varietas, & quæſtio excitata* ∴. *Erit inter plures, vel maleuola, vel imperita, quam pudoris clauſtra prætereant, & per imperitiam integro notam affigat pudori.* Verba ſunt *S. Ambroſij* Epiſtola 5 Nouę Editionis ad *Syagrium* datâ. *Obſtetrix virginis cuiuſdam integritatem manu velut explorans, ſiue maleuolentiâ, ſiue inſcitiâ, ſiue caſu, dum inſpicit, perdidit*; (vt refert *S. Auguſtinus* Libro 1. *De Ciuitate Dei*, Cap. 18.) Experimentum tamen inſpectionis, cum Ius Canonicum probet Cap. *Fraternitatis*, & Cap. *Litteræ*, Extra, *De frigidis & maleficiatis*, & Cap. *propoſuiſti*, Extra, *De Probationibus*; illúdque interdum Iudices Eccleſiaſtici decernant; id eorum prudentiæ relinquendum eſt.

R E G V L A XI.

Cùm Matrimonium ob impotentiam accuſatur, ſi vir à ſe cognitam vxorem ſuam contendat, mulier neget, viro affirmanti ac iuranti credendum eſt, & ſecundùm eum pronunciandum.

VIr enim caput eſt Mulieris: & hæc Regula Canonibus firmatur, ſcilicet Canone. *Si qui acceperit*, Cauſa 33. Quæſtione 1. ex Concilio Compendienſi: *Si quis* (inquit) *accepit vxorem, & habuit eam aliquo tempore, & ipſa fœmina dicit quòd nunquam coiſſet cùm ea? & ille vir dicit, quod ſic fecit; in veritate viri conſiſtat: Quia vir caput eſt mulieris.*

Et Cap. *Continebatur*, Extra, *De Deſponſatione impuberum*, quod *Alexandri III.* Reſponſum eſt: *Conſultationi tuæ* (inquit) *taliter reſpondemus, quod cùm in Decretis habeatur expreſſum, quod ſi vir dixerit, quod vxorem ſuam cognouerit, & mulier negauerit, viri ſtandum eſt veritati: Præfato viro, qui dicit ſe mulierem ipſam cognouiſſe, fides eſt adhibenda, ſi id firmauerit iuramento.* Idem confirmatur ex Cap. *Accepiſti*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis.*

R E G V L A XII.

Si mulier virum arguat mendacij ac periurij, ſeque virginem per experimentum iuratarum Matronarum probare velit inſpectio decerni poteſt.

ID colligitur ex Canone *Nec aliqua*, & Canone *Quòd ſi Pœnitentiam*, Cauſa 27. Quæſtione 1. vbi *S. Cyprianus* ait: *Inſpiciantur iterum Virgines ab obſtetricibus diligenter*, &c. quæ ſcilicet à viris, quibuſcum dormierant, ſe cognitas, & corruptas fuiſſe negabant, ſuæque virginitatis integritatem inſpectione Matronarum probari poſtulabant

Idem confirmatur Cap *Propoſuiſti*, Extra, *De Probationibus*, quod eſt *Gregorij VIII.* Reſponſum. *Cùm partes* (inquit) *eſſent in tua præſentia conſtitutæ, mulier propoſuit, ſe nec à viro cognitam, nec potuiſſe cognoſci: quod tàm proprio iuramento, quàm teſtimonio ſeptem mulierum probauit, quæ per aſpectum corporis eam eſſe virginem aſſeuerant, viro per iuramentum ſuum contrarium aſſerente* ∴. *Videtur igitur nobis quòd iuramento puellæ, & teſtimonio illarum ſeptem mulierum fides eſt potiùs adhibenda.*

Idem confirmat *S. Raymundus* Libro 4. Summæ, Tit. *De Impotentia coëundi*, §. 6 pag. 563. *Standum eſt* (inquit) *iuramento viri, niſi mulier velit replicare contra eum, quia dicit eum mentitum, & oſtendit ſe virginem per aſpectum corporis; tunc enim ſtandum eſt probationi mulieris: & ex quo ita probauit, ſeparari poſſunt. Cautela tamen magna eſt adhibenda in huiuſmodi inſpectione, vt fiat per duas, vel plures Matronas honeſtas, & peritas in opere maritali: & hoc, quia res illa occulta eſt, & non peruia viſui; propter quod dicit Canon, Quod manus obſtetricum, & oculus ſæpe fallitur.*

R E G V L A XIII.

Si vir litem de Matrimonio moueat, & coram Iudice affirmet ſe non poſſe cognoſcere vxorem, mulier verò ſe cognitam fuiſſe conteſtetur, ſi aliæ probationes pro viro non ſuppetunt, mulieri aſſerenti fides potiùs adhibenda eſt, & in eius fauorem, ſiue potiùs in fauorem Matrimonij ferenda Sententia.

NOn enim præſumitur fœminam cùm viro impotente habitare voluiſſe. Aliam rationem addit *S. Raymundus*, quia ſcilicet vir in illa hypotheſi *Actor eſt, & ſi non probat quòd aſſeruerat; mulier, cùm ſit rea, etſi nihil præſtiterit, abſolui debet ab impetitione viri.* Id confirmat ex Canone, *Accuſator*, Cauſa 6. Quæſtione 5. cuius hæc ſunt verba, ex Cod. *Iuſtiniani*, Tit. *De Probationibus*, L. *Accuſator*, deſumpta: *Accuſator, quod aſſeuerat, probare ſe non poſſe profitendo, reum neceſſitate monſtrandi contrarium non adſtringit: Cùm per rerum naturam factum negantis probatio nulla ſit.* Item ex Cap. *Cùm Eccleſia*, Extra, *De Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis*, vbi Innocentius III. ait: *Actore non probante, qui conuenitur, etſi nihil præſtiterit, obtinebit.* Idem confirmat *Gregorius IX.* Cap. *Iuramentum*, Extra, *De Iureiurando*. Denique ſi in illa hypotheſi crederetur verbo viri, *Multi non formidarent incurrere periurium, & poſſent diuidi ab vxoribus*; (inquit *S. Raymundus*.)

REGVLA XIV.

Impotentia ex maleficio proueniens non priùs Matrimonium dirimit, quam poſt triennij cohabitationem iurauerint coniuges cùm ſeptima propinquorum manu Matrimonium conſummari non potuiſſe.

ISta Regula nititur Cap. *Literæ*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis*, quod eſt *Honorij III.* Reſponſum. Idem docet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 24. Quæſtione 1. Articulo 3. *Impotentia* (inquit) *coëundi ex maleficio, aut eſt perpetua, & tunc Matrimonium dirimit; aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit. Et ad hoc experiendum eodem modo Eccleſia tempus præfixit* (*triennium ſcilicet*) *ſicut de frigiditate dictum eſt.*

REGVLA XV.

Maleficium quod humano opere, & Eccleſiæ Precibus ac Exorciſmis remoueri non poteſt, perpetuum cenſetur: Quod vbi compertum fuerit, Matrimonium ſoluitur.

HAnc Regulam tradit. *Hincmarus* Archiepiſcopus Remenſis, cuius verba referuntur Canone *Si per Sortiarias*, Cauſa 33. Quæſtione 1. *Si per Sortiarias* (inquit) *vel Maleficas occulto, ſed nunquam iniuſto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante, concubitus non ſequitur, hortandi ſunt, quibus iſta eueniunt, vt puram Confeſſionem Deo, & Sacerdoti, corde contrito, & ſpiritu humiliato de omnibus peccatis ſuis faciant, & profuſis lachrymis, & largioribus eleemoſynis, & orationibus atque ieiunijs, Domino ſatisfaciant, & per Exorciſmos, ac cætera Eccleſiaſticæ Medicinæ, Miniſtri Eccleſiæ, tales, quantum Dominus annuerit, qui Abimelech, ac domum eius Abrahæ orationibus ſanauit, ſanare procurent. Quod ſi fortè ſanari non potuerint, ſeparari valebunt.*

Idem docet *S. Thomas* loco mox indicato, in Reſponſione ad tertium. *Maleficium* (inquit) *eſt ita perpetuum, quod non poteſt habere remedium ex humano opere; quamuis Deus poſſet remedium præſtare Dæmonem cogendo; vel etiam Dæmon deſiſtendo: Non enim oportet ſemper vt id quod per maleficium factum eſt, poſſit per maleficium aliud deſtrui, vt ipſi Malefici confitentur: Et tamen ſi poſſet per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis Dæmonis auxilium per maleficia inuocare. Similiter non oportet, ſi propter peccatum aliquod data eſt Diabolo poteſtas in aliquem, quod ceſſante peccato ceſſet poteſtas; quia pœna interdum remanet culpâ tranſeunte: Similiter etiam Exorciſmi Eccleſiæ non valent ad reprimendum Dæmones ſemper quantum ad omnes moleſtias corporales, iudicio diuino hoc exigente. Semper tamen valent contra illas infeſtationes Dæmonum, contra quas principaliter inſtituti ſunt:* Nimirum contra illas, quæ ad ſpirituale nocumentum, vel ad ſalutis damnum tendunt.

Idem docet *S. Raymundus* Libro 4. Tit. *De Impotentia coëundi*, §. 4.

REGVLA XVI.

Cùm Matrimonium Eccleſiaſtico Iudicio ob Maleficium perpetuũ dirimitur, vtriq; parti licet nouum inire coniugium.

ITa docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione, Quæſtione, & Articulo ſupra laudatis. *Hæc eſt* (inquit) *differentia inter maleficium, & frigiditatem; quia qui eſt impotens ex frigiditate, ſicut eſt impotens ad vnam, ita ad aliam; & ideò quando Matrimonium dirimitur, non datur ei licentia, vt alteri coniungatur: Sed ex Maleficio homo poteſt eſſe impotens ad vnam, & non ad aliam: Et ideò quando iudicio Eccleſiæ Matrimonium dirimitur, vtrique datur licentia, quod alteram copulam quærat.* Idem docent *S. Raymundus loco mox indicato*, §. 5. & *S. Antoninus* 3. P. Tit. 1. Cap. 12.

REGVLA XVII.

Soluto Iudicis Eccleſiaſtici ſententiâ Matrimonio ob frigiditatem, ſi coniugium alterum contraxerit, qui copulæ aptus erat, & interim alter, qui iudicatus eſt impotens, ex poſt facto potens deprehendatur, priùs Matrimonium redintegrandum eſt, poſterius diſſoluendum.

CEſſante namque Impotentiâ, quæ temporaria erat, priùs coniugium ratum fuiſſe probatur, poſterius verò irritum, & nullum, propter impedimentum ligaminis. Ad priorem itaque virum, à quo ob præſumptam impotentiam ſeparata fuerat, & alteri nupſerat, Mulier redire debet, vt declarant *Cœleſtinus III.* Cap. *Laudabilem*, & *Innocentius III.* Cap. *Fraternitatis*, Extra, *De frigidis, & maleficiatis*.

Idem docet *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 34. Quæſtione 1. Articulo 2. *Ad cognoſcendum* (inquit) *vtrum ſit impedimentum perpetuum, vel non perpetuum, Eccleſia tempus determinatum adhibuit, in quo huius rei poſſet eſſe experimentum, ſcilicet triennium; ita quod ſi poſt triennium, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam carnali copulæ implendæ, inueniatur Matrimonium non eſſe conſummatum, Iudicio Eccleſiæ diſſoluitur: Et tamen in hoc Eccleſia quandoque errat; quia per triennium quandoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ: Vnde ſi Eccleſia ſe deceptam inueniat per hoc, quòd ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cùm eadem, vel cum alia perfeciſſe, redintegrat præcedens Matrimonium, & dirimit ſecundum, quamuis de eius licentiâ factum.*

REGVLA XVIII.

Soluto Matrimonio ob impotentiam ex Maleficio prouenientem, ſi Maleficium vniuerſale fuerit, & abſolutam impotentiam Iudex Eccleſiaſticus pronunciauerit; poſtea verò probet euentus Maleficium perpetuum non fuiſſe, prius Matrimonium redintegrandum eſt. Si autem particulare Maleficium fuerit, & impotentia reſpectiua duntaxat, coniugium poſteriùs initum ſubſiſtit, nec ad primum datur regreſſus.

HÆc Regula colligitur ex *S. Thoma*, in Quartum *Sententiarum*, Diſtinctione, & Quæſtione ſuprà citatis, Articulo 3. ad quartum. *Maleficium* (inquit) *quandoque poteſt præſtare impedimentum ad omnes, quandoque ad vnam tantùm; quia Diabolus voluntaria cauſa eſt; non ex neceſſitate naturæ agens. Et præterea impedimentum Maleficij poteſt eſſe ex impreſſione Dæmonis in imaginatione hominis, ex qua tollitur viro concupiſcentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliam.*

Idem docet *S. Antoninus*, 3. P. Tit. 1. Cap. 12. *Si poſt triennium* (inquit) *celebrato diuortio, redeat potentia ſe cognoſcendi, licet de hoc ſint variæ opiniones, tenendum tamen, quod ſentire videtur S. Thomas, in Quartum, Diſt. 34. Quæſt. 1. Art. 3. Scilicet, quod ſi maleficium fuit vniuerſale reſpectu cuiuslibet perſonæ, tunc ſi alteri nupſerit, oſtenditur impedimentum non fuiſſe perpetuum; vnde debet redire ad primum. Si autem maleficium fuit particulare, ſcilicet reſpectu ſpecialis perſonæ, tunc cùm vtrique detur licentia contrahendi cùm alijs, non poteſt ad priſtinum Matrimonium redire; cùm primum Matrimonium nullum fuerit, & ſecundum verum.* Quod confirmat Canon. *Si per Sortiarias*, his verbis: *Sed poſtquam alias Nuptias expetierint, illis in carne viuentibus, quibus iuncti fuerant, prioribus, quos reliquerant, etiamſi poſſibilitas concumbendi eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt.*

REGVLA XIX.

Matrimonia impuberum, pueri ſcilicet ante decimum-quartum, puellæ ante duodecimum annum completum irrita ſunt, niſi in illis malitia fortè ſuppleat ætatem.

HÆc Regula nititur Cap. *De illis*, 2. Extra, *De Deſponſatione Impuberum*, quod *Alexandri III.* & Cap. *Tuæ*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt, ſub eodem Titulo. Ratum eſt tamen Matrimonium poſt annos pubertatis contractum, tametſi ob ætatis imbecillitátem coniuges operi coniugali adhuc inepti ſint. Quod ſi contracto Matrimonio in ea ætatis, quamuis legitimæ, imbecillitate, dubitatur an inde, an aliunde proueniat impotentia, illud experientiæ deſtinatum triennium non erit computandum niſi à tempore quo perfectam ad pubertatem peruenerint: Quod contingit in fœmina anno decimo-quarto completo, & in viro anno decimo-octauo, ſecundùm Leges.

ARTICVLVS XII.

De Raptu.

DE Raptus crimine, illiúſque grauitate, ac pœnis aliàs agemus, vbi de luxuriæ ſpeciebus tractabimus: Nunc de eodem paucis agendum, quatenus Matrimonij impedimentum dirimens eſt.

Raptus hac ratione ſpectatus, eſt *Abductio puellæ inuitæ aut ſeductæ, Matrimonij contrahendi causâ.*

Duas ſpecies Raptûs agnoſcunt Ius Canonicum, & Ciuile, Raptum ſcilicet in fœminam, quæ in vita, vel ſeducta abducitur; & Raptum in parentes puellæ, quibus inuitis abducitur, quamuis puella ipſa conſentiat. Canone *De Raptoribus*, Cauſa 36. Quæſtione 1. qui eſt Aurelianenſis Concilij 1. Canon ſecundus. *De Raptoribus autem* (inquit) *id conſtituendum eſſe cenſuimus, vt ſi ad Eccleſiam Raptor cùm rapta confugerit, & fœminam ipſam violentiam pertuliſſe conſtiterit, ſtatim liberetur de poteſtate Raptoris, & Raptor mortis, vel pœnarum impunitate conceſſâ, aut ad ſeruiendum ſubiectus ſit, aut redimendi ſe liberam habeant facultatem. Si verò quæ rapitur, patrem habere conſtiterit, & puella Raptori conſenſerit, poteſtati patris excuſata reddatur, & Raptor patri ſuperioris conditionis ſatisfactione teneatur obnoxius.* Vbi *Gratianus* notat aliquando vim inferri parentibus, & non puellæ, aliquando vtriſque. Idem docet *S. Thomas, Secunda Secundæ*, Quæſtione 154. Articulo 6. *Violentia* (inquit) *quandoque infertur, tam ipſi Virgini, quàm patri: Quandoque autem infertur patri, ſed non virgini: Puta, cum ipſa conſentit, vt per violentiam de domo patris abſtrahatur ∴ Qualitercumque violentia adſit, ſaluatur ratio Raptûs.*

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Raptus eſt impedimentum dirimens Matrimonium contractum, dum puella in poteſtate Raptoris eſt.

ITa pridem ſtatuerunt Concilium Romanum ſub *Gregorio II.* & Concilium Meldenſe anno octingenteſimo quadrageſimo quinto celebratum, Canone 66. *Quicumque* (inquit) *deinceps rapere Virgines, vel Viduas præſumpſerint, ſecundùm Synodalem Beati Gregorij Diffinitionem, ipſi & complices eorum anathematizentur, & Raptores ſine ſpe coniugij perpetuò maneant.*

Et Libro 7. Capitularium, Cap. 395. *Sancitum eſt, Vt hi qui rapiunt fœminas, vel furantur, aut ſeducunt, eos nullatenus habeant vxores.* Reus Raptûs cenſetur, cum fœmina, aut violenter, aut precibus importunis, lenocinijs, promiſſionibus, doloſis perſuaſionibus, fraudibus, & malis artibus ſeducta, abducitur ex ædibus parentum, aut tutorum, vel ex Monaſterio in quo educatur.

Denique ſacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 6. decernit, *Inter Raptorem, & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate Raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere Matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam Raptor in vxorem habeat. Et nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & fauorem præbentes, ſint ipſo Iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniúmque dignitatum incapaces: & ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea Raptor mulierem raptam, ſiue eam vxorem duxerit, ſiue non duxerit, decenter arbitrio Iudicis dotare.*

REGVLA II.

Inter Mulierem raptam, & Raptorem, ſi ſint aliàs perſonæ ad contrahendum legitimæ, & puella in loco tuto, & libero conſtituta ſit, & parentibus reſtituta, ſi nondum ſit ſui Iuris, Matrimonium contrahi poteſt, ſi ipſa conſenſerit, Concilijque Tridentini forma ſeruetur.

QVod ſi rapta (inquit) *à Raptore ſeparata, & in loco tuto, & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit eam Raptor in vxorem habeat.* Quod Sacræ Synodi Decretum conſonum eſt *Innocentij III.* Reſponſo, Cap *Accedens*, Extra, *De Raptoribus*, cuius hæc ſunt verba: *Rapta puella legitimè contrahet cùm Raptore, ſi prior diſſenſio transeat poſtmodum in conſenſum: & quod ante diſplicuit, tandem incipiat complacere: Dummodo ad contrahendum legitimæ ſint perſonæ.*

ARTICVLVS XIII.

De Diſpenſationibus circa Impedimenta Matrimonij.

DIſpenſatio generatim accepta, eſt *Relaxatio Iuris, cum cognitione cauſæ facta ab eo, penes quem eſt legitima relaxandi facultas.* Vnde circa impedimenta Matrimonij Iure dumtaxat Eccleſiaſtico conſtituta, Summum Pontificem diſpenſare poſſe, certum eſt, eúmque ſolùm *regulariter* (vt loquuntur) cùm huiuſmodi impedimenta ſint, vel à Concilijs Generalibus, vel à Summis Pontificibus inſtituta, in quorum Decreta poteſtatem non habent Epiſcopi, cum eorum Auctoritas, & Iuriſdictio Conciliorum Generalium, & Romani Pontificis Auctoritate, & Iuriſdictione ſit inferior, illiſque ſubdita.

Certum inſuper eſt, circa Matrimonij impedimenta Naturæ Iure introducta, neminem hominem, ne Summum quidem Pontificem diſpenſare poſſe, verbi gratiâ, vt inter fratres, & ſorores Matrimonium contrahatur. Hanc enim Eccleſiæ ſuæ poteſtatem Chriſtus Dominus non reliquit.

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Diſpenſationes abſque legitima cauſa poſtulari, vel concedi non debent: Alioqui grauiter peccant, & qui poſtulat, & qui concedit.

VT enim ait: *S. Bernardus* Libro 3. *De Conſideratione ad Eugenium*, Cap. 10. *vbi neceſſitas vrget, excuſabilis diſpenſatio eſt: Vbi vtilitas prouocat, diſpenſatio laudabilis eſt: Vtilitas dico communis, non propria. Nam cùm nihil horum eſt, non planè fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt.*

Eamdem Regulam tradit Sacra Synodus Tridentina, Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 5. *In contrahendis* (inquit) *Matrimonijs, vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel rarò, idque ex cauſa, & gratis concedantur.*

Et Seſſione 25. *De Reformatione*, Cap. 18. *Sicuti publicè expedit Legis vinculum quandoque relaxare, vt plenius euenientibus caſibus, & neceſſitatibus, pro communi vtilitate ſatisfiat: Sic frequentiùs Legem ſoluere, exemplóque potiùs, quàm certo perſonarum rerúmque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud eſt quàm vnicuique ad Leges tranſgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant vniuerſi, ſacratiſſimos Canones exactè ab omnibus, & quoad eos fieri poterit, indiſtinctè obſeruandos. Quod ſi vrgens, iuſtáque ratio, & maior quandoque vtilitas poſtulauerit cùm aliquibus diſpenſandum eſſe, id causâ cognitâ, ac ſummâ maturitate, atque gratis, à quibuſcumque, ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum: Aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.*

Stylo quidem Romanæ Curiæ Diſpenſationes *Sine cauſa* concedi à Summo Pontifice dicuntur: Sed reuera nullam concedit Chriſti Vicarius ſine cauſa legitima, quamuis interdum non exprimatur. Se enim diſpenſatorem ſuper vniuerſam Domini familiam Iure Diuino conſtitutum nouit; omninò autem requiri, vt Fidelis ſit diſpenſator: Fidelem porrò non cenſeri, qui bona domini ſine cauſa, id eſt, ſine neceſſitate, vel vtilitate diſpenſaret, imò potius diſſiparet, ac prodigeret.

Cauſæ autem legitimæ Diſpenſationum, quæ à Summo Pontifice poſtulantur ad contrahendum Matrimonium in gradibus prohibitis, ſunt, 1. Incompetentia dotis. 2. Extinctio magnæ litis. 3. Anguſtia loci, ſiue quia maior pars incolarum conſanguinitate, vel affinitate iuncta eſt ſupplicanti, & alios non inueniret ita facilè paris ſecum conditionis; vel quia ſi vellet extra locum illum nubere puella, non haberet dotem ſufficientem. 4. Sedatio diſcordiarum, ſiue præſentium, ſiue quæ fu- *Quæ diſpenſationum cauſæ legitimæ 1*

turæ præuidentur inter conſanguineos, vel affines. 5. Quando vir diues vult ducere cognatam, vel affinem, conſtituendo illi dotem, vel augendo vſque ad quantitatem dotis competentis. 6. Conſeruatio diuitiarum in eadem cognatione ampliſſimarum. 7. Illuſtris familiæ conſeruatio in eodem ſanguine. 8. Matrimonium bona fide, & ex Iuris ignorantià contractum. 9. Copula cùm conſanguinea, vel affine veſana libidine inita, & non vt faciliùs obtineretur Diſpenſatio. 10. Matrimonij malè contracti diuturnitas. 11. Scandalum graue aut peccatum præcauendum. 12. Mortis aut periculi eius euitatio. 13. Indotatæ puellæ miſeria, quæ vel ex pudicitiæ periculo, vel ex rei familiaris inopià ſpectatur; vel quia vigeſimum quartum annum excedens, hactenus viros paris conditionis, quibus nubere poſſet, non inuenit; vel propter infamiam ſine copula; vel quia mulier defectu viri litibus ſuper ſucceſſione bonorum magni momenti excitatis caderet; vel quia oratrix filijs grauata, ope ac ſolatio viri indiget. 14. Excellentia meritorum. 15. Copioſior pecuniarum compoſitio, quæ Romę in pia opera impediuntur Summi Pontificis Mandato, præſertimque ad dotem pauperibus puellis conſtituendam. Quo nomine petita Diſpenſatio, Stylo Curiæ vulgò dicitur, *Sine cauſa*; ſiue etiam *Diſpenſatio ex certis, & rationabilibus cauſis*.

Nauarrus Conſil. 11. De Conſang. & Affinit. Zerola in Praxi Epiſcop. verbo diſpenſatio.

In diſpenſationibus Matrimonialibus dotis non competentis cauſâ conceſſis, ſi modò eo loci vbi mulier, de cuius Matrimonio agitur, habitat, virum pari æqualique conditione non inueniri verè conſtet, qui ſibi cognationis affinitatiſue vinculo coniunctus non ſit; progrediatur Epiſcopus ad exequendam eius generis Diſpenſationem, etiamſi in locis finitimis aliqui eſſent, qui nullo gradu cognationis affinitatiſue iuncti, eam cùm exigua dote in Matrimonium ducerent. Satis enim eſt, in eo Municipio locóue, vbi mulier, eſt diligentiam Matrimonij contrahendi adhibitam eſſe: Hanc Regulam tradit Synodus Prouincialis Mediolanenſis quinta ſub *S. Carolo Borromæo*.

R E G V L A II.

Optat Eccleſia, vt nunquam diſpenſetur in ſecundò gradu, niſi inter Magnos Principes, & ob publicam cauſam.

VErba ſunt Tridentini Concilij Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 5. *In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* Verum cùm eadem Sacra Synodus Seſſione 25. *De Reformatione*, Cap. 21. *Omnia, & ſingula, ſub quibuſcumque clauſulis, & verbis, quæ de Morum reformatione atque Eccleſiaſtica Diſciplina ſub Paulo III. Iulio III. ac Pio IV. Pontificibus Maximis in ea ſtatuta ſunt*, declaret, *ita decreta fuiſſe, vt in his ſalua ſemper Auctoritas Sedis Apoſtolicæ, & ſit, & eſſe intelligatur*. Et Summi Pontifices in ſecundo etiam gradu diſpenſent frequenter, inter perſonas Principibus inferiores, imò inter plebeios, & priuatas ob cauſas Diſpenſationes illas validas eſſe cenſendum eſt, modò ſuppreſſione veri, aut expoſitione falſi obreptum Chriſti Vicario non fuerit: Et Matrimonia cùm illis Diſpenſationibus contracta eſſe rata.

R E G V L A III.

In gradibus prohibitis affinitatis, faciliùs diſpenſatur, quam in gradibus conſanguinitatis.

RAtionem affert *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 41. Quæſtione 1. Articulo 2. Quæſtiuncula 3. *Quia affinitas eſt minùs vinculum, quàm conſanguinitas.* Quamobrem & in primo gradu lineæ collateralis Summus Pontifex diſpenſare poteſt, vt ſcilicet frater vxorem fratris ſui defuncti ducat, aut ſoror Marito ſororis ſuæ defunctæ nubat: Quamuis raro, & nonniſi inter magnos Principes, & propter publicas, & grauiſſimas cauſas id fieri expediat. Sic cùm *Henrico VIII.* Angliæ Rege *Iulius II.* diſpenſauit, vt *Catharinam Arturi* fratris ſui Viduam vxorem duceret. Sic noſtra ætate *Innocentius X.* diſpenſauit cùm *Caſimiro* Poloniæ Rege, vt vxorem defuncti fratris acciperet in ſuam, cum in Regnum Procerum ſuffragijs ſuffectus eſt.

R E G V L A IV.

Qui Matrimonium intra gradus prohibitos ſciens contraxerit, vel Solemnitates requiſitas neglexerit, Diſpenſatione indignus eſt: Diſpenſatio abſque circumſtantiarum illarum expoſitione impetrata, nullius eſt roboris, atque irritum, & nullum Matrimonium, quod ex vi illius contrahitur. Idem eſto iudicium de ijs, qui copulam carnalem conſummauerint ſpe Diſpenſationis faciliùs obtinendæ.

HAnc Regulam tradit Sacra Synodus Tridentina Seſſione 24. *De Reformatione Matrimonij*, Cap. 5. *Si quis* (inquit) *intra gradus prohibitos ſcienter Matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe Diſpenſationis conſequendæ careat: Idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm Matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo Matrimonio neglexerit; eiſdem ſubijciatur pœnis: Non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalutaria Præcepta temerè contempſit. Si verò ſolemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cùm eo, & gratis diſpenſari poterit.* Idem eſto Iudicium de illis omnibus, qui quocumque alio impedimento dirimente deuincti, Matrimonium ſcientes contraxerint, vel conſummauerint bona fide contractum, cum impedimentum perſpectum, & exploratum haberent ante conſummationem. Qui enim ſcientes volentes Matrimonium irritum ita contraxerint, aut conſummauerint ſpe Diſpenſationis faciliùs obtinendæ, nec iſtas circumſtantias contracti Matrimonij, aut conſummatæ copulę ob hunc Diſpenſationis faciliùs obtinendæ finem Summo Pontifici expoſuerint, eorum ſubreptitia Diſpenſatio eſt, irritúmque ac nullum, quod ex vi illius contrahitur Matrimonium.

R E G V L A V.

Diſpenſatio ſuper impedimento conſanguinitatis, vel affinitatis, nullâ factâ mentione copulæ priùs ab impetrantibus conſummatæ, quamuis non eo animo, vt Diſpenſationem faciliùs obtinerent, nulla eſt, irritúmque quod ex vi illius contrahitur Matrimonium.

ITa reſpondit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres, vt refert *Zerola* in *Praxi Epiſcopali*, verbo, *Diſpenſatio*. Vnde *Nauarrus*, qui copulæ carnalis Matrimonium præcedentis mentionem non eſſe neceſſariò faciendam ab ijs, qui Diſpenſationem poſtulant, olim ſenſerat Conſilio 8. & 9. *De Conſanguinitate, & Affinitate*, ſententiam mutauit in quarta Manualis ſui Editione, Cap. 22. Num. 86. Et in fine Conſilij 9. hæc nota addita eſt in Romana Editione anni 1592. *Aduerte, quia refertur Congregationem cenſuiſſe conſanguineos, vel affines, qui tacitâ copulâ obtinuerunt Diſpenſationem ſuper impedimento conſanguinitatis, vel affinitatis, eſſe ſubreptitios, & Matrimonium poſtea contractum eſſe nullum. Et ita obſeruat Praxis.*

R E G V L A VI.

Si conſanguinei, vel affines in gradibus prohibitis, miſſâ Romam Supplicatione, & impetrato diſpenſandi Mandato, copulam carnalem interim conſummauerint, antequam Officialis Inquiſitione factâ, & cauſâ cognitâ Mandatum Pontificium cùm illis diſpenſandi executioni mandauerit, rata eſt nihilominus Diſpenſatio, neque Romam iterum mittendum eſt, ſed petenda Diſpenſatio ſiue Abſolutio ab Epiſcopo de illo inceſtu.

IN Diſpenſationis enim Pontificiæ impetratione nulla ſubreptio interuenit: Si quidem nondum inceſtum commiſerant, vt illum in Supplicatione exponere neceſſe eſſet. Deinde licet inceſtus impediat Matrimonium contrahendum, non tamen dirimit contractum: At in noſtra hypotheſi impedimentum dirimens conſanguinitatis, vel affinitatis Pontificiâ Diſpenſatione ſublatum eſt: Solum itaque remanet impedimentum inceſtus, prohibens, non verò dirimens Matrimonium. Ac pro-

inde

inde ſufficit, vt Diſpenſationem, ſeu Abſolutionem petanr ab Epiſcopo, vt eo impedimento ſoluti Matrimonium ſecundùm tenorem Pontificię Diſpenſationis contrahere, & conſummare poſſint; vel ſi iam contractum, & conſummatum eſt, debitnm ſibi mutuò reddere valeant. Denique *Thomas* Corrector Pœnirentiariç, & poſtea Epiſcopus Ilerdenſis, quoſdam qui Mandatum ad diſpenſandum impetrauerant, interímque ante Diſpenſationem commiſerant inceſtum, non fuiſſe obligatos ad illum confitendum Epiſcopo, vel eius Vicario Generali, aut Officiali in foro externo interroganti, quia occultus erat, & ſecretus, & eius manifeſtatio non erat ad ſubſtantiam Diſpenſationis neceſſaria, ſenſit ac reſpondit, vt refert *Nauarrus*, Conſilio 10. *De Conſanguinitate, & Affinitate*. Qui tamen monet, Sacram Congregationem in eam Sententiam propendiſſe, quòd in hac hypotheſi partes ad Sedem Apoſtolicam pro certis litteris obtinendis remittendæ ſint à Iudicibus, antequam in vim priuatarum litterarum diſpenſent. Eamdem Regulam confirmat *Zerola* in *Praxi Epiſcopali*, verbo, *Diſpenſatio*, hac ratione fretus, quod tempore datæ Gratiæ in Curia, quamuis nondum confectis litteris, valere incipiat Diſpenſatio in foro inreriori, & quòd Epiſcopus, vel eius Vicarius, aut Officialis ſint potiùs executores Pontificij Mandati, quam diſpenſatores. Quamobrem, & filios ex inceſta copula genitos in illa ſpecie, legitimos eſſe cenſent Auctores laudati, modo tamen bonâ fide partes conuenerint, non ſpe Diſpenſationis faciliùs obtinendæ.

R E G V L A VII.

Si qui cùm impedimento dirimente Matrimonium contraxerunt, & Supplicatione Romam præmiſſâ, interim carnaliter commiſceutur, etiam ſi nondum Romæ ſit admiſſa Supplicatio, conceſſáque Gratia, valida eſt Diſpeuſatio.

NOn enim cenſeri poteſt ſubreptitia, quando preces veritate nituntur: Atqui in illa hypotheſi preces veritate nituntur: Si quidem tempore ſupplicationis nondum interuenerat copula carnalis inter Supplicantes.

R E G V L A VIII.

Diſpeuſatio ſubreptitia, ad quam ſcilicet obtinendam Supplicantes falſum expoſuerunt, aut aliquid quod in Supplicatione exprimendum erat, etiam ex ignorantia tacueruat, penitus inualida eſt; ac omninò irritum, quod ex vi illius contrahitur Matrimonium.

HÆc Regula nititur Cap. *Super litteris*, Extra, *De Reſcriptis*, quod eſt *Innocentij III.* Reſponſum: *Super litteris* (inquit) *quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantiâ, tacitâ veritate, vel ſuggeſtâ falſitate impetrantur à Nobis, diuerſos intelleximus diuerſa ſentire, alijs aſſerentibus eos debere prorſus carere omni commodo Litterarum, cum mendax precator carere debeat penitus impetratis: Alijs verò dicentibus, quod etſi formâ carere debeant in Litteris noſtris expreſſa, nihilominus iuxta rigorem Iuris ſit à Delegato Iudice in negotio procedendum. Si per huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſionem etiam veritatis Litteræ fuerint impetratæ, quâ tacita, vel expreſsâ, nos nulla prorſus Litteras dediſſemus, à Delegato non eſt aliquatenus procedendum.* Vbi Gloſſa hæc habet: *Ex hoc patet, quod ignorantia, vel ſimplicitas non prodeſt circa huiuſmodi Litteras impetrandas; imò ad hoc vt Reſcriptum teneat, nihil debet ſupprimi ex ijs, quæ mouere poſſunt animum Principis ad dandum Reſcriptum, vel ad denegandum.*

Idem confirmatur ex Cap. *Si motu*, Tit. *De Præbendis* in Sexto. *Si* (inquit) *ad petitionem illius, vel alterius pro eodem oblatam gratiam huiuſmodi faciamus, quantumcumque modicum Beneficium taceatur in ea, ipſam veluti ſubreptitiam vires nolumus obtinere.*

Hinc Diſpenſationes inſpici, & examinari ſtatuit
v. 1.4.31. Concilium Colonienſe anno 1536. *Quam impudenter* (inquit) *plerique Diplomatis ac Diſpenſationibus apud Sedem Apoſtolicam extortis, præter Summi Pontificis mentem (qui vult, & debet Poteſtate ſibi conceſſa non ad deſtructionem, ſed ad ædificationem vti) abutantur, nullus eſt qui ignoret. Non prohibeo* (inquit quidam Vir pius) *diſpenſare, ſed diſſipare. Diſpenſatio quidem credita eſt, ſed hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Quamquam apud illos maxima culpæ pars reſideat, qui vel nullâ, vel minùs legitimâ, vel etiam fictâ causâ, ſupplicatoris precibus inſertâ, Diſpenſationis tectorium tandem eliciunt; quos apud Deum, qui renes, & corda ſcrutatur, omnémque hypocriſim ac fraudem execratur, ſecuros quis dixerit? Nemo ſibi de Diſpenſatione Apoſtolica blandiatur, cuius conſcientiam Diuina Sententia tenet alligatam. Sed quia pauci ſunt in quorum conſpectu eſt Deus, plerique verò qui ſacra Auctoritate pro ſua libidine paſſim abutuntur, ſit vt Lugdunenſis Concilij ſub Gregorio X. celebrati non inſalubre Decretum aduerſus inſolentiam eiuſcemodi hominum in vſum reuocare cogamur: Quo ſubnixi, cunctis qui talibus Diplomatis ſibi blandiuntur, neceſſitatem imponimus Literas ſuas nobis exhibendi, viſuris num verè impetrauerint, ac rectè impetratis vtantur.*

Hinc Tridentinum Concilium Seſſione 22. *De Reformatione*, Cap. 5. Diſpenſationes extra Curiam Epiſcopo committi, & ab eo examinari iubet. *Diſpenſationes* (inquit) *quacumque Auctoritate concedendæ, ſi extra Romanam Curiam committendæ erunt, committantur Ordinarijs illorum qui eas impetrauerint: Eæ verò quæ gratiosè conceduntur, ſuum non ſortiantur effectum, niſi priùs ab eiſdem, tanquàm Delegatis Apoſtolicis, ſummariè tantùm, & extraiudicialiter cognoſcatur, expreſſas preces ſubreptionis, vel obreptionis vitio non ſubiacere.*

Cæterùm inter Theologos conuenit, quod ſi ad obtinendam Diſpenſationem exponitur vnica cauſa, eáque falſa, Diſpenſatio irrita eſt. Idem iudicium eſto, ſi plures exponantur, eæque falſæ. Si autem exprimantur plures, quarum nulla per ſe ſufficit; ſed omnes ſimul iunctæ vim ſufficientis rationis habent, ſi omnes veræ ſint, valet diſpenſatio; ſi vna ſit falſa, diſpenſatio nullius roboris eſt. At ſi plures exprimantur, quarum vna ſola ſufficit, eâ exiſtente verâ, etiamſi aliæ falſæ ſint, legitima diſpenſatio eſt: Illâ autem exiſtente falsâ, nulla eſt & caduca diſpenſatio, niſi aliquæ aliæ, quæ per ſe ſufficiunt, ſint veræ.

Exprimi autem neceſſariò debet in Diſpenſationibus quoto conſanguinitatis, vel affinitatis gradu coniuncti ſint ſupplicantes. Honeſtas item publica, aliáque impedimenta clarè, & diſtinctè exprimi debent, qualiacumque ſint. Inceſta item copula pariter exponi debet, ſi fortè præceſſerit: Explicandum etiam, vtrum illam conſummauerint ſpe diſpenſationis faciliùs obtinendæ. Mentio pariter facienda eſt raptûs, ſi huius criminis reus ſit Orator, tametſi perſona rapta à Raptore ſeparata, & in loco tuto ac libero conſtituta ſit. Exponi præterea neceſſe eſt, an iſtud falſi nominis Matrimonium contraxerint, & conſummauerint Oratores inſuper habito impedimento dirimente, cuius erant conſcij, aut ſi probabilem illius impedimenti ignorantiam habuerint: Si contraxerint Matrimonium ſine Denunciationibus, alijſue ſolemnitatibus requiſitis. Circa impedimentum Voti, qualitas illius exponenda eſt, qua occaſione emiſſum, quâ de causâ, quâ de ætate. Accuratiſſima denique fide exponendæ ſunt veræ rationes, quibus moueatur Orator, vel Oratrix ad Diſpenſationem poſtulandam; earúmque veritas, & iuſtitia priùs in tribunali conſcientię diſcutienda eſt adhibito Conſilio prudentis, pij, & eruditi Conſcientiæ Moderatoris.

R E G V L A IX.

Cum vir, & mulier in ſecundo, & tertio, vel in tertio, & quarto conſanguinitatis aut affinitatis gradu ſunt coniuncti, ad legitimam Diſpenſationem obtinendam, remotiorem gradum exponere ſufficit.

ITa declarauit *Pius Quintus* edita Conſtitutione anno 1566. quâ *Pij Quarti* Deceſſoris ſui altera Conſtitutione reuocatâ, & inſtauratis *Gregorij XI.* & *Clementis VI.* Decretis, Sacramento, & libertati Matrimonij fauere volens, *Statuit, & ordinauit, quod de cætero in quibuſcumque Diſpenſationibus, quas pro Matrimonijs contractis aut contrahendis inter viros, & mulieres, inuicem diuerſis prohibitis conſanguinitatis, & affinitatis, aut mixtis, ex communi, ſeu ab eodem ſtipite ſurgentibus, quicumq; illi ſint, dummodo primum quoque modo non attingant,*

(cùm in eo Sanctitas ſua numquam diſpenſare intendat,) gradibus coniunctos, ab eadem Sanctitate ſua, & pro tempore exiſtente Romano Pontifice, aut Sede Apoſtolica, impetrari, vel aliàs concedi contigerit, ac litteris commiſſionibúſque deſuper etiam locorum Ordinarijs faciendis, gradus remotior attendatur, trahátque ſecum propinquiorem, ac ob id ſufficiat remotiorem tantùm gradum exprimere, obtentis tamen poſtea ſuper propinquiore Litteris declaratorijs, Iuxta Gregorij XI. & Clementijs VI. Conſtitutiones: Diſpenſationeſque ſeu diſpenſandi commiſſiones, ac deſuper confectas Litteras, & Proceſſus habitos, per eaſdem diſpenſatis, ſeu his cùm quibus diſpenſari mandatur, propter proximioris gradus huiuſmodi non expreſſionem, de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, ſeu intentionis defectu notari non poſſe, ſed in omnibus, & per omnia ſuffragari, perinde ac ſi in Litteris ſeu Commiſſionibus huiuſmodi, de proximiore ſeu vtroque gradu ſpecialis, & expreſſa mentio facta fuiſſet.

R E G V L A X.

Epiſcopi certis in caſibus diſpenſare poſſunt in Impedimentis Matrimonium dirimentibus.

INcredibile enim eſt Summum Pontificem velle ſibi reſeruare Diſpenſationes ſuper impedimentis dirimentibus in ſummis anguſtijs, & cùm animarum, grauiúmque damnorum periculo: Siquidem reſeruatio diſpenſationis eſt propter charitatem, bonámque Chriſtianæ Reipublicę gubernationem: Repugnaret autem charitati, & optimo Eccleſiæ Regimini, Fideles, qui Matrimonium cùm aliquo impedimento dirimente, bona fide ex Iuris aut facti ignorantiâ in facie Eccleſiæ contraxerunt, in anguſtijs conſtitutos relinquere opportuno deſtitutos remedio, cum occultum præſertim impedimentum eſt, nec Prima Sedes adiri poteſt ob coniugum paupertatem, aut locorum diſtantiam, aliáſue ſimiles cauſas, neque poſſunt citra ſcandalum coniuges ſeparari, aut etiam imminet peccati periculum. Deinde præſcripta conſuetudo, Summorúmque Pontificum conſenſus Epiſcopis Auctoritatem vindicant certis lo caſibus diſpenſandi Tertiò ita cenſet omnis Theologorum, & Canonici Iuris Interpretum Natio. Deniq; *Zerola* Minorenſis Epiſcopus in *Praxi Epiſcopali*, verbo, *Diſpenſatio*, teſtatur ſibi ex Romana Curia fuiſſe reſponſum, Diſpenſatioonum illarum poteſtatem eſſe penes Epiſcopos. concurrentibus ſex circumſtantijs ſequentibus. 1. Vt Matrimonium iam ſit contractum 2. Vt ſit contractum ignoranter quoad impedimentum. 3. Vt ſit conſummatum 4. Vt impedimentum ſit occultum. Cenſetur autem occultum ſi publicâ famâ vulgatum non eſt, vel ad forum contentioſum perlatum; aut ſi perlatum quidem fuit, ſed non potuerit probari, ideóque lis dirempta, & pars rea ſine nota dimiſſa fuerit. 5. Vt partes ſint adeò pauperes, vt mittere non poſſint ad Summum Pontificem, vel ad Legatum. 6 Vt ſi fieret ſeparatio, veriſimiliter ſcandalum oriretur. Si verò aliqua ex his circunſtantis non adſit, & perſonæ ſint reuera pauperes, rudes, ruſticæ, Epiſcopalis Charitatis erit proſequi hanc Diſpenſationem in forma pauperum apud Sedem Apoſtolicam, vt planè gratis, & ſine compoſitione obtineatur.

Circa Matrimonia contrahenda multò arctior eſt Epiſcoporum poteſtas; & raro admodum contigit, vt in impedimentis dirimentibus, re adhuc integrâ, diſpenſare poſſint. Caſum tamen vulgò proponunt Auctores probati, in quo diſpenſare poſſit Epiſcopus in impedimento dirimente, nondum contracto, ſed proximè contrahendo Matrimonio. Sponſalibus ſolemni Ritu contractis, præmiſſis Denunciationibus, Parocho ex Confeſſione viri, aut puellæ proximè nupturæ dirimens aliquod impedimentum innoteſcit, exempli gratiâ, contractæ affinitatis ex illicitâ copulâ occultâ. Omnia ſunt ad ſolemnitatem ipsâ die celebrandam parata. Omnibus diſcuſſis, nulla patet via publici ſcandali deuitandi, infamiæque, aut certè grauiſſimarum Inimicitiarum auertendarum, ſi Matrimonij celebratio differatur. In his rerum anguſtijs, ad Epiſcopum confugiendum eſt, vt diſpenſet pro conſcientiæ foro. Tamen poterit fortaſſis hoc effugium adhiberi, vt ſuadeatur puellæ aut viro Votum caſtitatis emittere ad duos menſes, vt probabilem differendarum Nuptiarum cauſam parentibus afferre poſſint, dicendo, Se à Confeſſario monitos, neceſſariò ſibi petendam à Sede Apoſtolica Diſpenſationem ſuper Voto caſtitatis, nullâ tamen factâ præfiniti temporis mentione, quia Votum caſtitatis ad tempus ſeruandæ, ab Epiſcopo remitti poteſt. Matrimonium interim differetur, & dum in Romana Curia res apertè geretur pro Diſpenſatione Voti caſtitatis, clam procurabitur Diſpenſatio veri alterius impedimenti pro foro interiori. At ſi cautio iſta ſpectatis rerum, aut perſonarum circumſtantijs iudicetur difficilis, aut impoſſibilis executionis, impetranda eſt ab Epiſcopo Diſpenſatio, quam in his anguſtijs concedere poterit.

R E G V L A XI.

Cum de contrahendo Matrimonio agitur, vel publicum Impedimentum eſt, diſpenſare non poſſunt Epiſcopi, niſi poteſtatem diſpenſandi vrgente neceſſitate à Summo Pontifice obtinuerint.

HOdierna ſcilicet Eccleſiæ Diſciplina, ſecundùm quam Diſpenſationes in gradibus prohibitis conſanguinitatis, vel affinitatis, alijſue impedimentis dirimentibus, Romano Pontifici reſeruatæ ſunt, cum publicum impedimentum eſt, & de Matrimonio contrahendo agitur, non permittit, vt Epiſcopi his circumſtantijs diſpenſent. Cùm enim ab Eccleſia vniuerſali, ſiue illius Capite Romano Pontifice ſint inſtituta impedimenta Matrimonium dirimentia, Diſpenſatio ſuper eis communi Iure ad caput vniuerſalis Eccleſiæ Romanum Pontificem, non ad Epiſcopum pertinet, vt colligitur ex Cap. *Cùm inferior*, Extra, *De Maioritate, & Obedientia*, Conciliáque Prouincialia plurima, Ritualia Eccleſiarum, Auctores omnes id confirmant, & Auctoritatem diſpenſandi competere negant Epiſcopis, cùm publicum Impedimentum eſt, vel de contrahendo Matrimonio agitur. Si tamen à Sede Apoſtolica facultatem obtinuerint diſpenſandi etiam de contrahendo, & de publico impedimento, vrgente neceſſitate, dubium non eſt quin legitimè diſpenſent, cum id faciant, vt Sedis Apoſtolicæ Delegati.

R E G V L A XII.

Epiſcopos nunquam poſſe diſpenſare in tertio conſanguinitatis, vel affinitatis gradu, imò nec in quarto, de contrahendo, probabilius videtur.

HAnc enim Concilia Ipſa Gallicana tum antiqua, cum recentiora Epiſcopis adimunt facultatem. Concilium Vermerienſe, anno 752. Canone 1. *In tertio genu coniuncti ſeparantur, & poſt Pœnitentiam actam ſi ita voluerint, licentiam habeant alijs ſe coniungere. In quarta autem coniunctione ſi inuenti fuerint, eos non ſeparamus, ſed Pœnitentiam eis indicamus. Attamen ſi factum non fuerit, nullam facultatem coniungendi in quarta generatione damus.*

Concilium Compendienſe Canone 5. *Si in quarta progenie reperti fuerint coniuncti, non ſeparamus: In tertia verò ſi reperti fuerint, ſeparentur. Et eos qui vnus in quarta, alius in tertia ſibi pertinenti, & coniuncti inueniuntur ſeparamus.*

Concilium Turonenſe anno 1583. Cap. 9. *Quibus (Inquit) in quarto conſanguinitatis, & affinitatis, necnon cognationis ſpiritualis prohibitis gradibus ſupra expreſſis, Epiſcopis diſpenſare non licere, declaramus.*

Concilium Toloſanum 1590. Cap. 8. *Quos cognationis gradus impedit, licet iam legibus ſolutos, & diſpenſatos, niſi visâ priùs Summi Pontificis Diſpenſatione, in Matrimonij coniunctionem Parochi non recipiant.*

Synodus Lingonenſis: *Gradus Conſanguinitatis ſic ponuntur. Fratres aut ſorores ſunt in primo gradu. Filij duorum fratrum aut ſororum, ſunt in ſecundo gradu. Filij cognatorum germanorum, dicti ſecundi cognati, ſunt in tertio gradu. Horum filij, dicti tertij cognati germani, ſunt in quarto gradu. Inter iſtos non eſt legitimum Matrimonium, niſi cum eis ſit per Sedem Apoſtolicam diſpenſatum.*

Idem ſancitum eſt ac declaratum Synodalibus Conſtitutionibus Eccleſiæ Trecenſis.

Si tamen antiqua ſit, & legitimè præſcripta Diœceſis conſuetudo, vt Epiſcopus in quarto gradu, etiam de

con-

contrahendo, certis in caſibus diſpenſet; quia eius Deceſſores hac vſi ſunt ab antiquo ad hanc vſque diem facultate, quæ à Sede Apoſtolica conceſſa creditur (quod in quibuſdam Galliarum Diœceſibus fieri nouimus) de his Diſpenſationibus haud mnuenda lis eſt: Siquidem conſuetudo legitimè præſcripta Iuri poſitiuo prçiudicat, vſúſque longæui non leuis eſt auctoritas, vt dicitur Cap. *Cùm Conſuetudinis*, & Cap. *Cùm tantò*, Extra, *De Conſuetudine*. At ſi dubitet, vel meritò dubitare debeat Epiſcopus, an Diſpenſationes à ſuis Deceſſoribus conceſſæ ſint ex Priuilegio reali, & perpetuo, an ex Priuilegio perſonali, diſpenſare non poteſt, niſi & ipſe diſpenſandi Priuilegium à Summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta ſpectante non licet minùs probabilem ac minùs tutam opinionem ſequi relicta probabiliore atque tutiore.

R E G V L A XIII.

Diſpenſatio Matrimonialis ab illo impetrata, qui diſpenſandi facultatem habere vulgò exiſtimabatur, valida eſt.

SIc in Rota Romana fuiſſe iudicatum, referunt *Ancharanus*, Conſilio 409. Addit. ad Deciſiones Rotæ. 2. *De filijs Presbyterorum*, Num. 2. & *Zerola* in *Praxi Epiſcopali*, verbo, *Diſpenſatio*: Et tam concedentes, quàm impetrantes Diſpenſationem bona fides hac in ſpecie excuſat.

R E G V L A XIV.

In Impedimentis non dirimentibus diſpenſare poſſunt Epiſcopi, exceptis Votis Caſtitatis, & Religionis. Diſpenſare pariter poſſunt in Impedimentis omnibus Matrimonio iam contracto ſuperuenientibus.

Cap. Cùm mul'n. Extra. De voto & Voti Redemptione, & Sixtus IV. Conſtit. quæ incipit, etſi, Extrauag. commun. tit. de Pœnitentijs & Remiſſionibus.

SIc Eccleſiæ Diſciplina, vſúſque ferunt. Quia verò excipiuntur Vota Caſtitatis, & Religionis, quæ ſummo Pontifici tàm ſtrictè ſunt reſeruata, vt nec in Iubilæis vniuerſalibus concedat facultatem ſuper illis diſpenſandi: Obſeruandum eſt, Vota de non nubendo, de non petendo coniugali debito, de ſuſceptione Sacrorum Ordinum, de caſtitate ad tempus ſeruanda, ſub Voto Caſtitatis perpetuæ, vel Religionis non comprehendi; quia non ſunt abſoluta Vota Caſtitatis: Ideóque in illis diſpenſare poteſt Epiſcopus. Poteſt etiam diſpenſare circa Impedimenta, quæ priùs contracto Matrimonio ſuperueniunt, & debiti coniugalis petitionem prohibent, qualis eſt affinitas ex inceſta copula.

R E G V L A XV.

Si pars vtraque aliquo deuincta ſit Impedimento quod ſoluere poſſit Epiſcopus, & è diuerſis Diœceſibus ſint qui Matrimonium contrahere volunt, vnius Epiſcopi Diſpenſatio non ſufficit, ſed ab Epiſcopis vtriuſque Diœceſis petenda, & obtinenda eſt, vel certè à Summo Pontifice, alioqui nulla eſſet ac irrita Diſpenſatio, nullúmque proinde quòd ex vi illius contraheretur Matrimonium.

CVm enim Diſpenſatio ſit actus Iuriſdictionis; & Epiſcopus nullam Iuriſdictionem habeat in eum, qui Diœceſanus illius non eſt neq; ratione domicilij, neq; ratione originis, diſpenſare cùm illo non poteſt: Quamobrem ad proprium remittendus eſt Epiſcopum.

R E G V L A XVI.

Diſpenſare nunquam poſſunt Epiſcopi in cognationis ſpiritualis impedimento.

FIeri enim vix poteſt, vt Matrimonium inter compatrem, & commatrem, vel matrem, & filium ſpiritualem, aut patrem, & filiam ſpiritualem, ſit bona fide contractum, vtque impedimentum iſtud prorſus occultum ſit: Nec ſcandalum vllum oritur, ſi Matrimonium contra ſacras Eccleſiæ Leges ita contractum dirimatur. Adde, quod Eccleſia non ſolet in primo Cognationis ſpiritualis gradu facilè diſpenſare: Imò Summi Pontifices denegarunt aliquando Diſpenſationem his, qui Impedimentum ignorantes, bona fide Matrimonium contraxerant. Sacra Congregatio Concilij Tridentini Interpres olim rogata, An puella nouennis de Sacro Fonte ſuſcipiens infantem, contrahat cùm eo cognationem ſpiritualem: & ſi cognationis iſtius ſpiritualis immemor, cum eo contrahat Matrimonium, an ſit concedenda Diſpenſatio? Reſpondit, Cognationem ſpiritualem eſſe contractam, & Diſpenſationem concedendam eſſe: At *Gregorius XIII* ad quem relata eſt Sacræ Congregationis Sententia, diſpenſare noluit. Et quamuis nonnumquam poſt tempora *Gregorij XIII.* diſpenſatum fuerit ob dotis incompetentiam, cum illius augmento ſufficienti, non tamen eſt iudicandum exemplis, nec quod aliquando factum eſt, ſed quod fieri debet eſt ſpectandum; (inquit *Proſper Fagnanus*, qui hæc refert in Cap. *Ex literis*, Extra, *De cognatione Spirituali*) Quod ſi Summi Pontifices, qui ſuper hoc impedimento diſpenſare poſſunt, cum Iure dumtaxat Eccleſiaſtico ſit inſtitutum, adeò tamen ſe præbent in diſpenſando difficiles, quia expedire non putant, vt diſpenſetur: Hinc certò colligitur, Epiſcopos in eo impedimenti genere diſpenſare non poſſe, ſiue contrahendum ſit, ſiue iam contractum Matrimonium.

R E G V L A XVII.

Cùm Matrimonium coram Parocho, & teſtibus bona fide contractum eſt, non eſt neceſſe denuò ſolemni Ritu in facie Eccleſiæ contrahi ab his quos inter nullum erat Matrimonium ob Impedimentum aliquod dirimens, cum impetrata fuerit Diſpenſatio; ſed tamen neceſſaria eſt renouatio mutui conſenſus.

NEceſſe non eſſe, vt Matrimonium rurſus in facie Eccleſiæ contrahatur, *Pius V.* Pontifex Sanctiſſimus declarauit, vt referunt *Nauarrus*, & *Zerola*. Neceſſariam verò eſſe mutui conſenſus renouationem, ratio, Iúſque ſuadent. Cauſa enim efficiens Matrimonij eſt mutuus conſenſus perſonarum ad contrahendum legitimarum. Cùm porrò conſenſerunt in Matrimonium impedimento manente, non erant perſonæ legitimæ ad contrahendum: Non erat igitur conſenſus ſufficiens ad Matrimonij firmitatem. *Quod autem de Iure ab initio non ſubſiſtit, tractu temporis non conualeſcit*; vt habet Regula Iuris. Quamobrem conſenſum vtriuſque partis oportet renouari. Non eſt tamen neceſſe hunc in ſpecie defectum parti alteri, quæ id ignorat, aperiri, dummodo nouus ab illa conſenſus ſimul eliciatur.

R E G V L A XVIII.

Officiales ad quos Mandatum Apoſtolicum de diſpenſando dirigitur, cuiuſuis conſuetudinis prætextu aliquid exigere aut recipere tutâ conſcientia non poſſunt ab ijs, quibuſcum Sedis Apoſtolicæ nomine diſpenſant.

DIſpenſationes enim *gratis* concedi Concilium Tridentinum ſtatuit; & in Mandatis de diſpenſando hæc inſeritur clauſula: *Mandamus, quatenus depoſitâ per te omni ſpe cuiuſcumque muneris aut præmij, etiam ſpontè oblati, à quo te omninò abſtinere debere mandamus*, &c. *Volumus autem quòd ſi ſpretâ Monitione noſtrâ einſmodi aliquid Muneris aut præmij occaſione dictæ Diſpenſationis exigere, aut oblatum recipere temere præſumpſeris, Excommunicationis latæ Sententiæ pœnam incurras.* Hanc verò clauſulam ita eſſe intelligendam, vt Officiali neqnidem ſtipendij, vel honorarij nomine aliquid exigere, vel recipere liceat pro Matrimonialium Diſpenſationum à Summo Pontifice conceſſarum executione, cenſet *Nauarrus*, cuius opinio probabilior videtur, quam aliorum qui Officialium quorumdam cupiditati fauent, ſententia. Quis enim ſtipendij, vel honorarij nomine munuа quodlibet aut præmium, præſertim ſpontè oblatum non cohoneſtabit, vt cupiditati ſuæ velamen excuſationis obtendat? Id verò quid aliud eſt, quam Pontificijs Mandatis illudere? Certè re in dubio poſita, manus à pecunia, vel quocumque munere, quòd pecuniâ poſſit æſtimari, continere debent, ne Excommunicationis latæ Sententiæ periculo temerè ſe committant.

Adde

Adde Concilij 5. Mediolanenſis ſub *S. Carolo Borromæo* Decretum: *Pro Diſpenſationum* (inquit) *Matrimonialium executione nihil quidquam prorſus muneris præmilue, etiam ſponte oblati, ac ne pro labore quidem qui in teſtibus eâ cauſâ examinandis, alijſue teſtificationibus excipiendis ponitur, Epiſcopus aut Vicarius eius capiat. Notarij verò pro examine teſtium quartam dumtaxat partem aurei ad ſummum capiant.*

C A P V T V.

DE CONIVGVM OFFICIIS, VSVQVE MATRIMONII.

§. I.

De Coniugum Chriſtianorum Officijs.

QVomodo in Matrimonio ſit viuendum ac moriendum, *S Carolus Borromæus* in Inſtructionibus explicat his verbis:

Docebit opportuno tempore Parochus officia viri erga vxorem, rursúſque vxoris officia erga virum monebit, vt incommoda Matrimonij patienter ferant, contenti ea in qua vocati ſunt vocatione.

Quàm diligenter etiam fidem, quam ſibi mutuò præſtiterint, inuiolatam ſeruent vſque ad mortem. Quàm ſe ipſos inter ſe vnicè diligant ſancto cordis affectu, ita vt nefarijs aliorum amoribus non capiantur, nec thorum maritalem inquinent.

Purum Matrimonium ſit, & ab obſcœnarum cupiditatum contagione liberum (inquit *S. Gregorius Nazianzenus.*) Cùm enim Matrimonium à Deo inſtitutum ſit, præcipuè ad ſobolem procreandam, quæ ſanctè educetur, ſanctè illo vti debent. *Vnuſquiſque ſciat* (vt Apoſtolus monet) *vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderij, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum. Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.*

Vt illud meminerint Apoſtoli, Quòd *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.*

Vt in magnis anni Solemnitatibus, diebuſque Dominicis, ex Nicolai I. Reſcripto; diebus Ieiuniorum, & certo tempore orationi aſſignato, & quibus diebus Euchariſtiam ſumpturi ſunt, ſumpſerintue, à copulatione, actuque Matrimonij, quantùm poſſunt, de communi conſenſu abſtineant.

Vt cùm vxor grauida eſt, frequentiùs ambo in oratione, precibuſque verſentur, quibus à Deo prolem optimam impetrent. Filios non ſibi, ſed Deo naſcituros, illi offerant ante natiuitatem, & quamprimùm filios Dei fieri per Baptiſmum procurent. *Annam* imitentur, quæ *Samuëlem*, non ſibi, ſed Tabernaculo peperit: illos Deo per Baptiſmum conſecratos, velut depoſitum ab illo ſibi traditum integrum ſeruent eius diuinæ Maieſtati reddendum, cùm repoſcet. Vbi liberos ſuſceperint, nihil potiùs curent, quàm vt in timore Dei, & Diſciplinæ Chriſtianæ Inſtitutis educent, & conforment ad præſcriptum Inſtructionum eo nomine editarum; (inquit *S. Carolus.*)

Vt rem familiarem modis nefarijs, nullo modo augeant; neque ſtudeant locupletiores fieri cum offenſione Dei, & iniuria proximi.

Vt Patrum-familiâs Inſtituta exequantur Libro Inſtructionum explicata.

2 In ægrotatione, ſicut in omni alia re neceſſaria, ſibi mutuam opem ferant, atque ſuccurrant omnibus officijs, quæ cùm ad corporis curationem, tum imprimis ad Animæ ſalutem pertinent.

Vt propterea in ægrotatione nullum alter alteri præſtet impedimentum, quominus continuam habeant Dei memoriam: Immò verò potiùs ſeſe mutuò conſolentur ſalutaribus conſilijs; hocque cohortentur, alioſque item hortatores adhibeant, vt Sanctiſſima Sacramenta, Pœnitentiam ſcilicet, Euchariſtiam & Extremam Vnctionem in tempore ſuſcipere ægrotus curet.

Vt liberos etiam ſuos piè ardentiſque charitatis ſtudio parens admoneat, inſtruatque ad Vitæ Chriſtianæ rationes. Et verò vitia, quibus potiſſimùm illos deditos eſſe animaduerterit, vehementer obiurget. Denium benedicat exemplo Sanctiſſimorum Patrum.

Vt domui ſuæ benè diſponat, & Teſtamentum ritè conficiat, præſente etiam Patre ſpirituali: De cuius conſilio in Teſtamenti etiam factione remedium quærat Animæ ſuæ.

Vt in extremo illo etiam ſpiritu ſeſe alacriter in Domino confirmet ad mortem ſuſcipiendam, exſpectans poſt ſeparationem vitæ huius mortalis coniunctionem perpetuam in vita ſempiterna.

3 Sanctus idem Archiepiſcopus Patribus Matribuſque-familiâs, & quibuſcumque alijs domorum capitibus has Regulas tradit rectè gubernandæ, & inſtituendæ familiæ *(Actorum Eccleſiæ Mediolanenſis pag. 103. & ſeq.)*

Hos tantùm domi famulus habeas, & familiæ tuæ adſcribas, quorum operâ indigueris, quouſque commodè pro facultatum ratione, æris alieni nihil contrahendo, nec à debitis illis ſtipendijs quidquam auferendo, poteris alere. Idque imprimis cures, ne inter domeſticos, blaſphemijs addicti, concubinarij, aut deprauati moribus, vitijſque dediti, aut famâ notati vlli inueniantur.

Omnium actionibus ſedulò inuigiles, ita vt quæ ſingulorum ſit morum ratio ex eorum colloquijs, conſuetudine, & commercio reſcias. Tibi ideò ſit è domeſticis aliquis, aut vicinis, ſi familia tua puſilla ſit numero, cui credas, quique cenſor ſecretus omnia obſeruet: Cùmque in vitijs, aut eorum aliquo periculo verſari quemquam acceperit, tibi referat.

Si quid mali tibi narratum ſit, facilè illud, niſi priùs diſcuſſeris, & de eo certior fias, non credas, ſed vbi in vitio aliquis reuera deprehenditur, delinquentem priùs moneas, adhibita poſtea debita correptione. Qui iam ſæpius de grauis momenti te admoniti, ad meliorem frugem ſe non receperint, ſi famuli ſint, hiſque ſimiles, domo eliminentur; ſi verò filij, debita pœna plectantur.

Blaſphemias, furtum, concubinatus, & quaſuis morum corruptelas non impunè feras; Item nec qui Paſchatis tempore confeſſus Communionem non exceperit; vel qui non tenet Doctrinam Chriſtianam, nec curat in ea, quoad res ſaltem magis neceſſarias inſtitui.

Id imprimis cures, vt filij & domeſtici maſculi à fœminis diſtincti ita & ſeparati dormiant, vt nullius periculi occaſio ſit: Singoli quoque ſuo lecto ſeparatim donentur; coniuges in lectum non admittant filios, aut filias, imò nec in eodem cubiculo ſinant decumbere, ſed alio in loco ſecuro & ſeparato, ſi valeant.

Libros obſcœnos, aut picturas in domo non patiaris, nec cantilenas vel odas minùs honeſtas cantari, ſed nonniſi ſpirituale quid & deuotum ibi videatur aut audiatur: Ideò domum ter, aut quater per annum ex improuiſo iuuat perluſtraſſe, imò & domeſticorum thecas & arculas inueſtigaſſe, quicquid vanitati vſui erit, amouendo Nec etiam è domeſticis, ſiue domi, ſiue foris quemquam patiaris malorum inire conſortium, ſed vt quamuis peccati occaſionem fugiant, ſedulus ſis. Nullum item otioſum & deſidem, ſed aliquo exercitio honeſto occupatum detineas.

Fœminas monebis, ne ſtent ad ianuas, aut ad feneſtras, nec minùs adhuc fucum, & pigmenta, ſpeciei ſuæ vt conſulant, adhibeant.

Noli in alendis canibus, aut equis minimè neceſſarijs illud impendere, vnde plurimorum Chriſti pauperum refectioni poſſet ſubueniri. A quibuſcumque impenſis immodicis, & inutilibus abſtineas. Quibus erenim

nim facultatibus & opibus vales, earum, vtpote diſpenſator taotùm apud Deum, habiturus es rationem.

Pauperibus eleemoſynam lobens largiaris, in eâque virtnte filios cures ab infantia inſtitui, data eis facultate & mandato id muous exercendi.

Charitate & prudentiâ cum vniuerſa familia te geras, omoia ei neceſſaria curans impartiri, & in ſtipendijs detrimenti quidquam nemo patiatur.

Verbis aſperioribus aut conuicijs, nec filios, nec quemcumqne alium habeas: Nitaris idcirco gratiam à Deo obtinere, qua iram in occurrentibus aduerſis, ſine domi, ſiue foris, vode ſis moroſior, coërceas.

Dum è domeſticis quis infirmitate laborabit, ad patientiam, quâ morum emendationem à Deo obtineat, adhortaberis, & vt intra tres dies nollo habito reſpectu Confeſſionem agat, curabis. Infirmos famulos inuiſas, quibus in ædibus tuis iubeas neceſſaria ex charitate miniſtrari: Nec enim decet eos ad Xenodochia mittere, quorum operâ, dum valerent, vſus es.

Fouendæ in domo paci & voioni, vt charitas fraterna obſeruetur, ſtudeas, nec alterutri fauere videaris, ſed omnes cum patientia audias. Neminem à tuis ſinas cuiquam negotium faceſſere, aut inimicitiâ odioue quemquam proſequi; ſed vbi aliqui diſſidij ſubortum deprehenderis, altercantes ſubim compooas, ſiue domeſticos, ſiue externos.

Arma à tuis vmquam geſtari, oiſi pro defenſione, aut ratione eorum officij aliaque manifeſta ex neceſſitate prohibeas.

Omnes è familia ſæpius adhorteris, io quo verbis, conuicijs, aut factis læſi ſunt, id eondonent, nec vnquam vlciſcantur, nec pro ſæculi honore altercentur.

Verbis & operibus ſis in exemplum domeſticis, nec quicquam in eorum cooſpectu agas aut loquaris, quod dedeceat.

Recta monita & documenta tuis ſemper tradas nec ab his monendis, oe ſcilicet contriſtentur, aut quacumqne ſimili ex cauſa vmquam abſtineas.

Inter alia de quibus filios, alioſue monuiſſe iuuat, horum imprimis recorderis. Ne vllum ſcilicet vmquam dolo decipiant, vel defraudent, aut quidquam mala arte ſibi vindicent. Ne ſua nobilitate aot dignitate, ſed Chriſtianis tantùm ſuis motibus & virtutibus nitantur; nec dignitates humanamqoe auram aucupentur, rerum temporalium ſuperflua ne ſectentur, imò illa potiùs aſpernentur.

Omnimodo cures omnes è familia Doctrinæ Chriſtianæ ſaltem eſſentialia capita teneant, eos ideò mittas ducaſue ad Scholas, ſine mares, ſiue fœminas, adultos, aut pueros.

Sanctiſſimum Confeſſionis vſum, iuxta quæ generaliter monuimus, frequentiùs obſeruent; nec abs re erit Communionem ſaltem per menſem, & ſolemnibus diebus io Parochiali Eccleſia ab vniuerſa familia celebrari.

Maximæ vtilitatis foret, ſi vni Cooſeſſori omnes è familia confiterentur, vt animæ omnium infirmitates illi meliùs innoteſcerent, eoſque tutiùs in via Domioi dirigeret. Peritiores ſaltem Confeſſores adeant.

Indicta à Sancta Matre Eccleſia, Quadrageſimæ ſcilicet, Quatuor Temporum, Vigiliarum, aliaque ex voto & conſuetudine ieiunia obſeruari omninò facias.

Omnes item pro Oratione & Conſcientiæ Examine agendis pro capacitate cures inſtitui, & Matutinam, Serotinamue, priuſquam lectum petant, conſcientiæ diſcuſſione præuia, ab his haberi. Ideò mane & ſerò ad campanæ ſignum, aut ſaltem alia hora illis commodiori vniuerſa familia cogatur, aut in Eccleſia, aot domi coram Imagine omnes ſimul habeaot.

Neminem patiaris ad menſam accedere, cui non ante fuerit bene precatus; nec ab ea diſcedere, niſi actis Deo gratijs. Librum aliquem ſpiritualem filijs, aut alijs legi, ſi poſſit, aliquo ſaltem, ſi non omoi refectionis tempore curabis, iſque Liber à Parocho aut Confeſſore priùs comprobabitur. Librum item ſpiritualem aliquandiu poſt cœnam legi facias, colloquiorum vice, aut Sancti Vitam, cuius ea die ſit Memoria, & eam in rem ſimol colloquantur, vt nonnihil vtilitatis inde ſibi concilient, & ex tot Sanctorum exemplis virtutem aliquam ſibi comparandi ſtudio accendaotur.

4 Concilij Trideotini Catechiſmus viri erga vxorem, & vxoris erga virum officia explicat P. 2. Tit. *De Matrimonij Sacramento, §. 31. & 32. Viri* (inquit) *munus eſt, vxorem liberaliter & honorificè tractare. Qua in re meminiſſe oportet, Euam ab Adamo ſociam appellatam eſſe, cùm inquit,* Mulier qoam dediſti mihi ſociam: *Cuius rei causâ alij Patres factum eſſe docent, vt ea non ex pedibus, ſed ex latere viri formaretur: Quemadmodum etiam ex capite condita non eſt, vt viri ſe dominam non eſſe intelligeret, ſed viro potiùs ſubiectam.*

Decet præterea virum in alicuius honeſtæ rei ſtudio ſemper occupatum eſſe, tum vt ea ſuppeditet qua ad familiam ſuſtentandam neceſſaria ſunt: Tum ne inerti otio torpeſcat, à quo vitia ferè omnia fluxerunt.

Deinde verò familiam ritè conſtituere, omnium mores corrigere, ſingulos in officio continere.

Rurſus autem vxoris partes ſunt, quas Apoſtolorum Princeps enumerat, cum inquit: Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: Vt & ſi qui non credunt verbo, per mulierum conuerſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore ſanctam conuerſationem veſtram: Quarum oon ſit extrinſecus capillatura, nec circumdatio auri, aut argenti, & veſtimeotorum cultus: Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in corruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locupeles. Sic enim aliquando & Sanctæ Mulieres ſperantes in Deo ornabant ſe, ſubiectæ proprijs viris ſicut Sara obediebat Abrahæ, Dominom eum vocans. (1. *Petri Capite* 3.)

Earum quoque proprium ſtudium ſit, filios in Religionis cultu educare, domeſticas res diligenter curare. Domi verò libenter ſe contineant, niſi neceſſitas exire cogat: Idque ſine viri permiſſu ſacere numquam audeant.

Deinde in quo maximè maritalis coniunctio ſita eſt, meminerint ſemper ſecundùm Deum, magis quàm virum, neminem diligendum, eoue pluris faciendum neminem: Cui etiam omnibus in rebus, quæ Chriſtianæ Pietati non aduerſantur, morem gerere & obtemperare ſumma cum alacritate animi oporteat.

5 Chriſtianis Mulieribus proponendum & Sanctæ *Monicæ* exemplum à *S. Auguſtino* Libro *9. Confeſſionum*, Cap. *9.* ob laudabiles mores & reuerentiam caſtumque amorem erga virum, & beneuolentiam erga ſocrum, concordemque charitatem commendatæ. *Educata* (inquit) *pudicè ac ſobriè, potiuſque à te ſubdita parentibus, quàm à parentibus tibi, vbi plenis annis nubilis facta eſt, tradita viro ſeruiuit veluti domino, & ſategit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus ſuis, quibus illam pulcram faciebas, & reuerenter amabilem atque mirabilem viro. Ita autem tolerauit cubilis iniurias, vt nullam de hac re cum marito haberet vmquam ſimultatem. Exſpectabat enim ſuper eum miſericordiam tuam, vt in te credens caſtificaretur. Erat verò ille ſicut beneuolentiâ præcipuus, ita irâ feruidus. Sed nouerat hæc non reſiſtere irato viro, non tantùm facto, ſed ne verbo quidem. Iam verò refracto & quieto, cùm opportunum videret, rationem facti ſui reddebat, ſi fortè ille inconſideratiùs commotus fuerat. Denique cùm Matronæ multæ, quarum viri manſuetiores erant, plagarum veſtigia etiam dehoneſtata facie gererent, inter amica colloquia illæ arguebant maritorum vitam, hæc earum linguam, veluti per iocum grauiter admonens, ex quo illas Tabulas quæ Matrimoniales vocantur, recitari audiſſent, tanquam inſtrumenta quibus ancillæ factæ eſſent, deputare debuiſſe; proinde memores conditionis, ſuperbire aduersùs dominos non oportere. Cumque mirarentur illæ, ſcientes quam ferocem coniugem ſuſtineret, numquam fuiſſe auditum, aut aliquo indicio claruiſſe, quòd Patricius ceciderit vxorem, aut quòd à ſe inuicem vel vnum diem domeſticâ lite diſſenſerint, & cauſam familiariter quærerent, docebat illa inſtitutum ſuum, quod ſupra memoraui. Quæ obſeruabant, expertæ gratulabantur; quæ non obſeruabant, ſubiectæ vexabantur.*

Socrum etiam ſuam primò ſuſurris malarum ancillarum aduersùs ſe irritatam, ſic vicit obſequijs, perſeuerans tolerantiâ & manſuetudine, vt illa vltro filio ſuo medias linguas famularum proderet, quibus inter ſe & nurum pax domeſtica turbabatur, expeteretque vindictam. Itaque poſteaquàm ille & matri obtemperans, & curans familiæ

diſci-

diſciplinam, & concordiæ ſuorum conſulens proditas ad prudentis arbitrium verberibus coercuit, promiſit illa talia de ſe præmia ſperare debere, quæcumque de ſua nuru ſibi, quò placeret, mali aliquid loqueretur; nullaque iam audente, memorabili inter ſe beneuolentiæ ſuauitate vixerunt.

6 Chriſtianos coniuges S. *Gregorius* ad virtutem Matrimonij ſtatui cunuenientem præclaris Monitis informat, *Paſtoralis Curæ* P. 3. Admonitione 28. *Admonendi ſunt coniugijs obligati, vt cùm viciſſim quæ ſunt alterius cogitant, ſic eorum quiſque placere ſtudeat coniugi, vt non diſpliceat Conditori: Sic ea quæ huius Mundi ſunt agant, vt tamen appetere quæ Dei ſunt non omittant: Sic de bonis præſentibus gaudeant, vt tamen ſollicita intentione mala æterna pertimeſcant: Sic de malis temporalibus lugeant, vt tamen conſolatione integra ſpem in bonis perennibus figant: Quatenus dum in tranſito cognoſcunt eſſe quod agunt, in manſione ſciant quod appetunt: Nec mala Mundi cor frangant, cùm ſpes cœleſtium roborat: Nec bona præſentis vitæ decipiant, cùm ſuſpecta ſubſequentis Iudicij mala contriſtant. Itaque animus Chriſtianorum Coniugum & infirmus & fidelis, qui & plenè cuncta temporalia deſpicere non valet, & tamen æternis ſe coniungere per deſiderium valet: Quamuis in delectatione carnis interim iaceat, ſupernæ ſpei refectione conualeſcat. Et ſi habet quæ Mundi ſunt in vſu itineris, ſperet quæ Dei ſunt in fructu peruentionis: Nec totum ſe ad hoc quod agit conferat, ne ab eo quod robuſtè ſperare debuit, funditus cadat. Quod bene ac breuiter Paulus exprimit, dicens:*

1. Cor. 7. „ Qui habent vxores, tamquam non habentes ſint: Et „ qui flent, tamquam non flentes: Et qui gaudent, „ tamquam non gaudentes. *Vxorem quippe quaſi non habendo habet, qui ſic per illam carnali conſolatione vtitur, vt tamen numquam ad praua opera à melioris intentionis rectitudine eius amore flectatur. Vxorem quaſi non habendo habet, qui tranſitoria eſſe cuncta conſpiciens, curam carnis ex neceſſitate tolerat, ſed æterna gaudia ſpiritus ex deſiderio exſpectat. Non flendo autem flere, eſt ſic exteriora aduerſa plangere, vt tamen nouerit æternæ ſpei conſolatione gaudere. Et rurſum, non gaudendo gaudere, eſt ſic de infimis animum attollere, vt tamen numquam deſinat ſumma formidare. Vbi aptè quoque paulò poſt ſubdidit,* „ *dicens*: Præterit enim figura huius Mundi. *Ac ſi apertè diceret: Nolite conſtanter Mundum diligere, quando & ipſe non poteſt, quem diligitis, ſtare. Incaſſum cor quaſi manentes figitis, dum fugit ipſe quem amatis.*

Admonendi ſunt coniuges, vt ea in quibus ſibi aliquando diſplicent, & patientes inuicem tolerent, & exhortan- „ *tes inuicem ſoluent. Scriptum namque eſt*: Inuicem

Gal. 6. „ onera veſtra portate, & ſic adimplebitis Legem Chri- „ ſti. *Lex quippe Chriſti charitas eſt: Quia ille nobis & largiter ſua bona contulit, & æquanimiter mala noſtra portauit. Tunc ergo Legem Chriſti imitando complemus, quando & noſtra bona benignè conferimus, & noſtrorum mala piè ſuſtinemus. Admonendi quoque ſunt, vt eorum quiſque non tam quæ ab altero tolerat, quàm quæ ab ipſo tolerantur, attendat. Si enim ſua quæ portantur, conſiderat, ea quæ ab altero ſuſtinet, leuius portat.*

Denique, vt paucis mutua Chriſtianorum Coniugum Officia complectar, vir vxorem ſuam diligere, mulier virum ſuum reuereri, eique parere tenetur, quod luculentis verbis explicat Apoſtolus ad Epheſios ſcribens, Cap. 5. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint ſicut Domino: Quoniam vir caput eſt mulieris: Sicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe ſaluator corporis eius. Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans Lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta & immaculata. Ita & viri debent diligere vxores ſuas vt corpora ſua. Qui ſuam vxorem diligit, ſe ipſum diligit. Nemo enim vmquam carnem ſuam odio habuit: Sed nutrit, & fouet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam: Quia membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ. Et erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Veruntamen & vos ſinguli, vnuſquiſque vxorem ſuam ſicut ſe ipſum diligat: Vxor autem timeat virum ſuum.* Et ad Coloſſ. 3. *Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet in Domino. Viri, diligite vxores veſtras, & nolite amari eſſe ad illas.* Viri diligere debent vxores ſuas vt Chriſtus Eccleſiam. Non igitur amore turpi, ſed caſto, ſpirituali, & cum vera pietate coniuncto. Mulieres ſubditæ eſſe debent viris, vt Eccleſia Chriſto, in omnibus, eiſque non timore, ſed cum reuerentia & amore obſequi; non dominari, non docere, ſed blandâ obſecratione monere, non cùm irati ſunt, aut ebrij, ſed more prudentiſſimæ *Abigail*, dum eſt opportunum, ſi quo modo tandem viros ſuos ſaluos faciant.

, Apoſtoli, imò verò Domini per Apoſtolum inculcata præcepta de mutuis coniugum officijs egregiè explicat S. *Ioannes Chryſoſtomus* Homilia 20. in Epiſtolam ad Epheſios: *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint ſicut Domino. Quamobrem? Quoniam ſi hi ſint in concordia, & rectè aluntur filij, modeſtique ſunt famuli, & ordinem non deſerunt, & bono eorum odore fruuntur vicini, amicique, & cognati. Sin autem contra, euertuntur & confunduntur omnia. Et quomodo cùm Duces Exercitûs inter ſe pacem agunt, omnia ſuam ſeruant conſequentiam; & ſi rurſus illi turbentur, ſurſum & deorſum aguntur omnia: Ita nunc quoque.*

VIRI, diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. *Vidiſti menſuram obedientiæ? Audi etiam menſuram dilectionis. Vis tibi obedire vxorem, ſicut Chriſto Eccleſiam? ipſe quoque eius curam gere, ſicut Chriſtus Eccleſiæ. Etiamſi animam pro ipſa dare oporteat, etiamſi millies conſcindi, etiamſi quoduis ſuſtinere & pati, non recuſabis: Et ſi hæc paſſus fueris, nihil adhuc tale feciſti quale Chriſtus. Nam tu quidem iam coniunctus hæc facis: Ille autem pro ipſum auerſante & eum habente odio. Quomodo ergo Ipſe eam quæ ipſum auerſabatur oderatque, & contemptui habebat, ac conſpuebat, & per laſciuiam ei inſultabat, magnâ ſuâ curâ ſuis ſubiecit pedibus, non minis, nec contumelijs, neque metu, neque vllo alio eiuſmodi: Ita tu quoque te gere in tuam vxorem: Etiamſi eam videris deſpicientem, etiamſi per laſciuiam inſultantem, poteris multâ eius curâ & prouidentiâ, dilectione & amicitiâ eam tuis pedibus ſubijcere. Nihil eſt his vinculis magis tyrannicum, & maximè marito & vxori. Nam famulum quidem poteris quiſpiam metu alligare, imò verò ne illum quidem, fortaſſe enim reſiliet & abibit: Vitæ autem ſociam, liberorum matrem, & quæ eſt cauſa & occaſio omnis lætitiæ, non oportet metu & minis ligare, ſed dilectione & affectione. Quænam enim eſt coniunctio, quando vxor exhorreſcit maritum? Quanam autem voluptate fruetur ipſe maritus, cum vxore habitans tamquam cum ancilla, & non tamquam cum libera? Et ſi quid pro ea paſſus fueris, ne exprobres. Neque enim Chriſtus hoc fecit. Et ſe ipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret.*

Vxor autem timeat virum. Mulier eſt ſecundus principatus. Neque enim ipſa exigat æqualitatem honoris, eſt enim ſub capite: Neque ille eam deſpiciat tamquam ſubiectam: Eſt enim corpus. Si caput corpus deſpiciat, ipſum quoque peribit.·. Mulier cui videtur afferri damnum, quòd iubeatur timere, lucratur. Viro enim eſt præceptum id quod eſt præcipuum, ſcilicet diligere. Quid verò ſi non timeat vxor? Tu dilige, imple quod tuum eſt.·.· Sed quando audis timorem, exige timorem qui conuenit liberæ, non tamquam ab ancilla. Eſt enim corpus tuum. Nam ſi hoc feceris, te ipſum probro afficis, tuum corpus afficiens ignominiâ. Quis eſt autem timor? Vt non contradicas, vt non inſurgas, vt primas partes non ames. Ad hæc vſque ſatis eſt timorem conſiſtere. Sin autem diligis, vt eſt præceptum, etiam maiora facies.

Tum rurſus maritum compellans: *Oſtende te magnifacere cum ipſa conſuetudinem, & malle te domi eſſe propter ipſam, quàm in foro: Et eam præpone omnibus amicis & liberis, quos ex ea ſuſcepiſti: Et ipſi quoque à te propter ipſam diligantur. Si boni quid feceris, lauda & admirare. Si quid contingat abſurdi, & tamquam iuuenile, ſuade & admone.·.· Sint preces vobis communes. Vnuſquiſque eat ad Eccleſiam, & eorum quæ illic dicuntur & leguntur, & maritus ab vxore partem domi exigat, & illa à marito. Si premit paupertas, produc in medium ſanctos viros Paulum & Petrum, qui in maiori fuerunt æſtimatione quàm omnes Reges & Diuites, & quomodo vitam egerunt in fame & ſiti. Erudi eam, Nihil in vita eſſe terribile præterquàm Deum offendere.*

Officia

Officia tandem Chriſtianæ vxoris ſunt, *Honorare ſoceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſe ipſam irreprehenſibilem exhibere;* vt habetur *Tobiæ* 10.

§. II.

De Vſu Matrimonij.

7 VSum coniugij quod ſpectat, ſic explicare oportet, quæ ad illum Chriſtianè exercendum pertinent, vt nec rerum neceſſariarum cognitio hac in materia Paſtoribus, Confeſſariiſque deſit; nec inutilium, & quas curioſiùs ſcrutari, aut in ijs particulatim expendendis morari periculoſum eſt, lectio ſuperflua ipſos inquinet. Id autem pro more noſtro certis Regulis exequemur.

REGVLA I.

Matrimonij vſus non ſolùm peccati expers eſt ſecundùm ſe: Sed meritorius eſſe poteſt.

QVi enim fecit hominem ab initio, mulieremque illi in ſociam & adiutorium dedit, dixit: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vnâ.* Non aliter autem duo
Matth. 19. ſiunt in carne vna, quàm vſu coniugij. Hinc Apoſtolus ad *Hebræos* Cap. 13. ait: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.* Thorus porrò immaculatus non eſſet, ſi coniugalis concubitus abſque peccato eſſe non poſſet. Hinc *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 6. *Coniugalis* (inquit) *concubitus generandi gratiâ non habet culpam: Concupiſcentiæ verò ſatiandæ, ſed tamen cum coniuge propter thori fidem, venialem habet culpam: Adulterium verò ſiue fornicatio lethalem habet culpam.*

Idem docet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 26. Quæſt. 1. Articulo 4. *Si* (inquit) *ad actum Matrimonialem virtus inducat, vel Iuſtitiæ, vt debitum reddat; vel Religionis, vt proles ad cultum Dei procreetur, eſt meritorius.*

REGVLA II.

Vſus Matrimonij non eſt inculpabilis, niſi fiat cauſâ prolis procreandæ, vel debiti reddendi.

ALiàs enim concupiſcentiæ quodammodo ſeruiunt coniuges, quamuis intra Matrimonij fines reddigatur; vnde id nonniſi *Secundum veniam* Apoſtolus concedit. Hinc *S. Auguſtinus*, Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 6. *In ipſa* (inquit) *immoderatiore exactione debiti carnalis, quam eis non ſecundùm imperium præcipit, ſed ſecundùm veniam concedit Apoſtolus, vt etiam propter cauſam procreandi ſibi miſceantur; & ſi eos praui mores ad talem concubitum impellunt, Nuptiæ tamen ab adulterio ſeu fornicatione defendunt. Neque enim illud propter Nuptias admittitur, ſed propter Nuptias ignoſcitur. Debent erga ſibi coniugati non ſolùm ipſius ſexûs ſui commiſcendi fidem liberorum procreandorum cauſâ, quæ prima eſt humani generis in iſta mortalitate ſocietas; verùm etiam infirmitatis inuicem excipiendæ, ad illicitos concubitus euitandos, mutuam quodammodo ſeruitutem.* Et infra: *Melior eſt quidem ab omni concubitu continentia, quàm vel ipſe matrimonialis concubitus, qui fit cauſâ gignendi: Sed quia illa continentia meriti amplioris eſt; reddere verò debitum coniugale, nullius eſt criminis: exigere autem vltra generandi neceſſitatem, culpæ venialis; fornicari verò vel mœchari, puniendi criminis; cauere debet charitas coniugalis, ne dum ſibi quærit vnde ampliùs honoretur, coniugi faciat vnde damnetur.*

Et Cap. 10. *Concubitus neceſſarius: cauſâ generandi, inculpabilis, & ſolus ipſe nuptialis eſt. Ille autem qui vltra iſtam neceſſitatem progreditur, iam non rationi, ſed libidini obſequitur. Et hunc tamen non exigere, ſed reddere coniugi, ne fornicando damnabiliter peccet, ad perſonam pertinet coniugalem. Si autem ambo tali concupiſcentiæ ſubiguntur, rem faciunt non planè Nuptiarum.* Et rurſùs: *Non itaque Nuptias ſecundùm veniam concedit Apoſtolus: Nam quis ambigat abſurdiſſimè dici, non eos peccaſſe, quibus venia datur? Sed illum concubitum ſecundùm veniam concedit, qui fit per incontinentiam, non ſolâ cauſâ procreandi, & aliquando nullâ cauſâ procreandi, quem Nuptiæ non fieri cogunt, ſed ignoſci impetrant.*

Et *Enchiridij* Cap. 78. *Putari poſſet non eſſe peccatum miſceri coniugi non filiorum procreandorum cauſâ, quod bonum eſt nuptiale, ſed carnalis etiam voluptatis; vt fornicationis, ſiue adulterij, ſiue cuiuſquam alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe eſt etiam dicere, quò poteſt tentante Satana libido pertrahere, incontinentium deuitet infirmitas. Poſſet ergo, vt dixi, hoc putari non eſſe peccatum, niſi addidiſſet* Apoſtolus: *Hoc autem dico ſecundùm veniam, non ſecundùm imperium. QVIS AVTEM IAM ESSE PECCATVM NEGET, cùm dari veniam facientibus Apoſtolica Auctoritate fateatur?*

Et Sermone 51. aliàs *De Diuerſis* 63. Cap. 13. *Qui vxoris carnem ampliùs appetit, quàm præſcribit limes ille, liberorum procreandorum cauſâ, contra ipſas tabulas facit, quibus eam duxit vxorem. Recitantur tabulæ, & recitantur in conſpectu omnium atteſtantium; & recitatur, Liberorum procreandoıum cauſâ; & vocantur Tabulæ Matrimoniales. Niſi ad hoc dentur, ad hoc accipiantur vxores, quis ſana fronte dat filiam ſuam libidini alienæ? Sed vt non erubeſcant parentes, cùm dant, recitantur Tabulæ, vt ſint ſoceri, non lenones. . . Erubeſcat maritus aliter accipere, ſi erubeſcit pater aliter dare. Sed ſi non poſſunt, exigant debitum; non progrediantur vltra debitores ſuos. . . Etſi egrediantur metas Matrimonialis Pacti; non egrediantur metas coniugalis thori. Numquid hoc non eſt peccatum, ampliùs quàm liberorum procreandorum neceſſitas cogit, exigere à coniuge debitum? Eſt quidem peccatum, ſed veniale. Apoſtolus dicit, Hoc autem dico ſecundùm veniam.*

Et Cap. 14. *Duo ſunt opera carnalia, quibus conſtat genus humanum: In quæ duo operâ prudentes & ſancti ex officio deſcendunt; imprudentes autem in ea per cupiditatem ruunt. Aliud eſt enim ad aliquid officio deſcendere, aliud in aliquid per cupiditatem cadere. Quæ ſunt iſta, quibus conſtat genus humanum? In nobis ipſis primum eſt, quod pertinet ad ſumenda alimenta, manducare & bibere: Si non feceris, morieris. Hoc ergo vno ſuſtentaculo ſtat genus humanum, pro modo naturæ ſuæ, manducandi & bibendi. Sed per hoc ſuſtentaculum ſuſtentantur homines quod ad ſe ipſos attinet: Succeſſioni autem non conſulunt manducando & bibendo; ſed vxores ducendo... Ad vtrumque ſapiens & prudens & fidelis officio deſcendit, non libidine cadit. Ad manducandum & bibendum quàm multi voraciter irruunt, ibi ponentes totam vitam, quaſi ipſam cauſam viuendi. Nam cùm ideò manducent vt viuant; ideò ſe putant viuere, vt manducent. Iſtos omnis Sapiens reprehendit, & maximè Diuina Scriptura, edaces, ebrioſos, belluones, quorum Deus venter eſt. Illos ad menſam non ducit niſi concupiſcentia carnis, non indulgentia refectionis. Itaque iſti caduut in eſcam & potum. Illi autem qui deſcendunt ex officio viuendi, non ideò viuunt vt comedant, ſed ideò comedunt vt viuant. Itaque iſtis prudentibus & temperantibus ſi offerretur, vt ſine cibo & potu viuerent, quanto gaudio amplecterentur hoc beneficium, vt quò cadere non conſueuerunt, nec deſcendere cogerentur; ſed ſemper ſuſpenderentur in Domino, non deponeret eorum intentiones neceſſitas fulciendarum corporis ruinarum? Quomodo putatis Eliam Sanctum accepiſſe, quando accepit calicem aquæ & collyridam panis, vt ſatis ei eſſet in alimentum quadraginta dierum? Cum magna vtique lætitia: Quia propter officium vitæ, non propter ſeruitutem concupiſcentiæ, manducabat & bibebat. Tenta hoc præſtare, ſi poſſis, homini qui beatitudinem totam & felicitatem in epulis, tamquam pecus in præſepi, conſtituit. Odit beneficium tuum, repellit à ſe, pœnam putat. Sic & in illo officio coniugali, libidinoſi homines vxores non propter aliud quærunt: Et ideò vix tandem ipſius vxoribus contenti ſunt. Atque vtinam ſi auferre non poſſunt aut nolunt libidinem, non vltra eam progredi ſinant, quam præſcribit debitum vxorium, etiam quod infirmitati conceditur. Sed planè tali homini ſi diceres, Quare ducis vxorem? Reſponderet tibi fortaſſe verecundatus, Propter filios. Si quis ei diceret, cui ſine vllâ dubitatione crederet, Potens eſt dare tibi, & omninò dabit tibi Deus filios, etiam non operanti opus illud cum vxore: Ibi certè concluderetur atque fateretur quòd non propter filios quærebat vxorem. Confiteatur ergo infirmitatem.* Lege &

Cap. 8.

Cap. 8. Libri *De Nuptijs & Concupiſcentia*, & Cap. 18. Libri 3. *De Doctrina Chriſtiana*.

Illud S. *Hieronymi* in Cap. 5. Epiſtolæ ad Epheſios non omittam: *Liberorum in Matrimonio opera conceſſa ſunt. Voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in vxore damnatæ*.

Eamdem Regulam pluribus in locis confirmat *S. Gregorius Magnus*, ſed maximè 3. Parte *Paſtoralis Curæ*, Admonitione 28. *Admonendi ſunt coniuges (inquit) vt ſuſcipiendæ prolis ſe meminerint cauſâ coniunctos; & cùm immoderatè admixtioni ſeruientes, propagationis articulum in vſum transferunt voluptatis, perpendant quòd licet extra non exeant, in ipſo tamen coniugio coniugij iura tranſcendunt. Vnde neceſſe eſt, vt crebris exorationibus deleant, quòd pulcram copulæ ſpeciem admixtis voluptatibus fœdant.* Hinc Apoſtolus *Dum in magna honeſtate coniu-*
„ *gij aliquid de voluptate largiretur, adiunxit:* Hoc au-
„ tem dico ſecundùm indulgentiam, non ſecundùm
„ imperium. *CVLPA quippe eſſe innuitur, quod indulgeri perhibetur: Sed quæ tantò citiùs relaxetur, quantò non per hanc illicitum quid agitur; ſed hoc quod eſt licitū, ſub moderamine non tenetur. Quod bene Loth in ſemetipſo exprimit, qui ardentem Sodomam fugit; ſed tamen Segor inueniens, nequaquam mox montana conſcendit. Ardentem quippe Sodomam fugere, eſt illicita carnis incendia declinare. Altitudo verò montium, eſt munditia continentium. Vel certè quaſi in monte ſunt, qui etiam carnali copulæ inhærent, ſed tamen extra ſuſcipiendæ prolis admixtionem debitam, nullâ carnis voluptate ſoluuntur. In monte quippe ſtare quid eſt, niſi fructum propaginis in carne non quærere? In monte ſtare, eſt carni non carnaliter adhærere. Sed quia multi ſunt, qui ſcelera quidem carnis deſerunt, nec tamen in coniugio poſiti, vſus ſolummodo debiti iura conſeruant: Exijt quidem Loth Sodomam, ſed tamen mox ad montana non peruenit: Quia iam damnabilis vita relinquitur, ſed adhuc celſitudo coniugalis continentiæ ſubtiliter non tenetur. Eſt verò in medio Segor ciuitas, quæ fugientem ſaluet infirmum: Quia videlicet cùm ſibi per incontinentiam miſcentur coniuges, & lapſus ſcelerum fugiunt, & tamen veniâ ſaluantur. Quaſi paruam quippe ciuitatem inueniunt in qua ab ignibus defendantur: Quia coniugalis hæc vita non quidem in virtutibus mira eſt, ſed tamen à ſupplicijs ſecura.*

Eamdem Regulam confirmat *Ionas* Aurelianenſis Epiſcopus, Libro 2. *De Inſtitutione Laicali*, Cap. 6. cuius hic titulus eſt: *Quòd cum vxoribus carnis commixtio, gratiâ fieri debeat prolis, non voluptatis*.

Idem docet *S. Thomas*, in 4 *Sententiarum*, Diſt. 31. Quæſtione 2. Articulo 2. *Quando (inquit) coniuges conueniunt cauſâ prolis procreandæ, vel vt ſibi inuicem debitum reddant, quod ad fidem pertinet, totaliter excuſantur à peccato.* Et infra: *Et ideò duobus ſolis modis coniuges abſque omni peccato conueniunt; ſcilicet cauſâ prolis procreandæ, & debiti reddendi, aliàs autem ſemper eſt ibi peccatum, ad minus veniale.*

REGVLA III.

Coniugalis concubitus vitandæ ſolùm fornicationis cauſa, non immunis eſt à peccato veniali.

ITa docet *S. Thomas* loco mox indicato, in Reſponſione ad ſecundum. *Si aliquis (inquit) per actum Matrimonij intendat vitare fornicationem in coniuge, non eſt aliquod peccatum, quia hoc eſt quædam redditio, quæ ad bonum fidei pertinet. Sed ſi intendat vitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua ſuperfluitas: Et ſecundùm hoc eſt peccatum veniale: Nec ad hoc eſt Matrimonium inſtitutum niſi ſecundùm indulgentiam, quæ eſt de peccatis venialibus.* Alijs nempe modis conuenientioribus, ſcilicet per orationem, ieiunia, aliaq; pia opera vitare quis fornicationem, & continentiam à Deo impetrare poteſt. Coniugis autem intemperantiæ, cui ex fide matrimoniali obuiare tenetur, aliter mederi non poteſt, cùm aliena voluntas non ſit in noſtra poteſtate.

REGVLA IV.

Opus coniugale ſanitatis dumtaxat cauſa, veniale peccatum eſt.

NOn enim ob ſanitatem, ſed ob liberorum procreationem Matrimonium inſtitutum eſt. Vnde *S. Thomas* in Reſponſione ad quartum: *Quamuis (inquit) intendere ſanitatis conſeruationem non ſit per ſe malum, tamen hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intendatur, quod non eſt ad hoc de ſe ordinatum; ſicut qui ex Sacramento Baptiſmi tantùm ſalutem corporalem quæreret. Et ſimiliter eſt in propoſito de actu Matrimoniali.*

REGVLA V.

Opus coniugale culpâ non caret, ſi partim generationis cauſâ, partim ob voluptatem fiat.

SOla enim liberorum procreandorum cauſâ, vel debiti reddendi, hoc opus à peccato excuſat, ſecundùm illam Tobiæ Iunioris ſententiam: *Et nunc Domine, Tu ſcis quia non luxuriæ cauſâ accipio ſororem meam coniugem, ſed ſolâ poſteritatis dilectione, in qua benedicatur Nomen tuum in ſæcula ſæculorum.* Hinc *S. Thomas* Art. 3. Quæſtionis citatæ: *Si quæratur (inquit) delectatio infra limites Matrimonij, vt ſcilicet talis delectatio in aliâ non quæreretur quàm in coniuge, ſic eſt veniale peccatum.*

REGVLA VI.

Opus coniugale ita frequenter & intempeſtiuè exercere, vt impediat tempora orationi debita, grauius quidem peccatum eſt, quàm ſi alijs temporibus ob ſolam delectationem carnale debitum exigeretur: Non tamen eſt mortale peccatum.

PRima pars ex iſta *S. Pauli* Sententia colligitur, 1. Cor. 7. *Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi:* Quam *S. Auguſtinus* ſic interpretatur Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 10. *Illum concubitum ſecundùm veniam concedit, qui fit per incontinentiam, non ſolâ cauſâ procreandi, & aliquando nullâ cauſa procreandi; quem Nuptiæ non fieri cogant, ſed ignoſci impetrant: Si tamen non ita ſit nimius, vt impediat quæ ſepoſita eſſe debent tempora orandi*, &c. Quibus verbis ſignificatur quidem grauius eſſe peccatum, nec ita facilè excuſari concubitum coniugum adeò nimium, vt impediat tempora quæ orationi debentur, quàm ſi quolibet alio tempore, ſolius etiam voluptatis cauſâ huic operi vacarent: Sed tamen ad malitiam peccati mortalis pertingere propter hanc ſacri temporis circumſtantiam, disertè non aſſerit *S. Auguſtinus*. Seueriore igitur *Eſtij* opinione relicta, partem vtramque Regulæ Moralis, in qua verſamur, *S. Thomæ* teſtimonio fulcimus in 4. *Sententiarum*, Diſt. 32. Quæſt. 1. Art. 5. Quæſtiuncula 1. *Actus (inquit) Matrimonialis quamuis culpâ careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad ſpiritualia. Et ideò in diebus in quibus præcipuè ſpiritualibus eſt vacandum, non licet petere debitum.* · . · *Quamuis* enim quis *non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur totâ die ſe conſeruare idoneum ad orandum.*

Secundam Regulæ noſtræ partem diſertis verbis confirmat Quæſtiuncula 2. *Petere debitum in die feſtiuo* (inquit) *non eſt circumſtantia trahens ad aliam ſpeciem peccati; vnde non poteſt in infinitum aggrauare. Et ideò non peccat mortaliter vxor, vel vir, ſi in die feſtiuo debitum petat: Sed tamen grauius eſt peccatum ſi ſolâ delectationis cauſâ petatur, quàm ſi propter timorem quo quis ſibi timet de lubrico carnis, debitum petat.* Narrat *S. Gregorius* Libro 1. *Dialog.* Cap. 10. Mulierem quamdam, quæ *Voluptate deuicta*, commixta viro fuerat nocte præcedente, publicæ Supplicationi ad Oratorij *S. Sebaſtiani* Dedicationem adfuiſſe, quia *Proceſſionem verecundia impediuit*: Ob idque à Diabolo fuiſſe arreptam: Sed reſpondet *S. Thomas*, non fuiſſe punitam mulierem illam propter hoc quòd debitum reddidit; *Sed quia poſtmodum ſe temerè ad Diuina ingeſſit contra conſcientiam.* Iudæis quidem Legem accepturis præcepit Deus vt ab vxoribus abſtinerent, *Exodi* 19. Sed inde non poteſt probari *Quod ſit peccatum mortale* coniugale opus exercere temporibus ſacris, *Sed quòd ſit incongruum: Multa enim ad munditias carnis pertinentia exigebantur de neceſſitate præcepti in Veteri Lege, quæ carnalibus dabatur, quæ non exiguntur in Noua Lege, quæ eſt lex Spiritûs;* (inquit *S. Thomas*.)

Quàm

Quàm autem incongruum ſit vxori copulari ſacris diebus, quibus orationi præcipuè vacandum eſt, confirmatur ex Canone *Propoſuiſti*, Diſtinctione 82. deſumpto ex *Innocentij I.* Epiſtola ad *Exuperium* Toloſanum Epiſcopum. *Si Beatus Paulus ad Corinthios ſcribit*: Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi: *& hoc vtique Laicis præcepit: Multò magis Sacerdotes, quibus & orandi & ſacrificandi iuge officium eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.* Idipſum varij Canones confirmant Cauſa 33. Quæſtione 4. ſcilicet Canon, *Sciatis*, S. Hieronymo adſcriptus: *Si panes* (inquit) *propoſitionis non poterant ab ijs, qui vxores ſuas tetigerant comedi; quantò magis Panis ille qui de cælo deſcendit, non poteſt ab his qui coniugalibus paulò ante hæſere complexibus, violari atque contingi? Non quòd Nuptias condemnemus; ſed quòd eo tempore quo carnes Agni manducaturi ſumus, vacare operibus carnis non debeamus.*

Canon, *Quotieſcumque*, S. Auguſtino tributus: *Quotieſcumque aut dies Natalis Domini, aut reliquæ Feſtiuitates adueniunt, ante plures dies non ſolùm ab infidelium concubinarum conſortio, ſed etiam à proprijs vxoribus abſtinete.*

Canon, *Fratres*, ſub *S. Ambroſij* nomine citatus: *Nullus omninò vxori ſuæ Ieiuniorum diebus coniungatur.*

Canon, *Si cauſa*, ex Commentario in Epiſtolam S. Pauli ad Corinthios ſub *S. Ambroſij* nomine edito: *Si cauſa procreandorum filiorum ducitur vxor, non multum tempus conceſſum videtur ad ipſum vſum: Quia & Dies Feſti, & dies Proceſſionis, & ipſa ratio conceptûs & partûs iuxta Legem ceſſari temporibus his debere demonſtrant.*

Nicolaus I. in Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, Cap. 63. *Si Dominico die* (inquit) *ab opere mundano ceſſandum eſt, quantò potiùs à voluptate carnali, & omnimoda corporis pollutione cauendum? Præſertim cùm Dominici diei nomen, quòd nihil eodem die, præter quæ Domini ſunt, Chriſtianus agere debeat, liquidò manifeſtet. Porrò idipſum eſt de nocturno ipſius diei, quod de diurno tempore ſentiendum. Vnus eſt enim dies.* Quadrageſimæ tempore ab vxoribus abſtinendum Capite quinquageſimo idem Pontifex docet.

Concilij deniqne Tridentini Catechiſmus P. 2. *De Matrimonij Sacramento*, Num. 38. *Sed quoniam* (inquit) *bona omnia ſanctis precationibus à Deo impetranda ſunt, Fideles docere oportet, Deum orandi & obſecrandi causâ Matrimonij officio interdum abſtineant: Imprimiſque id ſibi obſeruandum ſciant tribus ſaltem diebus antequam Sacram Eucharistiam percipiant, ſæpius verò cùm ſolemnia Quadrageſimæ Ieiunia celebrantur, quemadmodum Patres noſtri rectè & ſanctè præceperunt. Ita enim fiet vt ipſa Matrimonij bona maiori in dies diuinæ gratiæ cumulo augeri ſentiant.*

REGVLA VII.

Lethalis peccati reus eſt, qui coniuge ita intemperanter vtitur, vt intra coniugalem affectum non ſe contineat, paratus etiam cum alia non coniuge; aut cum eadem, quamuis coniux non eſſet, libidinem ſuam explere, atque omninò voluptatem illam ſic amans, vt eam Dei timori anteponat.

De his enim *Tobiæ 6.* dicitur: *Qui coniugium ita ſuſcipiunt, vt Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem Dæmonium ſuper eos.* Et Dominus in Euangelio: *Qui amat vxorem ſuam pluſquàm me, non eſt me dignus.*

Idem confirmat *S. Hieronymus*, Libro 1. *Aduersùs Iouinianum*, versùs finem: *Refert Seneca* (inquit) *cognouiſſe ſe quemdam ornatum hominem, qui exiturus in publicum faſciâ vxoris pectus colligabat, & ne puncto quidem horæ præſentiâ eius carere poterat; potionemque nullam niſi alterius tactam labris vir & vxor hauriebant, alia deinceps non minùs inepta facientes, in quæ improuida vis ardentis affectus erumpebat. Origo quidem amoris honeſta erat, ſed magnitudo deformis. Nihil autem intereſt quàm ex honeſta cauſa quis inſaniat. Vnde & Xiſtus in Sententijs*: Adulter eſt *(inquit)* in ſuam vxorem amator ardentior. *In aliena quippe vxore omnis amor turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens vir iudicio debet amare coniugem, non affectu. Reget impetus voluptatis, nec præceps feretur in coitum. Nihil eſt fœdius quàm vxorem amare quaſi adulteram.*

Idem confirmat *S. Ambroſius* Epiſtola 63. ad Vercellenſem Eccleſiam: *Eſt enim* (inquit) *velut quidam adulter incontinens in Matrimonio, qui legem Apoſtolicam præuaricatur.*

Idem docet *S. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 31. Quæſtione 2. Articulo 3. *Si* (inquit) *delectatio quæratur vltra honeſtatem Matrimonij, vt ſcilicet aliquis in coniuge non attendat, quòd coniux eſt, ſed ſolùm quòd mulier eſt, idem paratus facere cum ea ac ſi non eſſet coniux, eſt peccatum mortale: Et talis dicitur ardentior amator vxoris, quia ſcilicet ardor ille extra bona Matrimonij fertur.* Et in Reſponſione ad primum: *Tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit, quàm quod in meretrice attenderet.*

REGVLA VIII.

Congreſſus cum vxore grauida peccatum eſt, & mortale quidem, ſi periculum ſit perdendi fœtum, tametſi nondum animatum. Aliàs vero veniale.

Qvicumque enim ſe lethalis peccati periculo exponit, lethaliter peccat. Hinc *S. Clemens Alexandrinus* Libro 2. *Pædagogi*, Cap. 10. *Moyſes* (inquit) *nullum vmquam veterum Hebræorum inducit coeuntem cum ſua vxore prægnante. Sola enim voluptas, ſi quis ea etiam vtatur in coniugio, eſt præter leges, & iniuſta, & à ratione aliena. Rurſus autem Moyſes abducit viros à prægnantibus, quouſque pepererint. Matrix itaque ſitiens filiorum procreationem, ſemen, ſuſcipit, probroſúmque & vituperandum negat coitum, poſt ſationem ore clauſo omnino iam libidinem excludens. Eius autem appetitiones, quæ priùs in amicis verſabantur complexibus, intrò conuerſæ, in procreatione ſobolis occupatæ, operantur vnà cum Opifice. Nefas eſt ergo operantem iam naturam adhuc moleſtiâ afficere, ſuperfluè ad petulantem prorumpendo libidinem.*

Idem docet *S. Ambroſius* Libro 1. In Lucam. *Pecudes quoque* (inquit) *muto quodam opere loquuntur generandi ſibi ſtudium, non deſiderium eſſe coeundi. Siquidem vbi ſemel grauem aluum ſibi ſenſerint, & genitali aruo ſemen receptum, iam nec concubitui indulgent, nec laſciuiam amantis, ſed curam parentis adſumunt. At verò homines nec conceptis, nec Deo parcunt: Illos contaminant, hunc exaſperant. Priùs quàm te* (inquit) *formarem in vtero noui te, &c. Ad cohibendum petulantiam tuam, manus quaſdam tui Auctoris in vtero hominem formantis aduertis. Ille operatur, & tu ſacri vteri ſecretum inceſtas libidine? Vel pecudem imitare, vel Deum verere. Et quid de pecudibus loquor? Terra ipſa à generandi opere ſæpè requieſcit: Et ſi impatienti hominum ſtudio iactis frequenter ſeminibus occupetur, impatientiam multat agricolæ, & fœcunditatem ſterilitate commutat.*

Idem docet *S. Hieronymus* Libro 1. Aduersùs Iouinianum: *Certè* (inquit) *qui dicunt ſe cauſa Reipublicæ & generis humani vxoribus iungi, & liberos tollere, imitentur ſaltem pecudes, & poſtquam vxorum venter intumuerit, non perdant filios, nec amatores vxoribus ſe exhibeant, ſed maritos.* Et in Cap. 5. Epiſtolæ ad Epheſios: *Omnis vir & vxor intelligant, ſibi poſt conceptum magis orationi quàm connubio ſeruiendum: Et quod in animalibus & beſtijs ipſo naturæ iure præſcriptum eſt, vt prægnantes ad partum vſque non coeant, hoc in hominibus ſciant arbitrio derelictum: Vt merces eſſet ex abſtinentia voluptatum.*

Idem *S. Auguſtinus*, Libro *De Bono coniugali*, Cap. 6. *Sunt viri vſque adeò incontinentes, vt coniugibus nec grauidis parcant. Quicquid ergo inter ſe coniugati immodeſtum, inuerecundum, ſordidúmque gerunt, vitium eſt hominum, non culpa Nuptiarum.*

Ionas Aurelianenſis Epiſcopus Libro 2. *De Inſtitutione Laicali*, Cap. 7. *Si causâ prolis* (inquit) *vxor ducitur, & commixtio maris & fœminæ amore filiorum, non ardore libidinis debet exerceri, poſtquam fructum oriundæ prolis tumefactus vxoris vterus indicauerit, quid coitus cum vxore, iam niſi æſtum libidinis demonſtrat? Nonne ab huiuſcemodi coitu abſtinere nolenti quodammodo*

dicit

dicit Dominus: Si cauſâ liberorum vxorem duxiſti, iam me operante adeptus es quod voluiſti; vt quid operi meo morbidæ libidinis quicquam ſuperaddere præſumpſiſti? Et infrà: *Liquidò igitur patet, quoniam ſicut clariſſimorum Doctorum dicta ſanciunt, & antiqui coniugati Patres in exemplum ſunt, prorſus à coitu vxorem prægnantium ſit abſtinendum.*

Idem confirmatur ex Romano Pœnitentiali Tit. 7. Cap. 9 & 10. & ex Pœnitentiali *Bedæ*, Cap. 2. & 10

Idem confirmat *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 31. In expoſitione Textûs. *Ex hoc* (inquit) *imminet periculum abortus. Et ideò Hieronymus vituperat acceſſum viri ad vxorem imprægnatam: Non tamen ita quòd ſemper ſit peccatum mortale, niſi fortè quando probabiliter timetur de periculo abortus.*

R E G V L A IX.

Illicita eſt petitio coniugalis debiti tempore infirmitatis menſtruæ, non tamen ita certum eſt an reddere ſit illicitum, ſi coniux alter pertinaciter petat, & periculum peccati grauioris illi ex repulſa timeantur.

PRior pars Regulæ nititur verbis illis *Leuitici*, Cap. 20. *Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, interficientur ambo de medio Populi ſui.* Quod præceptum figuratè accipiendum *S. Auguſtinus* negat *Libro 3. Quæſtionum in Leuiticum*, Cap. 64. *Quia Hic poſitum eſt, vbi talia prohibita ſunt, quæ etiam tempore Noui Teſtamenti, remota vmbrarum veterum obſeruatione, ſine dubio cuſtodienda ſunt? Quod videtur etiam per Prophetam Ezechielem ſignificaſſe, qui inter illa peccata, quæ non figuratæ, ſed manifeſtæ iniquitatis ſunt, etiam hoc commemorat, ad mulierem menſtruatam ſi quis accedat, & inter iuſtitiæ merita ſi non accedat. Qua in re non natura damnatur, ſed concipiendæ proli noxium perhibetur.*

Idem confirmat *S. Hieronymus*, In Cap. 18. Ezechielis. *Per ſingulos menſes* (inquit) *grauia atque torpentia mulierum corpora immundi ſanguinis effuſione releuantur: Quo tempore ſi vir cum muliere coierit, dicuntur concepti fœtus vitium ſeminis trahere, ita vt leproſi & elephantiaci ex hac conceptione naſcantur. Præcipitur ergo viris, vt non ſolùm in alienis mulieribus, ſed in ſuis quoque certa concubitus norint tempora, quando coeundum, quando ab vxoribus abſtinendum ſit. Quod quidem & Apoſtolus „ & Eccleſiaſtes ſonant:* Tempus amplexandi, & tem„ pus longè fieri ab amplexibus. *Caueat ergo & vxor, ne fortè victa deſiderio coeundi, illiciat virum: & maritus ne vim faciat vxori, putans omni tempore ſubiectam ſibi eſſe debere coniugij voluntatem.*

Ionas Aurelianenſis, Libro 2. *De Inſtitutione Laicali*, „ Cap. 10. *Cùm Apoſtolus dicat;* Quæcumque ſcripta „ ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: *& Lex ſpiritualis ſit, & ſpiritualiter intelligi debent, in hoc loco, ſicut præmiſſa Sanctorum Patrum documenta declarant, & ſuperficies litteræ demonſtrat, ſaluo ſpirituali intellectu, viris omninò ab vxoribus menſtruum patientibus eſt abſtinendum.* Idem docet *Haymo Halberſtatenſis* Epiſcopus in Cap 64 *Iſaiæ*.

S. Thomas In 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 32 Quæſtione 1. Articulo 2. Quæſtiuncula 2 priorem Regulæ huiuſce Moralis partem confirmat. *Accedere* (inquit) *ad menſtruatam, in Lege prohibitum erat duplici ratione; tum propter immunditiam; tum propter nocumentum quod in prole ex huiuſmodi commiſtione frequenter ſequebatur: Et quoad primum, præceptum erat ceremoniale: Sed quantum ad ſecundum, erat morale: Quia cùm Matrimonium ſit ad bonum prolis principaliter ordinatum, ordinatus eſt omnis Matrimonij vſus quo bonum prolis intenditur: Et ideò hoc præceptum obligat etiam in Noua Lege propter ſecundam rationem, etſi non propter primam.* Et infra: *Quando naturaliter mulier patitur fluxus menſtruorum, poteſt concipere; & iterum talis fluxus non durat niſi ad modicum tempus: Vnde prohibitum eſt ad talem accedere: & ſimiliter prohibitum eſt mulieri in tali fluxu debitum petere.*

In Pœnitentiali *Venerabilis Bedæ*, Cap. 2. *De Fornicatione*, triginta dierum Pœnitentia illi imponitur, qui ad vxorem tempore menſtrui fluxûs acceſſerit.

Regulæ partem alteram adſtruit *S. Thomas*, Quæſtiuncula 3. *Dixerunt quidam* (inquit) *quòd mulier menſtruata ſicut non debet petere debitum, ita nec reddere: Sicut enim non teneretur reddere, ſi haberet infirmitatem in propria perſona, ex qua periculum ei immineret, ita non tenetur reddere, ad vitandum periculum prolis; quia ſi mulier infirmatur, certiſſimum eſt quòd ex carnali actu periculum ei imminet; non autem ita certum eſt de prole, quæ fortè nulla ſequetur. Et ideò alij dicunt, quòd mulieri menſtruatæ numquam licet petere debitum: Si tamen vir eius petat, aut petit ſcienter, aut ignoranter: Si petit ſcienter, tunc debet eum auertere precibus; & monitis; tamen non ita efficaciter vt poſſit ei eſſe occaſio in alias damnabiles corruptelas incidendi, ſi ad id pronus credatur. Si autem petit ignoranter, tunc mulier poteſt aliquam occaſionem prætendere, vel infirmitatem allegare, ne debitum reddat, niſi periculum viro timeatur: Tamen finaliter ſi vir non deſiſtit à petitione, debet debitum reddere poſcenti.* Nec propterea mulier conſentire peccato viri cenſenda eſt, *Niſi voluntariè debitum reddat: Quando enim eſt inuoluntaria, magis patitur quàm conſentiat.* Redditionem, non minùs quàm exactionem debiti tempore infirmitatis menſtruæ peccatum eſſe mortale nihilominus ſentiunt *Scotus*, *Richardus à Media villa*, *Lyranus* in Cap. 15. Leuitici, Gloſſa Capitis *Ad eius*, Diſt. 5. *Petrus Soto* Lectione 16. De Matrimonio, *Eſtius* in 4 Sententiarum, Diſt. 32. *§. 9. Heſſelius* 2. P. Catechiſmi, Cap. 135. At veniale dumtaxat peccatum in reddente debitum agnoſcunt *S. Bonauentura*, & *Syluester Prierus*. Alij denique tam exigentem, quàm reddentem venialis tantùm peccati reos eſſe cenſent, ſcilicet *Petrus à Palude*, Diſt. 32. Quæſt. 5. *Caietanus* in Summa, verbo Matrimonium, *Franciſcus à Victoria*, *Dominicus Soto*, *Nauarrus* Enchiridij Cap. 16. *Alfonſus à Caſtro* Libro 5. *De Poteſtate Legis Pœnalis*, Cap. vltimo: In eamque opinionem inclinare videtur *S. Thomas* loco mox laudato.

R E G V L A X.

Vſus Matrimonij tempore puerperij illicitus eſt.

TVnc enim mulier minùs apta eſt ad concipiendam prolem, & ſi concipiat, in peſſimo ſtatu naſcetur, propter immunditiam matris, naturæque debilitatem. Vnde *S. Gregorius* Libro 12. Epiſtola 31 reſpondens interrogationi 10. *Auguſtini* Anglorum Epiſcopi: *Ad eius* (inquit) *concubitum vir eius accedere non debet, quouſque qui gignitur, ablactetur. Praua autem in coniugatorum moribus conſuetudo ſurrexit, vt mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eoſque alijs mulieribus ad nutriendum tradant. Quod videlicet ex ſola cauſâ incontinentiæ videtur inuentum: Quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios ſuos ex praua conſuetudine alijs ad nutriendum tradunt, niſi purgationis tempus tranſierit, viris ſuis non debent admiſceri: Quippe quia & ſine partûs cauſa, cum conſuetis menſtruis detinentur, viris ſuis miſceri prohibeantur, ita vt morte Lex ſacra feriat, ſi quis vir ad menſtruatam mulierem accedat.* S Gregorij verba refert *Gratianus* in Decreto Diſt. 5. Canone *Ad eius*, vbi tamen Gloſſa rectè admonet tempus ablactionis hic à *S. Gregorio* intelligi tempus poſt partum, quo mulier minùs abundat lacte.

R E G V L A XI.

Ad coniugale debitum ſibi mutuò reddendum coniuges obligantur.

ITa docet Apoſtolus 1. ad Corinthios 7. *Vxori* (inquit) *vir debitum reddat: Similiter autem & vxor viro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.*

Idem confirmat *S. Auguſtinus*, Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 6. *Debent ſibi coniugati non ſolùm ipſius ſexûs ſui commiſcendi fidem, liberorum procreandorum cauſâ, verùm etiam infirmitatis inuicem excipiendæ, ad illicitos concubitus euitandos, mutuam quodammodo ſeruitutem.* Idem docent *S. Fulgentius*, Epiſtola 1. hoc argumentum tractans, & *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 30. Quæſtione 1. Articulo 3. *Sicut* (inquit)

tene-

teuetur vir vxori in actu coniugali, & diſpenſutione domûs ad id quod viri eſt, ita vxor viro ad id quod vxoris eſt. Vnde *ſunt æquales in reddendo, & petendo debitum*.

R E G V L A XII.

Coniugale debitum petenti negare abſque iuſta cauſa, lethale peccatum eſt.

VIolatur enim iuſtitia in re graui; quia is, qui negat, ſubtrahendo corporis vſum, cuius poteſtatem in alteram per Matrimonium tranſtulit, iure illum ſuo defraudat, dicente Apoſtolo 1. ad Corinthios 7. *Nolite fraudure Inuicem*. Adeòque peccatum iniuſtitiæ committit, & quidem grauius, quàm ſi rem alienam inuito domino detineret. Præterea, ex debiti coniugalis negatione coniux alter in periculum incontinentiæ conijcitur, aliáque inde oriuntur mala, diſſenſiones, odia, rixæ, diuortia, quamuis aliæ ſæpè cauſæ propter verecundiam prætexantur.

Id confirmat Chriſti Sententia, Matth. 5. *Qui dimittit vxorem ſuam, exceptâ causâ fornicationis, facit eum mœchari*. Qui autem debitum negat, ſimilis eſt dimittenti, & proinde vxorem ſuam pariter mœchari facit, id eſt, occaſionem adulterij illi præbet, alteriuſve immunditiæ. Hinc *Sanct. Auguſtinus*, Libro *De Bono Coniugali*, Cap. 6. *Ad hoc* (inquit) *vxor non habet poteſtatem corporis ſui, ſed vir; Similiter & vir non habet poteſtatem corporis ſui, ſed mulier: Vt & quod non filiorum procreandorum, ſed infirmitatis, & incontinentiæ causâ expetit, vel ille de matrimonio, vel illa de marito, non ſibi alterutrum negent: Ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas, tentante Satana, propter incontinentiam, vel amborum, vel cuiuſquam eorum*.

Verumtamen ratione circumſtantiarum fieri poteſt, ac ſæpè fit, vt negatio debiti venialis tantùm culpa ſit, cùm ſcilicet probabile eſt non eſſe periculum incontinentiæ, vel negatio nimium diuturna, aut proterua non eſt; aut contra, ſi petitio multum intempeſtiua ſit, vel immoderata; aut denique ſi coniux alter non adeò anxiè, & importunè petat, neque ex negatione mœrorem, iramve concipiat.

Quoniam verò dixi, negationem debiti coniugalis abſque iuſta cauſa, lethale peccatum eſſe, explicandæ ſunt ſequentibus Regulis legitimæ negandi cauſæ.

R E G V L A XIII.

Adultero coniugi debitum reddere coniux alter non tenetur.

HAnc exceptionem colligere licet ex verbis Chriſti, Matth. 19. *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicutionem, & aliam duxerit, mœchatur*. Iure quippè exigendi debitum excidit, & quoad hoc coniux eſſe deſijt, qui fidem coniugalem non ſeruauit.

R E G V L A XIV.

Reddere debitum coniux non tenetur cum detrimento ſuæ valetudinis.

CHaritatis enim ratio poſtulat, vt ſuæ priùs incolumitati quiſque conſulat, quàm alterius corporali bono, & filiorum propagationi. Hinc *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſtinctione 32. Quæſtione 1. Articulo 1. ait: *Vir tenetur vxori reddere debitum in his, quæ ad generationem prolis ſpectunt; ſaluu tamen prius perſonæ incolumitute*.

Et in Reſponſione ad ſecundum: *Vxor* (inquit) *non habet poteſtatem in corpus viri, niſi ſaluu perſona ipſius: Vnde ſi vltra exigut, non eſt petitio debiti, ſed iniuſta exactio: Et propter hoc vir non tenetur ei ſatisfacere*.

R E G V L A XV.

Coniux debitum reddere non tenetur quolibet loco.

VErecundia enim, & honeſtas prohibet, ne loco publico, aut quaſi publico reddatur: Religio, ne in loco ſacro. Hinc *Clemens Alexandrinus*, Libro 2 *Stromatum*, cap. 10. *Ceterum* (inquit) *quibus vxores ducere conceſſum eſt, ijs Pædagogo opus fuerit, vt non interdiu myſtica naturæ celebrentur orgia, nec ex Eccleſia, verbi gratia, aut ex foro mane rediens galli more coeat, quando orationis, & lectionis, & efficacium, quæ interdiu fiunt, operum tempus eſt. Non ſemper autem concedit tempus natura, vt peragatur congreſſus Matrimonij: Eſt enim eo deſiderabilior coniunctio, quò diuturnior: Neque verò noctu, tanquam in tenebris, immodeſtè ſeſe, ac intemperanter gerere oportet; ſed verecundia, tanquam lux rationis, in animo eſt includenda. Si enim honeſtatem exercere oportet, multò magis tua vxori honeſtas eſt oſtendenda, inhoneſtas vitando coniunctiones: Et quòd caſtè cum proximis verſeris, fide dignum è domo adſit teſtimonium. Non enim poteſt aliquid honeſtum ab ea exiſtimari, apud quam honeſtas in acribus illis non probatur, quaſi teſtimonio voluptatibus*.

Idem confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 32. Quæſt 1. Art. 1. Quæſtiuncula 3. *Cùm* (inquit) *mulier habeat poteſtatem in corpore viri, quantùm ad actum generationis ſpectat, & è conuerſo, tenetur vnus alteri debitum reddere quocumque tempore, & quacumque hora, ſalua debita honeſtate, quæ in talibus exigitur; quia non oportet, quòd ſtatim in publico debitum reddat*.

R E G V L A XVI.

Verecundiæ mulieris in redditione debiti vir conſulere debet.

HAnc Regulam explicat *S. Thomas*, loco mox indicato, Articulo 2. Quæſtiuncula 1. Petitur debitum dupliciter (inquit) *Vno modo expreſſè, vt quando verbis inuicem petunt: Alio modo eſt petitio debiti interpretata, quando ſcilicet vir percipit aliqua ſigna, quòd vxor vellet, ſibi reddi, ſed propter verecundiam tacet: Et etiamſi non expreſſè verbis debitum petat, tamen vir tenetur reddere, quando expreſſa ſigna in vxore apparent voluntatis debitum petendi*.

R E G V L A XVII.

Chriſtianas Mulieres adhortari operæ pretium eſt, vt filios ſuos proprijs lactent vberibus, non alienis nutricibus tradant.

ID enim poſtulare videtur natura, quæ ipſarum vbera lacte auget, vt quos pepererunt, ſuo ipſæ lacte nutriant. Quæ huic officio deſunt, ex parte tantùm ſunt matres, vt ait *Fauorinus* Philoſophus apud *Aulum Gellium*, Libro 12. *Noctium Atticarum* cap. 1. Hinc S. Paulus: *Facti ſumus* (inquit) *paruuli in medio veſtrûm, tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos*. Non alienos filios (inquit) ſed ſuos. Filios certè non ita amant, nec eas viciſſim filii, quæ ipſos non lactarunt. Hinc Sara, Anna, Mater Machabæorum, Maria, ſanctæ aliæ fœminæ filios ſuos proprijs vberibus nutriuerunt, nec facilè in Scripturis ſacris reperias, quòd aliquæ filios ſuos alienis nutricibus tradiderint. Hinc *S. Ambroſius*, Libro 1. *De Abraham* Cap. 7. explicans hæc verba Geneſis 21. *Quis annuntiabit Abrahæ, quoniam lactet infantem Sara?* ait: *Moralis locus. Prouocantur fœminæ meminiſſe dignitatis ſuæ, & lactare filios ſuos. Hæc enim matrum gratia, hic honos, quo filios proprijs commendent viris. Denique eos plus amare filios ſolent, quos ipſæ matres lactauerint vberibus ſuis*.

Hinc *S. Gregorius*, Interrogationibus *S. Auguſtini* Anglorum Epiſcopi reſpondens ait: *Praua in coniugatorum moribus conſuetudo ſurrexit, vt Mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eoſque alijs mulieribus ad nutriendum tradant, quod videlicet ex ſola cauſa incontinentiæ videtur inuentum: Quia dum continere nolunt, deſpiciunt lactare, quos gignunt*.

R E G V L A XVIII.

Religioſè ſeruanda conſuetudo eſt, quam Fidelium pietas introduxit, vt Mulieres poſt partum Eccleſiæ ſe ſiſtant, ſolemnibus precibus Deo commendandæ, & gratias acturæ.

DE hoc Ritu *Innocentius III.* Cap. *Volens*, Extra, *De Purificatione poſt partum*, Armachano

 Ar-

hæc ſunt verba: *Tua fraternitas requiſiuit, vtrum aliquo denegante vxori ſuę in adulterio deprehenſæ debitum coniugale, ſi poſtmodum ipſe cum alia perpetret adulterium, manifeſtè cogi debeat, vt eamdem maritali affectione pertractet: Super quo tibi reſpondemus, quòd cum paria crimina compenſatione mutuâ deleantur, vir huiuſmodi fornicationis obtentu, ſuæ vxoris nequit conſortium declinare.*

R E G V L A I V.

Vir vxorem ſuam dimittere non poteſt, quæ ipſum mortuum probabiliter credens propter longam eius abſentiam, nupſit alteri, & de eius vitâ certior facta, relictis adulterinis complexibus ad eum reuerti voluit.

HÆc Regula colligitur ex Can. *Cùm per bellicam*, qui eſt *S. Leonis*, & Can. *Cùm in captiuitate*, qui eſt *Innocentij I.* Cauſa 34. Quæſt. 1. necnon ex Cap *Dominus*, Extra, *De Secundis Nuptijs*, quod eſt *Lucij III.* Reſponſum.

R E G V L A V.

Vxorem, quæ fraudulenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie viri lectum ſubintrante, viro dimittere non licet.

HÆc Regula colligitur ex Canone *In lectum*, Cauſa 34 Quæſtion. 1. qui Triburienſi Concilio tribuitur.

R E G V L A V I.

Vxorem dimittere vir non poteſt, ſi vi oppreſſa fuerit.

ILla enim à crimine immunis eſt, *Cum omne peccatum ex voluntate naſcatur, & potuerit corruptione carnis mens inuita non pollui*; vt dicitur Canone *Illæ autem*, qui eſt *S. Leonis* Cauſa 32. Quæſt. 2. Atque in illa hypotheſi
* Can. dici poteſt: * *Duo erant, & vnus adulterium commiſit.* Idem
Propoſito confirmat *Gratianus* in Appendice Canonis *Puto*, eadem
Cauſa 32. Quæſt. 5. Cauſa, & Quæſtione, & *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſt. 1.

R E G V L A V I I.

Vxorem adulteram viro dimittere non licet, ſi eam poſt adulterium perpetratum receperit, carnaliterque cognouerit.

HAnc Regulam colligit *Sanct. Thomas* ex Canone *de Benedicto*, Cauſa 32. Quæſtione 1. qui *Pelagio* Papæ tribuitur.

R E G V L A V I I I.

Vir vxorem adulteram ex liuore, & vltionis libidine dimittens, proculdubio peccat.

ITa docet *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſtione 1. Articulo 1. ad primum. *Vir* (inquit) *ſi dimittat vxorem fornicantem liuore vindictæ, peccat: Si autem ad infamiam propriam cauendam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum, vel ad euitandum prolis incertitudinem, non peccat.*

R E G V L A I X.

Vir vxorem adulteram dimittere tenetur, ſi Pænitentiam non egerit.

HÆc Regula nititur Canone *Sicut*, Cauſa 32. Quæſt. 1. *Sicut* (inquit) *crudelis eſt, & iniquus, qui caſtam dimittit: Sic fatuus eſt, & iniuſtus, qui retinet meretricem. Nam Patronus turpitudinis eius eſt, qui crimen celat vxoris.* Et Canone, *Si quis*, biennij Pœnitentia indicitur viro, qui vxorem adulteram, Pœnitentiâ non expiatam, ac emendatam in thalamum receperit: Eademque pœna infligitur vxori, quæ virum adulterum, non Pœnitentem admiſerit. Canone, *Si qui*, ex Pœnitentiali *Theodori* ſumpto, ad triennium prorogatur Pęnitentia illius, qui vxorem adulteram dimittere noluerit. Et Canone, *Dixit Dominus*, qui ex *Sanct. Hieronymi* verbis in Cap. 19. *S. Matthæi* contextus eſt: *Sola fornicatio eſt, quæ vxoris vincit affectum: Imò cùm illa vnam carnem in aliam diuiſerit, & ſe fornicatione ſeparauerit à marito, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente Scripturâ*: Qui adulteram tenet, ſtultus & impius eſt. Vbi- Prouer. 8.
cumque eſt igitur fornicatio, vel fornicationis ſuſpicio, liberè vxor dimittitur.

Eadem Regula confirmatur ex Cap. *Si vir*, Extra, *De Adulterijs*, quod Arelatenſi Concilio tribuitur, Aurelianenſi verò in prima Collectione antiqua ab *Antonio Auguſtino* edita: *Si vir* (inquit) *ſciens vxorem ſuam deliquiſſe, quæ non egerit Pęnitentiam, ſed permanet in fornicatione, vixerit cum illa: Reus erit, & eius peccati particeps.* Idem docet *Sanct. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35 Quæſtione 1. Articulo 2 ad Sextum: *Vxor* (inquit) *non tantùm peccat in virum: ſed etiam in ſe ipſam, & in Deum; & ideò vir non totaliter poteſt pęnam dimittere, niſi emendatio ſequatur.*

R E G V L A X.

Vir vxorem adulteram, Pęnitentem & emendatam recipere poteſt, Chriſtianæque pietati conueniens eſt, vt recipiat; ſed non tenetur.

HÆc Regula nititur Capite, *Si vir*, mox citato: *Quod ſi mulier dimiſſa egerit Pęnitentiam, & voluerit ad virum ſuum reuerti, debet, ſed non ſæpè recipere peccatricem.* Debet (inquam) debito conuenientiæ, & honeſtatis, non debito conſcientiæ, & neceſſitatis, vt explicat Gloſſa, quia etiam poſt Pęnitentiam poſſet eam accuſare de adulterio, vt colligitur ex canone *Admonere*, Cauſa 33. Quæſtione 2 Itaque ſi coniux innocens hanc iniuriam ſponte non condonet, liber in perpetuum à coniugali debito manet, ideòque re iuridicè probatâ, non modò dimittere poteſt conſortem inuitum; ſed Religioſam vitam (ſi lubet) profiteri, vel Sacros Ordines ſuſcipere, vt conſtat ex canone *Agathoſa*, Cauſa 27. Quæſtione 2. ex cap. *Conſtitutus*, & cap *Veniens*, Extra, *De Conuerſione Coniugatorum*. Sic Sanctus *Paulus* cognomento *Simplex*, vxorem in adulterio deprehenſam dimiſit, Vitamque Monaſticam ſub *Sanct. Antonij* diſciplina profeſſus eſt, vt refertur *Hiſtoriæ Lauſiacæ* cap 28.

Hanc Regulam confirmat *Sanct. Thomas*, In 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſtione 1. Articulo 2. *Dimiſſio* (inquit) *vxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum vxoris crimen per talem pęnam: Pęna autem corrigens non requiritur, vbi emendatio iam præceſſit: Et ideò ſi mulier de peccato pęniteat, vir non tenetur eam dimittere.*

Quàm ſit autem conueniens Chriſtiano reconciliatio cum coniuge poſt adulterium pęnitente, docet *Sanct. Auguſtinus* Libro 2. *De Coniugijs Adulterinis*, cap. 6 *Quod autem tibi durum videtur, vt poſt adulterium reconcilietur coniugi coniux, ſi fides deſit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos vel Baptiſmate ablutos, vel Pęnitentiâ credimus eſſe ſanatos? Hæc crimina in vetere Dei Lege nullis ſacrificijs mundabantur, quæ Noui Teſtamenti Sanguine ſine dubitatione mundantur: Et ideò tunc omni prohibitum eſt ab alio contaminatam viro recipere vxorem.... Nunc autem poſtea quàm Chriſtus ait adulteræ*, Nec ego te damnabo, vade, deinceps noli peccare; " *Quis non intelligat debere ignoſcere maritum, quod videt ignouiſſe Dominum amborum, nec iam ſe debere adulteram dicere, cuius pęnitentis crimen diuina credit miſeratione deletum?*

Et cap. 9. *Si communis conditio, commune malum, commune periculum, commune vulnus, communis ſalus fideliter, & humiliter cogitetur, non erit turpis neque difficilis, etiam poſt perpetrata atque purgata adulteria reconciliatio coniugum, vbi per claues Regni cęlorum non dubitatur fieri remiſſio peccatorum: Non vt poſt viri diuortium adultera reuocetur, ſed vt poſt Chriſti conſortium adultera non vocetur. Verùm ecce non fiat, nemo compellit, quia fortè Lex aliqua huius Sæculi vetat ſecundùm terrenæ ciuitatis modum, vbi cogitata non eſt abolitio criminum per Sanguinem ſanctum. Suſcipiatur ergo continentia, quam nulla Lex prohibet: In alia non eatur adulteria. Et*

quid ad nos, ſi nec ſaltem diuinâ miſeratione mundata marito reconciliatur adultera, dum tamen non reconciliatis adulterijs, non alia fiant quaſi connubia, quæ conuincuntur eſſe adulteria? Huiuſmodi autem reconciliatio cum adultera coniuge propriâ iudicio fieri poteſt, quamuis Diuortij Sententia ab Eccleſia lata fuerit. *Cùm quilibet ad renunciandum Iuri ſuo liberam habeat facultatem*; vt dicitur cap. *Ex conſcientia*, Extra, *De crimine falſi*.

R E G V L A XI.

Vir proprio iudicio vxorem adulteram dimittere non poteſt: Sed Eccleſiaſtici Iudicis Sententiâ Diuortium decerni debet.

NVllus enim in eadem cauſa Actor eſt, & Iudex: Vir autem in cauſa adulterij aduerſùs vxorem Actor eſt, vt conſtat ex Cap. *Maritis*, Extra, *De adulterijs*, quod Concilio Pariſienſi tribuitur: Proprio itaque iudicio illam dimittere non poteſt, ſed expectari debet Iudicis Eccleſiaſtici Sententia, vt ſancitum eſt Canone *Sæculares*, Cauſa 33. Quæſt. 2. Qui Carthaginenſi Concilio à *Gratiano* tribuitur, cùm ſit Agathenſis Canon 25. *Sæculares* (inquit) *qui coniugale conſortium nullâ grauiori culpâ dimittunt, vel etiam dimiſerunt, & nullas cauſas diſſidij probabiliter proponentes, propterea ſua matrimonia dimittunt, vt aut illicita, aut aliena præſumant; ſi antequam apud Epiſcopos Comprouinciales diſſidij cauſas dixerint, & prius quàm in Iudicio damnentur, vxores ſuas abiecerint, à Communione Sanctæ Eccleſiæ, & populi cœtu, pro eo, quòd fidem, & coniugia maculant, excludantur.*

Et Canone *Multorum*, Cauſa 35. Quæſt. 6. *Alexander II.* Gulielmo de Monaſteriolo reſcribit: *Multorum relatione cognouimus, te propriam velle abijcere vxorem, & adhærere alteri, prætexentem conſanguinitatis occaſionem. Vnde Apoſtolica Auctoritate interdicendo mandamus tibi, vt hanc, quam nunc habes vxorem, nullatenus præſumas dimittere, donec Epiſcoporum religioſorum Concilium cauſam iſtam examinauerit.*

Et Cap. *Porrò*, Extra, *De Diuortijs*, Alexander III. Ambianenſi Epiſcopo ſic reſpondet: *De Comite Pontiui, qui B. vxorem ſuam abſque Iudicio Eccleſiæ dimiſit: Quia eam cognatam fuiſſe vxoris defunctæ proponit, Prudentia tua cognoſcat, quòd ſi etiam parentela eſſet publica, & notoria, abſque Iudicio Eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit: Quare ipſum ad eam recipiendam, quæ per tit reſtitutionem ipſius, diſtrictè compellas: Quam ſi recipere noluerit, eum & ſuperinductam vinculo Excommunicationis adſtringas.*

Idem confirmat *Sanct. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſtione 1. Articulo 3. *Vir* (inquit) *poteſt dimittere vxorem dupliciter. Vno modo quantum ad thorum tantùm; & ſic poteſt eam dimittere, quàm citò ſibi conſtat de fornicatione vxoris, proprio arbitrio; nec tenetur reddere debitum exigenti, niſi per Eccleſiam compellatur, & taliter reddens nullum ſibi præiudicium facit: Alio modo quantùm ad thorum, & cohabitationem: & hoc modo non poteſt dimitti niſi Iudicio Eccleſiæ, aliàs ſi dimiſſa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, niſi poſſit ei vir incontinenti fornicationem probare. Hæc autem dimiſſio diuortium dicitur: & ideò concedendum eſt, quòd diuortium non poteſt celebrari, niſi Iudicio Eccleſiæ.*

R E G V L A XII.

Mulieres adulteræ, quas Mariti ad meliorem frugem conuerſas recipere noluerint, in Monaſterijs ad perpetuam Pœnitentiam agendam ſunt collocandæ.

HAnc Regulam Can. *De Benedicto*, Cauſa 32. Quæſtione 2. traditam *Gregorius IX.* Cap. *Gaudemus*, Extra, *De Conuerſione Coniugatorum*, confirmat. *Mulieres verò* (inquit) *quæ relicto maritali toro, lapſæ carnis ceciderunt, ſi mariti earum à te diligenter commoniti eas ad frugem melioris vitæ conuerſas noluerint recipere propter Deum: In clauſtris cum Religioſis Mulieribus ſtudeas collocare, vt perpetuam Pœnitentiam ibi agant.*

R E G V L A XIII.

Par ius eſt viri, & vxoris in cauſa Diuortij, adeò vt vxor non minus dimittere poſſit virum adulterum, quàm vir vxorem.

HÆc Regula nititur Canone *Præcepit*, Cauſa 32. Quæſt. 5. qui ex *S. Hieronymi* Epiſtola ad *Oceanum* de morte *Fabiolæ* ſumptus eſt. *Præcepit Dominus vxorem non debere dimitti, exceptâ cauſâ fornicationis, & ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quicquid viris iubetur, hoc conſequenter redundat in fœminas. Neque enim adultera vxor dimittenda eſt, & vir mœchus retinendus... Apud nos, quod non licet fœminis, æquè non licet viris, & eadem ſeruitus pari conditione cenſetur.*

Et Canone *Si quis vxorem*, eadem Cauſa, & Quæſtione: *Si quis vxorem ſuam inuenerit adulteram, & poſtea deinceps placuerit habere eam in Matrimonio, duobus annis pœniteat, ideò quia cum adultera commiſtus ſit, quæ adhuc crimine ſuo non eſt purgata... Similiter ſi virum ſuum vxor inuenerit adulterum, non ad imparia iudicatur.*

Et Canone, *Chriſtiana*, qui ex Epiſtola *Innocentij I* ad *Exuperium* excerptus eſt. *Chriſtiana* (inquit) *Religio adulterium in vtroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam: Viri autem liberiùs vxores adulteras apud Sacerdotes deferre conſueuerunt.*

Idem docet *Sanct. Auguſtinus*, Sermone 392 aliàs 42. ex Homilijs quinquaginta. *Nec eam fœminam* (inquit) *quæ per repudium diſceſſit à marito, licet vobis ducere viuo marito. Solius fornicationis cauſâ licet vxorem adulteram dimittere: Sed illa viuente non licet alteram ducere. Et vobis, fœminæ, nec illos viros, à quibus per repudium diſceſſerant vxores eorum, maritos habere conceditur; non licet; adulteria ſunt, non coniugia. Contemnitur Auguſtinus, timeatur vel Chriſtus... Commendo vos cuſtodiendos etiam vxoribus veſtris. Filiæ meæ ſunt, ſicut & vos filij mei eſtis. Audiant me: Zelent viros ſuos: non ſibi ſeruent vanam gloriam, qua ſolent à maritis impudicis Matronæ laudari, quia impudicitiam virorum ſuorum æquo animo ferunt. Nolo talem patientiam habeant Chriſtianæ Mulieres: Prorſus zelent viros ſuos; non propter carnem ſuam, ſed propter animas illorum. Omninò ego moneo, ego præcipio, ego iubeo: Epiſcopus iubet, Chriſtus in me iubet... Nolite viros veſtros permittere fornicari. Interpellate contra illos Eccleſiam. Non dico, Iudices publicos, non Proconſulem, non Vicarium, non Comitem, non Imperatorem, ſed Chriſtum. In cæteris omnibus ancillæ eſtote virorum veſtrorum, ſubditæ ad obſequium. Nulla ſit in vobis proteruitas, nulla ſuperbia, non contumelioſa ceruix, non aliqua inobedientia: Prorſus tanquam ancillæ ſeruite. Sed vbi ventum fuerit ad illud negotium, vbi vos Beatus Apoſtolus æquauit, dicens, V-xori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro: Sub- "intulit, Vxor non habet poteſtatem corporis ſui, ſed " vir. Quid te extollis? Audi quod ſequitur: Similiter " & vir. Vbi ad hoc ventum fuerit, clamate pro re veſtra. Aurum tuum vendit maritus pro neceſſitate ſua: Ferto fœmina, ferto ancilla; noli litigare, noli contradicere. Contemptus auri tui, dilectio eſt viri tui. Si villam tuam pro neceſſitate ſua vendat... Ferto patienter: & ſi dubitat, tu offer: Contemne omnia propter amorem viri tui. Sed caſtum oportet, pro caſtitate litiga. Patienter pereat villa tua, non anima ipſius te patiente pereat. Non dico viris, vt in hac cauſa zelent vxores ſuas. Scio quia faciunt, noui. Quis ferat vxorem adulteram? Et imperatur fœminæ, vt ferat adulterum virum. O iuſtitia! Quare, rogo te, Quare? Quia ego ſum vir? Vir es? In fortitudine tua probemus, quia vir es. Vir es, vince libidinem.* Quæ quidem licet à *Sanct. Auguſtino* eo animo non dicantur, vt Chriſtianæ Mulieres viros ſuos in adulterium lapſos dimittant, ſed vt eos corrigere ſtudeant, & Eccleſiæ denuncient Pœnitentiæ addicendos: Supponit tamen ab vxoribus eodem iure poſſe dimitti, quo ipſi vxores adulteras dimittere poſſunt.

Eamdem Regulam confirmat *Sanct. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſtione 1. Articulo 4. *In cauſa* (inquit) *diuortij vir, & vxor ad paria iudicantur; vt idem ſit licitum, & illicitum vni, quod alteri: Non tamen pariter iudicantur ad illa; quia cauſa diuortij eſt ma-*

eſt maior in vno, quàm in alio; cùm tamen in vtroque ſit cauſa ſufficiens ad diuortium: Diuortium enim eſt pœna adulterij, in quantum eſt contra Matrimonij bona: Quantum autem ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter ſibi inuicem tenentur, tantùm peccat contra Matrimonium adulterium alterius; & hæc cauſa in vtroque ſufficit ad diuortium: Sed quantum ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri; & ideò maior cauſa diuortij eſt in vxore, quàm in viro: Et ſic ad æqualia, ſed non ex æquali cauſa obligantur: Nec tamen iniuſtè, quia in vtroque eſt cauſa ſufficiens ad hanc pœnam.

REGVLA XIV.

Vxor à viro dimiſſa propter adulterium, ad eum redire tenetur, ſi reuocata fuerit.

HAnc Regulam tradit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35 Quæſt. 1. Art. 6 ad tertium. *Illud* (inquit) *quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: Vnde cùm diuortium ſit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum, vel reuocandi vxorem: Vnde vxor tenetur ei reddere, & ad eum redire, ſi fuerit reuocata; niſi de licentia eius votum continentiæ emiſerit.* Hinc Regula Iuris 61. in Sexto: *Quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum.*

REGVLA XV.

Vir cogi non poteſt ad recipiendam vxorem adulteram, quamuis ipſe adulterium, poſt Diuortij Sententiam ab Eccleſiaſtico Iudice latam, commiſerit.

ITa docet *S. Thomas* ibidem in reſponſione ad quartum. *Propter adulterium* (inquit) *quod vir priùs innocens poſt diuortium committit, ſecundum rigorem Iuris non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram: Prius tamen ſecundùm æquitatem Iuris Iudex ex officio ſuo debet eum monere, vt caueat periculo animæ eius, & ſcandalo aliorum, quamuis vxor non poſſit reconciliationem petere.*

REGVLA XVI.

Vir occulti adulterij reus diuortium ab vxore, cuius publicum adulterium eſt, ſine peccato petere non poteſt: & dimiſſam, Iudicis licet Eccleſiaſtici Sententiâ, recipere tenetur, ac maritali affectu tractare.

ITa docet *S. Thomas*, loco mox indicato, in Reſponſione ad quintum. *Si adulterium viri ſit occultum* (inquit) *per hoc non aufertur ius excipiendi contra accuſationem viri vxori adulteræ, quamuis deſit ei probatio: Et ideò peccat vir diuortium petens: Et ſi poſt Sententiam de Diuortio vxor petat debitum, vel reconciliationem, vir tenetur ad vtrumque.*

Idem docet *S. Antoninus*, 3. P. Tit. 1. Cap 21. § 6. *Si vir* (inquit) *eſt adulteratus occultè, vxor manifeſtè, non poteſt vir ſine peccato vxorem dimittere; quia vxori non deficit excipiendi ius, ſed probatio. Si tamen vir egiſſet Pœnitentiam, & vxor nollet agere, ſed perſeueraret in adulterio, poſſet ſine peccato accuſare, & dimittere.*

REGVLA XVII.

Diuortium peti, decerni, ac fieri poteſt ob lapſum alterius coniugum in Hæreſim, vel Apoſtaſiam.

HÆc Regula nititur Cap. *De illa*, quod Vrbani III. & Cap. *Quanto*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt, Extra, *De Diuortijs.* Et Canone *Idololatria* ſupra citato, ſeu verbis *S. Auguſtini* Lib. 1. *De Sermone Domini in Monte*, Cap. 16. *Idololatria* (inquit) *quam ſequuntur infideles, & quælibet noxia ſuperſtitio, fornicatio eſt. Dominus autem permiſit cauſa fornicationis vxorem dimitti.* Et infra: *Si aliquem cogat vxor ſacrificare idolis, qui talem dimittit, cauſa fornicationis dimittit, non tantùm illius, ſed & ſuæ: Illius, quia fornicatur; ſuæ, ne fornicetur.*

Eamdem Regulam confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſt. 1. Artic. 1. in Reſponſione ad tertium. *Quia* (inquit) *infidelitas, quæ dicitur ſpiritualis fornicatio, etiam eſt contra Matrimonij bonum, quod eſt proles educanda ad cultum Dei, etiam ipſa facit diuortium: Sed tamen aliter quàm corporalis fornicatio; quia propter vnum actum fornicationis carnalis poteſt procedi ad diuortium, non autem propter vnum actum infidelitatis, ſed propter conſuetudinem, quæ pertinaciam oſtendit, in qua infidelitas perficitur.*

REGVLA XVIII.

Iuſta Diuortij cauſa eſt, ſi coniugum alter alterum inſtigat ad mortale peccatum, nec admonitus deſiſtit.

IVſta enim diuortij cauſa eſt, ſi coniugum vnus alterum *ad infidelitatis maleficium traxerit, ſeu* Fidei illius *religionem corrumpere velit;* (inquit *Alexander III.* Cap. *Quæſiuit*, Extra, *De Diuortijs.*) At Religio non ſolum in Fidei ſinceritate, ſed in morum Fidei reſpondentium integritate poſita eſt: Nec omnimodis fideles ſunt, qui Deum ſe noſſe ore tenus confitentur, factis autem negant. Igitur iuſta pariter diuortij cauſa eſt, ſi coniugum alter alterum inſtigat ad mortale peccatum, nec admonitus deſiſtit.

Id confirmat *S. Antoninus*, 3. P. Tit. 1. Cap. 21. § 7. diuortium faciendum eſſe aſſerens, *Quando vnus coniugum trahit alterum ad crimen: Ita quòd licet non cogatur peccare, tamen propter periculum ſuæ fragilitatis, ne coniugalis ſocietas ipſum pertrahat ad peccatum, teneatur illud:* Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te, &c. *Si enim cum periculo corporis non tenetur manere, multò minus cum periculo animæ: & ſicut non tenetur propter periculum infidelitatis cohabitare cum infideli; ita nec propter periculum aliorum criminum, licet ad nullum poſſit cogi. Et licet iſtud ſit grauius quàm alia, tamen minimum periculum mortalis peccati præponderat maximo periculo corporis: Licet in hoc ſit diſſimile, quòd inuito aufertur vita corporis, non animæ.*

REGVLA XIX.

Ob vnius coniugum crimina, ex quibus alteri nullum probabiliter imminet animæ, corporiſve periculum, Diuortium fieri non poteſt.

HÆc Regula nititur Cap *Quæſiuit*, mox indicato, cuius hæc ſunt verba: *Reſpondemus, quòd mulier pro furto, vel alio crimine viri ſui, ob eo ſeparari non debet.* Eamque confirmat *S. Antoninus.*

REGVLA XX.

Sæuitia coniugis iuſta Diuortij cauſa eſt; nec non furor ita vehemens, vt coniux alter cohabitando vitæ diſcrimen ſubeat.

HÆc Regula nititur Cap *Litteras*, Extra, *De Reſtitutione ſpoliatorum*, quod *Innocentij III.* Reſponſum eſt: *Si tanta ſit* (inquit) *viri ſæuitia, vt mulieri trepidanti non poſſit ſufficiens ſecuritas prouideri: Non ſolùm non debet illi reſtitui, ſed ab eo potiùs amoueri.*

REGVLA XXI.

Si Diuortij Sententiam per errorem latam compertum fuerit, coniux qui illam obtinuit, reconciliari tenetur coniugi, & affectu coniugali cohabitare.

ITa decernit *Alexander III.* Cap. *Lator*, Extra, *De Sententia, & re iudicata;* cuius hæc ſunt verba: *Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, eos per Iudicium Eccleſiæ non fuiſſe legitimè ſeparatos, Eccleſiámque deceptam, ipſos faciatis ſicut virum, & vxorem inſimul permanere.*

Idem confirmat *S. Thomas*, in 4. *Sententiarum*, Diſt. 35. Quæſt. 1. Art. 5 in Reſponſione ad tertium, vbi de vxore à viro adultera per Iudicis Eccleſiaſtici Sententiam ſeparata: *Poteſt* (inquit) *continentiam vouere viro inuito, niſi videatur Eccleſiam deceptam fuiſſe per falſos teſtes ſententiando de diuortio; quia in tali caſu, etiamſi Votum Profeſſionis emiſiſſet, reſtitueretur viro, & teneretur debitum reddere, ſed non liceret ei exigere.*

CAPVT VII.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

SECVNDAS Nuptias damnarunt olim Montaniſtæ, & Nouatiani Hæretici, quorum error his Apoſtoli verbis 1. ad *Corinthios* 7. refellitur: *Dico autem non nuptis, & viduis, Bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Quod ſi non ſe continent, nubant*. Et 5. ad *Timotheum* 5. de Viduis iunioribus loquens: *Volo ergo* (inquit) *iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario maledicti gratiâ.*

Secundas etiam, immò & vlteriores Nuptias Chriſtianis indulgeri teſtantur Sancti Patres, *Chryſoſtomus* Homilijs 19. & 20. in Epiſtolam Sanct. Pauli ad Epheſios; *Epiphanius* Hæreſibus 48. & 59. *Theodoretus* Libro 4. *Hæreticarum Fabularum*, Cap. 26. *Hieronymus* Epiſtola ad *Ageruchiam*, & in Apologia ad *Pammachium* pro Libris aduerſùs Iouinianum, *Ambroſius* Libro de Viduis, *Auguſtinus* Libro *De Bono Viduitatis* Cap. 11. & 12. alijque Patres iſtos ſequuti. Et Sacra Synodus Nicęna, Oecumenica prima, inter *Catholicæ, & Apoſtolicæ Dogmata*, quæ ſcriptis profiteri debent Cathari ſiue Nouatiani ad Eccleſiam redeuntes, Canone 8. id primo loco numerat, *Bigamis communicare*. Quamquam omnes, qui ad ſecundas, & vlteriores Nuptias conuolabant, quædam olim Eccleſiæ Pœnitentiæ publicę addixerint, vt conſtat ex Concilio Neocæſarienſi, canone 3. ex Laodicœno canone 1. & ex *S. Baſilio* Epiſtolæ ad *Amphilochium* canone 4. Quæ Diſciplina non ideò inſtituta, & vſurpata fuit, quòd ſecundæ, & vlteriores Nuptiæ malæ cenſerentur, ſed vt frenum inijceretur incontinentiæ, quæ ad ſecundas, & vlteriores Nuptias vtplurimùm impellit. Hinc ſecundum Matrimonium non eſſe bonum Patres quidam dixere: *Non quia ſit illicitum, ſed quia caret illo honore ſignificationis, qui eſt in primis Nuptijs; vt ſit vna vnius, ſicut eſt in Chriſto, & Eccleſia:* Spectaruntque *cauſam, quæ aliquando ſolet ad ſecundas Nuptias incitare, ſcilicet concupiſcentiam*; (inquit *S. Thomas* in 4. *Sententiarum*, Diſt. 42 Quæſt. 3. Artic. 1. in Reſponſione ad primum, & ſecundum.)

Hanc ob cauſam Bigamos ab Ordinibus arcet Eccleſia, quia licet ſecundum Matrimonium ſit *verum* Sacramentum, à primi tamen myſtica ſignificatione deficit, cùm non ſit vna vnius, ſicut eſt in Matrimonio Chriſti, & Eccleſiæ. Et ratione etiam huius defectûs benedictio ſecundis Nuptijs ſubtrahitur. Hinc Neocœſarienſe Concilium, vt refertur canone *De his, quæ frequenter*, Cauſa 31. Quæſtione 1. prohibuit ne Presbyteri conuiuio ſecundarum Nuptiarum interſint. *Homines* enim *Diuinis dediti non ſolùm ab illicitis, ſed etiam ab illis, quæ habent aliquam turpitudinis ſpeciem arceantur; & ideò etiam arcentur à ſecundis Nuptijs, quæ carent honeſtate, quæ erat in primis;* (inquit *S. Thomas* loco mox indicato, in Reſponſione ad tertium.)

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Sacerdos ſecundas nuptias benedicens, vbi præſertim mulier ſecundò nubit, ipſo Iure ab officio, & beneficio eſt ſuſpenſus.

ITa decreuit *Alexander III.* Cap. *Capellanum*, Extra, *De Secundis Nuptijs*. Benedictionem ſecundis Nuptijs impertiri prohibet etiam *Vrbanus III.* Cap. *Vir autem*, ſub eodem Titulo: *Cùm* (inquit) *alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet*. Idem vetat Synodus Lingonenſis anno 1404. & Pariſienſis anno 1557. Quarumdam tamen Eccleſiarum Ritu ſecundæ Nuptiæ benedicuntur, cùm vir ſecundam vxorem virginem ducit, vt notant Gloſſa Canonis *Vir autem*, & *Sanct. Carolus* in Inſtructionibus De Sacramento Matrimonij. *Caueat* (inquit) *ne quando coniuges in primis Nuptijs Benedictionem acceperint, eos in ſecundis benedicat; ſiue mulier, ſiue etiam vir ad ſecundas Nuptias tranſeat. Si verò ea conſuetudo vſquam eſt, vt ſi mulier nemini vnquam nupſerit, etiamſi vir aliam vxorem habuerit, Nuptiæ benedicantur, eâ vtendum eſt. Sed Viduæ Nuptias non benedicat, etiamſi eius vir nunquam vxorem duxerit.*

REGVLA II.

Viduæ intra annum luctûs ad ſecundas Nuptias conuolant nullâ notatur infamiâ.

HAnc quidem pœnam Leges Ciuiles Viduis intra annum luctûs nubentibus irrogarunt *L. 1. Cod. De ſecundis Nuptijs. Nou.* 22. cap. 40. Sed illi Legum aſperitati indulgentia Eccleſiaſtica præualuit ex Apoſtoli mente, vt docet *Vrbanus III.* cap. *Super illa*, Extra, *De Secundis Nuptijs*, ſcribens: *Cùm Apoſtolus dicat*, Mu-“lier viro ſuo mortuo, ſoluta eſt à lege viri ſui: In Do-“mino nubat cui voluerit: *Per licentiam, & auctoritatem* “*Apoſtoli eius infamia aboletur*. Idem confirmat *Innocentius III.* Cap *Cùm ſecundum*, ſub eodem Titulo: *Non debet* (inquit) *legalis infamię ſuſtinere iacturam, quæ licet poſt viri obitum intra tempus luctûs, ſcilicet vnius anni ſpatium nubat, conceſſâ ſibi tamen ab Apoſtolo vtitur poteſtate: cum in his præſertim ſeculares Leges non dedignentur Sacros Canones imitari.*

REGVLA III.

Grauiter peccant, qui publicis ludibrijs, Chariuary *vulgò nuncupatis, ſecundò nubentibus inſultant.*

HIc enim ludus turpis, inſolens, noxius, bonis moribus contrarius, Nuptijs ſecundis detrahit, & Sacramentum, quod Dominus noſter Ieſus-Chriſtus honorauit, & honorari præcipit, vertere videtur in deriſum. Quapropter Excommunicationem, & mulctam in illius ludi actores, & complices decreuerunt Concilium Andegauenſe anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo octauo, Tit. *De Ludis prohibitis*. Synodi Lingonenſes anno 1421. & 1455. & Synodi Trecenſes, necnon Statuta Remenſis Eccleſiæ, apud L. *Bochellum*, Lib. 3. *Decretorum Eccleſię Gallicanę*; Tit. 6. *De Secundis Nuptijs*.

Concilium Prouinciale Narbonenſe anno 1609. Cap. 22. *Prohibeant* (inquit) *Epiſcopi ludos, qui impudenter in contemptum ſecundarum Nuptiarum à permultis fieri ſolent, Carinarios vulgò appellatos: Contumaces, & inobedientes pœna Excommunicationis coerceant.*

CAPVT VIII.

DE COMPARATIONE MATRIMONII Cum Virginum, & continentium ſtatu.

STatum virginitatis & cœlibatûs noo eſſe anteponendum ſtatui Matrimonij, nec maioris eſſe apud Deum meriti Virgines, aut Viduas, quæ contioentiam perpetuam Deo vouiſſent, quam coniugatas, Hęreſis eſt olim à *Iouiniano* propugnata, à *S. Hieronymo* Libris duobus, *S. Ambroſio* Epiſtola 42. & *S. Auguſtino* Libro *De Sancta Virginitate* confutata; à *Siricio* Romaoo Pontifice, vniuerſaque Eccleſia damnata, vt ex illius Epiſtola ad Mediolanenſem Eccleſiam, & ex *S. Ambroſij*, Synodique Mediolanenſis gratulatoriâ ad eumdem Pontificem Epiſtolâ compertum eſt. *Iouiniani* errorem à *Bucero*, *Brentio*, *Caluino*. alijſque peſtibus ſuſcitatum, Sacra Synodus Tridentina confixit Seſſione 24. *De Matrimonio*, Canone 10. cuius hæc ſunt verba: *Si quis dixerit, Statutum coniugalem antoponendum eſſe ſtatui Virginitatis, vel Cœlibatûs; & nou eſſe melius ac beatius manere in Virginitate aut Cœlibatu, quàm in Matrimonio; Anathema ſit*. Statum ſcilicet virginitatis viduarum, coniugumque ſtatui diſertis verbis anteponit Apoſtolus 1. ad *Corinthios* Cap 7. *Qui iungit Matrimonio virginem ſuam* (inquit) *benè facit; & qui nou iungit, meliùs facit*. Et rurſus: *Qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt Mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt. Et mulier inuupta, & virgo cogitat quæ Domini ſunt; vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt Mundi, quomodo placeat viro. Porrò hoc ad vtilitatem veſtram dico: Non vt laqueum vobis iuijciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſecrandi*. Et paulò poſt de Vidoa loquens, ait: *Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit, ſecundùm meum conſilium: Puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam*. Hanc doctrinam Apoſtolis, & per eos Eccleſiæ Chriſtus tradidit, *Matth.19*. cùm ait: *Sunt Eunuchi qui ſe ipſos caſtrauerunt propter Regnum cœlorum. Qui poteſt capere, capiat*.

De Myſticis illis Eunuchis loquitur *Iſaias*, Cap. 56. *Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filijs & filiabus: Nomen ſempiternum dabo eis,*
„ *quod nou peribit*. Cùm dicit, *Dabo eis locum multò*
„ *meliorem*; oſtendit & coniugatis dari, ſed moltò infe-
„ riorem; (inquit *S. Auguſtinus*, Lib. *De Sancta Virgi-*
„ *nitate*, Cap. 24.) Nomeo æternum ſe eis daturum pro-
„ mittit. Æternum hoc nomen, qoicquid illud eſt, glo-
„ riam quamdam propriam excellentemque ſignificat,
„ quæ noo erit communis cum multis, quamuis in eo-
„ dem Regno, & in eadem Domo conſtitutis. Nam
„ ideò fortaſſis & nomen dictum eſt, quod eos quibus
„ datur, diſtinguit à cæteris. Virgines, & cœlibes, ma-
„ res ac fœminæ, Dominum cogitant vberiùs, ſperant
„ feliciùs, illi ſeruiunt inſtantiùs, amant ardentiùs, illi
„ placent attentiùs. Afferent ad Nuptias Agni Canti-
„ cum Nouum, quod cantabunt in citharis ſuis, quod
„ nemo præter ipſos cantare poterit. Hi ſeqouotur
„ Agoum quocumque ierit, in ſaltus & prata, vbi gra-
„ mina ſunt gaudia; noo gaudia huius ſæculi vana, in-
„ ſaniæ mendaces, nec gaudia qualia in ipſo Regno Dei
„ cęteris oon virginibus eruot, ſed à cęterorum omnium
„ gaudiorum ſorte diſtincta. *Gaudia Virginum Chriſti, de Chriſto, in Chriſto, cum Chriſto, poſt Chriſtum, per Chriſtum, propter Chriſtum. Gaudia propria virginum Chriſti, non ſunt eadem non Virginum, quamuis Chriſti. Nam ſunt*
„ *alijs alia, ſed nullis talia*. Chriſtum in eo quiſque ſe-
„ quitur, in quo imitatur: Non in quantum Ille Filius
„ Dei eſt vnus, per quem facta ſunt omoia; ſed in quan-
„ tum filius hominis, quæ oportebat, in ſe præbuit imi-
„ tanda: Et multa io illo ad imitandum omnibus pro-
„ ponuntur; virginitas autem carnis non omnibus; oon
„ enim habent quid faciant vt virgines ſint. Sequantur
„ itaque Agnum cæteris Fideles, qui virginitatem cor-
„ poris amiſerunt, non quocumque ille ierit, ſed quo
„ vſque ipſi potuerint. Poſſunt autem vbique, præter
„ cùm in decore virginitatis incedit.

Viduitatis bonum quod ſpectat, illud coniugio eſſe præſtaotius probat idem Sanctus Doctor Libro *De Bono Viduitatis*, ex quo hæc excepta eſt Seotentia: *Et bonum eſt pudicitia coniugalis, ſed melius bonum eſt continentia Vidualis. Hoc ergo melius illius boni ſubmiſſione honoratur: Neu illud bonum melioris huius laude damnatur*. Id ipſum probat *S. Ambroſius* Libro *De Viduis*.

His adde præclarum S. Epiphanij teſtimonium in Expoſitione Catholicæ Fidei aduersùs Hæreſes, Cap. 21. *Fundamentum* (inquit) *ac velut crepido quædam in Eccleſia Virginitas eſt, quæ à pleriſque colitur & obſeruatur, & in illuſtri quadam gloria ac prædicatione verſatur. Virginitatem Solitaria Vita proximè ſequitur: Quam in pleriſque ſexûs vtriuſque Monachis videmus. Secundùm hanc Continentia ad idem pietatis curriculum fundata eſt ac ſtabilita. Deinde Viduitas cum diligenti attentaque cautione, & caſta ſinceraque vitæ ratione coniuncta. Poſt gradus illos & ordines ſuum quoque locum obtinent honeſtæ Nuptiæ; quæ magno in honore ſunt; præſertim ſingulares & minimè repetitæ, quæ Præceptorum obſeruationi ſtudent*.

REGVLÆ PRAXIM SPECTANTES.

REGVLA I.

Viduis ſuadendum eſt vt in Statu Viduitatis maneant: A ſecundis tamen Nuptijs non ſunt prohibendæ.

VIdoalis enim caſtitas, ſicut & virginalis, conſilij eſt, oon præcepti, vt poſt Apoſtolum docet *S. Ambroſius* Libro *De Viduis*, Cap. 11. Dicimus (inquit) nec ſumptibus egere Viduas, quæ donare conſueuerint, vt Euangelicæ Viduæ probat exemplum, quæ in gazophylacium plus omnibus miſit: Nec ſubſidio, à quibus ſæpè in periculis maximis defenſæ copiæ ſunt virorum, vt *Iudith* & *Debboræ* egregia facinora demonſtrant: Maritalia ijs quoque officia vel à generis, vel à proximis faciliè ſolere reparari, vt ex Hiſtoria *Ruth* compertum eſt, vbi *Noemi* Vidua apud piam Nurum & ſolatium mœroris, & ſubſidium paupertatis inuenit: Et exemplo Socrûs Simonis, cui *Petrus* ipſe & *Andreas* impetrarunt à Domino ſanitatem. Promptior ergo in Viduas diuina miſericordia: Et ideò cùm ſuppetere non videatur cauſa nubendi, ſtudium abeſſe debet. *Quod tamen* (inquit S. Ambroſius) *pro conſilio dicimus, non pro precepto imperamus, prouocantes potiùs Viduam, quàm ligantes; Neque enim prohibemus ſecundas Nuptias, ſed non ſuademus. Alia eſt enim infirmitatis contemplatio, alia gratia caſtitatis. Licet ergo nubere, ſed pulchrius eſt abſtinere*. Vidualis itaque Caſtitatis Status *non imponitur, ſed præponitur*. Id enim diſcriminis eſt præceptum inter & conſilium. *Præceptum in ſubditos fertur, conſilium amicis datur. Vbi præceptum eſt, ibi lex eſt: Vbi conſilium, ibi gratia eſt. Præceptum vt ad naturam reuocet: Conſilium, vt ad gratiam prouocet. Eu tibi diſtantia præcepti atque conſilij, ſi illum recorderis, cui in Euangelio antè præſcribitur ne homicidium faciat, ne adulterium admittat, ne falſum teſtimonium dicat; præceptum etenim ibi eſt, vbi eſt pœna peccati. At verò cùm ſe præcepta Legis memoraſſet impleſſe, conſilium eidem datur vt vendat omnia, & ſequatur Dominum: Hæc enim non pro præcepto imperantur, ſed pro conſilio deferuntur. Duplex namque forma mandati eſt: Vna præceptiua, altera voluntaria. Vnde & Dominus in alia dicit*, Non occides, *vbi præcepit, in alia:* Si vis perfectus eſſe, vende omnia tua. *Ergo hic liber eſt à præcepto, cui defertur arbitrium*. Præceptum itaque Viduis oon datur eo in Statu manendi, conſilium datur. Diſcrimen iſtud præcepti atque conſilij *S. Auguſtinus* confirmat Libro *De Sancta Virginitate*, Cap. 30. *Tollite* (inquit) *hoſtias quiſque ſuas & introite in atria Domini, non ex neceſſitate, poteſtatem habentes veſtræ voluntatis. Neque enim ſicut*,

Non mœchaberis, Non occides, *ita dici poteſt*, Non nubes. *Illa exiguntur, iſta offeruntur. Si fiunt iſta, laudantur: Niſi fiant illa, damnantur. In illis Dominus debitum imperat vobis: In his autem ſi quid ampliùs erogaueritis, reddet vobis.* Meritò itaque *S. Ambroſius* Libro *De Viduis*, Cap.11. rurſus ſcribit: *Menſura oneris pro menſura debet eſſe geſtantis, alioqnin impoſiti oneris fit ruina, vbi vectaris infirmitas eſt; nam & infantium fauces ſtrangulat eſca robuſtior. Et ideò ſicut multitudo vectorum non paucorum viribus æſtimatur; nec tamen fortioribus de aliorum infirmitate præſcribitur, ſed vnicuique quantùm oneris ſubire cupiat relaxatur, maneate mercedis cumulo in virtutis augmento: Ita etiam fœminis non laqueus iniiciendus, non ſupra vires abſtinentiæ grauioris vectura ſubeunda eſt: Sed relinquendum vt vnaquæque ſe pendat, non auctoritate aliquâ coacta præcepti, ſed incrementi gratiæ prouocata.*

Plurimę ſunt autem rationes, quibus à ſecundis Nuptijs deterreri poſſint Viduæ, præſertim illæ quæ filias habent iam penè nubiles, aut filios ex priori marito ſuſceptos. Primò indecentia: Vnde *S. Ambroſius* Lib. *De Viduis*, Cap.10. *Cur* (inquit) *maternæ parantur Nuptiæ inter Nuptias filiarum, & plerumque poſt Nuptias? Cur adulta filia diſcit priùs ſponſum matris, quàm ſuum erubeſcere? Quid ſibi vult noua nupta poſt generos? Quàm indecorum eſt iuniores habere liberos, quàm nepotes?*

Secundò, liberorum amor: Vnde idem *Ambroſius* Cap.15. *Cur hæredes quæris extraneos, cùm habeas tuos? Non filios deſideras, quos habes: Sed ſeruitutem quam non habes.·. Moleſta pietas, vt amare liberos metuas, adſpicere liberos erubeſcas; atque inde oriatur cauſa diſcordiæ, vnde ſolet mutuus amor mulcere affectus parentum. Generare liberos vis non fratres futuros tuorum, ſed aduerſarios filiorum. Quid eſt ergo generare alios liberos, niſi ſpoliare quos habes liberos: Quibus pariter auferuntur & pietatis officia, & compendia facultatum?*

Eamdem rationem vrget *S. Hieronymus* Epiſtola 10. ad *Furiam*, De Viduitate ſeruanda. *Solent* (inquit) *adoleſcentulæ Viduæ, quarum nonnullæ abierunt retrò poſt Satanam cùm luxuriatæ fuerint in Chriſto nubentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit: Maiorum hæreditas diſſipatur: Seruus contumelioſè locutus eſt, imperium ancilla neglexit. Quis procedet ad publicum? Quis reſpondebit pro agrorum tributis, paruulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit? Et hanc, proh nefas! cauſam opponunt Matrimonij, quæ vel ſola debuit Nuptias impedire. Superducit mater filijs non nutritum, ſed hoſtem; non parentem, ſed tyrannum. Inflammata libidine, obliuiſcitur vteri ſui: Et inter paruulos ſuos miſerias neſcientes, lugens dudum noua nupta componitur. Quid obtendis Matrimonium? Quid ſuperbiam ſeruulorum? Confitere turpitudinem. Nulla idcirco maritum ducit, vt cum marito non dormiat. Aut ſi certè libido non ſtimulat; quæ tanta inſania eſt, in morem ſcortorum proſtituere caſtitatem, vt augeantur diuitiæ; & propter rem vilem atque perituram, pudicitia, quæ pretioſa & æterna eſt, polluatur? Si habes liberos, Nuptias quid requiris? Si non habes, quare expertam non metuis ſterilitatem? Rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc ſponſales tabulæ, vt poſt paululum teſtamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmitas; & quod te morituram facere volet, ipſe victurus faciet. Aut ſi euenerit vt ex ſecundo marito habeat filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aſpicere oculis quos genuiſti. Clam porriges cibos, inuidebit mortuo, & niſi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quòd ſi de priore vxore ſobolem habens, domum te introduxerit; etiamſi clementiſſima fueris omnes Comœdi, & Mimographi, & omnes Rhetorum loci in Nouercam ſæuiſſimam declamabunt. Si priuignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis vt malefica. Si non dederis cibos, crudelis: Si dederis, venefica diceris. Oro te, quid habent tantùm boni ſecundæ Nuptiæ, vt hæc mala valeant compenſare?*

Tertiò deterrendæ ſunt Viduæ à ſecundis Nuptijs, Sanctarum Mulierum exemplo; ſed maximè Vidualis Statûs excellentiâ, in quo beatiorem eſſe perſeuerantium, non tantùm ſuo conſilio, ſed etiam Dei Spiritu Apoſtolus definiuit. Legantur *S. Ambroſius* Libro *De Viduis*, Cap.14. *S. Hieronymus* Epiſtolâ laudatâ, & *S. Auguſtinus*, Libro *De Viduitatis Bono*.

REGVLA II.

Non ſola Caſtitas corporis; ſed magna & vberrima Diſciplina virtutis, Viduam Chriſtianam commendare debet.

HAnc Regulam tradit S. Paulus 1. ad *Timotheum* Cap.5. *Si qua Vidua filios, aut nepotes habet, diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: Hoc enim acceptum eſt coram Deo. Quæ autem verè vidua eſt ac deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die. Nam quæ in delicijs eſt, viuens mortua eſt. Et hoc præcipe, vt irreprehenſibiles ſint.·. Vidua eligatur.·. Quæ fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educauit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.* Vides (inquit *S. Ambroſius* Lib. *De Viduis*, Cap.2.) quàm multa virtutum comprehenderit diſciplinas: Primum pietatis officium: Secundum hoſpitalitatis ſtudium, & humilitatis obſequium: Tertium miſericordiæ miniſterium, liberalitatiſque ſubſidium: Ad ſummam omnis exſecutionem boni operis flagitauit.

Viduarum exemplat *Anna Propheteſſa*, quæ *vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua. Et hæc vidua vſque ad annos octoginta quatuor: Quæ non diſcedebat de Templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens nocte ac die.* Vides qualis Vidua prædicetur, *cui diuerſorium in Templo colloquium in prece, vita in ieiunio*; (inquit *S. Ambroſius* Cap.4.) Orandi ſtudium diligentiùs Viduis in Scriptura Sacra commendatum. Lucæ 18. *Hinc Dominus cùm ſemper ad orandum, & non deficiendum nos hortaretur, Viduam commemorauit, quæ licet iniquum & impium Iudicem, ac Dei & hominum contemptorem ad audiendam cauſam ſuam aſſiduè interpellando conuertit. Quàm ergo præ cæteris Viduæ debent vacare orationibus, ſatis hinc intelligi poteſt, quòd omnibus ad ſuſcipiendum orandi ſtudium de Viduis propoſitum eſt exhortationis exemplum*; (vt obſeruat *S. Auguſtinus*, Epiſtola 130. aliàs 121. ad *Probam*.) Orationi comes adiungi debet temperantia, ieiuniumque. Temperantia virtus eſt fœminarum. *Eſto igitur Vidua temperans: Caſta primùm à vino, vt caſta poſſis eſſe ab adulterio*; (inquit *S. Ambroſius* Cap.7. Libri *De Viduis*) Hinc S. Hieronymus *Furiam* nobilem Viduam inſtituens: *Quicquid facit ſeminarium voluptatum* (inquit) *venenum puta. Parcus cibus, & venter ſemper eſuriens triduanis ieiunijs præfertur. Et multò melius eſt quotidie parum, quàm rarò ſatis ſumere. Quando comedis, cogita quòd ſtatim tibi orandum, illico & legendum ſit. De Scripturis Sanctis habeto fixum verſuum numerum: Iſtud penſum Domino tuo reddo.* Et *S. Auguſtinus* Epiſtolâ mox indicatâ: *Pertinet ad vidualem curam, deliciæ ſi affluunt, ne apponas cor, ne in eis putreſcendo moriatur, quod ſurſum debet eſſe vt viuat.·. Debes præ amore veræ vitæ, etiam deſolatam te putare in hoc ſæculo, in quantalibet eius felicitate verſeris.* Et rurſus: *Deliciæ ſpiritales delicijs carnalibus in ſancta caſtitate ſuccedant, lectio, oratio, Pſalmus, bona cogitatio, bonorum operum frequentatio, ſpes futuri ſæculi, & cor ſurſum: Atque in his omnibus gratiarum actio Patri luminum, à quo ſine vlla dubitatione omne datum optimum, & omne donum perfectum, Scripturâ teſte deſcendit. Nam quando pro delicijs nuptarum, quas in carne virorum habent, aliarum carnalium deliciarum tanquam in ſolatium vſus aſſumitur, quid ego dicam quæ ſequantur mala, cùm breuiter Apoſtolus dixerit, Viuentem mortuam eſſe Viduam, quæ in delicijs viuit.*

Eleemoſyna Ieiunio & Orationi à Vidua Chriſtiana iungi debet. Hinc *S. Auguſtinus* Libro *De Bono Viduitatis*, Cap.21. *In vobis* (inquit) *amor diuitiarum ſimul frigeſcat cum amore Nuptiarum; & pius vſus rerum, quas poſſidetis, ad ſpiritales delicias conferatur, vt liberalitas veſtra magis ferueat adiuuandis egenis, quàm ditandis auaris. In theſaurum quippè cœleſtem non mittuntur dona cupidorum, ſed eleemoſynæ pauperum, quæ in immenſum modum orationes adiuuant Viduarum.* Viduæ locupletes vberes eleemoſynas erogent: Quibus anguſta res eſt, laborent, vt ſibi, filijs, pauperibuſque neceſſaria comparent. *Bona & illa planè laborioſa ſtipendia caſtitatis, quæ de ſuo opere*

quotidianoque penſo conferat Vidua, noctnrnis pariter, ac diurnis iugi exercens labore penſa temporibus, & pudicitiæ quæſtuoſæ peruigili opere mercedem congregans; vt intemeratum defuncti coniugis cubile cuſtodiat, alere dulces liberos poſſit, miniſtrare pauperibus. Hæc eſt præferenda diuitibus: Hæc eſt, quæ Chriſti Iudicium non timebit; (inquit *Sanct. Ambroſius* Libro *De Viduis*, Cap. 5.) Dominica voce illa Vidua omnibus antefertur; de qua
„ dictum eſt: *Vidua hæc plus omnibus miſit:* In quo mo-
„ raliter Dominus Inſtituit vniuerſos, ne quis à colla-
„ tione miniſterij paupertatis pudore reuocetur. Nec ſi-
„ bi diuites blandiantur, quòd plus videantur confer-
„ re quàm pauperes. *Vberior eſt enim nummus è paruo, quàm theſaurus è maximo; quia non quantum detur; ſed quantum reſideat, expenditur. Nemo plus tribuit, quàm quæ nihil ſibi reliquit.∴ Denique nulla plus tribuit, quàm illa, quæ de filiorum alimentis pauit Prophetam. Et ided, quia nulla plus contulit, nulla plus meruit.*

R E G V L A III.

Viduæ Chriſtianæ bonæ famæ curam gerere debent, non liberiori conuerſatione prauis ſuſpicionibus, & ignominioſis rumoribus occaſionem præbere.

ITa *Furiam* Inſtituit *Sanct. Hieronymus* Epiſtola 10. *Iuuenum fuge conſortia. Comatulos, comptos, atque laſciuos, domûs tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, vt noxius. Fidicinas, & pſaltrias, & iſtiuſmodi chorum Diaboli, quaſi mortifera Syrenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum ſubinde procedere, & viduarum circumferri libertate. Peſſimæ conſuetudinis eſt, cùm fragilis ſexus, & imbecilla ætas ſuo arbitrio abutitur, & putat licere, quod libet. Omnia quidem licent, ſed non omnia expediunt.∴ Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu iudicatur. Sanctarum Virginum, & Viduarum ſocietatem appete. Et, ſi ſermocinandi cum viris incubuerit neceſſitas, arbitros ne deuites. Tantáque confabulandi fiducia ſit, vt intrante alio, nec paueas, nec erubeſcas.* Et Epiſtola ad *Saluinam*, De ſeruanda Viduitate. *Tenera res* (loquit) *in fœminis fama pudicitiæ eſt, quaſi flos pulcherrimus citò ad leuem marceſcit auram, leuique flatu corrumpitur, maximè vbi & ætas conſenſit ad vitium, & maritalis deeſt auctoritas, cuius vmbra tutamen vxoris eſt. Quid facit Vidua inter familiæ multitudinem, inter miniſtrorum greges? Quos nolo contemnat, vt famulos, ſed vt viros erubeſcat, &c. Habeto tecum viduarum, & virginum choros, habeto tui ſexûs ſolatia.*

Eandem Regulam confirmat *Sanct. Auguſtinus*, Libro *De Bono Viduitatis*, Cap. 22. *In omnibus ſanè ſpiritualibus delicijs* (inquit) *quibus fruuntur innuptæ, ſanctarum conuerſatio cauta etiam debet eſſe, ne fortè cùm mala vita non ſit per laſciuiam, mala ſit fama per negligentiam. Nec audiendi ſunt ſiue viri ſancti, ſiue fœminæ, quando reprehenſâ in aliquo negligentiâ ſuâ, per quam fit, vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuam vitam longè abeſſe ſciunt, dicunt ſibi coram Deo ſufficere conſcientiam, exiſtimationem hominum non imprudenter ſolùm, verùm etiam crudeliter contemnentes; cùm occidunt animas aliorum, ſiue blaſphemantium viam Dei, quibus ſecundùm ſuam ſuſpicionem quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita ſanctorum; ſiue etiam cum excuſatione imitantium, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benè facit: Quiſquis autem etiam famam, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, alijs fama noſtra: & vtique, etiam quod alijs miniſtramus miſericorditer ad ſalutem, ad noſtram quoque redundat vtilitatem. Vnde non fruſtra Apoſtolus*, Pro- “
uidemus (*inquit*) bona, non ſolum coram Deo, “ 2. Cor. 8.
verùm etiam coram hominibus. *Item dicit*, Placete “
omnibus per omnia, ſicut & ego omnibus per omnia “
placeo, non quærens, quod mihi vtile eſt, ſed quod “ 1. Cor. 10.
multis, vt ſalui fiant. *In quadam etiam exhortatione* “
dicit, De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, “ Philip. 4
quæcumque ſancta, quæcumque iuſta, quæcumque “
caſta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ fa- “
mæ; ſi qua virtus, ſi qua laus, hæc cogitate, quæ “
& didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, vidiſtis in me. “
Cernis quemadmodum inter multa, quæ exhortando commonuit, non neglexerit ponere, Quæcumque bonæ famæ; *duobuſque verbis cuncta concluſerit, vbi ait*, Si qua virtus, ſi qua laus. *Ad virtutem namque pertinent, quæ antea memorauit bona: Fama verò ad laudem. Puto quod non laudem hominum pro magno ſumebat Apoſtolus.∴ Sed illorum duorum, ideſt, bonæ vitæ, & bonæ famæ, vel quod breuius dicitur, virtutis & laudis, vnum propter ſe ipſum ſapientiſſimè retinebat, alterum propter alios miſericordiſſimè prouidebat.*

INDEX PARTIS QVINQVÆ, LIBRI II.

APPENDIX AD TRACTATVM DE ORDINE. CAP. VI. *De Beneficijs Eccleſiaſticis, & Beneficiariorum Officijs.* 3

Regula I *Ad Beneficia Eccleſiaſtica promoueri non debent niſi legitimi, & qui ſint moribus, ſcientia, ætate ordineque idonei. Si verò ſint Parochiales Eccleſiæ, requiritur inſuper, vt idioma loci intelligant, & expeditè loqui ſciant.* 4

Regula II *Qui Beneficium impetrauit Graduatis duntaxat conferendum, aut illud vi Graduum obtinuit, illud tuta conſcientia poſſidere & retinere non poteſt, niſi præſcriptum ſtudij tempus in aliqua Vniuerſitate perfecerit, ac ſcientiam adeptus ſit competentem.* 5

Regula III. *Beneficia Eccleſiaſtica, Curam præſertim Animarum annexam habentia, ſuſcipere nemo debet, niſi qui ad illa à Deo vocatus eſt.* 5

Regula IV. *Qui in Beneficia Eccleſiaſtica Curam Animarũ habentia ſe ingerunt, vel illa ambiunt, à Deo minimè ſunt vocati.* 5

Regula V. *Qui Beneficia Eccleſiaſtica honoris & redituum temporalium intuitu ſuſcipiunt, non ſolùm à Deo non ſunt vocati, ſed lethalis peccati rei ſunt.* 6

Regula VI. *Reſignatio Beneficij in manus Collatoris fieri debet.* 7

Regula VII. *Beneficium Eccleſiaſticum ſine cauſa legitima & Canonica reſignari non poteſt vel curari.* 7

Regula VIII. *Reſignatio in fauorem, qua Clericus Beneficio renunciat, ea lege ut illud certo cuipiam viro ab ipſo Renunciante deſignato conferatur, Eccleſiaſtico Iure vetita eſt & illicita: Et à ſolo Pontifice Romano admitti poteſt.* 7

Regula IX. *Qui Beneficium reſignant in manus Ordinarij Collatoris, cum pacto expreſſo vel tacito vt illud conferat certæ cuidam perſonæ ab ipſis Reſignantibus deſignatæ, aut ab alijs, eorum ſignificatione vel hortatu, rei ſunt peccati mortalis, & in pœnas contra Simoniacos latas incurrunt.* 8

Regula X. *Reſignatio in fauorem, in manus Summi Pontificis facta, Reſignantem à Simonia immunem non præſtat, ſi ea intentione ſuum Beneficium alicui reſignet, vt commodum aliquod temporale ſibi aut familiæ ſuæ inde proueniat.* 8

Regula XI. *Reſignationes cum expreſſa vel tacita conditione Regreſſus in eodem Beneficia, illicitæ ſunt.* 8

Regula XII. *Qualibet Reſignatio dolo, fraude, vi aut metu facta, illicita & irrita iudicanda eſt: Nec Beneficium ita ſibi collatum tuta conſcientia retinere poteſt Reſignatarius, aut illius fructus ſuos facere.* 4

Regula XIII. *Qui Beneficium ſuum in fauorem alterius reſignauit, illud tuta conſcientia retinere non poteſt, nec fructus ſuos facere, &c.* 9

Regula XIV. *Simoniæ reus eſt, qui Beneficium ſuum reſignat alteri cum pactione expreſſa vel tacita, ut ille viciſſim ſuo renunciet in fauorem nepotis ſeu conſanguinei ipſius Reſignantis.* 9

Regula XV. *Reſignatio Beneficiorum Permutationis gratia illicita & Simoniaca eſt ſi ex pacto fiat, & conuentione inter partes, Epiſcopi arbitrio & iudicio non permiſſa; aut commodi alicuius temporalis intuitu.* ibid.

Regula XVI. *Penſiones ſuper Beneficijs Reſignatis conſtitui non poſſunt, niſi Romani Pontificis Auctoritate, & ex cauſa Canonica. Qui Beneficiarias Penſiones aliter ſibi reſeruant, aut ſine cauſa Canonica impetratas percipiunt, lethaliter peccant, & ad Reſtitutionem tenentur.* 10

Regula XVII *Nec poſtulare licet, nec promittere Beneficium ante obitũ poſſeſſoris. Qui ſecus fecerint, lethalis peccati rei ſunt.* 11

Regula XVIII. *Abſque inſtitutione Diœceſani Epiſcopi Beneficium ordinariò obtineri tuta conſcientia non poteſt.* 11

Regula XIX. *Grauiter peccant non ſolùm qui indignis quæcumque Beneficia Eccleſiaſtica conferunt, vel dignos ad ea non nominant & præſentant; ſed & qui ad Beneficia Curam Animarum annexam habentia non promouent digniores; aut ijs poſtpoſitis, minus dignorum inſtitutioni quouis modo cooperantur.* 12

Regula XX *Abſque peccato conferuntur Beneficia Curam Animarum annexam habentia minùs ſanctis, & minùs doctis, ſi Eccleſiæ, cui prouidendum eſt, vtiliores futuri iudicentur ijs, qui ſanctiores ſunt, atque doctiores.* 14

Regula XXI. *Conſanguineos ſuos in Collatione Beneficiorum Eccleſiaſticorum alijs præferre nemo poteſt abſque graui peccato, niſi ſint æquè digni; & id abſque ſcandalo fieri poſſit. Simplicia tamen Beneficia illis conferre poteſt, vnde ſuſtententur, niſi indigni fuerint.* 14

Regula XXII. *Dignum ex Eccleſiæ gremio alteri alias digniori præferre licet.* 15

Regula XXIII. *Quamuis grauiter peccent Patroni, qui minùs dignum præſentant poſtpoſitis dignioribus, non peccat Epiſcopus illum inſtituens.* ibid.

Regula XXIV. *Plures Epiſcopatus, aut plures Parochiales Eccleſias, aut duas Dignitates, Perſonatus, vel Præbendas vniformes ſub eodem tecto, poſſidere nemini licet.* 15

Regula XXV. *Parochialem Eccleſiam cum Annexa vnus idemque Sacerdos regere poteſt, conſtituto in iſta Vicario. Canonicatum item in Eccleſia Cathedrali cum Parochia annexa poſſidere quis poteſt, modò Perpetuus in ea Vicarius conſtituatur cum Portione congrua.* 16

Regula XXVI. *Plura Beneficia etiam diuerſi generis, Reſidentiam poſtulantia, in diuerſis Eccleſijs, poſſidere, penitus illicitum eſt.* 16

Regula XXVII. *Plura Beneficia, cuiuſcumque naturæ ſint, etiam ſimplicia, ſimul poſſidere non licet. Qui abſque canonica & iuſta Diſpenſatione plura obtinuerit ac retinuerit, lethalis peccati reus eſt, ſi vnum ad vitam eius honeſtè ſuſtentandam ſufficiat.* 16

Regula XXVIII. *Plurium Beneficiorum poſſeſſio plures in ſe deformitates continet.* 17

Regula XXIX. *Plurium Beneficiorum poſſeſſio ex Diſpenſatione Canonica, & iuſtis de cauſis à Summo Pontifice conceſſa, ſcilicet ob Eccleſiæ neceſſitatem vel vtilitatem, honeſta & licitâ eſſe poteſt.* 17

Regula XXX. *Diſpenſatio Pontificia poſſidentem plura Beneficia, cuiuſcumque ſint generis, quorum alterum ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſufficiat, à peccato mortali non præſtat immunem, niſi iuſta ſit cauſa Diſpenſationis.* 18

Regula XXXI. *Intentio expendendi reditus Beneficiorum in bonos & pios vſus, pluralitatem Beneficiorum non excuſat.* 19

Regula XXXII. *Beneficiorum pluralitatem non excuſant quorumdam huic pluralitati fauens opinio, vel exempla.* 19

Regula XXXIII. *Epiſcopi & Parochi Diuino, Naturali, & Eccleſiaſtico Iure ad Manſionem ſiue Reſidentiam perſonalem in ſuis Eccleſijs tenentur.* 19

Regula XXXIV. *Epiſcopi, Parochi, & alij quicumque Beneficia Curam Animarum habentia obtinentes, peccati mortalis reatum incurrunt, dum ſacram de Reſidentia legem violant: Fructus etiam ſuos non faciunt pro rata temporis abſentiæ, nec tuta conſcientia illos retinere poſſunt.* 20

Regula XXXV. *Epiſcopos, Parochos, alioſque Beneficia Curam Animarum habentia, aut alia quæcumque Reſidentiam poſtulantia obtinentes, à lethalis peccati reatu pœniſque à Iure ſtatutis contra non Reſidentes, nulla Diſpenſatio excuſat, nullaue ratio, niſi cauſa abſentiæ legitima ſit & canonica. Nulla porrò abſentiæ cauſa eſt legitima & canonica, niſi Chriſtiana Charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia & euidens Eccleſiæ vel Reipublicæ vtilitas.* 21

Regula XXXVI. *Summus Pontifex obligationem reſidendi Epiſcopis aut Parochis, alijſue Curam Animarum habentibus, omninò remittere non poteſt.* 22

Regula XXXVII 22

Regula XXXVIII. *Epiſcopus iungere non poteſt trimeſtrem abſentiam vnius anni cum abſentia trimeſtri ſequentis anni.* 23

Regula XXXIX. *Adeo ſtricta eſt Reſidentiæ obligatio, vt ne duobus quidem menſibus, aut breuiori temporis interuallo, Epiſcopi & inferiores Paſtores ab Eccleſijs ſuis abeſſe poſſint, niſi id fiat ex iuſta cauſa, & abſque gregis ipſis commiſſi detrimento.* 23

Regula XL. *Curati Reſidentiæ officium non implent, niſi Parochialem Eccleſiam per ſeipſos regant, ſuaque Paſtorales functiones obeant, non per Vicarios, aut conductitios Sacerdotes.* 23

Regula XLI. *Fructuum tenuitas Parochum à Reſidentia non excuſat.* 23

Regula XLII. *Quamuis pauciſſimi ſint Parochiani, ad Reſidentiã nihilominus adſtrictus eſt Parochus.* 24

Regula XLIII. *Non ſufficit Parochum intra limites Parochiæ manere, ſed in Ædibus Parochialibus ipſum manere neceſſe eſt.* 24

Regula XLIV. *Si quis ex diſpenſatione Præbendam vel Dignitatem ſimul cum Eccleſia Parochiali obtineat, in Eccleſia Parochiali reſidere tenetur, & Parochialia Munia per ſeipſum obire, ad idque ab Epiſcopo compelli poteſt ac debet.* 24

Regula XLV. *Diuino Reſidentiæ Præcepto non ſatisfaciunt Epiſcopi & Clerici in Beneficijs Animarum Curam habentibus corpore duntaxat præſentes, niſi pro viribus omnes Paſtoralis Officij partes impleant.* 24

Regula XLVI. *Parochi ad Reſidentiam tenentur tempore peſtis, alteriuſue morbi contagioſi, & ad Sacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & Vnctionis Extremæ Parochianis per ſe adminiſtranda obligantur, ſi maior pars infecta ſit.* 24

Regula XLVII. *Qui Dignitates, Canonicatus, Præbendas, aut Portiones in Eccleſijs Cathedralibus vel Collegiatis obtinent, Eccleſiaſtico Iure ad Reſidentiam tenentur, grauiſque peccati rei ſunt, ſi diutiùs quàm tribus ad ſummum menſibus, ſiue continuis, ſiue interruptis, à Beneficijs ſuis abſint.* 24

Regula XLVIII. *Ad Diſtributiones quotidianas illi ſoli Ius habent Canonici alijue Cathedralium aut Collegiatarum Eccleſiarum Beneficiarij, qui Diuinis Officijs interfuerint: A qua lege ſola infirmitas, ſeu iuſta & rationabilis corporis neceſſitas, & euidens Eccleſiæ vtilitas excuſant.* 25

Regu-

Regula XLIX. *Theologiæ Profeſſores, dum in Scholis docent, & Studentes, per quinquennium, à Reſidentia in Eccleſijs, in quibus Dignitates, Præbendas, aut alia Beneficia obtinent, legitimè excuſantur, abſentesque licitè percipiunt fructus Beneficiorum ſuorum.* 25

Regula L. *Duo Canonici Epiſcopo ad Eccleſiæ vtilitatem ſeruientes, à Reſidentia legitimè excuſantur, fructuſque Beneficiorum ſuorum abſentes ſuos percipiunt.* 26

Regula LI. *Abbates & Priores Commendatarij mortaliter peccant, qui ſacrum Presbyteratus Ordinem non ſuſcipiunt intra annum, ex quo legitimam ætatem attigerunt; niſi à Summo Pontifice cum ipſis fuerit diſpenſatum, vt illa Beneficia ſine Presbyteratu retineant.* 26

Regula LII. *Lethaliter peccant, qui Parochialem Eccleſiam ſeu Beneficium Curatum ſuſcipiunt cum deliberata voluntate illud non ſeruandi, & in eo non inſeruiendi: Et ad fructuum reſtitutionem tenentur.* 26

Regula LIII. *Qui Præbendam obtinet vel ſuſcipit cum deliberata voluntate illam non ſeruandi, nec in ea Eccleſia inſeruiendi, grauiter peccat, nec eam pro alio Beneficio permutare poteſt.* ibid.

CAP. VII. *De Simonia.* 27

Articulus I. *Quid ſit Simonia.* ibid.

Art. II. *Simonia crimen eſt grauiſſimum.* 27

Art. III. *Quotuplex Simoniæ genus?* 30

Art. IV. *Quæ ſint Simoniacorum pœna Canonica?* 32

Art. V. *Regulæ Morales ad ſolutionem Quæſtionum circa Simoniam emergentium.* 33

Regula I. *Quamuis aliqua munera modici valoris ſponte oblata poſt Ordinationem accipere non ſit abſolutè Simoniacũ, id tamen Epiſcopis & eorum Miniſtris non licet, grauiſque peccati rei eſſent, ſi aliquid vel ſponte oblatum reciperent.* 33

Regula II. *Simoniæ vitium incurrunt Examinatores, ſi munus aliquod occaſione examinis ad Ordines ſuſcipiendos, aut ad Beneficia, ante vel poſt recipiant.* 33

Regula III. *Epiſcoporum Notarij pro Literis dimiſſorijs, aut teſtimonialibus Ordinum ſuſceptorum, aut Beneficiorum Prouiſionibus, &c. nihil exigere poſſunt, niſi fortè pro charta & labore moderatum ſtipendium ipſis ab Epiſcopo conſtitutum. Contraria, ſi qua ſit conſuetudo, Simoniacæ Prauitati fauet.* 33

Regula IV. *Nulla Statuta aut Conſuetudines à Simoniaca Prauitate purgant, quæ in Inſtitutionibus, Collationibus, Confirmationibus vel alijs Prouiſionibus, aut admiſſionibus ad poſſeſſionem Beneficiorum exiguntur.* 34

Regula V. *Fundatio vel dotatio Canonicatus, alteriuſue Beneficij à Clerico, eo pacto vt illud ſibi conferatur, vel vt illud ſibi cum altero Beneficio permutare liceat, Simoniaca eſt.* 34

Regula VI. *Simoniæ reus eſt quiſquis confert alteri Beneficium ea conditione vel pacto, vt ille ſibi aut alteri aliud Beneficium conferat.* 34

Regula VII. *Simoniæ rei ſunt, qui dum Beneficium reſignant ſub annuæ Penſionis onere, de illa ipſa Penſione redimenda paciſcuntur, vel eam extinguunt conferendo aut procurando Beneficium Eccleſiaſticum.* 35

Regula VIII. *Penſiones quælibet abſque Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſuper Beneficijs conſtitutæ ab ijs qui ipſa reſignant, Simoniacæ cenſentur.* 45

Regula IX. *Reſignationes incognitis & obſcuris hominibus factæ, de Simonia vehementer ſuſpectæ ſunt, nec ab Ordinario facile admitti debent.* 35

Regula X. 35

Regula XI. ibid.

Regula XII. *Simoniæ rei ſunt Clerici, qui Clericalis Status perteſi, ad Nuptias conuolant, & Beneficia ſua futuræ coniugis fratri aut nepoti reſignant, aut conferri procurant, eo pacto expreſſe aut tacito, vt Puellæ dos augeatur.* 35

Regula XIII. *Simoniæ reus eſt Patronus, qui aliquem ad Beneficiũ præſentat ea lege, vt Decimas à ſe vel ab alio non exigat.* 35

Regula XIV. *Simoniæ rei ſunt, qui renunciant liti ſuper Beneficio, aliquod temporale, etiam expenſarum nomine exigentes: Aut qui reſignant Beneficium cum onere reſtituendi expenſas, quas in eo acquirendo fecerunt.* 36

Regula XV. *Simoniam incurrunt, qui ex pacto ad finiendum litem dubiam ob aliquod Beneficium intentatam, dant vel accipiunt pecuniam aut aliquid pretio æſtimandum. Eiuſdem ſunt criminis rei, qui de quocumque ſpirituali iure tranſigunt.* 36

Regula XVI. *Simonia eſt, redimendæ vexationis ſpecie pecunias dare, vt remoueantur impedimenta, quibus aliquis prohibetur aut retardatur à conſecutione Beneficij, in quo nullum ius habet. Poſtquam verò ius acquiſitum eſt, licet per pecuniam iniuſta impedimenta remouere.* 36

Regula XVII. *Litigantes ſuper alicuius Beneficij poſſeſſione inter ſe conuenire abſque Simonia non poſſunt, vt pacis cauſa Beneficium alter, Penſionem alter ſuper Beneficio habeat.* 37

Regula XVIII. *Peſſimum Simoniæ genus eſt Confidentia, &c.* 37

Regula XIX. *Simoniacæ fiduciæ reus non eſt, qui Beneficio renunciat ſimpliciter & abſolutè in manibus Collatoris, nullo pacto inito, nulla promiſſione ab ipſo per ſe aut Mediatorem exacta & facta: Quamuis confidat & ſperet Collatorem idem Beneficium collaturum illi, quem ad illud promoueri deſiderat, vel Patronum illum præſentaturum.* 38

Regula XX. *Simoniæ reus eſt, qui preces pro indigno ad obtinendum illi Beneficium Eccleſiaſticum interpoſitas expedit: Vel qui preces pro digno quidem fundat, ſed tamen fauoris humani, non meritorum rationem habet, vel qui pro ſe ipſo rogat vt obtineat Curam Animarum, &c.* 38

Regula XXI. *Simoniæ rei ſunt, qui fœdis adulationibus Principum, Nobiliumque Virorum gratiam ad obtinenda Beneficia aucupantur.* 39

Regula XXII. *Simoniæ reus eſt, qui Beneficium alicui ſe collaturum aut procuraturum pollicetur ea lege vt commendationem vel preces Viri Principis, aut Potentis, cuius in gratiam vult irrepere, & cuius patrocinium ambit, apud ſe interponat.* ibid.

Regula XXIII. *Simoniæ rei ſunt duo Monachi, qui ſibi inuicem ſua ſuarumque partium ſuffragia pollicentur, vt alter ad Prouincialis Munus, ad Prioratum, vel ſimilem aliam Præfecturam Monaſticam prouehatur.* 39

Regula XXIV. *Si pecunia perſoluta ſit, aut pactio aliqua vel promiſſio facta fuerit de altero Beneficio Eccleſiaſtico, aut Monaſtica Præfectura alicui procurandis, aut de ſuffragio in Electione ad huiuſmodi Beneficium vel Præfecturam ferendo, Simoniaca eſt, adeoque ipſo iure nulla Collatio vel Præſentatio, Electio vel Confirmatio, &c.* 39

Regula XXV. *Simoniæ rei ſunt, qui pro obſequio temporali vel ſibi vel ſuis exhibito vel exhibendo, non ad Eccleſiæ vtilitatem, aut Miniſtrorum eius auxilium ordinato, Beneficia conferunt vel promittunt.* 39

Regula XXVI. *Simoniæ rei ſunt, qui ſe Principum Virorum & Procerum obſequio mancipant, aut in eorum clientelam ſe conferunt, vt Eccleſiaſtica Beneficia ſibi vel ſuis obtineant.* 39

Regula XXVII. *Simoniæ rei non ſunt, qui parua aliqua munera Beneficiorum Collatoribus, aut Eccleſiaſticis Iudicibus largiuntur, reuerentiæ, aut amicitiæ colendæ cauſa, aut ingrati animi pignus.* 50

Regula XXVIII. *Ius Patronatus vendere, aut propter illud pluris vendere villam cui eſt annexum, Simoniacum eſt.* 40

Regula XXIX. *Omnis conuentio & pactio de contributione pecuniaria pro ingreſſu in Religionem, ſiue admiſſione ad Profeſſionem Religioſam, tam in Monaſterijs pauperibus, quàm diuitibus, Simoniaca eſt.* 40

Regula XXX. *Penſiones vitalitiæ, & conſuetæ legitimæque eleemoſynæ non ſolùm recipi, ſed exigi poſſunt à Monaſterijs inopibus & tenuibus.* 41

Regula XXXI. 42

Regula XXXII. *In Monaſterijs & Domibus quibuſcumque Religioſis, tam virorum quàm mulierum, is tantùm numerus ad Profeſſionem Religioſam accipiendus eſt, qui vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.* ibid.

Regula XXXIII. *Pro Baptiſmo pecuniam ſoluere non licet, etiam vrgente neceſſitate, & in vitæ diſcrimine.* 43

Regula XXXIV. *Pro Chriſmate ſacro, vel Oleo Catechumenorum, aut Infirmorum, pretium exigere citra Simoniæ crimen nemo poteſt.* 43

Regula XXXV. *Pactio qualibet pro Miſſarum celebratione illicita & Simoniaca eſt.* 44

Regula XXXVI. *Quamuis Pœnitentibus in vtroque foro imperari poſſint eleemoſynæ, & Excommunicatis indici mulcta pecuniaria, cùm in foro externo abſoluuntur, nihil tamen exigi pro Abſolutione poteſt, citra Simoniæ crimen.* 44

Regula XXXVII. *Simoniæ rei ſunt Eccleſiaſtici Iudices, qui pretio vel fauore celant peccatorem; aut dignè Pœnitenti ac Satisfactionem condignam offerenti, Abſolutionis Beneficium negant. Item Confeſſarij, qui pretio pariter vel fauore non pœnitentem abſoluunt, leuioremue quàm par ſit Pœnitentiam imponunt.* 44

Regula XXXVIII. *Pro Benedictionibus Nubentium, ſicut & ceterũ Sacramentorum Adminiſtratione, pretium exigere, aut quouis modo paciſci, crimen Simoniæ eſt: Cogi tamen poſſunt Fideles, quos paupertas non excuſat, ad ſoluendum Miniſtris Eccleſiæ honorarium, quod pia conſuetudine conſtitutum eſt.* 45

Regula XXXIX. *Statutum de Proceſſione ad funus non facienda, aut de Mortuorum Officio non canendo, niſi certa pecuniæ ſumma ſoluatur, Simoniacum eſt.* 45

Regula XL. *Pro verbi diuini Prædicatione pretium exigere, Simonia eſt: Stipendia tamen ſuſtentationis Concionatoribus Euangelicis debentur.* 46

Regula XLI. *Simoniæ rei ſunt Canonici, qui Chorum frequentant propter Diſtributiones, tanquam propter finem præcipuũ.* 46

Regula XLII. *Simonia mentalis, & conuentionalis Excommunicationem aliaſque pœnas canonicas non inferunt, ſed ſola Simonia realis; cùm ſcilicet ita de pecunia ſeu re pretio æſtimabili pro ſpirituali danda conuentum eſt expreſſè vel tacitè, vt ex vna ſaltem parte conditio impleta ſit.* 46

Regula XLIII. *Qui pro re ſpirituali aliquid pretio æſtimabile dedit vel accepit, ſeu munus à manu, ab obſequio, vel à lingua, quamuis nullo pacto præcedente; ad renunciandum Beneficio, & ad reſtitutionem tenetur, ſi animo propoſuerit rem temporalem pro ſpirituali dare vel accipere.* 46

Regula XLIV. *Qui per Simoniam ordinati ſunt, quamuis ipſi criminis iſtius conſcij non fuerint, ab executione tamen Ordinum ipſo iure ſunt ſuſpenſi.* 47

Regula XLV. *Cum ijs qui ſimoniacè ſunt Ordinati, nec tamen Simoniæ conſcij fuerunt, diſpenſare poteſt Epiſcopus, vt Ordinis ita ſuſcepti functiones obeant. Si verò ipſi Simoniam commiſerint, aut huiuſmodi criminis participes fuerint, neceſſaria eſt Summi Pontificis diſpenſatio. Idem eſto iudicium de Simoniaca Beneficiorum impetratione.* 47

Regula XLVI. 47

Regula XLVII. *Qui Beneficium per Simoniam ſciens volens obtinuit, fructus omnes reſtituere tenetur, non ſolùm extantes, ſed conſumptos, illis dumtaxat exceptis qui in Eccleſiæ ipſius vtilitatem ſunt expenſi: Qui verò Simoniæ conſcius non fuit, fructus conſumptos reſtituere non tenetur.* 48

Regula XLVIII. *Reſtitutio pecuniæ per Simoniam acceptæ, fructuumque ex Beneficijs ſimoniacè obtentis perceptorum, facienda eſt Eccleſiæ vel pauperibus.* 48

CAP. VIII. *De Horis Canonicis, & obligatione illas recitandi.*

Art. I. *De Horarum Canonicarum antiquitate & numero.* 48

Art. II. *Regulæ Morales de Officij Diuini ſeu Horarum Canonicarum recitatione.* 49

Regula I. *Clerici ſacris Ordinibus initiati, & Beneficiarij, Diuinum & Canonicum Officium etiam priuatim recitare tenentur ſub pœna peccati mortalis. Reſtitutioni verò obnoxij ſunt Beneficiarij, qui ſua culpa Officij Diuini recitationem omittunt, pro rata omiſſi Officij parte.* ibid.

Regula II. *Tenuitas Eccleſiaſtici Beneficij eius poſſeſſorem à Recitatione Breuiarij non diſpenſat.* 51

Regula III. *Qui totum Officium recitare non poſſunt propter infirmitatem, aliamue cauſam legitimam, & tamen aliquas Horas poſſunt perſoluere, ad eas recitandas tenentur ſub pœna peccati mortalis.* 51

Regula IV. *Quicumque Penſionem, Fructus, aut Res Eccleſiaſticas vt Clericus percipit, ad paruum Officium B. Mariæ Virginis recitandum obligatur, cui ſi deſit, penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxius eſt, & mortalis peccati reus.* 52

Regula V. *Monachi ſeu Religioſi Profeſſi Choro deputati, quamuis non ſint in Sacris Ordinibus conſtituti, ad Officium Diuinum priuatim etiam recitandum tenentur ſub pœna peccati mortalis.* 52

Regula VI. *Moniales Profeſſæ & Choro deputatæ, ad Officium Diuinum recitandum tenentur ſub pœna peccati mortalis, etiam cùm à Choro ſunt abſentes.* 52

Regula VII. *Clerici in Sacris Ordinibus conſtituti, & Religioſi Profeſſi, ad recitandum Officium tenentur, quamuis ſint excommunicati.* 53

Regula VIII. *Ad Diuini Officij recitationem ita neceſſaria eſt mentis attentio, vt præcepto non ſatisfaciat, mortaliſque ſit peccati reus, qui per Officij partem notabilem ad alia mentem diſtrahit.* 53

Regula IX. *Horas Canonicas temporibus congruis non perſoluere, peccatum eſt, niſi iuſta cauſa, legitimumque impedimentum obſtet.* 54

Regula X. *Recitationem Horarum Canonicarum alijs negotijs aut colloquijs interrumpere, irreligioſum eſt.* 55

Regula XI. *Quibus incumbit obligatio Diuinum Officium recitandi, illud recitare tenentur iuxta Breuiarium & præſcriptam formam, Ritumque, ſiue Romanæ Eccleſiæ, ſiue Eccleſiæ cuius ſunt Clerici, ſiue Ordinis Religioſi quem profeſſi ſunt: Nec Officij qualitatem ipſis mutare licet abſque Superiorum facultate; alioqui peccati lethalis rei eſſent.* 55

Regula XII. *Qui Breuiario proprio Diœceſis alicuius vel Ordinis Religioſi vtuntur, recitare tenentur Officium paruum Beatæ Virginis, & Officium Mortuorum, etiam extra Chorum, cùm id ſingulis præſcriptum eſt Rituali vel Ordine, Rubricis, aut Statutis, aut conſuetudine illius Eccleſiæ vel Congregationis Monaſticæ, ſiue cùm in Choro ab omnibus recitatur: Idque ſub reatu peccati mortalis.* 56

Regula XIII. *In Diuini Officij Recitatione congruitas temporis obſeruanda eſt, adeò vt Officium pro uno die præſcriptum vel notatum in Ordine aut Directorio, in aliud mutari abſque graui peccato non poſſit, verbi gratia, Officium Feriæ die Iouis, in Officium de Sanctiſſimo Sacramento.* 58

Regula XIV. *Canonici qui Choro intereſſe debent, ius non habent diſtributiones percipiendi, ſiue cùm abſunt cauſa legitima & canonica, ſiue cùm non adſunt modo conuenienti ac religioſo, ſacriſque Canonibus præſcripto.* 58

Regula XV. *Punctatores qui iniuria aliquem notant, aut notandum prætermittunt, Theſaurarij etiam qui diſtributiones ſoluunt ijs, qui notati ſunt à Punctatore, ad Reſtitutionem tenentur.* 59

Regula XVI. *Peccant Canonici, cæterique Clerici tam ſæculares quàm Regulares, qui Diuinorum Officiorum tempore libros legunt, aut priuatim Breuiarium recitant. Idem eſto de Sanctimonialibus iudicium.* 59

TRACTATVS *De Sacramento Matrimonij.* 60

CAP. I. *De Natura & Inſtitutione Matrimonij.* 60

Art. I. *Quid ſit Matrimonium?* 60

Art. II. *Quotuplex ſit acceptio Matrimonij.* 61

Art. III. *De Matrimonio quatenus naturæ officium eſt.* 61

Propoſitio I. *Matrimonium vt officium naturæ à Deo inſtitutum eſt, tum naturæ lege, tum poſitiua.* 62

Propoſitio II. *Matrimonij contrahendi non eſt omnibus poſita lex.* 62

ARTICVLI Conſectaria Praxim ſpectantia.

Regula I. *Qui poteſtatem adhuc habent Nuptiarum, & continentiæ conſilium capere non poſſunt, Matrimonium inire tenentur.* 63

Regula II. *Qui Continentiæ Voto ſunt adſtricti, ſanctiora remedia quærere & adhibere debent, vt continentiæ donum à Deo impetrent, cùm Votum neceſſariò ſeruandum ſit.* 63

Regula III. *Coniugibus, quos à mutuo conſortio vel diuturnus morbus, vel abſentia neceſſitas, vel iuſta diuortij cauſa ſeparat, nullum carnali commercio quærere licet incontinentiæ remedium, ſed continentiam omninò ſeruare tenentur.* 64

Regula IV. *Reges ac Principes, eorumque filij & filiæ nubere debent, cùm ex eorum cælibatu periculum imminet Religioni, aut Reipublicæ tranquillitati & paci.* 64

Regula V. *Matrimonium contrahendo grauiter peccant, qui ad contrahendum alijs rationibus finibuſque mouentur, præter eos ob quos à Deo inſtitutum eſt.* 64

Art. IV. *De Matrimonio vt Sacramentum eſt.* 65

Propoſitio I. *Matrimonium eſt verum proprieque dictum Nouæ Legis Sacramentum.* ibid.

Propoſitio II. *Matrimonij Sacramentum gratiam conferre, dogma fidei eſt.* 66

Conſectarium I. 67

Conſectarium II. *Matrimonium Infidelium non eſt propriè dictum Sacramentum.* 67

Conſectarium III. *Dubium eſt an Matrimonium per Procuratorem inter Fideles abſentes contractum ſit verè Sacramentum.* 67

Art. V. *De Materia, Forma, & Miniſtro Sacramenti Matrimonij.* 67

§. I. ibid.

§. II. 68

Art. VI. *De Polygamia.* 69

Propoſitio I. *Polygamia à Matrimonij natura aliena eſt.* ibid.

Propoſitio II. *Accuſandi non ſunt priſci Patres, qui Veteris Legis tempore plures uxores duxerunt.* 70

Art. VII. *De Indiſſolubilitate Matrimonij.* 71

Propoſitio I. *Coniugij vinculum nulla re niſi morte ſoluitur.* ibid.

Propoſitio II. *Ne Adulterij quidem cauſa coniugij vinculum diſſolui poteſt.* 71

Propoſitio III. *Matrimonium ratum, non conſummatum, Monaſtica Profeſſione diſſoluitur.* 74

Articuli Conſectaria *ſeu* Regulę *Praxim ſpectantes.* 75

Regula I. *Coniuges facto ob adulterium alterius diuortio, continentiam ſeruare tenentur, aut coniugibus adulteris reconciliari.* ibid.

Regula II. *Nec filiorum gignendorum cauſa licet alteram ducere dimiſſa adultera.* 75

Regula III. *Crimen geminat, qui vxorem adulteram occidit, vel mortem illi procurat, vt ducere alteram poſſit.* ibid.

Regula IV. *Nec Voto ſimplici continentiæ, nec Ordinis ſacri ſuſceptione, nec Profeſſione Religionis à Sede Apoſtolica non approbata, nec Vita Eremitica, Matrimonium non conſummatum ſoluitur.* 76

Regula V. *Nouis coniugibus ante Matrimonij conſummationem duo menſes conceduntur ad deliberandum de ingreſſu Religionis, intra quod temporis interuallum, is qui ea de re deliberat, conſummare non tenetur, quantumuis altera pars vrgeat.* 76

Regula VI. *Si coniugum alterum ante Matrimonij conſummationem ingredi Monaſterium, Habitumque Religioſum ſuſcipere contingat, alter nouum Matrimonium contrahere non poteſt, niſi poſt iſtius Profeſſionem.* 76

Regula VII. *Si mulier ſuſcepto Velo, in domo propria remanere velit, quaſi propoſitum caſtitatis in ſæculo ſeruatura; nihilominus conſummandum eſt Matrimonium iam contractum: Niſi ſe Voto ſolemni adſtrinxerit ad Obſeruantiam Regularem, in quo caſu compelli poteſt, vt relicto ſæculo Religionis propoſitum exequatur.* ibid.

Regula VIII. *Conſummato Matrimonio neutri coniugum licet abſque alterius conſenſu, Monaſterium ingredi, ſeu continentiam vouere: Quòd ſi vouerit, irritum ipſo Iure Votum eſt, poteſtque coniux repetere coniugem, qui Matrimonij iugum inconſultè excutere voluit. Si verò ex conſenſu vouerint, continentiam ſeruare tenentur.* 76

Regula IX. 77

Regula X. ibid.

Regula XI. 77

Regula XII. *Si coniugum alter à Fide Catholica defecerit, pars quæ in Fide perſeuerauit ad Vitæ Monaſticæ Profeſſionem liberè conuolare poteſt altera nolente, etiamſi ab infidelitate reuertatur.* 77

Regula XIII. *Coniux qui continentiam vouit, cohabitare debet viro qui eius Voto ad tempus conſenſit, nec perpetuam vouit continentiam: Seque inuicem debent maritali affectione tractare.* 77

Regula XIV. *Mulier quæ maritum mortuum credens, Habitum Religionis aſſumpſit, & Profeſſionem emiſit, viroque reuerſo de Monaſterio educta & ipſi reſtituta eſt, debitum illi reddere tenetur, exigere non poteſt.* ibid.

Regu-

I N D E X.

Regula XV. 77

Regula XVI. 77

Art. VIII. *De Bonis Matrimonii.* 78

CAP. II. *De cauſa efficiente Matrimonij.*

Art. I. *De conſenſu contrahentium.* 79

Propoſitio I. *Mutuus contrahentium conſenſus per verba de præſenti expreſſus, eſt cauſa efficiens Matrimonij.* ibid.

Articuli conſectaria, *ſeu Regulæ Praxim ſpectantes.*

Regula I. *Conſenſus fictus per verba de præſenti expreſſus, ad Matrimonium non ſufficit, ſi deſit conſenſus interior.* 80

Regula II. *Qui fictè ac ſimulatè Matrimonium cum aliqua contraxit, eam ducere tenetur. Hanc tamen Regulam certis exceptionibus Theologi meritò temperant.* 80

Regula III. *Qui poſt Matrimonium fictè contractum cum vna, ſecundum ſincerè contraxit cum altera, non tenetur, nec poteſt tuta conſcientia, redire ad priorem, etiamſi Iudicis Eccleſiaſtici Sententia, Cenſuriſque compellatur.* 80

Regula IV. *Proles ex Matrimonio fictè contracto ſuſcepta, antequam fictio alteri coniugi innoteſcat, vel probetur, legitima cenſenda ac iudicanda eſt.* ibid.

Regula V. *Cùm vnus coniugum affirmat ſibi defuiſſe conſenſum, non ſtatim licet alteri nouum coniugium inire.* 80

Regula VI *Conſenſus ex metu graui & in virum conſtantem cadente, ad Matrimonij firmitatem non ſufficit; ſed ita contractum, nullum & irritum eſt.* 80

Regula VII. *Conſenſus ex metu, quo vir conſtans affici concutique poſſit, iniſtè illato, ſufficit ad Matrimonij firmitatem.* 81

Regula VIII *Metus à cauſa naturali vel interna proueniens irritum non facit Matrimonium.* 81

Regula IX. *Metus iniuſtè incuſſus irritum non facit Matrimonium ex eo contractum, ſi ad extorquendum conſenſum in Matrimonium illatus non ſit.* 81

Regula X. *Nullus metus in virum conſtantem cadens compellere poteſt hominem vt debitum reddat mulieri, cum qua Matrimonium contrahere coactus eſt, ſi Matrimonium iſtud nullum ſit defectu conſenſus, aut propter Canonicum Impedimentum.* 82

Regula XI. *Ratum eſt Matrimonium ex metu reuerentiæ contractum.* ibid.

Regula XII. *Matrimonium defectu conſenſus irritum, ſi inter perſonas alioqui legitimas coram Parocho & teſtibus contractum ſit, nouo coniugum qui metu compulſi, vel fictè contraxerant, conſenſu priuatim taciteque præſtito conualeſcit.* 82

Regula XIII. *Matrimonium contractum inter perſonas quæ illegitimæ erant propter aliquod impedimentum dirimens, impetrata Diſpenſatione conualeſcere non poteſt, niſi nouus vtriuſque conſenſus accedat, verbis aut ſignis expreſſus.* 82

Regula XIV. *Filij præcepto Patris cogi non poſſunt ad Matrimonium contrahendum, vel ad hanc ducendam, aut illum accipiendum, regulariter, ſeu quibuſcumque de cauſis patrem ad id mouentibus.* 82

Regula XV. *Cauſæ quædam iuſtæ ac legitimæ interdum occurrunt, ob quas pater filium conſilijs, monitis, & quandoque præcepto inducere poteſt vt vxorem ducat, atque etiam vt hanc vel illam accipiat, & ſimiliter filiam vt huic vel illi nubat.* 83

Regula XVI. *Conſenſus conditionatus ad Matrimonium non ſufficit; nec illud ratum eſt, niſi conditio euenerit, ſeu impleta fuerit, ſi poſſibilis ac honeſta ſit, & de futuro.* 83

Regula XVII. *Si conditio licita, honeſta, & poſſibilis impleta non fuerit, ſed tamen contrahentes à conditione per contrarium factum receſſerint, ratum eſt & perfectum Matrimonium.* 84

Regula XVIII. *Matrimonium coram Parocho & teſtibus contractum ſub conditione de præterito vel de præſenti, nullum eſt ab initio, ſi conditio defuerit, nec ſubſecuta copula conualeſcit ac perficitur.* ibid.

Regula XIX. *Conditiones quæ Matrimonij ſubſtantiæ aut bonis aduerſantur, Matrimonium nullum aut irritum reddunt.* 84

Regula XX. *Conditiones turpes aut impoſſibiles, ſed matrimonij bonis alioqui non contrariæ, non impediunt quin Matrimonium ratum firmumque ſit.* 84

Regula XXI. 84

Regula XXII *Furioſi & amentes contrahere Matrimonium non poſſunt.* 85

Art. II. *De Conſenſu Clandeſtino.* 85

Propoſitio I. *Eccleſia Matrimonia clandeſtina ſemper prohibuit; quamuis ante Concilium Tridentinum ea irrita non declarauerit.* ibid.

Propoſitio II. *Eccleſia Matrimonia Clandeſtina non ſolùm prohibere potuit, ſed irrita declarare.* 85

Propoſitio III. *Tridentina Synodus Matrimonia Clandeſtina deinceps irrita declarauit: Eaque irrita ſunt vbicumque Concilij Decretum promulgatum eſt.* 86

Regulæ Praxim ſpectantes.

Regula I. *Ad Matrimonium ritè celebrandum ſufficit præſentia vnius Parochi, etiamſi contrahentes ſint ex diuerſis Parochijs.* 86

Regula II. *Sufficit Parochus viri, etiam in Parochia mulieris.* 86

Regula III. *Validum eſt Matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote habente licentiam à Parocho viri, etſi Parochiæ non ſint in eadem Diœceſi conſtitutæ.* ibid.

Regula IV. *Vt Sacerdos, qui non eſt proprius contrahentium Parochus, ipſos Matrimonio coniungere poſſit, neceſſaria eſt ſpecialis & expreſſa licentia, vel ſaltem generalis adminiſtrandi omnia Sacramenta.* 86

Regula V. *Cuiuſcumque Sacerdotis, licentiam ab Epiſcopo contrahentium habentis, præſentia ſufficit vt Matrimonium ratum ac validum ſit, etiam abſque conſenſu Parochi.* 87

Regula VI *Qui in Parochia aliqua verè commoratur, quamuis decreuerit ibi diu non manere, coram Parocho illius loci validè contrahit Matrimonium.* 87

Regula VII *Proprius vagorum hominum Parochus eſt quilibet Parochus locorum ad quæ diuertunt. Peccant tamen grauiter Parochi, ſi temere, & abſque Ordinarij licentia huiuſmodi homines Matrimonio coniungant.* 87

Regula VIII. *Clandeſtinum eſt & irritum Matrimonium contractum coram Presbytero, qui neque ſit alterutrius contrahentium Parochus, neque ab ipſo Parocho vel ab Ordinario auctoritatem habeat ſeu licentiam.* 87

Regula IX. *Matrimonium contractum coram Parocho, cui Ordinarius prohibuit, ne illius celebrationi intereſſet, aut tales Matrimonio coniungeret, ratum ac validum eſt, quamuis grauiter peccauerit Parochus ac plectendus ſit.* 87

Regula X. *Matrimonium præſente & intelligente Parocho contractum, quamuis non conſentiente, nec vllum aliud Miniſterium obeunte, ratum ac validum eſt.* 88

Regula XI. 88

Regula XII. ibid.

Regula XIII. 88

Regula XIV. ibid.

Regula XV. *Matrimonium coram Parocho ſuſpenſo vel excommunicato contractum, nihilominus ratum eſt.* 88

Regula XVI. *Matrimonium coram Parocho intruſo contractum, irritum eſt.* ibid.

Regula XVII. 89

Regula XVIII. *Clandeſtinum eſt & irritum Matrimonium ſine duobus vel tribus teſtibus contractum* 89

Regula XIX. *Tres futuri Matrimonij Denunciationes à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus Dominicis aut Feſtis, eiuſdem celebrationi ſunt præmittendæ.* ibid.

Regula XX. *Denunciationes Matrimonij futuri non ſunt neceſſariæ neceſſitate Sacramenti, ſed ſolùm neceſſitate Præcepti. Adeoque clandeſtinum & irritum non eſt Matrimonium, quod ſine Denunciationibus contrahitur.* 89

Regula XXI *Lethaliter peccarent contrahentes, qui abſque Diſpenſatione, aut cauſa legitima, Matrimonio iungerentur, nullis præmiſſis Denunciationibus, &c.* 89

Regula XXII. *Epiſcopi iuſtis de cauſis vnam vel duas, imò & omnes Denunciationes remittere poſſunt.* ibid.

Regula XXIII *Soli Epiſcopi, & eorum Vicarij Generales necnon Vicarij Capituli Sede vacante non autem Abbates, aut alij Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, Matrimonij Denunciationes remittere poſſunt.* 90

Regula XXIV. *Diſpenſationes ſeu remiſſiones Denunciationum ſine cauſa graui et iuſta concedi non debent; idque gratis.* 90

Regula XXV. 90

Regula XXVI. 8

Regula XXVII. 91

Regula XXVIII. 91

Regula XXIX. 91

Regula XXX. 91

Regula XXXI. 92

Regula XXXII. *Matrimonium Clandeſtinum vim Sponſaliorum non habet.* 92

Regula XXXIII. ibid.

Regula XXXIV. 92

Art. III. *De conſenſu Parentum.* ibid.

Propoſitio I *Rata ſunt Matrimonia filiorum familias ſine Parentum conſenſu contracta.* ibid.

Propoſitio II. *Eccleſia Canonem condere poteſt, quo irrita reddantur Matrimonia filiorum familias ſine Parentum conſenſu contracta.* 93

Propoſitio III. *Lethaliter peccant filij-familias, qui Parentibus inconſultis, vel iuſtis ex cauſa repugnantibus & inuitis Matrimonium contrahunt.* 93

Regulæ Praxim ſpectantes.

Regula I. *Nullatenus in Gallijs Parochi filios familias minores triginta annis & puellas minores annis viginti quinque completis Matrimonio coniungere debent inuitis Parentibus, ſed eorum conſenſum in ſcriptis exigere tenentur* 94

Regula II. *Qui patre & matre ſunt orbati, & præſcriptam Regijs Conſtitutionibus ætatem nondum attigerunt, non ſunt matrimonio coniungendi, niſi Tutorum & Curatorum conſenſus appareat.* 95

Regula III. *Parochi filios & filias, qui præſcriptam Regijs Conſtitutionibus ætatem attigerunt, coniungere Matrimonio non debent, niſi conſilium Parentum ſcripto illos rogaſſe conſtet.* ibid.

Regula IV. 95

Regula V. *Quamuis parentes in Gallis filios qui abſque illorum conſen-*

conſenſu Matrimonium contraxerunt, exheredes Teſtamento declarare poſſint, Donationeſque omnes in eorum fauorem factas reuocare, neque illis neganda ſint Sacramenta, qui ſolo iuſtitiæ ſtudio, ad exemplum aliorum, & ad filiorum emendationem & ſalutem id præſtiterint; Pietas tamen poſtulat vt Epiſcopi, Parochi, & Confeſſarij parentes filijs placare & reconciliare conentur, ne ſecundum Legum ſeueritatem in ipſos agant. 95

CAP. III. *De Sponſalibus.* 95

Regulæ Praxim ſpectantes.

Regula I. *Sponſalium fidem frangere, lethale peccatum eſt, niſi legitimum Impedimentum interueniat.* 96

Regula II. *Eos qui Sponſalia legitimè contraxerunt, Iudex Eccleſiaſticus ad fidem implendam, contrahendumque Matrimonium compellere poteſt, ſi nullum occurrat impedimentum: Maximè ſi Sponſalia iureiurando firmata ſint.* 97

Regula III. *Soluuntur Sponſalia per Matrimonium quod Sponſorum alter cum alia perſona validè contraxerit.* 97

Regula IV. *Irrita eſſent ipſo Iure Sponſalia, quæ Vota Solemnia in Profeſſione Vitæ Religioſæ emitti ſolita, aut Vota etiam ſimplicia Religionis, Caſtitatis, aut ſuſcipiendi ſacros Ordines, ſequerentur.* 97

Regula V. *Sponſalia ipſo Iure diſſoluuntur per Profeſſione Monaſticam.* 97

Regula VI. *Qui Religionis ingreſſum vouit poſt Sponſalia iuramento firmata, Monaſterium ingredi poteſt nulla Sponſalium habita ratione. &c.* 97

Regula VII. *Subſequens alterutrius Sponſi fornicatio Sponſalia dirimit, etiam iurata.* 98

Regula VIII. *Diſſoluuntur Sponſalia propter affinitatem ex illicita copula, vel cognationem ſpiritualem ſuperuenientes, & propter famam cuiuſcumque impedimenti, ſi fama probetur.* 98

Regula IX. *Sponſalia dirimi poſſunt propter ferociam & aſperitatem morum alterutrius Sponſi, ſi certò perſpecta ſit & cognita.* 98

Regula X. *Sponſalia dirimuntur propter paralyſim, lepram, epilepſiam, aliumue ſimilem morbum, necnon propter magnam deformitatem vel debilitatem ſuperuenientem.* 98

Regula XI. *Fraus commiſſa in ſolutione dotis, vel impotentia ſoluendi, ſeu quamuis aliam honeſtam conditionem pacto oppoſitam adimplendi, cauſa legitima eſt dirimendi Sponſalia.* 99

Regula XII. *Item capitales inimicitiæ.* 99

Regula XIII. *Sponſalia diſſolui poſſunt, quæ ante pubertatis annos quis contraxit.* ibid.

Regula XIV. *Sponſalia dirimi poſſunt, cùm Sponſorum alter ſine alterius conſenſu in longinquam regionem proficiſcitur.* 99

Regula XV. *Sponſalia dirimi poſſunt propter lapſum temporis ad ineundum Matrimonium ex conuentione partium conſtituti, &c.* 99

Regula XVI. *Sponſalia etiam iurata, mutuo partium conſenſu dirimi poſſunt.* 96

Regula XVII. *Ad Sponſalia dirimenda non eſt neceſſaria Iudicis Eccleſiaſtici Sententia, cùm ipſo Iure diſſoluuntur.* 100

Regula XVIII. *Qui ſimpliciter vel cum Iuramento promiſit ſe nunquam Matrimonium contracturum cum alio vel cum alia, contrahere non tenetur, ſed ſolùm obligatur ad contrahendum cum illo vel cum illa, ſi contrahere velit.* 100

Regula XIX. *Curare debent Epiſcopi & Parochi, ne Sponſi, priùs quàm Matrimonium in Eccleſia per verba de præſenti celebrauerint, non modò ſimul habitent; ſed ne ullo quidem modo mutua conſuetudine, commercioue vtantur.* ibid.

Regula XX. 100

Regula XXI. 100

CAP. IV *De Impedimentis Matrimonij.* 100

Articulus I. *Vtrum Eccleſia poſſit conſtituere Impedimenta Matrimonium dirimentia?* 100

Propoſitio Vnica *Eccleſiam potuiſſe ac poſſe conſtituere Impedimenta Matrimonium dirimentia, Dogma Fidei eſt.* ibid.

Art. II. *Quot ſint Impedimenta Matrimonij.* 105

Art. III. *De Impedimentis Erroris & Conditionis.* 106

Regula I. *Error circa perſonam, Matrimonium Iure Naturæ irritum facit.* 106

Regula II. *Error circa qualitatem aut fortunam, Matrimonium contractum non dirimit.* 106

Regula III. *Error qualitatis vel fortunæ, qui tranſit in errorem perſonæ, irritum facit Matrimonium.* 106

Regula IV. *Error conditionis, Matrimonium dirimit.* 106

Regula V. *Seruitus cognita non impedit Matrimonium.* 106

Regula VI. *Seruorum Matrimonia, inconſultis etiam & inuitis dominis contracta, rata ſunt.* 107

Regula VII. 107

Regula VIII. 107

Regula IX. 107

Regula X. 107

Art. IV. *De Impedimentis Voti, & Ordinis.* 108

Regula I. *Votum ſolemne in Religione ab Eccleſia approbata, non ſolùm impedit Matrimonium contrahendum, ſed dirimit contractum.* 110

Regula II. *Ordo Sacer eſt impedimentum dirimens Matrimonium.* 110

Regula III. *Matrimonium contrahere non licet Monachis vel Monialibus per eum & metum Profeſſis, aut ante legitimam ætatem, aut qui in Conuentibus ad probandos Nouitios deſignatis Probationis annum non expleuerunt: Niſi intra quinquennium reclamauerint, ac eorum Profeſſio irrita declarata ſit ſecundùm formam à Concilio Tridentino præſcriptam. Eorumque Profeſſio qualiſcumque Matrimonium dirimit.* 110

Regula IV. *Qui contraxit Matrimonium poſt Votum ſimplex, illud conſummare non poteſt abſque peccato mortali, niſi Diſpenſationem obtinuerit: Poſtquam autem conſummatum eſt, debitum reddere tenetur coniugi exigenti, ſed exigere non poteſt ſine lethali peccato, donec obtenta Diſpenſatione fuerit Voti vinculo ſolutus.* 110

Regula V. *Qui Votum ſimplex Caſtitatis, non verò Religionis ante Matrimonium emiſit, non tenetur ingredi Monaſterium ante Matrimonij conſummationem.* 111

Regula VI. *Simplicis Voti Continentiæ ante Matrimonium emiſſi reus, tenetur mortua uxore continentiam omninò ſeruare. Si verò Voto Religionis ſit obſtrictus, Religionem ingredi tenetur.* 111

Regula VII. *Coniuges qui Continentiam vel ad tempus, vel in perpetuum mutuo conſenſu vouerunt, quandiu Voto ſunt adſtricti coniugale debitum nec exigere poſſunt, nec reddere: Immo ſi alter violato Voto debitum exigat, reddere alter non poteſt.* 111

Regula VIII. *Si Coniugum alter poſt contractum Matrimonium abſque alterius conſenſu continentiam voueat, & grauis peccati reus eſt, & Voto nihilominus obſtrictus: Quare debitum exigere non poteſt, ſed reddere tenetur exigenti.* 111

Regula IX. *Vota Continentiæ perpetuæ coniugibus mutuo etiam conſenſu facienda, ſuadere nunquam, vix ac ne vix quidem permittere debent Confeſſarij, niſi ambo, aut alter Monaſterium ingrediatur cum alterius conſenſu in ſcriptis conceſſo coram Epiſcopo, aut eius Vicario Generali aut certè habitatione ſint ita disjuncti, eaque ætate ac virtute, vt nullum incontinentiæ periculum metuendum ſit.* 112

Regula X. *Probabilius eſt coniugem qui alteri coniugi licentiam dedit vouendi continentiam, ipſam reuocare non poſſe poſtquam Votum emiſit.* 111

Regula XI. *Nemo coniugatus abſque conſenſu vxoris, & niſi illa continentiam voueat, legitimè poteſt ad Sacrum Ordinem promoueri.* ibid.

Regula XII *Vxorem quæ viri Ordinationi non præbuiſſet aſſenſum, continentiam perpetuam ſeruare decere; ſed eam vouere aut ſeruare non teneretur.* 112

Art. V. *De Impedimento Cognationis.* 111

Regula I. *In linea recta aſcendentium & deſcendentium tot ſunt gradus, quot ſunt perſonæ una dempta, videlicet ſtipite, à quo computatio initium habet* 114

Regula II. *In linea collateralium æquali, quoto gradu duæ perſonæ diſtant à communi ſtipite, eodem gradu à ſe mutuo diſtant.* 115

Regula III. *In linea collateralium inæquali, eo gradu à ſe mutuo diſtant perſonæ, quo gradu diſtat remotior à communi ſtipite.* 115

Regula IV. *Secundùm hodiernam Eccleſiæ Diſciplinam, conſanguinitas collateralium Matrimonium impedit vſque ad quartum gradum incluſiuè. Idemque de Affinitate iudicium eſto.* 115

Regula V. *Contracta in gradibus prohibitis Matrimonia adeo ſunt irrita, vt nullo annorum numero defendi poſſint & conualeſcere.* 115

Regula VI. *Infideles in ſecundo, tertio, vel quarto Conſanguinitatis gradu coniuncti, ſi conuertantur ad fidem, non ſunt ſeparandi, & eorum proles eſt legitima.* 116

Regula VII. 116

Regula VIII. ibid.

Regula IX. 116

Regula X. 116

Regula XI. 116

Regula XII. 116

Regula XIII. ibid.

Art. VI. *De Impedimento Affinitatis.* 117

Regula I. *Affinitas, ſicut & Conſanguinitas, Matrimonium inter aſcendentes & deſcendentes in quocumque gradu lineæ rectæ impedit ac dirimit.* 118

Regula II. *Affinitas in linea collaterali Matrimonium impedit ac dirimit vſque ad quartum gradum incluſiuè.* 118

Regula III. *Quoto gradu conſanguinitatis attinet mihi vir, eodem gradu affinitatis attinet mihi uxor.* ibid.

Regula IV. *Inter Conſanguineos vxoris & viri nulla intercedit affinitas, propter quam inter eos Matrimonium debeat impediri.* 118

Regula V. *Affinitas ex illicita copula Matrimonium infra ſecundum gradum contractum non dirimit nec impedit.* 118

Regula VI. *Qui cognouit conſanguineam uxoris ſuæ in primo vel ſecundo gradu, debitum petere non poteſt, reddere tamen tenetur.* 118

Regula VII. *Subſequens Affinitas non dirimit Matrimonium, ſed nec præcedens, niſi legitimè probata.* 119

Regula VIII *Ex hoc quòd vnus frater ab vna ſorore, quam in Matrimonium duxit, Iure ſeparetur propter impedimentum conſanguinitatis vel affinitatis, alterum fratrem ab altera ſorore, quā pariter duxit vxorem, propterea ſeparari minimè neceſſe eſt.* 119

Regu-

I N D E X.

Regula IX. *Qui bona fide in facie Eccleſiæ Matrimonium contraxerunt, ea durante non peccant, ſi affectu coniugali cohabitent, & Matrimonij Iure vtantur: Verùm cognito Impedimento continere debent, donec Diſpenſationem impetrauerint.* 119

Regula X. *Non facilè ſunt audiendi, qui Matrimonium in facie Eccleſiæ, ſecundùm formam Tridentini Concilij contractum accuſare, ſeu Impedimenta dirimentia coniugatis voluat.* 119

Regula XI. *Qui ſcientes volentes contrahunt in gradu prohibito conſanguinitatis vel affinitatis, in Excommunicationem latæ Sententiæ incurrunt.* 119

Regula XII. *Parochi vel Confeſſarij, qui occulta inter Coniuges, vel Sponſos Impedimenta nouerunt, magna prudentia his in caſibus gerere ſe debent, ad ſalutem Animarum procurandam, & ſcandalum auertendum.* 120

Art. VII. *De Impedimento Criminis.* 120

Regula I. *Homicidium cum adulterio coniunctum, Matrimonium cum adultera vel adultero contrahendum impedit, contractum dirimit, etiamſi alteruter contrahentium non ſit homicidij conſcius.* 120

Regula II. *Occiſio vnius coniugum ex alterius cum tertia perſona Matrimonium eius ambiente conſpiratione, nullo etiam intercedente adulterio, eſt Impedimentum dirimens Matrimonium inter eiuſmodi.* 120

Regula III. *Si vxor alteri coniugi fuerit illata, non cauſa contrahendi cum eius coniuge, ſed alio fine, vel ob aliam cauſam, homicidium huiuſmodi Matrimonium coniugis ſuperſtitis cum occiſore non dirimit.* 120

Regula IV. *Ratihabitio occiſionis ab alio factæ, etiam ab adultero, abſque coniugis ſuperſtitis mandato aut conſilio, Matrimonium ab illis contractum non dirimit.* 120

Regula V. *Impedimentum dirimens non oritur, ſi quis ſuam vel alterius coniugem occidit, vt poſſit contrahere Matrimonium cum alia, quæ homicidij particeps non fuit, & quam adulterio non polluit.* 121

Regula VI. *Adulterium, ad quod accedit Matrimonium viuente adhuc alterius coniuge de facto contractum, impedit ac dirimit Matrimonium cum adultero vel adultera, etiam poſt mortem prioris coniugis.* 121

Regula VII. *Matrimonium cum fœmina coniugata, viuente adhuc & ſuperſtite primo coniuge contractum, tunc tantùm impedit ac dirimit Matrimonium poſt primi coniugis mortem inter adulteros initum, cùm vterque vir ſcilicet ac mulier ſciunt ſe verum adulterium committere.* 121

Regula VIII. *Si primum Matrimonium ipſo Iure irritum erat, alterum, ante illius diſſolutionem contractum, ratum eſt.* 121

Regula IX. *Adulterium cum fide data de contrahendo Matrimonio cum adultera vel adultero, poſtquam alter coniux obierit, eſt Impedimentum dirimens Matrimonium inter virum & mulierem adulteram poſtea contractum.* 122

Regula X. *Qui coniuge viuente dedit fidem alteri de Matrimonio cum ipſa contrahendo, nec tamen ipſam ante fidem datam cognouit, grauis quidem peccati reus eſt: Non tamen irritum eſt Matrimonium cum ea contractum, cui fidem ſuperſtite priori coniuge obſtrinxerat.* 122

Regula XI. 122

Regula XII. *Solum Adulterium non eſt Impedimentum dirimens Matrimonium poſt mortem coniugis contractum.* ibid.

Art. VIII. *De Cultus Diſparitate.* 122

Regula I. *Cùm Infidelium Coniugum alter ad Fidem Chriſtianam conuertitur, & Baptiſmum ſuſcipit, non dirimitur propterea Matrimonium.* 123

Regula II. *Coniux ad Fidem Chriſtianam conuerſus & Baptiſmo initiatus, dimittere poteſt Infidelem in infidelitate pertinacem, quamuis cum ipſo pacificè cohabitare velit: Dimittere tamen non tenetur.* 123

Regula III. *Non expedit diſceſſio Fidelis Coniugis ab Infideli pacificè cohabitare volente.* 124

Regula IV. *Si coniux Infidelis vel nullo modo cum Fideli cohabitare velit, vel non ſine contumelia Creatoris; vel non niſi eo animo & ea conditione, vt ipſam pertrahat ad mortale peccatum Fidelis: non ſolùm deſerere poteſt Infidelem, ſed etiam alterum Matrimonium contrahere.* 124

Regula V. *Matrimonij vinculum non ſoluitur, niſi cum Fidelis Coniux aliud Matrimonium contrahit, infideli ob cauſas mox expoſitas dimiſſo.* 121

Regula VI. *Si Coniux Infidelis tandem conuertatur, poſtquam Fidelis aliud Matrimonium contraxit, illi concedi poteſt vt alteri nubat.* 125

Regula VII. *Coniugum altero in infidelitate pertinaci, filij minorennes coniugi fideli dari debent.* 125

Regula VIII. *Catholicorum cum Hæreticis coniugia illicita ſunt, nec poſſunt abſque graui peccato contrahi.* 125

Regula IX. *Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia non ſunt irrita.* 126

Regula X. *Conſuetudo Regionum in quibus Catholici cum Hæreticis permixti ſunt, & paſſim cum illis Matrimonio iunguntur, ita contrahentes à peccato graui non excuſat, niſi Diſpenſationem à Summo Pontifice iuſtis de cauſis obtinuerint, omneque ſubuerſionis abſit periculum, & Catholicæ liberorum inſtitutioni prouideatur.* 126

Art. IX. *De Impedimento Ligaminis.* 126

Regula I. ibid.

Regula II. 126

Regula III. 127

Regula IV. 127

Regula V. 127

Regula VI. 127

Art. X. *De Iuſtitia publica Honeſtatis.* 127

Regula I. *Impedimentum iuſtitiæ publicæ honeſtatis ex Sponſalibus inualidis hodie non oritur: Neque vltra primum gradum porrigitur.* 128

Regula II. *Publicæ honeſtatis Impedimentũ morte non tollitur.* 128

Regula III. *Ex Sponſalibus ab initio validis, ſed poſtea mutuo conſenſu diſſolutis, oritur Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.* ibid.

Regula IV. *Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis oritur ex Matrimonio rato, non conſummato, & in ea hypotheſi ſi ad quartum gradum extenditur.* 128

Regula V. 128

Regula VI. *Ex Matrimonio irrito ratione conſanguinitatis, affinitatis, impotentiæ, voti, &c. Sed tamen ſecundùm formam Concilij Tridentini contracto, oritur Impedimentum Iuſtitiæ publicæ honeſtatis.* 128

Art. X. *De Impedimento Impotentiæ.* 129

Regula I. *Impotentia perpetua ipſo naturæ iure impedimentum eſt Matrimonium dirimens.* 129

Regula II. *Qui perpetua laborat impotentia, manet abſque ſpe coniugij; alius nubere poteſt, cui vult, in Domino.* 129

Regula III. *Impotentia perpetua Matrimonium dirimit, ſiue alteri coniugi cognita ſit, ſiue incognita.* 129

Regula IV. 130

Regula V. *Impotentia Matrimonium ſecuta ipſum non dirimit.* 130

Regula VI. *Nullam impotentiam reſpectiuam ex cauſa naturali procedentem, Matrimonium dirimere, cenſent S. Thomas, alijque Theologi nonnulli. Opinio tamen contraria in Foro Eccleſiaſtico præualuit.* 130

Regula VII. *Impotentia perpetua iudicari non debet, quæ per opus humanum, abſque graui corporis periculo remoueri non poteſt.* 130

Regula VIII. ibid.

Regula IX. *Si perpetuitas naturalis impotentiæ ſignis euidentibus, aut legitimis documentis certò conſtet, ſtatim vir & mulier ſeparandi ſunt: At ſi certa probatio extempore non ſuppetat triennij tempus ad experiendum ſtatuit Eccleſia, &c.* 130

Regula X. *Congreſſus & inſpectio media ſunt ad probandam impotentiam minùs conuenientia, & pleramque incerta.* 131

Regula XI. *Cùm Matrimonium ob impotentiam accuſatur, ſi vir à ſe cognitam uxorem ſuam contendat, mulier neget, viro affirmanti ac iuranti credendum eſt, & ſecundùm eum pronunciandum.* 131

Regula XII. *Si mulier virum arguat mendacij ac periurij, ſeque virginem per experimentum iuratarum Matronarum probare velit, inſpectio decerni poteſt.* 131

Regula XIII. *Si vir litem de Matrimonio moueat, & coram Iudice affirmet ſe non poſſe cognoſcere vxorem, mulier verò ſe cognitam fuiſſe conteſtetur, ſi alia probationes pro viro non ſuppetant, mulieri aſſerenti fides potiùs adhibenda eſt, & in fauorem Matrimonij ferenda Sententia.* 131

Regula XIV. *Impotentia ex maleficio proueniens non priùs Matrimonium dirimit, quàm poſt triennij cohabitationem iurauerint coniuges Matrimonium conſummari non potuiſſe.* 132

Regula XV. *Maleficium quod humano opere & Eccleſiæ Precibus ac Exorciſmis remoueri non poteſt, perpetuum cenſetur: Quod vbi compertum fuerit, Matrimonium ſoluitur.* 132

Regula XVI. 132

Regula XVII. *Soluto Iudicis Eccleſiaſtici Sententia Matrimonio ob frigiditatem, ſi coniugium alterum contraxerit qui copulæ aptus erat, & interim alter qui iudicatus eſt impotens, ex poſt facto potens deprehendatur, prius Matrimonium redintegrandum eſt, poſterius diſſoluendum.* 132

Regula XVIII. *Soluto Matrimonio ob impotentiam ex Maleficio prouenientem, ſi Maleficium vniuerſale fuerit, & abſolutam impotentiam Iudex Eccleſiaſticus pronunciauerit; poſtea verò probet euentus Maleficium perpetuum non fuiſſe, prius Matrimonium redintegrandum eſt. Si autem particulare Maleficium fuerit, & impotentia reſpectiua duntaxat, coniugium poſterius initum ſubſiſtit, nec ad primum datur regreſſus.* 132

Regula XIX. *Matrimonia Impuberum irrita ſunt, &c.* 132

Art. XII. *De Raptu.* 133

Regulæ Praxim ſpectantes.

Regula I. *Raptus eſt Impedimentum dirimens Matrimonium contractum dum puella in poteſtate Raptoris eſt.* 133

Regula II. 133

Art. XIII. *De Diſpenſationibus circa Impedimenta Matrimonij.* ibid.

Regula Praxim ſpectantes.

Regula I. *Diſpenſationes abſque legitima cauſa poſtulari vel concedi*

cedi non debent : Alioquin grauiter peccant & qui poſtulat, & qui concedit. 133

Regula II. *Optat Eccleſia, vt numquam diſpenſetur in ſecundo gradu, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.* 134

Regula III. *In gradibus prohibitis affinitatis faciliùs diſpenſatur, quàm in gradibus conſanguinitatis.* 134

Regula IV. *Qui Matrimonium intra gradus prohibitos ſciens contraxerit, vel ſolemnitates requiſitas neglexerit, Diſpenſatione indignus eſt; & Diſpenſatio abſque circumſtantiarum illarum expoſitione impetrata, nullius eſt roboris; atque irritum & nullum Matrimonium, quod ex vi illius contrahitur. Idem eſto iudicium de iis, qui copulam carnalem conſummauerit ſpe Diſpenſationis faciliùs obtinenda.* 134

Regula V. 134

Regula VI. 135

Regula VII. 135

Regula VIII. *Diſpenſatio ſubreptitia omninò innulida eſt, ac irritum quod ex vi illius contrahitur Matrimonium.* ibid.

Regula IX. *Cùm vir & mulier in ſecundo & tertio, vel in tertio & quarto conſanguinitatis aut affinitatis gradu ſunt coniuncti, ad legitimam Diſpenſationem obtinendam remotiorem gradum exponere ſufficit.* 135

Regula X. *Epiſcopi certis in caſibus diſpenſare poſſunt in impedimentis Matrimonium dirimentibus.* 136

Regula XI. *Cùm de contrahendo Matrimonio agitur, vel publicum Impedimentum eſt, diſpenſare non poſſunt Epiſcopi, niſi poteſtatem diſpenſandi vrgente neceſſitate à Summo Pontifice obtinuerint.* 136

Regula XII. *Epiſcopos numquam poſſe diſpenſare in tertio conſanguinitatis vel affinitatis gradu, imò nec in quarto de contrahendo, probabilius videtur.* 136

Regula XIII. 137

Regula XIV. ibid.

Regula XV 137

Regula XVI *Diſpenſare numquam poſſunt Epiſcopi in cognationis ſpiritualis impedimento.* 137

Regula XVII. 137

Regula XVIII. *Officiales ad quos Mandatum Apoſtolicum de diſpenſando dirigitur, cuiuſuis conſuetudinis prætextu aliquid exigere aut recipere tuta conſcientia non poſſunt ab iis quibuſcum Sedis Apoſtolicæ nomine diſpenſant.* 137

CAP. V. *De Coniugum officiis, vſuque Matrimonii.* 128

Regula I. 141

Regula II. *Vſus Matrimonii non eſt inculpabilis, niſi fiat cauſa prolis procreandæ, vel debiti reddendi.* 141

Regula III. 141

Regula IV. 142

Regula V. ibid.

Regula VI. *Opus coniugale ita frequenter & intempeſtiuè exercere, vt impediat tempora orationi debita, grauius quidem peccatum eſt, quàm ſi aliis temporibus ob ſolam delectationem carnale debitum exigeretur: Non tamen eſt mortale peccatum.* 142

Regula VII. 143

Regula VIII. *Congreſſus cum vxore grauida peccatum eſt, & mortale quidem, ſi periculum ſit perdendi fœtum, tametſi nondum animatum: aliàs verò veniale.* 143

Regula IX. *Illicita eſt petitio coniugalis debiti tempore infirmitatis menſtruæ, non tamen ita certum eſt an reddere ſit illicitum, ſi coniux alter pertinaciter petat, & periculum peccati grauioris illi ex repulſa timeatur.* 144

Regula X. *Vſus Matrimonii tempore puerperii illicitus eſt.* 144

Regula XI. *Ad coniugale debitum ſibi mutuo reddendum coniuges obligantur.* 144

Regula XII. *Coniugale debitum petenti negare abſque iuſta cauſa, lethale peccatum eſt.* 145

Regula XIII. *Adultero coniugi debitum reddere coniux alter non tenetur.* 145

Regula XIV. *Reddere debitum coniux non tenetur cum detrimento ſuæ valetudinis.* ibid.

Regula XV. 145

Regula XVI. 145

Regula XVII. *Chriſtianas Mulieres adhortari operæ pretium eſt, vt filios ſuos propriis lactent vberibus, non alienis nutricibus tradant.* 145

Regula XVIII. *Religiosè ſeruanda conſuetudo eſt, quam Fidelium pietas introduxit, vt Mulieres poſt partum Eccleſiæ ſiſtant, ſolemnibus precibus Deo commendandæ, & gratias acturæ.* 145

CAP. VI. *De Diuortio.* 146

Regula I. *Alterius coniugum Adulterium eſt legitima Diuortii cauſa.* 146

Regula II. *Vxorem adulteram viro dimittere non licet, ſi reus ipſe ſit adulterii.* 146

Regula III. *Propter adulterium vir dimittere non poteſt vxorem, quam proſtituit.* 146

Regula IV. *Vir vxorem ſuam dimittere non poteſt, quæ ipſum mortuum probabiliter credens propter longam eius abſentiam, nupſit alteri, & de eius vita certior facta, relictis adulterinis complexibus ad eum reuerti voluit.* 147

Regula V. *Vxorem, quæ fraudulenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie viri lectum ſubintrante, viro dimittere non licet.* 147

Regula VI. *Vxorem dimittere vir non poteſt, ſi vi oppreſſa fuerit.* ib.

Regula VII. *Vxorem adulteram viro dimittere non licet, ſi eam poſt adulterium perpetratum receperit, carnaliterque cognouerit.* 147

Regula VIII. *Vir vxorem adulteram ex liuore & vltionis libidine dimittens, procul dubio peccat.* ibid.

Regula IX. *Vir vxorem adulteram dimittere tenetur, ſi Pœnitentiam non egerit.* ibid.

Regula X. *Vir vxorem adulteram, Pœnitentem & emendatam recipere poteſt, Chriſtianæque pietati conueniens eſt vt recipiat; ſed non tenetur.* 147

Regula XI. *Vir proprio iudicio vxorem adulteram dimittere non poteſt; Sed Eccleſiaſtici Iudicis Sententia Diuortium decerni debet.* 148

Regula XII. *Mulieres adulteræ, quas Mariti ad meliorem frugem conuerſas recipere noluerint, in Monaſteriis ad perpetuam Pœnitentiam agendam ſunt collocandæ.* 148

Regula XIII. *Par ius eſt viri & vxoris in cauſa Diuortii, adeò vt vxor non minùs dimittere poſſit virum adulterum, quàm vir vxorem.* 148

Regula XIV. *Vxor à viro dimiſſa propter adulterium, ad eum redire tenetur, ſi reuocata fuerit.* 149

Regula XV. *Vir cogi non poteſt ad recipiendam vxorem adulteram, quamuis ipſe adulterium, poſt Diuortii Sententiam ab Eccleſiaſtico Iudice latam, commiſerit.* 149

Regula XVI. *Vir occulti adulterii reus diuortium ab vxore, cuius publicum adulterium eſt, ſine peccato petere non poteſt: & dimiſſam, Iudicis licet Eccleſiaſtici Sententia, recipere tenetur, ac maritali affectu tractare.* ibid.

Regula XVII. *Diuortium peti, decerni, ac fieri poteſt ob lapſum alterius coniugum in Hæreſim vel Apoſtaſiam.* 139

Regula XVIII. *Iuſta Diuortii cauſa eſt, ſi coniugum alter alterum inſtigat ad mortale peccatum, nec admonitus deſiſtit.* 149

Regula XIX. *Ob vnius coniugum crimina, ex quibus alteri nullum probabiliter imminet animæ, corporiſue periculum, Diuortium fieri non poteſt.* 149

Regula XX. *Sæuitia coniugis iuſta Diuortii cauſa eſt; necnon furor ita vehemens vt coniux alter cohabitando vitæ diſcrimen ſubeat.* ibid.

Regula XXI. *Si Diuortii Sententiam per errorem latam compertum fuerit, coniux qui illam obtinuit, reconciliari tenetur coniugi, & affectu coniugali cohabitare.* 149

CAP. VII. *De Secundis Nuptiis.* 150

Regulæ Praxim ſpectantes.

Regula I. *Sacerdos ſecundas Nuptias benedicens, vbi præſertim mulier ſecundò nubit, ipſo Iure ab Officio & Beneficio eſt ſuſpenſus.* 150

Regula II. *Vidua intra annum luctus ad ſecundas Nuptias conuolans nulla notatur infamia.* 150

Regula III. *Grauiter peccant, qui publicis ludibriis, Chariuary vulgò nuncupatis, ſecundò nubentibus inſultant.* 150

CAP. VIII. *De Comparatione Matrimonii cum Virginum, & Continentium Statu.* 151

Regulæ Praxim ſpectantes.

Regula I. *Viduis ſuadendum eſt vt in Statu Viduitatis maneant: A ſecundis tamen Nuptiis non ſunt prohibendæ.* 151

Regula II. *Non ſola Caſtitas corporis, ſed magna & vberrima Diſciplina virtutis, Viduam Chriſtianam commendare debet.* 152

Regula III. *Vidua Chriſtiana bonæ famæ curam gerere debet, non liberiori conuerſatione, prauis ſuſpicionibus, & ignominioſis rumoribus occaſionem præbere.* 152

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE